

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

İDRAK GAZETESİNİN TRANKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜLEYMAN CİHAN ARSLAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hilmi BAYRAKTAR

GAZİANTEP
EKİM 2021

ÖZET

İDRAK GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Arslan, Süleyman, Cihan

Yüksek Lisans Tezi,

Tarih Ana Bilim Dalı

Tarih Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hilmi Bayraktar

Ekim 2021, 749 Sayfa

İdrak gazetesi 1919 yılında 28 Nisan – 22 Temmuz tarihlerinde 33 sayı yayınlanmıştır. “İştirakçi” Hilmi tarafından yayınlanmıştır, gazete aynı zamanda Türkiye Sosyalist Fırkasının yayın organıdır. Gazete yayınlanmaya başladıktan kısa bir süre sonra 15. sayıda kapatılmış, ancak 1,5 ay sonra tekrar yayınlanmaya başlanmıştır, 17 gün yayınlandıktan sonra 33. sayıda kalıcı olarak yayın hayatına son verilmiştir. Gazetenin 16. , 17. Ve 21. Sayıları bulunamamıştır. İdrak sosyalizmin Osmanlı Türkiye’sinde tanıtımı ve yayılması konusunda etkili olmuştur. Sosyalizm ile ilgili isimsiz yazı dizileri yayınlamışlardır, “Sosyalizm Alemi” haberlerle dünyadaki ve memleketteki işçi hareketleri, sosyalist hareketler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca barış görüşmeleri, İttihatçıların davaları, devletin yaptığı atamalar, Damat Ferit Paşa kabinesi ve İzmir’in işgali, ekonomik, sosyal ve kültürel alanda haberler yapılmıştır. Gazete İttihatçılara karşı sert bir muhalefet yapmaktadır, bu yazılara ve haberlere yansımıştır, Damat Ferit Paşa ve hükümetiye desteklenmektedir. Gazete Osmanlı’dan ve dünyadan haberler yapmış, İstanbul’dan haberler yaptığı için aynı zamanda yerel gazetedir.

Anahtar kelimeler: İdrak Gazetesi, “İştirakçi” Hilmi, Sosyalizm, Türkiye Sosyalist Fırkası

ABSTRACT

TRANSCRIPTION AND EVALUATION OF IDRAK NEWSPAPER

Arslan, Süleyman Cihan

M. ScThesis,

History Department

History Program

Supervisor: Prof. Dr. Hilmi Bayraktar

October 2021, 749 Pages

The newspaper İdrak was published in 33 issues between April 28 and July 22 in 1919. Published by "Participant" Hilmi, the newspaper is also the publication organ of the Socialist Party of Turkey. The newspaper was closed in the 15th issue shortly after it started to be published, but it started to be published again 1.5 months later, and it was permanently discontinued in the 33rd issue after 17 days of publication. The 16th, 17th and 21st issues of the newspaper could not be found. Cognition was influential in the promotion and spread of socialism in Ottoman Turkey. They have published anonymous series of articles about socialism, and information about the workers' movements and socialist movements in the world and in the country, with the news of the "Socialism Realm". In addition, news on the peace negotiations, the trials of the Unionists, the appointments made by the state, the Damat Ferit Pasha cabinet and the occupation of İzmir, were made in the economic, social and cultural fields. The newspaper is strongly opposed to the Unionists, this is reflected in the articles and news, and Damat Ferit Pasha and his government are supported. The newspaper made news from the Ottoman Empire and the world, and is also a local newspaper because it reports from Istanbul.

Keywords: İdrak Newspaper, ‘İştirakçi’ Hilmi, Socialism, Turkish Socialist Party

ÖNSÖZ

Fransız İhtilali ile birlikte milliyetçilik, liberalizm ve sosyalizm fikir akımları ortaya çıkmıştır. Bu fikir akımlarından bütün dünya etkilendiği gibi Osmanlı Türkiye'side etkilenmiştir. Milliyetçilik, Osmanlı topraklarında hızla yayılırken, aynı şeyi sosyalizm için söyleyememekteyiz. Bunun nedeni sosyalizm fikrinin muhafazakar Osmanlı toplumu için kabul edilemez bir takım ilkeler barındırmasıydı. Avrupa'da 17.yüzyıldan itibaren gelişmeye ve yaygınlaşmaya başlayan gazetecilik, Osmanlı'da ancak 19.yüzyılın ikinci yarısından sonra yaygınlaşmaya başlayacaktır. Bu arada liberal, Türkçü ve İslamcı gazeteler yayınlanmaya başlamıştır. Diğer fikirlerde olduğu gibi sosyalizmi savunan gazeteler de gecikmeli olarak yayın hayatına katılacaktır. Bu meyanda transkripsiyonunu yapmış olduğumuz İdrak gazeteside Mütareke döneminde yayınlanmış sosyalist gazetedir. Gazete sosyalizmi halka didaktik olarak anlatmaya ve Avrupa'daki işçi hareketlerinin Osmanlı Türkiye'si'ndeki işçi hareketlerine örnek olması için çalışmışlardır.

Çalışmamıza konu edindiğimiz İdrak gazetesi 33 sayı yayınlanmıştır. Sayıların çoğunluğu Hakkı Tarık Us koleksiyonundan temin edilmiş olup, ancak burada bulamadığımız 18., 19. ve 33. Sayıları Milli Kütüphane koleksiyonundan sağlanmıştır. Çalışmamız, giriş, üç bölüm, sonuç, ekler ve genel indeksten oluşmaktadır. I. Bölümde Sosyalizmin ortaya çıkışı, Karl Marx, Osmanlı'da Sosyalizm konuları ele alınmıştır. II. Bölümde gazetede ki haberlerin, yazıların, eserlerin, ilan ve reklamların tasnifi ve değerlendirmesi yapılmış ve III. Bölümde ise gazetenin tamamı transkrip edilmiştir.

Bu çalışmanın hayata geçirilmesi sürecinde bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım, araştırmanın her bir aşamasında görüşleriyle beni destekleyen, samimiyetini her zaman hissettiren ve beni doğru yönde yönlendiren danışman hocam Prof. Dr. Hilmi BAYRAKTAR'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmamda maddi ve manevî desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	Sayfa
ABSTRACT	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	iv
.....	vii

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi	1
B. Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
C. Araştırmanın Kapsam ve Kısıtları	2
D. Araştırmanın Yöntemi	3
E. Matbaa'nın İcadı ve Basın'ın Gelişimi	3
F. Osmanlı Devleti'nde Basın	5

I.BÖLÜM

SOSYALİZMİN ORTAYA ÇIKIŞI, KARL MARX VE OSMANLI'DA SOSYALİZM, İŞTİRAKÇI HİLMİ, FIRKALAR VE YAYINLARI

1.1 Sosyalizmin Ortaya Çıkışı	12
1.2 Karl Marx	13
1.3 Osmanlı'da Sosyalizm, İşçi Dernekleri ve Grevler	15
1.3.1 İşçi Dernekleri	15
1.3.2 Grevler	16
1.4 İştirakçi Hilmi	17
1.5 Osmanlı Sosyalist Fırkası	19
1.5.1 Fırkanın Yayınları	21
1.5.1.1 İştirak	21
1.5.1.2 Medeniyet, İnsaniyet, Sosyalist	21
1.6 Osmanlı Sosyalist Fırkası Paris Şubesi	22
1.6.1 Şubenin Yayınları	22
1.6.1.1 Beşeriyet	22
1.6.1.2 Şubenin Broşürleri	22
1.6.1.2.1 Siyaset-i Hazıra-i Meş'ume	22
1.6.1.2.2 Sosyalizm ve Rehber-i Amele	23
1.6.1.2.3 Haraç Mezat Satıyoruz	23
1.7 Bazı Cemiyetlerin Yayınları	23
1.7.1 İzmir Boykotaj Cemiyeti Tarafından Yayınlan "Gave" Gazetesi	23
1.8 Türkiye Sosyalist Fırkası	24
1.8.1 Fırkanın Yayınları	27
1.8.1.1 İdrak Gazetesinin Özellikleri	27
1.8.1.1.1 İdrak Gazetesi ve Sosyalizm	29
1.8.1.1.2 Damat Ferit Paşa Hükümeti – Hürriyet ve İtilaf Fırkası	35

1.8.1.1.3 İstanbul ve Yönetim	36
1.8.1.1.4 İttihat ve Terakki	37
1.8.1.1.5 Barış Görüşmeleri	40
1.8.1.1.6 Germinal	42

II.BÖLÜM

GAZETE HABERLERİNİN VE YAZILARININ TASNİF VE DEĞERLENDİRMESİ

2.1 İç Haberler	45
2.1.1 Hükümet ve Fırka	45
2.1.2 Barış Görüşmeleri	47
2.1.3 İşçi Meseleleri	49
2.1.4 Fırka Haberleri	50
2.1.5 İttihat ve Terakki – Divan-ı Harb Örfi	51
2.1.6 Gıda ve Piyasa	54
2.1.7 Şuun (Olaylar)	56
2.1.8 Şuun-ı Zabıta	71
2.1.9 Diğer Haberler	72
2.2 Dış Haberler	75
2.2.1 Barış Görüşmeleri	75
2.2.2 Barış Görüşmeleriyle ilgili Diğer Haberler	81
2.2.3 Sosyalist Alemleri	83
2.2.4 Son Haberler	85
2.2.5 Telgraf Haberleri	88
2.2.6 Diğer Haberler	90
2.3 Yazılar	91
2.3.1 ‘ ‘ Sosyalizm Nedir? ‘ ‘ Başlıklı Yazılar	91
2.3.2 Sosyalizm ile İlgili Diğer Yazılar	93
2.3.3 İşçi ve Halk Sorunları	95
2.3.4 Hükümet - Hürriyet ve İtilaf Fırkası	97
2.3.5 İttihat ve Terakki, Divan-ı Harp	99
2.3.6 İaşe	100
2.3.7 İstanbul ile ilgili Yazılar	100
2.3.8 Barış Görüşmeleri ve Memleketin Durumu	102
2.3.9 Diğer Yazılar	104
2.4 Gazetede Yayınlanan Eser, İlan ve Reklamlar	106
2.4.1 Germinal	106
2.4.2 İlan ve Reklam	107

III.BÖLÜM

TRANSKRİPSİYON

3.1 3.SAYI	116
3.2 4.SAYI	136
3.3 5.SAYI	159
3.4 6.SAYI	181
3.5 7.SAYI	203
3.6 8.SAYI	226
3.7 9.SAYI	248
3.8 10.SAYI	271
3.9 11.SAYI	294
3.10 12.SAYI	316
3.11 13.SAYI	339

3.12 14.SAYI.....	361
3.13 15.SAYI.....	383
3.14 18.SAYI.....	406
3.15 19.SAYI.....	429
3.16 20.SAYI.....	451
3.17 22.SAYI.....	471
3.18 23.SAYI.....	490
3.19 24.SAYI.....	512
3.20 25.SAYI.....	535
3.21 26.SAYI.....	559
3.22 27.SAYI.....	581
3.23 28.SAYI.....	602
3.24 29.SAYI.....	625
3.25 30.SAYI.....	647
3.26 31.SAYI.....	669
3.27 32.SAYI.....	693
3.28 33.SAYI.....	716
SONUÇ	727
KAYNAKLAR	732
EKLER	734
DİZİN	741

KISALTMALAR

O.S.F : Osmanlı Sosyalist Fırkası

T.S.F : Türkiye Sosyalist Fırkası

İ.T.C : İttihat ve Terakki Cemiyeti

Çev. : Çeviren

s. : Sayfa

vd. : ve diğerleri

vb. : ve benzeri

(...?) : Okunamayan kelimeler ve silinen yerler belirtilmiştir.

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Osmanlı Türkiye'si'nde Milliyetçilik, Liberalizm ve İslamcılık fikirlerinde gazeteler yayınlanmıştır. Ancak sosyalist gazete sayısı çok azdır. Bu yayınlanan sosyalist gazetelerin ise sosyalizm fikrinin yayılması adına bir etkileri olduğunu söyleyemeyiz. Transkripsiyonunu yapmış olduğumuz, İdrak gazetesi sosyalizmin Osmanlı Türkiye'si'nde yayılmasında ve tanıtımında büyük pay sahibi olmuştur. İdrak gazetesi 1919 yılında 28 Nisan – 22 Temmuz tarihleri arasında İştirakçi Hilmi tarafından 33 sayı yayınlanmıştır. Gazete yayın hayatına başladıktan kısa bir süre sonra 15.sayıda kapatılmış. Ancak 1,5 ay sonra tekrar yayınlanmaya başlanmıştır. Daha sonra 17 gün yayınlanmış ve 33.sayıda bir daha yayınlanmamak üzere kapatılmıştır. İdrak sosyalizmin Osmanlı Türkiye'si'nde tanıtımı ve yayılması konusunda önemli rol oynamıştır.

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Gazeteler 17.yüzyıldan itibaren yayınlanmaya başlamıştır. Tarihlerinin eski olması da gazeteleri önemli bir tarihi kaynak yapmaktadır. Osmanlı Devleti'nde ilk gazete matbaanın kullanılmaya başlanmasından yıllar sonra, önce Osmanlı'da yaşayan Fransızlar ve Gayrimüslimler tarafından yayınlanmıştır. 19.yüzyılın ilk yarısında da Türk ve Müslümanlar tarafından gazeteler yayınlanmaya başlamıştır. İlk olarak devlet kendi gazetesini yayınlamış, sonra özel gazeteler yayınlanmıştır. 19.yüzyılın ikinci yarısında gazetelerin sayısı artmış hatta I. ve II.Meşrutiyet'in ilan edilmesinde önemli rol oynamışlardır.¹ Gazetelerin yükselişe geçtikleri dönemde milliyetçi, İslamcı ve liberal fikirlerini savunan gazeteler yayınlanmaya başlamıştır. Osmanlı Türkiye'si'nde

¹ Mustafa Nuri İnuğur, , Basın ve Yayın Tarihi,(İstanbul : Der Yayınları, 2002), s.46 – 164.

daha önce yayınlanmış olan sosyalist gazeteler vardır. Ancak hiçbirinin İdrak gazetesi gibi, sosyalizmi halka tanıtmak için uğraş verdiğini söyleyemeyiz.

Sanayi inkılabı ve Fransız ihtilaliyle burjuva sınıfı güç kazanmış, üretim araçları burjuva sınıfının tekeline geçmiş, köylü sınıfı ise geçinebilmek için buralarda çalışmaya başlamıştır. Böylece işçi sınıfı oluşmuştur, sosyalizm fikri de bu dönemde ortaya çıkmıştır. Sosyalizm ortaya çıktığı tarihten itibaren Avrupa'yı kasıp kavurmuştur. Ancak Osmanlı Türkiye'sinde ise Milliyetçilik, İslamcılık ve liberalizmin yaptığı etkiyi yaptığını söyleyemeyiz. Bu durumun Osmanlı'nın toplum yapısıyla alakalı olduğu düşünülebilir. Çünkü Osmanlı'nın sanayisi güçlü değildir. Bu yüzden işçi sınıfı oluşmamıştır. Gayrimüslimler tarafından dernekler, federasyonlar kurulsa bile bunlar çok etkili olmamıştır. İdrak gazetesini önemli hale getiren budur. Gazete Mütareke dönemi İstanbul'unda yayın hayatına başlamıştır. Aynı zamanda Türkiye Sosyalist Fırkasının yayın organıdır.

Sosyalizm ile ilgili yazı dizileri yayınlamışlardır, “ Sosyalizm Alemi ” başlıklı haberlerle dünyadaki ve memleketteki işçi hareketleri, sosyalist hareketler hakkında bilgi vermişlerdir. Ayrıca barış görüşmeleri, İttihatçıların davaları, devletin yaptığı atamalar, Damat Ferit Paşa kabinesi ve İzmir'in işgali, ekonomik, sosyal ve kültürel alanda haberler yapılmıştır. Gazete İttihatçılara karşı sert bir muhalefet yapmaktadır, bu yazılara ve haberlere yansımıştır. Damat Ferit Paşa ve hükümetiye desteklenmektedir. Gazete Osmanlı'dan ve dünyadan haberler yapmış, bunun yanı sıra İstanbul'dan haberler yaptığı için yerel gazetedir.

C. Araştırmanın Kapsam ve Kısıtları

Giriş bölümünde matbaanın icadı, basının, gazetelerin ortaya çıkışı ve gelişimi ve Osmanlı'da basının ortaya çıkışı ve gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Karl Marx ve sosyalizm hakkında, sosyalizmin Osmanlı'da yayılması, grevler ve işçi dernekleri, sosyalist fırkalar, cemiyetler, yayınları ve İdrak gazetesi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde gazetede haberler, makaleler, eserler, ilan ve reklamlar tasnif edilmiş ve incelenmiştir. Üçüncü bölümde gazete sayılarının transkripsiyonu yapılmıştır.

D. Araştırmanın Yöntemi

Gazetenin yazı türü matbudur, gazete nüshalarının büyük çoğunluğu Hakkı Tarık Us koleksiyonundan, 18., 19. ve 33. sayılarda Milli Kütüphane'nin koleksiyonundan temin edilmiştir. 16., 17. ve 21. sayıları bulunamamıştır. Gazete günümüz okunuşuna uygun olarak transkripsiyon edilmiştir. Ayrıca transkripsiyon yapılırken Osmanlıca sözlükten yararlanılmıştır. Okunamayan yerler parantez içinde üç nokta ve soru işareti (...?) ile belirtilmiştir.

Gazete haberleri, yazıları, ilan ve reklamlar konularına göre tasnif edilmiş ve değerlendirilmiştir. Basın, yayın ve gazetecilik tarihi ile ilgili yayınlara, sosyalizm ve Karl Marx ile ilgili kaynaklardan, siyasi tarih, siyasal partiler tarihi ve inkılap tarihi kitaplarından yararlanılmıştır. Ayrıca Türkiye'deki sosyalist fırkalar ve sol akımlarla ilgili yayınlardan ve gazetenin yayınlandığı zaman dilimini anlayabilmek için Mütareke dönemi ile ilgili bazı romanlardan yararlanılmıştır.

E. Matbaa'nın İcadı ve Basın'ın Gelişimi

Gutenberg, matbaayı geliştirmeden önce damga, blok ve müteharrik basım şekilleri kullanılıyordu. Aslında basım sanatının kullanılmaya başlanması, yazının icadıyla başladığını söylemek yanlış olmaz. İlk olarak ‘‘Damga sistemi’’ kullanılmıştır. Mezopotamya uygarlıkları, Eski Mısır, Eski Anadolu uygarlıkları, Çin medeniyeti ve Göktürklerin de bu sistemi kullandığı düşünülmektedir. Kağıdın icadından sonra ‘‘ Blok sistemi ’’ kullanılmıştır. Blok baskı ile kitap basımı ilk olarak Çin’de yapılmıştır. Daha sonra Araplar yoluyla 13.yüzyıldan sonra Avrupa’ya geçmiştir. Diğer sistem ‘‘ Müteharrik (Oynar) ’’ sistemidir. Bu sistemde Çin’de kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonra Moğol istilasası ile birlikte müteharrik baskı sistemi Avrupa’ya geçmiş Almanlar kullanmaya başlamıştır.²

Basım sanatı Johann Gutenberg tarafından geliştirilmiştir. Gutenberg 1440 yılında matbaa makinesini geliştirmiş. İlk eserini de 1440 yılında basmıştır. Guttenberg’in geliştirdiği matbaa daha sonra diğer matbaa ustaları tarafından

² İnuğur, Basın ve Yayın Tarihi, s.46 – 164.

Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde hızlı bir şekilde kurulmuştur. Matbaanın geliştirilmesi, Avrupa'da Reform ve Rönesans hareketlerinde etkili olmuştur. Kilisenin insanlar üzerindeki etkisi azalmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti'ne matbaa 1493 yılında gelmiştir. Matbaayı ilk olarak Museviler kullanmaya başlamıştır. 1567 yılında Ermeniler, 1627 yılında Rumlar tarafından kurulmuştur. İlk kitap 1729 yılında basmışlardır. Türk ve Müslüman halk ise matbaayı gayrimüslimlerin kullanmaya başladığı tarihten iki yüzyıl sonra kullanmaya başlamıştır. 18.yüzyılın başlarında Nevşehirli Damat İbrahim Paşa ve İbrahim Müteferrika'nın girişimleri sayesinde, ilk matbaa İbrahim Müteferrika tarafından 1729 yılında kurulmuştur. İbrahim Müteferrika Basımevi haricinde Osmanlı Devleti'nde 1796 yılında Mühendishane Basımevi, 1802 yılında Üsküdar Basımevi, 1822 yılında Mısır'da Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından Bulak Basımevi, 1831 yılında II.Mahmud tarafından Takvimhane-i Amire matbaaları kurulmuştur.³

İlk gazetenin Çin'de Avrupa'da ortaya çıkmadan yüzyıllar önce resmi bilgilendirme sayfaları denilen "tipao" vardı. Bunlardan Çin'de çokça çıkartılmış, daha sonra Sung Hanedanı çıkarılmasını durdurmuştur.⁴ "Tipao" gazetelerin atası sayılabilir. Roma'da yıllık olaylar rahipler tarafından yazılmış ve tapınak duvarlarına asılarak halka duyurulmuştur. Jul Sezar senato meclisine ait belgeleri "Acta Senatus" adıyla yayınlanmıştır. Bunun dışında "Acta Publica", "Acta Urbis", "Acta Ubana" isimlerinde bazı yayınlar olmuştur.⁵ Bu yayınlar da gazetelerin atası olarak sayılabilir. Avrupa'da ilk gazete olarak sayılabilecek süreli yayın 1605 yılında Hollanda'da yayınlanmaya başlamıştır. Bu gazete düzensiz olarak aralıklarla yayınlanmıştır, daha sonra Londra, Roma, Basel, Berlin gibi Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde gazeteler yayınlanmaya başlamıştır. Ancak gazeteler asıl gelişimini 1700'lü yıllarda göstermeye başlamıştır. Basın Avrupa'da özellikle İngiltere'de zamanla güçlenmeye başlamıştır. İngiltere'de bu dönemde günlük gazeteler yayınlanmaya başlamıştır.⁶

³ İnuğur, Basın ve Yayın Tarihi, s.46 – 164.

⁴ Ian Hargreaves, Gazetecilik, Çev. Yeliz Özkan, (Ankara : Dost Kitabevi Yayınları , 2006), s.40.

⁵ İnuğur, Basın ve Yayın Tarihi, s.33.

⁶ Jean Noel, Jeanney Başlangıçtan Günümüze Medya Tarihi, Çev. Esra Atuk,(İstanbul : Yapı Kredi Yayınları, 2006), s.26 – 46.

Muhalefet gazeteciliği de 1700'lü yıllarda ortaya çıkmıştır. Gazetelerde ilanlar da bu dönemde yayınlanmaya başlamıştır. Bu dönemde önemli olaylar bilim ve kültür alanındadır. Şiddet ve baskıdan dolayı Almanya'da basın siyasi olayları gazetelere yazamamıştır. Bu yüzden gazetelerde daha çok bilim ve kültür alanında haberlere yer verilmiştir.⁷

F. Osmanlı Devleti'nde Basın

Bu dönemde İstanbul'da beş Fransızca, dört İtalyanca, bir Rumca ve bir Ermenice gazete yayınlanmıştır. İzmir'de iki Fransızca, bir Rumca, bir Ermenice, bir Musevi dili olmak üzere 15 kadar gazete yayınlanmıştır. Fransız İhtilali'nin yaşandığı dönemin İstanbul'unda Fransız Büyükelçiliği matbaasında Fransızca "Bulletin des Nouvelles" çıkmıştır. 1796 yılında İstanbul'a gelen yeni Fransız büyükelçisi tarafından yeni bir gazete yayınlanmaya başlanmıştır. İzmir'de 1821 yılında Fransızlar tarafından Fransızca gazete basılmıştır. Ancak gazetenin yayın politikası dönemin Fransız siyasetine uymadığı için gazete 1824 yılında kapatılmıştır. 1824 yılında Fransızlar "Le Smyreen (İzmirli)" gazetesini yayınlamıştır. İzmir'de Osmanlı Devleti'nin desteği ile "Le Courier de Smyrne (İzmir Postası)" yayınlanmıştır.⁸ II.Mahmud'un desteği ile Osmanlı Devleti Tarafından "Le Moniteur Ottoman (Osmanlı Gazetesi)" yayınlanmıştır. Bu gazete Takvim-i Vekayi'nin Fransızca çevirisidir, Yabancı dilde yayınlanan diğer gazeteler; Journal de Smyrne, Echo de l'Orient (Doğunun Yankısı), Journal de Constantinople, La Turquie, Impartial (Tarafsız), La Reforme, La Phare du Bosphore (Boğaziçi Feneri), Levent - Herald, Stamboul (İstanbul), Presse Orient, Courier d'Orient, Le Commerce de Constantinople, Revue d'Orient bu gazetelerden bazılarıdır.⁹

Osmanlı Devleti'nde ilk Türkçe gazete Vakay-ı Mısriye gazetesidir. Bu gazete dönemin valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa yönetimindeki Mısır'da 1828 yılında yayınlanmıştır. 1831 yılında II.Mahmud'un emri ile Takvim-i Vekayi gazetesi yayınlanmıştır. Bu gazete ilk Türkçe resmi gazete konumundadır. Devletin işleri ile

⁷ Jeanney, Başlangıçtan Günümüze Medya Tarihi, Çev. Esra Atuk, s.26 – 46.

⁸ Orhan, Koloğlu, Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın,(İstanbul : İletişim Yayınları, 1992), s.11 – 12.

⁹ İnuğur, Basın ve Yayın Tarihi, s.165-172.

ilgili de bilgi vermiştir. 1840 yılında İngiliz William Churchill tarafından Ceride-i Havadis gazetesi yayınlanmıştır. Bu gazete ilk yarı özel gazetedir. William Churchill muhabir ve aynı zamanda tüccardır. Bir gün av yaparken çocuğun yaralanmasına sebep olmuştur. Bu olay üzerine Churchill tutuklanmıştır. Ancak Osmanlı'nın İngiltere ile olan antlaşmalarından dolayı Churchill kurtulmuştur. Hatta bazı haklar elde etmiştir, bunlardan birisi Türkçe gazete çıkarma iznidir.¹⁰ 1860 yılında Agah Efendi tarafından Tercüman-ı Ahval gazetesi yayınlanmıştır. Şinasi bu gazetede önemli rol almıştır. Agah Efendi'nin yardımcısı olarak gazetede yazılar yazmıştır. Tercüman-ı Ahval ilk fikir gazetesi olarak nitelendirilmektedir. Bu gazete hükümeti eleştirmiştir, Ceride-i Havadis ile aralarında sorun çıkmıştır, bu yüzden gazete kısa bir süre kapalı kalmıştır.¹¹

1862 yılında Şinasi tarafından Tasvir-i Efkar gazetesi yayınlanmaya başlamıştır. Şinasi yurt dışına gidince gazeteyi Namık Kemal yayınlamaya başlamıştır, o da yurt dışına gidince gazeteyi Rezaizade Mahmut Ekrem yayınlamaya başlamıştır. Namık Kemal bu dönemin önemli isimlerindendir. Eserlerinin bazıları yayınladıkları gazetelerde çıkmıştır. Londra'da 1868 yılında Agah Efendi ile birlikte Hürriyet gazetesinin yayınına başlanmıştır. Bu gazete fikir gazetesi konumundadır. 1870 yılında yayınlanmaya başlanan İbret gazetesinde yazılarına devam etmiştir. Buradaki yazılarından dolayı Kıbrıs'a sürgün edilmiştir. Sürgünden döndükten sonra yazılarına devam etmiş, bunun üzerine Midilli, Rodos ve Sakız adasına memur olarak sürgün edilmiş ve İstanbul'dan uzaklaştırılmaya çalışılmıştır. Bu dönemin önemli isimlerinden birisi de Basiretçi Ali'dir, lakabı kendisi tarafından yayınlanan Basiret gazetesinden gelmektedir. Basiretçi Ali Almanya'dan maddi destek almıştır, 1870-1871 Almanya - Fransa savaşı sırasında Almanları desteklemiştir. Savaş bittikten sonra Almanya'dan savaş sırasındaki hizmetlerinden dolayı ödül almıştır. Dönemin en önemli isimlerinden birisi de Ali Suavi'dir. Ali Suavi'nin en önemli özelliği hükümete karşı şiddetli bir şekilde muhalefet etmesidir. 1867 yılında Londra'da Muhbir gazetesini yayınlamıştır. Paris'de Ulum gazetesini yayınlamıştır. Daha sonra II.Abdülhamit'in tahta çıkması ile birlikte İstanbul'a geri dönmüş burada onu öven

¹⁰ Hıfzı, Topuz, II.Mahmud'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi, (İstanbul : Remzi Kitabevi, 2003), s.13-17.

¹¹ Alpay, Kabacalı, Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın, (İstanbul : Literatür Yayınları, 2000), s.63-65.

yazılar yazmıştır. Bu sayede Galatasaray Lisesine müdür olmuştur, ancak görevden alınmıştır. Ali Suavi II.Abdülhamit'i tahtadan indirip yerine V.Murad'ı tahta geçirmeye çalışmıştır ancak bu girişim başarısızlıkla sonuçlanmış ve hayatını kaybetmiştir.¹² Bunların dışında 1867 yılında Ayine-i Vatan gazetesi yayınlanmıştır. Bu gazete daha sonra Vatan adını almıştır. Bu gazete ilk resimli gazete özelliğini taşımaktadır. Bu gazete Eğribozlu Mehmed Arif tarafından yayınlanmıştır. 1869 yılında Ali Raşid Efendi ve Filip Efendiler Terakki gazetesini yayınlamıştır. Bu gazete dilde yalınlaşmayı savunmaktadır. Ayrıca "Terakki-i Eğlence" adıyla mizah gazetesi olarak yer almıştır. 1870 yılında Teodor Kasap tarafından Diyojen gazetesi yayınlanmıştır. Bu gazete ilk Türkçe mizah gazetesi olma özelliğini taşımaktadır. 1875 yılında Teodor Kasap tarafından İstikbal isimli mizah gazetesi yayınlanmıştır. 1876 yılında II.Abdülhamit tahta çıkmıştır, kısa bir süre sonra Kanun-ı Esasi yayınlanmış Meclis-i Mebusan açılmıştır. Kısa da olsa bir süre özgürlük ortamı oluşmuştur. Ancak II.Abdülhamit Osmanlı - Rus savaşını bahane ederek meclisi kapatmış ve İstibdat dönemi olarak adlandırılan II.Meşrutiyet'e kadar sürecek olan dönem başlamıştır. Bu dönemde yoğun bir şekilde sansür başlamıştır. Gazeteler, dergiler kapatılmıştır. Matbaalar sıkı bir denetim altına alınmaya başlamıştır. Sabah gazetesi 1876 yılında Papadopoulos tarafından yayınlanmıştır. Gazetenin başyazarı Şemseddin Sami'dir. Tercüman-ı Hakikat gazetesi 1878 yılında Ahmet Mithat Efendi tarafından yayınlanmıştır. Ahmet Mithat Efendi gazetede Avrupa'dan yapılan çevirilere yer verilmiştir. Ayrıca kendi eserlerini de yayınlamıştır. İkdam gazetesi 1894 yılında Ahmet Cevdet tarafından yayınlanmıştır. Türkçülük akımına öncülük ettiği düşünülmektedir. Yayınlandığı dönemin en büyük gazetelerinden birisidir. Servet-i Fünun gazetesi Ahmet İhsan Tokgöz tarafından 1891 yılında yayınlanmaya başlamıştır. Bu gazetenin Türk edebiyat tarihi için büyük bir önemi vardır, çünkü başta Tevfik Fikret olmak üzere eserlerinin batı edebiyatına uygun olarak yayınlayan yazarlar bu gazetede yazmaya başlamışlardır. Bu dönem edebiyatta Servet-i Fünun dönemi olarak geçmektedir. Malumat gazetesi 1894 yılında Artin Asadoryan tarafından yayınlanmaya başlanmıştır.¹³ Daha sonra 1895 yılında Mehmed Tahir

¹² İnuğur, Basın ve Yayın Tarihi, s.206-234.

¹³ Kabacalı, Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın, s.86-98.

tarafından yayınlanmaya başlanmıştır. Gazetenin II.Abdülhamid ile arası iyidir. Ayrıca Servet-i Fünun ile edebiyatta eski-yeni tartışmalarına girmiştir.¹⁴

II.Abdülhamit'in Meclis-i Mebusan'ı kapatması ile Jön Türkler Avrupa'ya gitmeye başlamıştır. Avrupa'da gazete yayınlamaya başlamışlardır. 1878 yılında Paris'te Hayal gazetesi, 1879 yılında Londra'da İstikbal gazetesi baskı yüzünden gazeteler yabancı ülkelerde yayınlanmaya başlamıştır. Ama en önemli olay İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kurulması ile olmuştur. 1889 yılında Ahmet Rıza bey liderliğinde İttihat ve Terakki Cemiyeti kurulmuştur. İttihat ve Terakki kuruluşu ile ilgili II.Abdülhamit yönetimine karşı muhalefette en ön safta yer almışlardır. Bu dönemde Paris, Kahire, Cenevre, Londra gibi şehirlerde gazeteler çıkarmışlardır. Meşveret, Mizan, Osmanlı, Şuray-ı Ümmet önemli sayılabilecek gazeteler arasındadır. Diğer gazeteler; İctihad, Tunalı Hilmi'nin Ezan gazetesi, Hürriyet, Hakikat gazeteleri Jön Türkler tarafından yayınlanmıştır.¹⁵

İttihatçıların girişimleri ile birlikte 1908 yılında II.Meşrutiyet ilan edilmiş, Kanun-ı Esasi tekrar yürürlüğe girmiş ve Mebusan Meclisi tekrar açılmıştır.¹⁶ Bu dönemde üç yüz elliye yakın gazete, dergi, risale yayınlanmıştır. Bu dönemde halk siyasete katılmış, ülkenin kurtuluşu için fikirlerini ortaya koymuştur. Çeşitli düşünce akımları kendi yayınlarını çıkarmıştır. Bu dönemde İttihatçılar bazı gazetecileri öldürmüşlerdir, II.Meşrutiyet Döneminde yayınlanan gazetelerden bazıları şunlardır; Tanin, Mizan, Hukuk-ı Umumiye, Serbesti, Saday-ı Millet, Şuray-ı Ümmet, Osmanlı, Volkan, Genç Kalemler, Yeni Mecmua, Türk Yurdu, İctihat, Takvim-i Vekayi, Tercüman, Tasvir-i Efkar, Sırat-ı Müstakim gazete ve dergilerden bazılarıdır.¹⁷ Balkan Savaşlarında, Trablusgarp Savaşı'nda ve Birinci Dünya Savaşının bitimine kadar ülke onların yönetiminde kalmıştır.¹⁸

¹⁴ Kabacalı, Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın, s.86-98.

¹⁵ İnuğur, Basın ve Yayın Tarihi, s.290 – 301.

¹⁶ Savaş, Eroğlu, Türk İnkılap Tarihi, (Ankara : Savaş Kitap ve Yayınevi, 1990), s.65 - 67

¹⁷ Topuz, Türk Basın Tarihi, s.83-91.

¹⁸ Tarık, Zafer, Tunaya, Türkiye'de Siyasal Partiler II.Meşrutiyet Dönemi, (İstanbul : Hürriyet Vakfı Yayınları, 1988), 1 / s.25 – 37.

Birinci Dünya Savaşı'ndan Osmanlı Devleti yenilgi ile ayrılmıştır, 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Ateşkes Antlaşması imzalamıştır.¹⁹ Sansür kaldırılmış Mütareke dönemiyle birlikte özgürlük ortamının oluştuğu düşünülmektedir. Aydınların, halkın kafası karışıktır. Çünkü “ Savaş bitti diye sevinmeli mi, yenildik, bundan sonra ne olacak diye üzölmeli midir?”. Bazı gazete yazarları artık memleketeye barışın geldiğini, ancak savaşın sonuçlarının millete ağır geleceğini söylemişlerdir. Bazı yazarlar, Mondros mütarekesinin olumlu olduğunu, milli egemenliğimizi olumsuz etkilemeyeceğini söylemektedir. Uygur Kocabaşoğlu, İtilaf devletlerine güvenen yazarların durumun vahametinin farkında olmadıklarını, kafalarının karışık olduğunu düşünmektedir. Bu durum İstanbul'un işgali, sansürün artması, meclisin kapatılması ve İzmir'in işgali yazarların İtilaf devletlerine karşı tutumlarını belirlemeye başlamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın sonuçlarından dolayı basında İttihatçılar ile ilgili tartışmalar, İtilaf devletlerinin ülkenin ve milletin geleceği hakkında onlardan yardım bekleme, manda ve himaye gibi tartışmaları meydana gelmiştir. Mütareke dönemi İstanbul'unda basın ve yayın organları askeri yönetim ve sansür kurulunun izni olmadan yayınlanamıyordu.²⁰ Mütareke döneminde Milli Mücadeleyi destekleyen gazetelerden bazıları şunlardır; İleri (Celal Nuri, Suphi Nuri), Akşam (Faliş Rıfkı Atay , Necmettin Sadak), Yeni Gün (Yunus Nadi), Vakit (Mehmet Asım Us, Ahmet Emin Yalman), Tasvir-i Efkar (Tefvid-i Efkar) (Talha ve Velid Ebuzziya), İkdâm (Ahmet Cevdet), Tercüman-ı Hakikat. İleri gazetesi Celal Nuri ve Suphi Nuri tarafından yayınlanmıştır, yazılarında İstanbul hükümetini sert bir şekilde eleştirmişlerdir. İleri gazetesi Milli Mücadelenin İstanbul'daki sözcüsü gibiydi. Akşam gazetesi Faliş Rıfkı Atay, Necmettin Sadak, Kazım Şinasi Dersan, Ali Naci Karacan tarafından yayınlanmıştır. Gazete Milli Mücadele destekleyen gazeteler arasındadır. Yeni Gün gazetesi 1918 yılında Yunus Nadi tarafından yayınlanmıştır. Gazete Milli Mücadeleye açık destek verdiğiinden, 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'un işgaline tepki gösterdiği için gazete kapatılmıştır. Yunus Nadi bunun üzerine Anadolu'ya kaçmış gazeteyi Ankara'da yayınlamaya başlamıştır.²¹ Vakit gazetesi

¹⁹ Uygur Kocabaşoğlu, Aysun Akan, Mütareke ve Milli Mücadele Basını “ Direniş ile Teslimiyetin Sözcüleri ve Mahşerin 100 Atlısı, (İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2019), s.11 - s.22.

²⁰Kocabaşoğlu, Akan, Mütareke ve Milli Mücadele Basını, Direniş ile Teslimiyetin Sözcüleri ve Mahşerin 100 Atlısı, s.11 - s.22.

²¹ İnuğur, Basın ve Yayın Tarihi, s.337-341.

Mehmet Asım Us, Ahmet Emin Yalman tarafından 1917 yılında yayınlanmaya başlamıştır. Bu gazete Milli Mücadeleyi açık bir şekilde desteklemiştir, bu yüzden Ahmet Emin Yalman 1920 yılında Malta'ya sürgün edilmiştir.²²

Tasvir-i Efkâr II.Meşrutîyet'in ilanından sonra 1909 yılında Tevfik Ebuzziya tarafından yayınlanmaya başlamıştır. Onun ölümünden sonra oğulları gazeteyi yayınlamaya devam etmiştir. Bu gazete defalarca kapatılmış yeni isimler almıştır (Tenvir-i Efkâr, Tefsir-i Efkâr, Tevhid-i Efkâr), 1919 yılında Milli Mücadeleye sempati beslemiş, baskı ve sansüre rağmen, yazı yazarak ve haber yaparak destek olmuşlardır.²³ İktidâr gazetesi Ahmet Cevdet tarafından II.Abdülhamit döneminden kalan gazetelerdendir. Ali Kemal gazeteyi yönetirken Hürriyet ve İtilaf Fırkasının düşüncelerini savunmuştur. Milli Mücadele döneminde Yakup Kadri ve Falih Rıfkı gibi önemli isimlere gazetede yer vermiştir. Bu sayede Milli Mücadeleye destek veren gazete konumuna gelmiştir. Tercüman-ı Hakikat gazetesi Ahmet Mithat Efendi tarafından yayınlanmaya başlamıştır. Onun ölümünden sonra Mehmet Cevdet bey tarafından 1922 yılının sonuna kadar yayınlanmıştır. Gazete Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin bildirilerini, haberlerini yayınlamışlardır.

Milli Mücadele'ye karşı olan gazetelerden bazıları şunlardır; İstanbul (Sait Molla), Alemdar (Refik Halit, Mustafa Sabri), Peyam-ı Sabah (Ali Kemal). Bu gazetelerin Milli Mücadele'ye karşı olmalarının sebebi kurtuluş için doğru olanın işgal kuvvetleri yönetimi ya da Amerikan mandası altına girmemiz gerektiğini düşünmeleriydi.

İstanbul gazetesi 1919 yılında Sait Molla tarafından yayınlanmaya başlanmıştır. Gazete Hürriyet ve İtilaf Fırkasının resmi yayın organı gibidir, Milli Mücadeleye şiddetle karşı çıkmaktaydılar. Sait Molla, Padişah Vahdettin ve Damat Ferit Paşa gibi İngiliz Muhipleri Cemiyeti üyesiydi, İngilizlerin istediği şekilde ve onların himayesi altında devletin toprak bütünlüğünü sağlayabileceklerine inanmaktaydılar.²⁴ Alemdar gazetesi 1911 yılında yayınlanmaya başlanmıştır. Gazete Hürriyet ve İtilaf Fırkasını desteklemiştir. Ahmet Kadri ve Refi Cevat tarafından yayınlanmıştır. Gazete 1913 yılında kapatılmış ve yazarlar sürgüne gönderilmiştir.

²² İnüçur, Basın ve Yayın Tarihi, s.337-341.

²³ Kocabaşoğlu, Akan, Mütareke ve Milli Mücadele Basını, Direniş ile Teslimiyetin Sözcüleri ve Mahşerin 100 Atlısı, s.29-30.

²⁴ İnüçur, Basın ve Yayın Tarihi, s.341-347.

Daha sonra sürgünden döndükleri zaman, aynı kişiler tekrar Alemdar gazetesini yayınlamaya başlamıştır. Gazetenin yazarları arasında Refik Halit Karay, Mustafa Sabri Efendi, Sait Molla, Cenap Şahabettin gibi isimler bulunmaktaydı. Bu gazete hem İttihatçılara hem de Milli Mücadeleye karşı sert bir şekilde muhalefet göstermiştir. Hürriyet ve İtilaf Fırkası gibi İngiltere'yi desteklemiş ve onların himayesi altına girmemiz gerektiğini düşünmekteydiler.²⁵ Peyam-ı Sabah gazetesi 1920 yılında iki gazetenin Peyam ve Sabah'ın birleşmesi ile yayına başlamıştır. Bu gazetelerden birisi 1876 yılında yayınlanmaya başlanan Sabah gazetesi idi. Diğer 1913'te Ali Kemal tarafından yayınlanan Peyam gazetesi idi. Peyam-ı Sabah gazetesinin sahibi Mihran Efendi idi. En önemli yazarı Ali Kemal'di. Gazetenin ününü Ali Kemal'e borçlu olduğu da söylenebilir. Ali Kemal, Hürriyet ve İtilaf Fırkasında genel sekreterlik, hükümette de Milli Eğitim Bakanlığı ve İç İşleri Bakanlığı gibi görevlerde bulunmuştur. Aynı zamanda İngiliz Muhipleri Cemiyeti üyesiydi. O da diğerleri gibi kurtuluşun İngiliz himayesi altında olacağına inanmaktaydı. Yazılarında Milli mücadeleye şiddetle karşı çıkmış, Atatürk'e ağır eleştirilerde bulunmuştur. Peyam-ı Sabah gazetesi birleşiminden iki sene sonra Milli orduların İzmir'e girmesiyle birlikte, Sabah gazetesinin de kapatılması ile birlikte yayın hayatına son verilmiştir. Ali Kemal'de birkaç ay sonra Milli kuvvetler tarafından tutuklandıktan sonra İzmit'te halk tarafından linç edilmiştir.²⁶

²⁵ Kocabaşoğlu, Akan, Mütareke ve Milli Mücadele Basını, Direniş ile Teslimiyetin Sözcüleri ve Mahşerin 100 Atlısı, s.62-63.

²⁶ İnuğur, Basın ve Yayın Tarihi, s.343-344.

I.BÖLÜM

SOSYALİZMİN ORTAYA ÇIKIŞI, KARL MARX VE OSMANLI'DA SOSYALİZM, İŞTİRAKÇI HİLMİ, FIRKALAR VE YAYINLARI

1.1 Sosyalizmin Ortaya Çıkışı

Sosyalizm; Üretim araçlarının kamu mülkiyetinde olmasını, üretim ve bölüşümün toplum adına merkezden örgütlenme ile devletçe düzenlenmesini, özel girişim ve mülkiyet hakkının kaldırılmasını ya da çok sınırlı tutulmasını savunan; işçi sınıfının egemenliğinde sınıfsız bir toplum kurmayı amaçlayan siyasal, toplumsal, ekonomik düzen olarak açıklanmaktadır.²⁷

1789 Fransız devrimi öncesi Fransa monarşi ile yönetiliyordu. Kral kararlarını tek başına veriyor, halktan ağır vergiler alıyordu, halk baskıcı yönetimin altında eziliyordu, ülkeyi yöneten kral gibi soylu sınıf gibi halk da ülkenin yönetiminde söz sahibi olmak istiyordu. Fransız Devrimi ile birlikte özellikle burjuva kesimi ekonomik anlamda istedikleri özgürlüklere kavuşmuş, soylular topraklarını terk edip diğer Avrupa ülkelerine kaçmaya başlamıştır. Halk istediklerini almış, zamanla bu değişim tüm dünyaya yayılmaya başlamıştır. Bu dönemde milliyetçilik, liberalizm, sosyalizm gibi fikir akımları ortaya çıkmaya başlamıştır. 19.yüzyıl Avrupa'sında özellikle Fransa'da burjuva kesimi ekonomik anlamda zenginleşmiş, siyasi alanda imtiyazlar elde etmişlerdir. Ancak fakir halk yani işçi kesimi düşük maaşlar ile çalışıyor, çalıştıkları yerlerde (fabrikalar, madenler vb.) ölüm ve hastalık gibi sorunlar ile mücadele ediyorlardı ve çalışma saatleri çok uzundu. Sanayi Devrimi ile başlayan makineleşmenin etkisi ile işçilerde makinelere karşı bir tepki oluşmaya başlamıştır. Avrupa'nın bazı şehirlerinde makineleri kırmaya başlamışlardır.²⁸ Sosyal yaşamda

²⁷ Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Sosyal Bilimler, (Ankara : Türkiye Bilimler Akademisi, 2001), s.1055.

²⁸ Fahir Armaoğlu, 19.Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789 – 1914, (Ankara : Türk Tarih Kurumu Basımevi), 1994, s.33 – 133.

halk evini geçindirebilmek için evinin bir odasını ya da eşlerden birisi işe gittiği zaman yatağın boş kısmını kiraliyordu. Bu durum ahlaksızlığa, aile birliğinin bozulmasına sebep oluyordu. Fransız Devrimi ile birlikte ülkelerde bir eşitlik oluşsa da bu çok uzun sürmemiştir. Avrupa’da monarşiler tekrar güçlenmeye başlamıştır, devletler yönetimlerini güçlendirmek için baskı ve şiddeti arttırmışlardır. 1830 İhtilalleri bu dönemde meydana gelmiştir. Bu ihtilaller ile liberalizm akımı güç kazanmış, monarşi yönetimi güç kaybetmiştir. İşçi sınıfı bu dönemde siyasal hayatta önemli bir güç olarak kendini göstermeye başlamıştır. Soylu sınıfı büyük güç kaybetmiş, burjuvalar güç kazanmaya başlamıştır. 1848 İhtilalleri Milliyetçilik, Liberalizm ve Sosyalizm fikir akımlarının insanlar arasında yayılması üzerine meydana gelmiştir. Bu dönemde ülkelerde demokrasi güçlenmeye başlamıştır.

Sosyalizm bir fikir akımı olarak Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali ile kendini gösterse de asıl gücünü Karl Marx’ın bu düşünce ile ilgili görüşlerini Fredrich Engels ile ‘‘Komünist Manifesto’’ isimli eserini yayınlaması ile birlikte göstermiştir. Çünkü sosyalizmin yükselişinin, fikirleri bugün bile tartışılan Karl Marx sayesinde olduğunu söyleyebiliriz.²⁹

1.2 Karl Marx

Karl Marx 1818 yılında Almanya’nın Trier şehrinde doğmuştur, Alman Yahudisidir, daha sonra babası Protestan olmuştur. Babasının memuriyette daha iyi bir yere gelebilmek için din değiştirmesi ve Genç Hegelcilerin etkisiyle ateist olmuştur. 17 yaşına geldiğinde Bonn Üniversitesine Hukuk eğitimi almaya gider, daha sonra üniversite eğitimini devam ettirmek için Berlin gider. Berlin’de Genç Hegelciler denilen grup ile tanışır, Sonrasında onların yanından ayrılrsa da Hegel’in diyalektik ve tarih alanındaki fikirleri kendisinin fikirleri üzerinde etkili olmuştur. Aynı zamanda Feuerbach’ın materyalist görüşlerini benimsemeye başlamış ve Hegel’in diyalektik sistemi ile birleştirmeye çalışmıştır. Marx insanlığın kurtuluşunun sadece din ve siyaset alanında değil, ekonomik ve toplumsal baskıları da yok etmeye çalışarak gerçekleşeceği fikrini ortaya atmıştır.³⁰ Marx’ın fikirlerinin oluşmasında Avrupa’nın

²⁹ Armaoğlu, 19.Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789 – 1914, s.33 – 133.

³⁰ Karl Marx, Das Kapital, Çev. Fulya Saatçioğlu-Murat Ukray, (İstanbul : Yason Yayıncılık, 2018), s.16 – 28.

o dönemki durumunun büyük etkisi vardır. İşçiler patronların sermayesi altında eziliyordu, aç kalmamak için canlarını tehlikeye atarak düşük ücretler ile çalışıyorlardı. Ayrıca ‘‘Din halkın afyonudur’’ sözünden de anlaşıldığı gibi halkı din ile uyutmaya çalıştıklarını düşünmektedir. 1848 yılında Engels ile birlikte ‘‘Komünist Manifesto’’ isimli eserini yayınlamıştır. Bu eser ‘‘Avrupa’ya bir heyula korku salıyor: Komünizm heyulası.’’ cümlesi ile başlar ve ‘‘Bütün ülkelerin işçileri birleşin’’ diyerek biter.³¹ Marx’a göre nasıl kapitalizm, feodalizmin yerini aldıysa aynı şekilde komünizmde zamanı gelince kapitalizmin yerini alacak sınıfsız bir toplum oluşacaktır. Lenin Marksist düşüncenin ‘‘Alman Felsefesi, Fransız Sosyalizmi ve İngiliz Siyasal İktisadının bir birleşimi’’ olarak gördüğünü yazmıştır.³² Marx’ın yazdığı eserler; 1844 El Yazmaları, Grundrisse, Ekonomi Politğin Eleştirisine Katkı, Artı Değer Teorileri, Das Kapital (3 cilt) yazdığı eserlerden bazılarıdır. Karl Marx 1867 yılında ‘‘Das Kapital’’ isimli eseri yayınlamıştır. Marx öldükten sonra Engels Kapital’in kitabın ikinci ve üçüncü ciltlerini yayınlamıştır.

I.Enternasyonal ya da diğer adıyla Uluslararası Emekçiler Birliği 1864 yılında kurulmuştur. Marx çok kısa bir sürede bu teşkilatın lideri olmaya başlamıştır. I.Enternasyonal’e Bakunin gibi sosyalist düşünürler katılmıştır, bu teşkilat işçilerin, sosyalistlerin bir araya gelmesi için kurulmuştur. Enternasyonal’de Marx ile Mihail Bakunin arasında sıkı tartışma yaşanmıştır. Ancak Enternasyonal Marx’ın etkisinde kalmış ve Bakunin tasfiye edilmiştir. Bu dönemde 1870 – 1871 Alman - Fransız savaşı olmuştur, Almanya, Fransa’yı işgal etmiş, Paris’de ayaklanan işçiler Paris’i ele geçirip, Paris Komünü’nü kurmuştur. Paris Komünü iki ay yönetimde kalmış sonunda yıkılmıştır. Marx, Paris Komünü’nü sonuna kadar desteklemiştir, Komün yıkıldıktan sonra ‘‘Fransa İç Savaş’’ isimli bir konuşma yayınlamıştır, yazdığı son siyasal metin olarak geçmektedir.³³ Enternasyonal Engels’in önerisi ile Londra’dan New York’a taşındı ve sonrasında dağılmıştır. Enternasyonal 1889 yılında ikinci kez kurulmuş I.Dünya Savaşı’na kadar faaliyette kalmış ve kapanmıştır.³⁴

³¹ Karl Marx, Friederich Engels Komünist Manifesto, Çev. Celal Üster - Nur Deriş, (İstanbul : Can Yayınları, 2019), s.47 – 92.

³² Roger Garaudy, Marks İçin Anahtar, Çev. Ahmet Taner Kışlalı, (Ankara : Bilgi Yayınevi, 1975), s.51.

³³ Marx, Das Kapital, Çev. Fulya Saatçioğlu-Murat Ukray, s.19 - 24.

³⁴ Marx, Das Kapital, Çev. Fulya Saatçioğlu-Murat Ukray, s.19 - 24.

1.3 Osmanlı'da Sosyalizm, İşçi Dernekleri ve Grevler

Osmanlı Devleti'nde sosyalizm ile ilgili ilk haberler Ceride-i Havadis gazetesinde 1848 İhtilalleri hakkında olmuştur. Daha sonra Almanya ve Fransa arasında yaşanan 1870 – 1871 savaşı ve Paris Komün olayları yakından takip edilmiştir. Hakayık-ül Vekayik isimli gazetesi bir sayısında Karl Marx'ın Almanya Başbakanı Bismarck'ı eleştiren bir yazısına yayınlamışlardır. Takvim-i Vekayi Paris Komünü ve Enternasyonal'dan bahseden haberler yapmışlardır.³⁵ Hıfzı Topuz "Türk Basın Tarihi" isimli kitabında Namık Kemal'in İbret gazetesinde Avrupa'daki işçi olaylarının önemini belirten Sosyalizm ile ilgili haberler yaptığından, ancak bunun sol basın tarihi için bir başlangıç sayılamayacağını belirtmiştir.³⁶

1.3.1 İşçi Dernekleri

Osmanlı Devleti'nde toplum yapısı sınıfsal değildi, ancak Avrupa ülkelerindeki kadar olmasa da Osmanlı'da da işçi dernekleri kurulmuş ve grevler olmuştur. İlk işçi örgütünün "Ameleperver Cemiyeti" olduğu düşünülmektedir. 1860 yılında kurulmuştur, esnafa yardım eden, işsize iş bulan bir hayır derneğidir. İstanbul'da Yunanlılar tarafından "Omonia" isimli bir dernek kurulmuştur. Selanik'te Yahudiler işçi örgütleri sayılabilecek bazı birlikler kurmuşlardır. 1904 yılında İskeçe'de bütün işçileri ayrı ayrı işçi örgütleri kurmuşlardır, daha sonra 1906 yılında tek bir çatı altında toplanmışlardır. İstanbul'da kurulan ilk işçi örgütü 1894'te da 1895 yılında kurulduğu düşünülen Amele-i Osmaniye Cemiyetidir. Bu örgüt 4000 tane işçinin çalıştığı savaş sanayi işçileri tarafından kurulmuştur. Bu örgüt sendika olmasının yanı sıra aynı zamanda Abdülhamit rejimine karşı halkı ayaklandırmaya çalıştığı için bir siyasal örgüt niteliği taşımaktadır. Bir yıllık faaliyetinden sonra bu örgüt dağıtılmış, kurucuları yakalanıp sürgüne gönderilmiştir. Bunun haricinde yardımlaşma dernekleri kurulmuştur. İşçilerin arasında yardımlaşmayı sağlamak, belli bir çalışma süresinden sonra emekli olabilme hakkını sağlıyordu. Bu derneklerin

³⁵ İlhami Yangın, Osmanlı'da Sosyalizm, (İstanbul : Bilgeoğuz Yayınları, 2009), s.53 – 61.

³⁶ Topuz, Türk Basın Tarihi, s.94.

kurulmasındaki amacın işçi örgütlerine olan ihtiyacın azaltılması olduğu düşünülmektedir.³⁷

1.3.2 Grevler

Osmanlı'da işçi hareketleri Tanzimat'tan kısa bir süre sonra 1851 yılında Bulgaristan'ın başkenti Sofya'nın içinde yer alan Samakov şehrinde meydana gelmiştir. Samakov şehrinde kurulan makineye karşı işçiler saldırmayı düşünmüş ancak makinenin kaldırılacağına dair söz alındıktan sonra işçiler saldırmaktan vazgeçmiştir. 1861 yılında Bursa'da mezarlık üzerine kurulan bir fabrika Bursa halkı tarafından yakılmıştır. Bu girişimlerden sonra 1870 yılına kadar bir eylem görülmemiştir. Bu eylemlerin temelinde makineleşme yüzünden gerçekleşecek işsizlik korkusunun yattığı düşünülmektedir. Ancak Polis Nizamnamesinin 12.maddesinde işçi eylemleri ve grevlerin yasak olduğuna dair bir madde yer almıştır. 1872 yılında şubat ayında Beyoğlu telgrafhane işçileri tarafından gerçekleştirilen grev ilk grev eylemi sayılmaktadır. 1873 yılında tersane şantiyelerinde çalışan işçiler tarafından grev meydana gelmiştir. Bu grevin sebebi ücretlerin uzun süredir ödenmemesiydi. 1875 yılında tersane işçileri tarafından başka bir eylem gerçekleştirilmiştir. 1876 Şubat ayında tersanede çalışan İngiliz makinist ve işçileri greve gitmiştir. Aynı yılın mayıs ayında Osmanlı'da işçiler birikmiş ücretlerinin almak için Sadrazam'a dilekçe vermişlerdir. 1878 yılında duvarcılar, ayakkabıcılar ve ücretlerinin arttırılmasını isteyen terzi işçileri greve gitmişlerdir. 1879 yılında 500 kadar yapı işçisi tarafından gerçekleştirilen grev neticesinde iş saatleri ve ücretleri arttırılması yönünde önemli bir adım atılmıştır. Bu tarihte Selanik'te çalışan muhasebe bürosu memurları iş bırakmış ve tersane işçileri birikmiş ücretleri için Babıali'ye başvurmuşlardır. Abdülhamit yönetiminin olduğu 1880'li yıllarda işçi eylemleri azalmıştır. 1885 yılında odun biçme işçileri ücretlerinin arttırılması greve gitmişlerdir. 1906 yılında İstanbul'da rejî işçileri tarafından bir grev meydana gelmiştir.³⁸

1909 yılında Meclis'in ve Padişah'ın onayı ile " Tatil-i Eşgal Kanunu " yürürlüğe girmiş ve 1936 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Kanuna göre kamu

³⁷ Şehmus Güzel, Tanzimat'dan Cumhuriyet'e İşçi Hareketi ve Grevler, Tanzimat'dan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi,(İstanbul : İletişim Yayınları, 1985), 3.Cilt / s. 809 – 810.

³⁸ Mesut Gülmez, Tanzimat'tan Sonra İşçi Örgütlenmesi ve Çalışma Koşulları (1839 - 1919), Tanzimat'dan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, 3.Cilt, (İstanbul : İletişim Yayınları, 1985), 3.Cilt / s.792-794.

kuruluşlarında çalışan işçilerin sendika kurmaları yasaklanmış ve kanun yürürlüğe girmeden önce kurulan sendikalar kapanmıştır. İşçinin grev hakkı yasaklanmamıştır, ancak kanun ile birlikte grevler yavaşlamaya başlamıştır. II.Meşrutiyet'in ilanına yakın bir zamanda iki ay süre ile Osmanlı Devleti'nde bazı şehirlerde grevler meydana gelmekteydi. Bu grevler ücretlerin arttırılması, zamanında ödenmesi, uzun çalışma saatlerinin indirilmesi, fazla çalışmaya ek mesai, haftada 1 günlük ücretli izin hakkı, iş kazasıya da sağlık problemi sonrası işçi ve ailesine yardım gibi temel nedenlere dayanmaktaydı.³⁹

1908 yılının Ağustos ve Eylül aylarında demiryolları çalışanları greve gitmişlerdir, liman işletmeleri işçileri ve tramvay işletmeleri çalışanları greve gitmişlerdir. Madenlerde kömür ve simli kurşun madeni işçileri greve gitmişlerdir. Cıbalı tütün işçileri, Selanik tütün işçileri greve gitmişlerdir. Bunlardan başka fırını işçileri, otel, kahvehane ve birahane garsonları, İstanbul belediyesinin temizlik işçileri greve gitmişlerdir. 1911 yılında Selanik'te reji işçileri greve gitmiştir. 1912 yılında Drama tütün işçileri ve İznik yol işçileri grev yapmışlardır. 1913 ve 1914 yıllarında İzmir liman işçileri ve Ereğli kömür işçileri grev yapmışlardır. 1915 yılında grevler azalmış ve 1919 yılına kadar greve rastlanmamıştır.⁴⁰

1.4 İştirakçi Hilmi

İştirakçi Hilmi İzmir'de doğmuştur, II.Meşrutiyet'ten önce ‘‘ Serbesti İzmir ’’ gazetesini çıkarıyordu, bu gazete liberal bir gazeteydi. Nasıl sosyalist olduğu ile ilgili kesin bir bilgi yoktur, bazı söylentiler vardır. Bir söylentiye göre İştirakçi 31 Mart Vakası'ndan önce Romanya'da bir gezi sırasında, orada bir işçi eylemi görmüş ve o heyecanla sosyalist olmuştur. Bir başka söylentiye göre bir gün arkadaşları ile sohbet ederken ‘‘Herkes bir meslek sahibi oldu, ben ne olsam acaba?’’ demiş. Bunun üzerine Baha Tevfik ‘‘Sosyalist ol be Hilmi’’ demiş ve sosyalizmin ne olduğunu anlatmış. O da meslek olarak sosyalizmi seçmiştir. O günden sonra sürekli olarak kırmızı gömlek

³⁹ Hamit Erdem, Osmanlı Sosyalist Fırkası ve İştirakçi Hilmi, (Ankara : Sel Yayıncılık, 2012), s.19.

⁴⁰ Gülmez, Tanzimat'tan Sonra İşçi Örgütlenmesi ve Çalışma Koşulları (1839 - 1919), s. 794 – 796.

ve kırmızı yelek giymiş, kendisini sosyalizmin Türkiye’deki temsilcisi olarak görmüştür.⁴¹

İştirakçi Hilmi iki defa siyasi parti kurmuş ve bunların yayın organı olarak da gazeteler çıkarılmıştır. Osmanlı Sosyalist Fırkası 1910 yılında kurulmuş, fırkanın yayın organı olarak da ‘‘İştirak’’ gazetesi çıkarılmıştır. Bu fırka kuruluşundan sonra İştirakçi Hilmi’nin kendi eseri, kendi malı gibi kalmıştır. İştirakçi Hilmi Mütareke döneminde İstanbul’a geri dönmüş ve 1919 yılında Türkiye Sosyalist Fırkası’nı kurmuştur. Bu fırkanın yayın organı olarak da ‘‘İdrak’’ gazetesi yayınlanmıştır.

İştirakçi Hilmi iyi bir eylemci olsa da fikir yönünden zayıf kaldığı belirtilmiştir. Sosyalizm ile ilgili bilgisi fazla değildi, kulaktan dolma fikirler ile anlatmaya çalışırdı. M. Süleyman Çapanoğlu’nun anlattığına göre İştirakçi Hilmi mert bir adamdır, arkadaşlarından biri karakola çağrılır, Divan-ı harbe sevk edilse, işgal kuvvetlerinin bulunduğu karakola gider, onlar için ricada bulunur gerekirse suçu üstüne alırdı. İşgal kuvvetlerinin komutanlarına kendini anlatır, genelde sözünü dinletmeyi başarırdı. İştirakçi Hilmi mütareke yıllarında büyük bir faaliyet göstermesine rağmen ne İstanbul Hükümeti ne de işgal kuvvetleri ona dokunmamıştır. Bu dönemde İstanbul’da istediği gibi gezip dolaşmış, bol bol para harcamıştır, paranın kaynağının nereden geldiği önemli bir sorudur, çünkü o dönem Türkiye Sosyalist Fırkasının hiç parası yoktur. Bir söylentiye göre İştirakçi İngiliz ajanıydı, ancak doğrulu kesin değildir. 1922 yılında İstanbul’da öldürülmüştür. Ölümü ile ilgili çeşitli rivayetler vardır. Haydar isimli birisi tarafından öldürülmüştür. Haydar polis sorgusu sırasında bu cinayeti namusu için işlediğini söylemiş, ancak sonrasında yapılan incelemeler doğrultusunda cinayeti namus için değil, Mütareke döneminde bir dönem polis müdürlüğü yapan İngiliz ajanı tarafından öldürülmüştür. Bir başka rivayete göre yabancı bir teşkilatın suikastına uğramıştır. M. Süleyman Çapanoğlu, İştirakçi Hilmi’nin bir rüzgar gibi geçip gittiğini, hiçbir şey yapmadığını fakat memlekette ilk kez Sosyalizm fikrini değilse bile kelimesinin yayılmasında önemli rol oynadığını söylemiştir.⁴²

⁴¹ Topuz, Türk Basın Tarihi, s.96.

⁴² Münir Süleyman Çapanoğlu, Türkiye’de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi,(İstanbul : Pınar Yayınevi, 1964), s.48 -75.

1.5 Osmanlı Sosyalist Fırkası

Türkiye’de ilk sosyalist parti, 1910 yılında kurulmuştur. Partinin kurucularının başında ‘‘ İştirakçi’’ya da ‘‘Sosyalist’’ lakabı ile bilinen Hüseyin Hilmi’dir. Ayrıca ‘‘ Sosyalist ’’ gazetesi sahibi Namık Hasan, ‘‘Muahede’’ gazetesi sahibi Pertev Tefik ve ‘‘Medeniyet’’ gazetesi sahibi Hamit Suphi’de partinin kurulmasında rol almışlardır. Parti kurulduğu zaman kurucularından oluşmuş bir idare heyeti vardı, ancak bu heyet kısa süre sonra dağıldı. Bundan sonra parti kuruluşundan, kapanışına kadar İştirakçi Hilmi’nin şahsi malı olarak kalmıştır.⁴³

O.S.F herhangi bir seçime katılmamıştır, 1911 yılında Meclis-i Mebusan’ın fethinden sonra Hürriyet ve İtilaf Fırkasına katılmaları istenmiştir. Mecliste tatil-i eşgal kanunu yüzünden sosyalizm ile ilgili tartışmalar yaşanmıştır. Meclis-i Mebusan içinde işçi sorunlarının tartışılması ya da sosyalist düşüncelerin tartışılması gibi konularda Osmanlı Sosyalist Fırkası’nın hiçbir katkısı olmamıştır, meclisten fırkaya hiçbir katılım olmamıştır. Ermeni, Bulgar milletinden sosyalist mebuslar vardır, ancak bu kişiler O.S.F üyesi değil bağımsızdırlar. Fransız Jean Jaures öldükten sonra mecliste onun içinde konuşmalar yapıldığı yazmaktadır. İktidarın muhalefete gösterdiği sertlik eleştirilerken diğer sosyalistlerde savunulmuştur. Fırka Osmanlı Devleti’ndeki sosyalist hareketleri içerisinde çok küçük bir rol oynadığı belirtilmiştir. O.S.F aynı zamanda ülke dışındaki sosyalistler ile ilişki içine girmiştir. Fırka II.Enternasyonal katılmıştır, İştirakçi Hilmi Paris’e gitmiş burada Jean Jaures ile görüşmüştür. İştirakçi Hilmi Paris’de bir mitinge katılmıştır. Daha sonra Jean Jaures, İştirakçi Hilmi’ye mektup göndermiştir. İttihat ve Terakki diğer partilere olduğu gibi O.S.F’ye ilk başlarda olumsuz bir tavır olmadığı belirtilmektedir, çünkü İ.T.C’nin kendi içinde ‘‘ Hizb-i Terakki ’’ isminde bir sol kanadı bulunmaktadır. Ancak sonraki yıllarda O.S.F’ye karşı sert bir tutum göstermiş, yayınladıkları gazeteleri kapattırmışlar, İştirakçi Hilmi ve diğer yöneticileri sürgün ettirmişlerdir.⁴⁴

Parti Programı

O.S.F’nin 12 Eylül 1910 tarihinde fırka beyannamesi İştirak gazetesinde yayınlanmıştır. Program kısa bir giriş ve yirmi iki maddeden oluşmaktadır.

⁴³ Çapanoğlu, Türkiye’de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi, s.48.

⁴⁴ Tunaya, Türkiye’de Siyasal Partiler II.Meşrutiyet Dönemi, 1 / s.247-255.

2.Enternasyonal’de kabul edilen fikirlerin bir kısmının programda yer aldığı düşünülmektedir.

Program Girişi

‘‘Toplumsal hayatın en mağdur kısmını teşkil eden işçilerin ve bunlardan pek geri kalmayan avamın hayati ve siyasi haklarını temin etmek ve şu umumi terakki ahengi içinde kendilerine bir selah ve refah yolu hazırlamak üzere, fırka aşağıdaki programı tanzim etmiştir.’’⁴⁵

Program Maddeleri

- 1- Her türlü seçimlerin doğrudan doğruya ve herkesin katılması ile yapılması.
- 2- Basının ve umumi toplantılarının tam hür olması,
- 3- İdam cezasının kaldırılması.
- 4- İnsanların tabii ihtiyaçlarından olan maddelerden alınan vergilerin kaldırılması,
- 5-Vergiler için ‘‘Müterakki’’ usulünün kabulü.
- 6- Demiryolları, bankalar, madenler ve sigorta şirketlerinin millileştirilmesi ve her türlü tekelin kaldırılması,
- 7- Bir Osmanlının Türkiye’nin her tarafında seçim olması,
- 8- ‘‘Tevsii mezuniyetin’’ kabulü,
- 9- Barış zamanında ordunun milislerden olması,
- 10- Her türlü tecavüzü muharebelerden kaçınılması,
- 11- Gayesi barış ve sükunun muhafazası olmayan hiçbir ittifaka katılmamak,
- 12- Millet meclisi seçimlerinde siyasi fikir mücadelelerinin serbest olması,
- 13- Sosyalistliğin ilerlemesine yarayan her çeşit faydalı nümayişlere katılmak,
- 14- İşçilerin haklarını açıkça ayak altına grev ve sendika kanunlarının kaldırılması,
- 15- Öğretimin bütün içtimai sınıflar için parasız olması,
- 16- Bütün mahkeme masraflarının kaldırılması,
- 17- İşçilerin haftada bir gün istirahat etmesi,
- 18- İş zamanının günde 8 saatten fazla olmaması,

⁴⁵ Çapanoğlu, Türkiye’de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi, s.56 – 57.

19- On dört yaşından ufak erkek ve on altı yaşından küçük kızların çalıştırılmaması,

20- Bir İşçi Bakanlığının kurulması,

21- İç ve dış bütün sosyalist kongrelerine iştirak etmek,

22- Bütün işçi sendikalarına maddi ve manevi yardım edilmesi.⁴⁶

1.5.1 Fırkanın Yayınları

1.5.1.1 İştirak

İştirakçi Hilmi, 26 Şubat 1910 tarihinde haftalık “İştirak” gazetesi yayınlanmaya başlamıştır. İlk sayısında “Biri yer biri yer bakar kıyamet ondan kopar” sözü yazmaktadır. İştirak, 11 Haziran 1910 tarihindeki 16.sayısına kadar düzenli olarak yayınlanmış. 17.sayı olan Ahmet Samim özel sayısı olarak çıkmış, ancak bu sayı üzerine gazete Divan-ı Harb Örfi tarafından kapatılmıştır. Gazete 1 Eylül 1910 tarihinde 18.sayısı ile yayın hayatına dönmüştür. Bir hafta sonra Osmanlı Sosyalist Fırkasının kuruluşunu haber vermiş, 20.sayısında parti beyannamesi ve programı yayınlanmıştır ve tekrar kapatılmıştır. 20 Haziran 1912 tarihinde tekrar yayınlanmaya başlamış, 9 Ekim 1912 tarihine kadar üç buçuk ay süre ile yayınlamıştır. 33.sayıya kadar yayınlanmış, tekrar kapatılmıştır ve bir daha yayınlanmamıştır.⁴⁷

1.5.1.2 Medeniyet, İnsaniyet, Sosyalist

İştirak gazetesinin kapatılmasından sonra gazetenin yedeği olarak “İnsaniyet” gazetesi yayınlanmaya başlamış, üç sayı yayınlanmıştır. 1 Aralık 1910 tarihinde üçüncü sayısından sonra bir daha yayınlamamak üzere kapatılmıştır. İnsaniyet gazetesinin kapatılmasından sonra tekrar “İştirak” gazetesi yayınlanmaya başlamış ve tekrar kapatılmıştır. 24 Kasım 1910 tarihinde “Sosyalist” gazetesi yayınlanmaya başlamıştır. Gazete 2 sayı yayınlanmış, Divan-ı Harb kararı ile kapatılmıştır. İştirakçi Hilmi ve fırka üyeleri bu sefer “Medeniyet” isimli bir gazete yayınlamaya başlamışlardır. Gazete 14 Aralık 1910 tarihinde yayınlanmaya başlamıştır, ikinci sayısından sonra kapatılmıştır.⁴⁸

⁴⁶Çapanoğlu, Türkiye’de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi, s.56-57.

⁴⁷ Mete Tunçay, Türkiye’de Sol Akımlar (1908 – 1925), (İstanbul : İletişim Yayıncılık, 2009), 1 / s.45-56.

⁴⁸Tunçay, Türkiye’de Sol Akımlar (1908 – 1925), 1 / s.46-47.

1.6 Osmanlı Sosyalist Fırkası Paris Şubesi

Refik Nevzat 1911 yılında Osmanlı Sosyalist Fırkasının Paris şubesini kurmuştur. Şube İstanbul'daki merkezden izin alınıp kurulmamıştır. Mebusandaki gruplar ile ilişki içerisinde olacağı belirtilmiştir. Merkez olarak Refik Nevzat'ın muayenehanesi kullanılmıştır, diğer üyelerin kimler olduğu belirtilmemiştir. Şube ile merkez arasındaki kopukluk olduğu düşünülmektedir, Paris şubesinin programı merkezin programına göre daha ayrıntılıdır. Programının Marksizme ve bilimsel sosyalizme dayandırıldığı belirtilmektedir. Hükümet Paris'te oluşan bu yeni muhalefete karşı açık bir şekilde tavır almış ve şubenin yayın organı "Beşeriyet" gazetesinin ülkeye girişi yasaklanmıştır. Şube, 2.Enternasyonal'in bürosu ile iletişim kurmuştur. 1911 yılında İtalya'nın Trablusgarp'ı işgalini protesto eden mitinge katılmışlardır. 1913 yılında O.S.F'nin kapatılması ile birlikte Paris şubesi Hürriyet ve İtilaf fırkasına katılmıştır.

1.6.1 Şubenin Yayınları

1.6.1.1 Beşeriyet

Osmanlı Sosyalist Fırkası Paris şubesinin yaygın organı olarak yayınlanmıştır. Gazetenin basıldığı yer ile fırkanın merkezi aynı yerdedir, Refik Nevzat'ın muayenehanesidir. Gazete Paris'te yayımlandıktan sonra Osmanlı'ya gönderiliyordu. Gazete 5.sayısında sosyalist Paul Lafargue'nin ölüm haberini yapmıştır. İstanbul, Ankara, Kastamonu ve İzmir'den gelen mektupları yayınlamıştır. Mebusan-ı Meclisi'ndeki sosyalist vekiller Vlahov, Varteks, İbrahim Vasvi gibi vekillere açık mektup yayınlamışlardır. 6.sayısında Refik Nevzat'ın Maliye Nazırı Cavit Bey'e açık mektubu yayınlanmış, bu mektuptan sonra gazetenin Osmanlı topraklarına girişi yasaklanmıştır.⁴⁹

1.6.1.2 Şubenin Broşürleri

1.6.1.2.1 Siyaset-i Hazıra-i Meş'ume

1911 yılında Paris'de Refik Nevzat tarafından yayınlanmıştır. Bu broşürlerde İttihat ve Terakki yönetiminin etkisindeki yönetimin sosyal politikaları eleştirilmiştir. Hükümet 10 Mayıs 1909 tarihinde "Serseri Kanunu" isimli bir kanun çıkarmıştır. Bu kanuna göre çalışabilecek durumda olup da çalışamayanları "serseri" olarak kabul

⁴⁹ Erdem, Osmanlı Sosyalist Fırkası ve İştirakçi Hilmi, s.105 – 126.

etmiş ve bu kanunu çıkarmıştır. Refik Nevzat'ın bu yazısı Osmanlı Sosyalist Fırkasının politikaları ile uyum içindedir.

1.6.1.2.2 Sosyalizm ve Rehber-i Amele

Bu broşür 1911 yılında Paris şubesinde tarafından yayınlanmıştır. 64 sayfadan oluşmaktadır, sosyalizm ile ilgili birçok konuya değinmiştir. Broşürü yayınlayan "Osmanlı Sosyalist Fırkası Katibi" unvanı ile bilinen İsmail Faik'dir, yazar Refik Nevzat'tır. Broşür "Giriş, Muharririn önsüzü, Sosyalist nazariyesi, Sınıflar mücadelesi, Sınıfların taksimi, Sınıfların karşıtlığı, Küçük tacirler, Köylüler, Sermaye nasıl birikir?, Amele fırkası teşkilatı, Sendika, İştirak-ı amal cemiyetleri, Mübadele vasıtaları, Tedbir-i hazır, Kuvay-ı mülkiyenin zabt ve istirdadı, Amelenin beynelmilel birliği ve harekatı, Sonuç" bölümlerinden oluşmaktadır.

1.6.1.2.3 Haraç Mezat Satıyoruz

1913 yılında Refik Nevzat tarafından dönemin Maliye Nazırı aynı zamanda İttihat ve Terakki'nin önde gelen üyelerinde biri olan Cavit Bey 'in Avrupa ülkelerine yaptığı gezi nedeni ile yazılmıştır. Cavit Bey'in Avrupa'ya yaptığı seyahat ile Türk ekonomisinin ve topraklarının emperyalizme karşı pazarlık konusu yapıldığı söylenmiş ve eleştirilmiştir. Broşürde Osmanlı Hükümeti'nin büyük devletler karşısındaki çaresizliğinden bahsedilmektedir. Broşürün bir bölümünde Ermeni vatandaşların Abdülhamit ve İttihatçılar tarafından "kıyıma" uğratıldıkları yazmaktadır.⁵⁰

1.7 Bazı Cemiyetlerin Yayınları

1.7.1 İzmir Boykotaj Cemiyeti Tarafından Yayınlan "Gave" Gazetesi

İzmir'de II.Meşrutiyet döneminde Boykotaj Cemiyeti tarafından "Gave" isimli bir gazete yayınlanmıştır. Gazete işçi haklarını savunduğu gibi aynı zamanda esnafı ve orta sınıftan insanları da savunuyordu. Gave'nin sosyalizmi liberal sosyalizmdir, İttihat ve Terakkinin koruması altında, padişahı savunur ve sosyalizmi İslamiyet'in esaslarına dayandırmak istedikleri düşünülmektedir. Batı kapitalizmine karşıdır, bu yüzden milliyetçi bir yayın organı olma durumu vardır. Gazete işçi sınıfı

⁵⁰ Erdem, Osmanlı Sosyalist Fırkası ve İştirakçi Hilmi, s.105 – 126.

ile sermaye sınıfını bir araya getirmeye çalışıyordu. Bu gazete en önemli tartışmaları o dönem Serbest-i İzmir gazetesi sahibi İştirakçi Hilmi ve Baha Tevfik ile yaşamıştır. Çünkü Serbest-i İzmir gazetesi o tarihte sosyalizme karşıydı.⁵¹

1.8 Türkiye Sosyalist Fırkası

Türkiye Sosyalist Fırkası İştirakçi Hilmi'nin sürgünden İstanbul'a dönmesi ile 1919 yılında kurulmuştur. Partinin lideri İştirakçi Hilmi'dir, Genel Sekreterlik görevine Mustafa Fazıl Çun getirilmiştir. Partinin üyeleri arasında Mehmet Ali Bilgişin, Hasan Sadi Birkök, Dr. Refik Nevzat, Sadrettin Celal, Mustafa Kazım Kip, Suphi Nuri İleri, Salih Reis, Çopur Rıza, Rasim Şakir bey, Dr. İhsan Özgen, Mehmet Nurettin bey bulunmaktadır.⁵²

İştirakçi Hilmi 1919 yılında İstanbul'a dönmüştür, İttihatçılar gitmiş yeni hükümet gelmiş. İtilaf devletleri İstanbul'da bulunmaktadır. Uygun ortam oluşmuştur ve O.S.F'nin devamı niteliğinde T.S.F kurulmuştur. Bu fırkaya yeni program, bildiri ve tüzük yazılmıştır. Yeni programın eskiye göre daha ayrıntılıdır. Fırkanın programı İdrak gazetesinin birinci sayısında " Fırkamızın Beyannamesi " başlığı ile yayınlanmıştır. Fırka İstanbul'da Aksaray, Beşiktaş, Kadıköy, Ayvansaray, Şişli gibi yerlerde şubeler açmışlardır. Ayrıca Yunan işgali öncesinde Eskişehir'de fırkanın bazı üyeleri bulunmaktadır ve " İşçi " isminde bir yayın organı bulunmaktadır. Fırka Bern'deki Enternasyonal toplantısına temsilci göndermiştir. T.S.F grevleri desteklemiş, bazılarını kendileri düzenlemiştir. İdrak gazetesinde bu grevlere yer verilmiş. Patronlarla, işçi amirleri ile gazete üzerinden tartışılmıştır. Tramvay işçilerinin grevleri, Debbağhane grevini T.S.F düzenlemiştir. Bu dönemde bazı işçi örgütleri, şirketlerde çalışan memurlar, işçiler T.S.F'ye katılmıştır. Fırka İkinci Enternasyonal'e üye olduğu düşünülmektedir. İkinci Enternasyonal'in Bern ve Amsterdam'daki toplantılarına temsilci göndermiştir. Fransız sosyalist Jean Jaures ölümünün beşinci yılında İdrak gazetesinin üçüncü sayısında haber yapılmıştır. Ayrıca Rus Amele Birliği ile ilişki kurulmuş ve onların aracılığı ile Yunan Komünist Partisi

⁵¹ Ahmet Nevzat Cerrahoğlu, Osmanlı Döneminde İlk Sosyalist Yayınlar, Ant Dergisi, 8.Cilt / 4.Sayı (Ağustos 1970), s.83 – 84.

⁵² Tanık Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyasal Partiler Mütareke Dönemi, (İstanbul : Hürriyet Vakfı Yayınları, 1986), 2 / s.398.

İstanbul Başkanı ilişki kurmuşlardır. Mütareke döneminde İttihatçı liderler ülkeyi terk etmiş, Hürriyet ve İtilaf Fırkası Damat Ferit Paşa liderliğinde iktidara gelmiştir. İttihatçıların iktidardan çekilip gitmesinden memnundurlar, Damat Ferit Paşa hükümetine memleketi barışa götürmeleri konusunda güvenmektedirler. Aynı şekilde İşgal kuvvetlerinden ümitlidirler. Bu durum partinin yayın organı “İdrak” gazetesinde ilk sayılarda gözükmektedir. Ancak bu durum 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlıların İzmir’i işgal etmesiyle güven kaybına neden olmuştur. T.S.F, Damat Ferit Paşa iktidarını desteklemiştir, kabineyi destekleyeceğini basın yoluyla bildirmiştir. 1919 yılında seçimlerde HİF’i desteklemiş, seçimlere katılmamışlardır. Daha sonra Milli Kongre’ye katılmış ve yapılan toplantı sonucunda seçime katılma kararı vermişlerdir. Seçime İstanbul’dan iki adayla katılmışlar ve kazanamamışlardır.⁵³

T.S.F’de O.S.F gibi İştirakçi Hilmi’nin malı gibi kalmıştır. Parti lideri olduğu için diğer parti üyelerini dinlemiyor, toplantılarına katılmıyordu, parti ile ilgili kararları kendi başına alıyordu. Bu yüzden partiye , yabancı devletlerden yardım alabilmek için bir umutla katılan genç üyeler ayrılmışlardır.⁵⁴

Milli Mücadele döneminde İstanbul’da bulunan Mim Mim Grubu tarafından gözlenmişlerdir, Mustafa Kemal Paşaya verilen raporda sosyalistlerin kazanılması gerektiği anlatılmıştır. İdrak gazetesi de 18.sayısında Yunanlıların İzmir’in işgaline tepki göstermişlerdir, işgale tepki göstermeye devam etmeleri ve fırkaların Damat Ferit Paşa hükümetine tepki göstermeleri yüzünden gazete kapanmıştır. Ancak T.S.F’nin işgalcilere karşı bir tepkileri olmadığı kaynaklarda yazmaktadır, bu dönemde Milli Mücadele desteklenmemiştir 1922 yılında zaferler kazanılmaya başladıktan sonra İşgalcilere tepkilerini göstermeye başlamışlardır. 1922 yılında İştirakçi Hilmi fırka başkanlığı görevini bırakmak zorunda kalmıştır. Sonrasında fırkanın yeni idarecileri fırka hesaplarını incelemeye başlamış ve İştirakçi Hilmi’nin para çaldığına dair haber yayılmıştır, hakkında çeşitli suçlardan sürgüne gönderileceğine dair söylenti yayılmıştır. İştirakçi Hilmi’nin ölümü ve Milli Mücadelenin zaferle sonuçlanmasından T.S.F kapanmıştır.⁵⁵

⁵³Tunaya, Türkiye’de Siyasal Partiler Mütareke Dönemi, 2. / s.401 – 408.

⁵⁴Çapanoğlu, Türkiye’de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi, s.61 – 63.

⁵⁵Tunaya, Türkiye’de Siyasal Partiler Mütareke Dönemi, 2. / s.409 – 411.

Parti Programı

T.S.F kurulduktan sonra parti programı tekrar yazıldı, bu program O.S.F'nin programına göre daha ayrıntılı olduğu ve programda Marksist düşünceye uygun fikirlere yer verildiği düşünülmektedir.

Program girişi şöyledir:

“Sosyalizm, eşitsizlik ve adaletsizliğe dayanan bugünkü toplumun esas teşkilatında temelden değişiklikler yaparak toplum hayatına tahammül edilir bir biçim vermektir.”

Partinin Temel İlkeleri

- 1) İmal ve mübadele vasıtalarının millileştirilmesi,
- 2) Bütün dünya Sosyalistleri ile sıkı iş birliği yapmak, milletlerarası işçi birliğini her alanda sağlamak.⁵⁶

Partinin Gerçekleştirmek İsteddiği Planlar

- Her türlü seçimlerin serbest, vasıtasız, genel ve nisbi usul ile yapılması,
- Şartsız kayıtsız basın ve toplantı hürriyeti,
- Milletlerarası anlaşmazlıkların hakem usulü ile halli.
- Din herkese ait hususi bir meseledir.
- Öğretim bütün derecelerinde parasız ve layık olacak,
- İdam cezası ve mahkeme masrafları kaldırılacak,
- Tabii ihtiyaçlardan vergi alınmayacak ve müterakki vergi usulü, hususiyle veraset işlerinde kabul edilecek.
- Mübrem ihtiyaçları istihsal ve eden çiftçi ve işçiden alınan vergiler kaldırılacak,
- Birikmiş servetlerden alınan vergiler arttırılacak,
- Demiryolları, maden ocakları, bankalar, şirketler ve buna benzer kurumlarla bütün istihsal ve imal sosyal bir hale ifrağ edilerek devlet tarafından işletilecek.
- İşçi, çiftçi, küçük tüccar ve esnafın sermayedarlara karşı korunması için gereken tedbirlerin alınması,

⁵⁶ Çapanoğlu, Türkiye’de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi, s.62.

- Haftada bir gün istirahat, işçi kullananlar onları yedi gün zarfında altı günden fazla çalıştıramayacak.
- İş süresi günde 8 saatten fazla olmayacak,
- 14 yaşından aşağı erkek ve 16 yaşından küçük kız çocuklarının çalıştırılması yasaklanacak,
- 14 – 18 yaşına kadar bütün işçiler, öğretimlerini tamamlamaları için, yarım gün çalıştırılacak,
- Gece işi kadın ve çocuklar için yasak olacak,
- Bütün iş alanları için, işçilerin de fikirleri alınarak asgari ücret tarifeleri tespit edilecek.
- Fabrikaların iş nizamnameleri işçilerle birlikte hazırlanacak,
- Fabrikalarda iş yerlerinin sağlık durumları işçi sendikaları tarafından kontrol edilecek,
- İşçi sigortaları işçiler tarafından idare ve kontrol edilecek,
- Grev hakkına dokunulmayacak,
- Tutukluların çalışmaları reji haline sokulacak.⁵⁷

1.8.1 Fırkanın Yayınları

1.8.1.1 İdrak Gazetesinin Özellikleri

Osmanlı Devleti Fransız ihtilalinden milliyetçilik gibi fikir akımlarından çok ağır bir şekilde etkilenmiştir, ancak aynı dönemde ortaya çıktığı düşünülen sosyalizm fikrinin benzer şekilde etkilediğini söylenemez. Sosyalizmin yayılmamasının sebebinin Osmanlı Devleti'nin toplum yapısı olduğu düşünülebilir. Gazetelerde sosyalizm ile ilgili Avrupa'da yaşanan işçi olaylarla ilgili haberler yapılsa da ülkede sosyalizmin yayılmasında etkili olmamıştır. Ancak 1919 yılında T.S.F'nin kurulmasıyla ve birkaç ay sonra İdrak gazetesinin yayınlanmaya başlanması ülkede sosyalizmin yayılmasına yardımcı olmuştur, İdrak gazetesini önemli hale getiren budur, gazete ülkede sosyalizm isminin daha fazla duyulmasını sağlamıştır.

İdrak gazetesi Mütareke döneminde Türkiye Sosyalist Fırkasının yayın organı olarak yayınlanmıştır. Günlük gazete halinde 33 sayı yayınlanmıştır. Gazetede Tevfik Fikret'in "Nev-i beşerdir milletim, ruh-i zemindir vatanım." sözü, "Ağyane

⁵⁷Çapanoğlu, Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi, s.62 – 63.

servetinin kırkta biri fakirin hakkıdır.” sözü ve “ Anlamam, dinleyemem, başkaca hiçbir telkin “ sözleri yazmaktadır. İlk sayısı 28 Nisan 1919 tarihinde yayınlanmıştır. 33. Son sayısı 21 Temmuz 1919 tarihinde yayınlandıktan sonra kalıcı olarak kapatılmıştır.

İdrak bir fikir gazetesidir. Sosyalizm fikrini savunmaktadır. Gazetenin sahibi fırkanın da genel başkanı olan İştirakçi Hilmi’dir. Gazetenin nüshası 2 kuruştur. Başyazarı Mustafa Fazıl Çun, Münir Süleyman Çapanoğlu gazetenin muhabiridir. Yazı işleri müdürlüğünü Emin Lami yapmaktadır. Aynı zamanda yazarıdır, yazarlar arasında T.S.F’nin de üyesi olan Mehmet Ali Bilgişin, Hasan Sadi Birkök bulunmaktadır.⁵⁸

T.S.F’nin parti programı İdrak gazetesinde yayınlanmıştır. Gazetede Paris Barış Konferansı, İstanbul’daki işçi olayları, İttihatçıların mahkeme kayıtları, devlet tarafından yapılan atamalar, Sosyalizm konulu yazılar, Sosyalist aleminden yazılar, yayınlanmıştır. Gazetede aynı zamanda Emile Zola’nın Germinal isimli romanının bir kısmı yayınlanmıştır. Gazetenin bazı nüshaları elde bulunmamaktadır, 16. - 17.sayılar kayıptır, 21.sayı ise matbaada baskı hatası sebebiyle 22.sayı olarak basıldığı düşünülmektedir. İdarehanesi Sirkeci’de, Havacapaşa’da, Hamam sokağında bulunmaktadır. Kadınlar Dünyası dergisi matbaasında basılmaktadır.

T.S.F’nin öncesi kurulan O.S.F’nin sosyalizminin lafta kaldığı düşünülmektedir, ancak T.S.F öyle değildir. Kadrosu donanımlıdır ve gazetenin içeriğinde onların büyük payı vardır.⁵⁹ Gazetede sosyalizm düzenli bir şekilde anlatılmıştır. Sosyalizm için önemli olan isimler hakkında (Jean Jaures) yazılar yazılmıştır. Türkiye ve Avrupa’da yaşanan işçi olaylarını haber yapmışlardır. Sosyalizmi anlatırken öğretici bir dil kullandıklarını, fikrin yayılması için uğraştıkları anlaşılabilir. İttihatçılara, işçi patronlarına karşı çok sert bir dil kullanmışlardır. Hükümete ve diğer devletlere karşı destekleyici dil kullanmışlardır. Beraber memleketin kurtuluşu için doğru bir karar vereceklerini haberlerde, yazılarda defalarca dile getirmişlerdir. Ancak İzmir’in işgal edilmesiyle birlikte hükümeti eleştirmeye başlamışlardır.

⁵⁸ Kocabaşoğlu, Akan, Mütareke ve Milli Mücadele Basını, Direniş ile Teslimiyetin Sözcüleri ve Mahşerin 100 Atlısı, s.63 – 64.

⁵⁹ Çapanoğlu, Türkiye’de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi, s.48 – 66.

1.8.1.1.1 İdrak Gazetesi ve Sosyalizm

İdrak gazetesini bir fikir gazetesi olarak değerlendirmek yanlış olmaz, zaten Türkiye Sosyalist Fırkasının yayın organıdır. T.S.F’den önce Osmanlı Sosyalist Fırkası vardı, bu fırkanın yayınları İştirak, Medeniyet, İnsaniyet ve Sosyalist’tir. O.S.F İştirakçi Hilmi tarafından kurulmuştur, bu fırkanın isminde Sosyalist olsa bile İştirakçi Hilmi’nin Sosyalistliği konusunda bazı tartışmalar vardır. İştirakçi Hilmi’nin sosyalist olmasının sebebi kendisinin bir işinin olmaması ve sosyalistliği bir iş olarak gördüğü düşünülmektedir. Serbesti İzmir gazetesinde sosyalizm karşıtı yazılar yazmış. O.S.F ve T.S.F’nin ortak özellikleri ikisi de İştirakçi Hilmi’nin şahsi malı gibi kalmıştır. Çünkü bütün kararları İştirakçi bizzat kendi almıştır. O.S.F’nin sadece isim olarak sosyalist olduğu düşünülmektedir.⁶⁰ Ancak Dr. Refik Nevzat tarafından kurulan O.S.F Paris şubesi fırka merkezi gibi isim olarak kalmamış, Beşeriyet isimli bir gazete yayınlamış, ayrıca broşürler yayınlanmıştır. Paris şubesi İstanbul, Ankara, Kastamonu ve İzmir gibi şehirlerden mektuplar yayınlamıştır. Mebusan Meclis’indeki sosyalist milletvekillerine yazılan mektupları yayınlamıştır.⁶¹

İdrak gazetesinde ‘‘ Sosyalizm Nedir ? ‘‘ ve ‘‘ Sosyalist Aleminde ‘‘ isimli yazılar yazılmış Fransız Jean Jaures’in ölüm haberi gazetede verilmiştir. Gazetede ‘‘ Sosyalizm Nedir? ‘‘ başlığı altında 12 yazı kaleme alınmıştır.

İlk yazı gazetenin 8.Sayısında ‘‘ Sosyalizm Nedir ? / Sanayi Sefirenin Zevali ‘‘ başlığı altında yayınlanmıştır. İlk yazının konusu eşyadır. Eşyanın satışı para ile mi yoksa takas usulü ile mi yapılacak o ele alınmaktadır. Eşya meselesine şu örnek verilmektedir: ‘‘ Bir köylünün ihtiyaç için ektiği buğday eşya değildir, ancak satmak veya takas yapılan buğday eşyadır. ‘‘ Aslında eşya üzerinden söylenmek istenen sermaye sahiplerinin küçük esnafı, halkı fakirleştirdiğidir.

‘‘ Sosyalizm Nedir ? ‘‘ başlıklı ikinci yazı gazetenin 13.Sayısında yayınlanmıştır. Bu yazıda sermayedarlar ile ilgili olmuştur. Coğrafi keşifler ile birlikte yeni kıtalar keşfedildi, yeni kaynaklar bulundu. Sanayi Devrimi ile makinecilik başladı, fabrikalarda, madenlerde işçiler uygunsuz şartlarda, düşük ücretlerle, ağır çalışma koşulları altında çalışmaya başladı. Burada önemli olan işçilerin emeğinden ziyade, sermaye sahiplerinin kazancıdır. Sermaye sahipleri yüzünden köylüler

⁶⁰ Çapanoğlu, Türkiye’de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi, s.48 – 66.

⁶¹ Erdem, Osmanlı Sosyalist Fırkası ve İştirakçi Hilmi, s.109.

topraklarını kaybetmişlerdir. Bu döneme ‘‘ Sermayecilik Devri ‘‘ adı verilmiş ve en kötü dönem olarak nitelendirilmiştir.

Üçüncü yazı gazetenin 19.Sayısında yayınlanmıştır. Aynı başlıktaki üçüncü yazıdır, bir önceki yazının devamı niteliğindedir. Sanayi Devrimi yüzünden köylüler topraklarını bırakıp şehirlere göç etmiş, buralarda madenlerde, fabrikalarda köyden kente göç eden aileler çalışmaya başlamışlardır. Ancak aldıkları ücretlerin az olması, ağır çalışma koşulları ve uzun saatler insanların yaşamlarını etkilemiştir, işçiler geçinebilmek için evlerindeki odalarını, yataklarını kiraya vermişlerdir. Bu durum aile yapılarının bozulmasına sebep olmuştur. Bütün bunların temel sebebini sermaye sahiplerinin kazançlarının, işçinin emeğinden önemli olması olarak görebiliriz.

Dördüncü yazı gazetenin 23.Sayısında yayınlanmıştır. Sanayi Devrimi öncesinde köylüler geçimlerini sağlayabilmişlerdir. Ancak devrim sonrası köylüler geçimlerini sağlayabilmek için sermaye sahiplerinin iş yerlerinden çalışmaya başlamıştır. Tehlikeli koşullarda, uzun sürelerde ve düşük ücretlerle çalışmışlardır. Ancak işçilerin emeklerini harcamalarına rağmen hiç emek harcamayan sermaye sahipleri kazanmıştır.

Beşinci yazı gazetenin 24.Sayısında yayınlanmıştır. Bir önceki yazıda olduğu gibi burada işçilerin çalışma şartlarından ve patronların tutumlarından bahsedilmiştir. İşçiler, patronlar tarafından gündelik olarak çalıştırılmaya başlanmıştır.

Altıncı yazı gazetenin 25.Sayısında yayınlanmıştır. Sermaye sahiplerinin, işçilerin zor şartlarda, uzun saatlerde çalışmalarından dolayı aileleri ayırdığı bu yüzden aile düzenine zarar verdiği düşünülmektedir.

Yedinci yazı gazetenin 26.Sayısında yayınlanmıştır. Bu yazıda işçilerin yaşayabilmek için çalışmaları gerektiği anlatılmaktadır. İşçiler ne kadar çok çalışırlarsa o kadar çok kazanıyorlar, ancak can güvenliği sıkıntısı vardır. Bunlar sermaye sahiplerinin güçlerinin sonucu olarak gözükmemektedir.

Sekizinci yazı gazetenin 28.Sayısında yayınlanmıştır. Bu yazıda alt başlık olarak ‘‘ Sermaye Saltanatı ‘‘ kullanılmıştır, sermayenin işçi emeğinin önüne geçmesi anlatılmıştır.

Dokuzuncu yazı gazetenin 29.Sayısında yayınlanmıştır. ‘‘ Sermaye Saltanatı / Taksim İmar ve Rekabeti ‘‘ başlığı kullanılmıştır. Önceki yazının devamı niteliğindedir, sermaye sahiplerinin arsaları paylaşmalarını ve bu yüzden aralarındaki rekabetten bahsetmektedir.

Onuncu yazı gazetenin 30.Sayısında yayınlanmıştır. ‘‘ Sermaye Saltanatı / Kar ‘‘ başlığı kullanılmıştır. Önceki ‘‘ Sermaye Saltanatı ‘‘ başlıklı yazıların devamı niteliğindedir. Sermaye sahiplerinin kazançları işçilerin emeklerinden elde edilmektedir.

On birinci yazı gazetenin 31.Sayısında yayınlanmıştır. ‘‘ Sermaye Saltanatı ‘‘ başlıklı yazının devamı niteliğindedir. Bu yazıda ev, arsa, tarla gibi yerlerin bir kişinin tekelinde olmasından ve ondan kazanç elde etmesi anlatılmaktadır.

On ikinci yazı gazetenin 32.Sayısında yayınlanmıştır. ‘‘ Sermaye Saltanatı ‘‘ başlıklı yazının devamı niteliğindedir, ‘‘ Vergiler ‘‘ konusu işlenmiştir. Patronlar her kadar sermayeyi ortaya koyan sınıf olsa da ve çok kazansalar da, vergilerden çok da etkilenmemektedirler. Vergilerin yükü halkın üstüne kaldığı düşünülmektedir.

Marx’ın yaşadığı dönemde Avrupa’da insanlara çalıştıkları işlerde aldıkları ücretler yeterli gelmiyordu. Bu yüzden evlerindeki odalarını, yataklarını kiraya veriyorlardı. Bu durum ahlaksızlığa sebep oluyor ve aile kurumuna zarar veriyordu. Ayrıca egemen sınıfın din üzerinden halka, köylüye ve işçiye karşı üstünlük kurmak için kullandıkları söylenebilir. Gazetenin yirmi yedinci sayısında sosyalizmin Almanya’da ortaya çıkışı, gelişimi ve yayılması hakkında bilgi verilmiştir, bu yazıdan Marx’ın sosyalizmin yayılmasında ve gelişiminde önemli bir rol oynadığı düşünülebilir. Marx’ın Sosyalizmine göre dünyadaki bütün işçilerin birleşmesi ve kendi yönetim biçimlerini kurmaları gerektiği düşünülmektedir. Çünkü Marx’ın Sosyalizminde milliyet kavramı yoktur, önemli olan proleteryanın yani işçi sınıfının birleşmesidir. Gazetede bu durum ‘‘ Milliyetperver Adam Sosyalist Olabilir mi? ‘‘ başlıklı yazıyla değerlendirilmiştir, yazıda milliyetperver birinin sosyalist olamayacağına ikisinin birbirine zıt fikirler olduğuna, ancak sosyalizm ve milliyetçilik yanlış anlaşılmadığı ve kişiye göre yorumlanmazsa birbiriyle bağlantılı fikirler olabileceği belirtilmiştir. Sermaye sahiplerinin milliyetçiliği istedikleri şekilde yorumladıklarına değinilmiştir. Milliyetçi bir insan halk için çalışırsa, halkın refahı için uğraşırsa milliyetçi birinin sosyalist olabileceği, aşırı milliyetçiliğin yani şovenizmin hastalık olduğuna tedavisinin de sosyalizm olduğu anlatılmıştır.

Marksist düşünceye göre aslında sorulması gereken soru şu olabilir; ‘‘ Emegın fiyatı olur mu? ‘‘, Çünkü bir işçinin çalışma saatine göre ücret alması aslında işçinin sömürülmesi olarak değerlendirilebilir. Bu yüzden risk altında çalışan, can tehlikesi ile karşı karşıya kalan bir işçinin emegının fiyatı olamaz. Ancak bunun sebebi

sermayenin patrona ait olması ve hiç emek harcamamasına rağmen kazancın büyük bir çoğunu almasıdır. İşçinin emeğinin karşılığını alabilmesi için bir kişiye, gruba ya da şirkete ait olan makine, arsa gibi malların, mülklerin kamulaştırılması yani işçi sınıfının (proleteryanın) ortak malı haline getirilmesi gerekmektedir. Marx Das Kapital’de işçinin kapitalist sistem karşısında emeğinin karşılığını alamadığı için yabancılaştığını anlatır. Yabancılaşmanın temelinde işçinin emeğinin karşılığını alamaması sebebi ile üretilen nesneye karşı ilgisizleşmesi olarak görülebilir.⁶² Gazetede banka çalışanlarının, hamalların, sandalcıların birlik içinde olmalarının onları davalarında başarı sağlayacağını, bu yüzden meslek birliği ya da sendika kurmaları gerektiği belirtilmiştir. Batılı ülkelerde olduğu gibi bizim memlekette de bir Amele Nezareti kurulması gerektiği anlatılmıştır.

İdrak gazetesi üçüncü sayısında Fransız sosyalist Jean Jaures’e yer verilmiştir. 1914 yılında öldürülmüştür. Ölümünden sonra İstanbul’da kendisi adına anma töreni düzenlenmiştir. Ölümünden beş yıl sonra da İdrak gazetesinde anılmıştır. ‘‘ Büyük Bir Fransız Sosyalisti ‘‘ başlığı altında gazeteye haber yapılmıştır. Habere alt başlık olarak ‘‘ Fransız Sosyalist Fırkası Rüesasından ve Cihanın En Büyük Hatiplerinden’’ yazılmıştır. Jaures Fransa’da doğmuştur. Ailesi çiftçidir, eğitimi felsefe üzerine almıştır. Sosyalizm ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Marx’ın fikirleriyle ilgili çalışmalar yapmıştır. 1905 yılında Fransız Sosyalist Fırkasını kurmuştur. Fransız sosyalistler bu fırka altında birleşmiştir. Jaures savaş karşıtıdır, İtilaf devletlerinin Osmanlı Devleti’nin parçalanması ile ilgili planlarına karşı çıkmıştır.⁶³

Mütareke döneminde kurulan T.S.F, kendisinden önce kurulmuş olan O.S.F’nin devamı olarak gözükmektedir. Ancak O.S.F’ye göre sosyalizm ve işçiler ile ilgili çalışmalarda bulunmuşlar, haberlere yer vermişlerdir. Sosyalizm ile ilgili isimsiz yazı dizileri yayınlanmış, bu yazı dizilerinde insanlara sosyalizmi anlatılmaya çalışmışlardır. Gazete insanlara sosyalizmi anlatmak için çok uğraşmıştır, buradaki işçi hareketlerine örnek olması amacıyla dünyadaki, Avrupa’daki sosyalist alemleri, işçi hareketleri hakkında bilgi vermeye çalışmışlardır. Sandalcıların patronlarıyla tartışmalara girişilmiştir, işçilerin hakkının savunulacağı patrona bildirilmiştir. Ancak gazetenin işçilere karşı kullandığı dil ilginçtir. Çünkü bazı yazılarda haklarını

⁶² Marx, Das Kapital, s.66-68.

⁶³ Aydınlik Gazetesi, ‘‘ Jaures ve Fransız Devrimi’nin Sosyalist Tarihi ‘‘, (Erişim 5 Nisan 2021), <https://www.aydinlik.com.tr/jaur-s-ve-fransiz-devrimi-nin-sosyalist-tarihi>.

savundukları işçilere karşı üstten bakan bir tavır sergiledikleri düşünülebilir. Ancak gazete ve fırka vatanseverdir. İzmir'in işgaline karşı hükümete tepki göstermişler ve gazetede bununla ilgili haberler yapılmıştır. Gazete vatanın birlik bütünlüğünün barış görüşmeleri sayesinde sağlanabileceğini, sosyalizmin bunun için önemli bir araç olabileceği anlatılmıştır.

İdrak gazetesinde sosyalist aleminden haberlere yer verilmiştir. İlk haber gazetenin 3.sayısında ‘‘ Sosyalist Alemi ‘‘ başlığı ile yer almıştır. İlk haberde işçilerin çalışma saatleri ile ilgili mücadele edilmiş ve başarı sağlanmıştır. Tan gazetesinin İngiltere Sanayi Konferansı haberine yer verilmiştir. Burada da işçilerin çalışma saatleri, çalışma şartları görüşülmüştür. Fransa meclisinde işçilerin mesai saatlerinin görüşülmektedir. İtalya Sosyalist Fırkası genel vaziyet için kongre yapma kararı almıştır. Avrupa'daki Sosyalist fırkaların üye olduğu Uluslararası Sosyalist gruplardan çıkma kararı almışlardır. Fransız Sosyalistleri, Hükümetin meclise icraatlarıyla ilgili bilgi vermediklerini belirtmişler ve gensoru verme kararı almışlardır. İsviçre'de makine fabrikalarında işçiler ve patronlar arasında yapılan antlaşma ile çalışma saatleri elli saatten, kırk sekiz saate indirilmesine karar verilmiştir. Gazetenin beşinci sayısında hamalların çalıştıkları sürenin ve iş yükünün çokluğuna rağmen az para aldıklarından bahsedilmiştir. Hükümetin bu durum ile ilgili uygun adımları atması istenmiştir. Balık pazarı hamalları reisinin, hamalların aralarında sorun çıkabilecek olmasına rağmen keyfî kararlar aldığından bahsedilmiştir. Gazetenin altıncı sayısında aynı başlıkla ‘‘Sosyalist Alemi’’ haberi yer almıştır. Hamallar tarafından oluşturulan teşkilattan bahsedilmiştir. Hamalların uzun saatler çalıştığını ama emeklerinin karşılığını alamadığı anlatılmaktadır. Daha iyi bir teşkilatın kurulması için hamallara yardım edilebileceği anlatılmaktadır. ‘‘ Milli Ekmekçiler Şirketi ‘’ kurulmuştur, bu şirket patronlardan oluşmaktadır. Bu yüzden işçilerin hakkı yenmektedir. İdrak gazetesi işçilerin hakkının hukuk yoluyla aramalarına yardım edeceklerini belirtmişlerdir. Paris’de 1 Mayıs tarihinde meydana gelen gösterilerde bazı olaylar meydana gelmiş, ancak hemen yatıştırılmıştır. Fransa’da çalışma saatlerinin günlük sekiz saat olması konusunda çıkarılan kanunun işçiler ve patronlar tarafından görüşülmesi için heyetler oluşturulmuştur. Dünya çapında erzak sorunu vardır, Amerika Ziraat Nezaretine göre yaklaşık bir sene bu sorun devam edecektir. Rusya’da barışı getirebilecek, açlığa çözüm bulabilecek herhangi bir işçi partisinin iktidar olması istenmektedir. Gazetenin onuncu sayısında Fransa’da bütün sosyalist fırkaları genel

bir kongrede toplama kararı alınmıştır. On sekizinci sayıda Şirket-i Hayriye vapurlarındaki ateşçilerin grevinden bahsedilmiştir. Ateşçiler, şirketin iş yükünü artırması, ücretlerini artırmaması sebebi ile greve gitmişlerdir. Demir yollarında meydana gelen bir haksızlıktan bahsedilmiştir. İşçilerin ve memurların bazıları maaşlı, bazıları yevmiye ile çalışmaktadır. Maaşlı çalışanlar hastalanırsa maaşları ödenebilir, ancak yevmiye ile çalışanlar hastalanırsa maaş ödemesi yapılamamaktadır. Anadolu Demir Yollarından bu durumu düzeltmesi istenmektedir. 18 Haziran tarihinde Budapeşte’de Macar Sosyalist kongresi yapılmıştır. Kongreye Macar, Alman, Rus, Çek, İtalyan sosyalistleri katılmışlardır, Amsterdam’da uluslararası sosyalist kongresi yapılmıştır. Kongre işçi teşkilatının kuruluşu görüşülmüştür. İtalya Sosyalist Fırkası 2.Enternasyonal’den ayrılıp, 3.Enternasyonal’e katılma kararı almıştır. İngiliz sosyalistlerinin temsilcileri uluslararası bir sosyalist teşkilat kurmak için İsviçre ve İtalya’ya gitmişlerdir. Gazetenin yirmi yedinci sayısında sosyalizmin Almanya’da ortaya çıkışı, gelişimi ve fikrin gelişiminde rol oynayan aktörler hakkında bilgi verilmiştir. Gazetenin yirminci sayısında banka memurlarının grevini haber yapılmıştır. Memurlar maaşlarının yetmemesi, ailelerini geçindirememeleri sebebi ile greve gitme kararı almışlardır. İdrak gazetesi, Banka yönetiminden bu yanlışı düzeltmesini istemiştir. Banka memurlarının grevi devam ederken, banka idaresinin grev yapan memurların yerine yeni memurlar aldığı yazmaktadır. Gazetede ‘‘ Sükna Kanunu ‘‘ ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Sükna kanunu; Bir kişiye bir binada, bir evde oturması için tanınan haktır.⁶⁴ Gazetede hükümetin kiracıların ve ev sahiplerinin aralarındaki sorunların çözülmesini ve iki tarafında mağdur edilmemesi yazmaktadır. Yazarlardan bir tanesi Sükna kanununu düzenleyen kurulun bazı üyeleriyle görüşmüş ve kiracıların mağdur edileceğine dair bir karar alınmadığı konusunda bilgi almışlardır. Ancak Sükna kanunu düzenlemek için kurulan komisyonun görevini düzgün yapmadığı anlaşılmıştır. Bu yüzden komisyondan görevini doğru şekilde yapması istenmiştir. Gazetenin altıncı sayısında ‘‘ Harb Zenginleri ve Sosyalistler ‘‘ başlıklı haber yayınlanmıştır. Haberde savaş zamanı halkın fakirleşirken, dönemin iktidarı ile beraber hareket eden bazı tüccarların zenginleştiğinden bahsedilmektedir.

⁶⁴ Kubbealtı Lugatı, ‘‘ Sükna ‘‘, (Erişim 7 Mart 2021), <http://www.lugatim.com/s/s%C3%BCkna>.

1.8.1.1.2 Damat Ferit Paşa Hükümeti – Hürriyet ve İtilaf Fırkası

İdrak gazetesinin ilk 15 sayısında Hürriyet ve İtilaf Fırkası yani hükümet destekçiliği açık bir şekilde görülmektedir. Bunların sebepleri arasında İttihat ve Terakki'ye karşı olan ortak nefret olduğunu söyleyebiliriz. İdrak gazetesi ve Türkiye Sosyalist Fırkasına göre mevcut hükümet, İtilaf devletleri ile anlaşarak ülkeyi kurtarabilirdi. Yunanlıların 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'i işgaline kadar hükümeti desteklemişler, işgalden sonra bu durum değişmeye başlamıştır. Bundan sonra yayınlanan sayılarında İzmir'in işgaline değinmeye başlamışlar, Damat Ferit Paşa ve hükümete eleştirilerde bulunmaya başlamışlardır.

İdrak gazetesi 33.sayısında işgallere karşı ‘‘ Fırkaların Ortak Beyannamesi ‘‘ isimli bir yazı yayınlamıştır. Bu yazıda hükümet ağır bir şekilde eleştirilmiştir, bu yazıdan sonra yayın hayatına son verilmiştir. Gazetenin onuncu sayısında ‘‘ Zalimleri (...?) Sevenler ‘‘ başlıklı Ahmed Kemal tarafından yazılan yazıda Damat Ferit Paşa hükümetinin ya da gelecek herhangi bir hükümetin, İttihat ve Terakki'den her türlü daha iyi olacağını yazmıştır. Büyük devletlerden, savaşın sorumlularından olduğunu düşündükleri Enver, Talat ve Cemal Paşalardan hesap sormaları gerektiğini düşünmektedirler. T.S.F ve diğer fırkalar, İ.T.C muhalifleri Damat Ferit Paşa ve hükümetinin memleketi kurtarmasını beklemesine rağmen onlar memleketin işgaline ve parçalanmasına göz yummuşlardır. T.S.F ve diğer fırkaların, Damat Ferit Paşa hükümetinin memleketi kurtarabileceğine dair düşüncenin yok olduğu söylenebilir.

Damat Ferit Paşa ve hükümeti görev yaptıkları sürede barış görüşmelerinde ve ülke yönetiminde başarısız olmuşlardır. Ülkede işler sıkıntılıyken, fırka ve hükümet arasında kriz çıkmıştır. İttihatçılar geldiğinde istibdat bitti diye sevindiklerini şimdi de İttihatçılar gitti diye sevindiklerini, yine de durumun değişmediğini hükümetler konusunda her şeyin aynı olduğunu belirtmişlerdir. Hükümet içinde bulunduğu sorunlardan dolayı istifa etmiştir, gazetenin isteği bu yöndedir ve istifa kararının doğru olduğunu düşünmüşlerdir. Ancak hükümeti kurma görevi yine Damat Ferit Paşaya verilmiştir. İttihatçılar yüzünden ülkeden gitmek zorunda kalan Prens Sabahaddin'in ülkeye dönmesine izin vermemişlerdir, Sabahaddin beyin memlekete faydalı olabileceği düşünülmüştür. Buradan iktidara geçen çoğu fırkanın gücü ele geçirince değiştiği, geçmişte muhalefet ettiği hükümete benzediği anlaşılabılır. Damat Ferit Paşa ve hükümeti ülkenin ve milletin kaderini başka devletlerin eline bırakmıştır. Gazetede büyük devletler tarafından dile getirilen Şark meselesi konusuna değinilmiştir, bu

yazılarda devletlerin Şark meselesini kendi çıkarları için kullandıkları meseleyi sadece bu topraklarda yaşayan milletler tarafından çözüleceği belirtilmiştir.

1.8.1.1.3 İstanbul ve Yönetim

Mütareke döneminde İstanbul Şehreminiliğine İttihat ve Terakki döneminde de yöneticilik yapmış olan Cemil Paşa getirilmiştir, askeri doktordur. Cemil Paşa Mayıs 1919'da Şehremini olmuş bu gazetenin sekizinci sayısında haber yapılmıştır. Gazetenin çoğu sayısında İstanbul'un iç işleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu dönemde deprem, sel, yangın gibi afetler de yaşanmıştır, İstanbul'da büyük bir yangın meydana gelmiştir. İdrak gazetesinin yirmi beş, yirmi yedi, yirmi sekiz ve otuzuncu sayılarında "Öğrenmek İstiyoruz" başlığı altında Hükümete, İstanbul Şehreminiliğine yangınla ilgili bilgi vermelerini ve sebep olanların cezalandırılmalarını istemişlerdir. İstanbul'da modern yangın söndürme araçları gelmesine rağmen, 1919 yılında İstanbul'da 158 ev yangın yüzünden harap olmuştur, bu dönemde İstanbul'a çok sayıda insan göç etmiştir. Şehir nüfusunun artması, şehir yönetiminin halka hizmet etmesini zorlaştırdığı için yangınlara müdahale etmenin imkansız hale geldiği düşünülebilir. Gazetede Türk ve Müslüman halk savaşılarından etkilendikleri için gayrimüslimler gibi "Mükellefiyet-i askeriye" kanunundan yararlanmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Şehremaneti ihtiyaç için Borsa hanının ve Kadıköy rıhtımının satışı için görüşme gerçekleştirmiştir, bu yerlerin ihale ile satışına karar verilmiştir. Şehremini Cemil Paşadan İstanbul'da işsizliğe bir çare olmasını halka iş bulmasını istenmiştir.

İşgal yüzünden ulaşımda yaşanan sıkıntılardan dolayı, gıdanın ulaşımında sıkıntı yaşanmıştır, gıda fiyatları artmıştır, aç ve işsiz insan sayısında artış olmuştur. Gazetede gıda fiyatlarındaki artış haber yapılmıştır, gazete Şehremanetinden vatandaş için gıda fiyatlarının artışına karşı çözüm bulmasını istemiştir. Fiyatların artmasıyla birlikte, şehirdeki insan sayısının artması kıtlığa sebep olmuştur. Gıda sorununun çözümü ile ilgili haberler yapılmıştır. Bu sorunun çözümü için çalışmalar ya başarısız ya da geçici çözümler olmuştur. Sorunu çözemeyen yöneticiler görevlerini bırakmak zorunda kalmışlardır ve İaşe müdürlüğü lağvedilmiştir. Bu dönemde İstanbul'da birçok hırsızlık olayı yaşanmıştır. İstanbul devletin başkenti olarak savaşılarından etkilendirilmiş, erkek nüfusun cepheye gitmesi ekonomiyi etkilemiştir, kaybedilen topraklarda yaşayan insanlar buraya göç etmişlerdir. İstanbul'u yönetenler bu duruma

çözüm bulmakta zorlanmışlardır, çünkü İtilaf devletleri de şehir idaresine müdahale etmiştir.⁶⁵

Bu dönemde şehirde kolera salgını başlamıştır, gazete salgına karşı halktan önlemlerini almalarını aşı olmalarını ve sağlıklarına dikkat etmeleri belirtilmiştir. Gazetede devletin yaptığı atamalara yer verilmiştir, Hanedan ailesinden şehzadeler yanlarında bir heyetle şehirleri ziyaret etmişlerdir. Şehremanetini yapacağı işler, satışlar hakkında bilgi verilmiştir.

Göreve geldiği sırada Damat Ferit Paşa hükümetinden olduğu gibi yeni Şehremini Cemil Paşadan da umutlu olsalar da bu umut zamanla yerini hayal kırıklığına bırakmıştır.

1.8.1.1.4 İttihat ve Terakki

İttihat ve Terakki Cemiyeti kuruluşundan II.Meşrutiyet'in ilanına kadar gizli bir cemiyettir. II.Meşrutiyet ile fırka statüsüne geçmiştir, Mebusan Meclisi'ne girmiştir. Bu dönemde kendilerine karşı muhalefet oluşmaya başlamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın bitimine kadar iktidarda kalmışlardır⁶⁶, savaşın bitmesi ile birlikte İttihat ve Terakki Cemiyeti kongre düzenlemiş, fırka fesih edilmiştir ve yöneticileri ülkeden gitmiştir.⁶⁷ 1915 yılında savaş sürerken Doğu Anadolu'daki Ermeni çeteleri bölgede yaşayan Türk ve Müslüman halka saldırıyordu, Kafkas Cephesinde düşmanla beraber hareket ediyordu. Bunun üzerine Doğu Anadolu'da yaşayan Ermeniler Suriye'ye tehcir ettirilmişlerdir. Bu tehcir sonucunda Ermenilerde ölümler meydana gelmiştir.⁶⁸ İtilaf devletleri, yeni hükümet, İttihat ve Terakki muhalifleri Ermeni, Rum gibi azınlıklar İttihatçıların ve tehcirin yapıldığı yerlerdeki devlet görevlilerinin suçlu olduklarını ve yargılanmaları gerektikleri düşünülmekteydi. Yeni hükümet ve İ.T.C muhalifleri, İttihatçıların yargılanması sayesinde ülkeyi getirdikleri durumun hesabının sorulacağı düşünüyor olabilirler.⁶⁹ İ.T.C yöneticileri nerede oldukları ve

⁶⁵ Bilge Nur Criss, İşgal Altında İstanbul (1918 – 1923), (İstanbul : İletişim Yayınları, 2008), s21 – 22.

⁶⁶ Tunaya, Türkiye'de Siyasal Partiler II.Meşrutiyet Dönemi, 1 / s.23 – 37.

⁶⁷ Tunaya, Türkiye'de Siyasal Partiler Mütareke Dönemi, 2 / s.51 – 53.

⁶⁸ Mustafa Görüryılmaz, Türk Kafkas İslam Ordusu ve Ermeniler (1918), (Ankara : Korza Yayıncılık, 2009), s.53 – 60.

⁶⁹ Ferudun Ata, İşgal İstanbul'unda Tehcir Yargılamaları, (Ankara : Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2017), s.15.

neden ülkeye getirilerek yargılanmadıkları gazete tarafından sorgulanmıştır, bulundukları yerlerde uluslararası mahkemelerde de yargılanabilecekleri belirtilmiştir.

İttihatçılar Mütareke döneminde Divan-ı Harb Örfi'nde yargılanmışlardır. Büyükdere, Trabzon, Yozgat, Elazığ tehcir yargılamaları, İttihat ve Terakki üyelerinin yargılanmaları, cemiyetin katib-i mesullerinin yargılanmaları yapılmıştır. İdrak gazetesinde Büyükdere, Trabzon tehcir yargılamaları, İttihat ve Terakki üyelerinin yargılanmaları ve katib-i mesullerin yargılanması haber olarak yer almış, mahkeme tutanaklarına yer verilmiştir.

Büyük Dere tehcir davası mahkemesi 23 Nisan 1919 tarihinde başlamış ve bir ay sürmüştür. Davada nakil süresinin kısa sürmesi, hırsızlık, bazı görevlilerin sorumsuzluğu gibi konular görüşülmüştür. Sanıklar hakkında suç işlediklerine dair hiçbir delil olmamasına rağmen, görevi ihmal ettikleri düşünülüp ceza verilmiştir. Dava Divan-ı Harb-i Örfi'de görülmüştür, Büyük Dere merkez memuru Kerim bey, muhtar Laz Celal Efendi, Büyük Dere'nin ileri gelenlerinden Selanikli Refik Hıfzı bey ve Hafız Mahmud Efendi bu davadan yargılanmışlardır. Tehcire dahil olmamalarına rağmen mütareke ortamının etkisi ile Rumlarda savaş yüzünden evlerinin değişmesini bahane ederek davada şikayetçi olmuşlar ama istedikleri gibi olmamıştır. İttihat ve Terakki üyelerinin yargılanmasına 27 Nisan 1919 tarihinde Divan-ı Harb-i Örfi'de başlamıştır. Davada Teşkilat-ı Mahsusa'nın kuruluşu, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin teşkilat ile olan ilişkisi, cemiyetin merkez ve taşradaki faaliyetleri ve Ermeni tehciri ile ilgili meseleler ele alınmıştır. Eski Sadrazam Said Halim Paşa, eski Hariciye Nazırı ve Meclis-i Mebusan Reisi Halil bey, eski Hariciye Nazırı Ahmed Nesimi bey, eski Adliye Nazırı İbrahim bey, İttihat ve Terakki yöneticilerinden Küçük Talat bey, Rıza bey, Midhat Şükrü bey, Ziya Gökalp bey, Atıf bey, eski İaşe Nazırı Kemal bey, eski Maarif Nazırı Ahmet Şükrü bey ve eski Merkez Kumandanı Cevad bey ve gıyaben Talat Paşa, Enver Paşa, Cemal Paşa, Dr. Nazım, Dr. Bahaeddin Şakir, Dr. Rusuhi Efendi ve Aziz Efendi yargılanmışlardır. Dava başladıktan kısa bir süre sonra İstanbul hükümeti, azınlıklar İttihatçıların yargılanmasından umutlu olsa da İtilaf devletleri İttihatçıların yargılanmasının bir faydası olmayacağını düşündüğü için davada yargılanan bazı isimleri Malta'ya sürgün etmiştir, dava kalan isimler ile devam etmiştir. 5 Temmuz 1919 tarihinde dava sona ermiş, karar açıklanmıştır. Kararda İttihat ve Terakki'nin nasıl kurulduğundan, kendilerini tek kurtarıcı gibi göstermelerinden bahsedilmiştir. Trablusgarp ve Balkan savaşlarındaki mağlubiyetin

sorumlusu olarak İttihat ve Terakki'yi görmektedir. Trabzon, Yozgat ve Boğazlıyan tehcirlerinde yaşanan olaylardan İttihatçı devlet görevlilerinin sorumlu olduğunu düşünmektedirler. Karara göre Talat, Enver, Cemal Paşalar ve Dr. Nazım hakkında gıyaben idama karar verilmiştir. Yargılanan diğer sanıklar Musa Kazım Efendi on beş sene kürek cezasına çarptırılmıştır, eski Ayan reisi Rıfat bey, eski Posta Telefon ve Telgraf Nazırı Haşim bey ise herhangi bir suçla karışmadıkları düşünüldükleri beraat etmişlerdir. Trabzon'da 8 Haziran 1915 tarihinde bölgede yaşayan Ermenilerle ilgili Ruslarla iş birliği yaptıkları gerekçe gösterilerek bulundukları yerden tehcir ettirilmek istenmişlerdir. Bu dönemde görev yapan Trabzon eski Gümrük Müdürü Mehmet Ali bey, Trabzon eski Valisi Cemal Azmi bey, tüccarlar Acente Mustafa ve Niyazi Efendiler tehcir olaylarından yargılanmışlardır. Dava 26 Mart 1919 tarihinde başlamıştır, 28 Mayıs tarihinde karar açıklanmıştır. Mahkeme kararına göre sanıklar tehcir adı altında Ermenileri öldürmeye çalışmaktan suçlu bulunmuşlardır, ayrıca sanıklar tehcirde meydana gelen hırsızlık gibi olaylardan suçlu bulunmuşlardır. İttihat ve Terakki Cemiyetinin yöneticileri dışında şehirlerdeki katib-i mesulleri tutuklanmışlardır, dava 21 Haziran 1919 tarihinde başlamış, 8 Ocak 1920 tarihinde sona ermiştir. Katib-i mesuller mütarekeyle birlikte oluşan barış ortamını bozmakla ve şehirlerin güvenliğine zarar vermekle suçlanmaktadır. Ayrıca İttihat ve Terakki'nin şehirlerdeki temsilcileri oldukları için, onların işledikleri suçlara dolaylı olarak ortak oldukları düşünülmektedir. Katib-i mesuller, Ermenilerin az olduğu yerlerde tehlike olmamasına rağmen tehcire dahil etmekle ve bazı kişileri de suçsuz yere hapse attırmakla suçlanmışlardır.⁷⁰

Bu davaların Hükümet ve İ.T.C muhalifleri için önemi Birinci Dünya Savaşının Osmanlı Devleti adına bütün suçunu İ.T.C'ye atmak olarak düşünülebilir, çünkü davalarda asıl amacın geçmişten intikam almak olduğu, yargılamaların da İtilaf devletlerinin gözüne hoş gözükmek için yapıldığı ortadadır. Hükümet ve İ.T.C muhalifleri bu davalar sayesinde savaşın bütün suçunun İ.T.C'de olduğuna İtilaf devletlerini ikna edip, onların güvenini kazanıp memleketi kurtarabileceklerini ve onların desteğiyle ülkeyi düzene sokabileceklerini düşünmekteydiler. İttihatçılara yapılan suçlamalarda somut bir delil olduğunu da söylemek doğru olmaz. Zaten İttihat ve Terakki mensuplarının davası devam ederken İngilizler davadan sonuç

⁷⁰ Ata, İşgal İstanbul'unda Tehcir Yargılamaları, s.174 – 231.

çıkmayacağını düşünerek İttihatçıları sürgün etmiştir. T.S.F'nin kuruluşunda yer alan bazı kişilerin fırkada yer alma amaçları barış için Avrupa'da halkların fikirleri üzerinde ve sosyalist grupların desteğini almaya çalışmaktı.⁷¹

İttihatçılar zamanında güç kazanan Sandalcı kahyaları ve Hamallar esnafıyla tartışmalar yaşanmıştır. Bu teşkilatlar hakkında haberler yapılmıştır. Teşkilatların liderleri de direkt İdrak gazetesi üzerinden cevap vermişlerdir. Devletten bu kişiler hakkında gerekli işlemleri yapmasını İttihatçılar sayesinde güç kazandıklarını bu kişilerden de aynı şekilde hesap sorulmasını istemişlerdir. İ.T.C üyelerinden Karasu efendi para karşılığında mahkeme tarafından tahliye edilmiştir. Gazete mahkemenin tahliye ettiği parayı az bulmuş ve neden bu kadar az paraya tahliye ettiklerini sormuş ve Karasu Efendiyi tahliye ettilerse yargılanan diğer kişileri de tahliye edip etmeyecekleri sorusunu sormuşlardır. İ.T.C iktidarı döneminde Romanya'dan fabrika için makineler getirildiği yazılmıştır. Yeni hükümet savaş sonrası makinelerin iade edilmesine karar vermiştir. Gazeteye göre bu makineler Romanya'dan zorla getirilmiştir. İttihatçı yöneticilerin nerede oldukları neden ülkeye getirilip yargılanmadıkları, burada olmuyorsa uluslararası mahkemelerde yargılanmaları gerektiği belirtilmiştir.

Fırkanın yayın organı İdrak gazetesinde İ.T.C ile ilgili yer alan haberlerden onların yargılandığı davalardan, onların bulundukları durumdan memnun oldukları düşünülebilir. Gazeteye göre İttihatçıların iktidarından sonra yerine gelen her iktidarın daha iyi olacağı düşünülmektedir.

1.8.1.1.5 Barış Görüşmeleri

Birinci Dünya Savaşı'nın bitişiyle yapılacak barış antlaşmalarının görüşülmesi için düzenlenmiştir. İngiltere, Fransa, ABD, İtalya ve Japonya devletleri konferansa hakim olmuştur, ABD başkanı Wilson konferans sürerken prensiplerini açıklamıştır. Her devletin başbakan ve dış işleri bakanlarından oluşan onlar konseyi kurulmuştur.⁷² Konferans sırasında İngiltere'nin girişimleri ile daha önce İtalya'ya verilmesine karar verilen İzmir ve çevresinin Yunanistan'a verilmesine karar verilmiştir.⁷³ Osmanlı Devleti konferansa Damat Ferit Paşa liderliğinde katılmıştır.

⁷¹ Çapanoğlu, Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi, s.61.

⁷² Fahir Armaoğlu, 20.Yüzyıl Siyasi Tarihi, (Ankara : İş Bankası Yayınları, 1983), s.145.

⁷³ Refik Turan vd., Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, (Ankara : Okutman Yayıncılık, 2011), s.83.

İstanbul basının bir kısmına göre Osmanlı'nın konferansa katılmasına gerek olmadığına, onların Osmanlı ile ilgili kararları alabileceğini belirtmiştir. Damat Ferit Paşa hükümeti ise büyük devletlerin isteklerini yerine getirerek ülkeyi kurtarabileceklerini düşünmekteydiler.⁷⁴

Devlet temsilcilerinin yaptıkları konuşmalar, görüşmelerin tutanakları gazetede yer almıştır. T.S.F ve İdrak gazetesi barış görüşmelerinden umutludur. Çünkü büyük devletlerin memleket için doğru kararlar vereceğini düşünmektedir. İ.T.C'nin yani savaş sorumlularının yargılanması ile birlikte hükümetin değişmesi ile yeni hükümetin ve İtilaf devletlerinin ülkenin iyiliği yönünde karar vereceğini düşünmekteydiler. Bu görüşmeler sürerken İtilaf devletleri Anadolu'da işgaller başlamıştır. Görüşmelerde Anadolu'nun işgal edilmeyeceği düşüncesi ortadan kalkmıştır. Bu haber İdrak gazetesinin otuz ikinci sayısında yayınlanmıştır.

Damat Ferit Paşa ve heyet barış görüşmelerinde yetersiz kalmıştır, çünkü görüşmeler devam ederken heyete Paris'e gelmemeleri söylenmiştir. Vatanın ve milletin kaderi başka devletlerin eline bırakılmıştır, hatta savaşın tüm sorumluluğunun Türk milletinin üzerine yıkıldığı söylenebilir. Gazete İzmir'in işgaline tepki göstermiştir, İzmir halkına yardım yapılmasına karar vermişlerdir. Gazetede Şark meselesi konusuna değinilmiştir, emperyalistlerin bu konuyu iyi niyet adı altında suistimal ettiğine belirtilmiştir. Dünya siyasetinin en önemli konusunun insan ve insanların mutluluğu olduğu anlatılmıştır. Asya-yi Osmani meselesini halledebilmek için Osmanlı Türkiye'si'nde yaşayan milletlerden oluşan bir federasyonu kurulması gerektiğini anlatmışlardır.

Barış görüşmeleri haberleri genel olarak Almanlar ile yapılan antlaşma görüşmelerine değinilmiştir, bu konu gazetede her sayıda yer almıştır. Almanlar görüşmelerin sonun şartları çok ağır olan antlaşmayı imzalamıştır. Almanların kazandıkları topraklar ellerinden alınmış, ordudaki asker sayısı azaltılmış, ağır tazminatlar ödetilmiştir. Almanların müttefikleriyle yapılan görüşmelere de yer verilmiştir, Almanlara yapılan antlaşmalar kadar olmasa da müttefiklerle yapılan antlaşmaların şartları ağırdır. Görüşmeler devam ederken Çekoslovakya ve Romanya Macaristan'ın topraklarını işgal etmişlerdir. Görüşmeler sürerken İtalyanlar görüşmeler sırasında büyük devletler tarafından tasfiye edilmiş. İşgal edecekleri

⁷⁴ Kocabaşoğlu - Akan, Mütareke ve Milli Mücadele Basını, s.56.

yerlere Yunanlılar gitmiş ve 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir işgal edilmiştir. Görüşmeler İngiltere ve Fransa'nın kontrolü altında geçmiştir. Antlaşmalar bu iki devletin istediği şekilde yapılmıştır. Mağlup devletler ağır bir şekilde cezalandırıldı, kendileriyle aynı tarafta olan İtalya'yı da devre dışı bırakarak onların yerini Yunanlılar almıştır. Bu görüşmelerde alınan kararlar, imzalan ağır şartlı antlaşmalar İkinci Dünya Savaşı'na sebebiyet vermiştir.

1.8.1.1.6 Germinal

Gazetede sosyalizm bilgilendirici yazıların dışında romanlarla, hikayelerle anlatılmaya çalışılmıştır. İdrak gazetesinde Germinal romanının bir kısmı yayınlanmıştır, gazetede yayınlanmasının sebebinin işçileri anlatmasıdır. Ancak roman sosyalist bakış açısıyla yazılmamıştır. Gazetede bir işçinin çocuklarıyla ilgili hikaye anlatılmıştır, hikayede çocuklar fakir oldukları diğer çocuklar gibi oynayamamıştır, bir yabancı para vermesi sayesinde oynayabilmişlerdir. Bu hikayede anlatılmak istenen işçi çocuklarının diğer çocuklarla eşit şartlarda yaşamamaları olarak değerlendirilebilir. Gazetede dükkan sahipleriyle yaşanan tartışmalar hakkında eleştirel, mizah içerikli yazıda dükkan sahiplerinin geçmişte kalmış olarak değerlendirilen davranışları eleştirilmiştir. Ayrıca gazetede başka devletlerin yardımına ihtiyaç duyulmasıyla ilgili eleştirel kurmaca bir diyalog anlatılmıştır.

Avrupa'da Fransız ihtilalinden sonra Burjuva sınıfı güçlenmeye başlamıştır, toprakları, madenleri kendi mülkleri haline getirmişlerdir. Bu durumdan fakir halk etkilenmiştir, aç kalmamak için ağır koşullarda, uzun saatlerde ve az paraya çalışıyorlardı. İnsanlar kazandıkları paranın yetmemesi yüzünden geçinebilmek için evlerindeki odalarını, yataklarını kiraya vermişlerdir. Emil Zola Germinal'i böyle bir ortamda yazmıştır. Zola sosyalist değildir zaten romanı yazma amacının, Fransa halkının o dönem içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik ortamı anlatmak istemesi olarakta düşünülebilir.

Roman 19.yüzyıl Fransa'sında bir madenin bulunduğu kasabada geçmektedir. Roman kahramanları bir maden ustasının ailesi, patronları, onun ailesi, maden işçileri ve başka bir şehirden gelen sosyalist genç üzerinden ilerlemektedir. Roman sosyalist gencin kasabaya gelişi ile başlar, genç madende çalışmaya başlar, daha sonra maden ustasının evinde kalmaya başlar. Sonrasında onun telkinleri ile maden işçileri grev yapmaya başlar. Bu sırada işçilerin büyük çoğunluğu gence güvenmektedir. Ancak beklenildiği gibi olmaz. Bazı olaylar yaşanır, işçiler ve patron tarafı arasında ölümler

gerçekleşir ve daha sonra grev son bulur. Grevi başlatan genç, işçiler arasında güven kaybeder, işçiler tekrar madene inmeye başlar. Sosyalist genç de madene iner, maden de kaza meydana gelir ve işçilerin arasında ölenler olur. Romanın sonunda genç kasabadan ayrılır bu sırada işçiler madene çalışmaya gitmektedir. Roman 19.yüzyıl Avrupa'sını anlatmaktadır, yazar gerçekçi bir dil kullanmıştır. İşçilerin madende çalışmanın ucunda ölüm bile olsa aç kalmamak için madene inmek zorunda olduklarını anlatmaktadır. İşçiler grev yaptığı sırada açlıktan, kasabadaki insanlara, patronlarının ailesine saldırmışlardır. Yazarın söylemek istediği, aç kalan insan her şeyi yapabilir. Maden işçileri ilgili ise bunun onların kaderinde olduğu maden ustasının, babasının da madende çalıştığını ve ailedeki ölümler yüzünden karısı da, daha sonra madene indiği yazmaktadır. Yani atalarının yaşamları, çocukların kaderidir.

II.BÖLÜM

GAZETE HABERLERİNİN VE YAZILARININ TASNİF VE DEĞERLENDİRMESİ

İdrak gazetesi 28 Nisan 1919 tarihinde yayın hayatına başlamıştır, Kadınlar Dünyası ve Şems matbasında basılmıştır, idarehanesi İstanbul'da Sirkeci'de Hacepaşa'da Hamam sokağındadır, gazetenin sahibi İştirakçi Hilmi'dir. Gazete isminin altında '' Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar. / Ağyane servetinin kırkta biri, fukaranın hakkıdır. / Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin. / Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin '' yazar. Gazetenin nüshasının 2 kuruştan satılacağı belirtilmiştir, ayrıca abonelik şartları da dahili ve harici olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Osmanlı Türkiye'si için abonelik bedeli üç aylığı 200, altı aylığı 250 ve bir yıllığı 650 kuruş, yabancı ülkelerdeki abonelik bedeli ise üç aylığı 250, altı aylığı 400, bir yıllığı 750 kuruş olarak belirlenmiştir. Gazetenin sayılarının çoğunda sosyalizm ile ilgili isimsiz yazı dizileri ve diğer ülkelerdeki işçi hareketleriyle ilgili bilgi verilmiştir. Gazete 1919 yılında memleketteki gelişmeler ve Avrupa'da yaşanan olayları (Örnek; Birinci Dünya Savaşı sonrası barış haberleriyle ilgili haberler, İttihatçıların Divan-ı Harb'te yargılanmaları gibi.) günü gününe aktarmaya çalışmışlardır. Gazete kısa bir zaman diliminde yayınlanmış olsa bile, Mütareke döneminde Osmanlı Türkiye'sinin ve Dünyanın içinde bulunduğu durumu ve olayları haber yapılması, yazılar yazılması İdrak gazetesini önemli bir kaynak haline getirmektedir.

2.1 İç Haberler

2.1.1 Hükümet ve Fırka

İstikraz-ı Dahil-i Tahvilatı

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Maliye Nezareti tarafından istikrazı dahili tahvilatları hakkında memurlar tarafından inceleme yapıldığı belirtilmiştir.

Dahiliye Nazırının Beyanâtı

(6.Sayı / 3 Mayıs 1919)

Jandarma ve polis güçlerinin görevlerini rahat için yapabilmeleri için çalışmalar yapılmıştır. Vali tayin edilirken daha dikkatli olunacağını belirtmişlerdir. İntihabı nisbi kanunun hazır olduğu yakın zamanda meclisi vükelaya sunulacağı belirtilmiştir.

Kabine ve Fırka Meselesi

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Hürriyet ve İtilaf Fırkası ile kabine arasındaki krizle ilgili hem Miralay Sadık bey ve Adliye nazırı Vasfî beye sorular sorulmuştur. Vasfî beye krizin olup olmadığı ve bu yüzden fırkadan ayrılacakları hakkında soru sorulmuş, ancak Vasfî bey bunun doğru olmadığını belirtmiştir.

Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi ile Mühim Bir Mülakat

(19.Sayı / 2 Temmuz 1919)

Damat Ferit Paşa hükümeti ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası arasında kriz olduğu Miralay Sadık beyin kabine üyelerini fırkadan atmaya çalışması, Şeyhülislam ile yapılan röportaj sırasında kendisine sorulmuş, o da Sadık beyin bu konuda başarısız olacağını, asıl onun bu tutumdan dolayı ihraç edileceğini belirtmiştir.

(20.Sayı / 5 Temmuz 1919)

Hürriyet ve İtilaf Merkez-i umumisinde

Hürriyet ve İtilaf Fırkasından bir üyeyle görüşme yapılmıştır, bu görüşmelerde Sulh ve Selamet Fırkası görüştüklerini fırkaların birleşebileceği belirtilmiştir.

Sadık Beyin Beyanâtı

Miralay Sadık bey fırka şubelerine genelge göndererek kendisinin yeni fırka lideri olduğunu bildirmiştir.

Vaziyet-i Hazıra-ı Dahiliye

Hükümetle fırka arasında kriz olduğu bu yüzden dağılacağı söylentisi vardır, bu durum Evkaf nazırı Hamdi Efendi ve Nafia nazırı Ferid beye sorulmuş, onlar doğru olmadığını belirtmişlerdir.

Bugünkü Vaziyet

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Damat Ferit Paşa'nın barış görüşmelerinin gidişatı ve kabine içerisindeki problemlerle ilgili bilgi vermesi istenmektedir, durum memleket için iyi değilse istifa etmesinin gerektiği düşünülmektedir. Kabine üyelerine, barış görüşmelerine giden temsilcilerine bu durum ile ilgili soru sorulmuş, onlar da meclis-i vükelada konunun görüşüleceğini ona göre bir sonuç çıkacağını belirtmişlerdir.

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

Hükümetin krizde olduğu söylentisi vardır, ancak kabine üyeleri herhangi bir krizin olmadığını söylemişlerdir. Kabine üyelerine krizle ilgili Meclis-i vükeladaki toplantısından sonra sorular sorulmuştur. Nazırlara kabinede kriz yaşandığı ve bazı tasfiyeler olacağına dair toplantı sonrası sorular sorulmuş, ancak cevap vermemişlerdir.

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

Kabinenin krizde olduğu, bu yüzden istifa edeceğine dair söylentinin doğru olmadığı söylenmektedir. Kabine üyeleriyle yapılan görüşmelerde kabinede herhangi bir istifaya da görevden alma olmayacağı belirtilmiştir.

(32.Sayı / 21 Temmuz 1919)

Damat Ferit Paşa hükümeti istifa etmiştir. Ferit Paşa saraya giderek kabineyle ilgili toplantı yapılmış, kabinenin istifasında İzmir'in işgali etkili olmuştur. Daha sonra

Ferit Paşa, Padişaha istifasını sunmuş ve kabul edilmiştir. Tevfik Paşa tarafından yeni kabinenin oluşturulacağı düşünülmektedir, o da bu sebeple huzur-ı hümayuna kabul edilmiştir.

Heyet-i Nasiha

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Edirne

Şehzade Cemaleddin Efendi ve beraberindeki heyet Edirne'ye doğru trenle hareket etmiş. Edirne'ye yakın bir köyde dinlendikten sonra tekrar hareket geçmiş ve Edirne'ye ulaşmışlardır, belediye binasına gitmişlerdir.

İzmir

İzmir'de Şehzade Abdürrahim Efendi ve beraberindekiler adına hükümet konağında yemek verilmiştir.

(6.Sayı / 3 Mayıs 1919)

Edirne

Şehzade Cemaleddin Efendi beraberindeki heyet Edirne'ye gelmiş, burada bir beyanname okunmuştur. Şehzade ve heyet üyelerini şehrin yöneticileri, ileri gelenler ve halk karşılamıştır.

2.1.2 Barış Görüşmeleri

Sulh Murahhaslarının Paris'te İkametine Lüzum Kalmadı

(19.Sayı / 2 Temmuz 1919)

Mösyö Kalemensu, Damat Ferit Paşa ve temsilcilere Paris'te kalmaları gerek olmadığını uygun gördükleri zaman onları görüşmek için davet edeceklerini belirtmişlerdir. Osmanlı temsilcileri kendi aralarında yaptıkları görüşmelerde Şark meselesinin Avusturya ve Bulgaristan ile yapılacak barış antlaşmalarından sonra görüşüleceğini belirtmişlerdir.

Mukadderatımız ve Murahhaslarımız

(22.Sayı / 6 Temmuz 1919)

Barış görüşmelerine giden temsilciler geri dönmüşlerdir, barış görüşmeleri içerisinde hükümetin krizde olup olmadığı sorusu sorulmaktadır. Avusturya ve

Bulgaristan ile barış antlaşması yapılmış, gerekli şartlar oluşursa en kısa zamanda bizimle de antlaşma yapılacağı düşünülmektedir.

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Sadrazam Damat Ferit Paşa ve barış görüşmelerine giden temsilciler Paris'den İstanbul'a geri döneceklerdir. Bu görüşmeler sürerken hükümet ile fırka arasında problem olduğu iddialar vardır. İtalyan temsilci Titon barış görüşmeleriyle genel bir beyanatta bulunmuştur.

Mukadderatımızın Tayinine Doğru

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

Memleketin kaderini belirleyecek olan barış görüşmeleri yapılırken, İzmir'in işgal edildiği gibi ülkenin doğusunun da işgal edileceği endişesi vardır. Dörtler meclisinin Miralay William Haskell'i Ermenistan diktatörlüğüne tayin edilmesine karar verilmiştir. Kabinenin krizde olduğu bu yüzden istifaların olacağı söylentisi artmaktadır.

Murahhaslarımızın Müvazaleti - Hükümetin Mevki

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Sadrazam Damat Ferit Paşa liderliğindeki barış görüşmelerine giden heyet İstanbul'a gelmiştir, daha padişahın huzuruna çıkarak görüşmelerle ilgili bilgi vermişlerdir. Kabine üyeleri Bab-ı alide bir araya gelmiş, barış görüşmeleriyle toplantı yapmışlardır.

Murahhaslarımızın Beyanname ve Muhtıraları Metni

(31.Sayı / 20 Temmuz 1919)

İttihatçıların ülkeyi terk etmesiyle, iktidara Damat Ferit Paşa ve hükümeti gelmiştir, hükümet barış görüşmeleri için hemen çalışmalara başlamıştır. Görüşmeler sürerken Yunanlılar İzmir'i işgal etmiştir. Damat Ferit Paşa konferans sırasında devletlere muhtıra sunmuştur.

Anadolu İşgal Mıntıkları

(32.Sayı / 21 Temmuz 1919)

İdrak gazetesi barış görüşmelerinden umutludur, ancak düşündükleri gibi olmamıştır. Reuter, Türkiye, Havas gibi haber ajanslarına göre büyük devletlerin Anadolu'da işgal yerlerini belirlediği belirtilmiştir.

2.1.3 İşçi Meseleleri

Banka Çalışanlarının Grevi

Banka Memurları İttihadı

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Banka çalışanları federasyon kurmak istediklerini banka yönetimine iletmış, istekleri kabul edilmezse greve gideceklerini belirtmişlerdir.

Banka Memurları İttihadı (Sosyalist Alemi)

(20.Sayı / 5 Temmuz 1919)

Banka yönetimi, çalışanların kurmak istediği federasyona onay vermediği için işçilerin grevi devam etmektedir.

Banka Müstahdemininin Grevi

(22. Sayı / 6 Temmuz 1919)

Banka çalışanlarının grevi devam ederken, grevcilerin lideri ve üyelerden bazıları Fransız fevka'l-ade komiserliği ve polis müdüriyeti tarafından tutuklanmıştır. Konuyla ilgili bilgi almak istenmiştir.

Banka Memurlarının Grevi İzmir'e de Sirayet İledi

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

Banka çalışanlarının İstanbul'da başlayan grevi İzmir'e sıçramıştır, memurlar banka yönetiminden kendi istedikleri şekilde bir karar çıkana kadar greve devam etme kararı almışlardır.

Bankalar Yola Geliyor mu ?

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Banka çalışanlarının grevi devam etmektedir, banka yönetimi ile olan görüşmeler de aynen sürmektedir. Divan-ı Umumiye yüzde üç yüz zammı kabul etmesine bankalar tarafından kabul edilmemiştir, bankalara isimlerinde geçen “ Milli ” kelimesini kaldırmalarını istemiştir.

Bankacıların Grevi

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

Banka çalışanlarının grevi başladığı gibi devam etmemiş, bazı çalışanlar yönetim ile anlaşıp işlerine dönmeye başlamışlardır.

Borsa Hanı Meselesi

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Borsa hanı ve Kadıköy rıhtımının satılmasıyla ilgili bazı söylentiler çıkmıştır, ancak bu söylenti doğrulanamamıştır.

Bir Dava

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Kayıkçılar kethüdası Ali Osman Ağa, kayıkçıların hakkını yemiştir bu durum gazete tarafından dile getirildiği için Ali Osman Ağa gazeteyi dava etmiştir.

Hamallar

(26.Sayı / 15 Temmuz 1919)

Hamalların kahyalığını yapan kişilerin hamallar üzerinde baskı yaptıkları ve keyfi davrandıkları yazmaktadır. Hamalların kahyalarının teşkilat üzerinden atanmaması, hamalların kendilerinin seçmesi gerektiği yazmaktadır.

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Hamalların yönetimi, atamaları bir teşkilat tarafından yapılmaktadır, kahyaları da bu merkez atamaktadır. Hamallar kahyalarını kendilerinin seçmesi gerektiğini ve teşkilata ihtiyaçları olmadığını belirtmektedirler.

Mürettebini Osmaniye Cemiyeti

(12.Sayı / 10 Mayıs 1919)

Mürettebini Osmaniye Cemiyeti üyeleri seçim için bir araya gelmiştir.

2.1.4 Fırka Haberleri

Türkiye Sosyalist Fırkası

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

T.S.F, Beynelmilel Sosyalist Kongresine katılmak amacıyla temsilcilerini göndermiştir. Fırka, Paris şubesinden Dr. Refik Nevzat vasıtasıyla faaliyetler hakkında bilgi almışlardır, kongre tarafından kabul edilen prensiplerde kabul edilmiştir.

Hürriyet ve İtilaf Fırkası

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Ali Kemal bey, Hürriyet ve İtilaf Fırkasından tasfiye edilmiştir, başka tasfiyelerinde yakın zamanda olacağı belirtilmiştir. Ancak bu kişilerin tasfiye edilmediği kendi istekleriyle ayrıldıkları belirtilmiştir.

2.1.5 İttihat ve Terakki – Divan-ı Harb Örfi

Trabzon Tehcir Mahkemesi

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

Tehcir sırasında Trabzon'da yaşanan olaylarla ilgili davanın celselerinden biri gerçekleştirilmiştir. Davada Acenta Mustafa, Kaymakam Talat, rüsumat müdürü Mehmed Ali, Sıhhiye müdürü Saib, Merkez-i umumi de Rıza, Polis müdürü Nuri ve Niyazi beyler yargılanmışlardır. Bu celsede eski Van valisi Nazım bey ve tehcir sırasında Trabzon'da görev yapmış olan Hilmi bey şahit olarak dinlenmiştir.

(8.Sayı / 6 Mayıs 1919)

Trabzon tehcir mahkemesi, Ferik Mustafa Nazım Paşa başkanlığında Divan-ı Harb'te gerçekleştirilmiştir. Bu celsede şahit rüsumat müfettişi Besim bey dinlendi, sanık Talat bey, Avni Paşa, Hüseyin Efendi ve Niyazi Efendiler ifade verdi.

Büyükdere Tehcir Mahkemesi

(5.Sayı / 2 Mayıs 1919)

İttihat ve Terakki üyelerinin tehcir döneminde işlenen suçlardan yargılandığı davanın birinci celsesi gerçekleştirildi.

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

Davanın yeni celsesiyle devam etmiştir, yeni tanıklar dinlenmiştir. Daha sonra davanın bu celsesi sona ermiş, bir sonraki davaya iddia makamının ve sanıkların hazır bulunması istenmiştir.

İttihat ve Terakki Erkanının Yargılanması

İttihatçılara Ait Tarihi Mahkemenin Dünkü Safhaları

(7.Sayı / 5 Mayıs 1919)

İttihat ve Terakki Cemiyetinin yöneticilerinin yargılandığı dava başladı. Davada yargılanan isimler Cevad bey, Midhat Şükrü bey, Ziya Gökalp, Küçük Talat, Rıza ve Talat beylerdi. İ.T.C ve Teceddüt Fırkası arasındaki bağlantı görüşülmüştür, sanıklar sorgulanmış ve ifadeleri alınmıştır.

İttihatçıların Muhakemesi Devam Etmektedir

(9.Sayı / 7 Mayıs 1919)

İttihat ve Terakki yöneticilerinin yargılanmasına devam edilmiştir. Bu celsede İ.T.C ve Milli Müdafaa Cemiyeti arasında bir bağlantı olup olmadığı sorgulanmıştır, Heyet-i Hakime'nin davadan çekilmesi talep edilmiştir. Fırkanın, Milli şirketlerin faaliyetleriyle bağı sorgulanmış, sanıklar herhangi bir bağı olmadığını söylemişlerdir. Ayrıca Teşkilat-ı Mahsusa ve fırka genel merkezinin alakası olmadığını, teşkilatın Enver Paşa'ya bağlı olduğunu savunmuşlardır.

Üçüncü Gün : İttihat Erkanının Muhakemesi

(11.Sayı / 9 Mayıs 1919)

İ.T.C yöneticilerinin yargılandığı davanın üçüncü günüdür, bu celsede Ziya Gökalp'in, Atıf beyin ve Mithat Şükrü'nün ifadesi alınmıştır.

(12.Sayı / 10 Mayıs 1919)

İ.T.C yöneticilerinin yargılanmasına bu celsede devam edilmiştir, bu celsede sanıklara İ.T.C ve Teşkilat-ı mahsusa arasındaki bağlantı sorulmuştur.

İttihad Erkanının Muhakemesi

(15.Sayı / 13 Mayıs 1919)

İttihat ve Terakki Cemiyetinin yöneticilerinin yargılanmasına devam edilmiştir. Mahkemenin dördüncü gününde Cevad bey ve Rıza beyin ifadesi alınmış, Midhat Şükrü bey, Talat bey ve Atıf bey mahkeme tarafından sorgulanmıştır.

Divan-ı Harb Örfi

(13.Sayı / 11 Mayıs 1919)

Trabzon Tehcir-i Muhakemesi

Trabzon tehcir mahkemesi devam etmiştir, Adliye müfettişi Kenan bey, Rüşdü Efendi ve Abdullah Efendinin ifadeleri alınmıştır.

Büyükdere Muhakemesi

Büyükdere tehcir mahkemesi de devam etmiştir, şahit Vasilyadis Efendinin ifadesi alınmıştır.

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Divan-ı Harb heyetini uzun süredir hiçbir iş yapmamıştır. Heyette bunu kabul etmektedir, kendilerine hiçbir iş verilmediğini söylemektedir.

Divan-ı Harb’de, İttihat ve Terakki üyesi Hüseyin Remzi Efendinin yargılaması yapıldı. Hüseyin Remzi Efendi fırka üyesi olduğu dönemdeki faaliyetleri konusunda mahkemeye ifade verdi.

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

Doktor Ali Saip bey, Trabzon tehciri sırasındaki faaliyetlerinden dolayı yapılan yargılanmasına devam edilmiştir. Mahkemeye verilen raporda Ali Saip beyin tehcir sırasında yaşanan olaylarda bizzat yer aldığı belirtilmiştir.

Divan- Harb’te daha sonra Hidayet Efendinin yargılaması yapılmıştır. Hidayet Efendi tehcir sırasında yaşanan bazı olaylarda dahili olup olmadığıyla ilgili sorgulanmıştır.

(25.Sayı / 14 Temmuz 1919)

Gümrük müfettişi Remzi Efendinin mahkemesi yapılmıştır, müdde-i umuminin (savcı) iddianamesi mahkemede okunmuştur. Remzi Efendinin, avukatı Mithat bey tarafından iddianameye karşı savunma yapması için mahkeme başka bir güne ertelenmiştir.

Divan-ı Harbte Giritli Necati Efendinin davası görülmüştür. Necati Efendi iç güvenliği ihlal ettiği için tutuklanmıştır. Necati Efendinin, İttihat ve Terakki’nin fedailerinden olduğu düşünülmektedir, zaten tehcir sırasında Bahaddin Şakir bey ve Dr. Nazım ile beraber Trabzon’da bulunmuş buradaki faaliyetlerinden de yargılanmıştır.

(26.Sayı / 15 Temmuz 1919)

Kaymakam Aziz bey İttihat ve Terakki dönemi ve Birinci Dünya savaşındaki faaliyetleriyle ilgili yargılanmış ve mahkemeye ifade vermiştir.

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Muhtedi Hidayet Efendinin mahkemesinin sonuna gelinmiş, kendisine vekalet eden Talha bey mahkemeye karşı savunmasını yapmıştır.

İstanbul gümrük müfettişi Remzi Efendinin mahkemesine devam edilmiştir, kendisine vekalet eden Mithat beyin mahkemeye karşı savunmasını yapmıştır.

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Divan-ı Harb'te iç güvenliği ihlal suçundan yargılanan Hidayet Efendi yapılan yargılama sonucunda beraat etmiştir.

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

Aziz beyin yargılanması devam etmiştir, mahkemeye ifade vermiştir. Aziz beyin mahkemesinden sonra Giritli Kıraathaneci Ahmet Necati Efendinin mahkemesi devam etmiştir, o da mahkemeye ifade vermiştir.

2.1.6 Gıda ve Piyasa

Piyasa

(6.Sayı / 3 Mayıs 1919)

Piyasada son zamanlarda eşya ve mal fiyatlarında hızlı bir düşüş vardır, piyasalarda eşya ve mal fiyatlarında kıymetlerine göre fiyatları aşağıdadır.

Piyasa?

(7.Sayı / 5 Mayıs 1919)

Piyasadaki gıda fiyatları hakkında gazetede bilgi verilmiştir.

Piyasa Etrafında

(13.Sayı / 11 Mayıs 1919)

Amerikan unlarının piyasaya girmesiyle birlikte yerli unun satışları azalmıştır. Yerli un satışının azalması fiyatların düşmesine sebep olmuştur. Hububat ve zahire fiyatlarında düşüş vardır, bazı tüccarlar şekerin bir kısmını Romanya ve Kafkasya limanlarına ihraç ettirmişlerdir. Şeker, kahve ve çayın hükümet tarafından

iade edilmesi yüzünden şeker fiyatlarında düşme olmuştur, ancak bu kararın iptaliyle şeker fiyatları tekrar yükselmiştir.

Piyasa

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Piyasa fiyatlarında son zamanlardaki hareketlilik göze çarpmaktadır. Mütareke döneminde fiyatların düşeceği düşünülüyordu, ancak beklenildiği gibi olmamıştır, daha önce piyasa fiyatlarında görülen düşüşün sebebi eşya ve maldaki çokluk olduğu düşünülmektedir. Fiyatların düşmemesinin bir diğer sebebi olarak paranın kıymeti olarak gösterilmektedir.

Gıda

İaşe İşleri

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

İaşe Nezaretinde işler sıkıntılıdır, bu sıkıntı atamalara da yansımaktadır. İaşe müdürlüğünde görev değişiklikleri olmuş, istifalar edilmiştir.

(7.Sayı / 5 Mayıs 1919)

İaşede

İaşeye verilen undan yapılan satışlarda bazı kişilere fazla fiyat verildiği, Dahiliye Nezaretinin bu durumla ilgilenmesi istenmektedir.

(9.Sayı / 7 Mayıs 1919)

İaşe

İaşe müdürlüğünün aldığı karara göre İstanbul'da sadece muhtaçlara ekmek verilecektir. İşçi, hamal, kunduracı, boyacıların, memurların ve hizmetlilerin yalnız ailelerine ekmek verilecektir. Kasap, bakkal, manav, terzi, manav ya da herhangi bir mağaza sahibinin kendisine veya ailesine ekmek verilmeyecektir.

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

Ekmek Fiyatında Tenzilat

Ekmek fiyatlarında indirim yapılmıştır, iki ayrı ekmek satışa sunulmuştur. Ekmekler, fırınlarda, bakkallarda satışa sunulacak ya da evlere gönderilecektir. Ekmek

satışında herhangi bir usulsüzlük olup olmadığı polis ve belediye memurları tarafından denetlenecektir.

(13.Sayı / 11 Mayıs 1919)

İaşenin Lağvı

Dahiliye müsteşarı Timo Leon Efendi, İaşe müdür vekili Nazım, yardımcısı Fuad ve mülkiye müfettişlerinden oluşan bir komisyon tarafından İaşe müdürlüğü lağvedilmiştir.

2.1.7 Şuun (Olaylar)

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Devlet vilayetlerde görev değişikliklerine gitmiş, bazı görevlileri başka yerlere tayin bazılarını görevden azletmiştir. Posta müdürlüğündeki mevcut görevlileri görevden almış yerlerine yeni atamalar yapmıştır. Sıhhiye müdürlüklerinde görev değişiklikleri olmuş, atamalar yapılmıştır. Enver Paşanın kayınpederi Hacı Ahmet Paşa ve Sivas'ta görev yapmakta olan bazı görevliler sorgulanmıştır. Bahriye Nezareti kalem-i mahsusluğuna Namık bey atanmıştır. Timo Leon Efendi, muhabirlere İaşe müdürlüğünün durumunun çok kötü olduğunu söylemiştir.

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

Meclis-i vükela Sadrazam Ferit Paşa başkanlığında toplandı, Dahiliye Nezareti kalem-i mahsus müdürlüğüne Badi bey atanmıştır. Bir rivayete göre İttihad-ı Yunan mahkemesi Pazar veya pazartesi yapılacaktır. Hava gazı ücretlerinde düzeltme yapılmıştır, devlet memurlarının atamaları yapılmıştır. Aşar kanunu beş yıl süreyle uzatılmıştır, pahalılık zammı aynen uygulanmasına karar verilmiştir, esir ve kayıp zabitan ailelerine pahalılık zammının yarısının uygulanmasına karar verilmiştir. Divan-ı Harb reisi Adliye nazırını ziyaret etmiştir. Gazetenin tekrar yayınlanmasıyla ilgili tebrik mesajı yollayan kişi ve kurumlara teşekkür mesajı yayınlanmıştır. Hidmet-i umumiye acentası İsmail Faik bey evlenmiş onunla ilgili teşekkür mesajı yayınlanmıştır.

(5.Sayı / 2 Mayıs 1919)

Meclis-i vükela Sadrazam başkanlığında toplanmıştır, Şehzade Cemaledin Efendi liderliğinde Heyet-i nasiha üyeleri Edine'ye gelmişlerdir. Dahiliye Nezareti yöneticilerinden Süleyman Fehmi bey 3 ay süreyle Avrupa'ya gitmiştir, Hariciye

Nezaretî mesai saatleri yarından itibaren saat on birle, dört arasında yapılmak üzere düzenlenmiştir. Şuray-ı devlet heyeti, Bahriye çırak mektepleri nizamnamesi üzerinden kayıp ve esir zabitan aileleri için pahalılık zammı konusunda tartışmışlardır. İttihat ve Terakki yöneticilerinin ortaya koyduğu salahiyet meselesi Divan-ı Harb'te görüşülecektir. İttihatçıların yargılandığı mahkeme ertelenmiştir. Enver Paşanın Azerbaycan'da, Talat Paşanın da Almanya'da olduğu düşünülmektedir. Yurt dışına kaçan İttihatçı yöneticilerin ve paşaların iadesi görüşülecektir. Hukuk-ı aile kararnamesi tetkik edildikten sonra kabul edilmiştir. Evkaf Nezaretî Beyoğlu'nda kıymeti bir milyonu aşan arsalara bazı şirketler yoluyla apartman yapmaya teşebbüs ettiği söylenmektedir. Almanya'da bulunan bazı hastaların ve muhtaçların yurda gönderileceği telgrafla bildirilmiştir. Hükümet, Umumi Türkiye Bankası hakkında tahkikata başlanmıştır. Rus bandıralı bir vapurla İstanbul'a gaz, benzin ve neft getirilmiştir. Kır bekçileri nizamnamesinde yapılan inceleme sayesinde bekçilerden korkup tarlalarına gitmeyen köylüler işlerine dönebilmişlerdir. Mayısın dokuzuncu günü Altınordu ile Süleymaniye takımları arasında maç yapılacaktır. Kadıköy'de kaza meydana gelmiştir, Türkiye Sosyalist Fırkası üyesi Hasan Sadi beyin pederi rahmetli olmuştur.

(6.Sayı / 3 Mayıs 1919)

Selamlık Yıldız sarayında yapılmıştır. İstanbul İaşe müdürünün istifası kabul edilmiştir, İstanbul'da meydana gelen şiddetli lodos yüzünden bazı yerlerde ekmek dağıtımı akşam yapılacaktır. İttihatçılar hukuk-ı umumiye adına cinayetden yargılanacaktır, İttihatçıların servetleriyle ilgili bir komisyon kurulacak ve incelemede bulunacaklardır. Gayrimüslimler askerliği konusu erteleme yapılmayacak, yürürlükten kaldırılacaktır, hükümetin Ermeniler için tahkikatta bulunduğu (Monitor Oryantal) gazetesinde haber yapılmıştır. İngiliz işgal birlikleri Çanakkale'de savaş sırasında tahrip olan yerleri onarmak ve inşa etmek için harekate geçmiştir. Bazı şehirlerde madenleri işletmesi için kişilere imtiyaz verilmiştir. Eski Dersim vekili Lütfü Fikri beyle, Bedirhanzade Osman, Kürt temsilciler olarak tayin edilmişlerdir. Postaların mektuplaşmalarındaki gecikmenin sebebi posta sürücülerinin maaşlarına zam yapılmasını istemeleriymiş.

(7.Sayı / 5 Mayıs 1919)

Meclis-i vükela Sadrazam başkanlığında toplanmıştır. Şehreminliğine tayin edilen Cemil Paşa , Damat Ferit Paşayı ziyaret etmiş, Şehremanetinin durumu hakkında bilgi vermiştir. Pontus gazetesindeki habere göre Gayrimüslimlerin mebusluğuyla ilgili seçim kanununda düzenlemeye gidilmiştir. Danimarka sefiri padişahın huzuruna kabul edilmiştir. Halim Efendi başkanlığı altın yeni bir heyet-i nasiha kurulmasına karar verilmiştir, Gayrimüslimlerin askerliğinin iptali Harbiye Nezaretinden teyit edilmiştir. Polis müdürlüğünde ve kaymakamlıklarda atamalar yapılmıştır, Anadolu şimendufor kumpanyasına zararları için bir milyon tahsis edilmiştir.

(8.Sayı / 6 Mayıs 1919)

Şehremini Cemil Paşa görevi devralmış ve mesaiye başlamıştır. Galip bey başkanlığındaki Mütareke komisyonu ülkelerini terk eden 200 Avusturyalının Trieste'ye sevk etmişlerdir. Şuray-ı devlet heyeti, Mülkiye dairesi reisi başkanlığında bazı evrakları incelemiştir. Miralay Mustafa Nimet, Kumandan Nevzat bey ve Ferit bey tutukevine gönderilmiştir. Mustafa Kemal Paşa, Dokuzuncu Ordu müfettişliğine atanmıştır, Darüşşafaka eski müdürü Fuat Şami bey Maarif Nezaretine Tedrisat-ı ibtidaye müdüriyetine atanmıştır. Tehcir sırasında çıkarılan emval-i menkule ve gayr-i menkule kanununu incelemek için kurulan komisyonunun görevini tamamlayacağı öğrenilmiştir. İngiliz ve Fransızlardan oluşan bir komisyon gümrüklerdeki ihracatı incelemek için görevlendirilmiştir. İstanbul'da cinayet işleyen çete üyeleri yakalanmıştır. Türk şairlerinin, Milli Kongre Cemiyetine gelmeleri istenmiştir.

(9.Sayı / 7 Mayıs 1919)

Türk ve Bulgar temsilciler barış konferansına davet edilmiştir. Tetkik komisyonu tarafından görüşülen tasfiye kanunu Harbiye Nezaretine gönderilmiştir, İaşe müdüriyeti bütün birimleriyle lağvedilmiş, İstanbul Şehremanetine bağlanmasıyla ilgili istihbarat alınmaya çalışılmıştır. Sükna kanunu komisyon tarafından incelenmiştir, Bahriye Erkan-ı harbiye başkanlığına Hakkı bey tayin edilmiştir, devlet kademelerinde atamalar ve görevden alımlar yapılmıştır. Köprülerden geçerken para ödenecek, bu sebeple köprü girişlerine levha asılmıştır, Şehremaneti ile defter hakan-ı emaneti arasındaki harita meselesi halledilmiştir. Lübnan mutasarrıfı Ali Munif bey ve Beyrut valisi Azmi bey Divan-ı Harb'te mahkemeye çıkacaktır. Kula'da eşkiya çetesinin bazı üyeleri teslim olmuşlardır. Amiral Bristol İzmir'e gelmiştir, Sultan

Abdülhamit'in Harekat ordusu İstanbul'a girdiği sırada kaybolan kıymetli eşyalarla ilgili bilgilendirilmek istenmişlerdir. Selanik'ten İstanbul'a vapurla 8795 parça eşya gelmiştir.

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

Sadrazam Damat Ferit Paşa, Darülfünun'u ziyaret etmiştir, Monitor Oryantal gazetesini Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi ile röportaj yapmış İttihat ve Terakki hakkında ve hükümetin işleri konusunda sorular yöneltmiştir. Amerikan Hükümeti ihtiyaç dahilinde Türkiye'ye para yardımı yapacaktır. Polis maaşlarında düzenlemeye gidilmiştir, Sahra posta memurlarının maaş ödemeleri yapılırken seferberlik sırasındaki maaşlarıyla ilgili ödeme yapılıp yapılmayacağı hakkında Harbiye Nezareti ve Posta ve telgraf müdürlüğünden birer memur görevlendirilmiştir. İthalat ve ihracat komisyonunun aldığı karara göre ticari eşyalardan depozito akçesi ya da senet alınmasına karar verilmiştir. İttihatçı kabine üyelerinin mahkemesine bir hafta içerisinde başlanması planlanıyordur, Cemal Paşa Şam'da Divan-ı Harb'te yargılanacaktır. Amerika Ticaret Odası vasıtasıyla İstanbul'a seyyarhaneler yapılacaktır. Maliye Nezareti Trablusgarp ve Bingazi'deki sultan naipleri ve beraberindekilere maaş ödemesinin devam edip etmeyeceğini Bab-ı aliye sormuştur. Boğazlıyan'da cinayet suçu işleyen kişi tutuklanmıştır, Çukurveren'de aynı suçu işleyen kişi ölü elde edilmiştir. İaşe müdürlüğü başka dairelerden gelen memurları iade için başvuruda bulunmuştur. Eski Urfa mutasarrıfı Nüzhet bey Divan-ı Harb'te sorgulanmıştır, Sükna komisyonu bir araya gelmiştir. Miralay Ahmet Emin bey Divan-ı temyiz askeriye'ye tayin edilmiştir, Jandarma Kumandanı Kemal bey İstanbul'a dönmüştür. Mali ve askeri memurlarda olduğu gibi Adliye Nezareti memurları için de harcırah çıkarılmış bunun için Adliye Nezaretine yazı yazılmıştır. Musevi temsilciler Paris barış konferansının ilerleme şekline memnun olduklarını belirtmişlerdir. Harbiye Nezareti İrtibat zabıtlığına Mösyö Bizon isimli bir Fransız tayin edilmiştir. Mühendis mektebi nizamnamesi, Şurayı devlet heyeti tarafından incelenecektir. Bulgarların silahları bırakması için yazılan protokol tekrar edilmiştir, Amerikan Salibi ahmerinin Paris'e geleceğine dair yapılan haber tekdiz edilmiştir.

(11.Sayı / 9 Mayıs 1919)

Sadrazam Damat Ferit Paşa Darülfünun'u ziyaret etmiştir, Şehremini Cemil Paşa göreve başladıktan sonra yaptığı çalışmalar hakkında bilgi vermiştir, Cemil Paşa

şehrin imarı için bir sermayedarın para verdiğini belirtmiştir. Monitor Oryantal isimli gazeteye göre Trabzon valiliği Pontus heyet temsilcisine teklif edilmiş ancak kabul edilmemiştir. Miralay Sadık bey İskenderiye'den İstanbul'a gelmiştir. Gayrimüslimlerin askerliğinin iptal edilmesiyle ilgili yeni bir haber yapılmıştır. Bahriye erkan-ı harbiye yeni başkanı Hakkı bey göreve başlamıştır. Eski Bursa valisi Osman bey, eski Bursa mebusu Ubeydah, gazete yazarı Ziya Şakir ve İ.T.C temsilcisi İbrahim bey polis tarafından tutuklanmıştır.

(12.Sayı / 10 Mayıs 1919)

Selamlık resmi aliyesi Yıldız sarayında yapılmıştır, Şehzade Cemaleddin Efendi başkanlığındaki Heyet-i nasiha İstanbul'a dönmüştür. Ali Galip beyin Elazığ valiliğine atanması padişah buyruğuyla kesinleşmiştir. İstanbul'da sahte evrak düzenleyen çete yakalanmıştır. Mösyö Ravendal Amerika'nın İstanbul komiserliğine atanmıştır. İstanbul'da salgın hastalığa yakalanan, bu yüzden ölenler olmuştur, aşılannmalar yapılmıştır.

(13.Sayı / 11 Mayıs 1919)

İstanbul valiliğine, Dahiliye Nezareti müsteşarlığına ve Rüsumat müfettişliğine atamalar yapılmıştır. Kastamonu, Van, Bitlis ve Elazığ vilayetlerine vali atamaları yapılmıştır. Taşrada görev yapan adliye memurlarının maaşlarına zam yapılmıştır, görevleri fazla sulh hakimlerinin görev yükünü azaltma amacıyla görevlendirme yapmak için rapor hazırlanmış ve Nezarete sunulmuştur. Hakim-i münferid teşkilatının bazı vilayetlerde teşkilatlanmasına karar verilmiştir.

(14.Sayı / 12 Mayıs 1919)

Meclis-i vükela Damat Ferit Paşa başkanlığında toplanmıştır, Şerif Ali Hıdır Paşa Mekke emiri olmuştur. Şehremaneti lokantalar, fırınlar, odun kesilen yerle, meyve ve sebze hallerinin teftiş edilmesi için tebligat göndermiştir. Miralay Sadık bey gazetelerle konuşmuştur. Mevlana dergahından Abdülhalim Çelebi Efendi, Damat Ferit Paşayı ziyaret etmiştir, Meclis-i mebusan beşinci şubesi Harb kabineleri hakkında kitap yayınlamıştır. Dahiliye Nezareti müsteşarı Timo Leon Efendi bazı vilayetlere atamalar yapmıştır, diğer devlet kademlerinde atamalar ve görevden almalar yapılmıştır. Hakim-i münferidlerin görevlerinin yoğunluğundan dolayı 3 yardımcıları olacak ve toplam 200 bin lira ödeme yapılacaktır. Harbiye Nezareti 413 doğumlular arasında askere alınmayanların Jandarma'ya kabullerinin gerektiğini

buyurmuştur. Yıldız Sarayında merhum Mahmut Şevket Paşaya ait altın mangal olduğu iddiası dile getirilmiş, eşi haberi tekzip ettirmiştir ama yazarlardan biri mangal olayını doğrulamış ve tarif etmiştir, Cemal Paşanın antika eşyaları Şam'dan İstanbul'a getirdiği yazılmıştır. İstanbul'da Ortaköy'de cinayet meydana gelmiştir. Ödemiş ve civarında görülen eşkıya çeteleri Dahiliye Nezaretine bildirilmiştir. Yunanlıların eskisi gibi temettü vergisine tabi tutulacağı öğrenilmiş, büyük devletler tarafından bu vergiden vazgeçilmesi gerektiği bildirilmiştir. Maarif Nezaretinde Sultan-i teşkilatından sorumlu komisyon, Maarif nazırı Ali Kemal beyin başkanlığında bir araya gelmiş teşkilatın ihtiyaçları hakkında açıklamada bulunmuştur. Sanatçı Paşa Kazım bey esareten kurtulmuştur, ABD Ziraat Nezareti yetiştirilen buğday hakkında tahminde bulunmuştur.

(15.Sayı / 13 Mayıs 1919)

Evlenenlere tebrik mesajı yayınlanmıştır. Divan-ı Harb'te görevden alımlar yapılmış ve yeni atama yapılmıştır, yeni tutuklamalar yapılmıştır. Divan-ı Harb eski ordu komutanı Halil Paşa, Sapançalı Hakkı ve Kaymakam Agah beyleri sorguya çekmiştir. Harp kazançları vergisi incelenmesi için Bab-ı aliye takdim edilmiştir. Eski padişah II.Abdülhamit'in eski masasının müzede korunması gerektiği belirtilmiştir. Avrupa'daki Müslümanların hakkını korumak için Trabzon'dan hukuk cemiyeti Paris'e doğru yola çıkmıştır. Mülkiye dairesi reisi Celal bey devlet dairesinde işleri olan kişilerin dosyaları inceleme işiyle uğraşmıştır. Amerika İlaş heyeti İstanbul'a gelmiş ve oradan Sivas'a hareket etmiştir. Şehremaneti köprüden geçiş için fişler yapılacağı belirtilmiştir. Yangın felaketine uğramış kişilere sermaye sahipleri tarafından yardım yapılması gerektiği belirtilmiştir. Şehremini Cemil Paşa seyyar satıcıları ortadan kaldırmaya çalışmıştır, bazı dükkanlar talimatname çıkmadan camekan takmaya başlamıştır. Tekrar yayınlanmaya başlanan gazete için tebrik mesajı yayınlanmıştır. İlaş müdüriyeti ve Şehremaneti arpa satışına başlamıştır, Dahiliye müsteşarı başkanlığında ithalat ve ihracat için komisyon kurulmuştur. Büyük devletler aldıkları kararla markta düzenleme yapmıştır.

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Bayram sebebiyle Padişah ve devlet erkanı tarafından bayram alayı yapılmıştır, bayram alayından sonra devlet erkanı veliaht sultanı ziyaret etmiştir. İzmir valiliğine Gümölcineli İsmail bey atanmıştır. İstanbul'a elektrik gelebilmesi için bir

şirketle antlaşma yapılmış, gerekli malzemenin sipariş edildiği 20 gün içinde Avrupa'dan geleceği öğrenilmiştir. İstanbul'da özel şirketler için ekmek zammı yapılması şirketlerin çalışanlarını etkilemiştir, İaşe müdüriyeti lağvedildiği için başlayan problemlerin devam edeceği söylenmektedir, iaşe müdüriyeti tarafından on kuruşluk ekmek yapılmış ve satılmıştır. Polis müdürü Nureddin bey şehirdeki merkezleri ziyaret etmiştir. Fransız Amiral Dubon komutanlığındaki gemi filosu Dolmabahçe'ye demirlemiştir.

(19.Sayı / 2 Temmuz 1919)

Hürriyet ve İtilaf Fırkası ile kabine arasındaki problem devam etmektedir, fırkaya mensup kabine üyeleri beyanname yayınlanmasına rağmen istifa etmemişlerdir. Miralay Sadık bey iktidara gelirse meclisi düzenleyeceğini ve kurumlar meclisi kuracağını belirtmiştir. Prens Sabahattin bey barış konferansı ile ilgili Damat Ferit Paşaya muhtıra göndermiştir. İstanbul'da bir gün önce büyük yangın meydana gelmiştir. Haydarpaşa – Eskişehir tren yolu hattı üzerinde tren kazası meydana gelmiştir. İstanbul İbtidai Mektebi öğretmenlerinin maaşının ödenmesinde sorun yaşanıldığı öğrenilmiştir. Fransız temsilci Mösyö Dufrons barış antlaşmanın imzalanması sebebiyle Fransa sefaretnamesinde resmi kabul düzenlenmiştir. İtalya İstanbul temsilcisi, mevcut Dış işleri bakanının Paris barış konferansında olması sebebiyle yerine vekalet edecektir. Sürmeneli çetesi yakalanmıştır, bazı çetelerde Kolordu tarafından Jandarma'ya bildirilmiş bulundukları yerler bilindiği için şimdilik müdahaleye gerek olmadığı belirtilmiştir. Hristiyan Ermenilerin ruhani liderleri Galata Ermeni kilisesinde bir araya gelmiştir, İtalya inzibat kumandanın yardımcısının cenaze merasimi yapılmıştır. Darülfünun Edebiyat Fakültesinde öğrenciler kendi aralarında bayramlaştıktan sonra, fakülte müdürünü ziyaret etmişlerdir.

(20.Sayı / 5 Temmuz 1919)

Selamlık resmi alisi yapılmıştır, eski Şeyhülislam Hayri efendinin Malta'da vefat ettiği öğrenilmiştir. Bir gün önce Amerikan kurtuluşun senesi olduğu için İtilaf gemileri bayraklarla donatılmıştır. Evvelki günlerde İstanbul'da Nişantaşı'nda yangın meydana gelmiştir, İstanbul'da balık pazarında kundakçı yakalanmıştır. İaşe müdüriyeti tarafından yaptırılan ekmekler Hilal-i ahmer tarafından fakirlere, muhtaçlara dağıtılacaktır. Rum Patrikhanesi Sen Sinod meclisi Patrik vekili liderliğinde toplanmış, Rumların durumları hakkında incelemede bulunmuş, meclise

bilgi vermiştir. Amerika Salib-i ahmeri Türkiye'deki Rumlara gelecek kış yardım yapılmazsa perişan olacakları belirtilmiştir. Hırsızlık, cinayet suçları ve yangın gibi olaylardan dolayı zabıtalının faaliyet gösterdiği alanların artırılması gerektiği belirtilmiştir. İstanbul'da hizmetçi kız yangını çıkarmakla suçlanmıştır.

(22.Sayı / 6 Temmuz 1919)

Meclis-i Vükela, Mustafa Sabri Efendi başkanlığında toplanmıştır. Rumca gazeteler Yunanistan posta ve telgraf teşkilatının İzmir'deki posta ve telgraf teşkilatını düzenlemek için geldiğini yazmıştır. Divan-ı Harb İ.T.C katibi mesullerinin yargılamasını evrak bolluğu yüzünden ileri bir tarihe atmıştır. Divan-ı Harb'te görev değişiklikleri yapılmıştır, davalarla ilgili yeni tanıklar dinlenmiştir, Musa Kazım Efendi ve eşinin Divan-ı Harb'teki davası sona ermiştir. Devlet kademelerinde yeni atamalar yapılmıştır, İaşe genel müdür yardımcısı kurumun yaptığı hizmetler hakkında bilgi vermiştir. Meclis-i Kebir-i Maarif, Maarif müsteşarı Ali Reşad beyin başkanlığında toplanmıştır. Şehremaneti, Fatih ve Vefa yangını meydana gelen yerleri düzenlemeye başlamış, daha sonra insanlar kendi mülklerine yerleştirilecektir. Ticaret ve ziraat Nezareti Şile bağlarında haşerat ile mücadele için ilaç göndermiştir. Mekteb-i iptidaiye öğretmenleri hakkında çalışma yapmak için Maarif Nezareti proje hazırlamaya başlamıştır, bu projeyle seyyar muallimlikler kaldırılacaktır.

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

HİF ile hükümet arasındaki sorunların halledildiği söylene de gazetenin yaptığı görüşmeler neticesinde bunun doğru olmadığı belirtmiştir. Yunanlıların Türkiye'yi işgal girişimi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. İzmir'de cülus merasimi yapılmıştır, şehirde durumların iyi olduğu bildirilmiştir. Kadıköy rıhtımıyla, Borsa hanının Şehremaneti tarafından satılacağı öğrenilmiştir. Darülaceze ile ilgili dedikodular konuşulmaktadır, bu yüzden kurumun müdürü Ferid bey, Şehremini Cemil Paşa, Sıhhiye müdürü Abdullah Cevdet bey ve birkaç kişiden oluşan komisyon bu mesele hakkında incelemelerde bulunacaktır. Seyri sefain kurumu özelleştirilmiştir, konuyla ilgili halkın endişeleri, Bahriye Nezaretine anlatılmıştır, Bahriye Nezareti de bu endişeleri dikkate alarak kurumu özelleştirmeden vazgeçmiştir. İaşe müdüriyetinin lağvedilmesinden sonra satış bedellerinin nerede olacağı Maliye Nezaretine sorulmuştur. Karasu Efendinin beş yüz bin lira karşılığında tahliye olacağı duyulmuştur, gazete buna itiraz ederek bedelin iki milyon lira olması gerektiğini

savunmuştur. Devlet kademelerinde yeni atamalar yapılmıştır. Şehirlerde bazı tutuklamalar yapılmıştır. Ünlü bir zat Yalova'ya gitmiş ve orada sükun ve asayişin yerinde olduğunu, halkın rahat içinde olduğunu belirtmiştir. Ali Ahrar Fırkası gazete sahiplerini, müdürlerini ve baş yazarlarını yakın zamanda davet edeceğini belirtmiştir. Debbağlar kendi teşkilatlarını kuracak ve beyanname yayınlayacaklardır. İaşenin lağvedilmesinde görev alan kişilerin ödüllendirildiği söylenmiştir, Mütareke komisyonu Fahrettin bey başkanlığında toplanmıştır. Konya şehrinde 40 bin ton mısır tohumunun satıldığı haber alınmıştır, Kütahya ve Karahisar'dan İstanbul'a arpa ve buğday getirilmiştir. İaşenin faaliyetlerini yönetenlerin görevlerini iyi yapmadıklarını, iaşeleri telef ettiklerini belirtmişlerdir. Konya'ya elektrik getirilmesine dair antlaşma hazırlanmış, kurumlar tarafından incelenmiştir. Dahiliye Encümeni Müdüriyeti müsteşar Kaşfi beyin başkanlığında toplanmıştır.

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

İttihatçıların aldıkları cezalarla ilgili bilgi verilmiştir. Gazetelerde yazılan hükümetin “ Yeşil ” projesi eski Dahiliye nazırı tarafından doğrulanmış, ancak Ali Kemal bey tarafından haber tekzip ettirilmiştir. İzmir'de bulunan İşgal kuvvetlerinin takviyesi için Paris'te bulunan Venizelos ve Yunan hükümetinin irtibat halinde öğrenilmiştir. Mustafa Kemal Paşaya İstanbul'a dönmesi için mesaj gönderilmiştir. Eskişehir mutasarrıflığına atama yapılmıştır. İstanbul vilayetinin lağvedilecek olan komisyonun kurulduğu yakın zamanda Şehremanetinin yeni şekliyle ilgili kararlarını verecekleri belirtilmiştir. Muhtaç durumdaki yaşlıların yerleştirilmesiyle uğraşılması için memurlar atanacaktır. Yangın tulumbalarının yerleştirileceği yerler belirlenmeye çalışılmaktadır, yangın yerlerinin inşası için çalışmalar yapılmaktadır. Eski Şeyhülislam Hayri efendinin vefat ettiği haberi gelmiş, ama yalanlanmıştır. İttihatçı Giritli Necati efendinin mahkemesi yakın zamanda başlayacağı haber alınmıştır, Sosyal Demokrat Fırka reisi Doktor Hasan Rıza bey sorgulanmıştır. Yunan ordularının şimendifer sınırlarından ayrılması kararlaştırılmıştır. Mülkiye müfettişi Atıf bey Bursa'ya teftiş için gitmiştir. İbrahim Paşanın çiftliği davasının bir celsesi daha bitmiştir, davada çiftliğinin iade edileceği düşünülmektedir. Edirne Polis müdürü şehre ulaşmıştır. İaşe adına buğday, arpa geleceği haber alınmıştır. Sütlüce, Aksaray, Hasköy civarında hırsızlar tarafından çalınana eşyalar bulunup sahiplerine teslim edilmiştir.

(25.Sayı / 14 Temmuz 1919)

Meclis-i vükela Sadrazam vekili liderliğinde toplanmıştır, HİF kurucuları ve üyeleri bir araya gelmiş, fırkanın tasfiyesiyle ilgilenmiştir. Vakit gazetesi başyazarı Ahmet Emin bey, Kütahya'dan İstanbul'a dönmüştür. Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti reisi İstanbul'a dönmüştür, eski Şeyhülislam Musa Kazım Efendiye verilen ceza onaylanmıştır. Divan-ı Harb üyesi Mustafa Paşa Trabzon'a giderek Ali Saip beyin davası hakkında incelemede bulunmuştur. Merkez kumandanı Kaymakam Şefkat beyin yakın zamanda tayin olacağı yazılmıştır. Osman-ı Encümeni, Maarif Nezaretinde toplanmış ve lisan konusunda incelemelerde bulunmuştur. İzmir valisi Azat beyin işgal kuvvetlerinden vergi toplanırken memurlara yardım etmelerini istemiştir. Encümen-i müdiranı Hafız Raif bey başkanlığında toplanmıştır, köprü geçişleri birkaç gün içinde kullanılmaya başlanacaktır, İstanbul vilayetinin lağvıyla ilgili incelemede bulunacak olan komisyon toplanmıştır. Şirket-i Hayriye çalışanları maaşlarına zam yapılması ve mesai saatlerinin düzenlenmesi için idareye müracaat etmişlerdir, hamalların arasındaki sorunların devam ettiğini yarınki nüshada buna değinileceği belirtilmiştir. Greve yapan Osmanlı bankasının bazı çalışanları görevlerine tekrar başlamışlardır. Bazı vilayetlerdeki baytarlara zam yapılmıştır, baytar müfettişliğine 15 bin lira havale yapılmıştır, bazı vilayetlerde baytar olmaması yüzünden hayvanlar telef olmaktadır, bu yüzden baytar talebinde bulunulmuştur. Evkaf Nezareti tarafından savaş zamanı bozulan, zarar gören yerleri tespit etmek için komisyon kurulmuştur, Nezarete bağlı olan Evkaf mekteplerinin Maarif Nezaretine bağlanacağına dair söylenti yayılmış ancak doğrulanamamıştır. Başkasının yerine vekalet eden memura ayrı maaş bağlanabileceği bildirilmiştir. Yeni Divan-ı harbler kurup davalardan sonuçlanması istenmektedir, Divan-ı Harb davalarla ilgili yargılamalara ve sorgulamalara devam etmiştir. Yeni hapishane yapılmasına karar verilmiş ve yapılana kadar askeri kışlalardan birinin hapishane yerine kullanılmasına karar verilmiştir. Gardiyanların maaşların az olmasından dolayı istifa ettiği haber alınmıştır, devlet kademelerinde atamalar yapılmıştır. Asker kaçakları Seyitgazi'de yakalanmıştır, İstanbul o dönemki bulunduğu şartlarda hayatın çok pahalandığından bahsedilmiştir. Sıhhiye Müdürü Abdullah Cevdet bey, Harb sayesinde zenginleşenlerin kendilerini para karşılığında tahliye ettirdiklerini, bunun memleketi tehlikeye attığı belirtilmiştir. Yangın meydana gelen yerlerin inşası ve mağdurlara yardım için toplanan paranın durumu merak edilmiştir. Fransızların 14 Temmuz'daki milli bayramı kutlanmıştır. Heybeli ve Büyükkada arasındaki 250 metrelik kablonun bir

kısmı gemi tarafından koparılmıştır. Doktor Ahmet Ferit beyin, Darülaceze'deki faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Harb sırasında Kafkasya cephesinden getirilen kıymetli eşyalar Maliye Nezaretine verilmiştir. Fırkaların ve cemiyetlerin toplantı çağrılarına yer verilmiştir.

(26.Sayı / 15 Temmuz 1919)

Sadrazam Damat Ferit Paşa İstanbul'a geri dönmüştür, İstanbul Şehremini Cemil Paşaya Dahiliye Nazırlığı teklif edildiğini ama onun kabul etmediği yazılmıştır. Kadıköy rıhtımı ve Borsa hanının satılması görüşlmeye devam etmektedir, şehirdeki mezbahaların kapatılıp başka yere taşınmasına karar verilmiştir. Şurayı devlet heyeti devlet işleriyle ilgili incelemelerde bulunmuştur, Divan-ı harb İttihatçı Hamdi beyi sorgulamıştır. İstanbul'a yeni hapishanenin nereye yapılacağı konusunda karar verilememiştir. Lağvedilen devlet dairelerinde kasada kalan paralar müdürlere ve odacılara dağıtılmasına karar verilmiş, ancak bu karar iptal edilmiştir. Posta ve telgraf müdüriyeti, taşra merkezlerine gönderilen beyannamede büyük devletlerin ordularının haberleşmesine müdahale edilmemesi gerektiği belirtilmiştir, başka bir beyannamede müdahale edenlere müsamaha gösterilmeyeceği belirtilmiştir. Milli İktisad Bankası sermayesinin bir kısmıyla Evkaf bankası açılacağı, vilayetlerde malzemelerin ihaleyle verileceği belirtilmiştir. Rumların İstanbul'da çoğunluğu kazanmak için uğraştıkları yetkililere bildirilmiştir. Trabzon'da cephanelikte alevlenme yaşanmış burada yaşanan tahribat hakkında henüz bilgi verilmediği bildirilmiştir. Hava olayları yüzünden bütün olaylar hakkında bilgi sahibi olunamamıştır.

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Meclis-i Vükela'nın Borsa hanı ve Kadıköy rıhtımının sattığına dair dedikodu teyit ettirilememiştir. Milli şirketlerin birleştirilmesi için layiha hazırlanmıştır. Meclis-i vükela seçim yapılmasını onaylamıştır. Hamallar heyeti seçim yapacaktır, ancak bazı sebeplerden seçim ertelenmiştir. Divan-ı Harb'te yargılanan Ferik Hüsnü Paşa, Rıfat ve Haşim beyler tahliye edilmişlerdir. Meclis-i Maarif, Darülfünun nizamnamesi hakkında incelemede bulunacaktır. Tünel memurları talepleri kabul edilene kadar greve başlamıştır, Osmanlı bankası memurları grevi bırakıp görev başı yapsa da, diğer banka memurları greve devam etmektedir. Hilal-i ahmer bazı yerlere heyet gönderilmeyeceğini ilaç ve tedavi için yardım gönderileceği belirtilmiştir, Erzurum'daki şubenin de eşya ve ilaç ihtiyacı olduğu bildirilmiştir. Ermenistan

Diktatörlüğüne yapılan atama Bab-ı aliye bildirilmemiştir. Mütareke komisyonu Almanların sevki hakkında alınan kararları açıklamıştır. Trabzon'da cephaneliklerde kaza meydan gelmiş, yaralıların tedavisine hemen başlanmıştır. Memurların mahkemeleri hakkında incelemeler ve soruşturmalar hakkında bilgi verilmiş, diğer merkezlere resmi yazı gönderilmiştir. Divan-ı Harb'de yargılanan Miralay Şahap bey hakkında açıklamada bulunulmuştur, Şahap beyin Ermeni tehcirinde herhangi bir rolü olmadığını belirmişlerdir. Hazine namına tapularla ilgili Dahiliye Nezareti tarafından İstanbul vilayetine yazı gönderilmiştir. İradesiz askerlerle ilgili vilayetlere bildiri gönderilmiştir, İstanbul vilayet-i encümeni Cevad bey başkanlığında toplanmış bir Arpacı çiftliğini satışı hakkında açıklamada bulunmuştur. İstanbul vilayeti Maarif müdürü seyyar muallimliklerin iptaline dair müzakere yapmıştır.

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

HİF mensubu nazırla arasında antlaşma yapıldığı ortaya çıkmıştır, fırka yöneticileri Miralay Sadık bey başkanlığında bir araya gelmiştir. Amiral Bristol, Damat Ferit Paşa ve Ethem beyi ziyaret etmiştir. Kaymakamlıklarda tayin ve aziller olmuştur, Tevhid-i mübayat komisyonuna İhsan beyin padişaha ulaşmıştır, Milli mahsulat şirketi binası yüzünden Seyri sefain müdürünün istifa ettiği yazılmıştır. Divan-ı harb yargılamaları, yapılan atamalarla ilgili bilgi verilmiştir. Kadıköy ve Haydarpaşa arabacılar kahyası hakkında bazı şikayetler olmuştur. Adliye Nazırı Vasfi bey, Hapishaneler genel müdürünü çağırarak hapishanelerin durumu hakkında bilgi istemiştir. Reji işçilerinden üç kişi reji müdürüne giderek taleplerini beyan etmişlerdir. Köprü geçiş paralarına yapılan zamlar Meclis-i vükela tarafından onaylanmıştır. Beyoğlu tevkifhanesinde bazı işler için tutukluların başka tutukevlerine sevk edilmeleri Adliye Nezaretine bildirilmiştir. Hakkında soruşturma olan Hakkı beyin Heyet-i murahhasa ile olduğu yazılmıştır. Mülkiye müfettişleri devlet dairelerinde teftiş yapmışlardır, İstanbul'da Sıhhiye bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmeye çalışmaktadır. İaşe müdürlüğü lağvedildiği için maaşlar merkez yardımıyla ödenmiştir, Kütahya'dan İstanbul'a erzak getirilmiştir, ekmek yapımında kullanılan unla ilgili tartışma yaşanmıştır. Kasımpaşa'da yangınzedelerin bulunduğu mahallelerde okulların tahliyesi Maarif Nezareti tarafından Dahiliye Nezaretine yazılmıştır. Ermeni Patrikhanesi, Bulgaristan Ermenilerine para yardımı yapmıştır. Şehirlerde bazı cinayet, kayıp gibi olaylar yaşanmış, tutuklamalar yapılmıştır. İlkokul ve çırak mekteplerinin bazıları lağvedilmiş öğrencileri başka okullara nakledilmiştir,

okulların ilerde tekrar açılacağı belirtilmiştir. HİF Beşiktaş şubesi üyeleri şubeye davet edilmiştir.

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

Divan-ı Harb'te görülecek davalar hakkında bilgi verilmiştir. İzmir'den bir heyet İstanbul'a gelecektir. Türkiye'deki Rumları temsilen İstanbul'a gelen bir heyet hükümete muhtıra vermiştir, Evkaf Nezareti, Milli şirketlerin heyetlerini davet etmiştir. İtilaf memleketlerin ülkeye gelen eşyalar ucuz fiyata halka satılacaktır. İstikraz-ı dahili tahvilleri için Duyun-ı umumiye ile görülecektir. Ziraat Nezareti müsteşarı encümen Nezaretinde şube müdürleriyle görüşmüştür. Evkaf Nezareti tarafından kurulan komisyon müfettişler nizamnamesi hakkında incelemede bulunmuştur. Maarif Nezaretinde encümenler faaliyetlerine devam etmiştir, Dahiliye Nezareti encümeni Kaşfi bey başkanlığında toplanmıştır, memurların işleriyle meşgul olmuştur. Şurayı devlet heyeti Celal bey başkanlığında toplanarak bazı evrak işleri ve mühendis mekteplerindeki öğrencilerin işleriyle ilgili incelemelerde bulunmuştur. Şehremaneti tarafından kurulan komisyon yangınla ve itfaiyenin eksikleriyle ilgili toplantı yapmıştır, Fransa'dan itfaiye eksikleri için satın alma yapılmıştır. Memurlar Dahiliye Nezaretine maaş konusunda muhtıra yollamışlardır, Seyri sefain müdürü Hüseyin bey istifa etmiş yerine vekaleten Tahir bey atanmıştır. Rıza Tefvîk bey, Maliye nazırı Tefvîk beyi ziyaret etmiştir. Hapishane firarileri tutuklanmıştır, hapishane genel müdürü Efdalüddin bey firariler hakkında görüşme gerçekleştirmiştir. İstanbul'da haziranın son haftası yüz otuz beş ve temmuz ayının ilk haftası iki yüz on altı hırsızlık meydana gelmiştir. Askeri doktorlar okulu bitirmelerinin üzerinden iki yıl geçmesine rağmen rütbeleri almalarında sorun olmuştur, haklarında düzenlenen kanun tasarısı Şurayı devlete gönderilmiştir. Hükümet Beyoğlu'nda kulüp adı altında işletilen kumarhanelerin kapatılmasına karar vermiştir. İsveç kralı Besim Amir Paşaya salib-i ahmer nişanı verilmiştir, Konya hukuk müdürlüğüne Halit Nazmi bey atanmıştır. Ekmek fiyatı belirlenmiştir, polislerin emeklilik haklarında yararlanabilmesiyle ilgili kararname Şurayı devlet tarafından incelenmektedir. Buğday zammıyla ilgili bilgi verilmiş, bu zamla ekmek fiyatı da artmıştır, ziraat memurlarına bulundukları yerlerdeki işler için para gönderilmiştir. Divanı harb Adapazarı İ.T.C murahhasası Hamit bey ve tüccar Sait bey sorgulamıştır.

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

Yıldız Sarayında Selamlık resmi alisi yapılmıştır. HİF, Sulh ve selamet, Trabzon Adem-i merkeziyet cemiyeti, Mağdurun-i Siyasiye cemiyeti toplantılarını gerçekleştirmiştir. Matbuata verilecek resmi tebliğ Damat Ferit, Ali Kemal bey ve Mustafa Sabri Efendi tarafından hazırlanmıştır. Bursa valisi Gümülcineli İsmail bey İstanbul'a çağrılırsa istifa etmeye hazır olduğunu belirtmiştir. Yeni bir banka kurulacağının haberi gelmiştir, bankalarda grev yapan çalışanların istekleri kabul edilmeye başlanmıştır, diğer grevlerde de benzer sonuçlar alınacağı düşünülmektedir. Bir ay önce hapishaneden kaçan Arap Kadri, Alman Rudolf ve Celal isimli kaçaklar yakalanmıştır, yeni hapishane inşaat edilecektir, Dahiliye Nezareti hapishanelerin inşaatı ve tamirâtı için bütçe ayırmıştır. İlaşé müdürlüğü unların fırınlara tesliminde memurlar görevlerini suiistimal ettiği için soruşturma başlatmıştır. Şehremaneti, şehrin temizliği için çalışmaktadır, bu iş için çöp arabaları sipariş edilmiştir, İtfaiye kumandanlığı da yangın söndürme araç ve gereçleri sipariş etmiştir. Süleymaniye caminde hırsızlık meydana gelmiştir. Menatik-ı harbiye memurlarına yapılmak istenen zam Şurayı devlet tarafından kabul edilmemiştir. Yunan ve İtalyan bandıralı gemilerle limana eşyalar gelmiştir. Tophane'de bir cinayet meydana gelmiştir, Mülazım-ı evvel Mehmet Ali beyin cenaze merasimi yapılmıştır. İmamlık ve muhtarlık görevleri bildirilmiştir, memurların suçları hakkında alınacak kararlar Şurayı devlet tarafından belirlenmiştir, İleri gazetesine sansür uygulanmıştır. Yanan camilerin hademelerine eskisi gibi ödeme yapılmasına karar verilmiştir. Darüşşafaka mezunlar adına müsamere düzenlemiştir, Rus muhacirlerin ülkelerine dönmelerine Rus cemiyeti yardım etmiştir. Tetebuat-ı alemiyesine yapılan yardımlar üzerine teşekkür edilmiştir.

(31.Sayı / 20 Temmuz 1919)

Milli Kongre, Vahdet-i Milliye, Hürriyet ve İtilaf Fırkası temsilcileri, Mösyö Kalemensu'nun notasına cevap vermek için toplanmış ve verilecek cevap için çalışmışlardır. İzmir'deki işgal güçleri, Osmanlı devlet görevlilerinden ve şehrin işgal altındaki durumundan bahsedilmiştir. Monitor Oryantal gazetesi Venizelos ile röportaj gerçekleştirmiştir, barış antlaşmasının neden hala yapıldığı, manda meselesi ve Yunanlıların İzmir'i işgal etmesi gibi konular görüşülmüştür. Aydın'daki yangını incelemek üzere bir Amerikan heyeti gelmiştir, İstanbul'da kolera vakaları tespit edilmiştir. Harbiye Nezareti Fransızca ve İngilizce dersi verilmesi için iki ayrı hoca tayin etmiştir, fes ve kalpak yerine yeni asker şapkası kullanılması önerisi reddedilmiştir. Meclisi kebiri maarif Seyit beyin başkanlığında Darülfünun

nizamnamesini incelemeye devam etmiştir. Köprüden geçmek için fiş kullanımının tarihi 22 Temmuz olarak belirlenmiştir, ekmek fiyatlarının fırıncı amelesinin isteğine göre belirlendiği haberi verilmiştir. Hamallar heyeti idaresinin lağvedilmesinden sonra yeni heyeti idare kurulacağı haber alınmıştır, hamallar katib-i mesullüğüne de yeni atama yapılmıştır, katibi mesullüğün lağvedilmesi kararını da Şuray-ı devlet almıştır. Dahiliye Nezareti özel kalem müdür yardımcısı Samsun'a gitmiştir, Fransa temsilcisi Mösyö Dufrans, Damat Ferit Paşayı ziyaret etmiştir. İaşe adına Afyon'dan erzak gönderilmiştir. Bekirağa bölüğünde tutuklamalar ve tahliyeler yapılmıştır, Divan-ı Harb Doktor Ziya, Hasan Rıza ve Hamit beyleri sorgulamıştır. Bazı şehirlerden Rum Patrikhanesine verilen görüşe göre 314 doğumluların askerlik muayenesi için hazır olmaları gerektiği belirtilmiştir. Harik komisyonu Kenan bey liderliğinde yangınzedelerin bulunduğu yerleri teftiş etmiştir, Ahmet Anzavur bey İzmir'den Balıkesir'e tayin olmuştur. Edirne'de felaket bir kaza meydana gelmiş iki çocuk hayatını kaybetmiştir, Bursa'da eşkıya çetesi yakalanmıştır. Konya'nın elektrikle aydınlatılmasıyla ilgili nizamnamede yapılan değişiklikler Şurayı devlet tarafından kabul edilmiştir. Temmuz ayının başından on beşine huma ve lekeli huma hastalıkları meydana gelmiştir. Görevden alınan Makriköy kaymakamı hakkında incelemede bulunulmuştur, İstanbul'da yaşayan İranlıların kazanç vergisi ödemek istemedikleri öğrenilmiştir. Bir süredir yayın hayatına başlayacağı söylenen Tarik gazetesinin pazartesi günü yayına başlanacağı söylenmiştir.

(32.Sayı / 21 Temmuz 1919)

İsveç Kralı, Veliaht sultana salib-i ahmer madalyası vermiştir. HİF genel merkezine Anadolu'nun uygun bir yerinden kongre yapılacağı haber verilmiştir. 150 dönümlük araziye inşa edilecek olan yeni hapishane hakkında bilgi verilmiştir, hapishane firarlarında gardiyanların önemli bir rolü olduğu anlaşılmış ve gardiyanlar görevden alınmıştır, yeni gardiyanlar göreve başlayana kadar onların görevini polis memurlarının yapması kararlaştırılmıştır. Milli mahsulat şirketi binasının on beş sene müddetle yabancı şirkete kiraya verilmesi tartışmalara yol açmıştır. Zabıta maaşlarının arttırılması için Harbiye Nezaretine dilekçe verilmiştir, nazır konuyu Meclis-i vükelaya sunmuştur. Amerikalı Binbaşı Arnold padişahı ziyaret etmiştir, Amerika'nın Türkiye'deki faaliyetleri hakkında bilgi vermiştir. Hamallar meselesinin hala halledilememiş olması üzüntüyle karşılanmıştır, bir an önce sorunların halledilmesi için yetkililerden yardım istenmiştir. Ucuz ekmek sıkıntısı yaşandığı için İaşe

müdüriyeti bir süre daha görevine devam etmesi kararlaştırılmıştır. İaşe nakliye müdürü Burhaneddin bey, İstanbul İaşe müdürlüğüne tayin edilmiştir, İaşe müdürlüğündeki bazı çalışanlara ikramiye verilmesi gündeme gelmiştir. Anadolu demir yollarının masrafları yüzünden hem unların hem de İstanbul halkının zarar gördüğü belirtilmiştir. Erzincan'a gönderilen Hilal-i ahmer heyeti Gümüşhane'ye ulaşmış oradan da Erzincan'a doğru devam ettiği anlaşılmıştır. Üsküdar tarafındaki su yolları Evkaf memuru tarafından incelenmiş Evkaf Nezaretine bilgi verilmiştir. İstanbul muhafızlığına Divan-ı Harb müdde-i umumisi Feridun bey atanmıştır. Asker şapkalarının milli olmasına dikkat edileceği, bu yüzden eski şapkalardan örnek alınacağı belirtilmiştir. Karadeniz'den Bandırma'ya giden Rus vapuru İtalyan zırhlısına çarpmış ve batmıştır. Bazı şehirlerin elektrikle aydınlatılması Nafia Nezareti tarafından incelenmiş ve kabul edilmiştir. Canik mutasarrıfı görevden azledilmesi üzerine birçok telgraf yazılmıştır. Maarif Nezareti Sarfi encümeni incelemelere devam etmiştir. Harbiye Nezareti Lisan dershanesi İtfaiye dairesine alınmıştır. Mağdurun-i siyasiye teavün cemiyeti üyelerinin haklarını aramaları için kısa süre için de başvuruları gerektiği bildirilmiştir.

2.1.8 Şuun-ı Zabıta

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Bahriye askeri tramvayda giderken kaza geçirmiştir, İstanbul'da bir bakkalın malları çalınmıştır. Samsun'da kaza kurşunuyla bir kişi vurulmuştur, İstanbul'da bir kişi kumar oynatırken tutuklanmıştır. İstanbul'da bir kişi silahını polis müdüriyetine teslim etmiştir, Büyükkada'da bir kişi kendisinden para isteyen başka birini darp etmiştir.

(19.Sayı / 2 Temmuz 1919)

Evlenme vaadiyle kız kaçıran bir kişi tutuklanmıştır, Galata'da meydana gelen kavga ölümle sonuçlanmıştır. Büyükdere'de hırsızlık iddiasıyla ilgili inceleme yapılmıştır, gece yarısı dükkana giren kişiler hakkında hırsızlık iddiasıyla incelemede bulunulmuştur. Debbaglar mahallesinde hırsızlık yaşanmıştır konuyla ilgili incelemede bulunulmuştur. Kasımpaşa'da yaşanan bıçaklı kavgaya karışan kişiler tutuklanmıştır, bazı yerlerde hırsızlık olayları yaşanmıştır incelemeler devam etmektedir.

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Azerbaycanlı Abdülsamet Efendiyi katleden kişi hakkında inceleme yapılmış ve evrakları adliyeye gönderilmiştir. Gazi Mehmet isimli dolandırıcının evrakları adliyeye gönderilmiştir. Görevini kötüye kullanan zabıta Rusya'ya kaçmıştır.

2.1.9 Diğer Haberler

Bir Sual

(9.Sayı / 7 Mayıs 1919)

Osmanlı ordusu Azerbaycan'da olduğu dönemde orada hasta hanede görevli Hasan beyden uzun süredir haber alınamamaktadır, kendisine ne olduğu hakkında bilgi alınmak istenmiştir.

(12.Sayı / 10 Mayıs 1919)

Güpegündüz Karmanyola

İstanbul'da bir eşkıya çetesi güpegündüz bir eve zorla girerek hırsızlık yapmıştır.

Sinop Menfilerinin Masarif-i Rahiyesi

Daha önce haksız yere sürgüne gönderilen kişiler özgürlüklerine kavuşmuşlardır, bazı kişilere yol harcamaları ödenmiş ancak bazı kişilere ödenmemiştir. Dahiliye nazırından böyle bir hata yapmamalarını ve bu durumu düzeltmelerini istemiştir.

Amerikan Ticaret Odası

(13.Sayı / 11 Mayıs 1919)

İstanbul'daki Amerika Ticaret Odası, Türkiye ve ABD arasındaki ticari ilişkileri geliştirebilmek için Amerika Ticaret Nezaretine ticari ortaklık teklifinde bulunmuştur.

(14.Sayı / 12 Mayıs 1919)

Limanımızda Feci Bir Kaza

İstanbul'dan Çanakkale'ye giden Havran vapuru korkunç bir kaza yapmıştır.

Romanya'dan Getirilen Makineler

İ.T.C zamanında Romanya'dan getirilen makinelerin, aletlerin Romanya'ya teslim edilmesine karar verilmiştir.

Ali Osman Ağa Hakkında

Gazete yazarlarından birisi Sandalcılar kahyası Ali Osman Ağa hakkında bilgi alabilmek için Sekizinci Nakliye şubesine gitmiş, Ali Osman Ağa İ.T.C ile ilişkileri ve devlet kademelerindeki bağlantıları hakkında bilgi almıştır.

Vaziyet

Hükümet ordu karargahlarında Cemal Paşa döneminden kalma birçok eşya bulmuştur.

Liman Meselesi

(15.Sayı / 13 Mayıs 1919)

Vapur kazalarının sebebi olarak limanlardaki aşırı kalabalık gösterilmiştir. Savaş zamanı görev yapan memurlar için Şurayı devlet, maliye ve nafia dairesi toplantı yapmış, Harbiye Nezaretinden memur istemeye karar vermişlerdir.

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Tren Kazası

Eskişehir'den hareket eden tren Bilecik'te tünelden çıkınca korkunç bir kaza yapmıştır.

Maksat Yıkma mı ? ‘ ‘ Seyr-i sefain ‘ ‘ in Anonim Şirketi Haline İfrağı

Seyr-i Sefain müdürlüğünün satılacağı ve Şurayı devlet dairelerinde bu konuyla ilgili rapor hazırlandığı satılması yönünde fikir verildiği belirtilmiştir. Gazete bunu üzüntüyle karşıladığını belirtmiştir. Seyri Sefain'in milletin malı olduğunu ve şirket haline gelmesinin, sermayedarların eline geçmesinin doğru olmadığı anlatılmıştır.

(20.Sayı / 5 Temmuz 1919)

Cülüs-i Hazret-i Padişahı

Padişahın tahta çıkışının birinci senesinin olması sebebiyle cülus merasimi yapılmıştır. Şehzadeler, devlet adamları ve memurlar padişahın huzurunda bulunmuştur.

Leh-i El-Hamid Fenerbahçe Yolunda Asayiş

Fener yolunda hırsızlar insanları soyup soğana çevirmektedir, bu olayı Polis müdürlüğüne bildirmeye gerek olup olmadığı sorulmuştur.

İstanbul - Paris Tayyare Postası

(22.Sayı / 6 Temmuz 1919)

Posta dağıtımını yapması için Fransa'dan posta uçakları getirilmiştir, bu sayede İstanbul'dan Paris'e postaların daha hızlı gönderilmesi sağlanabileceği düşünülmüştür.

Darü'l-fünun Nizamnamesi

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Maarif Nezareti, Darülfünun nizamnamesini incelemektedir bu sırada gazetede Maarif Nezaretinden önemli bir kişiyle röportaj yapmış, Darülfünun nizamnamesi hakkında sorular sorulmuştur.

Darü'l-aceze Meselesi

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

Darülaceze müfettişi Şevket Nezihi bey ile röportaj ve Darülaceze'nin o zamanki durumu, sorunları konuşulmuştur, sorunların çözülebilmesi için neler yapılabileceği hakkında görüşülmüştür.

Muhik Bir Şikayet

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

Birkaç gün önceki gazete sayısında baytar bulmakta sıkıntı yaşandığı, baytarlara zam yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Hapishaneler Boşalıyor mu?

(31.Sayı / 20 Temmuz 1919)

Hapishanelerde kaçanlar olmuştur, hapishanenin güvenliğinin iyi olmadığı belirtilmiştir. Tutukluların kalabalık koşullarda kaldıkları yazılmıştır, kaçmayı başaramayanlar bu sefer tünel kazarak tekrar kaçmaya çalışmışlardır.

Kolera Hakkında

(32.Sayı / 21 Temmuz 1919)

İstanbul’da kolera salgını başlamıştır, halktan hastalığa karşı dikkatli olmaları en ufak belirtide hastahanelere başvurmaları ve bir an önce aşı olmaları istenmiştir.

2.2 Dış Haberler

2.2.1 Barış Görüşmeleri

Mukaddemat-1 Sulhiye Ne Halde?

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Almanlarla yapılacak barış antlaşmasının ne durumda olduğu merak edilmektedir. Üçler meclisi barış antlaşması için inceleme yaptığı belirtilmiştir. Alman temsilcilerin konferansta gözlem yaptıkları ve antlaşmayı imzalamalarının pek mümkün gözükmediği belirtilmiştir. Almanya, Macaristan, Rusya, Karadağ, Flemenk – Belçika sınırı hakkında bilgi verilmiştir. Konferansta İtalya meselesinin sorun hale gelmiş, sorun azalsa da anlaşmazlık olduğu belirtilmiştir.

Alman Murahhasları Versay’da

(5.Sayı / 2 Mayıs 1919)

Almanya ile yapılmak istenen barış antlaşmasının görüşülmeye devam ettiği anlatılmıştır. Japonya temsilcilerinin ABD başkanı Wilson, Lloyd George ve Mösyö Kalemensu ile yaptıkları görüşmelere, diğer devletlerin temsilcilerin isteklerine ve ayrıcalıkları haber yapılmıştır. Konferansa Çin temsilcileri de yer almış, diğer devletlerden Wilson prensipleri gereği Japonya’nın Çin’de işgal ettiği yerleri kendilerine bırakması istenmiştir.

Sulh Hükümeti Etrafında

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

Devletler arasında devam eden barış görüşmeleri haber yapılmıştır. Ayrıca ABD başkanı Wilson tarafından ilan edilen Wilson prensiplerinin İngiltere ve Fransa temsilcileri tarafından onaylandığına dair çıkan haber temsilciler tarafından tekzip edilmiştir.

(7.Sayı / 5 Mayıs 1919)

Almanlarla yapılacak barış antlaşmasını imzalaması için baskı uygulanmakta ve imzalamaları için süre verilmiştir. Alman donanmasının gücünün azaltılmasına karar verilmiştir. Üçler meclisi, savaş öncesi Almanya'nın kontrolünde yer alan bazı yerlerin savaş sonrası onlar da kalmaya devam etmesine rağmen gelirlerin uluslararası bir kuruma aktarılacağını belirtmişlerdir.

(8.Sayı / 6 Mayıs 1919)

Barış antlaşmaları ABD, İngiltere ve Fransa'dan oluşan bir grup tarafından incelenmeye devam etmiştir. Almanlara ait olan yerlere el konulmasına ve eski müttefikleriyle yaptıkları antlaşmaların iptaline karar verilmiştir. Almanların savaş tazminatı için anlaşılammış, görüşmeler devam etmekte ve orta yol bulmaya çalışmışlardır. Avusturya – Macaristan temsilcileri Paris'e davet edilmiştir, İtalyan temsilcilerinin de yakın bir zamanda görüşmelere geleceği belirtilmiştir.

(9.Sayı / 7 Mayıs 1919)

Almanlarla yapılmak istenen barış antlaşması hazırlanmıştır, 7 mayıs 1919 tarihinde Almanlara bildirilmiştir, savaşın yarattığı yıkımın bedeli Almanlara ödetilmek istenmiştir. İtalya'ya Paris'e gelmesi için davetiye gönderilmiştir.

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

Almanlarla yapılacak olan barış antlaşması konferans sırasında bildirilmiştir. Antlaşma Almanlara bildirilirken devletlerin temsilcileri de kabul edilmiştir. İttihad-ı akvam cemiyeti konferansta ilk kez bulunmuştur, Avusturya ve Macaristan temsilcilerinin de konferansa ne zaman gelecekleri belirtilmiştir, İtalyan temsilcilerinde Roma'dan Paris'e geleceği bildirilmiştir. Almanlar savaş sırasında mezalim yaptıklarını kabul etmiştir. Romanya ordusu Budapeşte'yi işgal etmiştir, İngiltere'nin Selanik'teki ordusunun Karadeniz'deki ordusuna doğru genişleyeceği belirtilmiştir.

(14.Sayı / 12 Mayıs 1919)

Muhabirlerin aktardığına göre Almanlar barış antlaşmasını imzalamak istememiştir, Almanlarında antlaşma konusundaki istekleri için devletlere nota verdiği belirtilmiştir. İngiltere'de, Almanlarla yapılacak olan antlaşma ile ilgili endişeler dile getirilmiştir, İtalyan ve Avusturyalı temsilcilerde konferansa gelmiştir. Konferansa mağlup devletlere uygulanacak yaptırımlarla ilgili konular görüşülmüştür,

beş devletin Hariciye nazırı ülke sınırlarını görüşmek için toplanmıştır. Avusturya'nın Almanya tarafından ilhak edilmesiyle ilgili mesele halledilmiştir. ABD başkanı Wilson'un barış antlaşması imzalanmadan ülkesine dönemeyeceği belirtilmiştir. Almanlarla yapılmak istenen barış antlaşmasının bir kısmı gazetede yayınlanmıştır.

(15.Sayı / 13 Mayıs 1919)

Barış görüşmeleri devam etmektedir, konferansta Almanlarla yapılacak olan barış antlaşması görüşülmüştür. Avusturya ve Macaristan ile yapılacak olan barış antlaşmasının nerede yapılacağı görüşülmüştür, Bulgaristan temsilcilerinin de konferansa geleceği belirtilmiştir. Almanya yeni bayrağı için Belçika'nın milli renklerini kullanmak istemiş, ancak Belçika buna karşı çıkmıştır. Leh temsilcileri de barış görüşmeleri için konferansa gelmiştir.

Sulhün Ferdasında

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Fransa hükümeti askerlere harp madalyası verilmesini istemiştir. Almanya ile yapılacak olan barış antlaşması için Avam kamarasında Lloyd George konuşma yapmıştır. Alman orduları, Leh orduları arasında çatışma çıkmıştır. ABD başkanı Wilson, önce Paris'e oradan da New York'a geçmiştir. Almanya ile yapılacak olan barış antlaşmasının yeri ve zamanı ile ilgili bilgi verilmiştir. İtalya ordusunun ne zaman terhis edileceği görüşülmüştür. İngiltere kralı savaşın bitmesiyle ilgili konuşma yapmıştır.

(19.Sayı / 2 Temmuz 1919)

Barış antlaşması imzalanırsa bile Almanya'ya abluka uygulanmaya devam edileceği belirtilmiştir, Versay barış antlaşması hazırlanmıştır. ABD başkanı Wilson'un Paris'ten New York'a gideceği belirtilmiştir. Devletlerin temsilcileri barış antlaşmasının imzalamasından sonra yapılacak işlerle ilgili görüşmeler yapmışlardır.

(20.Sayı / 5 Temmuz 1919)

Almanlarla görüşmeler devam etmektedir, antlaşmanın imzalanması için Almanların ikna olmaya başladığı düşünülmektedir, kısa süre içinde antlaşmanın imzalanacağı belirtilmiştir. Avusturya ile de kısa süre içinde antlaşmanın imzalanacağı belirtilmiştir, Manş tüneliyle ilgili İngiltere'de çalışmalar yapılmıştır, Belçika görüşmeler için yeni temsilciler tayin etmiştir, barış görüşmelerinde bulunan Romanya

heyetinde kriz çıkmış temsilci istifasını vermiştir. Almanlar büyük devletlerin isteği üzerine bazı yerlerden ayrılmıştır, Alman meclisi milliyesi vergileri, kanunları incelemek ve düzenlemek için komisyon kurmuştur.

(22.Sayı / 6 Temmuz 1919)

İttihad-ı akvam cemiyeti barış sağlanabilmesi alınması gereken kararları görüşmek için toplanmıştır. Alman meclisinin antlaşmayı kabul edeceği belirtilmiştir. Fransa, İngiltere ve ABD arasında imzalanan müdafayi muahedenamesi Fransa muhafazakarları tarafından kabul edilmiştir. Almanlarla imzalanacak barış antlaşması için İtalya kralına telgraf gönderilmiştir. Savaş sırasında oluşan zararlar ilgili görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Avusturya ile bu hafta içerisinde antlaşma imzalanacağı belirtilmiştir.

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Müstemlekat komisyonu kurulmuş ve müstemlekat nazırı başkanlığında bir araya gelmiştir. Savaş sırasında ülkelerdeki hasarı tespit için kurulan Tamirat komisyonu Versay'da ülke temsilcileriyle toplantı yapmıştır. Beşler meclisi Finlandiyalıların Rusya üzerine gitmesiyle uğraşmıştır. Almanya'nın iç işleriyle ilgili sorunlar görüşülmüştür. Eski Kayzer'in davası görüşülmüştür, Alman başvekilinin Kayzer mahkemesiyle ilgili talebine cevap vereceği belirtilmiştir.

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

Konferansa yeni Alman temsilciler tayin edilmiştir. Avusturya ile yapılmak istenen barış antlaşması temsilcilere bildirilecektir, Beşler meclisi Avusturya barışı konusunda anlaşamamıştır, konuyla ilgili tekrar görüşüleceği ve antlaşmanın inceleneceği belirtilmiştir. Amerikan ordusu 3000 askerle İngiltere'de resmi geçide katılmıştır, ayrıca barış görüşmeleri ve bütün devletleri ilgilendiren konuların görüşülmesi için Avrupa'da bulunmasına karar verilmiştir. Eski Kayzer mahkemesiyle ilgili meseleler Londra'da görüşülmüştür, Dörtler meclisi Almanların notasıyla ilgili bir konuyu görüşmüştür. Romanya kralı, Fransa Cumhurbaşkanı telgrafname göndermiştir, Mösyö Kalemensu savaş sırasında tahrip olan yerleri ziyaret etmiştir.

(25.Sayı / 14 Temmuz 1919)

Almanya'ya uygulanan ablukanın kaldırılmasına karar verilmiştir, ancak yasaklar uygulanmaya devam etmiştir. Mösyö Titoni barış görüşmelerinin gidişatı ve

Anadolu hakkında konuşma yapmıştır, pazar günü Paris'e gideceği söylenmiştir. ABD başkanı Wilson mecliste savaşa katılımları ve devamı hakkında konuşma yapmıştır. Sulh komisyonunda Mısır ve Fas ile ilgili görüşülmüştür, eski Alman Kayzeri'nin mahkemenin Londra'da görüşülmesinden memnun olması gerektiği belirtilmiştir. Britanya İşgal ordusunun sayısı ve bulunduğu yerler hakkında bilgi verilmiştir.

(26.Sayı / 15 Temmuz 1919)

ABD başkanı Wilson, Amerikan meclisinde barış antlaşmaları hakkında beyanatta bulunmuştur. Sulh konferansı reisi Mösyö Kalemensu barış antlaşmasının kabul edildiğini beyan etmiştir. Çekoslovakya başbakanı meclis-i milliyede ülke programı hakkında açıklamada bulunmuş ve yeni hükümet teşkili hakkında teşekkür etmiştir. Balfour, Kalemensu'yu ziyaret etmiştir. Odesa'da Bolşevikler Romanyalı birini katletmiştir. Bulgar temsilcilerin Paris'e antlaşma imzalamaya gitmiş, bu sırada Bulgaristan ve Romanya arasında imzalanan antlaşma konusu görüşülmüştür. Bükreş hükümeti, Lenin'in Besarabya ile ilgili teklifini kabul etmemiştir.

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Müttefikler komisyonu Rusya'ya yapılan abluka hakkında ve Almanya'ya yapılan abluka hakkında görüşmüştür. Diğer devletlerle ilgili vekaletler kurulmuştur, Almanya antlaşmayı imzaladığı takdirde abluka ve gözetleme için kurulan heyetlerin görevine son verileceği, ayrıca ambargonun da sona ereceği belirtilmiştir. Mösyö Lansing ABD için Paris'e gitmiştir, ABD başkumandanı General Perşing karargah olarak kullandığı belediye meclisine veda etmiştir. İtalya, 1902 yılında Avusturya ve Macaristan'a verilen imtiyazlı bölgenin kendilerine verilmesini istemiştir. Fransa ve İngiltere arasındaki Kamerun ve doğudaki sömürgeler meselesi sonuçlandırılmıştır.

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Fransa'da meclis, hayat pahalılığıyla mücadele edebilmek için meclis başkanı liderliğinde toplanmıştır. Romanya Paris temsilcisi Besarabya meselesi hakkında açıklamada bulunmuştur. Amerikan ordusu Yukarı Silezya'yı işgaline izin verilmiştir. İsviçre Radikal Fırkası, İsviçre'nin İttihadı Akvam'ı işgali hakkında açıklamada bulunmuştur. Almanya, Ren'de ayrı bir hükümet kurulmasına itiraz etmeyeceğini belirtmiştir.

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

İzmir’de İtalya ve Yunanistan’ın faaliyetleri hakkında bir komisyon kurulmuştur. Sulh komisyonu sınırlar hakkında incelemede bulunmuş ve rapor hazırlamıştır. Macaristan’ın durumu konferansta konuşulmuş, bunun üzerine hükümet reisi konferansa resmi yazı göndererek açıklamada bulunmuştur. Sulh komisyonu Rusya ablukası ile ilgili faaliyetlerine devam etmiştir. Paris’e gidecek Bulgar temsilciler belli olmuştur.

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

Büyük devletler İzmir’in işgali hakkında görüşmüştür, Anadolu’nun işgali hakkında incelemede bulunmuşlardır. Sulh komisyonları antlaşmalarla ilgili raporlarına ve incelemelerine devam etmiştir. Almanya’da iâşe sorunu başlamış ve Amerika’dan gelmesi beklenen yardım gelmemiştir. İngilizler savaş ihtimaline karşı hazır bulunmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Çekoslovakya, Fransa’ya milli bayramı sebebiyle tebrikname göndermiştir. Rusya ve Fransa karşılıklı telgraf göndermişlerdir. Mösyö Sasiyoni Japonya’ya gitmek için Paris’ten hareket etmiştir.

(31.Sayı / 20 Temmuz 1919)

Büyük devletler Yunanlılar tarafından işgal edilen yerler hakkında bilgi vermiştir. Avusturya ile yapılacak antlaşma için incelemede bulunulmuştur. Avrupa’daki kömür krizi ve madenler hakkında açıklamada bulunulmuştur. Avrupa’da erzak sorunu olmasa da erzak getirilmesi gerektiği belirtilmiştir, Amerika’dan iâşe yardımı alınmış ancak Almanya ile Amerika arasında henüz ilişki kurulmamıştır, iâşe sorunun Avusturya’nın da yaşadığı talep bulunduğu belirtilmiştir. Avusturya’nın barış antlaşmasının hazır olacağı belirtilmiştir. Mesuliyet komisyonu, eski Kayzer ve Alman ordusunun ileri gelenlerinin mahkemelerini oluşturmaya çalışmaktadır.

(32.Sayı / 21 Temmuz 1919)

Bulgaristan’ın barış antlaşması hazırlanmıştır, Bulgaristan ile ilgili meseleler Paris’te konferansta görüşülmüştür. Almanya’nın barış antlaşması imzalanana kadar ticari konularda Amerika heyetlerinde temsil edilmeleri talimatını almışlardır, bazı devletlerde temsil edebilecekleri yönünde talimat almıştır. Müttefik komisyonları sınırlarla ilgili Almanlar tarafından verilen muhtıraya cevap vermiştir, ayrıca komisyon Avusturya ile yapılacak barış antlaşmasını son kez incelemiştir. Macaristan ile yapılacak antlaşmayla meşgul olan komisyon bir araya gelmiştir.

2.2.2 Barış Görüşmeleriyle ilgili Diğer Haberler

İtalyan Mutalebatı Etrafında

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

İtalya heyeti Paris' barış görüşmelerine gitmek için hazırlanmaktadır. İtalya heyeti isteklerinin kabul edilmesi için görüşmelerde dikkatli davranacaklarını belirtmişlerdir. Fransız gazeteleri şu an Almanlarla görüşme yapıldığı için İtalya'nın isteklerini düşünmek için zamanın fazla olduğu düşünülmektedir.

Sabık-ı Kayser Beyne'l-mütelifin Muhakemeye Sevk Edilecek

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

Eski Alman Kayser'inin uluslararası mahkemeye sevk edilmesine karar verilmiştir, Amerikan temsilcileri Kayser'in mahkemesi hakkında düşüncelerini dile getirmişlerdir. Eski Avusturya Kralı İsviçre'ye gelmiştir.

İtalya - Amerika Münasebeti

(5.Sayı / 2 Mayıs 1919)

ABD başkanı Wilson ve İtalyan temsilciler barış konferansında bir araya gelmişlerdir. Wilson İtalyan temsilcileri ilgilendiren meseleler hakkında beyanatta bulunmuştur, daha sonra İtalya meclisinde Mösyö Orlando konuşma yapmıştır. ABD başkanı Wilson, İtalya temsilcilere muhtıra vermiştir.

Sulh Hükümeti - Fe-yevme Meselesi

(6.Sayı / 3 Mayıs 1919)

Barış antlaşmalarının ne zaman imzalanacağı ve Almanlara antlaşmanın ne zaman bildirileceği haber yapılmıştır. Hükümet temsilcilerinin dün bir araya geldiği belirtilmiştir, İtalya meclisinde Mösyö Orlando beyanları oy çokluğuyla onaylanmıştır, Orlando'nun meclis beyanları Fransız gazetelerinde haber yapılmıştır, Orlando beyanları sebebiyle tebrik mesajları almıştır. Fransa ve İtalya nazırları karşılıklı mesajlarla birlik mesajı vermişlerdir. Üçler meclisi Lüksemburg meselesini görüşmüştür, Japon donanmasının barış imzalanmadan ülkeye dönmeyeceği belirtilmiştir. Romanya devletine kredi verilmiştir, ABD Fransa'da tahrip olan şehirlere büyükbaş hayvan yardımı yapmıştır.

İngiltere, Almanya ve Mısır

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

Times gazetesinin haberine göre barış antlaşmasıyla savaş zamanı Almanya'nın bazı kazanımları İngiltere'ye geçmiş, Almanya Süveyş kanalı üzerindeki haklarından vaz geçmiştir. Türkiye'nin hakları için İngiltere'den

Muahede-i Sulhiye Almanlara Tebli Edildi – Metnin Hulasası - Tarihi Bir Celse

(11.Sayı / 9 Mayıs 1919)

Almanlarla yapılacak barış antlaşması metni Almanlara bildirilmiştir. Fransa temsilcisi Mösyö Klemens ve Almanya temsilcisi Mösyö Rancov konuşma yapmıştır. Mösyö Klemens savaşın yarattığı tahribatın hesabın medeni bir şekilde görüşüleceği, karşılıklı nazik davranılması gerektiği belirtilmiştir. Mösyö Rancov savaşın tüm yükünün Almanların üzerine bırakıldığını bunun barış için çözüm olmayacağını belirtmiştir.

(12.Sayı / 10 Mayıs 1919)

Alman müstemlekatinin Taksimi

Almanya'ya sömürge topraklarının ayrılmasına karar verilmiştir, bazı ülke temsilcileri Almanların abluka yüzünden bu karara karşı koyamayacakları, bazılarının ise antlaşmayı imzalamaya bileceklerini belirtmişlerdir. Kont Rancov, Almanların sömürgelerinin ayrılmasıyla ilgili konuşma yapmıştır, bu konuşma büyük devletler tarafından hoş karşılanmamıştır.

Sulhi Muahede Metninin Hulasası

Almanlarla yapılacak olan barış antlaşmasının bir kısmı yayınlanmıştır, Almanya'nın siyasi durumu, diğer ülkelerle sınırları, savaş sırasındaki kazanımları, yaptırımlar yer almıştır. Cemiyeti Akvam'ın faaliyet alanları bu görüşmeler sırasında belirlenmiştir.

Sulh Muahedesi Metninden Mabad

(13.Sayı / 11 Mayıs 1919)

Almanlarla yapılacak olan barış antlaşmasının devamı yayınlamaya devam edilmiştir, antlaşma maddelerine göre Almanların ordusu sınırlandırılmış, savaş bitmeden önceki kazançlarının hepsini kaybetmiş ve ağır bir savaş tazminatı ödemiştir.

Konferansta Almanya'nın müttefikleri Osmanlı ve Bulgaristan'a karşı hukuki haklarını aramalarını dikkate alabilecekleri belirtilmiştir.

Düvel-i mütelif - Alman Musalahanamesinden Mabad

(14.Sayı / 12 Mayıs 1919)

Almanlarla yapılacak olan barış antlaşmasının devamı yayınlanmıştır. Almanya'ya uygulanacak yaptırımlar maddeler halinde anlatılmıştır.

Muahede-i Sulhiye Ve Amerika

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Amerikan meclisinde Başkan Wilson'un genel barış ve İttihad-ı akvam ile ilgili fikirlerine muhalif seslerin çıktığı belirtilmiştir.

Yeni Bir İttifak Meselesi

(22.Sayı / 6 Temmuz 1919)

Fransa, İngiltere ve ABD arasında ittifak antlaşması imzalanmıştır.

Yunan İntihabatı ve Kral Konstantin

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

Eski Yunan Kralı Konstantin Amerikalı muhabirlerin sorularını yanıtlamıştır, kendisi tekrar tahta geçmeyi beklemektedir, sağlığının bozulduğu görülmüştür.

Alman Ablukası

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

Fransa Cumhuriyetinden gelen resmi bildiriye göre Almanlara uygulanan ablukanın kaldırılmasına karar verilmiştir.

2.2.3 Sosyalist Alemleri

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Sanayi nesciyye amelesi haftada 48 saat çalışmak için müzakerede bulunmuştur, İngiltere sanayi konferansı sanayi için rapor düzenleyen bir komisyonu tetkik etmek için Mesai nazırı başkanlığında toplantı yapmıştır. Fransa ayan meclisi çalışma saatlerini düzenleyen kanunu kabul etmek için meclisin en kısa sürede toplanmasına karar vermiştir. İtalya Sosyalist Fırkası genel durumu incelemek için

kongre düzenlemiş, ayrıca uluslararası sosyalist teşkilatından ayrılmaya karar vermiştir. Fransız sosyalistleri açıklamada bulunmuş, Paris barış konferansını ve Fransız hükümetini sert bir şekilde eleştirmiştir. İsviçre makine fabrikası sahipleri çalışma saatlerini belirlemiştir, ancak kabul edilebilmesi için Fransa'dan onay çıkması gerekmiştir.

Şurayı devlet işçilerin haftada 48 saat çalışması için bir rapor hazırlamıştır. İaşe adına vagonlarla arpa ve buğday getirilmiştir. İaşe müdürlüğünün ekmek işiyle uğraşacağı, Dahiliye ve Maliye Nezaretinden müfettişlerle inceleme yapılacağı belirtilmiştir. İaşeye ait şekerin kaybolduğu ortaya çıkmıştır. Marsilya'dan yola çıkan vapur 15458 parça eşya getirmiştir. Esbak-ı levazımat-ı umumiye reisi İsmail Hakkı Paşanın 6900 eşyayı vagonla gümrükten geçirip sattığı ortaya çıkmıştır. Amerika'dan vapurla erzak geleceği belirtilmiştir. Bahriye nazırı Avni Paşa elbise ve iaşe ihtiyacını karşılamak için kumaş sipariş edilmesini emretmiştir, zabıta sahte banknot üretenleri yakalamıştır. Kaymakam İsmail beyin rütbesi iade edilmiştir.

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

Şirket-i Hayriye yönetimi işçilere istedikleri zammı yapmamışlardır, bu yüzden greve gitmişlerdir, bu durum vapurların çalışma saatlerini de aksatmıştır. Ülkede Amele Nezareti olmadığı için işçilerin haklarını hükümet nezdinde aramaları gerektiği belirtilmiştir. Ülkede kömür krizi yaşanmaktadır, krizi çözmek için çözüm önerileri sunulmuştur. Leh Sosyalist Fırkası kongre düzenlemiş ve hükümetin sosyalizmi uygulaması gerektiğini belirtmişlerdir.

(5.Sayı / 2 Mayıs 1919)

Paris'te 1 Mayıs sebebiyle hiçbir gazetenin yayınlanmayacağı belirtilmiştir. Hamalların kahyalar tarafından hakları yenmektedir, bu durum gazetede dile getirilmiştir. Anadolu demir yolu memurları ve hizmetlilerine ödenen yevmiye ve maaşların tamamının ödenmesinde sorun olduğu belirtilmiştir.

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Şirket-i Hayriye vapurlarında çalışan ateşçiler greve başlamışlardır, şirketten işçilere haklarını vermeleri talep edilmiştir. Anadolu demir yollarında çalışan işçi ve memurların bazıları yevmiye ile bazıları da maaşla çalışmaktadır, yevmiye ile çalışanlar maaşla çalışanların haklarına sahip değilmiş, bu durumun düzeltilmesi talep

edilmiştir. 18 Haziran tarihinde Budapeşte’de Macar Sosyalist Kongresi düzenlenmiş, Avrupa’dan sosyalistler kongreye katılmıştır. Uluslararası Sosyalist Kongresi 5 ile 10 Ağustos arasında Amsterdam’da kongre düzenleyecektir, sosyalistleri davet etmişlerdir. İtalya sosyalistleri İkinci Beynelmilel’den ayrılıp Üçüncü Beynelmilel’e katılmaya karar vermişlerdir. İngiliz sosyalistlerinin temsilcileri yeni bir teşkilat kurmaya karar vermişlerdir.

2.2.4 Son Haberler

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Japonya işgal altında bulundurduğu yerleri korumaya çalışmaktadır. Büyük devletler tarafından 19 Şubat 1919 tarihinde yayınlanmış olan siyah listeler 29 Nisan tarihinde ortadan kaldırılmıştır. Yunan temsilcilerin Marsilya’ya geldiği bildirilmiştir.

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Miralay Havez Cemiyet-i Akvam genel merkezine gitmiş, Alman delegelere başkanlık etmiştir. Almanya ve Lehistan arasında savaş çıkmıştır, Lehistan hükümet reisi Galiçya cephesine giderek incelemede bulunmuş ve orduyu teftiş etmiştir. Amerikan Harbiye Nezareti ordunun zararı hakkında bilgi vermiştir, ABD başkanı Wilson, barış görüşmeleri Paris’te bulunmaktadır Almanya’nın savaş sırasında verdikleri zararın bedelini ödemeleri için ve antlaşmayı imzalamaları uğraş vermektedir, Amerika’ya döndüğü zaman mecliste ve halk arasında ne kadar başarılı olduğu konusunda hesap vereceği düşünülmektedir.

(19.Sayı / 2 Temmuz 1919)

Avusturya hükümeti, ekonomi kötü durumda olduğu için mali yardım aldım alması gerekmiştir, büyük devletlerde ülkenin güvenliğini sağlayacaklarını ve her türlü tehlikeye karşı askeri yardımda bulunacaklarını bildirmişleridir. General Deniken ordusu Harkof şehrini işgal etmiştir.

(20.Sayı / 5 Temmuz 1919)

New York’a gelen Lehistan heyeti adına ziyafet düzenlenmiştir, General Presing Amerikan erkan-ı harbiyesine Lehistan’a yardım edilmesi için müracaat etmiştir. Macaristan ile Çekoslovakya arasında arazi sorunu çıkmıştır, ordular arasında çatışma çıkmaması için kabul edilmiş bir tasdikname gönderilmiştir. Beşler meclisi de Macaristan’ın durumu hakkında toplantı yapmıştır.

(22.Sayı / 6 Temmuz 1919)

Rusya'da muharebeler devam etmektedir, bine yakın asker esir alınmıştır. Danimarka hükümeti, Lehistan hükümdarlığını tanımıştır. Fransız banka memurları heyeti İstanbul'daki banka memurlarına para yardımında bulunmuştur.

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Paris barış konferansı reisi tarafından Osmanlı heyet temsilcilerine gönderilen mektubun devamı yayınlanmıştır. Lehistan hastalıklarla mücadele edebilmek için Amerikan ordusundan teçhizat yardımı almıştır, Alman bahriyelilerin mahkemesi için defter düzenlenmiştir. Amerika temsilciliğinde verilen ziyafette Meksika temsilcisi de bulunmuştur. Romanya prenslerinden birinin nişan merasimi olacağı bildirilmiştir. İtalya ordusunun terhisine başlanmıştır, Paris şehri ödüllendirilmiştir. Petersburg'da şiddetli muharebeler yaşanmaktadır, Bolşevikler saldırılara karşı şehri savunmaktadır. Macarlar ve Rumenler arasındaki çatışmalar devam etmektedir.

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

Şarburg'da bulunan 1600 Portekizlinin ülkelerine dönebilecekleri belirtilmiş, geride 1500 Portekizlinin kaldığı belirtilmiştir. Britanya uçağı kuzey sahilinde görülmüş, sabah Sen Jon'dan hareket edeceği bildirilmiştir. Macarlar, Batı Slovakya'yı terk etmiştir, Çekler bazı şehirleri işgal etmişlerdir. İngiliz çiftçiler, ülkelerine dönen Fransız çiftçilere yardımda bulunmuştur. Britanya uçağı 10 saat süren yolculuktan sonra geri dönmüştür. Avusturya tarafından görevlendirilen General Selatin Paşa İsviçre'ye varmıştır.

(25.Sayı / 14 Temmuz 1919)

Britanya uçaklarından bazılarının makinelerinin bozulmasına rağmen Britanya'ya doğru geldiği belirtilmiştir. Kış aylarındaki erzak tedariki ile ilgili haber yapılmış, ancak haberin alındığı ajans doğru tercüme edemediği için ne olduğu anlaşılamamıştır. Kömür fiyatlarına zam yapılmıştır, madencilerin maaşlarına zam, iş saatlerinde indirimde gidilmiştir.

(26.Sayı / 15 Temmuz 1919)

Paris'te zafer şenlikleri düzenlenmiştir, Paris belediyesi Mösyö Povankare ve Mösyö Kalemensu isimlerini anmaya karar vermiştir.

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Britanya uçağının İngiltere'ye doğru geldiği bildirilmiştir. İsviçre deniz uçaklarından birisi deniz üzerinden geçerek Cenevre'ye ulaşmıştır. Dahiliye nazırı, Belçika meşrutiyet kanununu incelemek için müzakere etmiş ve nazır tarafından rapor düzenlenmiştir. Brezilya ikinci kez aynı kişiyi cumhurbaşkanı seçmiştir, Çek kabinesinden istifa eden ve tekrar göreve başlayan nazırlara cumhurbaşkanı tarafından mektup gönderilmiştir. İsviçre'nin ihracat yapmasına izin verilmiştir. Baron Lerznar, Mösyö Kalemensu'ya nota vermiştir, Fransa ve Britanya arasında uçak seferleri bayram sırasında serbest hale gelmesi için antlaşma imzalanmıştır.

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Belçika meclisi mebusanı meclis nazırı belirlenmiştir. Britanyalı General balonla İngiltere'den hareket ederek Hindistan'a gitmiştir. İttihadı akvam cemiyeti heyeti Brüksel'de karargah olarak kullanabilecekleri bir şehir kurmayı teklif etmiştir.

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

ABD başkomutanı General Perşing Londra'ya gelmiştir, ABD başkanı Wilson Fransa cumhurbaşkanı Povankare'ye tebrik mesajı göndermiştir. İngiliz Bahriye Nezaretine ait balon Nurfolk sahili açıklarında görülmüştür. Fransa'daki vapur işçileri greve gitmiştir. Hariciye Nezareti orduya siyasi temsilci atamıştır, Harbiye Nezareti tarafından hazırlanan raporda savaş sırasında suç işleyen askerlerin Divan-ı Harb'te yargılanıp kurşuna dizildikleri beyan edilmiştir.

(31.Sayı / 20 Temmuz 1919)

Müstemlekat komisyonu Mösyö Henri Simon'un başkanlığında Müstemlekat Nezaretinde görevine başlamıştır. Fransa ile İtalya arasında sorun yaratan sömürge meseleleri için görüşmüşlerdir, İngiltere ile olan sömürge meseleleri hallolsa da Fransa ile anlaşmazlıklar devam etmektedir. İtalya meclisinde nazırların katılımıyla bütçe görüşmeleri yapılmış ve oy çokluğu ile kabul edilmiştir, İtalya Harbiye Nezareti ordu için rapor hazırlandığı yazılmıştır. Amerikan ordusundan bir grubu taşıyan geminin kaza yaptığı iddia edilmiştir. Belçika meclisi mebusanı encümenleri barış antlaşmasını inceledikten sonra kabul edilebileceğini belirtmişlerdir. Lehistan siyasi fırkaları büyük bir kongre düzenlemiş, bütün üyelerini davet etmiştir, kongre şehir merkezinde yapılmış, kongrede protestolar gerçekleştirilmiştir. Barış antlaşmasının üçler meclisi

tarafından kabul edilmesinden sonra Almanya Fransa'ya temsilci göndermiştir, ayrıca tahrip edilen yerlerin inşa ve tamiratı için 300 bin işçi istihdam edilmesiyle meşgul olmuştur.

(32.Sayı / 21 Temmuz 1919)

Fransa'da 21 Temmuz tarihinde tatil-i eşgal ilan edilmeyeceği belirtilmiştir, bu konuyla ilgili işçi liderleri Mösyö Klemensu ile görüşmüştür. Almanya, Fransa'ya çalışmaya giden işçiler sayesinde işsizliğin biraz olsun azaldığı belirtilmiştir. Amerikan temsilciler heyeti başkanlığına yeni bir isim tayin edilmiştir. İspanya'da yeni bir kabine kurulmasına karar verilmiştir. Mevcut Ziraat nazırının istifa etmesi üzerine yeni atama yapılmıştır. ABD ve Beşler meclisi arasında Rusya'ya uygulanan ablukanın devam edip etmemesi yönünde bir tartışması başlamıştır.

2.2.5 Telgraf Haberleri

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

Brezilya cumhurbaşkanı Belçika'yı ziyaret etmiştir. Fransa, Belçika ve Japonya'nın tadilatla ilgili teklif ettikleri projeden vazgeçilmiş, İttihad-ı Akvam cemiyetinin düzenlediği şekilde kabul edilmiştir. Karadağ milli meclisi Karadağ, Sırp, Hırvat ve Sloven krallığıyla birleştiğini Belgrad parlamentosuna bağlı olduğunu beyan etmiştir. Romanya, Bulgaristan tehlikesine karşı güvenlik talebinde bulunmuştur.

(6.Sayı / 3 Mayıs 1919)

Ukrayna matbuat idaresi Hariciye Nezaretine Romanya hareketini görüşmek için başvuruda bulunmuştur. Rusya'daki erzak fiyatları hakkında bilgi verilmiştir. Romanya ordularının zaferler kazanarak Macaristan üzerinde ilerledikleri ve Çekoslovak ordularıyla beraber hareket ettikleri belirtilmiştir. Alsas – Loren arazisi hakkında bilgi verilmiştir, San Salvador arazisinde şiddetli hareket meydana gelmiştir. İtalyan pilotun hatırası için mahallesinin inşasına karar verilmiştir, Prens Aymond askerlik görevi için Batum'a gitmek için yola çıkmıştır. Fransız eski bakanın yargılandığı mahkemeye haziran ayında başlanacağı belirtilmiştir. Sanatçı Raşid Rıza bey gündüz hanımlara gece halka açık tiyatro oyunu sahnelemiştir.

(8.Sayı / 6 Mayıs 1919)

Romanya'nın Macaristan'a saldırması ve işgali üzerine Macarlar Budapeşte'yi terk etmeye başlamıştır. Belçika meclisinin Kral'ın liderliğinde

toplanmasına ve barış görüşmeleri temsilcilerinin Brüksel'e davet edilmesine karar verilmiştir. Almanlar ve Çekoslovaklar bazı yerlerde beraber hareket etmeye karar vermişlerdir. Kovilyan belediyesine savaş sırasındaki kayıplarla ilgili bilgi verilmiştir. Fransa'nın Lehistan askeri temsilcisi Pozon'a varmış ve önemli askeri temsilcilerden biri tarafından karşılanmıştır. Fransa Nafia meclisi aliyesi Cezayir limanının inşasına karar vermiştir, Fransa ve ABD ortak banka kurmaya karar vermiştir. İngiltere kralının seneyi devriyesi kutlanmıştır.

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

Fransa'da 1 Mayıs'ta yaşanan olaylar meclise taşınmıştır, Paris yolunun düzenlenmesine karar verilmiştir. Amiral Siser savaş sırasında Britanya donanmasının önemli rolü olduğunu belirtmiştir, eski Alman Kayseri ülkesine dönmeyi talep etmiştir. Belçika'da bazı şehirlerde savaş sırasında harap olan şehirlerin imar ve inşa edilmesi için gösteri düzenlenmiş, zarar ve ziyan talep etmişler, ayrıca Envers limanının serbest bir yer olması için dilekçe verilmiştir. Fransa, Avusturya ile yeniden ticari ilişki kurabilmek için heyet göndermiştir. Alman hükümeti pek çok kişiyi kurşuna dizmiştir. İsveç'in savaş sırasındaki zararı hakkında bilgi verilmiştir. Japon donanması başka ülkedeki bir limana varmış ve uzun zaman sonra silahlanmıştır.

(11.Sayı / 9 Mayıs 1919)

Alman sömürgeleri devletlerden oluşan komisyon tarafından paylaştırılmasına karar verilmiştir. Paris'te barış antlaşması hazır edilmiş ve bütün temsilciler konferansta hazır bulunmuşlardır. İmparator isimli Alman yolcu vapuru ABD'ye doğru yola çıkmış sonra da Amerikan bahriyesi tarafından teslim alınmıştır. Belçika devleti ülke sınırları ve nehirler konusunda bazı taleplerde bulunmuştur. Macaristan Budapeşte başta olmak üzere bazı yerleri Romanya ordusu tarafından işgal edilmiştir. Fransa'nın sömürgelerinden sağladığı yardımın devamına ihtiyacı olmuştur, Çek Harbiye nazırı vefat etmiştir. Denizler üzerinden hareket eden pilotlara Amerikan bahriyelilerinin telsiz haberleşmesiyle yardım etmeleri istenmiştir.

(13.Sayı / 11 Mayıs 1919)

Almanlar barış antlaşmasını imzalamazsa ticaretten tamamen tecrit edilmeleri istenmiştir. Hırvatistan kendilerine Adriyatik'te uygun bir liman verilinceye kadar Cemiyet-i akvam idaresinde hareket etmeleri teklif edilmiştir. Bir heyet Asya

vapuruyla Avrupa ve Filistin'e doğru yola çıkmıştır. Almanya ile yapılan antlaşma gibi Avusturya ve Macaristan ile de antlaşma yapılacağı belirtilmiştir.

(14.Sayı / 12 Mayıs 1919)

Paris'te barış konferansından Flemenkleri ilgilendiren bazı meselelerle alakalı, büyük devletler arasında toplantı gerçekleştirilecektir. Habeşistan heyeti Paris'e gelmiştir. İsviçre temsilcisi Fransa ile İsviçre arasında serbest bölgeler oluşturmayı görüşmek için Paris'e gelmiştir. Romanya ordusunun Macaristan üzerinde tekrar saldırmaya başladığı belirtilmiştir, Çek hükümeti ve Rumen hükümeti sahada incelemede bulunmuştur. Rusya'nın barış konferansına kabul edilmeyeceği belirtilmiştir. Avusturya'ya erzak yardımı yapılmasına karar verilmiştir. Yugoslavya komisyonu ve Lehistan komisyonu farklı saatlerde iktisadi konularda antlaşma yapmak için toplanmıştır.

(15.Sayı / 13 Mayıs 1919)

Macar Bolşevik hükümeti, Romanya'nın saldırılarına karşı Rus Bolşeviklerden yardım almıştır, Bolşevikler de Troçki tarafından korunan yere taarruz düzenlemişlerdir. Büyük devletlerin, Rusya'ya yaptığı teklife Lenin'in cevap vermediği ortaya çıkmıştır. Fransa ile Lehistan arasında iyi ilişkiler kurulmuş, Lehistan halkı Mösyö Kalemensu'ya iyi dileklerini sunmuşlardır. Lehistan'da bir mayısta işçi bayramı, üç mayısta da milli bayramlarını kutlanmıştır, işçilerden yüz binlercesi Lehistan'a bağlı olduklarını bildirmişlerdir, Almanya'nın Almanlaştırma projesinin çöktüğü düşünülmektedir. Fransa maliyesi bankalara verilen nakit paranın arttırılması için rapor düzenlemiş ve kabul edilmiştir. Alman vapurları Fransızlar tarafından teslim alınmıştır. İngiltere'nin pamuk ihracatını incelemek üzere bir komisyon tayin edilmesi talep edilmiştir. Habeşistan temsilciler heyeti Fransa himayesine girmeyi talep etmiştir. Romanya'daki Fransız heyeti Paris'e dönmüştür. Bolşeviklerin himayesindeki Estonya'da şiddetli muharebeler yaşanmıştır. Slovakya'da tren yolu inşasından maden işletebilmek için hazırlanan proje incelenmiştir. Fransa, Almanya'da bulunan Alman araçlarına el koymuştur.

2.2.6 Diğer Haberler

Beyne'l-müttefikin

(8.Sayı / 6 Mayıs 1919)

Uluslararası parlamento, hükümetleri toplantı için Roma'ya davet etmiştir, Mösyö Lucati, Reis nazırlara toplantının amacıyla ilgili beyanda bulunmuştur. İtalyan temsilci Mösyö Saninu devletler arası ilişkiyle ilgili bilgi vermiştir, devletlerin temsilcileri toplantıya katılmıştır.

Şuun-ı Hariciye

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Almanya ile barış antlaşması imzalanmıştır. İtalya'da kriz yaşamaktadır, hükümetin meclise getirdiği teklif reddedilince kabine istifa etmiştir. Fransa'da bütçede sıkıntısı yaşanmaktadır, Fransa umudunu Almanya'dan gelecek olan tazminata bağlamıştır.

Ermenistan Baş Komiserliğinin Maiyyeti

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

Miralay Haskel İstanbul'a gelmiştir, daha sonra Sofya'ya gidip orada incelemede bulunmuştur.

2.3 Yazılar

2.3.1 ‘ ‘ Sosyalizm Nedir ? ‘ ‘ Başlıklı Yazılar

Sosyalizm Nedir?

(8.Sayı / 6 Mayıs 1919)

Sanayi Sefirenin Zevali

Eşyanın satışı para ile mi yoksa takas usulü ile mi yapılacak o ele alınmıştır. Eşya meselesine şu örnek verilmektedir: ‘ ‘ Bir köylünün ihtiyaç için ektiği buğday eşya değildir, ancak satmak veya takas yapılan buğday eşyadır. ‘ ‘ Sermaye sahiplerinin küçük esnafı, halkı fakirleştirdiği düşünülmektedir.

(13.Sayı / 11 Mayıs 1919)

Sanayi-i Sugranin Zevali

Bu yazının konusu sermayedarlar ile ilgili olmuştur. Coğrafi keşifler ile birlikte yeni kıtalar keşfedildi, yeni kaynaklar bulundu. Sanayi Devrimi ile makinecilik

başladı, fabrikalarda, madenlerde işçiler uygunsuz şartlarda, düşük ücretlerle, ağır çalışma koşulları altında çalışmaya başladı, işçiler bütün gücüyle çalışmasına rağmen, sermaye sahiplerinin kazancın bütün kısmını almıştır. Sermaye sahipleri yüzünden köylüler topraklarını kaybetmişlerdir. Bu döneme ‘’ Sermayecilik Devri ‘’ adı verilmiş ve en kötü dönem olarak nitelendirilmiştir.

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

(İkinci Mebhas)

Sanayi Devrimi öncesinde köylüler geçimlerini sağlayabilmişlerdir. Ancak devrim sonrası köylüler geçimlerini sağlayabilmek için sermaye sahiplerinin iş yerlerinden çalışmaya başlamıştır. Tehlikeli koşullarda, uzun sürelerde ve düşük ücretlerle çalışmışlardır. Ancak işçilerin emeklerini harcamalarına rağmen hiç emek harcamayan sermaye sahipleri kazanmıştır.

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

İşçilerin çalışma şartlarından ve patronların tutumlarından bahsedilmiştir. İşçiler, patronlar tarafından gündelik olarak çalıştırılmaya başlanmıştır.

(25.Sayı / 14 Temmuz 1919)

Sermaye sahiplerinin, işçilerin zor şartlarda, uzun saatlerde çalışmalarından dolayı aileleri ayırdığı bu yüzden aile düzenine zarar verdiği anlatılmıştır.

(26.Sayı / 15 Temmuz 1919)

İşçilerin yaşayabilmek için çalışmaları gerektiği anlatılmıştır. İşçiler ne kadar çok çalışırlarsa o kadar çok kazanıyorlar, ancak can güvenliği sıkıntılıdır. Bu durum sermaye sahiplerinin güçlerinin sonucu olarak değerlendirilebilir.

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

(Üçüncü Mebhas)

İşçiler, köylüler ne kadar çok çalışırsa çalışsın patronlar sermayeyi ortaya koydukları için kazancın büyük bir kısmını almaktadır, işçiler emeklerinin karşılığını alamamaktadır.

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

Sermaye sahiplerinin, arsaları alabilmek için aralarında rekabet olduğu anlatılmıştır. Sermaye sahiplerinin aralarında yaşanan rekabetten fakir halkın etkilendiği belirtilmiştir.

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

Sermaye sahiplerinin kazançları işçilerin emeklerinden elde edilmektedir. İşçilerin emeklerini ortaya koymasına rağmen patronlar sermayeyi koydukları için kazancın büyük kısmını almaktadır.

(31.Sayı / 20 Temmuz 1919)

Ev, arsa, tarla gibi yerlerin bir kişinin tekelinde olmasından ve ondan kira yoluyla kazanç elde etmesi anlatılmaktadır. Halk kira ödemek zorunda kaldığı için zor durumda kalmaktadır, bu yerlerin kişilerin, grupların tekelinden alınıp halka verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

(32.Sayı / 21 Temmuz 1919)

Patronlar sermayeyi ortaya koyup, çok kazansalar da, vergilerden çok da etkilenmemektedirler. Vergilerin yükünün halkın üstüne kaldığı düşünülmektedir.

2.3.2 Sosyalizm ile İlgili Diğer Yazılar

Büyük Bir Fransız Sosyalisti

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Fransa ve dünyada önemli bir sosyalist olan Jean Jaures öldürülmüştür, Fransa'da adına gösteriler düzenlenmiştir, gazetede de anılmıştır.

Jaures

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

Fransız sosyalist Jean Jaures öldürüldükten sonra hakkında yazılmış ve sosyalizm için öneminden bahsedilmiştir. Jaures sadece Fransa için değil aynı zamanda tüm dünya için çok önemli bir şahsiyet olduğu düşünülmektedir, Birinci Dünya Savaşı'nın en çetin zamanlarında yaşasaydı savaşın daha kısa süreceği belirtilmiştir.

(6.Sayı / 3 Mayıs 1919)

Harb Zenginleri ve Sosyalistler

Yazıda savaş zamanı halkın fakirleşirken, iktidar ile beraber hareket eden tüccarların zenginleştiğinden bahsedilmektedir. Hükümetten harp zenginleri konusuylla ilgilenmesi istenmiştir.

Sermaye Saltanatı

İşçi bütün gücüyle çalışmasına rağmen patron sermayeyi koyduğu için bütün kazancı almaktadır, işçinin emeğinin, alın terinin hiçbir önemi olmadığı vurgulanmıştır.

Masalih ve Amele Nezareti

(7.Sayı / 5 Mayıs 1919)

Türkiye Sosyalist Fırkası programın maddelerine göre Batılı ülkelerdeki gibi, ülkede bir Amele nezareti kurulması gerektiği belirtilmiştir.

Milliyetperver Adam Sosyalist Olabilir mi ?

(12.Sayı / 10 Mayıs 1919)

Bu yazıda milliyetperver birinin sosyalist olamayacağına ikisinin birbirine zıt fikirler olduğuna, ancak sosyalizm ve milliyetçilik yanlış anlaşılmadığı ve kişiye göre yorumlanmazsa birbiriyle bağlantılı fikirler olabileceği belirtilmiştir. Sermaye sahiplerinin milliyetçiliği istedikleri şekilde yorumlaya bildiklerine değinilmiştir. Milliyetçi bir insan halk için çalışırsa, halkın refahı için uğraşırsa milliyetçi birinin sosyalist olabileceği anlatılmıştır. Aşırı milliyetçiliğin yani şovenizmin hastalık olduğuna tedavisinin de sosyalizm olduğu anlatılmıştır.

Sosyalizm 2

(22.Sayı / 6 Temmuz 1919)

Sosyalizmin farklı türleri olduğuna değinilmiş, bu farklar maddeler halinde sıralanmıştır. Birinci sosyalizm türünde çalışma şartlarının işçiler için uygun hale getirilmesi gerektiği, fabrikaların, şirketlerin kişilerin tekelinden çıkarılması gerektiği, çocuk işçilerin çalışma yaşının 14 olması gerektiği belirtilmiştir. Diğer sosyalizm türünde şartların işçiler ve halk için uygun hale getirilmesi gerektiği, kısaca işçilerin yönetimi altında olması gereken durum anlatılmıştır. Sosyalizmin Almanya, Fransa ve İngiltere’de nasıl yayıldığına değinilmiştir. Önümüzdeki günlerde yayınlanacak

sayılarda Lasal ve Marx sayesinde Almanya’da sosyalizmin yayılmasından ve Jaures sayesinde Fransa’da sosyalizmin nasıl yayıldığına anlatılacağı belirtilmiştir.

Sosyalizm’in Almanya’da Zuhur ve İntişarı

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Sosyalizmin Almanya’da ortaya çıkışı, fikrin gelişiminde rol oynayan aktörler, fikrin yayılması ve fırkaların kuruluşu hakkında bilgi verilmiştir. Sosyalizmin 1871 yılında savaş sırasında Almanya’da hızlı bir şekilde yayıldığı belirtilmiştir. 1881 yılında Almanya’da yüz binlerce sosyalist olduğu, 1890 yılında bu sayısının daha da arttığı mecliste de yüze yakın sosyalist vekil olduğu belirtilmiştir.

2.3.3 İşçi ve Halk Sorunları

Sükna Kanunu

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Ev sahipleri sükna kanunu sayesinde evlerini, odalarını daha yüksek fiyatlara kiralamışlardır, kiracılar yüksek fiyatlar yüzünden mağdur olmaktadır. Hükümetin kiracıların ve ev sahiplerinin aralarındaki sorunların çözülmesini ve iki tarafında mağdur edilmemesi gerektiğini anlatılmıştır. Adliye Nazırından kanunu inceleyip gereğini yapacağını inandıkları belirtilmiştir.

Mesken Buhranı Etrafında

(7.Sayı / 5 Mayıs 1919)

Gazetede daha önce yazılan sükna kanunu yüzünden kiracıların ilgili yazı yazılmış ve Adliye nazırının konuyla ilgilenmesi istenmiştir. Sükna kanunu düzenlemek için kurulan komisyonun görevini düzgün yapmadığı anlaşılmıştır. Komisyondan görevini doğru şekilde yapması istenmiştir, çünkü kanun kiracıları, fakir halkı ilgilendiriyordur.

(8.Sayı / 6 Mayıs 1919)

Bir Cevap

Gazetenin sandalcılar kahyası ve reisleri hakkındaki iddialara, Ali Osman Ağa mektupla cevap vermiştir, mektup gazetede yayınlanmıştır.

Hamallar Esnafının Cevabı

Hamallar Esnafı Cemiyeti gazetenin hamallar ile ilgili yaptığı haberlere mektupla cevap vermişlerdir.

(9.Sayı / 7 Mayıs 1919)

Mükellefiyet-i Askeriye

Gayrimüslimlerin yararlandığı Mükellefiyet-i askeriye kanunundan Türk ve Müslüman halkında yararlanması gerektiği anlatılmıştır. Ordunun düzenlenmesi gerektiği anlatılmış ve sosyalizmin bu konuyla ilgili tek çare olduğuna değinilmiştir.

Mugalata İle Olmaz

Sandalcılar kahyası Ali Osman Ağa gazetenin iddialarına karşı mektup yoluyla cevap vermesinden sonra, gazete Ali Osman Ağaya cevap vermiş kendisini suçsuz göstermeye çalışmakla açıkgozlük yapmakla suçlamışlardır.

Bir Dava Münasebetiyle

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

Ali Osman Ağa hakkında yazılan yazıdan sonra gazeteye hakkında birçok şikayet gelmiştir, kahyanın bir sürü vukuatı olduğu anlaşılmıştır.

Mürettebler Cemiyeti

(11.Sayı / 9 Mayıs 1919)

Daha önce açılıp kapanan Mürettebler Cemiyeti tekrar kurulmuştur, ancak cemiyetin kurucuları arasında güvenilir kişiler olmadığı belirtilmiştir. Sermüretteblerin cemiyetin parasını alacakların, işçilerin haklarını yiyebilecekleri, cemiyette yolsuzluk yapılabileceği anlatılmak istenmiştir.

Şayan-ı Dikkat Bir Mesele

(12.Sayı / 10 Mayıs 1919)

Harbiye Nezareti Tetkik-i Siyaset Komisyonundan Sandalcılar kahyası Ali Osman Ağa hakkında bilgi istenmiştir.

Yine Ameleye Dair

(14.Sayı / 12 Mayıs 1919)

Barış antlaşmasında işçilerle ilgili önemli bir madde vardır, bu maddeyle işçilerin haklarının daha iyi savunulabileceği belirtilmiştir.

Amele Teşkilatı

(15.Sayı / 13 Mayıs 1919)

İşçilerin, sermaye ve patronların gücüne birleşerek karşı koyabilecekleri anlatılmıştır, işçilerin teşkilatlanması gerektiği belirtilmiştir.

Grevler Münasebetiyle

(26.Sayı / 15 Temmuz 1919)

Grev yapan işçilere haklarını ararken birlik olunması gerektiği söylenmiştir.

2.3.4 Hükümet - Hürriyet ve İtilaf Fırkası

Sadrazam Paşa ile Mülakat

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

Fransızca Antanat gazetesi baş yazarı, Sadrazam Damat Ferit Paşa ile röportaj yapmıştır. Ülkenin durumu, şehzadelerin Anadolu'ya yaptığı geziler ve İttihatçıların yönetimden gitmesinden sonra yeni hükümetin siyasetinden bahsedilmiştir.

Galatasaray Müsameresi - Hükümet-i Haziranın Siyaseti

(5.Sayı / 2 Mayıs 1919)

Sadrazam Damat Ferit Paşa adına Galatasaray Lisesinde ziyafet verilmiştir, yemekte hükümet üyeleri de katılmıştır. Damat Ferit Paşa ve Ali Kemal bey ülkenin durumu hakkında konuşma yapmışlardır.

Mütarekeden Sonra

(22.Sayı / 6 Temmuz 1919)

Savaş bittikten sonra İttihatçıların yerine yeni hükümetler gelmiştir, ancak yeni hükümetler de memleketin hakkını savunmaktan acizdir. Ülkenin ve milletin durumunun vahim olduğu düşünülmektedir.

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

İki Vaziyet

Memleketin iç işlerinin kötü olduğu, ancak dış işlerinin daha da kötü olduğu anlatılmıştır.

Bütçe Böyle mi Tevazün Eder?

İktidara gelen her fırkanın gücü ele geçirince değiştiğine verdikleri sözleri unuttuklarına değinilmiştir, taşra gönderilen gazetelerin fiyatlarının arttığı belirtilmiştir, daha önceleri bütçenin bu iş için dengeleneceği belirtilmiştir.

Esaslı Derd

(25.Sayı / 14 Temmuz 1919)

Fırka ile hükümet arasında fark olduğu, aradaki fark anlaşılmadığı sürece hiçbir sorunun düzelmeyeceği anlatılmıştır.

Yine Kabineye Dair

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Damat Ferit Paşa hükümeti istifa etmiştir, istifanın sebepleri arasında Sadrazam Paris'te iken kabine ve fırka arasında kriz çıkmıştır. Hükümet ne kadar güçlü olursa olsun, onun bir meclise ihtiyacı olduğu düşünülmektedir. İttihatçıların bile aldıkları kararları meclise getirdikleri, ancak mevcut hükümetin bunu yapmadığı ve bu durumun memleket için vahim bir durum olduğu belirtilmiştir.

Hala Entrika, Hala İhtiras

(31.Sayı / 20 Temmuz 1919)

İttihat ve Terakki döneminde ülkeden gitmek zorunda kalmış birisi hükümet değişmesine rağmen ülkeye dönememiştir. İttihatçılar geldiğinde istibdat bitti diye sevindiklerini şimdi de İttihatçılar gitti diye sevindiklerini, ancak hükümetler konusunda hiçbir şeyin değişmediğini belirtmişlerdir.

Hükümetle Millet Karşı Karşıya

(32.Sayı / 21 Temmuz 1919)

Memleketi düşürdüğü durumdan ötürü Damat Ferit Paşa ve hükümetine millet tepkilidir. Damat Ferit Paşanın doğru olanı yapması istifa etmesi gerektiği belirtilmiştir.

(33.Sayı / 22 Temmuz 1919)

Vah Memleketimize, Vah Memleketimize, Vah Bize!!!

Damat Ferit Paşa hükümetinin istifası istenmişti, sonunda beklenen oldu istifa etti, ancak Ferit Paşaya yeniden hükümet kurma görevi ona verilmiştir. Damat Ferit

Paşanın 3,5 ayda görevinde başarılı olamadığına yeni bir hükümet kurulması gerektiğini, kurulamıyorsa bunun memleket ve millet için vahim bir durum olduğu belirtilmiştir.

Eski Tas Eski Hamam

Hükümetler değişse bile yönetim anlayışının değişmediği anlatılmıştır.

Prens Sabahaddin Bey Niçin Gelemiyorlar?

Ferit Paşa Paris'ten dönerken İsviçre'ye uğramış, bunun üzerine Prens Sabahaddin gibi kişilerin ülkeye dönebileceği düşünülmüştür. Ancak Sabahaddin beyin dönmesinin Ferid Paşa tarafından engellendiği belirtilmiştir. Prens Sabahaddin gibi kişilerin memleketin bu zor günlerinde faydalı olabileceği düşünülmektedir. Bu tür küçük davranışlara gerek olmadığı bir faydası olmayacağı anlatılmıştır.

2.3.5 İttihat ve Terakki, Divan-ı Harp

Huzur Adalette

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

İttihatçıların memleketin düştüğü durumun sorumlusu olduğu bu yüzden de hesabın mahkemede sorulacağı, kendilerinin zamanındaki adaletin bu zamanda olmadığı belirtilmiştir.

İhtikar Derdleri Etrafında / Romanya'dan Çalınan Makineler

(7.Sayı / 5 Mayıs 1919)

Savaş zamanı Romanya'dan çalınan makinelerle fabrika kurulduğu, savaş sonrası Romanya'nın liste ile bizden bu makineleri isterse bedelinin fakir halktan alınacaktır. Bu yüzden hükümetin bu meseleye karşı gerekli önlemleri alması belirtilmiştir.

Zalimleri (...?) Sevenler

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

İttihatçıların memleketi düşürdükleri halin hesabını vermeleri gerektiği, İttihatçıların yerine gelen herhangi bir hükümetin çok daha iyi belirtilmiştir.

Divan-ı Harb Örfive İcraatı Ya İş Kurmalı Veyahut Çekilip Gitmeli

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Divan-ı Harb'te yargılamalar aylardır devam etmektedir, ama bir türlü davalar sonuca bağlanamamaktadır. Bir an önce davaları sonuca bağlamalarını ve Divan-ı Harbi kapatıp aylardır milletin üzerine yüklenen mali yükün hafifletilmesi istenmiştir.

Divan-ı Harb örfi

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Divan-ı Harp'in aylardır davalara baktığı, ancak hala sonuca bağlayamadığı anlatılıyor, harp senelerinde yaşananların hesabını sormaları istenmiştir. Divan-ı Harb'e görevini daha dikkatli yapmaları konusunda uyarmışlardır.

Karasu Efendi

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

Karasu Efendi beş yüz bin lira karşılığında tahliye edilmiştir, Divan-ı Harb'in çoğu davayı ağırdan alırken bu dava hakkında hızlı karar vermesi garip karşılanmıştır. Sanık suçlu ise neden tahliye edildiği ya da tahliye ettikleri para miktarının neden az olduğu soruları sorulmuştur. Yeni bir Divan-ı Harp açılacağı haberi alınmıştır.

2.3.6 İaşe

İaşe İşleri Nasıl Hal Etmeli ?

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

İaşe müdürlüğünde dönen yolsuzluk iddiaları hakkında bilgi verilmiştir. Bu iddialar doğruysa, fakirlerin, işçilerin hakları yeniyorsa İaşe müdüriyeti için en doğru olan kapatılmasıdır. Nisan maaşının ödenmesi dün itibariyle başlamıştır.

İaşe? / Yeni Bir Muamma Karşısında

(5.Sayı / 2 Mayıs 1919)

İaşe müdürlüğünün içinde bulunduğu durum hakkında bilgi verilmiştir, İaşe müdürüne iaşe kıtlığı ve kıtlığın yaşanmasından sorumlu kişiler hakkında sorular sorulmuştur.

2.3.7 İstanbul ile ilgili Yazılar

Hala mı İhtikar? / Şehremanetinin İşlerinden

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Mütarekenin imzalanmasından sonra gıda fiyatlarında düşüş oldu, ancak lokantalarda, kahvehanelerde ve tatlıcılarda yüksek fiyatlarla karşılaşılmıştır. Şehremini Cemil Paşadan bu konuyla ilgilenmesi istenmiştir, aksi takdirde kendisinin yöneticiliği hakkında umutlanmamak gerektiği belirtilmiştir.

Yeni Şehremizimiz ve Şehremaneti / İşsizlere İş Bulmak Lazım

(8.Sayı / 6 Mayıs 1919)

Yeni Şehremini Cemil Paşadan İstanbul'un mevcut sorunlarını tespit edip çare olması beklenmektedir, savaş yüzünden işsiz kalmış halka iş bulması istenmiştir.

Yeni Bir Felaket ve Matem Daha

(11.Sayı / 9 Mayıs 1919)

İstanbul'da Kasımpaşa'da büyük bir yangın meydana gelmiş binlerce kişi açıkta kalmıştır. Cemil Paşadan yangına karşı önlem almalarını istemişlerdir, yangının nasıl çıktığı sorusu sorulmuştur. İtfaiyenin, devlet görevlilerinin yangını söndürebilmek için uğraştıkları belirtilmiştir. Yangın mağdurlarına gerekli yardım yapılması istenmiştir.

Yangın Derdi

(20.Sayı / 5 Temmuz 1919)

İstanbul'da üç büyük yangın meydana geldi, bu yangınlarda mahalleler harabeye döndü, insanlar evsiz kaldı. Yetkililerden bu konuyla ilgilenmeleri istenmiştir.

Öğrenmek İstiyoruz

(25.Sayı / 14 Temmuz 1919)

İstanbul'u yönetenlere yangının meydana geldiği yerlerin tamir ve inşasının durumu öğrenilmek istenmiştir.

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

İstanbul'u yönetenlere yangının meydana geldiği yerlerin tamir ve inşasının durumu öğrenilmek istenmiştir.

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

İstanbul’u yönetenlere yangının meydana geldiği yerlerin tamir ve inşasının durumu öğrenilmek istenmiştir.

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

İstanbul’u yönetenlere yangının meydana geldiği yerlerin tamir ve inşasının durumu öğrenilmek istenmiştir.

Galay-ı Maişet

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

Savaş zamanı başlayan geçim sorunu savaş bittikten sonra da devam etmiştir, yiyecek, içecek gibi önemli ihtiyaçların fiyatların yüksel olması insanların geçinmesini zor hale getirmiştir.

2.3.8 Barış Görüşmeleri ve Memleketin Durumu

Hükümetlerin Sulhü - Milletlerin Sulhü

(13.Sayı / 11 Mayıs 1919)

Almanya ile yapılacak olan barış antlaşmasının hazırlanması üzerine gazetede barış ile ilgili yazı yazılmıştır. Yazıda barışın sadece hükümetlerle sınırlı kalmamasını, milletlerin de bir araya gelerek barışın doğru bir şekilde sağlana bileceği belirtilmiştir.

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

İzmir’i Unutmadık

İzmir Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir, Türkiye sosyalistleri adına bu işgal şiddetle protesto edilmiştir, İzmir ve çevresindeki işgalin tüm dünyaya duyurulması istenmiştir.

Mademki Millet Mesuldür

Savaşın sorumlusu olarak milletin görüldüğü düşünülmektedir, bu yüzden milletin de kendi kaderini kendisinin belirleyebileceği anlatılmıştır.

Tebrik mi Edelim?

Almanya ile yapılacak olan barış antlaşması hazırlanmış, bu durumdan çok mutlu olmuştur. Ancak İzmir işgal edilmesiyle hayal kırıklığına uğranılmıştır.

(19.Sayı / 2 Temmuz 1919)

İzmir'i Unutmadık

İzmir'in işgali sebebiyle şehit ailelerine para yardımı yapılmıştır.

Hakkın Kuvveti mi ? Yoksa kuvvetin hakkı mı?

Osmanlı temsilcilerine Paris'e gelmemeleri söylenmiştir, buradan anlaşılıyor ki Türk milletini kendi kaderini kendisinin belirlemesine izin verilmemiştir. Güçlülerin haklılara üstün geldiği anlatılmıştır.

Sulhün Ferdasında Paris

Gazete yazarı barış görüşmeleri için Paris'e gitmiş, gözlemlerini aktarmıştır. Almanlar barışı imzalamaya ikna olmuştur, savaşın bitişini kutlamak için top patlatılmıştır, kutlama için halk bulvarları doldurmuş, bazı sanatçılar şarkı söyleyeceği zaman opera binasının önünde halk toplanmış, daha sonra orkestra eşliğinde şarkı söylenmiştir, gece de kutlamalar devam etmiştir.

Vaziyette Teşevvüş

(20.Sayı / 5 Temmuz 1919)

Türk milletinin kaderini kendisinin belirlemesinin izin verilmemektedir, temsilciler yetersiz kalmıştır. Türk milletinin kaderi emperyalistlerin elindedir.

Zavallı İzmir'imiz!

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

İzmir, Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir, bu işgalin keyfi olarak yapıldığı düşünülmektedir. Bu işgalin tüm dünyaya duyurulması gerektiği belirtilmiştir.

İki Vaziyet

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

Memleketin iç işlerinin kötü olduğu, ancak dış işlerinin daha da kötü olduğu anlatılmıştır. Mevcut hükümetin memleketi içinde bulunduğu durumdan kurtarmasını beklemenin saçma olacağı belirtilmiştir.

Yeni Bir Suret-i Hal / Şark Meselesi Hakkında

(26.Sayı / 15 Temmuz 1919)

Bu yazıda Şark meselesine değinilmiştir, emperyalistlerin bu konuyu iyi niyet adı altında suiistimal ettiğine değinilmiştir. Dünya siyasetinin en önemli konusunun

insan ve insanların mutluluğu olduğu anlatılmıştır. Asya-yi Osmani meselesini halledebilmek için bir milletler federasyonu kurulması gerektiğine değinilmiştir, bir dahaki sayıda bu konudan bahsedileceği belirtilmiştir.

Yeni Suret-i Hal Hakkında/ Şark Meselesi Hakkında 2

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Aynı başlıklı haberin devamı niteliğindedir, Asya-yi Osmani topraklarında yaşayanlar milletlerden kurulu bir federasyon olması gerektiğini savunmuşlardır. Memleketin bu şekilde kurtarılabileceğini ve Şark meselesinin sadece böyle halledilebileceğini belirtmişlerdir.

Weimar'ı Neden Seçtiler?

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

Weimar Almanya'da edebiyatının başkenti olarak görülmektedir. Alman edebiyatçıların bazıları burada bulunmuştur, Fransız sanatçılar seyahat yaptıkları sırada burayı ziyaret etmişlerdir. Weimar Almanların savaşı kaybettiklerini anladıkları bir dönemde önemli bir yer olmuştur. Savaştan fazla etkilenmediği için Almanların Weimar'ı başkent yapacakları belirtilmiştir.

2.3.9 Diğer Yazılar

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Ziya Paşa Merhum ile Müşterek

Muhtaç insanlarla ve baskıcı gruplarla ilgili diyalog yayınlanmıştır.

Büyükada'da Bir Sarık Kumpanyası

Büyükada'da bulunan birkaç aylık bir sürede bazı soygunlar yapan hırsızlık çetesi yakalanmıştır.

Olur mu Olur !

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

Şiir yayınlanmıştır, şiirde iğneleme yapılmıştır.

(9.Sayı / 7 Mayıs 1919)

Bir Sual

Osmanlı ordusu Azerbaycan'da olduğu dönemde orada hasta hanede görevli Hasan beyden uzun süredir haber alınamamaktadır, kendisine ne olduğu hakkında bilgi alınmak istenmiştir.

Bir Az Da Gülelim

Gazetede dükkan sahipleriyle yaşanan tartışmalar hakkında mizah yazısı yayınlanmıştır.

Darü'l-fünun-i Mesleki

(12.Sayı / 10 Mayıs 1919)

Darülfünun'un eski gibi bir eğitim yeri olduğundan bahsedilmiştir. Rıza Tevfik beyin Darülfünun ile ilgili beyanlarına dayanarak eskisi gibi bir eğitim yeri yapabileceğinden bahsedilmiştir.

Fakir İşçinin Sefil Çocukları

(22.Sayı / 6 Temmuz 1919)

Bayram günü dışarda çocuklar oynarken iki fakir işçi çocuğu paraları olmadığı için oynayamıyor, bunun üzerine bir adam çocuklara para vererek onların oynamasını sağlamıştır.

Meyus Olacak Ne Varki?

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

Açlık, yangın gibi bir sürü hadise varken üzgün olmanın gereksiz olduğu anlatılmıştır! Mizah yazısı olarak yayınlanmıştır.

Hapishane Kaçakları

(31.Sayı / 20 Temmuz 1919)

Hapishanelerden her gün firarlar olmaktadır, devlet bu durumu engelleyememektedir ve firar meselesinin komik olmaya başladığı belirtilmiştir.

Tuhfe-yi Zaman

(32.Sayı / 21 Temmuz 1919)

Mülkiye mektebi sınavlarında öğretmenle öğrenci arasında geçen diyaloga yer verilmiştir, devlet yöneticileri ve velilerle ilgili bir eleştiride bulunulmuştur.

Millet ve Matbuat

(33.Sayı / 22 Temmuz 1919)

Memleketin yaşadığı zor günlerde basının millete moral vermek için uğraşması gerektiği, bu sayede basının millet üzerinde oluşan olumsuz yargıyı bozabileceği anlatılmıştır.

2.4 Gazetede Yayınlanan Eser, İlan ve Reklamlar

2.4.1 Germinal

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Etien isimli makinist genç madende çalışmak için Voro'ya gelmiştir.

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

Etien'in günlerdir açtı, karnını doyurabilmesi için iş bulması gerekmiştir. İhtiyarla madenlerdeki işle ilgi konuşmuştur.

(6.Sayı / 3 Mayıs 1919)

Etien ihtiyarla sohbet etmeye devam etti, daha sonra Bonmour isimli madenci ile tanıştı, Bonmour madende yaşadığı kazaları anlatmıştır.

(8.Sayı / 6 Mayıs 1919)

Etien ve Bonmour maden ocakları ve işçilikle ilgili sohbet etmeye devam etmişlerdir. Bonmour madende 50 yıldır çalıştığını, madende hemen hemen her işi yaptığını anlatmıştır.

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

Etien ve Bunmor madenin çalışma koşulları hakkında konuşma devam etmiştir. Madenin müdürü Mösyö Henubu hakkında sohbet etmiştir. Etien açlıkla, sefillikle geçen hayatın böyle devam edip etmeyeceğini düşünmüştür.

(12.Sayı / 10 Mayıs 1919)

Madenci ailesi, madencinin karısı, babası ve 7 çocuğu birlikte yaşamaktadır, evde imkan olmadığı için odaları ve yatakları paylaşmaktadırlar.

(14.Sayı / 12 Mayıs 1919)

Aile uyandı ve madende çalışanlar işe gitmek için hazırlanmaya başlamışlardır.

(15.Sayı / 13 Mayıs 1919)

Ailede çalışanlar işe gitmek için hazırlanıyordur, evin yükü bir kişinin üzerinde aile geçim ve para sıkıntısı vardır.

2.4.2 İlan ve Reklam

Tenvirat-ı Elektrikiye

(3.Sayı / 30 Nisan 1919)

Tenviratı elektrikiye makine tamirleri Hasan Paşa Karaoğlu civarında tramvay yolunda Sermakeş hanı caddesinde Mehmet Nazif ve Ali biraderler tarafından yapılmaktadır.

(14.Sayı / 12 Mayıs 1919)

Nazif ve Mehmet Ali Biraderler tarafından elektrikli eşyaların tamirati yapılır.

(15.Sayı / 13 Mayıs 1919)

Nazif ve Mehmet Ali Biraderler tarafından elektrikli eşyaların tamirati yapılır.

Hidmet-i Umumiye Acentası

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

İş arayanlar, evini arsasını satmak isteyenler buraya başvurabilir. Fakir çocuklara iş bulunabileceği belirtilmiştir.

Acele Satılık Fayton

Fayton satın almak isteyenlerin Hidmeti Umumiye Acentasına başvurması istenmiştir.

(5.Sayı / 2 Mayıs 1919)

İş arayanlar, evini arsasını satmak isteyenler buraya başvurabilir. Fakir çocuklara iş bulunabileceği belirtilmiştir.

Satılık Evler

Dersaadet icra dairesi satılık ev ilanı vermiştir, almak için başvuru yapmaları gerekiyordur.

(6.Sayı / 3 Mayıs 1919)

Acele satılık ev vardır, görmek isteyenlerin acentaya müracaat etmeleri belirtilmiştir.

(7.Sayı / 5 Mayıs 1919)

Mekteb-i Rüşdi-i İdadiden mezun olmuş iş arayan gençlerin acentaya başvuru yapması istenmiştir.

(9.Sayı / 7 Mayıs 1919)

Mekteb-i Rüşdi-i İdadiden mezun olmuş iş arayan gençlerin acentaya başvuru yapması istenmiştir.

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

Kadıköy'de, semt ve mahallelerde satılık ev ve arsalar vardır. Beyoğlu'nda tiyatro oyunu sahnelenecektir.

(11.Sayı / 9 Mayıs 1919)

Acele satılık ev vardır, görmek isteyenlerin acentaya müracaat etmeleri belirtilmiştir.

(12.Sayı / 10 Mayıs 1919)

Acele satılık ev vardır, görmek isteyenlerin acentaya müracaat etmeleri belirtilmiştir.

Çocuk bakıcılığı, hizmetçilik, aşçılık yapmak isteyenlerin Lura hanesine başvurmaları istenmiştir.

(13.Sayı / 11 Mayıs 1919)

Acente tarafından eserler yayınlanmıştır, bu eserleri taşraya gönderebileceklerini belirtmişlerdir.

(14.Sayı / 12 Mayıs 1919)

Acente tarafından eserler yayınlanmıştır, bu eserleri taşraya gönderebileceklerini belirtmişlerdir.

(15.Sayı / 13 Mayıs 1919)

Acente tarafından eserler yayınlanmıştır, bu eserleri taşraya gönderebileceklerini belirtmişlerdir.

Asar-ı Münteşire

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

Mısır Resimli Küçük gazetenin yeni sayısı çıkmıştır. Şehzadebaşı'nda Güneş Sinemasına yeni dram filmi gelmiştir. Şehzade Başında Hilal Sinemasına yeni filmler gelmiştir.

(31.Sayı / 20 Temmuz 1919)

Şehzadebaşı'nda Güneş Sinemasına yeni dram filmi gelmiştir. Şehzade Başında Hilal Sinemasına yeni filmler gelmiştir.

İhtiyacı olanlara uygun fiyatlarda evrak çıkarılabileceği belirtilmiştir.

Fırka İlanları

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

Sosyalist Fırkası Haberleri

Kadıköy ve Galata şubelerinin bulunduğu yerle ilgili bilgi verilmiş, aynı fikre mensup kişiler üyelik için davet edilmiştir.

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

Davet

HİF Eyüp Sultan şubesi parti nizamnamesi maddelerine göre üyelerini şubeye davet etmiştir, müfettiş Eyüplü Yusuf Kemal Efendinin fırka ile hiçbir ilişkisi olmadığı belirtilmiştir.

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Sosyalist Arkadaşlara

Bayramın ikinci günü T.S.F genel merkezinde bayramlaşma yapılacaktır.

Davet

Turgut Zihni bey gazete matbaasına müracaatı istenmiştir.

Fırka Haberleri

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Yeni yere geçen fırka üyelerinin fırka Kadıköy şubesine başvurmaları istenmiştir.

Davetler

(26.Sayı / 15 Temmuz 1919)

Hürriyet ve İtilaf Fatih Şubesinde

Şube mensupları çarşambayı perşembeye bağlayan gece toplantı için davet edilmişlerdir.

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Hürriyet ve İtilaf Beşiktaş Şubesinde

Şube mensupları önemli bir toplantı için davet edilmiştir.

Kat'i Alaka

(6.Sayı / 3 Mayıs 1919)

Galata'da Ada hanında tesisine başlanılan Şarki nakliye şirketiyle alakasını kestiğini ilan etmiştir.

(7.Sayı / 5 Mayıs 1919)

Galata'da Ada hanında tesisine başlanılan Şarki nakliye şirketiyle alakasını kestiğini ilan etmiştir.

(8.Sayı / 6 Mayıs 1919)

Galata'da Ada hanında tesisine başlanılan Şarki nakliye şirketiyle alakasını kestiğini ilan etmiştir.

Matbuat-ı Umumiye Müdüriyetinden

(4.Sayı / 1 Mayıs 1919)

İaşe müdürlüğüne, Maliye müfettişliğine, Sanayi müdürlüğüne, Ticaret ve Ziraat Nezaretine halkın ve memurların iaşe sorunlarını çözmelerini istemiştir.

(10.Sayı / 8 Mayıs 1919)

Maliye müfettişi Nazım beyin iaşeden uzaklaştırıldığına dair mütala Maliye Nezareti tarafından doğru olmadığı bildirilmiştir.

(30.Sayı / 19 Temmuz 1919)

Bir kişi aldığı eğitimle yeni sayı (...?) yayınlayacağını belirtmiştir.
Şehremaneti'nin ihalesine katılmak isteyenlerin başvurmaları istenmiştir.

Felokos

(31.Sayı / 20 Temmuz 1919)

Reklam ve ilanlar için başvurabilirsiniz.

(32.Sayı / 21 Temmuz 1919)

Reklam ve ilanlar için başvurabilirsiniz.

Karaköy'deki Borsa Hanı Arsası Satılıktır

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Borsa hanı ihalesine katılmak isteyenlerin müracaat etmeleri istenmiştir.

(25.Sayı / 14 Temmuz 1919)

Borsa hanı ihalesine katılmak isteyenlerin müracaat etmeleri istenmiştir.

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Borsa hanı ihalesine katılmak isteyenlerin müracaat etmeleri istenmiştir.

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Borsa hanı ihalesine katılmak isteyenlerin müracaat etmeleri istenmiştir.

Kadıköy'ünde Denizden Gelen Vasi-i Arsa Parça Parça Satılıktır

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Müzayedeye katılmak isteyenlerin başvuru yapması istenmiştir.

(25.Sayı / 14 Temmuz 1919)

Müzayedeye katılmak isteyenlerin başvuru yapması istenmiştir.

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Müzayedeye katılmak isteyenlerin başvuru yapması istenmiştir.

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Müzayedeye katılmak isteyenlerin başvuru yapması istenmiştir.

Basın ve Sanat ile ilgili İlanlar

(9.Sayı / 7 Mayıs 1919)

Azerbaycan Türk Operat Kumpanyası

Şehzadebaşı Millet Tiyatrosunda gündüz hanımlara gece genele oyun sahnelenmiştir.

(11.Sayı / 9 Mayıs 1919)

Genç Kadın / Asar-ı Munteşire

Genç Kadın risalesi yeni sayısıylayayınlanmıştır.

Dört Çehar / Temaşa

Darülbeydi Osmani temsilleri gereği İbn-i El-Refik Ahmet Nuri bey tarafından Beyoğlu'nda üç perdelik tiyatro oyunu sahnelenmiştir.

İlan

(14.Sayı / 12 Mayıs 1919)

Mehmet Rauf'un " Kadın İsterse " isimli eseri yayınlanmıştır. Şair Faruk Nafiz'in mecmuası 12,5 kuruştan satışa sunulmuştur. Sirkeci tatlı ve dondurma ustası aranmaktadır, aynı yerde yeni fırın açılmıştır. Beyazıd'da Moda Kahvesi açılmıştır. Kadıköy'de, Millet Tiyatrosunda Kıvılcım oyunu oynanmaktadır. Aktör Ziya bey tarafından iki perde oyun sahnelenmiştir.

(15.Sayı / 13 Mayıs 1919)

Mehmet Rauf'un " Kadın İsterse " isimli eseri yayınlanmıştır. Şair Faruk Nafiz'in mecmuası 12,5 kuruştan satışa sunulmuştur. Sirkeci tatlı ve dondurma ustası aranmaktadır, aynı yerde yeni fırın açılmıştır. Beyazıd'da Moda Kahvesi açılmıştır. Kadıköy'de, Millet Tiyatrosunda Kıvılcım oyunu oynanmaktadır. Aktör Ziya bey tarafından iki perde oyun sahnelenmiştir.

(28.Sayı / 17 Temmuz 1919)

Beyazıd'da yapılan bir ihaleye katılma isteyenlere başvuru yapmaları bildirilmiştir. İaşe işleriyle ilgili başvuru yapılması istenmiştir. Erzak için başvuru yapmak isteyenlerin Şehremini Levazım müdüriyetine başvuru yapmaları istenmiştir.

Dersaadet İcra dairesi büyük bahçeli bir evin ihalesine katılmak isteyenlerin başvurmalarını istemiştir.

Kadın Kaç Yaşında Daha Güzeldir ?

(15.Sayı / 13 Mayıs 1919)

Münir bey tarafından Avrupalı heykeltıraşların fikirleri üzerinden hazırlanan eser yayınlanmıştır.

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Neşriyat

İstiklal gazetesi yazarlarından Fuat Semih bey tarafından Resimli Küçük Gazete'nin yayınlanmasına başlanmıştır, İfham gazetesi yakında yayına başlayacaktır.

Temaşa

Darü'l-beda-yi Osman-i sanatkarları bayramda halka gösteri yapacaktır.

Açık Muhabere

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Artist Raşid Rıza bey matbaaya davet edilmiştir, Hamallar kethüdası hakkında yazılan hakkında inceleme yapılacaktır. Kadıköy'ünde Kuş dili tiyatrosunda Perşembe günü hanımlara akşam beylere tiyatro oyunu sahnelenecektir.

Malikane-yi Kaplan

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

Sinemaya uyarlanan eseri okumak isteyenler için yayınlanmıştır.

Mısır Küçük Gazete

(26.Sayı / 15 Temmuz 1919)

Gazetenin tükenen sayısı tekrar yayınlanmıştır.

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Cabi Efendi ile önemli bir röportaj yapılmıştır.

Şehzade Başında Hilal Sinemasında

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

Sinemaya yeni filmler geleceği belirtilmiştir.

Safüvv

(31.Sayı / 20 Temmuz 1919)

Dünya edebiyatının önemli eserleri Türkçe'ye çevrilmiş, kütüphaneden sipariş edilebilir.

(32.Sayı / 21 Temmuz 1919)

Sinemalarda

Şehzadebaşı'nda Güneş Sinemasına yeni dram filmi gelmiştir. Şehzade Başında Hilal Sinemasına yeni filmler gelmiştir.

Diğer İlanlar

İaşede

(7.Sayı / 5 Mayıs 1919)

Un fiyatlarında kişiye göre fark uygulandığı için Dahiliye Nezaretine başvuruda bulunulmuştur.

Sıraat - İntizam – Ciddiyet

(8.Sayı / 6 Mayıs 1919)

Kütüphane-i Sudi

İstanbul'un en büyük kütüphanesidir, eski ve yeni eserler için başvurulabilir, siparişler taşıraya da gönderilir.

Bir Zıya Müessif

(13.Sayı / 11 Mayıs 1919)

Son dönemin yetiştirdiği önemli şairlerden Tahsin Nahid bey vefat etmiştir.

Darü'l-fünun Edebiyat Fakültesi Talebe Derneğinden :

(18.Sayı / 1 Temmuz 1919)

Dernek mensupları bayramlaşmaya davet edilmiştir.

Hanımlarımızın Nazar-ı Dikkatine

(20.Sayı / 5 Temmuz 1919)

Göz muayenesi olmak isteyen hanımların Göz tabibi İhsan beye müracaat etmeleri istenmiştir.

Telgraf ve Posta müdür-i umumisi

(23.Sayı / 8 Temmuz 1919)

Büyükada – Hanyolu telgraf hattı 20 gündür bozuktur, yetkililere bildirilmiştir.

Abonelerimizden Bir Rica

(24.Sayı / 9 Temmuz 1919)

Gazete bayilerinin hesaplarının karışmaması için abonelerin paralarını göndermeleri göndermeyenlerin paralarının kesileceği bildirilmiştir.

İstanbul Doktor Hakanı Müdüriyetinden

(27.Sayı / 16 Temmuz 1919)

Sultan Beyazıd'da Takvimhane caddesinde arsa meseleleriyle ilgili beyanları olan kişilerin idareye başvurmaları istenmiştir.

Kadıköy'de Güzel Kırathane isimli bir mekan açılmıştır.

Anadolu'dan - İstanbul'a Harb-i umumide

(29.Sayı / 18 Temmuz 1919)

Ahmet Kemal kendisinden ümidi kesmelerini belirtmiştir.

İtizar

(33.Sayı / 22 Temmuz 1919)

İkinci sayfanın basılması engellendiği için sadece birinci sayfa yayınlanabilmiştir. Gazete 33.sayıdan sonra kapatılmıştır.

III.BÖLÜM

TRANSKRİPSİYON

3.1 3.SAYI

Birinci Sene – Numara : 3

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

30 Nisan 1335-1919 (Çarşamba) 29 Recep 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

İdarehanesi : Sirkeci’de Hacepaşa’da Hamam sokağında ilanat için ayrıca konuşulur. Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./
Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc
edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar./ Ağyane servetinin kırkda biri,
fukaranın hakkıdır. / Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i
beşerdir vatanım ruy-i zemin / Zenginin çok yediği yerde fukara açlıktan ölür.

...

İtalya ile Amerika arasındaki münasebet ilan gereğindir./ Memurin haftada kırk
sekiz saat çalışacak.

Sükna Kanunu

Sükna kanunu tadil edilmek üzere Adliye Nezaretince komisyona havale edilmiş. Orada tetkik ediliyormuş bizde - Hayır, niçin tahsis edelim ? Her memlekette garaib-i idare birdir. - Her hükümet de, komisyon denilen gayya kuyusuna bir iş düşmesin. Artık bir senede mi, beş senede mi kim bilir ne kadar vakit de çıkar ? İnşallah bu defa öyle olmaz. Zira hal-i hazırdaki Sükna Kanununu ibka etmek müstecirlere : Sorunun demektir ki öyle ya, vaktiyle beş beyaz mecidiyeye kiraya verilen dört odalı bir ev bu gün on beş liraya Beyoğlu taraflarında bir oda yirmi beş liraya, sebep ? Yok hükümet hala eski vergileri alıyor. Biz cesim-i konak biliyoruz ki varidat-ı gayr-i safiyesi on bir bin kuruş takdir edilmiş. O miktar üzerinden vergi verir. Halbuki seneliği geçenlerde bin iki yüz liraya kiralandı. Bu nisbetsizliği hükümet neden gözetmiyor ? Herif bulguru altmış paraya almış altmış kuruşa satmış, konak, han, apartman, mağaza yaptırmış. Şimdide kira-i ihtikarı yapsın. Buna lastikli kanunlarla müsaade edilsin, Hükümet hem buna cevaz versin, hem de ağmad-ı ayn ederek hala eski hükümet vergi alsın. Buna bende şaşayım siz de şaşın !

Bugün resmi bir istatistik yapılacak olsa zan ederim ki müstecirlerin yüzdeliği memur-i mütebakiyide küçük esnaf ve aylıkla geçinen kimselerdir. Zenginlerin mutlaka ya kendi evi vardır yahud aded-i mahdud bazı büyük konakları işgal eder. Diğer taraf da fakir kısmın şayiat üç beş odalı bir evi var idiyse, onu da oturtmak bilmez zenginlere birkaç yüz lira daha kazandırmak için harp seneleri zarfında satıp yemiştir. İttihatçıların ihtikara müzaheretle sebebiyet verdikleri bu hale hükümet-i hazıra elbette çaresiz olacaktır ve bunun için en evvel acilen yapılacak şey sükna kanunu uzun müddet komisyonlarda olmaktadır. Herifin bulgurunu seksen kuruştan almak için evini satan bir adamın bugün o aynı herifin evinde mutedil ve makul bir fiyatla oturması haktır. Çoluğunun çocuğunun atiyen temin-i iaşesi için ayırdığını ve fakat afet ve istikametini sükuttan muhafaza etmek azimiyle dört beş senede bitirmiş olduğunu üç beş kuruşu tekrar alın teri ile teker teker toplamağa mecbur olan bir aile reisi artık muhtekir-i efendilerin elinde sağmal inek gibi oyuncak olamaz atiyen bi'z-zat-i hükümete veya teşkil edecek şirketler tarafından şehrin muhtelif-i yangın yerlerinde ve hal-i arsalarda inşa edileceğini ümit ettiğimiz amele-i mahallatı vücud buluncaya kadar kat'i olarak bu kara buhranına bir netice vermelidir.

Adliye Nazırı Lahik-i Monla bey efendiyi fazilet-i mücessime tanırız. Kendilerinin bu meseleye layık olduğu ehemmiyetle tetkik ederek her halde fıkranın hukukunu kafil olacak surette hal edeceklerini ümit etmek isteriz.

Büyük Bir Fransız Sosyalisti

Fransa'da sosyalizm ceryanını en ameli bir şekil ve vaziyete ifrağ ederek mezkur fırkanın riyasetini ihraz eden meşhur Jean Jaures harb-i umuminin ibtidalarında (Vilan) namında biri tarafından katl edilmişti. Ahiran dert sanan bir sükuttan sonra Paris'te ceryan eden mahkeme neticesinde Vilan'ın bir istisna karar vermiştir. Fakat son aldığımız Avrupa gazeteleri bu münasebetle yalnız insanlık muhabbetiyle ve adalet ve hak aşkı ile perver-i şayab olmuş bulunan Jean Jaures hatırasını tecilen Paris'te pek büyük nümayişler yapıldığını ve bu nümayişlere sosyalist bayraklarını taşıyan üç yüz bin kişinin pek hararetle bir surette iştirak ilediklerini yazıyorlar. Bizde Fransızların olduğu kadar bütün cihanın hürmet ve tekrim ile yad eyleyeceği bu muhterem (Sosyalistler Babasının) bir resmini derc ediyoruz. Resmin bir köşesinde zavallı Jaures'in ne suretle katl edildiği de ve izahen gösterilmektedir.

Sosyalist Aleminde

Haftada Kırk Sekiz Saat

Sanayi-i Nesciyye Amelesi

Sanay-i Nesciyye Amelesi federasyonun Zürih'de inikad eden konferansı ipek, yün ve pamuk sanayi hakkındaki istilaf projesine sanayi-i nesciyye ile meşgul fabrikalarda haftada kırk sekiz saat mesainin kabulüne dair müzakaratda bulunmak üzere bir kongrenin inikada davetini kabul etmiştir. Konferans bi'l-hassa ikinci ve (Bal)daki kurdele fabrikası amelenin 1 mayıstan itibaren haftada kırk sekiz saat-i mesai kabul hususunda gösterdiği tehalikden dolayı memnun olmuştur. Kongre bu hususda sanayi-i nesciyyenin diğer sanıkları amelesi arasında da bir istilaf husula geleceğinden ümid vardır.

Konferans amelenin hayatında vücuda getirilecek böyle bir teceddüdi her suretle müdafa ilemeği ve aks'el-amellerde mümaneeet etmeği ikdam-ı vezaifi ad etmektedir.

İngiltere Sanayi Konferansı

Tan Gazetesi'nden:

Londra'dan yazıldığına göre sanayi maliye konferansı 27 Şubat da sanayinin (...?) esbabına dair muhtelit bir komisyon tarafından verilen raporu tetkik etmek üzere mesai nazırı sırrı ve bir havranın taht-ı riyasetinde akd-ı ictimai ilemiştir. Madenciler ve nakliye ameleleri bu ictimada hazır bulunmamağı kararlaştırmış olmakla beraber şimendifer ameleleri reisleri Mösyö Tumas ile birlikde bu içtima-i iştirak ilemişlerdi. Raporda bilimum amele için haftada kırk sekiz saat saik-i kabulü ameleye asgari bir icraat-ı tayibini işsizliği mani etmek için yapılacak olan kavanin-i ictimaiyenin bir an evvel kabul ettirmesi, hastalık ve işsizlik halinde verilecek icraatların tezyidi, genç çocukların tarz-ı mesaisi hükümet-i mesail-i sanayi hakkında tenvir edecek hususi bir komisyon teşkili mevzu-i bahs edilmek de idi. Konferans Reyisi Mösyö Lloyd George'un, bilimum mesul-i ictimainın sırası ile hal edileceğine ve şimdiki halde yalnız menafi-i hod-pesendaneyi değil belki bütün dünyayı iki esasat üzere tanzim etmek lazım geleceği hakkında perverde kanaat edilmesi lüzumuna dair olan bir mektubunu okumuşdur.

Bundan maada reis-i nuzzar aynı mektup da konferans tarafından tensib ve kabul edilecek bilimum mukarreratının hükümet tarafından derhal tetkikine mübaşeret olunacağını vaad etmektedir.

Fransız Ayanında Saat-i Mesai

Paris 29 (T.h.r)__ Meclis-i Ayan yevmiye sekiz saat-i mesai hakkındaki layiha-i kanuniyeyi tasdik ettiğinden mebusların umum-i meclislerin ictimaiğinde hazır buluna bilmeleri için parlamento 6 Mayıs'a tehir edilmiştir.

İtalya Sosyalist Fırkası ve Beyne'l-milel

İtalya Sosyalist Fırkası vaziyet-i umumiyyeyi müzakere etmek zemininde Milano'da bir kongre akd etmiş ve 18 Mart'tan 22 Mart'a kadar müzakaratta bulunmuştur.

İtalya Sosyalist Fırkası, Avrupa'daki sosyalist fırkalarının tarz-ı faaliyet ü mesaisini tenkid ederek, ba'de-ma teşrin-i mesai etmemeye ve mahiyet-i asliyesini gaib etmeye başlayan (beyne'l-milel) teşkilattan çıkmağa karar vermiştir.

Sulh ve Fransız Sosyalistleri

Sulh meselesi ve Paris Konferansının şekil ve safahat-ı mesaili hakkında Fransız Sosyalist mebuslarından (Lubey) Fransız hükümetini izahat-ı itasına davet ettiği gibi aynı konuda yine 16 nisan tarihinde İngiltere avam kamarasında aynı mevzuya dair bir istizah-i (istizah = açıklama yapmak, gensoru) takriri verilmiştir. Bu takrirler münasebetiyle her iki millet meclisinde cidden pek mühim münakaşat ceryan etmiş fakat Fransız parlamentosu hükümetin musirrane-i sükutuna hedef olduğu halde İngiltere kamarası bu hususda bahtiyar olarak beş vekilden oldukça izahat alabilmiştir; Fransız Sosyalist mebusları bi'l-hassa müzakarat esnasında Fransız hükümetinin evvelce vaka olan temhidat-ı hilafa olarak sulh-i müzakaratın da tarz ü şekl-i ceryanı hakkında meclise hiçbir izahat vermemesinden şikayet etmişlerdir bu meyanda istizah sahibi olan Mösyö Lubey hükümetin bu musirrane-i sükutundan dolayı beyan-ı tesüf eden ruzname-i müzakarata çıkmasını talep eden bir takrir daha vermiş ve bundan sonra sosyalist mebuslardan Mösyö Ravndal son olarak hükümet-i şedid bir suretde itham etmiştir. Ez cümle Mösyö Ravndal demiştir ki:

□ Şimdiye kadar Sosyalist fırkası hükümet sulh meselesi için bütün müttetiklerimizle teşrin-i mesai ilemesini söylemişti. Fakat maalesef bu tavsiye mesmu olmadı ve bugün inkıta-i muhasamanın beşinci ayında bulunduğumuz halde ilanı mütarekenin safahat-ı ibtidaiyesi ahkamdan kurtulamadık. Ravndal bundan sonra mebuslara hitap ederek şimdiye kadar her hareketleriyle hükümetin arzularına mümaşattan başka bir şey yapmayan bu ahali vekillerinin her türlü hissiyat-ı musala-ı hanelerine rağmen Fransız milletini asabiyete doğru sürüklediklerini bunun üzerine bazı mebuslar, ahalinin ihtilale değil muzafferiyete sevk edildiğini beyan etmişler ve Ravndal bunlara da şu cevabı vermiştir ki :

□ Muzafferiyet ! Evet ilhak-ı arazi ve pek azim-i tazminat-ı istihsal-i suretiyle bir mazerete sevk etmek istiyoruz. Ve fakat hükümet bizden çekinmediği kadar sizden de korkmadığı için mesleği hakkında izahat vermiyor.

Fransız Sosyalist fırkasının mürevviç-i efkarı olan (Omantiye) gazetesinin bu münasebetle neşir ilemiş olduğunu birinden bazı aksamını bir vech-i ati-i iktibas ve tercüme ediyoruz.

“ Fransa, gavur-ı ahali ile bugünkü hükümet gazetelerinin neşriyat-ı vecihle Kalemensu hükümetinin değil, belki Sosyalist fırkasının müzaheridir. “

“ Biz burjuvalara milli, siyasi ve iktisadi olmak üzere üç nokta-i nazarından muhalefet etmekteyiz. Ve bunun içinde bütün milletlerin kendi mukadderatlarına kendileri hakim olmalarını ve bi'l-ad-ı mesaide her türlü sınıf fark ve hakimiyetlerinin refa ve izalesini talep ediyoruz. “

“ Bizim bildiğimiz yegane hakikat bütün Avrupa'da sermayedarın hükümetleriyle sosyalist fikirlerine gittikçe daha ziyade ünsiyyet-i peyda ileyen ahali arasında büyük bir mücadele baş göstermiş olmasıdır. “

“ Fransız kapitalistleri ise bu hususda herkesten daha büyük hatalar irtikab ederek Reis-i cumhur Wilson tarafından telkin edilen efkar ü niyet-i hüsn-i telki etmiyorlar. “

Bu da Ayrı Bir Karar

Haftada Elli Saat

İsviçre makine fabrikaları sahipleri, amele ile kendi aralarında haftada elli saate ve 5 Mayıs'tan itibaren de bu saat-i mesainin aynı kırk sekize teziline dair akd edilen istilafnameyi tasdik etmişlerdir. Fakat bunun için aynı şeraitin Fransa tarafından kabul edilmesi lüzum-i kayıt edilmektedir.

Hükümet-i Memurini Hakkında

Baldan İşar Ediliyor :

Şura-yı devlet Meclis-i Aliye memurun-i hükümetinde haftada kırk sekiz saat çalışmaları hakkında bir layiha-i kanuniye tevdiğ edilmiştir.

Gelen Zahireler

İaşe namına bugün 9 vagon buğday 8 vagon arpa ve 1 vagon zahire kalmıştır.

İaşe Havadisleri

İaşe Ekmekle Uğraşacak

Memuruna her ay verilmekte olan şeker bu ay şeker piyasasının mukannen fiyatından dün olması hesabıyla verilmeyecektir.

İaşe müdür-i umumi vekili Timo Leon bey in muharrirlerimizden birine verdiği malumata göre iaşede mevcut şeker ve çorak patates vesaire eşya-ı milliye

Nezaretine doğru teslim edilecektir. İaşe bundan dolayı açık ekmek işiyle iştigal edecektir.

İaşede Tetkikat

İaşe müdüriyet-i umumisi vekaletine tayin edilmiş olan Timo Leon bey kendisiyle beraber çalışmak üzere Dahiliye ve maliye müfettişlerinden birkaç zat-ı tayin ettirmiştir.

Kumaş Kundura

Mesajri kumpanyasına mensup BO.S.Fur namındaki vapurla Marsilya'dan 15458 parça, ipekli yünler kumaşlar, çuha, kazmir, kilitli kundura vesaire-i manifatura eşyası vürud ilemiştir.

6900 Vagon Eşya

Esbak-ı levazımat-ı umumiye reisi İsmail Hakkı Paşanın gün geçtikçe su-i isti'malatı birer birer meydana çıkıyor. Harbin ilanına mütakıb Hakkı Paşa gümrük ambarlarında bulunan emtiaya-yı ordu-ı ihtiyacatına sarf edilmek üzere vaziyet etmiş, fakat bu malları tecrite satılmıştır. Esbak-ı levazım reisi bu suretle dört çok harb senesi zarfında gümrükten altı bin dokuz yüz vagon eşya geçirmiş ve bu eşyanın kısm-i mühimini tüccara satmıştır. _ Akşam _

Şekerler Ne Olmuş

İaşe müdüriyet-i umumiyesi ambarlarındaki şekerden yüz bin kilosunun müdüriyet-i mezkurece yapılan tetkikat-ı neticesinde cihet-i sarfı bulunmadığı anlaşılmıştır.

On Dördüncü Erzak Vapuru

Şehrimiz Amerika fevka'l-ade-i mümessilliğine gelen bir haberde dört bin ton erzak, melbusat ve ziraat-ı alatını hamal on dördüncü vapurun Amerika'dan hareket ettiği bildirilmektedir. Bu vapurda Amerikan muavenet komisyonlarının emrine terk edilecektir.

Askerimizin Elbas ve İaşesi

Bahriye nazırı Avni Paşa askerimizin firari Cemalden mülhem bir anane-i sakime dolayısıyla hala acınacak bir hal-i perişanında bulunmalarını nazar-ı itibara alarak tayinatını hadd-i fevka'l-adeye çıkardıkları gibi numune karavanalarında bir ay

teftiş her gün kendisine iraesini elbas için miktar kafi beyaz ve mavi kumaşların siparişini emir ilemişlerdir.

Sahte Banknot Meselesi

İntişarımızdan evvel bazı refikamızın derdestini ihbar ettikleri sahte banknot amelelerinin imal etmiş oldukları banknotları cidden pek mükemmel bir suretde taklid edilmişlerdi.

Evrak-ı nakdiyenin arkasındaki (tizgraf)ların (Piyasada bu cins kağıt mevcut olmaması dolayısıyla) (Pres Yapıya)lara İngiliz yağı mas ettirilerek vücuda getirildiği anlaşılmıştır. Yazıları yazan bir Ermeni derdest edilmek üzeredir. Zabıtamızı tebrik ederiz.

İade-i Rütbe

Bahriye nazır-ı esbak-ı firari Cemal Efendi tarafından bir zabitin hilaf-ı kanun-i silk-i askeriden tard ü idam-ı hakkında verilen bir emr-i isaf etmek istemeyen esbak Divan-ı harb reisi muktedir-i ümera-yı bahriyemizden Kaymakam İsmail beyin rütbesi iade edilmiştir.

İstikraz-ı Dahil-i Tahvilatı

Maliye Nezaretinde :

Yüzde beş faizli 1334 senesi istikraz-ı Dahiliyesinin Mayıs 335 tarihinde vadesi hulul edecek olan üçüncü taksit-i faizi için hazine maliye tarafından Osmanlı bankasına mukaddema tevdiğ edilmiş olan mebla hakkında tatbik edilen muameleye dair mezkur banka idaresi gazeteleri bir ilan neşir etmiş idi.

Bu mesai hakkında Hükümet-i Osmaniye ile istilaf-ı fevka'l-ade-i komiserleri arasında ceryan etmekte olan muharebenin inşasına kadar taksit-i mezkur tediyeatının tehir-i zaruri bulunduğu tahvilat-ı ashabına malum olmak üzere ilan olunur.

Ziya Paşa Merhum ile Müşterek

Ziya : Nev-i insan haşereden tazim ederler adine

Ahmet : Hangi nazır-ı ekmeğin bi'z-zat bakarsa tadına

Z : Taşdan olsa tövbenin kalbi dayanmaz bağda

A : Açların ifanına çıplakların feryadına

Z : Revi-i haki-i zalim ile pamal eden zalimlerin

A : Ya Avusturya veya Alman koşar imdadına !

Z : Şimdiki acizlerin davasını seyir ileyen

A : Onurun lanet okur abasına ecdadına

Z : Ya kanaat-i ihtiyar iler ya zül-i irtikab

A : Kim ki malik olmaya bir cahidin iradına.

Z : Nin ü bed-i herkes bulur alemde elbet ettiğini

A : Şüphesiz bu böyledir sur-i ittihadı efradına

Z : Çarhdan aldım diyorsun sen dilekle intikam

A : Çatmamışsın ey Ziya cemiyet-i istibdadına

Mukaddemat-ı Sulhiye Ne Halde ?

Mukaddemat-ı Sulhiye İptal Edilmiş ___ Malikde Kalan Mesail ___
Müstemlekat-ı Mesaili ___ (Alsas Loren) Hakkında ___ Alman Heyet-i murahhasası :

Mukaddemat-ı Sulhiye

Paris 28 (T.h.r) ___ Mann gazetesi bir vech-i ati-i neşriyatda : Almanya ile akd edilecek mukaddemat-ı sulhiyenin emr-i tahrir ü tespiti hemen ikmal edilmiştir. Hükümetler esas-ı meclisi Almanya'dan talep edilecek olan tamir-i hasarattan başka bir faal-i teşkil şerait-i maliyeyi cumartesi günü suret-i katiyede kabul ve tasdik etmiştir.

Mukaddemat-ı Sulhiye Ne Halde ?

Paris 29 (T.h.r) ___ Buti Jurnal gazetesi yazıyor : Üç hükümet-i esası dün ictima etmemişlerse de heyet-i kitabet-i mukaddemat-ı sulhiye metninin tahrir ve tespiti için dün bütün gün kemal-i faaliyetle çalışmış ve tahrir işi hemen hemen ikmal edilmiştir. Muallakta kalan mesele şunlardır : Kiyayu çayu meselesi Kiel kanalı nın usul idaresi, Alman taraf kablolarının akıbeti, mevad-i harbiye ve bahriyeye mutalık-i teferruat Lüksemburg gümrüğünün tarz ve idaresi Alman üsera-yı harbiye ve amelesinin suret-i istihdamı hakkındaki program (Bu son mesele hususu ile hakkında komisyon mahsus bugün kararını tebliğ etmiştir.) muahedenamenin aksam-ı sairesi suret-i katiyede tahrir ve tespit edilmiştir. Alman hudutları ve Lehistan'a aid hudutları

ve aynı zamanda (Ren nehri ne sol sahilinin işgali neticesinde tabi olacağı usul-i idare tekrar etmiştir. Mukaddemat-ı sulhiye metni cuma veya azami cumartesi günü (Versay)da Alman heyet-i murahhasasına tebliğ edilecektir. Muahedenin tebliğ arifesinde hariciye Nezaretinde hafi bir içtima-i umum-i akd edilecek ve 21 hükümet-i müttefike mümessilleri muahede-i mündericatına mütaala olacaklardır.

Paris 29 (T.h.r) __ Tan gazetesine nazaran düvel-i müttefika ve müşterke, müstemlekat hakkında mukaddemat-ı sulhiyeye, şimdilik birkaç madde-i derciyle iktifaya karar vermiştir. Bu maddeler mucibince Almanya eski müstemlekatından feragat ettiğini ilan edecektir. Mezkur müstemlekat ordusunun tamiri ne müstemlekata mutalık-i vekaleten tahriri hususları şimdilik vakit-i ahire talik edilmiş görünüyor. Bu şeraite nazaran eski Alman müstemlekelerine tatbik edilecek idare-i muvakkata bi'l-faal işgalden ibaret olacaktır.

Paris 29 (T.h.r) __Tan gazetesi muahede-i sulhiye hakkında bir vech-i ati-i malumatı ediyor : Hükümetler esasına muahedenamenin mütebaki-i mevadını suret-i katiyede tasdik etmek için daha birkaç gün kifayet edecektir.

Alsas - Loren'e gelince Fransız hükümeti bu husus da pek etraflı bir layiha ihzar etmiştir. Son maddelerin Mösyö (Andre Tardiyu), Mösyö (Murley) ve (Hangin)den müteşekkil bir heyet tarafından şimdiden tanzim edilmiş olduğu müstahberdir. Alsas - Loren meselesinin bir mahiyet-i mahsusayı hazır bulunması hususuyla Fransa hakkında yapılan bi'l-cümle-i istisnaiyyet kabul edilmiştir. Şimdi yalnız hükümetler meclisinde suret-i katiyede tasdikini istihsal etmek işi kalıyor. Bunun hatta bugün tasdik edileceği muhakkak-ı nazarıyla bakılıyor. Düvel-i muazzama heyet-i murahhasası, Alman murahhaslarına tevdiğ edildiği zaman matbuatada tebliğ edilecek olan mukaddemat-ı sulhiye metni hulasasını şimdiden hazırlamaya başlamıştır.

Almanya Ahvali

Londra 29 (T.h.r) __ Mukaddemat-ı sulhiyeyi imza etmek istemeyen Almanların bu hususta serd ettikleri itirazlar eski şiddetini kayıp etmiştir. Berlin'den vürud eden haberlere nazaran Almanya hariciye Nezareti mahafil-i sanayi ve ticariye tarafından ihdas edilen gayr-i muntazir bir vaziyet karşısında bulunuyor. Bu mahafil-i ticariyede daha az iştigal edilmesini ve hatta şerait-i sulhiyeye intizaren fevkinde ağır erilsede seri bir sulh akd etmek için daha amelli bir tarzda uzlaşılmasını talep ediyor.

Kabinenin biri muahede-i sulhiyenin imzalanması lehinde ve diğeri aleyhinde olmak üzere ikiye inkisam ettiği temin olunuyor.

Muahede-i sulhiyeye muhalif bir zümrenin başında Baron Birvakdorf Rancov bulunuyor. Bunlar itilafın dağılacağına zahib oluyor. Bolşeviklik müttefikler arasında ihtilaf-ı şayialerinden dolayı cesaret almıştır. Diğer taraftan erbab-ı sanayi Bolşevikliğe soluk etmekten ise borçlanmayı tercih ediyorlar. Sanayi-i madeniye de adem-i memnuniyet gittikçe tezayüd ettiğinden münasebet-i ticariyenin tesisi bir kat daha müşkilat-ı gasb ediyor. Radikallerin takib edecekleri hatt-ı hareket el-yevm-i tevzi etmemiştir. Bunlar hatrı sayılan mühim bir zümre teşkil etmektedir.

Mösyö (Haz) şu beyanat da bulunmuştur :

“ Ahali sulh, gıda ve çalışmak istiyor bugün Almanya’nın hakim-i hakikisi ameledir. Hal-i hazırda amele çalışmadıkça hiçbir şey yapmak mümkün değildir. Hükümetim sulhü imza etmediği taktirde mahkuk bir komünist heyet-i ittihadıyesi vücuda gelecek ve sulhü imza edecektir.

Radikaller bugüne kadar muhib-i sulh ve selamet zan ettikleri Kont (Rancov Birvakdorf) artık müzaheret etmemektedir.

Almanya Heyet-i murahhasası

Paris 29 (A.a) __ Havas ajans mukaddemat-ı sulhiyeye memur Alman heyet-i murahhasasının mayıs-ı ibtidasından (Versay) a vasıl olamayacağı bildiriliyor.

Londra 29 (A.a) __ Bugünkü pazartesi günü Alman murahhaslarının Paris’e muvasalatına intizar olunuyor. Almanların muahede-i sulhiyeyi imzalamamaları bugün daha az muhtemeldir.

Macaristan Ahvali

Paris 29 (T.h.r) __ Budapeşte’den bildiriliyor : Hükümet herhangi bir kimse bir ecnebiyi katil edecek olursa idama mahkum olunacağına dair bir tebliğ neşir etmiştir. Avusturya ile Macaristan arasında tahdis eden ihtilafın hakem usulüyle halli mevzu-i bahs olmaktadır.

Rusya Ahvali

Paris 29 (T.h.r) __ Troçki fevka’l-ade bir gayret ibraz edemediği taktirde Bolşevikler Ukrayna’yı kayıp edeceklerdir. General (Zeleni) (Gif)i zabt etmiştir.

Bolşeviklerden usanmış olan mezkur şehrin Rus diktatörlüğüne iltihak etmesi muhtemeldir.

Karadağ Milleti

Paris 29 (T.h.r) __ Karadağ meclis-i milliyesi memleketin suret-i katiyede Sırbistan'la birleşmesini kabul ve tasdik etmiştir.

Flemenk - Belçika Hududu

Paris 29 (T.h.r) __ Brüksel'den bildirildiğine nazaran 15 Hazirandan itibaren (Flemenk - Belçika) ticarete küşad edilmiştir.

İtalyan Mutalebatı Etrafında

İtidale Doğru

Londra 29 (T.h.r) __ Geçen perşembe gününden beri İtalya meselesinde mevcud-i gerginlik has olunacak derecede azalmıştır. Binaenaleyh daha o günden nisbeten bir itilaf hasıl olduğu anlaşılmıştır.

Paris 29 (T.h.r) __ Roma'dan bildiriliyor : Mösyö Orlando, Roma halkına hitaben İtalyan mutalebatının tercihini temine azim etmiş olduğunu beyan ile “ Me'a-haza-ı istical ve temelsiz hareketten ictinab etmek lazımdır. ” demiştir. İtalyanın her tarafından milli tezahürat-ı tezayüd etmiştir.

Fransız Gazetelerin Mütalası

Paris 29 (A.a) __ (Boti Parizyan) İtalya'da Mösyö (Orlando)ya gösterilen asar-ı kabulden bahs ettiği sırada sulh yapmaya memur olan adamların her tarafda sa'y ü gayretlerini yeni bir harb-i tevellüd etmeyerek adilane bir suret-i tesviye-i ihzarına hazır etmeleri lazım geleceğini yazıyor. (Lum Liber) ise “ İtalya heyetinin, Almanya heyetinden evvel Paris'e avdet edeceğini cay-ı sual görmek beyhudedir. İtalya'nın düşünmek ve mukarreratının ehemmiyetini layıkı vecihle ölçecek zamana malik olması daha müreccahdır. Vaka-ı İtalya imza-i muamelesi için intizar edecek ise de bu muamele ancak düşmanın kabulünden sonra vuku bulacaktır. ” Mühim olan bir şey var ise o da yalnız kabul meselesidir. ” diyor.

Soninu'nun Hareketi

Paris 28 Nisan (A.a) __ Mösyö Soninu cumartesi sabahı Mösyö Pişon'u ziyaret ettikten sonra saat iki de Paris'ten müfarakat etti. Fransa hükümeti namına Mösyö Pişon resme-i teşyiye ifa etti.

İaşe İşleri Nasıl Hal Etmeli ?

Mensubiyetine iş bulmak maksadıyla teşkil ilediği zannını veren iaşe müdüriyeti buna ne kadar müsemmer hiçbir iş yapmadıktan başka dehşetli su-i isti'malata ve anafor gelmesinin daha ziyade kullanmasına sebebiyet verdi. İlavemde iaşeye intisab etmek arzusunu perverde eden adamların ağzında dolaşan gelme (anafor)dur. İaşe müdüriyetinden el-yevm-i ceryan eden yolsuzluklardan işittiğimiz bazısını derc ediyoruz.

1. İaşe müdüriyetinden hiçbir usul ve nizama tabi olmayarak gizliden gizliye un satın almakta olduğu rivayet edilmektedir. Bu suretle icra edilen malumatlar hem piyasayı yükselmekte ve hem de tüccar ile müdüriyet arasında birçok tufeyli-yi işhasın zuhuruna sebebiyet vermektedir. Veya la-alat-ı tayin-i piyasadan edilen mübayat zan edildiği gibi piyasanın tezliğe değil tarafına sebep oluyor her mutavassıt sattığı unun beher-i çuvalından bir lira almaktadır ki tabi tüccarda çuval başına olan bu bir lirayı iaşe hesabına kayıd ediyor. Eğer iaşe Nezareti kapalı zarflar deruninden münakasa ile mübayatta bulunsa tufeyliler ortadan kalkar her gün bad-i heva sarf olunan bir mikdar para da tasarruf edilmiş olurdu.

2. İaşe namına Anadolu'dan vürud eden unların Haydar Paşadan İstanbul'a nakilleri esnasında maruz kaldığı mecralar ise pek müthiş imiş. Mauneler hareket için ortalığın kararmasını bekliyorlar ve esnai sırada yanlarına yaklaşan mauneler hamulenin bir kısmı aktarma edilerek gümrükte sahte vesikalarla piyasaya ihraç ediliyormuş.

3. Bazı gazetecilerin icraatıyla iaşeden matlubatı olanlardan bazısının parası verildiği halde diğerlerinin tavassut edecek adamları olmadığından paraları verilmiyormuş. Bu neden ?

Bunlar gibi daha neler işitiyoruz ki iaşe müdüriyetinin hal ve istikbali bizi cidden müteessir ediyor.

Biz artık iaşe müdüriyetinin bu suretle devamının memlekete karşı pek ziyade bir günah olacağına kanaat ettik. Dün yazdık bugün de tekrar ediyoruz : Yalnız fukara-

yı ahaliyi teşkil eden sınıflara iâşe namına yardım edilsin ve fırınlardan yirmi iki kuruşa ekmek alabilecek bir iktidarda bulunan bu hususta istisna olunsun. İâşede yeni teşkilat arz-ı didar edebilecek bir suretle ıslah edilerek şu zavallı fakir ahaliden alınları teriyle kazandıkları hayatlarını idame maksadıyla topladıkları paralar boş yere israf edilmiş olmasın. Hükümet-i saniyenin pek ziyade nazar-ı dikkatini celp ederiz.

Nisan Maaşı

Dünden itibaren devair-i merkeziyede nisan maaşatı tevezine başlamıştır.

Hala mı İhtikar ?/ Şehremanetinin İşlerinden

Mütarekenin akdından beri İstanbul piyasası pek mühim, pek ani, pek muvakkat-ı tahviller geçirdi. Nihayet son günlerde piyasa biraz düzelir gibi oldu. Her şeyinin fiyatı üzerinde o kadar değilsede iyice bir tenzil-i vaka oldu. Mesela şeker (200 – 300)den (80)e hububat fiyatını yüzde (40 – 50) melbusat fiyatını ise (50) nisbetinde tevil etti. Fakat bir lokantaya, bir kahveye veyahut bir tatlıcıyı dükkanına oturtmak istemiyorsa hiç de birisine evvelkinden farklı değil. Harbin en müthiş senelerinde şeker (300), ve kahvelerde telve 10 kuruş iken bugün aynı fiyat, tatlıcılarda ise yine böyle, hiçbir lokantada fiyatların tevil edildiği görülüyor.

Biz hiçbir vakit lokanta ve kahveci gibi ufak esnafın aleyhine yürümek taraftarı değiliz. Çünkü mesleğimiz bunu icap etmez. Düşünülecek lakin olursa bu gibi esnaflarında bir az insaf etmeleri lazım gelir. Çünkü onların bu gayr-i (...?) hareketi yüzünden değil fakirlerin ve işçilerinde azalması hiçbir vakit muvaffak-ı madelet değildir. Haydi esnaflarımız bu hususu düşünüyorlar. Bari bu hususata tanzim etmek umuruyla muvazzaf olan şehremaneti artık bunları nazar-ı dikkate almayı değil midir ? Fakat nerede o faaliyet ? Nerede o vazife-i şanslık ? Bari herkesin o kadar sabırsızlıkla beklediği Cemil Paşanın bir ayak evvel kalıp işinin başına geçmesine bizde iddia edelim. Çünkü bu sefer artık başsızda kalan bu emanetten bir hayır beklemekliğin cidden abes olacağını bizde anlıyoruz.

Heyet-i Nasihalar Edirne’de

Edirne 29 __ Şehzade civanbaht-ı devlet-lü necabet-lü Cemalettin Efendi hazretleriyle maiyyet-i necabetnahilerine hayrına hamal olan trenin Edirne vilayet-i şahanesine gece dahil olarak kemal-i istirahatle Pavli köyüne kadar geldikleri ve güzergah-ı necibanelerinde bulunan istasyonlarda ve kandırdığım memurun tarafından

peyderpey aldığım telgraf ve telefonlardan münfehim olmuş ve şimdi dahi Pavli köyünden hareket buyurulmuş olduğu ve tebaa-ı sadaka-ı şahane-i teşrif-i necabet-i nahilerinden dolayı fevka'l-ade-i musibet ve mesrur bulundukları bir ay malumat-ı mağruzdur. Salim

□ Bu sabah saat onda civanbaht-ı devlet-lü necabet-lü Cemalettin Efendi hazretleriyle maiyyet-i necabet-i nahileriyle tren mahsusla Edirne istasyonuna müvaselet buyurulmuştur. Teşrif-i ali necabet-i nahilerini haber alan vilayet halkı gece olduğu halde yoldaki istasyonlarda müştakane şeref-i didar necabet-i nahilerine koştukları gibi Edirne istasyonunda da müftü ve ulema-ı müntahabına ve Rum-i metropolüydü. Ermeni murahhasası ve Bulgar piskoposu ve hahambaşı efendilerle müslim ve gayrimüslim birçok eşraf tarafından kemal-i hürmet ve tazim ile istikbal edilmiş ve istasyondan itibaren tekamül-i yollarda anasır-ı muhtelif mekteb-i çocukları ellerinde Osmanlı bayraklarıyla ve bi'l-tefrik-i cins ve mezheb-i umum-i ahali tarafından hürmet ve tazim ile resm-i hoş-i amedi ifa olunmuş ve zat-ı necabet-i nahileri ikametleri için ihzar olunan belediye dairesine kemal-i sıhhat ve afiyetle teşrif buyurmuşlardır.

İzmir'de

İzmir'de Dahiliye Nezaretine vürud olan dünkü telgrafın zilidir : Misafir-i hass-ı şehzade civanbaht-ı devlet-lü necabet-lü Abdürrahim Efendi hazretleriyle maiyyet-i celileleri şerefine verileceği mukarrer olan ziyafet-i resmiye dün gece hükümet konağında bir tarz-ı (...?) tezyin ve ihzar olunan büyük salonda keşide edilerek erkan-ı memurin-i mülkiye ve askeriye ve Rüesa-yı ruhaniye ve konsolosların müdavi hazır bulundukları ve ziyafetin sonunda taraf-ı çakeranemden zemin ve zamana muvafık bir nutuk irad olunarak bu vesile ile de temad-i ayam-ı amir ve ikbal ve tevafür-i şan-ı hazret-i padişah-ı dai ve icab-ı aladesinin tekrarıyla tezyin-i lisan-ı şükran ve mahmedeti kılındığı mağruzdur. Hamdi Azat

Şuun

Meclis-i Vükela

Dün meclis-i vükela Sadrazam Paşanın taht-ı riyasetinde akd-ı ictima ileyerek akşam geç vakte kadar icra-i müzakere ile meşgul olmuştur.

Nasb ve Aziller

Konya vilayeti ve evvelkine Dahiliye nazır-ı sabıkı Cemal beyin tayini meclis-i vükela kararıyla tensib olmuştur.

□ Şehremanetine Şehremini-i esbakı Cemil Paşa nasib edilmiş ve emanet-i meşar'ül-aleyh-i malumlarından Sezai bey azil ile yerine Kenan bey tayin olunmuştur.

□ İstanbul muhafızı ve yirmi beşinci kolordu komutanı Ferik Şakir Paşanın vuku-ı istifasına mebni sekizinci kolordu hümayun-ı dokuzuncu süvari kumandanlığından mütekaid Mir-alay Seyid Paşa mezkur muhafız ile yirmi beşinci kolordu kumandanlığına tayin edilmiştir.

□ Gelibolu mutasarrıfı Necib bey azil olunarak yerine almakda olduğu maaşla İzmit mutasarrıfı Mahmud Mahir ve İzmit mutasarrıflığına üçüncü sınıf maaşla Jandarma binbaşılardan Ahmet Anzavur bey tayin kılınmıştır.

□ Adana vilayeti merkez kadısı Atıf bey ilk açılacak bir vilayet kadılığına tayin olunmak üzere bi'l-azil yerine Lazkiye sancağı kadısı Mustafa Nazif ve münhal olan Karahisar Şark-i sancağı kadılığına İslahiye kadısı Ahmet Azat efendiler tayin olunmuştur.

Posta ve Telgrafta

Posta ve telgraf ve telefon müdüriyet-i umumiyesi umur-ı hukukiye müdür-i Nazım Konya ve Adana posta ve telgraf baş müdürleri İbrahim Ethem ve İhsan beyler azil edilmiştir.

□ Posta ve telgraf ve telefon müdüriyet-i umumiyesi umur-ı hukukiye müdüriyetine Büyük Reşid Paşa Numune mektebi müdürü Tahir ve Adana posta ve telgraf baş müdüriyetine muamelat müfettişlerinden Hüsnü beyler tayin kılınmışlardır.

Sıhhiye Müdürleri

Çatalca ovası sıhhiye müdürü Doktor Yusuf Arama bey ikinci sınıf sıhhiye müdürü olarak Edirne vilayet-i sıhhiye müdüriyetine nakilen ve Bursa sıhhiye müdür-i esbab-ı doktoru Mahmut Celaledin bey de ikinci sınıf sıhhiye müdürü olarak leva mezkur sıhhiye müdüriyetine tayin kılınmıştır.

□ Edirne vilayeti merkez müftülüğüne Selimiye mektebi baş muallimi Osman Hilmi ve Hüdavendigâr vilayeti merkez müftülüğüne Bursa mebus-ı esbakı

Emir Fevzi efendi ve Akşehir kadısı müftülüğüne müftü sabıkı Mustafa efendiler tayin kılınmıştır.

Matbuat-ı müdüriyetinde

Matbuat-ı müdüriyet-i umumiyesi teşkilatında tercüme kılınan müdüriyet-i mezkureye rabet-i muvaffak görülemeyecek ayrı ayrı teşkilat yapılması tekrar ilemiştir.

□ İsticvab - Enver (Paşa) pederi Hacı Ahmet Paşa, Sivas katib-i mesulü, Sivas polis müdür-i sabıkı Celaleddin ve tüccardan Hacı Ata beyler ile müftü Mehmet Ali ve Kasap Hasan Hüseyin efendiler dün isticvab edilmiştir.

□ Bahriye kalem-i mahsus müdüriyeti - Bahriye Nezareti kalem-i mahsus müdüriyetine muktedir ümera-yı bahriyeden kalyon-ı kapudanı Namık bey tayin edilmiştir.

□ Rabet olunuyormuş - İaşe müdürünün şehremanetine rabt edileceği rivayet ediliyor.

□ Timo Leon Efendi, bugün kendisini ziyaret eden muharrirlere, İaşe müdüriyetinin pek mezizeb ve perişan bir halde bulunduğunu söylemiştir.

Büyükada'da Bir Sarık Kumpanyası

Bundan iki ay evvel Büyükada'da Damat Celaleddin Paşanın hanesinden yirmi bin lira kıymetinde mücevherat çalınmıştı. Ondan sonra da Büyükada'da muhtelif-i sirkatlar vuku bulmakda idi. Bundan bir hafta evvel dahi Osmanlı bankası müdürlerinden ve Hilal-i Ahmer cemiyeti fahr-i veznedarı Keresteciyan Efendinin yalısında hırsızlar girerek iki bin lira kıymetinde halı, seccade ve gümüş çay takımları vesaire sirkat etmişlerdir. Bu sirkatler hakkında mahalli polis merkezine vaka olan müracatlar hiçbir semere vermemiştir. Keresteciyan Efendinin hanesinde sirkat edilen çay takımının şekerliği, yukarıda olduğu için kalmış ve Madam Keresteciyan bu şekerliği alarak Beyoğlu'nun muhtelif kuyumcu ve haritacıları ile antikacılarına muraacat etmiş ve sirkati anlatarak böyle bir takım satıldığı taktirde kendisine ihbar-ı keyfiyet olunmasını tenbiye ilemiştir. Cumartesi günü tünel karşısında pasaj içinde kuyumcu ve antikacı (Adalar) tarafından Keresteciyan efendiye telefonla muraacat vaka olmuş ve tarif edilen çay takımına müşabih takım getirildiği haber verilerek hemen dükkana gelmesi rica olunmuştur. Keresteciyan efendi dükkana giderek

takımın sirkat olunan kendi takımları olduğunu söyleyerek sahibini sormuştur. Takımı satmak isteyen Ruzali isminde Avusturya tebasından bir kadın imiş. Bu kadın Büyükada'da iskele gazinosunun kiracısı Diyamandı'nın odasında müstecir-i ikamet eden bir Lehli Yahudi'dir, Keresteciyan efendi merkez muavini Mustafa efendiye müracat ederek ve Mustafa efendi fevka'l-ade-i dirayet ve gayret sayesinde, gece yarısı saat ikiye kadar bütün bir kumpanyanın ip ucunu yakalamıştır.

Evvel Rozalinde ortağı olup tünel başında satmış parasını bekleyen Alman askerlerinin Fredriğ Rudolf isminde birisi yakalanmıştır. Halillerin bir kısmı kabristan sokağında kumanda hanı altında Mösyö tüccarından (Marko Moşon) nezdinde bulunmuştur. Pera Palas karşısında Kamenhi hanı altında (Karson) mağzasında bir sepet dahilinde gümüş takımlar, zi-kıymet-i eşya, gümüş çatal, bıçak takımları, Hind şalları vesaire bulunmuştur. Nihayet bu sirkatlerin büyük bir hırsız kumpanyası tarafından yapıldığı meydana çıkmış ve şerikleri bulunmuştur. Bunlar : İsviçreli Adolf Murduhay Rozalinin kocası, diğer bir Avusturyalı asker, Jozef isminde bir Avusturyalı asker ki, Türk kadını kıyafetinde gezer, hırsızlıklar yapmakda imiş. Muma-ileyh-i şiddetle taharri edilmektedir. Bu hırsızlar Ada'da çaldıkları eşyayı Ada iskelesi köprübaşı depo memuru İbrahim'in odasında saklamış olduklarını itiraf etmişlerdir. Polis tarafından icra edilen taharriyatda, Keresteciyan efendinin eşyalarından bir kısmı orada bulunmuş ve daha beş altı bavul mesruku eşya dahi bulunmuştur. Hırsızlar Nizam caddesinde sandalcı (...?) onda oda tutmuşlardır. Rozali ada iskelesinde Gazinocu Şevket beyin maiyyetinde bulunuyormuş. Bu tahkikatın muvaffakiyetle ve sıraatle icrasında Polis müdüriyeti şube müdürü Nevzat beyle, Tekkiye merkez-i muavini Mustafa efendinin pek ziyade faaliyetleri meşhud olmuştur.

Son Haberler

Japonya Menafi

Paris 29 (T.h.r) __ Akşam gazetesi Japonya'nın (Kiyayu Çayu)yu muhafaza inşa ve (Şantung) hakkında bir itilaf hasıl araya aşağı olunmuştur.

Siyah Listeleri

Paris 29 __ Ceride-i resmiye bir vech-i ati-i tebliğ neşir etmiştir: Düvel-i müttefikanın karar ve 19 şubat 1919 tarihli emirnameye göre gerek neşir edilen ve gerek edilmiş bi'l-cümle siyah liste 29 nisan gecesinden itibaren ilga edilmiştir. Mezkur listeler de muharrir olan ticarethaneler işhas ve şirketlerle tarih-i mezkureden

itibaren muhaberat ve münasebet-i ticariye serbesttir. Düvel-i müttefika ve müşterke-i ahvali icap ettiği takdirde mezkur siyah listelerin cümlesini veya içlerinden birisini mevki-i meraite vazı etmek hakkını muhafaza etmektedir.

Marsilya'da Yunan Heyeti

Paris 27 (T.h.r) __ Maten gazetesi Marsilya'ya bir Yunan heyet-i Murahhasa sanayisinin vürudini bildiriyor.

Germinal

Muharriri : Emil Zola

Bunlardan birisine yaklaşarak :

☐ Sabah şerifleri hayır olsun ! Dedi. Ateşe arkasını çevirmiş olan mavi yünden elbise giymiş ve başına tavşan derisinden bir kasket geçirmiş bir arabacı buna mukabilen :

☐ Sabah şerifleri hayır olsun ! Cevabını vermiş.

Bundan sonra her ikisi de sustular. Kendisine itimatsız bir nazarla bakmakta olduğunu hisseden şahıs meçhul ismini söylemekte isticlal gösterdi :

☐ İsmim Etien Latie'dir ! Makinistim. Burada bir iş bulmaz mıyım ?

Alevlerin aydınlığı çehresini tenvir ediyordu. Yirmi bir yaşına kadar tahmin edilebilen bu genç, çok kumral, yakışıklı ve kuvvetli adalata sahiptir. Şüphesi izale edilmiş olan arabacı başını salladı :

☐ Bir makinist için iş ha ! Hayır, hayır ! Daha dün bunlardan iki tanesi müracat ettiler. Fakat hiçbir şey yok !..

Şiddetli bir rüzgar sözlerini kesti. Sonra Etien, az ilerilerinde mazlum ve siyah bir kitle gibi görünen binaları göstererek sordu :

☐ Burada bir ocak var değil mi ?..

İhtiyar bu sefer birden bire cevap veremedi. Çünkü şiddetli bir öksürük kendisini adeta boğuyordu. Öksürdü, öksürdü ve tükürdü. Bu tükürük birde siyah bir leke teşkil etti.

☐ Evet bir ocak !.. (Voro) ocakları. Binalarda işte hemen yakınımızda !..

Bunu söylerken genç adamın gecenin kesif karanlığı içinde damlarının gölgelerini seçebildiği köyü gösteriyordu. İlerlemeye başladılar.

Şimdi (Voro) sanki bir rüyadan çıkıyor gibiydi. Ateşlerin önünde zavallı kanamış ellerini ısıtmayı bile unutan Etien, şimdi ocağın her kısmını ayrı ayrı tetkik ediyor. Kömür yığınlarından katran rengi almış hangarları, koyuları geniş azillerini, ihracat makinelerini saklayan daireleri, murabba-yı el-şekl-i bacaları hayretle seyir iliyordu. Geniş bir çukurun içinde açılmış olan bu ocak, muhtelif-i el-şekl-i binaları ve birer tehditkar boynuza benzeyen bacaları ile kendisine bütün dünyayı yemeye hazırlanmış vahşi bir hayvan hissi veriyordu. Ve bir taraftan bu ocağı temaşa ederken, diğer taraftan kendisini, kendi

_ Mabadi Var _

Tenvirat-ı Elektrikiye

İşçiler Yurdu

Tenvirat-ı elektirikiye elektiriği motor ve dikiş, telefon tesisatı diğer makineleri gramafon veya bilimüm makine tamirat Hasan Paşa Karaoğlu civarında tramvay yolunda Sermakeş hanı caddesinde Mehmet Nazif ve Ali Birader

3.2 4.SAYI

Birinci Sene – Numara : 4

Nüshası 2 kuruşdur

İDRAK

1 Mayıs 1335 – 1919 (Perşembe) 1 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

İdarehanesi : Sirkeci’de Hacepaşa’da Hamam sokağında ilanât için ayrıca konuşulur. Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar./ Ağyane servetinin kırkda biri, fukaranın hakkıdır. / Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin. / Hasis olan zengin altun gelse içinde yatan fareye benzer

...

Sabık Almanya imparatoru ve diğer harp mesulleri Beyne’l-milel bir muhakeme huzuruna sevk edileceklerdir.

1 Mayıs

İctima-i akidenin büyük bir bayramı olan (1) mayıs münasebetiyle bütün amele ve işçi arkadaşları tebrik eder ve gelecek mayısları daha müsaid-i müreffeh şerait-i ictimaiye ve iktisadiye içinde İdraka muvaffakiyetlerine daha han oluruz. İDRAK

Huzur Adalette

On sene ve birkaç ay taun gibi memlekete musallat olup İslam, Hıristiyan, Türk, Arap, Ermeni, Rum, Arnavut demeyip inim inim inleyen İttihatçı efendiler için ruz-i ceza hulul etti. Güne gün mezalimin muhasebesi Nazım Paşanın Divan-ı harbinin bir taraf ve namuskar heyeti tarafından rivayet edilmeye başlandı. Her gecenin bir sabahı var. Yıllardan beri memleketi sakat, milleti zelil eden bu küstahları huzur-ı maal-i neşur-i adaletde görmek hakperest olan her ferdi elbette mesrure eder.

Ceryan edecek muhakemeyi ve verilecek kararı beklemeden biz bu hususda mütala yürütecek değiliz. Bizim istediğimiz adaletin bu suretle tecili etmesinden dolayı kendimizi tebrik ettik. Fi'l-hakika şimdiye kadar o adamların elinde kalan her şey gibi adalet de kör topal gidiyordu. Kendileri de her medeniyeti, her hakkı, her kabiliyeti gören hem de her türlü ittihad oluyor şeysi her türlü nüfuz ve tesir-i azad olması mütalık bir destur emr-i adaleti de keyfine tabi olmuşdu. Mesela onlarında Divan-ı harbleri birdi. Oralardan çıkan kararları verilen hükümleri bugün Afrikanın en vahşi her hangi bir kavmine anlatsanız kendileriyle alay ediliyormuş yapar, o zavallı adamları azab ederseniz. Engizisyon devrinin muhakem-i zulmünü pek geride bırakan o divan-ı harbleri enva-i işkence ile memleketin erbab-ı vicdanını ekletirken : Bugün müstakim-i adil, emin ve vakur bir heyetin huzuruna çıkan paşalar bekler ve efendiler cihan-ı medeniyete : ‘ Biz icra-i adalet ediyoruz ! ‘ demekden katiyen utanmamışlardı.

Hayır efendiler ! Adalet o değildir. Salih Paşa centilmenlik adamı. Kıymetli zevatın teki ve tağribi hiçbir vakit adalet-i lafz-ı mübeccelinin medluliyle kabl-i telif değildir. Adalet zalimin cinayetin, dökülen hun-i masumun hesabını sormak, canilerin cezasını vermektir. Yani bugün size tatbik edilen şeydir.

Sizin divan-ı harbleriniz o zaman karşısına çıkardığı biçarelerin hatta kendi kendilerini müdafa etmesine müsaade etmezken şimdi sizin müteaddid vekilleriniz var. Haşa şahıslarınıza değil, fakat kaderin menhus bir cilvesi yüzünden işgal etmiş

olduğunuz mühim mukamatın üzerinizde bıraktığı ünvana hürmet ediliyor. Fakat bunlar o kadar mühim değil. En mühimi huzuruna çıktığınız mahkemenin pek yüksek, adil olmasıdır. Talihiniz varmış, inkar etmeyin ? Mesela siz İttihad ve terakki devrinde muhakeme edilseydiniz vay halinize idi .

Şükredin efendiler ! Huzurunda icraat-ı limanenizin hesabını vereceğiz bir sözün o işkence dolapları, o zalim ve gaddar ocağı divan-ı harbleriniz değil adalet-i mahzanın tehbiline muhteremi olan bir heyettir. Ve bu heyet yalnız bir anasırın, bir milletin değil, gözünü dört açmış bekleyen bütün bir cihan-ı medeniyetin susadığı adli, hakkı yerine getirecek ve sayenizde bu memleketde adalet olmayacağını, zan edenleri her halde ve her halde mahcub edilecektir. Amir Kemal

Sabık-ı Kayser Beyne'l-mütelifin Muhakemeye Sevk Edilecek

Paris 30 (T.h.r) __ Mesuliyet ve mücazat heyet-i kitabeti tarafından sulh konferansının beşinci komisyonu tevdiğ edilen bir rapor metninde deniliyor ki :

Madde 1 – Düvel-i müttefika ve müşterke (havahnezulerin) ailesinden Almanya imparatoru İkinci Gilyomi kanun-i cezada münderici cinayetten dolayı değil fakat beyne'l-milel-i ahlak ve muahadat-ı ahkam-ı mukaddesesine azim bir tecavüzde bulunduğundan dolayı itham eder. Müthemi muhakeme etmek hususi bir muhakeme teşkil ve müthemin hakk-ı müdafası temin edilecektir. Muhakeme Cemahir-i müttehide, Büyük Britanya, Fransa, İtalya, Japonya tarafından tayin edilmiş beş hakemden müteşekkil bulunacaktır. Mezkur muhakeme tahüdat-ı alineye ve beyne'l-milele ve aynı zamanda, beyne'l-milel-i ahlaka rivayet edilmesini temin etmek endişesiyle milletler beynende caygir olan siyaset-i desatir-i aliyesinde mülhem olarak icra-i muhakeme ileycektir. Tatbiki icap eden ceza-ı tayin etmek mezkur muhakemeye ait olacaktır. Düvel-i müttefika ve müşterke-i kaleminde hükümetden sabık-ı imparatorun muhakeme edilmek üzere teslimini rica edeceğiz.

Madde 2 - Almanya hükümeti, usül-i vukuat-ı harbiyeye muhtelif-i harekatda bulunmakla itham edilenleri tacziye etmediğinden düvel-i müttefika ve müşterke tarafından bunlar hakkında takibat-ı kanuniye yapılarak muhakem-i askeriye huzurunda muhakemeleri ve icap ederse kavanın-i askeriye ahkamına tevkifen müşterken cezaları tayin edilecektir. Almanya hükümeti Düvel-i müttefika ve müşterke veya bunlardan kendisine müracatda bulunan her hangi bir devlete usul ve

kuvvet-i harbiye hilafına hareket eden bilimüm müthemleri gerek ismi ve gerek rütbe ve memuriyet-i haliyesi yıldırılmış olsun teslim etmek mecburiyetindedir.

Madde 3 – Hükümet-i müttefike ve müşterkenin birinin tebasına karşı yapılan hareketin failleri hükümet-i aidesi muhakem-i askeriyesi huzurunda muhakeme edileceklerdir.

Düvel-i müttefika ve müşterkeden bir çoklarının tebasına karşı yapılan hareket failleri alakadar bulunan devletler mehakim-i askeriyesi azasından müteşekkil-i muhakem-i askeriyede muhakeme olunacaklardır. Me’a-haza müthem bi’z-zat kendi ve vekilini intihab ve tayin etmek hakkına haizdir.

Madde 4 __ Almanyı hükümeti mucib-i itham-ı ahvale tamamen ıttıla hasıl etmek ve müthemleri taharri ile hakiki mesulleri tayin etmek için icap eden vesaik ve malumatı vermeye mecburdur.

Amerika Murahhasları ve Kayserin Mesuliyeti

Paris 29 (T.h.r) __ Mesuliyet meselesine mutalık-i raporda Amerika murahhaslarının Kayserin harbe sebebiyet verdiğiinden dolayı muhakeme edilmesine itiraz ettikleri ve fakat kavanin-i harbiyeye adem-i riayetden dolayı muhakeme edilmesine tarafdır bulundukları muharirdir.

İmparator Şarl İsviçre’de

Cenevre 30 Nisan (A.a) __ Sabık-ı Avusturya imparatoru Şarl mayısın birinden itibaren sekiz ay için Prens Jerom Napolyon’un eski malikanesini kiralamıştır.

Jaures

Fransız sosyalizminin mübdi ve nazımı olan (Jean Jaures) yalnız kendi memleketine, kendi fırkasına değil. Belki bütün alem-i insaniyete fahir ve şeref bahşeden dehalardan birisi idi. Kavanin-i mevzua-ı ictimaiyenin ahvalı ve icabat-ı siyasiye ve iktisadiyenin tevellüd ettiği gayr-i kabl-i tahammül-i şerait içinde en müellime-i sefalet ve mahrumiyetlerin kahharı savletleriyle çırpınan zavallı insanlar nazarlarını ve ümidlerini Jures’in pek ve necib-i nasiyası üzerinde temerkiz ettiriyorlar, onun vakur ve per-i azim-i şahsiyetinden bütün ceriheleri için müdded ve şifa-i menabi buluyorlardı. Jures mesleğinde gösterdiği sebat ve metanet, efkar-ı ahlakiye ve insaniyesindeki salabet, vukuf-ı halimi ve tecrübesi ile muhalifleri

arasında bile temin-i hürmete muvafık olmuş bahtiyarlarındandı Fransa, harbin bütün gavailine rağmen, tam beş sene bu necib-i evladının ziyana ağladı. Onu, onun gördüğü hizmetleri unutmak şöyle dursun her vesile de tekrar ile tecbil ve takdis iledi. (Jures)in metin ve ulv-i sadası bütün haksızlıklara, bütün müsavatsızlıklara karşı aynı heyecan-ı necibane ile isyan ediyor ve nutuklarında beşeriyet-i muzdaribe ve sefilenin yekun-i alamını derin bir vecd ve merhamet ile alıyordu. Cemiyet-i insaniyenin refah-i müstakbelini sulh-i ictimaiye ve iştirakiyede gören her ferd için Jures'in layemut-i hatırasını hürmet ve tazim ile tekrar etmemek ihtimali yokdur. Yer yüzünde içtima-i müsavatsızlığın tevellüd ilediği sefaletler açlık ve yoksulluk içinde kıvranarak solan ve olan beşer kitleleri, en zalim talip ve tahakkümlerin savleti altında ezilen ve kırılan biçareler var oldukça, şübhe yok ki Jures'in her feryad-ı hakkı yeni bir hadis-i teselli olarak taktir edilecek ve insaniyet Jures'le beraber kendi feyyaz-ı muhitinde bu kadar müstesna bir deha ibda eden Fransa'ya karşı da sarsılmaz bir minnet ve şükran hiss-i perverde ileycektir.

Dünkü nüshamızda da söylemiş olduğumuz vecihle Jures'in katil-i habis ve menhusi olan vilenin muhakemat-ı ceryan ederken bi'l-münasebe bazı şahadetlere müracat edilmişti : Fransa'nın Alman ve fennen en yüksek ve mümtaz tabakalarına mensub olan şahidlerden bazılarının ifadelerini bir vech-i ati-i telhisat-ı tercüme ederek gazetemize derc ediyoruz.

Her birisi Fransa ve hatta cihan-ı hayat-ı fikri ve galemisinde pek büyük mevkiler ihraz etmiş olan bu şahidlerin ifadeti __ sosyalizmin hem bir üsdat ve hem bir müridi olarak __ dar-ı akabaya intikal eden Jures'in ve binaenaleyh onun tarafından takip edilen içtima-i gayelerin mahiyet-i necibaneleri hakkında karilerimize kafi bir fikir verecektir :

(Sırat) ayanı Deturenel Konasta'nın hitabesinde :

“ Jaures bir hayalperver değil belki sağlam bir gaye takip eden bir insandı. Fransa'yı sevdiği ve Fransa'nın temsil ettiği yüksek medeniyeti tehlikeye düşmek istemediği için daima sulh lehinde mevzular irad ediyor ve bi'l-hassa Almanları böyle bir harbdan tehzir ediyor ve bu harbin umumi bir mahiyet-i gasb edeceğini, bir ihtilali müdhiş ile neticeleneceğini ve bunun ez cümle Almanlar hakkında iyi neticeler vermeyeceğini iddia ediyordu. Bu büyük adam da en ziyade şayan-ı dikkat olan cihet-i fevka'l-ade-i samimiyeti idi. “

(14)ncü daire mebusu Mösyö Bırak'ın nutkundan :

Jaures daha Levi Lu Grand Mektebinde bulunurken tanıyorum. O zaman bile ateşin ve balığ bir hatib olduğu görülüyordu. Mensub olduğun sosyalist fırkasına iltihak ilediği zaman hepiniz böyle cevval ve faal bir zekanın müzaheretini kazandığımızdan dolayı derecesiz sevmiştik, Jaures'in avam arasında ne derece büyük bir hürmet ve muhattab kazandığını anlamak için şu vakayı zikir edeceğim : muma-ileyh katl edildiği gece idi. Bir ziyafetinden avdet ederek bulvarlardan geçiyordum. Kuzime (Bonaruj) gazetesi iyileşdi. Bu gazete büyük harflerde Jaures'in katlinden bahs ediyordu. Lakin bu esnada tanıdığım bir arabacı gözleri yaşla dolu olduğu halde bana doğru koştu ve heyecandan titreyen sesi ile : “ Ah Mösyö Bırak ! Bize neler yaptılar ? Jaures'i öldürdüler ! ” dedi. O zaman düşmanın nakehani-i tecavüzat-ı hevaiyesine karşı ufukları tarassud eden proje getir ziyaretine bakan “ ve Fransa ve insaniyetin mukadderatını nigahban olan pek müteyakkız bir kızı kör ettiler ettiler ! ” dedim.

Sarbon ve Ulum-i (...?) mektebi muallimlerinden Mösyö Levi – Biroln şehadetinden :

“ Tabiat-ı bi'l-hassa Fransa'da pek müstesna kabiliyetler pek mukadder-i insanlar, dahiler yetiştirmiştir. Fakat maalesef bunlar içinde Jaures'e benzeyenleri azdır. Jaures kadar salabet-i fikir ve terbiyeye malik insanlara hemen hiç müsadif olmadım. Jaures her şeyi okumuş ve hafızasına nakış etmişti. Asar-ı kadime ve hazıranın alimi, adabı, iktisad-i vesilesi hiçbir hadisesi yokduki o kuvvetli dimağa hal edilmiş olmasın aynı zamanda fevka'l-ade bir kudret-i say-i sahibiydi.

Bu şayan-ı hayret insan her zaman duçar-ı zalim ve taaddi olmuş efrad-ı cemiyete zahir idi. Fen ve insaniyetin nihayet alamaz ihraz-ı galiba edeceğinden katiyen emin bulunuyordu. Tefkiratı ve gayeleri daima ve pek ziyade ulvi idi. Hiçbir fikr-i süfliyetin çar kabillerine temas etmezdi. Tahmin ve tasvirin fevkinde ayrı endişe idi. Menafi-i zatiyesini hiç düşünmezdi. Bütün arkadaşları gibi o da pek parlak bir hükümet kürsüsünü işgal edebilirlerken bir fikr-i ulvinin müdafı kalmayı bu irtikaların hepsinden daha şerefli gördü. “

Sorbon darü'l-fünun (Fransa İhtilali) müdürü Mösyö (Olar)ın nutkundan :

“ Jures ihatalı bir filosof, metin bir siyaset ve iktisad-i şinas olduğu kadar yüksek bir müverrihdi. Fransa ihlali hakkında yazmış olduğunu asır bunun en parlak

bir delilidir. Jures ale'l-ekseri bizimle beraber çalışır ve bu borucu ve müşkül-i tarik-i sa'y ü tete Ba'dehu bizi irşad-ı tenvir ederdi.

Eğer Jures katl edilmemiş olsaydı hiç şüphesiz onun sadasında Alman cinayetini takbih için yükselen Reis-i Cumhuri Wilson'un sadasına karşı çıkdı. Eğer Jures katl edilmemiş olsaydı eminimki harp daha az devam edecek ve fikr-i insaniyet daha kolaylıkla ihraz galiba ıleyecekdi. “

Olur mu Olur ! (Eski vadide :)

Münkir-i menfaatperest adama :

Bir hakikat zahir olmaz, gerçi ten-i aryan olur

Satma kim her tende ümit ettiğin bir can olur.

Cevher-i candan muradım başkadır canım, benim.

İddia-ı fazıl ile alem-i buya, insan olur.

Mezhep alemiyle hakk-ı kasd eden erbabımız,

Paye-yi refaatda gördüğüm gün-ü yekun neden olur.

“Fırsat oldu “ halkı bend eden “ zincir-i zel “

Hükümet-i kanuni meşarüleyh “ Halka şükran “ olur.

Her şeref bir (...?) mahsulüdü dünyada kim,

Fark eden ancak cihanda ancak binde bir vicdan olur.

Küffar-ı ayla alevde görme abide-yi asnami (...?) !

Küffar olur amadeki saik-i halk rahmet olur.

Sufiyi gördümdü ve birden şekil diğer gün ile,

Terk-i rah-i afet iler amet-i şeytan olur.

Ahil-i diller meşrebince böyledir ruh beşer,

Şimdi baksan sadır-ı kafir-i site iman olur.

Harbe-yi fersude mazisini nesyan eder,

Fırka-ı ahrar-ı ametde geçer sultan olur.

Celuh-i ahkam-ı kanun doğdu alhak bizlere :

“ Amet-i kurban edenler amete-i kurban olur. “

Kasım-i Mizahı :

Muharrir Arkadaşlara :

Ne gibi hakla edersin tayib

Gele-yi koltukda şekavet eden mi ?

Ey muharrir geçinen taslaklar

Bize dinimiz mi şaki-i medeni ?

Trabzon Tehcir Muhakemesi

Ferik Nazım Paşanın taht-ı riyasetinde müteşekkil olan Divan-ı Harb Örfidün dahi zevali saat ikiyi çeyrek kalarak Trabzon tehcir ve taktiline ait muhakemeye devam etmişti. Makam-ı iddiada sebat pek ve müdafa-ı mucibinde dahi Osman, Şefkati, Kuddus beyler hazır bulunuyordu. Maznun-i Acenta Mustafa, Kaymakam Talat, rüsumat müdürü Mehmed Ali, Sıhhiye müdürü Saib, Merkez-i umumi de Rıza, Polis müdürü Nuri ve Niyazi beyler de mevki-i mahsuslarında idiler.

Reis paşa hazretleri tarafından sabık-ı Van valisi Nazım beyin bir ay şahadet-i celb-i emir olundu. muma-ileyh hüviyet-i tahkik ve tahlif edildikten sonra :

Reis Paşa ___ Trabzon tehciri esnasında orada bulundunuz mu ?

Şahid ___ Emval-i mütareke komisyonu reisi idim.

Reis Paşa ___ Orada vukua getirildiği rivayet edilen mezalim ve fecayi hakkında ne gibi şeyler gördünüz ve işittinizse izah ediniz.

Şahid ___ Benim oradan işittiğim şeyler rivayet kabulündedir.

Ve buna mütakıb vali Cemal Azmi beyler aralarında husumet olduğu mevzu-i bahs ederek :

□ Cemal Azmi bey hakkında aramızda taksimat olduğundan söyleyeceklerimin doğru olup olmayacağı cay-i mülahazadır.

Bunun üzerine Reis paşa tarafından maznun oturanlardan kimi tanıdığı sual olunmuş ve muma-ileyh dahi Rıza beyin isteği tehcirde Trabzon'da bulunmadığını ve hakkında hiçbir şey işitmediğini beyan ve Acenta Mustafa bey hakkında işittiğim valinin kendisine fazla itimad-ı perverde ettiği me'alidir. Demiştir.

Reis Paşa ___ Trabzon'da hangi tarihte bulundunuz ?

Şahid ___ Kanun-i sani 332 tarihinde Trabzon'da 12 gün kadar bulundum. Orada bulunduğum zaman vali bir bilene neşir ederek kimsenin emval-i mütareke komisyonu azalarıyla temas etmemelerini ilan etti. Defterdar Lütfü beyin riyaseti altında, bendenizden evvel, bir emval-i mütareke komisyonu ve bundan maada bazı tali komisyonlarda vardı. Onlarla münasebetde bulunmak istemese de bendenize muntazam bir defter vermediler. Oradan Samsun tasfiye komisyonuna gittim. Samsun'da emval-i mütareke komisyonu defterleri nisbeten muntazamdı. Rüşumat müdürü Mehmet Ali beyle, Polis müdürü Nuri beyin bir kadın ve bir çocuğu denize attırdıkları hakkında bir de rivayet işittim.

Maznunlardan Nuri ve Mehmet Ali beyler rivayeti red ederek bir şeyden haberdar olmadıklarını söylediler.

Şahidlerden Trabzon istinaf reis-i sabıkı Hilmi bey celb olundu. Trabzon tehciri esnasında istinaf-ı riyasetde, mücevherat ve satış komisyonlarında ve imalat-ı harbiyede müstahdem bulunduğunu beyan ve satış mamulâtının intizam dairesinde ceryan ettiğini ve yalnız tahliye esnasında bazı yolsuzluklar vaka olduğunu beyan ile :

□ Eğer vali, arzu etseydi, ne hırsızlık olacak ve ne de bu netice-i vukua gelecekti. Vali bütün bunları durdurmaya muktediri. Hepsi onun su-i isti'malinden neşet etti, demiştir.

Mücevherat komisyonu hakkında da pek yavaş bir sesle bazı malumat vermiş ve Amerika mektebinden Alman mücevheratın belediye dairesinde tasnif olunduğunu ve onun bir de defteri olup mal sattığını teslim ettiğini ifade iledi.

Reis paşa tarafından vuku bulan sual üzerine :

□ Teslim olunan mücevherat, bir kıymet fevka'l-ade de olmayıp üç, dört bin lira kıymetde tahmin edebilirim. İlk teslim ve tesellüm-i Amerika mektebinde ceryan ederdi, demiştir.

Reis Paşa ___ Vali tarafından bir beyanname neşir olunmuş. Bundan malumatınız var mı ? Demem üzerine şahid-i adem-i malumat beyan etmiş ve bir ay muvacehe mahkemeye tekrar Nazım bey celp edilmiştir. Nazım bey, Hilmi beyi tanıdığını ve Hilmi bey de Nazım beyle bir defa görüştüğünü söyledikten sonra Nazım beye beyanname hakkındaki malumatıyla tekrar söylettirildi. Hilmi beyin yine adım

malumat beyan etmesi üzerine Nazım bey dışarı çıktı. Hilmi bey maznunlardan hiçbirini tanımadığını ve Hilal-i Ahmer hastahanesinde bazı kimselerin teslim edildiğini işitmiş ise de, kanaatine göre, bunun asıl ve esası olmadığını ifade iledi. Bunun üzerine maznunlardan Polis müdürü Nuri bey, mezkur beyannamede kendininde malumatdar olmadığını söyledi.

Hilmi beyden sonra şahid Ordu kaymakam-ı esbakı Faik bey çağırıldı ise de gelmediği anlaşılmaması üzerine Trabzon Sıhhiye müdür-i sabıkı Sadreddin bey muhakemeye celp edildi. Hüviyeti ba'de'l-tahkik, makam-ı riyaset tarafından irad edilen sual üzere yine maznunlardan Doktor Ali Saib beyi tanıdığını, fakat münasebetleri olmadığını ve Ali Saib beyin malumatında bir yolsuzluk görmediğini söyledi.

Müfettiş tarafından Ali Saib bey hakkında tanzim edilen raporda Sadreddin beyde malumatına müracat edildiği beyan olunmasından nazaran bu babdaki mütalası soruldu ve Ali Saib bey aleyhindeki tahkikat-ı fezlekesini kendisinin tanzim ilemediğini ifade etti.

Bunun üzerine Ali Saib bey, ayağa kalkarak mezkur rapor mündericini red etti. Raporda beyan olunan efaletin muhakemede yirmi celseden beri isticvab edilen tehdidin ifadesiyle de esasen naks olunduğunu ve rapordaki tahkikatın menabını öğrenmek doğru olacağını ve kendisinin hiç kimseye bir fenalığı olmadığını ifade iledi. Makam-ı riyasetden irade edilen sual üzerine şahid Sadreddin bey de, Ali Saib beyin hiçbir fenalığını görmediğini teyid ve muma-ileyh -i memuriyetden suret-i infisali hakkında malumatı olduğunu beyan etti.

Bundan sonra şahid Seyr-i sefain Acentalığından mütekaid Binbaşı İbrahim bey çağırıldı. Hüviyeti tahkik ve teklif edildikten sonra :

Reis Paşa __ Ermenilerin tehcirinde Trabzon'da mı idiniz ?

Şahid __ Evet askeri sevkiyat komisyonu riyasetinde idim. Aynı zamanda Ordu kumandanının valiye emir ettiği üzerine teçhizat ambarında cephane ve anbarında cephane ve eşya-yı sugra mübayatında bulunmakla da tevzif ettiler. Vali beye istediği emri veriyordu. Tehcir esnasında, Acenta Mustafa bey asker olmak hesabıyla Teşkilat-ı mahsusa'ya erzak ve cephane gönderiyordu. muma-ileyh -i vali tarafından komisyona terfık edilmişti.

Mustafa bey, deniz tarikiyle yapılan sevkiyatı ve bendeniz de Erzurum ve Erzincan'a gidecek eşya sevkiyatı idare ediyordum.

Tehcirden malumatım yoktur. Bir takım fenalıklar yapıldığını işittim, fakat göremedim.

Reis Paşa __ İşittiklerinizi söyleyiniz ?

Şahid __ Hariçde (Söyletilmek için birçok sıkıntıdan sonra) böyle yapılmış. Yani Değirmendere'sinden, daha yukarılarda Gümüşhane'de falan bazı fenalıklar olduğunu ötekinden bir yakından işittim. Güya denize insanları dökmüşleri.

Kayıkçı Yahya kethüda-yı, vuku bulan sual üzerine tanıdığını ve sual üzerine tanıdığını ve onun maunelere kumanda ettiğini ve Niyazi beyin asker iken bedel verdiğini ve Yahya kethudanın öteden beriden işittiğine göre denize Ermeni döküldüğünü söyledi :

V _ Fakat bunları işittim. Belki doğru ve değildir. Denize atılanlardan bir tanesi kurtularak hastaneye gelmiş, onunda hastahane de telef edildiğini işittim.

Ba'dehu Ali Saib bey hakkındaki müfettiş raporu okundu. Bunda belediye tabibi Leon Arslaniyan'un zevcesini işittiği zikir ediliyordu. Sorulan sual üzerine, evvel denizde kayıkda bir kadının feryad etmekde olduğunu işiterek kulaklarını tıkadığını ve hangi cihetde olduğunu tayin edemediğini söylemiş ve sonra kayığı gündüz pencereden gördüğünü, bir büyük Laz kayığı olduğunu kayığın İstanbul'a doğru geldiğini ve kadını teşhis edemediğini ifade etti.

Müdde-i umumi bey tarafından, kayıkçıyı tanıyor mu ? Sualine karşı şahid arada mesafe vardı. Kayıkda da bir işaret yokdu, cevabını verdi.

Bunun üzerine şahid dışarı çıkarıldı ve celse bidayetinde merkez-i umumi Rıza beyin iki muhakemenin tevhidinde dair makam-ı riyasete verildiği istidanın divan-ı harbce kale alındığı ve gelecek celse de netice karar tefhim edileceği makam-ı riyasetden bildirildi.

Muhakemeye pazartesi günü saat onda devam edilmek üzere ba'de'l-zeval-i saat üç buçukda nihayet verildi.

İsticvab

Trabzon sıhhiye müdür-i sabıkı Sadreddin bey ve Sivas polis müdürü Mahmud Celaledin bey Divan-ı Harb Örfiheyet-i tahkikiyesince bugün isticvab olunmuşlardır.

Sulh Hükümeti Etrafında

Mukaddemat-ı sulhiye Konferansı

Paris 28 (T.h.r) __ Sulh konferansı pazartesi günü ba'de'l-zeval Hariciye Nezaretinde beşinci umumi ictimai akd etmiş ve ictimada riyaset eden Mösyö Kalemensu'nun sağında reis ve solda Wilson bulunmuştur. Bundan evvelki ictimada da aynı usul ve merasime riayet edilmiştir. Ruzname müzakerede bir vech-i ati-i mevad-ı münderic bulunuyordu.

Evvela __ Dördüncü ictimai zabıtnamesinin kabulü, Saniyen __ Cemiyet-i akvam komisyonunun raporu, Saltan-ı mesaiye ve seyir (Revir Heruvan) tarafından dermeyan edilen tadilata mutalık olup muahede-i sulhiye derci lazım gelen mevadın müzakeresi, Raban __ mesuliyet komisyonu raporunun tetkikinden sonra alakadar devletler birinci murahhaslarından müteşekkil meclis tarafından verilen talimat mucibince sulh konferansı kitabet heyeti tarafından ihzar edilen layihadır.

Paris 30 (T.h.r) __ Sulh konferansı dün ba'de'l-zeval ittihad-ı akvama müteallik-i muadil-i layiha-ı mesainin beyne'l-milel-i kavainine rabtı, mesuliyet ve tayin-i mücazat hakkındaki raporları tetkik etmek üzere umumi akd ictima etmiştir.

Cenevre İttihad-ı Akvam Cemiyeti

Paris 30 (T.h.r) __ Sulh konferansının içtima-i umumisinde (Cenevre)nin İttihad-ı akvam için mukarrer-i ittihaz edilmesi suret-i katiyede tekrar etmiştir. (Sirjam Eri Devumun) İttihad-ı akvam cemiyeti katıb-i umumiyesi intihab olunmuştur.

Wilson'un Beyannamesi

Londra 28 (T.h.r) __ Mösyö Lloyd George ve Mösyö Kalemensu'nun Reis-i cumhur Mösyö Wilson tarafından neşir edilen beyannameyi tasdik ettiklerine dair olan haber tekzip edilmektedir. Meşar'ül-aleyhim Mösyö Wilson'un bir beyanname neşir etmek tasvirinde bulunduğunu bildiklerinden bunun tehirini arzu ediyorlardı. Mösyö Orlando'nun Paris'den mufarakatından evvel Fransa ve Britanya başvekilleri Fe-yevm hakkındaki nokta-i nazarlarını meşar'ül-aleyh tebliğ etmişlerdir.

Roma'da Tezahürat

Londra 30 Nisan (A.a) __ Mösyö Orlando'nun Roma'ya muvasalatı münasebetiyle yapılan tezahürat-ı Fe-yevmi meselesinde başvekilin tavır ve vaziyetini tervic etmiştir. Mösyö Orlando irad ettiği celili bir nutukda mütemadiyen alkışlanmışdır. Londra ve Paris'de Mösyö Orlando'nun parlamentodaki beyanâtı sırasında bir suret-i telif bulunacağına kanaat vardır.

Japonya Mutalebatı Etrafında

Paris 28 (T.h.r) __ Üçler meclisi pazartesi günü sabahı tekrar (Kiyayu Çayu) Japon mutalebatıyla meşgul olmuştur. Bu müzakerede Japon murahhaslarından hiçbirisi bulunmamıştır.

Tan gazetesinin işarına nazaran, (Kiyayu Çayu) ve (Şankong) hakkında esas itibariyle tanzim edilen bir istilafnameye tevfi ken Almanya bunlar üzerindeki hukukdan Japonya lehinde feragat etmek tasavvurundaymış. Bi'l-ahire Japonya doğrudan doğruya müzakarata girişecek ve düvel-i müttefika ve müşterke Çin hükümetine teklif edilen suret-i itilafdan haberdar edecektir.

Londra 30 (T.h.r) __ Gazeteler (Kiyayu Çayu) Almanya tarafından Japonya'ya teslimi mukaddemat-ı sulhiyede muharrir bulunduğunu yazıyorlar.

Sosyalistlik Aleminde

Şirket-i Hayriyenin Zavallı İşçileri

Dün akşam Rum ili cihetine saat altı postasını yapan 68 numaralı vapurun Sarıyer'e saat 5 – 7 de gitmesi iktida ederken ancak saat dokuzda vasıl olabilmıştır. Bunun sebebi de işçilerin işlerini terk etmeleridir.

Şirket-i Hayriye birinci ve ikinci defa olarak biletlere yüzde 350 zam etti, onda biri varidatıyla masarifatı tekabül etmediğinden ve şirketin ihtiyat-ı akçesinin hayli tenakis ettiğinden ve şikayet eden şirket-i hayriye bu zamları yapmaya muvaffak olduğundan sonra istihdam ettiği işçileri hiç de düşünmedi. Mesela memurun maaşatı yüzde (100) ve pek ziyade zahmet ve meşakkat çeken ve günlerini bir türlü ızdırıp ile müdhiş yakıcı ocakların başında geçiren zavallı aşçıların maaşlarında ancak yüzde iki yüz zam edebildi. Şirket-i Hayriyenin müstahdemlerine karşı gösterdiği bu lakayd- i katiyen doğru bir hareket değildir. Bugün maaşı iki misli tezyid edilen bir aşçının aldığı maaş (1400) gurusdurki bu para hiçbir vakitte hal-i hazır şerait-i dairesinde bir

işçiyi idare edemez. Bu kadar zavallının dört beş kişinin keyfi için mecburiyet-i tahtında az icraatla çalışarak onlara bol para temin etmeleri muvaffak değildir.

“ Sonra şirketin nizamnamesinde 25 sene müddet ifa-i hidmet eden bir adamın hak tekaüdiyesi vardır. “ Maddesi meşruh olup o adam 20 sene zarfında maaşının bir kısmı hak tekaüd olarak her ay kat ediliyoruz. Halbuki bundan on sene evvel şirket beş yüz kuruş maaşla dahil olan bir memura bugün maaşa bir misli zam icra edildiğinden bin kuruş alıyor. Bu adamın şu zamanda bin kuruşa geçinmesi ise kabul değildir. Binaenaleyh mecburiyet-i tahtında şirketle almasını kat’i etti. Ahbab ettiği Rafet 20 sene hidmet etmediğinden dolayı tekaüde-i hakkını ihraz edemediği söyleniyor. Ba’dehu hakk-ı el-insaf düşünülüyorsa hiçbir vakit caiz olamaz. Zira o adam on sene yani, 120 ay maaşının bir kısmını tekaüdiye hakkı olarak verdiğinden yaşar kitle alakasını kesdiği vakit o paranın iade edilmesi veyahut şirketten kat’i alaka etmemesinin düşülmesi yani geçinebilecek kadar maaş-ı itası elzemdir.

Biz bütün işçi, amele ve fıkranın müdafî olduğumuzda bu gibi meselenin müdafası yegane vazifemizdir. Bizde şimdilik ne amele teşkilatı ve ne de amele ile uğraşacak bir makam-ı müstakil olduğundan bu gibi meselenin hüsn-i suretle hali güç oluyor. Binaenaleyh en evvel yapılacak işler bunlardı. Fırkamızın bilinmesinde de tasrih edildiği üzere amele ile uğraşacak bir makam-ı teşkil için hükümet nezdinde teşebbüsat da bulunacağız.

Fakat her şeyden evvel işçilerin kendi aralarında bir sendika teşkil ederek heyet-i umumiye ile menafilerini müdafa etmeleri lazımdır.

Böyle muntazam bir teşkilata malik olmadan ve diğer amele ve işçi teşkilatı ile teşrin-i mesai etmeden en mukaddes-i hukuk ile istirdad etmeye muvaffak olunamaz bu noktanın acaba anlaşılması ve her şeyden evvel buna itina edilmesi lazımdır.

Şimdiki halde biz işçilerin, aralarında teşkilat yok iken işçilerini terk etmeleri grev yapmaları tarafdarı değiliz.

Birinci Sınıf Doğu Vekili Çarşambalı Niyazi Bey

İttihad ve terakkinin bidayet-i zuhurundan tarih-i sükutuna kadar muhalefetiyle iştihar ve alem ve hukukunun bi’l-cümle aksamına ibraz-ı vakıf ve

iktidar iliyen mağdurun-i hukukiye-i siyasiyeden Acülün bidayet-i mahkemesi reis-i esbakı birinci sınıf doğu vekili Çarşambalı Niyazi beyi erbab-ı Doğu'ya tavsiye ileriz.

Kömür Buhranı

İhtikarın dal budak salarak memleketin bilimum menafi-i iktisadiyesine el uzatması neticesinde bir kömür buhranı meydana çıkmışdı. Evvel bu mesele ile harb-i kömür şubesi namına harbiye ve bahriye delegelerinden mürekeb bir komisyon meşgul olmuş ve nihayet en büyük müstehlik olan harbiye Nezaretine doğrudan doğruya kömür müessesesi meşgul olmuşsa tekrar etmişdi.

Kömür buhranının izalesi için düşünülen çareler :

- (1) İstanbul'da mukadder-i kafi (stok) kömür idharı,
- (2) Vesait-i bakiyenin temini,
- (3) 2 – 3 yüz bin liralık bir sermaye tedariki,
- (4) Mahalinde istihsalin tezyidi idi.

Bu çarelerin birincisi, ikinci ve üçüncü maddelerin teminine vasıta olduğundan bahriye Nezareti, bu sermayeyi kısmen maliye Nezaretinden ve kısmende düvel-i mütelifeden tedarik etmiş ve bu hususda mukadder-i kafi sefain-i tahsisi ile ihraç edilen kömürlerin İstanbul'a süratle sevkini temin etmiştir. Bu itibar ile pek yakında İstanbul'da idharı arzu edilen (15 – 20) bin tonluk (stok) elde edilebilecektir.

Fakat en esaslı nokta memleket de ameliyat-ı ihraciye ile uğraşacak kullar temini olduğu için kömür ihracında amelelerin askerden tahilini ve müddet-i askeriyenin uçaklardaki saine mahsub edilmesini kararlaştırmış ve bu karar on beş günden beri mer'i ve muteber tutulmuştur.

Leh Sosyalist Fırkası

Varşova 30 (T.h.r) __ Leh Sosyalist fırkası (Karakov)da bir konferans akd etmiş ve bir vech-i ati-i kararı ittihaz etmiştir : “ Lehistan cumhuriyetinin tam bir istiklale mazhar-ı fırkanın gayesini teşkil etmekdetir. Hükümet sosyalist siyasetini tatbike mukadder olmalı ve vazife-yi sayesi ve içtima-i nokta-i nazarından demokrasi düsturunu kuvvadan faale isal etmekden ibaret olmalıdır.

Telgraf Haberleri

Brezilya Reis-i cumhuru Belçika'ya Gidiyor

Brüksel 30 (T.h.r) __ (Abda Pandans Belj) gazetesı Brezilya Reis-i cumhurunun Belçika'yı ziyaret etmek üzere yola çıktığını ve meşar'ül-aleyh Kral Alber ve müstemlekat nazırı ile beraber tahrip edilen menatiki ziyaret edeceğini yazıyor.

İttihad-ı Akvam Projesi

Paris 30 (T.h.r) __ Fransa, Belçika ve Japonya evvelce teklif ettikleri tadilatdan sarfinazar etmişlerdir. İttihad-ı Akvam cemiyet-i layihası komisyonu mahsus tarafından tanzim edildiği vecihle kabul edilmiştir.

Karadağ ve Cenobi Islavları

Belgrad 28 (T.h.r) __ (Poduğruçe)den işar oluyor : Karadağ meclis-i millisi reis Mösyö (Libayuc)un taht-ı riyasetinde 30 Nisan da son ictimaini akd etmiştir. Meclis de 118 mebus hazır bulunmuştur. Reis, Karadağ meclis-i millisinin bir salahiyet-i mütalka ile hareket ettiğine dair olan kararı kıraat etmiştir. Mösyö Pasiç Belgrad hükümeti namına umur-ı idareyi ele almaya memur edildiğini ispat ve Mösyö Paviçeviç dahi bugünden itibaren kuva-yı icraiye-yi vezaifin Belgrad parlamentosuna aid bulunduğunu beyan ettiğini sonra Karadağ, Sırp, Hırvat ve Islovan krallığıyla birleştiğini ilan etmiştir.

Romanya'nın Vaziyeti

Paris 30 (T.h.r) __ Romanya kendisinin Bulgaristan tehlikesine karşı taht-ı emniyete almasını itilaf talep etmiştir. Romanya itilaf ve müttefikler için mümkün mertebe çalışmış bulunduğundan bi'l-hassa kendisinin başlıca hamisi bulunan Fransa'nın müttefikleri muavenete teşvik edeceğini ümid etmekdetir. Aynı zamanda Romanya'ya muavenet-i müttefiklerin menfaati ve vazifesi icabatındadır.

Sadrazam Paşa ile Mülakat

Sadrazam Damat Ferid Paşa dünden itibaren intişara başlayan Fransızca nim-i resmi ‘‘ Antanat’’ gazetesı baş muharrine beyanat-ı atide bulunmuştur :

‘‘ Programınız benim tamamıyla tasvip ettiğim bir şekilde iman, vuzuh ve samimiyetle tanzim edilmiştir. Zaten hükümetinde amel hareketi bunlardan ibarettir. Türkiye ile, Garb'ın muhab-ı hürriyet büyük milletleri ve bi'l-hassa Fransa arasında münasebet-i samimanenin tesisi arzularınızı alkışlarım.

Bu devletler bizim aramızda yalnız tamamıyla söylenmesi mümkün olmayan hatıralar değil, bu konuya siyasetin tervic ettiği tekabül-i menafide vardır ve olacaktır. Münasebet-i sabıkaya avdetimiz su-i tefehhümleri izale ve vaziyet-i tevzih hakkında vatandaşlarımın kısm-i azamı tarafından takip edilen fikirleri tasvip ediyorum. Birkaç ay, hatta birkaç haftadan beri heva-yı hayatımın daha ziyade hafiflediğini beyan etmekle mesrurum.

□ Bu yolda vaziyeti ıslah etmek üzere zat-ı devletleri ne yapmak tasvirindesiniz ?

□ Evvela Türk milleti kitlesinin birkaç serseri yüzünden mesuliyete duçar edilemeyeceklerini mevkinin bütün vesayetiyle tekrar etmek ve anlamak. Bunu vaziyet icabı olarak yapıyorum. Eğer zabıt ceridelerine bakarsanız bir buçuk seneden beri aynada bağıldım. O zamanlar böyle yapmak bir cesaret olmakla beraber bedbaht memleketimizin Rusya'dakilerden daha mahallin ve daha müdhiş bir Bolşevik çetesinin garabeti olduğunu söyledim. Bu öldüren, süren adamların yalnız Osmanlılık namını lekelemek değil, Türkiye'nin felaketini hazırladıklarını söyledim.

Mücrimleri taharri ve tacziye edeceğiz, bugün cinayetlerine cevap vermek üzere muhakemeye celp edenlerle karar etmiş olan mücrimler hakkında en mümkün olan şeyi yapacağız. Biz herkes için adalet istiyoruz. Bu güne kadar biz dünya nazarında mücrim-i telki edildik. Şark meselesi bütün dünyayı alakadar eden ehemmiyet-i mahsusaya haiz bir meseledir.

Herkesin menafi-i ağır kararları vermezden evvel onun müsbet ve menafi-i tesirlerini nazar-ı itibara almaktır.

□ Sükunet-i Dahiliye meselesinin ne suretle hal edileceğine kanısınız ?

□ Bu iş muazzamdır, bir gün içinde bunun hakkında müsbet-i neticeler sorulamaz. Mevki-i iktidara geldiğim zaman, yangın karşısında gibi idim. Evvel ateşi söndürmek, arsayı temizlemek lazımdır, tekrar inşa etmek ondan sonra düşünülür. Fakat iki aydan beri sarf ettiğimiz mesai boşa gitmedi. Her taraftan teşci ediyoruz. Size bidayette söylediğim gibi fenalık yavaş yavaş zail oluyor.

□ Anadolu'ya hangi maksad ve hangi talimat ile bir heyet-i nasiha gönderdiniz ?

□ Bu ilk heyete ben bir heyet-i ahlakiye diyorum. Vazifesi ahaliye selam-ı şahaneyi tebliğ etmek ve onlara padişahın kendilerini daima düşünmekde ve zat-ı şahanesinin salahiyyet-i hazıranın bütün kaderiyle onlar gibi muzdarip olduğunu bildirmekden ibarettir. Heyetin tarz-ı istikbaline dair almakta olduğum raporlar pek ümid-i bahşdır. Halk her tarafdaki Şehzade hazretlerini selama, ve sülale-yi padişahıya olan merbutiyetlerini temin ve sükunet-i bahş bir idare-i arzularını söylemeye koşuyor.

Bu ilk heyet-i nasiha-ı azami bir başlangıçdan ibarettir. Şehzade Abdürrahim efendiyi kısa bir zamandan sonra diğerleri takip edecektir. Memleket dahilinde uzun müddet kalarak tahkikat yapacak olan fenn-i heyetler teşkilat-ı iktisadiye ve tamirat-ı lazıma esaslarına ihzar edeceklerdir. Yara pek derindir. Onu sarmak için elimizden geleni yapıyoruz. Ve muvaffak olacağımızı ümid ediyoruz.

Şuun

Meclis-i Vükela

Dün Meclis-i vükela Sadrazam Ferid Paşanın taht-ı riyasetinde ictima etmiştir.

Dahiliye Kalemi Mahsus Müdüriyeti

Dahiliye Nezareti kalem-i mahsus-i müdüriyetini sabık-ı polis müdüriyeti heyet-i muharrir müdürü muktedir ve güzide gençlerimizden Badi bey tayin edilmiştir. Badi bey şimdiye kadar deruhde etmiş olduğu bi'l-cümle vazifeleri mükemmelen ifa etmiştir. Arkadaşımız iki vazifesinde de muvaffakiyet temenni ederiz.

İttihad-ı Yunan Muhakemesi

Pek kuvvetle devran eden bir rivayete nazaran İttihad-ı Yunan muhakemesi pazar veyahut pazartesi gününe taalluk edilmiştir.

Hava Gazı Ücretleri

Hükümetin tasdikine ve hava gazı kumpanyasının mukavelesine ilave olunan maddeye göre artık şirketçe beher-i metremikab-ı gaz için abonelerden beş kuruş ve fişle ve kara gülhaneler ile devair-i amiriye ve cevami-i şerife ve tekkeye ve kilise ve hastane vesaire müessesat-ı hayriyeden üç kuruş istifa olunacaktır. Şirket-i mukavelename-i asliyenin madde-i mahsusu mucibince bi'l-inkıta-i icrasına mecbur olduğu gaz tuz yatağında ahval-i mecbure dolayısıyla şehremanetiyle bi'l-italaf bazı tehdidat-ı icra edebilir. Ancak bu müzeyyel-i maddenin mevki-i tatbikiye-i vazî

hakkında şerefsadir olacak irade-i seniye'nin takvim-i vakayıla ilanı tarihinden itibaren her gün gurub-ı şemsden bed ile bi'l-fasıla-ı asgari beş buçuk saat gaz tuz yani tahüd ve işbu tahüdatını ifa ilemediği taktirde bu madde-i müzeyyelinin hükmü mefshurdur. Yeni maddenin hükmü bir sene müddetle caridir.

Azil ve Tayinler

Kırşehir mutasarrıflığına olmakda olduğu maaşla Sinop mutasarrıfı Necip beyin nakliyle birisine üçüncü sınıf maaşla Üsküdar polis müdür-i sabıkı Mazhar Tefik bey tayin edilmiştir.

□ Merkez-i sefinesinde mukayyed-i firkateyn kapudanı Sultan Selimli Namık bin Hasan beyin Bahriye Nezareti kalem-i mahsus müdüriyetine icra-i memuriyeti tensip edilmiştir.

□ Münhali bulunan Harbiye Nezareti hukuk müşavirliğine kadim ve ehliyetine mebni şimdilik maaşının üç bin kuruşa iblağıyla muavinliğinde bulunan Selahaddin bey tayin edilmiştir.

□ Edremit kaymakamlığına Lazkiye tahrirat-ı müdürü Necip ve İpsala kaymakamlığına Menteşe tahrirat-ı müdürü Mehmet Esat ve Alaşehir kaymakamlığına da Aydın vilayet-i maarif ser-müfettiş-i sabıkı Bezmi Nusret beyler tayin kılınmışlardır.

Aziziye kazası kaymakamlığına üçüncü sınıf maaşla şehremaneti heyet-i tahminiye azasından İsmail Hakkı bey tayin edilmiştir.

□ Said ili kazası kaymakamlığına maaş-ı sabıkı ile Koçhisar kaymakam-ı sabıkı Mehmet Tefik bey tayin edilmiştir.

□ Karahisar sahib-i sıhhiye müdürü Mustafa bey azil edilmiştir.

Aşar Kanunu

Madde 1 - Aşarın usül-i cibayet ve istifasınca tecrübeler icrasına Maliye Nezaretinin mezuniyetini havi kanun-i ahkam-ı hıtam-ı meraitinden itibaren beş sene müddetle daha temdid edilmiştir.

Ziyaret

Divan-ı Harb Örfi reisi Mustafa Nazım Paşa dün Adliye nazırı Cemil Monla beyi ziyaret etmiştir.

Pahalılık Zammı

Muvazene-i umumiye dahil bulunan memurun bin üç yüz otuz beş senesi (...?) ibtidasından itibaren verilecek pahalılık zammı hakkındaki kararname ahkam-ı mülhak bütçesi ile idare edilmekte olan Darü'l-itam-ı muallamat ve müstahdemin-i sairesi hakkında da aynen caridir.

Esir ve Kayıp Zabitan Ailelerine

Esir ve kayıp zabitan ailelerine verilmekte olan maaşlara pahalılık zammının nısf veyahut sülüs olarak vermeme Şuray-ı devletle istizam edilmiş ve Şuray-ı mezkur cibamız (...?) nısf olarak verilmesi tekrar ilemiştir.

Arz-ı Şükran

Gazetemizin intişarı münasebetiyle kararlarımızın ekserisi tarafından tebrik ve muvaffakiyet temennisi hakkında birçok mektuplar alıyoruz. Hak ve insaniyet, müsavat ve adalet-i düsturlarını kendisine şair hareket ittihaz etmiş olan gazetemiz için bu teşvikat ve taktirin pek büyük bir kıymeti vardır. Onun için lütufkar karilerimize an-ı samim arz-ı şükran iler gaye uğrunda muvaffakiyetimizin ancak bu tergibat ile istihsal edilebileceğini beyan ederiz.

□ İntişarımızı tebrik ve muvaffakiyetimizi temin eden memleket refikimizi beyan teşekkür ileriz.

Akd

Muharrir arkadaşlarımızdan Hidmet-i umumiye acentası müdürü İsmail Faik beyin Reji nazır-ı esbakı merhum Şükrü beyle hafizesi hanımın Paşa bağçesindeki hanelerinde evvelki gün akdları icra edilmiştir. Hayat-ı siyasiye ve tahririyede gülmeyen bir arkadaşımızın hayat-ı ailede mesud olmasını temenni ileriz.

İaşe İşleri

İaşe İşlerinin Son Safhatı

Birkaç günden beri İaşe Nezareti cidden garip bir hallet-i ruhiye geçirmekte idi. Mesleğinin son safhasıda masabıka-yı nisbetle oldukça garip yeni safha teşkil etmektedir. İaşe müdür-i umumi muavini Mazlum bey bir ay müddetle mezun telki edildiği halde birine asaleten Fuad bey tayin edilmiş iki günden beri mevzu-i bahs ve makul olmakda evvel İaşe müdür-i umumi vekili Timo Leon Efendi memuriyet-i

sabika-ı asliyesine iddia edilerek yerine Nüzhet Sabit beye vekaleten Maliye müfettişlerinden Nafiz bey tayin edilmiştir. Nüzhet Sabit beyin iase tamamen (Kongre) bir müessese hale getirmekte olduğu bir zamandan bu suretle velev-i muvakkite bir zaman için olsun makamından müfarakatı bütün esasatı (...?) edecek bir mahiyettedir.

İaşenin son zamanlarda aldığı şekl-i memuriyede sirayet etmiş ve bilimum fırınlar (...?) müfettişleri istifalarını takdim etmişler ve bunlardan Kadıköy ve Üsküdar da bulunanların istefaları kabul edilmiştir.

Germinal

Muharrir : Emil Zola

Mevcudiyet-i serseryanesini düşünüyor. Sekiz gün evvel çalıştığı şimendifer amelathanelerinde amirini tokatladıktan sonra nasıl koğulduğunu der hatırlıyordu. Cumartesi günü (Forej) destegahlarında iş bulabileceği ümidiyle (Marşıyana) gelmiş fakat ne orada ne de (Sunoil)de hiçbir iş bulamamışdı. Pazar gününü bir kereste fabrikasının ağaçları arasında geçirmeye mecbur kalmış, fakat gece yarısından sonra fabrika sahibi tarafından oradan da koğulmuşdu. Artık hiçbir şey yokdu, hatta bir tek meteliği, bir lokma ekmeği bile yokdu. Böyle uzun yollar üzerinde ne yapacağı, şeda'id-i havaiyeye karşı kendisini nasıl muhafaza edeceğini bile tayin edemeksizin sürünmekle hali neye müncer olacaktı ?

Böyle dalgın ve mütehayyir ilerilerken elinde sıkı sıkıya tutmuş olduğu paketde yere düşmüştü. Onu tekrar almak için eğildiği zaman arkasından şedid bir öksürük işitti. Arkasına baktı. Bir az evvel konuştuğu arabacı yavaş yavaş zulmetin içinde sıyrılarak. Sarı hayvanı ile birlikde kendisine doğru yaklaşıyordu. Delikanlı bir daha konuşmak istedi :

□ Monsu'da fabrika var mıydı ?

İhtiyar tekrar siyah bir balgam tükürerek, rüzgarın ihtizazı arasında kayıp olan sadasıyla cevap verdi :

□ Ooh!.. Monsu'da eksik olan fabrikalar değildir. Bunu üç, dört sene evvel kurmalıydı. Her taraf faaliyet içinde idi, artık amelelik yapacak adam bile bulamıyorlardı. Bu kadar çok para kazanıldığı vaka değildi. Halbuki şimdi herkes yine bellerindeki kemerleri sıkmaya başladı ! Artık ameleler savuluyor ve fabrikalar birbirine mütakıp kapanıyor. İhtimaliğe bunda İmparatorun kabahati yok ! Lakin ta

Amerika'ya kadar gidip düşmekte ne mana var ? Artık hayvanlar bile insanlar gibi kollarına tutulup telif oluyor !

Sonra kısa ve fesileli cümlelerle ikiside birbirlerine hayatlarında şikayete başladılar. Etien bir haftadan beri bir iş bulmak için boş yere sarf ilediği emekleri sayıyordu. Artık açlıktan ölmek lazımdı ! Şüphesiz az bir zaman sonra sokaklar dilencilerle dolacak. İhtiyar arabacı da Etien'i tasdik ediyor ve bu kadar Hıristiyan'ın sokağa atılmasına razı olmayacak olan Cenab-ı hakkın gazabından korkmak lazım geleceğininide ilave iliyor.

_ Mabadi Var _

Sosyalist Fırkası Haberleri

Kadıköy Şubesiinden :

Şubemiz şimdilik Kadıköyü'nde iskelesinde Eski Karagül sokağındadır mesalik arkadaşlarımıza her gün muamele-i kaydıya icra-i zunun :

Galata Şubesiinden :

Şubemiz Çeşme meydanındadır. Meslekde devir için her gün muamele-i kaydıya icra kılınmıştır.

Matbuat-ı Umumiye Müdüriyetinden :

İaşe müdüriyet-i umumiyesi vekaletine Maliye müfettişlerinden Nazım bey ve müdüriyet-i umumiye muavinliği vekaletine Ticaret Nezareti Sanayi müdür-i umumisi Fuad bey tayin olunmuşlardır. Müdüriyet-i umumiye vekaletine tayin olunan Ticaret ve Ziraat Nezareti müsteşarı Timo Leon Efendi daimi suretde orada ifa-yı vazife etmesine vazife-yi asliyesi müsaade etmediğinden ve muma-ileyh -i tayine maksad-ı iaşenin hal-i hazırını bi'l-tetkik-i al-i likidasyon esasetini ihzar ile beraber yalnız sınıf-ı fukara-yı ahaliyi ve memurunu iaşeden mahrum edebilecek bir şekl-i idare iaşe-i ahdası proje tanzim olduğundan fahriyen bu işle meşgul olan hususuda muma-ileyh tebliğ edilmiştir.

Hidmet-i Umumiye Acentası

İşçi isteyenler memur-i müstahdem araya dava ve muameleli evrakı olanlar, satılık hane ve arsası bulunanlar, husus-i mağlum isteyenler, kitap ve risale-yi tabi ve neşir ettireceklere İstanbul'un küçük ve fakat en namuskar ve faal bu idareyi tavsiye ederiz. Her nev-i kitap ve risalede ve (...?) satar. Fakir çocuklarada iş bulur.

Acele Satılık Fayton

Küçük zarif küçük bir hayvanla idareler hafif bir faytona sahip olmak isteyenler (...?) haricinde Midhat Paşa köşkü ittisalında Bayramoğlu köşküne ve pazarlık içinde Hidmet-i umumiye acentasına müraacat buyurulsun.

3.3 5.SAYI

Birinci Sene – Numara : 5

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

2 Mayıs 1335 – 1919 (Cuma) 2 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

İdarehanesi : Sirkeci’de Hacepaşa’da Hamam sokağında ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar./ Ağyane servetinin kırkda biri, fukaranın hakkıdır. / Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin. / İyi bir şey yapmakdan aciz olan hükümet ancak ika-i mazarrattede kuvvetli olur.

...

Reis Wilson feyume meselesi hakkında mühim bir beyanname neşr etmiş, İtalya mebusanındaki Orlando’ya büyük nümayişler yapmışlardır.

Galatasaray Müsameresi - Hükümet-i Haziranın Siyaseti

Sadrazam Paşa'nın Dün Akşamki Mühim Nutku

Dün akşamki Mekteb-i sultani gerek memlekette ve irfan-ı hayatından, gerek mevzunun tarihçe vukuatında mühim ve müstesna bir müsamareye sahne oldu. Sadrazam Paşanın şerefine verilen ziyafet ve müsamareye vükela ve rical-i devletlerin ekserisiyle mektebin kadim mezunlarından bazıları iştirak ilemişlerdir.

Mektep elektrikle tenvir edilmiştir. Saat yediye doğru vükela ve davetliler gelmeye başladılar. İki buçukda Sadrazam Paşa da gelerek bahçede müdür Salih Arif bey müdür-i sani Mösyö Palaşun ve Nedim bey vesaire mağlumlar tarafından istikbal edilerek müsamere salonuna çıkarıldı. Sadrazam Paşanın salona duhulü talebenin şiddetli ve sürekli alkışlarıyla karşılandı.

Mütenevvi ve hoş bir programla bir saat kadar vakit geçirildi. Talebenin musikisi, inşadları, Cemali beyin latif monologları, marşlar, teşekkürler dilendi. Saat sekiz buçukda yemek salonuna geçildi. Yemek esnasında bir Fransız muzikası çalıyordu. Mektebin gavur ve yorulmak bilmez müdürü Salih Arif beyin himmetiyle mektebin büyük salonunda pek mükellef bir sofra kurulmuşdu. Yemekler cidden pek nefisdi. İntizam herkese hayret verdi.

Yemek sonunda Sadrazam Paşa ayağa kalkarak bir vecezir-i derc ilediğimiz nutku irad buyurdular :

Evvela bu Darü'l-muallimde mütemadiyen mazhar olduğum hüsn-i kabul ve teveccühden dolayı Maarif-i Umumiye Nazırı Ali Kemal beyefendi hazretleriyle lise müdürü Salih beyefendiye arz-ı kemal-i şükran ederim. Kadimden beri hüsn-i müddeti Büyük Osmanlıcılarla pek kıymetdar olan Fransa millet-i necibesinden bazı zevatın bu içtima-i hususiye iştirak nezaketinde bulunmalarından emin surette mütehasıs ve minnetdarım. Hatırası her zaman fikrimizi tenşit edecek olan bu ziyafette Fransa'nın müttefiki ve mukaddema Millet-i Osmaniye'nin pek hayır havası diğer muazzam ve ayn-i suretde necip İngiliz milletinden ve İtalya ve Amerika mil-i muhteremesinden bazı zevatın huzuru bu ihatına gayr-i resminin şişe ve revnakını tezyid ederdi. Teveccüh-i hitabla şerefiyab olduğum heyet-i muhteremenizle bazı cemal-i ihtiramiye ve nazikane teatisi kafi olamayacağını hiss ediyorum. Umumi karşısında birinci defa olarak vuku gelen beyanatda ihtimalki bütün İstanbul halkı hal-i haziranın ehemmiyeti ile münasib bazı malumat kurmak isterler. Bu arzuvi-i umumisi

isafa müsarat ediyorum. Yunanistan kadim-i azam-ı rical-i siyasiyesinden ‘’ Perikles ‘’ bir milli ictimadlarda gerisi hitabete çıkarken menafi-i umumiyye muhalif bir kelime lisanında sadır olur ise (...?) evvelden rica ederdi. Şu nazik zamanda batmada ihtiyata muvaffak olmayan bir fikriye tesadüf olur ise hüsn-i tevile müzaheretini temennideyim. Bir buçuk ay makdum-ı zat-ı şevketmat-ı hazret-i padişah-ı hidmet-i devleti ahdımızı tevdiğ buyurduklarında padişah-ı (...?) iktinah-ı efendimiz hazretlerinin teveccühat-ı hümayunlarında emin olarak ve milletimizin itimadına itaad ederek mevki-i iktidara geldik.

Fakat binai devleti dahilen ve haricen ateş müşkilat ile müştemele bir halde bulduk. Bu hariki hali itfaiye sa’y ile beraber beş seneden beri tevali eden felaketin asarı milliyesini temiz sırf mesai edilmektedir. Lakin bu netice matlube birkaç gayretiyle teyessür-nüma-i hasıl olamaz. Bütün memurların, bütün milletin himmet ve gayret-i infimam etmelidir. Vesileden bi’l-istifade cümle-i muteriza kılından olarak arz ederim ki hükümet yalnız bir kısma ait olmayıp sahip ehliyet her memur mevkinin mülk-i sarhi ediliyordu. fi’l-hakika idare-i menzıba sabıka tarafından mensup bazı memurlar usul-i mutadelerinde devam eden ısrarlarında dolayı tebdil edildi. Fakat ibtida-i memuriyetimde bir tamim ile beyan etmiş olduğum vecihle hiçbir kimse efkar-ı siyasiyesinden dolayı muatap olmayıp yalnız siyasetin asayiş-i memleketin ihlale ve Menafi-i Aliye Osmaniye’yi idrarı intac edecek bir surette umur-ı devlet-i işkale alet-i ittihaz edilmesine müsaade olunamaz. Hidmet-i devletin erbab-ı alem ve marifet ve istihkaka inhasarına mevkumun bütün salahiyetiyle sa’y ilemek ve onların hukukunu her surette muhafaza etmek azm-i katisindeyim.

İdare-i hükümeti deruhde ilediğim günden itibaren Rum ve Ermeni vatandaşlarımız dest-i musafatı uzatdım. Ve gerek musab olduğu zalim ü feciyeden müthasıl-i ikdara iştirak ile beraber aynı şerazme-i fesad tarafından üç milyon Müslümanın dahi katl ve tehcir ve ihtikar-ı suretiyle mahv ve nabud edilmesinden kalplerimiz ebeden malamal-ı alamdır. Dehşet-i ekza-i ukul olan şu merç ve merç bir anasırın diğer bir milliyet aleyhine kıyama değildir. Hafı bir ihtilalcı komite efrad-ı cümleye cürum olan bir suret-i feciyede beş sene mukaddem cebren ve Masalih anı pay-i taht’da riyaset-i idareyi ve eyaletde devair-i hükümeti zabt ettiler. Her tarafda teşkil ve nasip edilen şubeler ve murahhas ve memalik-i baidede celp olunan efradı muavene marifetiyle ebediye vicdan-ı beşeriyet iler zan edecek olan ahval-i aliyme vukua geldi. Hangi mezhebe hangi ırka mensup olursa olsun bütün Osmanlılar onların

mağdurudur. Tarih-i alemin bugüne kadar kayıt etmediği şu felaket-i azime ve müşterkeden mütehasıl-i tesirat-ı aliye vücutları aynı topraktan muhammer-i vatandaşların ittifak ve ittihadıyla tedil edilebilir. Hatta bir an mühimmatını azalığından ba kemal-i meserret-i müstefid olduğum bu mektebin Fransa hükümet-i mufahhamasının himmetiyle yarım yarım asır mukaddem tesisi Osmanlı İmparatorluğunu teşkil eden anasır arasında husul-i vifak ve meveddet-i maksadına matuf idi. (Lamartin)in tabir-i vecihle Devlet-i Osmaniye'yi şark ile garp arasında bir rabıta haline ifraz eden Sultan Mecid Han'ın seksen sene-i mukaddem-i neşir ilediği tanzimat, bi'l-ahire onu müebbed olan kanun-i esasi bi'l-cümle Tebaa-i Osmaniye'nin bi'l-tefrik-i cins ve mezheb-i hukuk-i esasiyelerini ve insanların ve pek kıymetdar hakkı ve maye-i el-hayatı olan hürriyet-i bahş iledi. Bugün culüs-i serir-i saltanat zat-ı şevket-i simat-ı hazret-i padişah-ı valid-i mecdiyenin efkar-ı insaniyetkarane ve hürriyet-perveranesinin varisi hakikisidir. Bu defa Avrupa ve Asya Eyalet-i Osmaniye'sine hanedan-ı saltanat-ı seniyeden birer şehzade al-i kadir-i azamıyla zat-ı hümayunları mecruh-i elkab olan Müslim ve Gayrimüslim bi'l-cümle teba şahaneleri hakkında his, şefkat ve merhametlerini ilan buyurdular. Ati-i karibde gönderilecek diğer altı veya yedi heyet-i umur-ı idare ve inzibatiye ve iktisadiyenin tanzim ve ıslahına ve orman ve maden gibi menabi-i servet-i maliyenin tevessü ve tensikine muktedir erbab-ı ihtisasdan müteşekkil olduğundan bu heyetlerin kariben vezaif-i mevdualarını hüsn-i ifaya muvaffakiyetle memleketin kesb-i intizam ve imran etmesi zat-ı şahanelerinin ve hükümet-i seniyelerinin (...?) amaliyedir. Beşeriyet hakkındaki suikast-ı tabiata kadar teşmil edilerek memleketimizde ne insan, ne hayvan ne de nebat kaldı. Neşad-ı vatanımız serapa nalan ve perişan edildi. Bunların faalleri cezasız kalasız, millet-i muhtereme Osmaniye bu hususda bütün alem-i medeniyet ve insaniyet ile hem fikirdir. Hızar-ı keramın müsadeseyle bir sene mukaddem meclis-i ayandan irad etmiş olduğum kelimayı tekrar edersem hissiyatımdaki samimet daha kavi bir surette tevzih eder. Bin üç yüz otuz dört senesinde Heyet-i ayanın on üçüncü ictimasında demiş idim ki “ On seneden beri devleti idare edenler mesuliyet-i ihtimalini hiçbir vakit derpiş etmediler. Bu müddetde vatani felaketten felakete duçar edenlerin derhal pence-i kanuna tevdiği Efkar-ı Umumiye-yi Osmaniye'nin müntezir bulunduğu icraat hükümetdendir. Şu haraç ve merci-i alem esnasında duçar-ı indiras ve inhidam olan bina-i kadim-i insaniyetin yeniden tarz-ı teşkili hakkında İngiltere rical-i mühime siyasetinden Lord Tor Seklif'in vazığ ve tayin ilediği esasından on ikincisinde asalet-

i simat Lord hazretleri buyururlar ki : ‘’ Muharip hükümetlere mensup olup harp ve insaniyet kanunlarını ihlal etmiş olmakla müttehim bulunan işhasın mümkün mertebe sariyen ve bitarafhane mahkemeleri zamanında mahkemeler ihdas edilecektir. Me’a-haza o milletler kendilerini temizlemek isterlerse kendi canlarını bi’z-zat muhakeme etmelidirler. Bu halde adalet daha iyi bir suretde tezahür iler ‘’. Lord hazretleri harfiyen istinsah ilediğim ifadesi burada hıtam bulup fakat mütalatımı itam için söze devam ile (Ali bir milletin ali bir rical-i siyasiyesi tarafından ismaa edilen bu sada-yı hakikat ve adalet, efali ile vicdan-ı beşeriyeti lerzan eden işhasın lüzum-ı tecziyesini tavsiyeden ibaret olmakla bunların derhal taht-ı muhakemeye alınmaları selamet umumiye namına temenni olunur. Vehamet-i ahvalin istilzam ilediği ciddiyetle mütenasip tedabir-i kıtaya olunmayıpda hakim-i kanunun icrasında tecavüz ve terahi edilirse devir eden her saat Millet-i Osmaniye’yi sahil-i selametten tebaid ve onun şan ve şeref ve haysiyetini ve hatta mevcudiyetini keser ediyor.) demiş idim. Bu dava-ı muazam bugün hissiyat-ı muhikkane ve efkar-ı bitarafane ile maruf-i zevat-ı muhteremden mürekeb bir heyet huzurunda devam ediyor, mesuliyet-i resmiye deruhde etmeyen kimseler her memleketde keyf-i mayışa beyan-ı mütalat ederler. Burada dahi kimisi muhakemenin sırat-ı matlubede ceryan etmediğinden ve kanunun istilzam ilediği şiddet gösterilmediğinden bazı ahırları lüzumundan ziyade isticalden şikayet iledikleri mesmu oluyor. Muhakeme-yi alile tabi bu kayıl ve kal ile iştilgal etmeyerek şu dava-ı milliye’nin adalet ve muhikane bir suretde fesilene hasır-ı mesai etmektedir.

Bahs-i daire-i hususiyetten çıkarak saha-yı siyaset-i aleme intikal edince mesalik-i hazıram otuz sene evvel fikrimde tespit ettiğim ve memlekete en nafi ad ilediğim usul-i siyasettir. Zamana göre söz söylediğim zan edilmesinden ihtiraz-ı mukaddemat-ı muhasamatın devamda bulunduğu bir anda vuku gelen beyanatımı tekrar edeceğim. Geçen bin üç yüz otuz dört senesinde Meclis-i ayanın ikinci ictimasında fikrimi bir vech-i ati-i izah etmiş idim : (Muharebe-i umumiye sebebiyle muamelat-ı milel orta malik ve müşevveş bir hal iktisab ettiği atide inikad edecek bir kongrede kıtaat-ı erbab-ı aleme esas ve teferruat itibariyle yeni diğer tane tamamıyla mabeyn-i mesail-i mühimme ve mütenevvia ayrı ayrı tetkik edilmek suretiyle ancak hal ve tasfiye edilebileceği siyaset ile mütevaggıl olmayanlar nezdinde bile zahirdir, muamelat-ı şarkiyede doğrudan doğruya alakadar devletlerden Afrika’da Yemen’de ve Asya-yı kübranın cihat-ı garbiyesinde, bahr-i sefidde Devlet-i Osmaniye ile hem

saye bulunan İngiltere ile beraber Fransa hükümetine zat-ı şevketmat-ı hazret-i padişahının saffet-i mukaddese hilafetini şimdiye kadar kemal-i tanzim ile tanıyan seksen milyondan ziyade Ehl-i islamı idare etmekdetir. Ahkam-ı şeraiye vech-i mutabakatı asla düşünölmeksizin aleyhine ilan cihad edilmiş olan bu iki devlete bi'l-vasıta-yı sulh teklifi nezaket-i milliyeye daha muvafık olur. Altmış dört sene mukaddem-i Hristiyanlık namına ve Şark'da Hristiyanlık hamisi sıfatıyla İstanbul üzerine yormuş olan Rusya İmparatorluğuna karşı bu iki muazzam ve necip millet, Devlet-i Osmaniye ve İslamiye'nin selameti için karim harbinde üç yüz binden ziyade asker-i feda ve hezain ve (...?) sarf edenlerdir. Asla bize taliki olmayan harp alemine iştirakla feda olduk. Hiç değilse musalahada Almanların ve Avusturyalıların vesateti bir taraf edilerek hukukumuzun bi'z-zat serbest-i müdafası salahiyyeti mahfuz kalsın) Meclis-i ayandaki beyanatım burada hıtam bulunur efendim. Bir kafile bir bağya kafilenin netice efal-i siyasi olarak bugün müşkül bir vaziyetde bulunuyoruz. Fakat nevmid olmayalım. İstinadgahımız olan hakkın hamisi Cenab-ı hakdır, musalahaname-yi umumiyenin inikadında zümre galbe tarafından bir meslek-i itidal-i ittihazı ve milletler arasında müşkilat-ı atıyeyi tevellüd edebilecek mukarrerat-ı müfritinden tevki, cümlemizin meftunu bulunduğumuz medeniyet-i hazıranın tevafür-i ikbaline badi ve beşeriyete azim ve hidmet olacağı inikadındayım. Kırk asır mukaddim-i Afrika ile Asya arasında ibtida edip iki bin sene devam eden harp ve viğa hiçbir kaide-i maddiye ve maneviyeye mukayed olmayarak neticede o muazzam ve muhteşem Mısır ve kadimimin ve Asya-i evvelide müessese düvel-i muazzama-ı şarkiyenin hatıra-yı insaniyetde ebediyen layezal-ı irfan ve sanayi ve medeniyet-i enkaz-ı siyasiyeleri altında mahv ve nabud oldu. Etrafımızı muhit olan zulmet-i kesif-i müşkilat içinde bilmem gözlerimiz karanlıkda görmeğemi alışdı, yoksa uzakda afak-ı siyasetde bir şia-i ümid mi bizi tenvir ediyor ? Bunu ani tayin edecek.

Fakat bugün mukadderat-ı alem ve ümemm-i bedi-i takdirinde tutan düvel-i muazzama-ı itilafiyenin o rütbe-i kat'i muzafferiyatına rağmen mağlup milletler hakkında hükümet-i siyasete muvaffak bir suretde ibraz iledikleri muamele-i itidalkaraneden Şark'ın daha vasi bir suretde müstefid olmasını ümid edelim. Rivayet olunurki mebd-i tarih-i beşeriyetde (pandora) kutusu biri bedi-i müvesvis tarafından küşad edildiğinde deruninde karar ve tayeran eden enva-i felaketler bütün ravi-i arza dağıldı. Yalnız mahfaza-ı deruninde bir azm-i vefakarane ile insanlara tesliyet-i vazifesini deruhde eden ümid kaldı.

Sadrazam Paşanın mühim bir mahiyet-i siyasiyeyi haiz olan böyle bir nutku ilk defa olarak Mekteb-i sultan-i seferesinde irad buyurmaları, hazırını teşkil eden zevat üzerinde derin bir tesir hasıl etti.

Nutuk-ı alaka ve tazim ile dinlendi. Bu nutuka Maarif nazırı Ali Kemal bey atideki cevabı verdi :

Ali Kemal Beyin Nutku

Fehametpenah, Hızar-ı keram

Surette gayet basit görünen bu içtima-i muayyenide büyük bir ehemmiyet-i haizdir. Zat-ı feha-yı mütessimatları Bab-ı alileri, sarayları, daireleri, debdiyeleri bir tarafa bıraktılar, millete, memlekete ilk fehimanelerini tebliğ hatta, müsadenizle diyebilirimki atının size emellerini tebşir için sevgili Mekteb-i sultanimizi intihab buyurdular, çünkü bu tarz-ı irfana ile necatimizin yegane saik-i maarif olabileceğini gösterdiler. Evet itiraf etmeliyiz ki, bizi hususıyla son senelerde felaketten felakete, idbardan idbara sürükleyen, nihayet bu izmihlal çukuruna düşüren esasen marifetsiz olmuştu. Bu belalardan kurtulacak da olsa olsa marifet olabilir. Memleketimizin her köşesinde buna şayia-ı irfan gibi fazıl ve kemal-i binaları tesis edebilirsek, Fransa gibi tarihiyle, hayatıyla kainata hürriyet ve fazileti adeta talim ilemiş büyük bir milletin delalet-i aliyesinden böyle bol boluna müstefid olabilirsek bu fırtınalardan kuva kurtuluruz, ne kadar alim olursa olsun bu kara günleri yine geçiririz. Hızar-ı keram, yakın, fakat meşum bir mazinin zulümlerinden kurtulmayı siyaset-i hükümetimizle günden güne, derece derece ve (...?) ile bekleyebiliriz, çünkü Damat Ferit Paşa gibi bir Vezir-i azama malıkımız, başta Heyet-i vükela olduğu halde Hürriyet ve İtilaf Fırkasının hatta bir ekseriyet-i azama ile milletin bütün erkanı ise o büyük vezir-i hudpesendane gaza-i hamiyetde fedakarane-i hidmet ve muavenet-i cana minnet bilirler. Ale'l-husus-i mübeccel-i hakanımız Mehmet Han sadis-i hazretleri gibi büyük bir hükümdarın henüz inkişaf etmeye başlayan devr-i saltanat-ı emin istikbalimizin kazıdır. Yaşasın Padişahımız .

Bundan sonra Mekteb-i sultan-i talebe-i kadimesi namına Ahmet Ragıp beyin Fransızca bir nutku pek çok alkışlandı.

Yemekden sonra, müsamere salonunda husus-i mükalemeler arasında kahveler içildikten sonra davetliler yavaş yavaş dağılmaya başladı.

Alman Murahhasları Versay’da

Versay 1 (T.h.r) __ Kont Birvakdorf Rancov ve diğer Alman murahhasları salı akşamı Versay ‘a vürud etmişlerdir.

Amerika Telsiz Telgrafından :

Başlarında Kont Birvakdorf Fon Rancov olduğu halde Alman murahhaslarının ekserisi Versay’a vasil olmuştur.

Cumartesinden evvel muahede-i sulhiyenin muma-ileyhime tevdiğ edileceği zan olunmaktadır.

Mukaddemat-ı sulhiye Konferansı

Paris 1 (T.h.r) __ Reis-i Cumhur Mösyö Wilson, Lloyd George ve Kalemensu çarşamba sabahı ba’de’l-zeval ictima etmişlerdir. Cemahir-i müttehida, Büyük Britanya ve Japonya hariciye nazırları dahi bu mezkurda ba’de’l-zeval saat on beşde ictima ederek Bahr-i Baltık havalisine muavenet, muahede-i sulhiyenin imzasına mütakıb Şalzvig’de bir idare-yi mevkiye tesisi, taht-ı el-bahir, kablolar muahede-i sulhiye şeraitinin suret-i tefsir-i hususlarını tetkik etmişlerdi.

□ Paris 30 (T.h.r) __ Mukaddemat-ı sulhiye bu haftanın sonuna doğru müttefik murahhaslarıda hazır olduğu halde Versay’da Alman murahhaslarına tebliğ edilecektir. İtalyan murahhaslarının bulunması memuldür.

Üçler Meclisi

Paris 30 (T.h.r) __ Üç hükümet-i rusası salı günü iki ictima-i akd ederek sabahlayan Kıyayü Çayu meselesini müzakere ba’de’l-zeval Belçika murahhaslarını ictima etmişlerdir. Bugün Hariciye Nazırları Alman kabloları ve Baltık eyaletlerinin iâşesi meselelerini müzakere edeceklerdir.

Alman murahhasları evvela ne isteyecek

Paris 30 (A.a.t) __ Haber alındığına göre Alman murahhasları her şeyden evvel Fransa’da bulunan Alman esirlerinin tahliyesini talep ileyceklerdir.

İttihad-ı Akvam Mukavelenamesi

Paris 1 (T.h.r) __ İttihad-ı Akvam cemiyetine ait mukavele metni infak-ı ara ile kabul edilmiştir. İcra edilen tadilatın birinde deniliyor ki :

Milletler İttihad-ı Akvam cemiyetini terk etmek için iki sene evvel ihbar kifayet edeceklerdir. İttihad-ı Akvam cemiyet-i mukarrerat-ı ittifak-ı ara ile tasdik ve kabul edilecektir. Her ne kadar Cenevre İttihad-ı Akvam için mukarrerat-ı ittihaz edilmiş ise de bi'l-ahire başka bir mahale nakil edilebilecektir. Muahedenamede münderic-i mevadın şerh ve tefsir-i hususunda mecburen hakem usulü tatbik edilecektir. İttihad-ı Akvam cemiyetini teşkil eden milletler tarafından tehdütün ihlali bu milletler cemiyetinden ihracına bais olacaktır. Hiçbir hükümet arzusu hıfında olarak bir idarenin vekaletini kabul etmeyecektir. Cemiyet-i Akvam Salib-i ahmer teşkilatını teşci ve terğib edecek, aynı zamanda erbab-ı mesaiyi cumaya için tedbir-i lazıma ittihaz edecektir.

Londra 1 (T.h.r) __ İttihad-ı Akvam cemiyet-i muahedenamesinin ittifak-ı ara ile kabulünden dolayı Mösyö Wilson'a her taraftan tebrik telgrafnameleri gönderilmiştir.

Baron Makino'nun Beyanatı

Paris 30 (T.h.r) __ Reis-i cumhur Mösyö Wilson, Lloyd George ve Kalemensu Belçika murahhaslarının mutalebatını ve makineleri, fabrikalardaki mevcud-i eşyayı gasb etmiş ve olan Almanlar tarafından tahrip edilen Belçika'nın iktisad-i ihyasına muavenet etmek üzere bir takım mali teklifatını istima etmişlerdir.

Japon murahhasları dahi Mösyö Wilson ve Balfor tarafından kabul edilmişlerdir.

Baron Makinu Mann gazetesini haberine bir vech-i ati-i beyanatta bulunmuştur : Japonya'nın Kıyayı Çayı'yu Almanya'dan silahıyla zabt edildiği bu mevki-i müstahkemi muhafaza Vali Alabad işgal etmek tasvirinde bulunduğu her tarafta sa'y olmuştur. Bu haberler hakikate muhaliftir. Biz Kıyayı Çayı'yu Çin'e iade etmeyi tahüd ettik ve şimdiye kadar olduğu gibi bu tahüdümüzü ifa edeceğiz tarihte Japonya'nın sözünü tutmadığına dair bir mesele tesadüf edemezsiniz. Japonya muahedatın paçavra telki edildiği bir memleket değildir. Binaenaleyh sözümüzden kimsenin şüphelenmeğe hakkı yoktur. Mezkur memleketin temin-i iadesi hususunu bize terk etmelerini talep edebiliyoruz. Gayr-i muhik bir şüphe tevellüd edecek bir mukavele bizim birimize kaim olmamalıdır. ‘

Londra'ya vürud eden diğer bir haberde deniliyor ki :

Japonya, Kıyayü Çayu'nun idaresine mukabil Çin'den maden ve demiryolu imtiyazat-ı mesulu bir takım tavizat temin etmek arzusundaydı. Muaheza Çinliler bu gibi imtiyazattan (Şantung) şube-i ceziresine belki Japonya'nın taht-ı hakimiyetine ve zai edeceğini taktir etmektedirler. Çin murahhasları Wilson'un 14 nazariyesine tevfikeyle Çin'in tamamıyet mülkiyesini muhafaza edeceğinden emin bulunmalarına mebni meselenin halini kemal-i itimad ve emniyetle Reis-i cumhura tevdiğ edeceklerini beyan etmişlerdir. (Şantung) Çinli ahali-i mahalliyesine gelince bunlar tamamı Çin'e iadesini talep ediyorlar.

Harb Mücriminin Muhakemesi

Londra (T.h.r) — Sabık Kayser'i muhakeme etmek için beyne'l-milel muhakemenin Belçika'da inikad edecek ve mücrimin-i sairenin muhakemeleri ise en ziyade hıyanet-i irtikab ettikleri Belçika ve Şimali Fransa'da ve belki Balkanlarda da icra edilecektir.

İaşe ?

Yeni Bir Muamma Karşısında

Bugün iaşede yeni bir muamma karşısında bulunuyoruz. İaşe müdür-i umumisi Nüzhet bey iade-yi afiyet edip makamına gelebilecek bir vaziyette bulunduğu halde, yerine diğer bir zat-ı vekaletе tayin ediliyor. Sabit bey istifa etmemiştir, ve dün Vakit refikimizdeki beyanatına nazaran istifa etmek niyetinde de değildir. Onun vaziyet-i tevzih edilmeden, yerine başkasının tayini – Selamet-i muamelat-ı namına söylüyoruz. - muvaffak değildir, ve bunda istikbalde de tekrarından ictimad etmelidir.

Nüzhet Sabit beyi, memleketin en namuslu, en hürmetkar, en muhterem bir genci olarak tanıyoruz. Müşahdatımıza ve mütalat-ı adiyeye nazaran, Sabit bey iaşede iki ve muntazam bir hayat-ı ihdasına muvaffak olmuş, ve bunun netayicide görünmeye başlamıştır. Bununla beraber şayan-ı tesüfdürki Sait bey su-i isti'malatı bir taraf etmeye muvaffak olmamıştır. Çünkü cidden nazik ve müşkül olan ve her şeyden evvel iktisadi ve mali vukufa muhtaç bulunan bu vazife-yi bihakkı ifaya bu fezail kafi gelmez. Fazla olarak ihtikar-ı meslek ittihaz eden kimselerle malamal olan ve ahlak-ı umumiyesi dehşetli sükut etmiş bulunan memleketimiz gibi bir yerde böyle dehşetli su-i isti'mallerin gününü birden bire kısmen müstehildir.

Şunu söylemekden hiçbir zaman ictinab etmeyiz ki : Nüzhet Sabit bey aldanmış ve aldatılmıştır.

Dünkü beyanatında stoklardan bahs ediyor ve bu hususta hiç tafsilat vermiyor. Sormak istiyoruz : 1 – Bu stokların sahibi kimdir ? 2 – Tarık Sofranyadis ve Cevat beyler şirket mi ? 3 – Yoksa Kara Eftim gavuru mu ? İaşeye mağuş un vermekle itham olunarak Divan-ı harbe tevdiğ edilmiş olan zatlarla itimad etmek muvafık mıdır ? İcab ederdi ki, öteden beri lehte ve aleyhte yazılan Sofranyadis ve Eftim efendilerin eski evrakını tetkik etsin ve bunların muamelelerini anlasın, bütün bunlara rağmen biz Sabit beye ihdas ettiğ teşkilatın temrelerini iktitaf edebilecek bir mühlet-i itası ve bu suretle hakkında bir karar verilmesi lazım geleceğ kanaatindeyiz.

Sonra Sabit beyin yerine vekaletе tayin edilen Nazım bey, iaşenin en berbat, en mezbezeb bir devri olan Kerim bey zamanında mübayaa komisyonunda müfettiş bulunuyordu. O zamanki keşmekeşin, o şöhet alem olan hırsızlığın o güne geçmeye, yahut geçmek için çare bulmaya muvaffak olamamış ve bu sebeple de iaşeden uzaklaştırılmıştı. Bu zaten tekrar iaşeye getirmesi ne derece muvafıktır bilemeyiz ?

İaşe-i Hukuk-i Müşaviri

İaşe-i Hukuk-i Müşavirinin her gün muntazama akşam saat dört buçukda daireye geldiğ söyleniyor. Bi'l-tabı ashab-ı musalihin işleride sürüncemede kalmaktadır. Makam-ı alide bu cihet-i nazar-ı itibara almalıdır.

Mühim Bir Rica

Heyet-i tahririyemizin gazete ile fevka'l-ade meşgul olmaları lazım geldiğ cihetle öğleden sonra maalesef bir ziyaret kabul edilemeyeceğ ve ashab-ı müracat ancak kable'l-zeval ondan on ikiye kadar kabulü mümkün olacağı ilan olunur.

Sosyalist Alemi

Paris'de 1 Mayıs

Paris 30 (T.h.r) __ Yarın 1 mayıs olmak münasebetiyle hiçbir gazete intişar etmeyecektir.

Hükümetin Nazar-ı Dikkatine

Hamallar Arasında

Yine Kahya Dertlerinden

İki gün evvel tavaif-i el-mülük ser-levhası ile yazmış olduğumuz baş makalede istinaflar arasındaki dükkancılardan bahs etmiş ve bunların işçiye cumaya gidecekleri yerde ortak olmakdan başka hiçbir faydaları olmadığını söylemişdik. Evvelki gün balık pazarı hamalları arasında bir vaka tahdis etmişdirki bu vakaya sebebiyet veren umum-i hamalları başı Salih Reis'tir. Salih Reis balık pazarı hamallarının reyine müraacat etmeden eski dükkancı Mehmed balık pazarı hamalları başı tayin etmiş. Halbuki hamallar Mehmed'in dükkancı olduğunu istemediklerinden o iki gün kahvede oturlurken aralarında bir münaza çıkmış ve bu münazaa-i netice iskemle kavgasına müncer olarak birkaç kişi başından mecruh olmuşlardır. Bundan birkaç gün evvelde Hisar iskelesi hamalları arasında buna müşabih bir vakit tahdis etmiş ve bir hamal bıçak ile mecruh olmuştur. Eğer böyle devam edecek olursa, yani Salih Reis hamalları böyle keyfi bir tarzda idarede devam edecek olursa hamallardan işittiğimize nazaran bu gibi ve kayık her iskelede tahdis edeceği muhakkak görülmektedir.

Dün Sirkeci gümrüğü hamallarından birkaç tanesi idarehanemize kadar gelerek Sirkeci hamalları başı Reşid Ağadan şikayet ettiler. Bizde tahkikatta bulunduk elde ettiğimiz malumata nazaran Sirkeci gümrüğü hamalları günde (500 – 600) liralık bir hasılat temin ettikleri ve buna nazaran Reşid Ağadan günde her hamala (3 – 4) lira vermesi lazım gelirken (20 – 50) kuruş vermekde olduğu anlaşılmıştır. Merhum buna itiraz edenleri ise numarasını derd edeceğini söyleyerek tehdit etmekde imiş. Sonra hiçbir iş yapmadıkları halde hamallar onbaşılığı rütbesini ihraz eden birkaç kişide günde en aşağı (5 – 6) lira almakda imiş zavallı hamallar sabahdan akşama kadar çalışdıkları halde gayet az bir para alsınlar ve sonrada onların temin ettikleri para birkaç kişi müreffehen geçinsin ! İşte bu kabul değildir. Zaten gümrük hamalları başısı Reşid Ağa on seneden beri tanındığı üzere İttihad ve Terakkinin en mühim vesait-i icraiyesinden mağduddur. Hamallar başılığı esnasında birkaç yerde köşk ve yalı ve yine müteaddid-i haneler ile hayli mikdarda yere sahibi olmuştur. Bütün bu köşk, yalı ve haneler zavallı hamalların kazandıkları paradan badi hava olarak elde edilmiştir. Bu hiçbir akıl ve selim kabul edemez. Bu hallerin devamı biçare ve (...?) veya hamalları hukukundan başka aynı zamanda hükümetin asayişlede alakalıdır. Günün birinde hakkı saik bu kadar muhtekirane ve insafsızca heder olmasına elbette rıza göstermeyecek olan amele-i kitlelerini haklarını faal-i istihsale mecbur ve terk-i işgal ile hem kendilerine hem de umum-i memleketi müşkül bir mevkiye alaka etmemek

için bu gibi meselenin ciddiyetle nazar-ı dikkatine alması bu tabili mahlukata daha ziyade tahakküm ve haber-i vatana meydan verilmemesi ve makullerinden bir an evvel def edilmesi icap eder zan ediyoruz .

Anadolu Demir Yolları Memurun ve Müstahdemini Hakkında

Anadolu Demir Yolları Müdüriyetinin Nazar-ı Dikkatine :

Anadolu demir yolları kumpanyası memurun ve müstahdeminin nüfusuna göre ihtiyacatının tahvinine medar olabilecek mikdarda yevmiye etmek ita etmekte iken dünden itibaren bunu kati etmiştir. Bunun yövmiye ve maaşata bir mikdar zayıat-ı icrasından mütevellid bulunduğunu öğrendik. Halbuki küçük memurun ve müstahdemine verilen maaş, bunların maaşlı temine gayr-i kafidir, tahkik ettik : Küçük memurun rahle-i seyir ve sefer-i mecburiyetinde bulunan makinist, ateşçi şef , düttüren, kondüktör, gardiyan akşama kadar kazma ve kürek sallayan yol ameleleri, ambarlarda vesair-i mahallerde çalışan yün hamalları, yövmiyelerin muzaafı bir masraf-ı ihtiyar etmek zaruretindedirler. Bedbahddırki bütün aza-yı bedeniyesiyle uğraşıp çalışarak fazla hareket ve faaliyet-i mecburiyetinde bulunan insanların diğerlerinden daha kutlu ve fazla gıdaya ihtiyaçları derkardır. Bununda husulü fazla bir paranın sarfına müstelzimdir. Herhalde kumpanyaca ucuz tedarik edildiğine kail olduğumuz etmenlerin kat'inin muvakkıt olduğuna hakim etmek istiyoruz.

Sosyalist Fırka Haberleri

Kadıköy Şubesinden :

Şubemize mensup bi'l-cümle arkadaşların bugün saat on bir de şubeye müraacat etmeleri rica olunur.

Şuun

Meclis-i Vükela

Meclis-i Vükela dün Sadrazam Ferid Paşanın taht-ı riyasetinde akd-ı ictima ile yarın kaç vakte kadar icra-i müzakerat ile iştigal ilemiştir.

Heyet-i Nasiha Edirne'de

Edirne 30 Nisan ___ Bugün saat on birde daire-i hükümetin geniş havalisinde ictima eden Edirne'nin umum-i ulema ve meşayihi ve vesa-i ruhaniyesi ve iştirak ve müteberani ve mülkiye ve askeriye erkan-ı memurunu ve mütakıb-ı talebesi ve birçok

ahali-i safite-i hürmet ve tazim oldukları halde devlet-lü necabet-lü Cemallemeddin Efendi hazretleri ve maiyyet-i erkan-ı keram-ı meram-ı mahsusa-ı fevkailede ile daire-i hükümeti teşrif iletiler ve hazırun-i muvacehesinde selam-ı selamet-i encam-ı cenab-ı padişah-ı bi-mübaşir olan ve muhtaç-ı sükun ve istirahat bulunan memleketin idame-i asayiş ile umum-i anasır bitende hass-ı ufak ve münasebet-i tesisi lüzumunu ve hayatını muhtevi bulunan beyanname Cevad Paşa tarafından yüksek bir ses ile kıraat ve mütakıben tezayüd-i emr-i afiyet teal-i şan-ı satvet-i hazret-i padişahı-yı mutazammin Havacı Amir Efendi tarafından da bir dai belli kalavat edilmiş ve şu iltifat-ı hazret-i hilafetine heyet bahş ettiği meserret ve inbisatla ve kemal-i hulus-ı bal ile umum-i tarafından üç defa padişahım çok yaşa dese refah-i icabetgahı ilahi kılınmıştır. Vali : Salim

Bab-ı Alide

□ Süleyman Fehmi bey __ Dahiliye Nezareti umur-ı idare-i vilayet-i kamu müdürü Süleyman Fehmi bey üç ay mezuniyetle Avrupa'ya müteveccihen şehrimizden müfakat ilemiştir.

□ Hariciye Nezaretinde devam saatleri hariciye Nezaret-i memuriyetinin yarından itibaren sabah saat on birden memuriyetleri başında bulunmaları ve akşam saat dört buçukda avdet etmeleri tekrar ilemiştir.

□ Şura-yı Devlet'de __ Şura-yı devlet heyet-i umumiyesi dün ictima ederek Bahriye Çırak Mektepleri nizamnamesiyle, üsera ve kayıp zabitan ailelerine verilecek pahalılık zammı hakkında müzakere bulunmuştur

Mesmuatımıza nazaran mezkur zamaim-i nısfı olarak itası dünkü nüshalarımızda da yazdığımız vecihle heyet-i umumiyece de kabul edilmiştir.

Salahiyet Kararı

İttihat ve Terakki rüsasının müdafa-i vekilleri tarafından dermeyan edilen vazife ve salahiyet meselesi ind-i ahlakına tezahür edecek ahvale nazaran tayin edilecek bir karar-ı ittihaz olunmak üzere muhakemenin kemakan-ı divan-ı harbe rutine karar verildiğine Akşam refikimiz mevsuken istihbar ediyor.

Muhakemenin Tehiri Hakkında

(Lu Jurnal Duryan) ittihad-ı rüesası hakkındaki muhakemenin tahririnden bahs edildiği sırada diyorki :

‘‘ Tahire müdafa-i vekili tarafından ihdas edilen adem-i salahiyet meselesine dair kanun-i esasinin otuz birinci maddesinin tetkiki lüzumunun sebep gösterilmesi gibi teşebbüsler bize na behemahal görünmekdedir. Fi'l-hakika istihbarat-ı hususiyemize nazaran Divan-ı harbin, ilk cümlede Celaleddin Arif bey tarafından serd edilen itiraza karşı bir yol bulacağını zan edebiliyoruz. Binaenaleyh tahirin esbabını resm-i umur-ı idarede görülen bidayetde aramak lazım gelir zannındayız.

Enver Azerbaycan'da

Harbiye Nazır-ı esbakı Enver'in el-yevm-i nerede muhtefi ve mülteci bulunduğu hakkında esaslı bir malumat mevcut değildi. Ahiren Azerbaycan'dan gelen ve ahvale vukuf-ı ciddisi olan bir arkadaşın rivayetine nazaran merkur Enver el-yevm-i Azerbaycan Harbiye Nezaretini işgal ve orada bazı teşkilat ile iştilal etmektedir.

Talat Nerede ?

Şimdiye kadar eski Sadrazam Talat Efendinin burada veya Almanya'da veyahut Hollanda'da bulunduğu dair gazetelerde birçok şaibeler devran ettiği halde bunların hiçbirisi teyid etmedi. Dün intişar eden Monitor Oryantal gazetesi muharrirlerinin birinin mahafil-i resmi de icra ilediği tahkikine nazaran Talat Efendi el-yevm-i Almanya'da bulunmaktadı. Sadr-ı esbakı Hollanda'ya kaçtığına dair bir telgraf ajansı tarafından ve ani olan tebligata bab-ı alide atf-i sem'i itibar edilmemekdedir. Binaenaleyh aksi sabit oluncaya kadar Talat efendinin burada bulunmayıp ecnebiyede olduğuna hakim etmek lazım gelir.

Diğer istihbarata nazaran Talat Efendi hain azametinde beraberinde on bin lira götürmüştür. Esbak Adliye nazırlarından Necmeddin Monla beyle esbak Trabzon valisi Azmi beyde muma-ileyh ile beraber bulunmaktadırlar.

Firarilerin İadesi Meselesi

Hükümetin (Bern) sefareti vasıtasıyla Almanya'da bulunan firari paşalar ve İttihad-ı rusası sairesinin iadesi zamanında itilaf devletleri nezdinde bir teşebbüsde bulunduğunu yazmış idik. İstihbaratımıza nazaran bab-ı alinin notası sulh konferansına tevdiğ edilmiştir. Fakat konferansı Hükümet-i Osmaniye talebini isaf ve icra-i hususu tehir etmiş gibi görünmektedir. (Monitor Oryantal)

Hukuk-i Aile Kararnamesi

Hukuk-i aile kararnamesi tetkik edilerek esas itibariyle kabul edilmiştir. İstihbaratımıza nazaran yalnız gayrimüslimlere aid münakehata mevzu-i teşkil eden mebahisi tetkik edilerek bunların bazı mevadı tadilen kabul edilecektir.

Evkafın Mühim Bir Teşebbüsü

Haber aldığımıza göre evkaf Nezareti Beyoğlu tarafında bulunan ve kıymetleri bir milyonu tecavüz eden hal-i arsalarıyla (...?) eski kabristanlar üzerine kendi hesabına apartman vesaire büyük irad getirir mebani-i inşası için bazı şirketler bizdende teşebbüsatta bulunmakdadır.

Hem tavır akıllarımızı kendi elimizde bıraktıran hem onların en Avrupa-i tarzda işlenilmesini temin edecek olan teşebbüsü hararetle alkışlarız.

Almanya'daki Zaafımız

Hilal-i Ahmer Üsera komisyonundan :

Almanya'da bulunan bazı hastalar ile zaafının Akdeniz vapuruna bi'l-irka gönderileceği telgrafla bildirilmiştir.

Umumi Türkiye Bankası

İstihbaratımıza nazaran hükümet-i mevkufundan Said Halim Paşa ve mebus Hüseyin Kadri bey ve daha birçok mebus tüccarlar tarafından tesis edilen Umumi Türkiye Bankası hakkında tahkikata başlamıştır. Birçok gayr-i meşru işlerle ve ezcümle, vagon işleriyle iştigal eden bu banka hakkında ceryan edecek olan tahkikat-ı safahatını bizde kemal-i dikkatle takip ederek bu hususta lazım gelen malumatı karilerimize vermekde tereddüd etmeyeceğiz.

Gaz Vürudi

Hüdai Kerim isimindeki, Rus bandıralı vapur (Nurususki) limanından (4977) pot gaz, nefit, benzin ve makineyi hamal şehrimize gelmiştir.

Kır Bekçileri Nizamnamesi

Bir müddetden beri tetkik edilmekte olan Kır bekçileri nizamnamesinin derdest-i ikmal olduğu haber alınmıştır. Teşkilatın hıtamındaki şekillerin tecavüzatından ürküp tarlalarına bile gitmeye cesaret edemeyen köylüler emniyet ve itimadla ziraat ve ticaretlerine devam edeceklerdir.

Spor Hayali

Mayısın dokuzuncu cuma günü İttihad spor kulübünde Altınordu birinci takımı ile Süleymaniye takımı arasında bir maç icra edileceği haber alınmıştır.

Dünkü Kaza

Dün sabahleyin Kadıköyü'nde hareket eden 7,5 postası köprüye yanaşmak üzere iken azmiyete hareket edecek olan Kırlangıç vapuruna çarpmış ve neticede yolculardan Basmacızade Seyid bey sağ el ve sağ ayağından, diğer birkaç kişide muhtelif yerlerinden mecruh olmuştur.

Musif Bir İrtihal

Mağdurun-i Siyasiyeden ve el-yevm-i İsviçre'de bulunan Türkiye Sosyalist Fırkası Bern konferansı murahhaslarından Hasan Sadi bey arkadaşımızın peder-i muhtemleri Mehmet Kapudan evvelki gece Galata'da Çeşme meydanındaki hanesinde irtihal-i dar-ı beka etmiştir.

Hasan Sadi arkadaşımız İttihatçıların elinden zorla kurtularak firar etmiş ve evvelki gün rahmet rahmete kavuşan pederide oğlunun Cemiyet-i Hafiyede bulunması ithamıyla nafi edilmiştir. Sonunda ihtiyar iken binlerce mesaib ve ızdırap ile hastalanmış ve evvelki geceye kadar hala o hastalığı geçirememişti. Şu halde bir sosyalist arkadaşımızın haluk, nevvar-ı şikar-ı pederinin vekaletine sebebiyet veren özlemlere bizden binlerce lanet Mehmet Kapudanı da Cenab-ı hak garik-i rahmet eyleye.

İtalya - Amerika Münasebeti

Wilson'un Neşir Ettiği Beyanname

Sulh konferansında İtalyan murahhasları memleketlerine avdetini icap ettiren mesele hakkında Reis-i cumhur Mösyö Wilson tarafından neşir edilen beyannameyi bir vech-i ati-i derc ediyoruz :

İtalya harb-i umumiye bir itilaf esası üzerine dahil oldu. Şimdi Londra muahedenamesi bu itilafı İngiltere ve Fransa ile akd etti. Büyük küçük diğer devletler bu hususi itilafın, bu harbin iştiraken lehde edilen. Halbuki bugün bir Avusturya İmparatorluğu mevcut değildir. Bu imparatorluğun muhtelif-i mahalleriyle hatta İtalya'nın işgal ettiği araziye istiklal verilerek şimdiye kadar bize düşman bulunan bu devletler değil, hatta İtalya ve hürriyeti için yapılan harb-i umumiyede İtalya'ya zahir olan devletlerde dahil olduğu halde Cemiyet-i Akvam halinde müşterek bir tarz-ı idare

tespit etmeliyiz. Kendi hürriyetimiz kadar onların da hürriyetini temin etmeye borçluyuz bundan başka muharebe ve izahen kararlaştırılan bazı prensipler dahilinde Almanya'ya mütareke teklifi neticesi olarak nihayet bulmuştur. Artık yeni bir adalet ve hak devresi açılacaktır. Almanya ile sulh bu prensipler dahilinde yalnız tasvir değil, tanzim bile edilmiştir. Avusturya'ya gelince büyük devletler meclisinden mezkur imparatorluğun başka bir prensip dahilinde yeniden teşkilini talep edemeyiz. Binaenaleyh Avusturya'nın nizam ve intizamı için Avusturya'da aynı Almanya'ya karşı kullanılan prensipler dahilinde hareket etmeliyiz.

Bu prensipler dahilinde hareket ediliyorsa Fe-yevme müdahil ve mahrec olmak üzere bir ticaret ağzı olduğuna göre bu İtalya'ya değil, fakat Macaristan, Bohemya, Romanya ve yeni Yugoslavya hükümetleri görevi gibi Şimal ve Şimal-i Şark-i hükümetlerine vermek icap eder.

Fe-yevmi-yi İtalya'ya bahr-i sefide çıkmak için bu limana o kadar alakadar olan devletleri, hakk-ı hükümeti gayr-i kabl-i ictinabi bir surette yabancı kalacak bir hükümetin eline vermek demektir. Halbuki bu liman İtalya'dan ziyade başka devletlerin ticaret ve sanayine hizmet edilecek bir vaziyet-i coğrafyaya haizdir. Londra muahedenamesinin satırları Adriyatik şark sahilindeki adaların İtalyan sakini olması ve İtalya'nın Avusturya ve Macaristan muhtemel taaruzuna karşı Adriyatik sağ sahillerinde bir ayağı bulunması için tanzim edilmişti. Bugün İtalya'ya taaruz edebilecek bir Avusturya mevcut değildir. Evvelce inşa edilmiş Avusturya istihkametinin hadım edilmesi de muahedede teklif ediliyor. Halbuki bu Avusturya'da iki teşkil eden hükümetlerinde tehdid-i teslihata riayet-i mecburiyetinde bulunmalarıyla hal edilmiş oluyor demektir. Bu havalideki İtalyan ahalisinin gayr-i adil muamelata mağruz kalacağı korkusu da varide değildir. Çünkü beyne'l-milel bir hükümle bu hususta teminat-ı kafiye istihsal olunacaktır. İtalya'nın şimal hudutları kendisini tabi surette müdafa eden mahaller kadar götürüldü. İtalya isterse Adriyatik'in öte tarafından teşkil eden hükümetlere büyüklüğün vasfı olan cömertliğini gösterir, menafi karşı adaleti tercih eder. İşte bu Amerika ancak esasat-ı mezkure dahilinde bir sulh yapılmasına muvafakat eder ve İtalya milletinin de bu prensiplere riayatkâr olmak şartıyla bir sulh arzu edeceğine Amerika kanidir.

İtalya Meclis-i Mebusanında

Roma 1 (A.a.t) __ Meclis-i Mebusan'da Mösyö Orlando'nun izahatını istima etmek üzere dört yüzden fazla mebus vardı, Saninu ve Orlando Meclis-i Mebusan'a girdiği zaman mebuslar tarafından kaimen ve alkışlarla karşılanmışlardı. Bu alkışlarla locadaki saminde iştirak ilediği (Yaşasın Orlando !), (Yaşasın Saninu !), (Yaşasın İtalya !) nidaları da karışmıştır. Şimdiye kadar İtalya meclisinde hiçbir hükümet bu kadar şiddetli alkışlanmamıştı.

Sükunet tesis edildikten sonra meclis katıbi Fe-yevmend, Abazya'dan, bir azadan varide olan ve İtalya'ya iltihak talebini mutazammin bulunan telgrafları okumuşdur.

Bundan sonra Mösyö Orlando söz alarak barış konferansında takip ettiği hatt-ı hareketden ve Fe-yevme şehrinin İtalya'ya iltihak hususunda dermeyeran ilediği arzulardan bahs ve her cümlesi pek şedidi alkışlarla kati edilen ve kemal-i dikkatle istima olunan bir nutuk ilemiştir. Bundan sonra Mösyö Lucati ayan ile müşteri tanzim ilediği bir takriri vermiş ve bu takrirden medid-i alkışlarla mucib olmuştur. En nihayet resmi sosyalistler namına Mösyö Torati tarafındanda bir irad edilmiştir. Meclis Mösyö Lucati tarafından verilen takrir-i tayin-i esamiye müracat-ı suretiyle kabul ve tasdik ilemiştir.

Amerika'nın Bir Muhtırası

Roma 30 (T.h.r) __ Gazeteler, Wilson tarafından İtalya heyet-i murahhasasına tevdiğ edilen bir muhtıra metnini neşir ediyorlar.

Mezkur muhtırada da Wilson, İtalya'nın tersine, Pola hakkındaki nukat-ı nazarına iştirak ve (isterya) şube-i cezaresinin İtalya'ya terkine muvafakat ettiğine ve fakat Avusturya'nın bir tecavüz-i muhtemeline karşı İtalya'nın emniyet-i temin maksadıyla Londra muahedenamesinde tesrih edilen Şark hududuna, Avusturya'nın mevcudiyetine nihayet verildiği cihetle ihtiyaç olmadığını beyan etmiştir.

Fransız matbuatı Mösyö Orlando'nun İtalyan Meclis-i Mebusa'nında irad ettiği nutuk hakkında beyanı mütala ediyor. Ez cümle (Maten) gazetesi, tasdik edilen ruzname-i müzakaratın, Mösyö Orlando'ya İtalya, Çekoslovakya ve Yugoslavya veya menafi ile kabl-i telif bir istilafname akd etmek salahiyetini bahs etmediğini kayıt ile Mösyö Orlando ve refikasının mezkur istilafnamenin tanzim-i esbabına tevessül etmek üzere Paris'e avdet edebileceklerini ilave ediyorlar.

Figaro gazetesi diyorki : ‘‘ Mös   Orlando kararı kat’i verileceği bir zamanda m  ttef  kler müttehid bulunmaları elzem bulunduğunu ve milletin m  fritane-i mutalebat-ı tedil etmek vazifesiyle mükellef olduğu müdrik bir rical-i siyasiye yakışacak surette irad-ı (...?) etmiştir. ‘‘ Hemen bütün gazeteler bu tarzda beyan-ı mütala ediyorlar.

Büyükdere Tehcir Muhakemesi

Birinci Celse

Nazım Paşa hazretlerinin ninde müteşekkil olan Divan-ı Harp   rf   d  n kable’l-zeval saat on birde bi’l-ictima Büyükdere tehcir mahkemesine devam etmiştir. Makam-ı iddiada, muavinlerden Feridun ve müdaafa-ı mevkinde H  sn   ve Adil beyler bulunuyorlardı. Maznunlardan merkez memuru Kerim, tüccardan Refik Hıfzı beylerle Fırıncı Celal Efendi mevki-i mahsuslarında idiler.

Reis Paşa tarafından şahit Komiser Reşit Efendinin mahkemeye celb-i emir olundu. muma-ileyh hüviyet-i tahkik-i tahlif edildikten ve mahud-i kazan hakkında bazı şeyler söyledikten sonra :

   Büyükdere’ye naklen tayin olunduğum zaman Gayr-i m  sl  mler, artık avdet ediyorlar. Eşyalarının çalındığını söyleyerek tazall  m ve şikayet ileyorlardı. Bunun   zerine keyfiyet-i tahkike giriştimsede bir şey anlamak kabul olamadı. Bazıları Kerim beyle Celal Efendiden şüphelidirler.

Divan-ı Harp’e takdim kılınan mazbatadan malumatdar değilim. Bunu Kemalettin bey ve diğer arkadaşları takdim etmişler. Hatta bendeniz, Kerim bey hakkındaki rivayeti onlardan işittim.

Bunun   zerine Reis Paşa tarafından vak’a-ı sual   zerine Kerim bey bi’l-kıyam bu ifadeti ret etti.

Reis Paşa tarafından edilen istizaha, muma-ileyh Raşit Efendi malik cevaplar vermiş ve bunun   zerine Kazan meselesinin tetkik ve tahkiki için muma-ileyh Raşit Efendinin yanına bir memur verilerek Beykoz’a azam-ı taht-ı karara alınmıştır. şahit Birinci Kolordu İkinci şube müdürü Osman bey mahkemeye celp ve hüviyet-i tahkik ve tahlif olundu, Osman bey Birinci Kolordu’ya mensup bazı kolların orada olduğunu, ve nakil hane sıralarında alınan emir üzerine Çanakkale’ye m  tevecihen azimet

ilediklerini, ve ancak şimdi Büyükdere'ye avdetinde ahalinin işlerinin sirkat olduğunu söyleyerek tezellüm ettiklerini, beyan etti.

Evvelki bir celsede daha ve şهادet eden Vasilyadis Efendinin ifade-i evveliyası bunun üzerine okutuldu. Zabitte Osman beye kereste vesaire icar ettiği zikir olunuyordu. Buna cevaben Osman bey :

□ Mezkur muamele Kolordu karargahında yapılmıştı. Bendeniz şahsen alakadar değilim. Dedi...

Ba'dehu şahit, Büyükdere'de fırıncı bandalı celp edildi ve o da elinden gasp edilen fırın hakkında bazı şeyler söyledikten sonra cebinden bir kağıt çıkararak Reis Paşaya takdim etti. (Büyükdere'de Malta caddesinde, mutasarrıf bulunduğum fırın hane ve Fırını Hafız Mahmut ve Celal Efendilere verdim. İleride, istediğimde hane ve fırın bana iadeye mecbur olup benim de, onlardan hiçbir akçe talebine hakkım yoktur.) Namındaki mezkur senedi kıraat ettirildi. Celal Efendi bunu ve şahidin diğer ifadesini reddetti.

Ba'dehu Celal beyin vekili söz alarak Divan-ı Harp örfüde bu mahkemenin rivayeti başlanmadan evvel Birinci Hukuk mahkemesinde müvekkili Celal Efendinin Yandalı Efendi aleyhinde bir davası olduğundan ve bundan Celal Efendinin üç bin lira tazminat talep etmekte olduğundan ve binaenaleyh aralarında husumet olduğundan bahs etti.

Celal Efendide, kendisinin Doktor Nafiz, Herke müdürü Hacı Akif, Şehremini-i sabıkı Tefik ve kardeşi Kazım beylerle dava-yı münasebeti olduğunu ve bütün efal ve hareket-ı muma-ileyhimin bileceklerini ve şahidin kendisini hatta nafi etmekle tehdit ettikleri hakkında ifadesinin kaliyen yalan olduğunu söyledi.

Bunun üzerine mahkemeye bir buçuk saat sonra devam edilmek üzere saat yarımında hıtam verildi.

İkinci Celse

İkinci celseye ba'de'l-zeval saat bir buçukta başlandı. Büyükdere sakinleri Savaoğlu yanı mahkemeye celp olundu ve ifadesi istima olundu. Ba'dehu Kerim, Rıza beyler ve Celal Efendinin aleyhinde bazı şeyler söyledi. Diğer bazı şahitler daha (...?) olunduktan sonra mahkemeye nihayet verildi.

Kat'i Alaka

Galata'da Ada hanında 10 – 11 numarada tesisine başlanılan ve henüz muamelesi yapılamayan Şark Nakliye şirketinden kat'i alaka ilediğimi ilan ilerim.
Hafzı 1 – 5

Neşriyat Aleminde

□ Osmanlı tarih ve edebiyat mecmuası __ Üstad Muhterem Ali Emiri Efendi tarafından neşir edilen olan Osmanlı tarih ve edebiyat mecmuasının 4.ncü nüshası intişar etti. nefis yazılarla malamal tavsiye ederiz.

□ Ziraat Hayatı __ Cevat Reşit bey tarafından Ziraat Hayatı namıyla yeni bir mecmua neşir edilmiştir. Tavsiye ederiz.

Hidmet-i Umumiye Acentası

İşçi isteyenler memur-i müstahdem araya dava ve muameleli evrakı olanlar, satılık hane ve arsası bulunanlar, husus-i mağlum isteyenler, kitap ve risale tabi ve neşir ettireceklere İstanbul'un küçük ve fakat en namuskar ve faal bu idareyi tavsiye ederiz. Her nev-i kitap ve risalede ve (...?) satar. Fakir çocuklara da iş bulur.

...

Satılık Evler

Der-sa'adet İcra-i Dairesinden :

Hacı Efendinin Yanni Efendi zimmetindeki matlubatının istifası zamanında (...?) ve fûruhtu tekrar Fenerde Tahta minarede Mahzen sokağında 1 numaralı ahşap üç kattan ibaret dört üç sofa ve müştemilat-ı saire-yi havi-i hane-i husası dört bin beş yüz ve Kiremit mahallesi atık 5,7 numaralı kargir dört kattan ibaret bir sofa ve matbah ve müştemilat-ı saireyi ve Evlah caddesinde cedid-i 5, 23 numaralı dörtten ibaret iki evde iki sofa ve matbuh-i vesaire-yi havi-i hanelerin cami-i husaları bin kuruşta talebi uhdesinde ihale evvela kılınmış olduğundan yüzde beş zamlı haline ve daha ziyade malumat arz etmek istemişler ilanattan itibaren on beş gün zarfında İcra dairesine mürâaatları ilan olunur.

3.4 6.SAYI

Birinci Sene – Numara : 6

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

3 Mayıs 1335 – 1919 (Cumartesi) 3 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

Müracaat Mahali :

İdareye ait mahsusat için : Sirkeci'de Hacıpaşa'da Hamam sokağında

Tahrir “ ” “ ” : Bab-ı ali caddesinde Şems matbasında Daire-i mahsusa ilanlar için ayrıca konuşulur.

Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar./ Ağyane servetinin kırkda biri, fukaranın hakkıdır. / Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin. / Sanat fikire karşı kuvvetli bir istihkamdır.

...

Paris 1 Mayıs nümayişleri – Paris Sulh Konferansı murahhasları itimadname teati ettiler.

Harb Zenginleri ve Sosyalistler

Hükümetten Millet ve Fıkra Hakkında Hürmet Bekliyoruz

On seneden beri bu zavallı memleketin başına geçen hükümetler içinde hiç olmazsa tavır ve hareketini demokratlıkla en ziyade tesüf edebilen ve kendisine menafi-i milliye ve insaniyeden mülhem-i muayyen bir tarz-ı siyaset çizen ilk heyetin heyet-i hazıra-ı vükela olduğunu itiraf etmeliyiz. Hükümet-i hazıra gerek Sadrazam Paşanın ilk nutuklarında irad buyurdıkları ve gerek evvelki gün Galatasaray ziyafetini münasebetiyle tekid ve teyid iledikleri vecihle her şeyden evvel memlekette zalim ve tagallüb'ün kal'i ve imhası esasını takip etmek ve bütün bir milleti cihan karşısında hacil ve mahkum-ı mevkine düşüren o meşum-i tehcir ve nakiller faallerinin ceza-i sezalarını vermek emel-i kavisinde bulunuyor. Bütün insanları birbirinin kardeşi ad iden ve her hangi bir erk ve anasıra mensup olursa olsun hiçbir ferdin duçar-ı tariz ü tecavüz olmasına tahmil edemeyeceği aşikar bulunan biz sosyalistler için bu mevaidi bir sened-i kavi-i ittihaz ederek netice-i icraata o bulda intizar etmek tabidir. Lakin bugün mevzu-i bahs ilemek istediğimiz bir nokta vardırki maalesef ilk programında emanet-i mezkur olmasına rağmen hükümet henüz bu hususta kat'i bir hata atmamaktadır : Ba'dehu harb zenginleri hakkında takip edilmesi lazım gelen tavır ve harekettir. İttihadiyyunun maliye nazır-ı meşhur-ı olan Selanikli Cavid bey dahi hakikat halde vazı teşkil etse bile, zavallı milletin tevzin-i harb zenginleri hakkında müterakki bir vergi tayin ve tespit edileceği ve adile aldatmak ihtiyaç ve mecburiyetini has etmişti. Onu takip eden hükümetler hayat-ı ictimaiye ve iştirakına son senelerde almış olduğu şekl-i tekamüle karşı bu vaadden ve böyle bir ihtiyaç-ı tatmin lüzumundan vareste kalamayacaklarını anlayarak aynı yolu takip zaruretinde bulunmuşlar ve fakat halbuki ne kadar bu hususda müsbet bir netice teminine muvaffak olmamışlardır.

Harb zenginleri kimlerdir ? Evvel bu cihet-i tetkik edelim : Bizim anladığımızı ve zan ederiz ki bütün cihanda bilindiğine göre harb zenginleri mecruh ve bitap bir arslan cesedinin üzerine üşüşerek onun kaslarla alevde vücudunda saklamak istediği kalbini yemek suretiyle şişmeye ve büyümeye çalışan bir takım mahlukat-ı tufeyliyeden ve yahut leş kargalarından başka bir şey değildir. Üç buçuk cahil ve mağrur-i hazelenin satılmış ve nankör ictihadlarının kurban olan büyük bir millet, büyük bir insan kitlesi bir takım ekazıb-ı mevzu daha doğrusu o başına mussallat olan serkedelerin türedilerin menafi ve amel-i şahsiyesini müdafa uğrunda cephelelerin bitmek tükenmez bilmez alem ve mahrumiyetleri içinde kanlarını heder ve

isar ilerlerken vaziyetin tevellüd ettiği mecburiyetlerden istifade ederek memleketin içinden ihtikar ve mürabha-yı hadd-ı gayeye çıkaran toprağın bile doyuramayacağı melun-i gözlerini ve karınlarını şişirmek için insaf ve insaniyet-i namus-i hissiyatı yakalar altına alıp yalnız menhus-i ceplerini şişirmeye çalışan bu mikropları bütün bir milletin, fıkranın, amelenin yüksek başına gayr-i kabl-i tahammül bir bela kesilen bu hain yılanları hala cemiyetin hukukuna riayet edilmek lazım birer ferdi olarak telki etmek bilmemki ne dereceye kadar doğrudur. Meselenin revaşı ceryanında anlıyoruzki muhtelif-i hükümetlerin iki seneden beri harb zenginleri hakkında bir karar ittihaz edip milletin en meşru bir hakkını istifade edememelerinin sebep-i yeganesi bu üç, beş baş-vekaletide efrad-ı millet adadında dahil görmek ve ona göre, bir dereceye kadar onların hakkını temin ilemek düşünce ve arzusundan inbas etmektedir. Halbuki millet, babası harbde şehid olmuş büyük aile yavrucaklarını sütsüzlük ve şekersizlikten öldürmek, hükümetin emrine mutavaattan başka bir günahı olmayan biçarelerin heyet-i ictimaiyeye birer emanet olarak terk ettikleri evlad ve ayaline çamur halitaları zavallı midelerinin aman bilmez feryadını sustura bilmek, zafiyetden boyunları bükülen bu masum çocukların acı göz yaşlarını kurutmak için herkesin beklediği bir lokma gıdaya ortak ve hatta sahip çıkmak şartıyla bugün milyonlara sahip olan ve hiss-i insaniyet ve merhametle hiçbir alakaları bulunmayan Bu deni - fitrat-ı mahlukatı kendi ecza-i tecebbüsünde ad etmektedir ve etmeyecektir. Dünyada her hak bir vazife-yi mukabili olur. Halbuki bu göreve serseryan, sırf dalgalarının kuvvetine güvenerek bu dört senelik hal içinde memleketin kendilerinden beklediği vazifeyi ifa etmek şöyle dursun belki o vazife ve fedakarlıkları tamamı ve hatta fazlasıyla oda suretiyle kazanılan mahdud-i haklarıyla talan ve muted-i ellerini uzatmışlar, çalmışlar, çalmışlar, çalmışlardır. Milletin, hakkından masumun gıdasından, dolu ve eldelerin, himayesiz amelenin, fedakar askerlerin noktasından ve binaenaleyh bütün memleketin şeref ve hissiyatından, tercihinde ve istikbalinden çalmışlardır.

Dağlarında mazret-i nihayet bir kaza hakkına sirayet eden bir şaki bugün bütün heyet-i ictimaiyenin lanet ve nefretine mazhar olur, hükümet tarafından en şedidi takibat ile bihakk-ı enva-i akıbeti duçar edilirken gerek nev ü şekl-i şekavetleri gerek mevki-i ihtimalleri itibarı ile onlardan kat kat daha fena ve daha alçak bir mevkide bulunan bu güruha hala birer ferd-i millet muamelesi yapılmasını ve hala milletin hukuku yakından çalınarak ellerinde toplanan bir servetin kendilerine aid birer hak

gibi telki edilmesini bizim bütün insaniyet için tam ve adil bir müsavat ümit eden husulemiz kabul etmiyor. Acaba bunların, kasalarına giren milyonları temin için kaç bin bedbahtın en acı sefaletler ve işkenceler içinde telef ve heder olmasına sebeb-i yegane olduğu düşünülüyor mu ?

Harp esnasında ticaretle iştigal eden herkes az veya çok mütenafî olmamış değildir ve zaten bu kadar imkan yoktur. Lakin hükümet arzu ilediği taktirde harbtan evvel fülus-ı ahmere muhtaç iken veya mutavassıt bir ticarethane sahibi iken sırf arkalarını bir Topal İsmail Hakkı'ya veya Enver'e dayamak, her türlü hissiyat-ı vicdaniye ve insaniyeden taarri etmek sayesinde milyonlar kazanan millet de saadet, refah ve hatta ahlak ve haysiyet bırakmayan üç beş hazeleyi elbette tefrika kadardır. Ve bunu tefrik onun en mühim bir vazifesidir.

Binaenaleyh millet ve bi'l-hassa tercüman-ı hissiyatı olmakla müftehir ve mübahî bulunduğumuz fıkra ve muhtacın halk - Ki yüzde doksan ekseriyet-i teşkil ediyor - hükümetin azam ve iradesini yalnız bir cihete mesruf görmek istemezler ve en ziyade çıkarlarını yaralayan, lokmalarını kapan bu gürhunda adalet-i ictimaiye huzurunda siyasetlerinin hesabını vermeye mecbur tutulmalarına intizar ederler. Bu noktaları hissiyat-ı adalet-i perveranesinden emin olduğumuz hükümetin kemal-i ehemmiyetle nazar-ı dikkatine arz etmeği pek büyük bir vazife biliyoruz.

Heyet-i Nasiha Edirne'de

2 Mayıs __ Edirne 10 (T.h.r) __ Dün hükümet-i bişgahında milletin gözbebeği Şehzade Alinhad Cemalettin Efendi hazretlerinin riyaset-i necibanelerindeki Heyet-i Nasiha tarafından selam-ı selamet-i encam-ı şehriyar-ı havi-i beyanname kıraat olunmuştur. Vali Salim Paşa ve Kolordu kumandanı Cafer Tayyar bey ile bi'l-cümle erkan ve memurun-i mülkiye ve askeriye Kadı Efendiyle beraber bi'l-cümle ulema ve meşayih, Ermeni murahhasası, Haham başı, Rum metropoliti efendilerle memleketimizin müttehiz ve muteber-i zevatı Heyet-i muhtermenin etrafını ihata etmişler ve asker-i idadisi ile mekteb-i sultani, darü'l-muallimin, sanayi-i darü'l-eytam ve diğer mekteb-i ibtidaye talebesi ve jandarma efradı saf beste ihtiram olarak güzergahında ahz-ı mevki etmişlerdi. Hükümet-i havalisini ve belediye ile hükümet dairesi arasındaki caddeyi hınca hınç ihata eden ahali necip ve al-i nejad şehzadelerini selamlamak ve hürmet ve tazimle huzur-ı necabet-i nahablarında eğilmek için tehalik ve istical gösteriyorlardı. Selam selamlık acem-i hazret-i şehriyayı, ve vesaya-yı

aliye-yi muhtevi-i beyanname Heyet-i Nasiha'dan Cevat Paşa tarafından belendi bir sesle kıraat buyurulmuş ve mütakaben fazıl muhterem Emir Ziyaddin Efendi tarafından balı ve veciz bir nida ile Makam-ı Hilafet ve Saltanatın, Camia-ı Osmaniye'nin devam ve baka-yı tazarruları refa-yı bargahı ahdiyet edilmiştir. Marş-ı sultaniyenin muzika tarafından terennümüne mütakıbı Padişahım çok yaşa nidası tekrar edilmiş ve Şehzade Civanbaht-ı hazretleri maiyyet-i fehimeleriyle beraber belediye dairesine avdet buyurmuşlardır Anas mektebi talebesinden Mebrure hanım merasim başlarken şehzade hazretlerini selamlamış arz-ı hoş amedi etmişlerdir. Şehzade hazretleri dün öğle taamin-i mütakıp refaketlerinde Vali Salim Paşa ve Belediye reisi bulundukları halde Belediye Garba hasta hanesi ile askeri merkez hasta hanesini ziyaret buyurmuşlar ve hastanenin her birini ayrı ayrı istifar-ı vessalam-ı şahane ile bekam ve mütakaben Kolordu karargahına azimetle iade-i ziyaret buyurmuşlardır. Cevad Paşa hazretleri de şehrimiz İngiliz mümessil askerisi Mister Jonson cenaplarıyla Ermeni murahaslığına, Rum metropolitliğine ve Haham başılığa iade-i ziyaret ilemişlerdir.

Sulh Hükümeti - Fe-yevme Meselesi

İtimadnamelerin Teatısı

Paris 2 (T.h.r) __ Müttefikin murahaslarıyla Alman murahaslarının hain oldukları mutakabil-i salahiyyete mutaf itimadnameler dün ba'de'l-zeval (Versay)da (Teriyanun Palas)da teati edilmiştir. (T.h.r)

Muahede Almanlara Ne Zaman Tebliğ Edilecek

Paris 2 (A.a) __ (Tan)ın beyanına göre sulh muahedesi Almanlara tevdiği için henüz bir tarih tayin edilememiştir. Bu tevdiğin pazartesiinden evvel olması ihtimal dahilindedir. O zamana kadar murahasların salahiyyeti Mösyö Kambo'nun taht-ı riyasetinde bulunacak olan bir komisyon tarafından tetkik olunacaktır. Muahede metninin aşağı yukarı bitmiş. Fransızca ve İngilizce olarak iki lisan üzere tab'ine başlanmıştı. Sonra (350) sayfalık alelade bir kıtaya muadil bir cild teşkil edecektir.

Hükümet-i Rusasının İctimai

Paris 2 (T.h.r) __ Hükümetler rusası ve Cemahir-i müttetide, Büyük Britanya, Fransa, Japonya hariciye nazırları dün saat 12'de Hariciye Nezaretinde ictima etmişlerdir.

İtalya Mebusanının Beyan-ı İtimadı

Roma 2 (T.h.r) __ Mösyö Orlando'nun şeref ve haysiyet-i milliye ile kabl-i telif bir fikr-i itilafpervane ile mütehasıs bulunduğunu beyan etmesi üzerine İtalya meclis-i mebusanı, sosyalistler tarafından dermeyan edilen elli muhalif reye karşı 280 rey ile meclisin, hükümetin fikrine iştirak ilediğini mabeyn bir takriri kabul etmiştir. Meclis-i ayan dahi ittifak-i ara ile aynı malda bir takriri kabul etmiştir.

Fransız Gazetelerinin Mütalatı

Paris 2 (T.h.r) __ Fransız gazetelerinde ekserisi ve Mösyö Orlando'nun İtalyan meclis-i mebusanında irad ettiği nutkun ihtilafı hazırlan suret-i mütelifinde hali hususunda ümit var bulmaya müsaid olduğunu kayıt ediyorlar. Boti pariziyen gazetesi bu hususda diyor ki : Mösyö Orlando İtalyan amelini kemal-i sarahatle izah etmiş ve aynı zamanda uzlaşmaya, hazır olduğunu müttetiklere karşı sadakati muhafaza ettiği ve düvel-i müttetika ve müşterke ile bi'l-istilaf bir çare tesviye-i tahriri arzusunda bulunduğunu beyan etmiştir. Esasen biz de daima bu suretle düşünmekden meşar'ül-aleyh bu beyanatı tasvip edilmiş ve hatta alkışlanmıştır. Parlemtentonun müzaheretiyile daha ziyade gasb-ı kuvvet eden, İtalyan heyet-i murahhasları artık bulunmak üzere avdet edebiliyor. Münaze'un-fih olan Adriyatik meselesinin, yalnız İtalya'nın değil bütün cihanın sulh-i müsalemeti için elzem bulunan bir suret-i hale iftiran etmemesi hiçbir sebebe müstened olamaz.

Fransa - İtalya

Paris 2 (T) __ Mösyö Kalemensu hal-i hazırda vakanın hadise dolayısıyla Mösyö Lucatiye gönderdiği bir telgrafnamede Fransa siyasetinin hiçbir zaman adi paçavra mahiyetinde olmadığını beyan etmiştir.

Mösyö Povankare çarşamba günü Jurnal gazetesi muharririne Fransa'nın tahüdatına hürmet temayülatına ve antantına sadık kalacağını ve İtalya ile daima el ele bulunacağını beyan etmiştir.

Roma 2 (T.h.r) __ Fransa maslahatgüzarı Mösyö (Şarlro) reis-i nuzzarı Mösyö Orlando tarafından kabul edilmiştir. Mülakat pek samimi ceryan etmiştir.

Garu Nobel Darü'l-fünunda Bir Nümayiş

Paris 2 __ Dün akşam Garu Nobel Darü'l-fünunu (Anfite Anar)nda Mösyö (Kostavriyo) tarafından irad edilen bir nutuka mütakıp, orada bulunan Fransız ve

İtalyanlar tarafından Mösyö Orlando'ya bir telgrafname gönderilecek beyan-ı hürmet ve takdirat edildikten sonra İtalya'nın amel-i meşruasının kuvadan faale ihraç edileceğini kani bulundukları bildirilmiştir.

Üçler Meclisi - Lüksemburg Meselesi

Paris 2 (A.a) __ Üçler meclisi salı günü ictimanda muahedenin Almanya'nın Lüksemburg'daki hukukunun terkine dair olan maddelerini kabul ve tasdik etmiştir. 1870 – 71 muharebesinden sonra Almanya Lüksemburg şimendiferlarına el uzatmış ve bu memleketle akd ettiği bir muahede mucibince şimendiferları işletmekte bulunmuştu. Şimdi bu muahede-yi fesih oluyor.

Japon Donanması ve Sulh

Paris 2 __ Japonya'nın bahr-i sefid donanmasının Fransa limanlarını ziyaret ettikten sonra Yunanistan'a gideceği ve muahede-i sulhiye imza edilemeden evvel Japonya'ya avdet etmeyeceği zan olunuyor. (T.h.r)

Romanya'ya Kredi

Washington 2 (T.h.r) __ Maliye Nezareti Romanya'ya 6 milyon dolar bir kredi küşad edildiğini bildiriyor.

Fransa'ya Muavenet

New york 2 __ Fevka'l-ade Fransız komisyonu Fransa'nın tahrip edilen eyaletlerine gönderilmek üzere New york hayvan panayırından gayet cins 104 inek ile 4 boğa mübaya etmiştir. (T.h.r)

Sermaye Saltanatı

Paranın pek ihtişamla saltanat sürdüğü bir devirde yaşıyoruz. Her şeyden paraya, hem de pek çok paraya, müthiş sermayelere mütevakıf olduğu bir devirde, her şeyin para ile husula geldiği bir devr-i menhusdu.

Şimdi sa'y nedir ? Hiç ehemmiyeti olmayan, kıymetsiz bir şey.

Amele ? Bazusu, kuvveti işi satın alınmış bir esir. Bütün gün hayır, hayır, bütün gün değil, bazen on dört, on beş saat çalışmaya mahkum bir zavallı ...

Buna rağmen, acaba atisi emin mi ? Acaba yarın da aynı meşakkatle, hatta daha ziyade bir ayriyetle, ekmeğini tedarik edebilecek mi ? Meçhul.

Patron cenapları arzu ederse kulağından tutup sokağa fırlatıverir. Bunu neye koğdunuz kabahati ne idi ? Diyen bulunmaz.

Bu zavallı sonra ne yapacak ? Bu düşünülemez fi'l-hakika ‘’ İş çok başka yerde çalışın ‘’ derler. Fakat maalesef, sefiller daha çok ölmek için, ailesini yaşatmak için daha ucuz daha çok çalışmaya razı olanlar pek çok.

Bu rekabet o kadar müthiş, o kadar hünkarkı ve haşa hayvanlarla çarpışmak her halde daha mürrecceh.

Bugün, patronun iradelerine tabi müftekir bulunan bu zuafa-yi halk, dehşetle teksir etmektedir. Eskiden müstakil çalışan ve geçinen küçük esnaf kısmı, bugün milyonların rekabeti karşısında helak olmuşlar, amele olmuşlardır. Bugün bunlara (Proleter) diyorlar, ne demektir, biliyor musunuz ? Evladlarından başka sermayesi olmayan zavallı demektir. Bir başka isim daha veriliyor : (Dördüncü Sınıf) yani en aşağı sınıf.

Amelenin hayatı, bugün bir kelime ile hülasa edilebilir : Ölecek kadar çalışmak, ölmeyecek kadar yemek. Patron cenaplarına sorunuz, bütün patronların avukatlarına, amelelerine, muktesidlerine sorunuz, diyiniz ki bir serveti vücuda getiren şey nedir ? Para mı ? Sahi nedir ?

Size derhal diyecekler : Sayın ne ehemmiyeti var, amele ne demek ? Hasan olmazsa, Kırkor olur, olmazsa Vasil olur, iş parada.

Maalesef bugün öyle, her şey para ile bitiyor. İşte onun içindir ki bu yanlış bu yalan, bu adaletsiz devri yıkmak, bu insaniyetsiz mekruh para saltanatını tebdil etmek isteniyor. Çünkü her şeyi tevellüd eden saidir. Bir şeyin kıymeti o şeyi vücuda getirmek için sarf-i iktiza eden saati sa'y ile mütenasidir. ‘’ Sermaye ise, tabiki bir vampir gibi, eme eme canlanan bir say'iden başka bir şey değildir. ‘’ Zira sermaye amelenin göreceği iş ile kıymetlenir. İşte bu hakikat bugün canlı canlı defin edilmiş ; yerine hakikatin, insaniyetin adaletten uzak bir mefhum-i kaim olmuştur. Bu zihniyet ile, bu zihniyet kuvveti ile bugün patron, ameleği bir hayvan gibi işletiyor, soyuyor.

Bakınız : Bir patron fabrikasına bir tabur amele topluyor. Bunları dokuz saat çalıştırıyor say'ilerine mukabil, olmayacak derecede tayiş için bir icraat, fakat 9 saatten , açık 4 saatlik mesainin mahsulü olan bir icraat veriyor ve amelenin mahsul-i mesainin mütabakısını 6 saatlik sabiyi gasb ediyor.

İşte haksızlık burada bir madde-i ibtidaiye bir madde-i mamule haline gelmek için saye-i müftekindir, sermayeye değil.

Servetleri tevellüd eden, alet gibi, mevad-ı ibtidaiye gibi vesait-i amel ve istihsal, patron cenaplarının olmayıpda, ictimai bir halde olsa, yani cemiyetin, halkın, hükümetin olsa, herkes mahsul-i mesaisine hemen hemen tam bir suretde nail olur ve cihanda bir müsavat-ı hakikiye tesis eder. Bizim istediğimizde budur. Çünkü her mahsul-i tevellüd eden saidir. Sermaye teraküm etmiş mahsul-i mesaidir. Binaenaleyh sermaye ve mahsul-i erbab-ı mesainin olmalıdır.

Amelenin yaptığı işlerin, patrona kalan kısmına lisan-ı amelide (Artı - Değer / Fransızca) (Fazile Kıymet) diyorlar. Patronun yegane gayesi, bu fazla kıymeti bu karı tezyid etmektir. Buna da vasil için iki çare görüyor :

1- Kuva-yı istihsaliyeyi, yani amelenin “ iş çıkarmasını “ ziyadeleştirmek, bunun içinde en muvafık şey aynı icraatla ameleyi birkaç saat daha fazla çalıştırmaktır.

2 – Amelenin vesait-i hayatiye ve taişiyelerini ihvanlaştırmak zirai amele geçinmek için, ölmemek için çalışıyor. Vesait-i taişiyeye ucuzlarsa patron ameleye az bir şey vererek fazla kazanmış olacaktır. İşte bu şerait dahilinde amele günden güne sefil, günden güne perişan olmaktadır.

Bugünkü sermaye-yi devriyenin mekanizması budur.

Her şeyden evvel hayat-ı hakim olan, anasır, anasır-ı iktisadiden bir cemiyetin şekil ve efradı arasındaki münasebetin maliyeti bu cemiyetin kabul ve tatbik ettiği usül-i mülkiyet ile şiddetle alakadardır. Yani usul mülkiyet ve istihsaldirki bir cemiyetin şekil ve ictimaiyesini tayin ve nesbit eder. İşte 150 sene denirki Cemiyet-i beşeriye hakim olan şu şekil istihsal ve usül-i mülkiyet, zahirele, ızdırapla, sefaletle, felaketle dolu olan bugünkü gayr-i kabıl tahammül şekli-i cemiyeti tevellüd ilemiştir. Bu durum sermayevi-i bidayetde eski usül-i istihsalden farklı değildi. Fakat yavaş yavaş tekamül ede ede ileride bahs edeceğimiz birçok esbab-ı tesiriyle ve bi'l-hassa makineciliğin sanayiye tatbikiyle bugünkü şekli oldu. Hayat-ı sanayide (İnkılap sanayi) namı veriliyor, bir inkılab-ı mühim husule kaldı ve o zamandan beri bu devir bütün haşmetiyle devam ediyor. Sosyalizm bu gayr-i insani ve gayr-i adil devrin tebdilini istiyor, mesleğimizi bir tarz-ı alemide yeniden tesis eden Marks, bu devri,

mecburi ve tekamülün bir netice zarurini telki ediyor. Fakat bu devrinde nihayet zevale ereceğini ve yerine, adil, müreffeh, mesud bir devrin doğacağını iddia ediyor.

Bundan böyle muntazam bir silsile-yi mülakat ile sosyalizm esasatını aleni bir tarzda izah edeceğiz. Bu tatbiatımızı beş mebhasa ayırıyoruz.

1- nci mebhasda bu devre takdim eden (küçük sanayi) devrinin nasıl zevale erdiğini

2- nci mebhasda amele hayatını

3- ncü sermayedarlar sınıfını, ve bu sermaye saltanatı

4- ncü bu devrin yerine ikame etmek istenilen devri, yani (Şekl-i müstakbel cemiyeti)

5- nci bugün sınıf-ı cemiyet arasındaki mücadeleyi izah edeceğiz.

Dahiliye Nezaretinin Beyanatı

Asayiş Meselesi – Valiler – Temsil-i Nisbi

(Antanat) refikimizin muharrirlerinden biri Dahiliye Nazırı Mehmet Ali bey ile bir vech-i ati-i mülakatta bulunmuştur :

☐ Beyefendi, hükümetin vaziyet-i ahval ve umumiyesi ne merkezdedir ?

☐ Memleketin bazı nukatında vak'a-ı işaretilen bazı faal-i şekavetkarane müstesna olmak şartıyla ahval-i umumiye eder. Biz, bu efal-i şekavetkaraneyi de karibe-i izale edeceğimize ümit varız. El-yevm-i elli kadar şıkkı istiman etmişlerdir. Evvelce yalnız (20,000) miktarında olan jandarma kuvveti el-yevm (27,000)e iblağ edilmiştir. Fakat bu miktar (35,000)e iblağ olunacaktır. Kayıt ve kabul için yeni müracaatları temin zamanında emniyet-i umumiye memurlarının vaziyet ve refahını ıslah ettik.

☐ Valilerin tayini hususunda icrası tasvirinde bulunduğunuz tadilat ve ıslahat nedir ?

☐ Biz, erbab-ı vakıftan, icabat-ı ahval ve şeraiti müdürün, muktedir, gayur-i uhdelere mütertib-i vazife-yi kemal-i ihtimam ile ifa edebilecek valiler tayini azmindedir.

☐ İntihabat-ı nisbi kanununu ne zaman tatbik etmek fikrindesiniz ?

□ Biz, bir kanun-i tanzim ettik. el-yevm-i derdest-i tetkiktir. Malumat ve tetkikatımı cem ve telfik eder etmez kanunu Meclis-i Vükela'ya takdim edeceğim. Tatbiki içinde münasip zamana intizar edeceğiz. Bu kanunun tatbiki sayesinde akliyetler tarafından artık şikayete mahal kalmayacak, binaenaleyh bunların hukuku tamamıyla muhafaza edilecek fikrindeyim. Bu suret-i temsil, efkar, kavanın, idare-i hususatında icra-i tesir edecek ve böylece akliyetlerin hukuku muhafaza olunacaktır. Bu kanun sayesinde akliyetler bir bölük teşkil ve hukuklarını müdafa edebileceklerdir.

□ Bu kanunu, memurun-i hakkında da tatbik etmek fikrinde misiniz ?

□ Bunu asla tasvir etmedik. Fakat böyle bir kanunun hayat-ı idareye de de diğer bir şekl-i tevellüd edeceği muhakkaktır.

Sosyalist Alemi

Hamallar Teşkilatı

Bundan otuz beş sene evvel İstanbul'da hamallar arasında vücuda getirilen teşkilat cidden celb nazar-ı dikkatidir dün de bir nebze bahs etmiştik. Hamallar arasında bir bölük teşkilatı vardı. Eskiden bir bölüğün bir kasadarı bir yazıcısı bölüğüne göre de müteaddid kolbaşılar ile birde baş kolbaşı varmış. Yazıcı sabahdan akşama kadar bölüğün varidatını yazar kasadarda o gün akşamüzeri bu varidatı tüccarlardan tahsil ve kolbaşılarda mahiyetlerindeki hamalların adedine nazaran taksim ederlermiş. Eğer kasadar o gün varidat-ı hayatiye muvaffak olamazsa mutlaka varidat, mikdarında bir parayı bir yerden bulmaya mecburmuş. Kolbaşılar akşam üstü hisselerine düşen parayı sabahleyin erkeklerden hamallara tevzi ederlermiş ve her gün böyle devam edermiş.. Harb-i umumiye kadar bu usul böyle devam etmiş. Fakat harb-i umumi başladıktan sonra bu usul değişmiş. Yazıcılarla kasadarlar her günkü hasılatın kısm-i muhit-i hisselerini tefrik ederek kolbaşılara az para vermeye başlamışlardır. Yukarıda bölüklerden bahs etmiştik. Mesela bunlardan Sirkeci gümrüğü bölüğünü ele alalım. Bu bölüğün kahyası Reşid Ağa isminde birisidir ve mahiyetinde 270 hamal ile 20 kolbaşı vardır. Kolbaşılara her gün la akıl 300 – 800 kuruş veriyormuş. Sonra 70 kişi kadarda ambarcı ve arabacı varmış ki bunlarada yövmiye 20 – 80 kuruş vermekde imiş. Bundan maada 80 kadar perakende hamal var ki bunlara da yövmiye 80 kuruş ve diğer mütabakı hamallara da günde 100 – 130 kuruş veriyormuş.

Sirkeci gümrüğüne geçen salı günkü hasılatı temin edildiğine nazaran 800 lira imiş. Buna nazaran burada bir hesap yapalım. 20 kolbaşı hadd-i azami 8 liradan

160 lira, 70 ambarcı ve arabacı 60'sar kuruşdan 42 lira 80 kişi perakende 80'er kuruşdan 64 lira ve geriye kalan 120 hamal da 130'dan 156 lira isabet ediyor. Sarfiyatın yekun-i toparlak hesab ile 500 lira ediyor. Demekki o gün Sirkeci gümrüğü amelelere taksim etmemiştir. Şu misal bize gösteriyorki Kahya Efendi çubuğu elinden bırakmadan ve ayağa kalkmadan büyük bir hisseye ortak olmuştur. Dünya'da bu meslekdeki adamlar için bundan daha karlı bir senet katiyen tasvir edilemez. İkinci bir misal daha yazıyor.

Hisar iskelesi hamalları bölüğü kasadarı Derviş Ağadır. Bunun maiyyetinde 40 kolbaşı varmış ve bu kolbaşılardan her birini ücretindeki arazilerin önüne hariçten hamalların icra-yi ticaret etmesine mani olmak için koyarmış. Birisi kolbaşı olabilmek için behmehal bu Derviş Ağaya 40 lira vermeye mecburmuş. Sonra kolbaşının ticareti o gün için 20 lira ise bunun ancak 8 lirasını hamallara verilmek üzere varidat defterine kayıd ettiriyor. Derviş Ağa iki seneden beri Hisar iskelesi hamalları bölüğü kasadarlığında bulunuyormuş. 1900 lira bir köşk, Hacıkadın'da 1100 liraya bir ev aldıktan maada 500 lira kadar da nakdi mevcut imiş.

Valide hanı civarı hamalları bölüğü kasadarı Nuri Osman Ağa isminde bir şahsa da bundan iki sene evveli cebren oranın kasadarlığını elde etmiştir. Bu şahıs bir pay ecnebi gümrüğünden, bir pay Eminönü gümrüğünde perakendelerinden, bir pay Meyvehoşdan almış. Valide hanı bölüğü kasadarlığından da hissesine düşen başka hesap, bununda Çengelköy'de 3 – 4'er bin liralık üç evi varmış.

Gümrük hamal bölüğü iki imiş. Bunlardan biri ecnebi gümrüğü bölüğü diğeride Meyvehoş bölüğü ecnebi gümrüğüne haricden gelen mallar, Meyvehoş gümrüğüne de dahilden gelen mallar ile haricden gelen yağ, sabun çıkarılıyormuş. Meyvehoş bölüğü kahyası Osman Ağa eskiden beri cari olan kağıda riayet etmekde imiş. Dün hamallar için yazdığımız fıkra üzerine gümrük hamalları kahyası ve 200 lira yövmiye varidatı olan Reşid Ağa kızmış olacakki aralarında en namuslu olan bu adamı gazetemize ihbar etti bulundu diye memuriyetlerden tard ettirmiş.

Yukarıda zikir etmiş olduğumuz meselelerden anlaşılıyorki zavallı hamalları sabahdan akşama kadar birkaç kişiye yövmiye 50 – 100 - 300 lira kazandırmak için çalışıyorlar. Sonra kendileri bu sa'yilerinin karşılığı olan (3,4) liradan artacak (60 – 70) kuruş olabiliyorlar. Dünya'da bu kadar adaletsizlik olmaz ve olmaması için çalışmak en mukaddes bir gayedir. Hamallar 70 kuruş yövmiye ile arkalarından duman

çıkıncaya kadar çalıştıkları halde bir baş veyahut kahya elinde gümüş baston belinde altun saat kordon olarak gezsın, Çengelköy'ünde Büyükdere'de köşkler, yalılar satın alsın. Bu husalanın almayacağı alamayacağı bir şeydir bu vaziyetin karşısında iki mesele tahdis eder. Birinci hükümet bütün bu adaletsizliklere mani olmalı ve hamallar arasındaki teşkilatı tanzim etmeli. İkincisi de yani hamallar katiyen böyle başları, kahyaları kabul etmeyerek aralarında ciddi bir teşkilat yapılmalıdır ki hükümet daha mühim şeylerle uğraşılacak bir zamanda işgal edilmiş olmasın. Biz bu teşkilatı yapmak için kendilerine elimizden geldiği kadar mağlumat ederiz.

Zavallı Ekmekçiler Amelesi

Milli Ekmekçiler Şirketi teşkil ettiği zaman fırın sahipleri bir araya toplanarak bir cemiyet teşkil etmişlerdir. Bu cemiyet patronlardan müteşekkil olduğu için ameleyi eziyordu. Amele cemiyetin kendilerine karşı olan barid-i fena-i muamelesinden rencide olarak aralarında bir cemiyet teşkil ettiler. Ve patronları terk-i işgal ile tehdit ettiler. Bunun üzerine patronlar, amelelerle telif bin etmek isteyerek müşterek bir ictima-i akd ettiler ve müşterken bir tarife hazırladılar.

Bu mukaveleye nazaran 12 çuval un için 7 kişi çalışacak, 10 çuvalı bir kişi pişirecekti. Sonra her ameale günde iki ekmek alacak ve her ay destegahdırlar 1400 pişirici ve hamurkarlar 1100, yardımcılar 700, çıraklar 500 kuruş maaş alacaklardı.

Fakat yalnız has ekmek çıkaranlar bu mukaveleye riayet etmişler, diğerleri ise tatbik etmemişlerdi. Patronlar bu mukaveleyi tatbik etmeyince iaşe ekmeğini tabah eden fırınlar amelesi, bu defa iaşe Nezaretine müracat ettiler. İaşeden, çuval başına fırınlara ameale icraatı olarak 195 kuruş verildiği ve şu hesapla destegahdarlarla, hamurkarların ayda sekiz lira yardımcılarla çıraklarında biner lira almaları lazım geleceği cevabı verildi. İaşe Nezaretinden bu cevabı alan ameleler, patronlara müracat ettiler ve onlardan da cevap muvafakat aldılar. Fakat bu muvaffakiyet bir zaman için oldu. bi'l-ahire bunu da vermemeye başladılar. Bugün fırıncılar iaşeden yani hazine amelenin hakkını alıyorlar fakat bu hakkı ketem ediyorlar ameale bugün haklarını aramak için muhakemeye müracat edeceklerinden bunu hisseden patronlara zahiren amelenin hukukunu muhafaza etmek halbuki bitane ameleyi tekrar tekrar celb ederek zahirelemek maksadıyla Tahtakale'de tolmanın Ali Ustanın taht-ı riyasetinde bir kulüp açıyorlar ve amelede bilmeden anlamadan hukukunun muhafaza edileceğini zan ederek bu kulübe dahil olmaya başlıyor. Halbuki bu kulüp yukarıda söylediğimiz

gibi amelenin hakkını muhafaza için değil bi'l-aks onları birbirinden ayırarak bildiği gibi kullanmak için teşkil etmişti.

Biz katiyen bu amelenin mahud-i kulübün taht-ı esaretinde bulunması taraftarı değiliz. Onlar kendi aralarında çorbacılara hacet kalmadan kulüp veya sendika teşkil etmelilerdir. Hamallar için yazdığımız fıkra da olduğu gibi biz ameleye muavenet etmekle mükellefiz. Vazifemiz yalnız budur, istedikleri kadar kendilerine muavenet ederiz. İşte ancak bu suretle hakk-ı hayat sahibi olabilirler.

Zavallı işçilere, istihkak-ı hak hususunda da muavenet edeceğiz ve avukatlarımız vasıtasıyla hukuklarını müdafa edeceğiz.

Paris'de 1 Mayıs Nümayişleri

Paris 2 (T.h.r) __ Paris'de tatil-i eşgal bir dereceye kadar umumi olmuştur. Sabahleyin icra edilen nümayişler bir sükun tam dahilinde ceryan etmiştir. Ba'de'l-zeval bazı nümayişçi gruplar (kongord) meydanı civarında polislerden müteşekkil olmak üzere ikame edilen kordonu zorlamak istediklerinden memurun zabite şiddetle müdahale etmiştir. Vuku gelen birkaç müsademede bazı kimseler mecruh olmuş ise de sükunet hemen iade edilmiştir.

Günde Sekiz Saat

Paris 2 (T.h.r) __ Yövmiye sekiz saat-i mesainin esas itibariyle Fransa parlamentosunda kabulüne mütakıb Mösyö Milran kanun-i mezkurun Alsas Loren'de tatbiki için tedbiri lazıma ittihaz etmiştir. İstihsalatın teksirine zarar ibras etmemek şartıyla bu kanun-i ahkâmının mevki-i faale vazi-i hususlarını tetkik etmek üzere ameile ve patronlardan müteşekkil-i heyetler teşkil edecektir.

Dünya'da Erzak İhtiyacı

Nev york 2 (T.h.r) __ İaşe mütehasısları erzak fiyatlarının tenzil etmeyip tereffüde devam edeceğine ihtimal veriyorlar. Amerika Ziraat Nezaretine vürud eden raporlarda Almanya, Avusturya – Macaristan, Romanya, Lehistan, İtalya, Bulgaristan veya Çekoslovakya, Balkan hükümetleri Yunanistan, Türkiye, Finlandiya, Sibirya ve Şimali Rusya'nın la-akal daha bir sene erzak tedarikine ihtiyaçları olacağı bildiriliyor.

Rusya Amelesi Arasında

Paris 2 (T.h.r) __ (Helsingfors)dan isar ediliyor : Petersburg'da iğtişaş devam ediyor. Amele, Fırkaları arasında bir fark gözetmeksizin sulhü temin edecek ve

açılığa çare olacak bir hükümet istiyor. İdare-i terhibiyeyi tel'in ediyor. Eyalette kafilere kafilere icra edilen tevkifat-ı amele arasında yeniden ihtilale bais olmuştur.

Nakliyat İcraatlarının Tenzili

Washington 2 (T.h.r) __ Nakliyat idaresi, umumi, navlun-i icraatlarının Rotterdam, Anudes, Havro, Burdu için bir dolar (20) ve bütün bahr-i sefiyed için bir dolar tenziline karar vermiştir. Mezkur tarif pamuğa tatbik edilmeyecektir.

Şuun

Selamlık

Selamlık-ı resmi dün Yıldız'da Hamidiye cami-i şerifinde icra edilmiş, huzur-ı mutad olan emire ve erkan-ı hazır bulunmuşlardır.

İaşe Havadisleri

İstanbul İaşe müdürü Burhaneddin beyin istifası kabul edilmemiştir.

☐ Ekmeklerin ne günden itibaren kesileceği henüz tekrar etmemiştir.

☐ Taşraya gönderilen müfettişlerin celbi doğru olmayıp kemakan vazifelerine devam etmektedirler.

Ekmek – Tuz Yatağında Teehhurat

İaşe müdüriyeti menabında vuku bulan istihbaratımıza nazaran perşembe günü akşamı ve cuma gecesi şiddetli lodos olması hesabıyla Haydarpaşa'da bulunan iaşe zahirelerinin değirmenlere nakli kabul olmayarak ancak cuma günü nakliyata başlanmış olması hesabıyla bazı mıntikalara verilecek anlam bir az tehire uğrayacak ve bundan dolayı o mıntikalarda cumartesi gününün ekmeği akşam kaç vakit çıkabilecektir.

Salahiyet Meselesi

Bir menba-i mevsukdan istihbaratımıza göre müdde-i umumilik evrak-ı ithamiyenin müşikafane bir surette tetkikinden sonra Celaleddin Arif bey tarafından ihdas edilen adem-i salahiyet meselesini halletmiştir. Netice-i tetkikattan müsteban olduğuna göre İttihadçı nazırlar memleketin resm-i zimamdar-ı siyasileri hafta ile değil, belki bir mükafat-ı şahsiye maksadıyla hukuk-i umumiye aleyhine irtkab edilen cürum ve cinayetden dolayı muhakeme edilecektir. (Monitor Oryantal)

Mevkuf-i İttihadçıların Serveti

Divan-ı Harbin, ihtikar ve su-i isti'malat ile müthem ve mevkuf-i İttihadçıların nasıl temin-i servet ettiklerini tahkik bu babda bir rapor tanzim-i hususunda anasır-ı muhtelifeye mensub-i muteberan tüccar ve umuminin tevce ve itibarını haiz-i zevaddan mürekeb bir komisyon teşkil ettiği karşı gazetelerinde okunmuştur.

Gayrimüslimlerin Askerliği

“ Mevsuk bir menbadan aldığımız habere nazaran gayrimüslimlerin askerliği tehiri değil, belki tamamıyla lağvedilmiştir. Harbiye Nezareti el-yevm-i silah altında bulunan ve ahiran vilayetde askere alınmış olan gayrimüslimlerin terhisi hususunda o emr-i lazıma vermiştir ahz-ı asker kanununda gayrimüslimlerin hidmet-i mükellefesine dair bulunan mevadın tadili hakkında bir kanun-i layihası derdest-i ihzardır. Layiha bir ay tasdik arz-ı atebe-yi aliye kılınacaktır. ” (Monitor Oryantal)

Hükümet ve Ermeniler

Hükümetin Ermeniler aleyhinde bir güne takibatta bulunmak fikrinde olmadığına ve binaenaleyh tahkikat icra etmekte olduğu ve bunlar hakkında yeni bir Divan-ı Harbin derdest-i teşkil bulunduğu hakkındaki şayiati pay-ı asl-ı esas bulunduğu (Monitor Oryantal) gazetesini yazıyor.

Çanakkale’de Tamirat

Jurnal Duryan’a bildirdiğine nazaran 1914 – 1915 muharebesi esnasında Çanakkale muharebesinde duçar-ı harabi olan yerlerin İngiliz işgal-i asakiriye memurunu tarafından inşa ve ihyasına teşebbüs edilmiştir.

Yeni Maden İmtiyazları

Ziraat Nezareti tarafından Balıkesir kazasına tabi ferd-i nahiyesinin Yıldız karyesinde altmış sene müddetle (Burayit) imtiyazı İsmail Paşazade Fuat bey ve şürekasına, kemalik-i kasiyesi civarında mermer taşı ocağı küşad etmek üzere elli sene müddetle Mehmet İmare Efendiye Hüdavandigar vilayetinde Orhaneli kazasına tabi Gelemiş karyesinde Mualib’den madeni için doksan dokuz sene müddetle Dava-i vekili Celaleddin Arif beye, Karesi sancağında Balıkesir kazasına merbut ferd-i nahiyesinde (...?) kapu ve emr-i karyelerinde Burayit maden-i imtiyazı altmış sene

müddetle Hacı Ahmet Hamdi Efendiye, Kastamonu vilayetinde Garb-ı karyesinde bakır maden-i imtiyazı Mustafa Şanlı mahdumlarına müceddeden verilmiştir.

Kürd Murahhasları

Dersim mebus-u esbakı Lütfü Fikri beyle Bedirhanzade Osman beyin sulh konferansı nezdindeki Kürd murahhaslığına tayin edildiğini ve Şerif Paşa tarafından Kürdlerin müddeiyatına dair konferansa tevdiğ edilen hatıranın derdesti tetkik bulunduğunu karşı gazeteleri yazıyor.

Postalarda Teyhir ve Posta Sürücülüğü

Dahili Posta müraselatında bir müddetden beri vuku gelmekte olan teehhüratın sebebi posta sürücülerinin alakaları maaşın dört misli kadar bir zam istemelerinden ileri gelmiştir. Posta ve telgraf müdüriyeti bunların mütalabını isaf edebilecek derecede, tahsisatı olmadığından keyfiyet-i Maliye Nezaretine bat-ı zikire bildirmiş ve bu babda muhabere ceryan etmekte bulunmuştur.

Piyasa

Fiyatların Tenzili

Piyasada son haftalardan beri devam eden tenzil dünden itibaren azim bir şekil almıştır. Saatten saate eşya kıymetlerinde ümidin fevkinde tenziller vuku gelmektedir. Bütün eşya kıymetleri üzerinde umumi bir tenzil vardır. Piyasadaki müşevveşiyet ve tereddüd zail olmuş ve vaziyet-i kesb-i vuzuh etmiştir. Manifatura eşyası müthiş bir nisbet-i dahilinde düşmekte bir devamdır.

	Kuruş		Kuruş
Pirinç	27	Buğday	12
Kahve	80	Mısır	11
Şeker (Toz)	38	Arpa	8
“ (Kare)	95	Fasulye	20
		İlah	

Hülasa bugün piyasada fiyatı şiddetli tenzile meyal olmayan hiçbir eşya kalmamıştır. Avrupa'dan külli-yi müvaredat olması ve müvaredatın arkası kesilmemesi dolayısıyla piyasa hali eşyadadır. Şu birkaç gün zarfında şayan-ı hayreti tenziller kayıt edileceği anlaşılıyor.

Telgraf Haberleri

Ukrayna – Romanya

Paris 2 (T.h.r) __ Ukrayna matbuat-ı idaresi Ukrayna Hariciye Nezaretine Romanya tevhid-i harekat-ı şeraitini müzakere etmek üzere yine azimet ettiğini tebliğ ediyor.

Rusya'da Gala-yı Esar

Estokholm 2 (T.h.r) __ Moskova münteşir (İzvastiye) gazetesi bir vech-i ati-i erzak fiyatlarını neşir ediyor. Bulundukları yerde çürüyen patatesler kilosu 9 rubleye, Lahana 10 rubleye, soğan 5 rubleye, itası 18 rubleye, beyazpınar 29 rubleye, ringa balığı 30 rubleye, domuz ve dana eti 40 rubleye, beyaz un 35 rubleye, küçük parça şeker üç rubleye, bir şişe süt 10 rubleye satılmaktadır.

Macaristan Cephe Harbinde

Tebliğ Resmi :

Romanya orduları Hungarya mıntikasında garb-i doğru muzafferane ileri hareketlerine devam ediyorlar süvari müfrezeleri Çekoslovak kıtatı ile irtikabda bulunuyorlar. İki günlük bir muharebeden sonra (Hortvici) kanalı üzerinde düşmanın mukavemeti kırılmıştır. Macarlar müttefiklerimize 295 zabıta 4302 nefer, 19 top, 75 mitralyöz ve (...?) mikdarda mülazıma terk etmişlerdir. (T.h.r)

Alsas – Loren Ahvali

Paris 2 (T.h.r) __ Murt ve muzel meclis-i umumiyesi meclis eyalet reis-i tatisi Mösyö (Deni) bey taht-ı riyasetinde küşad edilmiş ve muma-ileyh mühim mesail-i salahiyenin hal-i hususunda bağlı nutuk irad etmiştir. Mütakaben murt ve muzel belediye reisi Luranda şimdiye kadar vücuda getirilen asardan bahisle 120 kilometre imtidadına bulan bir cephede (20000) hektar arazinin zirai tahsis edildiğini ve harbden mutazarrır olan (...?) komitheliklere binlerce araba ve alat-ı ziraaya (10000) hayvan 1 milyon kilo yulaf, 900 kilo patates tevziğ edildiğini ve aynı zamanda ahali kiraya sekiz milyon frank avans verildiğini beyan etmiştir.

San Salvador'da Harekat-ı Araziye

Paris 2 (T.h.r) __ San Salvador'da işar ediliyor :

Şehirde ve civarında şiddetli hareket vaka olmuş ve bütün gün ve gece daha hafif süre devam etmiştir. Kel-i hasarat devam-ı vukua gelmiştir. Yiner kadar telif ve pek çok mecruh vardır.

Bir Tayyarecinin Hatırasına

Paris 2 __ Sava Meclis-i umumiyesi İtalya tayyarecisi (Palli)nin hatıra-yı namı için (...?) bulunduğu mahalle bir ayda inşasına karar verilmiştir.

Prens Aymond

Paris 2 (T.h.r) __ Taranat'dan bildiriliyor Prens Aymond fevka'l-ade bir memuriyet-i askeriye Batum'a gitmek üzere İstanbul'a müteveccihen hareket etmiştir.

Kabbo Meselesi

Paris 29 (T.h.r) __ Fransa esbak-ı reis-i vükelası (Kabbo)nun muhakemesine haziranın sekizinde başlanacaktır. Muhakemenin pek heyecan olacağı istidlal ediliyor.

Raşid Rıza Bey

Sanatkar Raşid Rıza bey şerefine bugün hanımlara gece umuma Şehzadebaşı'na Millet-i tiyatro fevka'l-ade bir müsamere tertip olunmuştur program (Talak Eğlenceleri) tam üç perdelik komedisi vazı sahne edilecek ve darü'l-eytam (...?) heyeti tarafından nadide bir fasıl-ı terennüm edilecektir.

Hidmet-i Umumiye Acentası

Acele Satılık Hane

Yedi oda ve matbah, koyu, hamam, elektrik vesaire her türlü esbab-ı istirahat-ı havi Şehzadebaşı'nda bir caddede bir hane kiralıktır. Görmek ve yazarlık etmek isteyenler idaremize müracaat buyursunlar. Satılık hane ve arsa olanlarla ev ve arsa isteyenler katip ve memur çırak arayanlar da yine acentamıza müracat ederler işlerine serban bakılır. Her nev-i evrak ve davayı dahi takip olunur.

Kat'i Alaka

Galata'da Ada hanında 10 – 11 numarada tesisine başlanılan ve henüz muamelesi yapılamayan Şark-i Nakliye şirketinden kat'i alaka ilediğimi ilan ilerim.
Hafız 2 – 5

Germinal

Muharrir : Emil Zola

Mabad

□ Oh ! Her gün et bulmak kabul değil ...

□ Etten vaz geçdik. Bari ekmek bulmak mümkün olsa

□ Sahih ! Ekmek bulmak mümkün olsa !... Sesleri birbirine karışıyor ve rüzgar bunların büyük ve uzak eksilerini ihtizaz ettiriyordu. İhtiyar titrek eliyle Cenuvi'yi göstererek :

□ İşte Monsu, orada ! Dedi. Orada, Monsu'da, Fuval şeker fabrikaları henüz işliyordu. Fakat (Hoton) amelelerinin bir kısmını çıkarmaya mecbur kalmışdı. (Dotilol) un fabrikası ile madeni kablolar imal eden (Beluz) imalathaneleri hala bir dereceye kadar muhafaza mevcudiyet edebiliyorlardı. (Sonvil) imalatgahı artık eski siparişlerinin üçde biri derecesinde bile iş alamıyordu. (Marşıyan'da)ki üç büyük demir ocağının ancak iki dairesi işliyordu. (Gagabuva) cam fabrikası amelesi ise icraatlarının tenkis edileceğinden dolayı bir grev yapmak üzere bulunuyorlardı. İhtiyar bu tafsilatı verirken genç adam :

□ Evet, evet biliyorum, anlıyorum ! Diye onu tasdik ediyordu.

İhtiyar devam etti :

□ Bize gelince şimdiye kadar idare olup gidiyorduk. Fakat bizim ocakların istihsalatıda azaldı.

Tekrar o siyah balgamla, tükürdü.

Etien bulunduğu mevkiden her tarafa Nezaret edebiliyordu.

Zulmet tamamen kesif idi. Fakat sanki ihtiyarın eli bu zulmeti büyük sefaletlerle doldurmuşdu. Etien bunu etrafına bakdıkça hiss iliyordu. Soğuk mart rüzgarının bu çıplak sahra üzerinde titrettiği aksi sada bir açlık feryada değil miydi ? Rüzgarlar, buralar adeta kudurmuştu. Sanki sayı için mahkuk bir mot, birçok insanları öldürecek mahuf bir kahat getiriyorlardı.

Delikanlı, görmek hem mütalzaz olur hem de korkak bir turayla nazarlarını serseriyane bir surette bu karanlıklarda dolaştırıyordu. Her şey, mazlum gecenin meçhuliyetleri içinde kayıp oluyor gibiydi. Yalnız pek uzakda ocakların uzun bacaları

görünüyordu. Bu ocakların bir kısmı kırmızı alevlerin aksıyla garip şekiller arz ederken en solda bulunan iki tanesinin menfezinden, meşum-i meşaleler gibi, kıvılcımlar uçuşuyordu. Bu insana adeta bir yangın manzarası hüznün ve kederi veriyordu. Semada ve ufuklarda bu demir ve kömür madeni ocaklarının acı-b-i ziyalarından başka hiçbir yıldızın parıltısı görülüyordu.

Etien'in arkasından gelmekte olan ihtiyar arabacı :

□ İhtimalki Belçikalı mısınız ? Diye sordu.

Her tarafta derin bir sükunet vardı. Yalnız uzakdan demir bir saç üzerine inen bir çekicinin mütered ve boğuk darbeler işitiliyordu. Delikanlı :

□ Hayır Belçikalı değilim, diye cevap verdi. Cenup vilayeti ahalisindenim.

İhtiyar çok konuşmayı sevenlerden değildi. Onun uzun uzun konuşması için karşısındaki muhatabı iyiden iyiye anlaması ve ona bazen bütün ihtiyarları kendi kendilerine yüksek sesle hesabhala mecbur bırakan bir ihtiyaç ile, itimad etmem lazımdı. Bu seferde öyle oldu :

□ Bende (Monsu)danım dedi.. İsmim (Bonmour)dur. (Latifkar Olum) manasına gelen bu isim Etien'i mütehir ettiği için :

□ Şüphesiz bu bir nam-ı müstear olacak ? Diye sordu.

□ Evet, evet ! Beni tam üç defa ulum halinde gördüğün şu gördüğün ocaklardan çıkardılar. Bir defasında hemen, hemen bütün vücudum kavrulmuştu. İkincisinde omuzlarıma kadar toprağa gömülmüştüm. Üçüncüsünde ise bir kurbağa gibi gırtlığıma kadar suya boğulmuş bulunuyordum. Bu üç felaketten de sapasağlam kurtulduğumu görünce bir latife olmak üzere bana (Bonmour) dediler !

Bunları söylerken gülmek istiyordu, lakin müthiş bir öksürük tufanı bu tebessümü yarıda bıraktı. Meşalelerden çıkan (...?) ziya onun solgun simasını ve beyaz saçlarını kısmen tenvir ediyordu. Ufak tefek bir adamdı. Hafif bir (...?) ve hemen de dizlerine kadar uzanan ince uzun kolları vardı. Gayet soğuk kanlı ne havadaki zulmet-i mütekasife, ne hehub-i serin ve sırat-ı rüzgarlar kendisini mütesir etmiyor zan ediyorlardı. Bir takip eden öksürükler nihayet buldu sonra bütün boğazını yırtan ve tahrir eden bir gürültü ile tükürdü ve yine o siyah leke peyda oldu :

Etien uzun uzun karşısında bu siyah kanlar tüküren ihtiyara bakıyor :

☐ Çoktan beri madende çalışmıyorsunuz ?..

(Mabadi var)

3.5 7.SAYI

Birinci Sene – Numara : 7

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

5 Mayıs 1335 – 1919 (Pazartesi) 5 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir. / Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

Müracaat Mahali :

İdareye ait hususat için : Sirkeci'de Hacıpaşa'da Hamam sokağında

Tahrir “ ” “ ” : Bab-ı ali caddesinde Şems matbasında Daire-i mahsusa ilanlar için ayrıca konuşulur.

(Sahibi : Hüseyin Hilmi)

...

Dünkü tarihi muhakemenin aynen zabtı ikinci sahifededir.

...

Bir milletin refahı fukaranın terfiyle mümkün olur.

Masalih ve Amele Nezareti

Türkiye Sosyalist Fırkasını programının en mühim esaslarından ve maddelerinden birisini de bir Masalih ve Amele Nezareti tesisi teşkil etmektedir. Bunun için bugünkü makalemizde bu hususu bir az tevzih etmek istiyoruz : Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye bi'l-hassa bu sermaye antantı devrinde pek malik ve pek muadil ve mahiyet ve ehemmiyet-i alakayla beraber milel-i mütemadine ve müterkiyenin hemen kafası bir dereceye kadar olsun bu musibet-i umumiye-yi tehvin ettirecek çarelere tevessül etmiştir : Sermaye kuvveti ile sa'y-i kuvveti arasında bir muvazenet tesis edebilecek bazı müessesat-ı ihdasta taassup göstermemişlerdir. Binaenaleyh bugün İngiltere, Fransa, Belçika, İtalya, Flemenk, Danimarka, İlah ... gibi nisbete demokratik nasipler üzerine tesis etmiş milletlerin ve hükümetlerin hemen hepsinde sırf amelenin ve erbabimesainin hukukunu muhafaza ve müdafa etmek, memlekette para iktisadı kadar insan iktisadında riayatkar olmak, sınıf-ı ictimaiye arasında muhik bir şiddetle devam eden mücadeleyi bir muvazene-yi makule dairesinde idare etmek maksadıyla, bir takım resm-i teşkilat vücuda getirilmişdirki bunlar mensup oldukları memleketlerin vaziyet-i hususiye ve umumiyesine nazaran (Mesai Nezareti), (Amele Nezareti), (Basiret-i İctimaiye Nezareti) gibi bir takım isimler almışlardır. İsimler muhalif olsa bile gayeler hemen hemen müttehid ve müsemil-i ad olunabilir. Henüz hükümetleri kendi fikir ve maksatları, gayeleri dahilinde tertib tanzim edemeyen mamafih-i idare-i memleketde kuvvetli birer amele fırkalarını idare-i memleketde parlamentolardaki mikdarlarıyla isbata geçen sosyalistler, temsil iledikleri kitle-yi halkın hukukunu muhafaza ve bu suretle nev-i imar-ı muvazene-i ictimaiye tesisi için kuva-yı icraiye arasına böyle bir unsuru muvazene sokmağı mahiye emellerinin ilk inkişafı gibi telki ilemişlerdir. Memleketimizde vaka henüz garb-i memleketleri derecesinde amele ve sanayi hayatı inkişaf etmemiştir. Bununla beraber bizdeki servet ve sermaye talibinin buna mukabil fakr u zaruretin sefalet-i ictimaiyenin aralardakine nisbetle kat kat fazla olduğuda gayr-i kabıl-i inkardır. Bi'l-farz bugün Avrupa'nın her hangi bir memleketinde amele henüz hakk-ı sa'yine tamamen sahip olmakla beraber yine bir dereceye kadar tahakküm ve tagallüblere karşı kendi mevcudiyetini müdafa edebilecek vesait ve teşkilata amele-i ittihad-ı cemiyetlerine, sendikalar muntazam ve müteşekkil-i sosyalist fırkalarına maliktir. Her zaman değilse bile en ziyade tediye uğradığı ve hükümetler her türlü müzaheretinden ümidini kesdiği ve kısalarda yüksek vakur-i sesini ismağı edecek kadar muntazam bir kuvvete naildir. O sayede derki

bugün bütün hükümetler hareketlerinde amele mümessillerinin de velevki zahiren ve şükela olsun muvafakat arasına müracat-ı ihtiyacını hiss ediyorlar.

Memalik-i garbiyede amele arasında mevcut bu teşkilata rağmen kuva-yı icraiye bu gibi mesele faale karıştırmak için arz ilediğimiz hususu amele Nezaretlerinin teşkilinden feragat edilmediği halde bizim gibi amele fırkası her türlü haktan ve hatta insanlıktan bile mahrum bir memleketin bu ihtiyacı olan has ve tatmin edememesi cidden garibdir. Birkaç günlük neşriyatımızdan anlaşılacağı vecihle memleketimizde fikra-i halk ve işçiler pek kahır bir teklifin keyf-i idarelerin istibdadın zebuti olmakta ve bu balayı defa için başlarını yukarıya kaldırdıkları zaman ne kendilerine kuvvetiyle zahir olacak bir teşkilat ve ne de bu adaletsizliklere karşı kendilerini himaye edecek bir müessese-yi resmiye görememektedirler. Sözde ve galiba bizdeki şirketler ve amele ile Nafia Nezareti meşgul olacak ! Halbuki Nezaretlerimizin hemen kafası yalnız ve yalnız şirketlerin müdafî ve nizam-ı hukukudurlar. Her amele kendi derd ve ihtiyacını ancak ve ancak mensup olduğu şirketle hal ve tasfiye etmek mecburidir. Mesela bu son zamanlarda şimendifer kumpanyaları seyr-i sefain elektrik, tramvay vesaire şirketleri icraatlarına bir kaçır kat zamiyat-ı icrası için hükümetin müzaheretini pek tali temin ettiler ve fakat maalesef hiç dairemiz çıkıp da amelenin, bu şirketleri idameye amel yegane olan o fedakar işçilerin hakkını müdafa ile alakadar olmadı. Çünkü bununla doğrudan doğruya veya vazifedar hiçbir daire yokdu. Eğer bu amele kendi aralarında olsun bir teşkilata sahip olmuş bulunsalarda bi'l-tabî varlıklarını ezdirmezler ve mevcudiyetlerini gösterirlerdi. Lakin sermayedarlarımızın sırf kendi menfaatlerini temin için döndürdükleri dolaplar bu teşkilata mani olduğu gibi memleketimizde bu kabili mağdur sınıf halkın, amelenin müracatgahı olacak bir Masalih ve Amele Nezaretinin mevcut olmamasıda bu aşıkâr hakzıslıklara tezyid ve teyid ilemiştir. İşte bunun içintirki Türkiye Sosyalist Fırkası her şeyden evvel kabineden bir (Masalih-i Umumiye ve Amele) Nezaretinin ihdasını talep etmektedir. Bu nezaret mevana bir basiret-i ictimaiye (İmtiyaz Sosyal / Fransızca) vazifesiyle de mükellef olarak memleketin bütün hareket-ı iktisadiye, ictimaiye ve ahlakiyesini bir Nezaret-i mütemadiyen altında bulunduracak ve şimdilik, mağdur ve mazlum amele sınıfı ile zenginler arasında bir suret-i muvazenet teşkil ederek fukara-yı işçilere bir pena her icat olacaktır. Eğer memleketimizde de hükümet mümkün olduğu kadar süratle bir masalih ve amele nezareti ihdas etmeyecek ve erbab-ı sa'y ve ameli bir himaye-yi

ciddiye altına almayacak tekamül olursa ilediği bu günlerde pek müşkül-i al-i iktiham bir vaziyet ihdas edilmiş olacaktır.

Sulh Hükümeti Etrafında

Mütelifin ve Alman Murahhasları

Paris 4 (T.h.r) __ Muahede-i sulhiyeye çarşamba gününden evvel ıttılağ hasıl olmayacaktır. Üçler meclisi kablolar meselesini dahi hal etmiştir. Bunlar müttefiklere aid olacaktır. Alman murahhaslarına muahede-i sulhiyeye vakıf olmak ve yeni hükümet matbalarına tebliğ etmek için 15 gün mühlet verilmiştir. Alman murahhasları bazı mukabil-i tekalifede bulunmak istedikleri taktirde tahrire müraacat edeceklerdir. Müzakarat-ı şifahiyeye katiyen müsaade edilmeyecektir. Bütün meselenin tayin edilen müddet zarfında hali iktiza ettiğinden beri muahedenin tebliği, diğeri imzalanması için yalnız iki celse akd edilecektir.

Mukaddemat-ı sulhiyeye Almanya hükümetinin bazı hususat ile alakadar olmadığına dair bir vech-i ati bir madde ilavesi karargir olmuştur : ‘ ‘ Berlin hükümeti müttefiklerin, Avusturya – Macaristan ve Rusya hakkında ittihaz edecekleri bi’l-cümle mukarrerata iştirak etmeği deruhde ider. ‘ ‘ Düvel-i müttefika ve müşterke hariciye nazırlarından dördünün dün ba’de’l-zeval vuku bulan ictimâğında iaşe meselesi tetkik edilmiştir.

Alman Donanması Akıbeti

Paris 3 (A.t.t) __ Alman donanmasının kısm-i azamının garkına, kısm-i bakiyesinde Fransa ile İtalya arasında taksimine karar verilmiştir.

Almanya’ya Muavenet

Washington 5 (T.h.r) __ Harbiye ticaret meclisi, iktisad-ı meclis-i aliyesinin talebi üzerine Almanya’nın Amerika muavenet cemiyeti vasıtasıyla muavenet-i nakdiyede bulunan milletler meyanına ithal edildiğini bildirilmiştir.

Üçler Meclisi

Paris 4 (T.h.r) __ Üçler meclisi Kiyel kanalının idaresi hususunu tayin etmiştir. İttihaz edilen bu karara tevkifen kanal Almanya’nın taht-ı temelliğinde kalacak ise de beyne’l-milel her akçeye tabi bulunacaktır.

Kiyayu Çayu

Paris 4 (T.h.r) __ Fransız gazetelerinden ekserisi Kiyayu Çayu meselesinin halinden müsaid bir lisanla bahs ediyorlar. Bu husus Tan gazetesi bu suret-i tasfiyenin tarihçesine hazır ettiği uzun bir makalede ez cümle diyor ki : ‘ Japonya kendi mümessillerinin mütebasirane-i istihsal ettikleri neticeden memnun olmalıdır. İtilaf hükümetleri ve Cemahir-i müttehide aralarında bir güne itilaf zuhur etmeksizin Alman İmparatorluğu hesabını Aksa-yı şarkda tasfiye etmişlerdir. Japonya ise hatt-ı hareketini kemal-i vuzuh ile izah etmiş ve Çin’de yalnız teşebbüsat-ı iktisadiyede bulunmak emelinde olduğunu beyan etmiştir. ‘

Paris’deki Japon Amiraline Ziyafet

Paris 2 (T.h.r) __ Öğle üzeri el-yevm-i Paris’de bulunan Japon matbuat mümessilleri tarafından Japon Kuva-yı Bahriyesi amirali Satu ve zabitanı şerefine büyük bir ziyafet keşide edilmiştir. Amiral Japon donanmasının bahr-i sefidde icra edildiği hizmetten bahs etmiş ve hazırun tarafından şiddetle alkışlanmıştır. Fransa matbuatı namına Mösyö Guvan, müttetiklerin iâşe emrinde buhran serbesti münakalatı temin etmiş ve aksa-i Şarki Alman mikrobundan tathir etmek için mücadelede bulunmuş olan Japon donanmasına teşekkür etmiştir.

Amerika - İngiltere

New york 4 (T.h.r) __ Büyük Britanya’nın Cemahir-i müttehide sefiri Lord Reding memuriyetinden itafsal ettiğinden (Akitanya) vapuruna rakiben İngiltere’ye hareket etmiştir. (Pilgarih Amerika) cemiyeti tarafından keşide edilen veda ziyafetinde Kral George ve Hariciye nazırı Mösyö Lansing’den alınan telgrafnameleri kıraat edilmiştir. Kral telgrafnamesinde ayana şu vecihle idare-i kelam etmiştir : Devamlı ve metin-i muahedatın İngiliz lisan-ı mütekellim iki büyük milleti yeni diğerine rabet edeceğinden ümid var bulunmaktayım. ‘

Lehistan Amelesinin Bir Talebi

Varşova 4 (T.h.r) __ Amele sendikaları umumi konferansı Yukarı Silezya, Çeçen dukalığına Dançing ve Vilana şehirlerinin Lehistan’a iadesi talebini havi bir takrir-i (50) amele namına kabul ve tasdik etmiştir.

Habsburgların Emlakı

Prag 4 (T.h.r) __ Ziraat Nezaretı Habsburg hanedanına, ve Kont Turene’ya ait emlakın hükümet tarafından idare edilmesine karar vermiştir.

Prag'da Bir Şenlik

Prag 4 (T.h.r) __ Maarif Nezareti ve Prag şehri ve tank-ı nahliyesi için maktul düşen Çekoslovak evladlarının tecil-i namı için fevka'l-ade bir şenlik tertip etmiştir.

Tayyare ile Bahr-i muhiti Mürur

New york (T.h.r) __ Bahr-i muhit (...?) tayyare ile kat'i etmek için Amerika'da istihzarata memur edilmiş olan Komandor (Juhan Nuven) ihtara inşa edilen deniz tayyaresi ile icra edilen tecriyeden memnun olduğunu beyan ile demiştirki : Tayyare, altı mürettebatıda dahil olduğu halde (11000) kilo bir hamule ile kolayca denizden yükselebilmektedir. Kalecik hafta (Rukavi) sahilinde (arz-ı cedid) e müteveccihen hareket edecek ve oradan Asur atalarına, Lizbon, Pilmot ve İngiltere'ye gidecektir.

Şuun

Meclis-i Vükela dün Sadrazam ve Hariciye Nazırı Feride Paşanın taht-ı riyasetinde akd-ı ictima ilemiştir.

Cemil Paşa

Huzura Kabul

Dün Şehreminii Cemil Paşa mayın-ı hümayuna azimetle huzur-ı şanaye kabul buyurulmuştur.

□ Şehrimize avdet ettiğini yazdığımız Şehreminii Cemil Paşa dün Sadrazam ve Hariciye Nazırı Ferid Paşayı ziyaretle şehremaneti hakkında bazı şerait-i dermeyan ilemiştir. Müstehbarat-ı hususiyemize nazaran bu şerait-i meyanında Şehreminilerinin intihab-ı suretiyle tayini ve bu kararın devair-i belediye müdürüne de teşmili mevzu-i bahs olduğu gibi emanete salahiyet-i vasia-ı itasıyla beraber şehrin layıkıyla imarını temin için tahsisat- fevka'l-ade verilmesi mesailide dahildir.

□ Cemil Paşanın şehremaneti bütçesini konağında tetkik etmekde olduğu haberi alınmıştır.

□ Cemil Paşa kendisiyle mülakat eden (Lu Jurnal Duryan) muharririne beyanat-ı atide bulunmuştur :

“ Şehremaneti tayin edildiğini haber aldım. Fakat umur-ı memureme başlamadan evvel şehremaneti hakkındaki nokta-i nazarını kabul ettirmek isterim. Nokta-i nazarımı Sadrazam Paşa hazretlerine izah edeceğim. ” Ancak şartların kabul edildikten sonra kendimi faale Şehreminii ad edeceğim. El-yevm kendime de hiçbir sıfat-ı resmiye göremiyorum. “

Mağlum olduğu üzere Cemil Paşa salahiyet-i vasia ve bir muhtariyet tama idare talep etmektedir. Bundan başka İstanbul vilayetinin ilgasını ve keyfiyet-i tayininin ahali tarafından serbest bir suretde verilecek ara ile tasdikini arzu etmektedir.

İntihab-ı Nisbi Kanunu

Yeni tanzim edilen intihab-ı nisbi kanunu sayesinde on altı, on yedi Rum ve altı Ermeni mebus-ı intihabı temin edilmekte olduğunu ve mezkur kanunun on altı milyon nüfus üzerine tanzim edilmiş bulunduğunu Pontus gazetesi yazıyor.

Danimarka Sefiri

Danimarka sefiri bugün saat dörtte suret-i resmiyede huzur-u şahaneye kabul edilerek ahd-ı hümayunlarında dahi kemafi's sabık-ı memuriyetinde ibka olunduğunu mabeyn-i itimadnameyi zat-ı padişahıya takdim ileycektir.

Daire-i Meşihatda İctima

Harbiye nazırı Şakir Paşa, Dahiliye Nazırı Mehmed Ali bey, Evkaf Nazırı Vasfi Efendi dün daire-i meşihatda ictima ederek bir müddet-i müzakaratda bulunmuşlardır.

Yeni Bir Heyet-i Nasiha

(Nev Logos) gazetesi konuya Mevlevi dergah-ı çelebisi Halim Efendinin riyaseti altında yeni anasır arasında teyid-i vifaka çalışmak üzere yeni bir komisyon teşkil ettiğini yazıyor.

Gayrimüslimlerin Askerliği

Pontus Gazetesinden :

Gayrimüslimlerin askerliğinin suret-i katiyede ilgası hakkındaki haber-i vükeladan beri müdüriyetimizle vuku bulan mülakatı esnasında teyid etmiştir. Harbiye Nezareti Hristiyan efradı gayr-i mahdud-i mezuniyet verecek bunları bir daha silah altına davet etmeyecektir. Kura efradının hin-i davetinde yalnız efrad-ı müslime davet

edilip Hristiyanlar işleri başlarında bırakılacaktır. Hükümet bu günlerde ahz-ı asker kanununun tedili hakkında bir kanun-i layihası tanzim edecektir.

Azil ve Tayinler

Polis İkinci Müdüriyeti __ İstanbul Polis müdüriyet-i umumiyesi ikinci şube müdürü Osman Vefik bey azil ve yerine Divan-ı temyiz askeri hukuk müşaviri mağlumu Cevad bey tayin edilmiştir.

Kaymakamlıklar __ Mürefte kaymakamı Nusret bey azil olunarak yerine Mamuretü'l-Aziz polis müdür-i esbakı Mehmet Namık bey ikinci maaşla tayin kılınmıştır.

Kartal hariku'z-dekanı

Pontus gazetesinde okunduğuna göre Kartal hariku'z-dekanının tazmin-i hasareti için Anadolu şimendiferu kumpanyası bir milyon tahsis etmiştir.

Mesken Buhranı Etrafında

Millet ve matbuat-ı tadilatın müttetfiken aleyhindedir - Baş müdde-i umumi bey muharririmize müstecirlerin haneleri tahliyeye mecbur edilmeyeceğini söylüyor.

Sükna kanunu tanzim eden komisyonun pek yanlış bir yol tuttuğu matbuatın hemen müttehide vaka olan neşriyatından anlaşılmaktadır. Gerek Türkçe gazetelerin ve gerek karşı gazetelerin ekserisinin neşriyat-ı umumiyetle muhbirler lehinde yapılacak tadilatın ekseriyetle milletin hukukuna indirilecek bir darbe mahiyetinde telki olunduğunu göstermekdedir. Biz milletin doğrudan doğruya hayatına telakkiden mesele ile şiddetle alakadar olduğumuz için dün bu hususda da lazım gelen tahkikatda bulunduk. İstihbaratımız evvelki günkü Antanat refikimiz tarafından yazılıp dünkü nüshamızda münderic bulunan mağlumatı teyid etmektedir. Yalnız sükna kanunu tadilat-ı memur komisyon arasında olan baş-müdde-i umumi bey kendisine müracat eden muharirimiz, (Komisyonun müstecirleri hane-i tahliyeyi mecbur edecek tarzda bir karar ittihaz etmemiş olduğunu) söylemiştir.

Esasen biz, bu, bu tadilat-ı icra ile muvazzaf olan komisyonun tarz-ı teşkilinde muteriz bulunuyoruz. Çünkü sükna meselesinde herkesten ziyade müstecirler ve fukara-yı halk alakadar bulunmakda iken komisyonda bunların bir tek mümessili bile bulunmuyor ve komisyon bi'l-aks-i mucirlerin ve zengin ashab-ı emlakın tesir ve nüfuzu altında icra-i hareket ediyor. Ez cümle azalar üzerinde büyük

bir nüfuz icra ilediği ve bu komisyona her ne sebep mebni ise talep ve istidal-i zatısıyla dahil olduğu anlaşılan Doktor Celal Muhtar beyin Kadıköy’ünde rıhtım boyunda, Beyoğlu’nda ve Şişli’de pek azm-i akarete malik olduğu artık cümleten mağlumiyedir. Böyle burjuvaların ve zenginlerin nüfusu altında hareket eden bir komisyondan esasen başka bir tarz-ı hareket beklenilemezdi. Binaenaleyh komisyon mukarreratının kan lam iken ad edilerek bu hususda tamamen adalete ve munsafane bir tarz-ı hareket tatbik edecek yeni bir komisyon teşkiliyle bu azm-i adaletsizliğin önüne geçilmesini hükümetten bir kere daha talep ve icra ediyoruz.

Evvelki günkü malumatı veren ‘‘ Antanat ‘‘ gazetesi dünkü nüshamızda diyor ki :

‘‘ Muharebe ineklerimizi yarıya indirdi, deri azaldığı için kunduracıya pahalıya mal oluyor. Tabi yaptığı kundurayı yüksek fiyatla emlak sahiplerine satıyor, onlarda bunu kiracılarına yükletiyorlar. Fakat kiracılar halkın ekseriyetini teşkil etmektedir.

O halde ekseriyet, esarete feda edilecek mi ? Bu netice itibariyle şu sorunun için de iki taraf için gayr-i mesavi muamele-i icrası da’i-i mesuliyettir. Komisyon bu mesuliyeti yüklenmiş oluyor. Eğer ekmek fiyatı emlak gibi sabit, ve fiyatını daha fazla tezyid edememek mecburiyeti olsaydı, onu muharebeden evvelki fiyatına indirebilecek miydi. Ekmekten sonra ihtiyacatımıza ikinci derecede lüzumu olan hane meselesi için tezyid edememek değil, belki kıymet-i hakikiyesinin üç misline ilave edildi.

Biz son demokrasinin esaslı bir prensibini nazar-ı dikkate alıyor. Biz prensibin esas ittihaz edilmesini görmekle hayret ediyoruz. O suretle ki kabl-i mukarrerat-ı mütezayüden bir nesilden diğer mesele doğru adalet fikrini, müsamaha-ı biraderane mahveder. ‘‘

‘‘ Sepektator Duryan ‘‘ gazetesi vaziyeti şu tarzda tetkik ediyor :

‘‘ Mütala edilecek iki mesele var :

1) Mesken buhranına nasıl çaresiz olmalı.

2) Yalnız emlak sahiblerine değil. Fakat sokakda kalmak tehlikesine mağruz olanlarla da alakadar olan sükna kanununun tedili meselesi, bu tedil beş on günde hal ve fasıl edilecek bir mesele değildir. Bu başlı başına bir kanun-i tedilinden ziyade bir

mesele-i ictimaiye, iktisadiye belediye ve belki de siyasiyedir. Bütün bunlarla beraber bir mesele-i hayatiyedir. Pek derin tetkik edilmeye muhtaçdır. ‘‘

□ Sükna kanunu tetkike memur komisyon bugünkü ictimada layihayı ikmal ederek sadarete takdim edilecektir. Bu hususdaki mütalatımızı esasen yukarıda yazdığımız için yalnız kayıd ile iktifa iliyoruz.

İhtikar Derdleri Etrafında

Romanya’dan Çalınan Makineler

Diğer memleketlere nisbetle bedbaht-ı evvelîğimizde daha vasi bir nisbet-i intişar bulan muhtekirlere, ihtikarlarını yalnız vatanımızda tatbik ile iktifa etmemişler, çabalarını şişirmeye müsaid olabilecek her fırsattan büyük bir maharetle istifade ilemişlerdir. Bu cümleden olmak üzere bu mahlukat tağliye bir zamanlar ordularımızın istila suretiyle bulundukları eyaletlere de dest-i tahriplerini uzatmışlar ve büyük ağabeyleri olan Almanlardan aldıkları ders-i ihtikarı o memleketlerde de olanca vesaitle tatbik ederek kargaşalıktan bi’l-istifade orada buldukları işe yarar her şeyi – Bi’l-tabî muradımız sırf cihet-i askeriye ve hükümete aid olan ganaim-i harbiye değildir - Buraya getirerek bu bad-heva-yi tesisat sayesinde bol bol mustafid olmuşlardır. Bunların adedi pek az olmakla beraber biz yalnız bir ufak mesele-i zikriyle iktifa edeceğiz :

Merhum Mahmud Şevket Paşanın biraderi olan yüzbaşılıktan Mustafa Halid Süleyman bey isminde bir zat - ki el-yevm-i ismini zikir edeceğimiz birçok ticarethanelerin sahibidir - Bağdad mebusluğuna intihab edildiği zaman bir ticarethane açmak için icap eden meblayı bile istikraz ile tedarik ilemek mecburiyetinde olduğu halde harb-i umumiyenin zuhurundan sonra vadi-yi servet ve yesarda diye aldığımız atmağa muvaffak olmuş ve evvela Topal İsmail Hakkı’nın müzaheretî sayesinde cihet-i askeriye şayan vermek suretiyle başlayan ve ucuz fiyatla getirilen malları orduya pahalı fiyatlarla kabul ettirmek suretiyle cidden zengin safhalara giren bir ticaret sayesinde bugün müteaddid ve büyük ticarethanelere sahip olmuş olarak ! Ünvanı verdiği matnutan bir apartmanı yirmi bin liraya satın almış. Kartal’da Eyüp ve Ketan, Kumkapı civarında şayan-ı fabrikaların eline geçirmiş velhasıl muazzam ve muhtesim bir servet idharına olmuştur. Buraya kadar pek muhtesiren yazılan ve ledi’ül-icab tevessüde edilecek olan meseleler sırf dahili bir ihtikara aittir. Lakin bundan sonra diğer bir mesele daha istihbar ediyoruz ki bugünden şiddetle nazar-ı itibar alınmadığı

halde yarın için bütün milleti zarardide edecek mahiyet-i kesb etmesi ihtimali olduğu için bu hususda bildiklerimizi yazmaya mecburiyet-i hiss ettik. Çünkü esasen şimdiye kadar pek fuzuli yükler altında bütün kabiliyet-i hayatiyesini kayıp eden zavallı milletimizin böyle birkaç muhtekir hesabına yeni teklif altında inlemesine tahammülümüz yoktur. Haber aldığımıza göre yukarıda sevaik-i servet-i tadad ilediğimiz bu zat-ı ordumuzun Dobruca ve Romanya'da bulunmasını kendisi için bir fırsat bilerek yalnız yirmi bin lira nakliye ücreti verilmek suretiyle oradan (1070) parça mutelif makine getirmiş ve bunlarla (Ay Yıldız) namı altında, Eyüp'de bir fabrika tesisi teşebbüsünde bulunmuştur. Bu fabrikada yine ihtikar eylemi iştilgal edileceğini bilemeyiz. Yalnız bugün Düvel-i muharebe tarafından kabul edilen tamir-i haşarat-ı esasatına ittibaen yarın Romanya bize kendisinden gasb edilen emvalin bir listesini gönderdiği zaman tabi bu mekanlar ve teferruatta ona dahil bulunacak ve eğer şimdiden işin o kısmı geçilmeyecek olursa bu efendilerin gasb-ı servet etmesi uğrunda o listeye derece edilen mebla-i yekunini yine bu zavallı millet esasen tam takır olan giysisinden tediye-yi mecburiyetinde bulunacaktır.

Bu zikir ettiğimiz bir meseledir ve zan etmeyiz ki münferid kalsın ! Binaenaleyh hükümet milleti atiyen bu fuzuli zararlardan kurtarmak isterse şimdiden bu hususda icap eden tedbire tevessül ilemelidir.

İttihatçılara Aid Tarihi Mahkemenin Dünkü Safhaları

İttihatçı Vükelanın Tefrik-i Muhakemesine Karar Verildi – Bu Nakille Beraber Dava Yine Divan-ı Harb Örfiden Rivayet Olunacaktır - İttihat ve Terakki Teşkilatı - murahhas-ı mesullerin Vazifesi - Taşra Şubeleri - Muhaberatin Tarz-ı Talebesi - Teşkilat-ı Mahsusa Ne Etti ? - Reis ve Meclis-i Umum-i Vezaiifi

Birinci Celse

Reis Nazım Paşanın taht-ı riyasetinde müteşekkil olan Divan-ı Harb Örfidün dahi bi'l-ictima İttihad-ı erkanının muhakemesine devam etmiştir. Zevali bir buçukda başda Sait Halim Paşa olmak üzere sırasıyla İbrahim, Kemal, Halil, Şükrü, Nesimi, Midhat Şükrü bey, Küçük Talat, Ziya Gökalp, Atıf Rıza ve Cevad beyler mahkeme salonuna dahil oldular ve mevki-i mahsuslarında oturdular. Bir az sonrada Heyet-i Hakime makamlarında, ahz-ı mevki etti. Makam-ı iddiada muavinlerden Reşad ve müdafa-i mevkinde Celaleddin Arif, Saddettin Ferid, Saki, Haydar Rıfat, Sadreddin, Mahmud Mahir, Cemil Monla ve diğer bazı vükela-ı davayı bulunmaktadırlar.

Halil bey kıyam ederek makam-ı riyasete bir istida takdim etti. Bunun üzerine müdde-i umumi bakan evvela kararnamenin kıraatini teklif etmesi üzerine zabıt katibi tarafından mezkur kararname bir vecezir kıraat olundu :

Birinci Kararname Sureti

Keyfiyet-i müdafa vekillerinin araya iledikleri nokta-i nazarından tetkik müzakere olunduktan, birinci nokta-i nazarı hakkında iddia ve kararname tetkik edilmekle anlaşılıyorki makam-ı iddianın mevzuhen dermeyan ilediği vecihle İttihat ve Terakki Cemiyeti münfesihiinin şahsi manevisi ceraim-i adide ile taht-ı itham ü mesuliyette bulundurulmakda idiğinden cemiyet-i mezkurenin merkez-i umumileri azalıklarında bulunmuş olan maznuninin ceraim-i mezkurenin vakuana sebebiyet vermiş ve bu cümleden olarak tehcir kanunun tatbikatı süresinde meclis-i mezkurenin şuraya buraya tayin ve azam iledikleri murahaslar ve memurlar marifetleriyle tertip olunan cinayetin kafasına vukufları bulunduğu inzimam rüyalarıyla tahdis etmiş araya olunan delail-i muknia ve vesaik-i adide ile isbat edilmekde ve ceraim-i mezkurenin vakuana müzaherette bulunmuş olmak üzere itham olunmalarına karşı ceraim-i mebhusanın bi'l-cümle Teba-ı Osmaniye'nin muhafaza hukuk ve hayatlarını zemin ve mütekeffil olmaları lazım gelir heyet-i hükümet-i erkanının vükelalık umurundaki (...?) vesayetlerinden münbais olduğunu ika için serd edilen hususat hiçbir vecihle muhik ve nefis-i (...?) muvafık görülemediğinden merdud ve Teşkilat-ı mahsusa doğrudan doğruya merkez-i umumi ziraat arasında bulunmuş veyahut bir daire-i resmiyeye mensup şube-i idare ad edilsin maksad ve tarz-ı teşkili mevzu-i bahs olmayıp zahiren harb-i gayelerini istihal uğrunda istihdam olunacağı aşığa edilen Teşkilat-ı mahsusaya mensub efradı manasına almasa da idhal edilmiş olan bir takım mücrimin ve serserileri tehcir-i kafilelerinin sur-ımuhtelifede tespit ederek ifana ve taktil-i efalini kuvadan faale çıkarmakda istihdam edilmekle birçok ailelerin mahv ve nabud olmalarına rıza göstermiş ve müzaheretde bulunmuş oldukları iddiasını kuvvetden düşürecek mahiyeti haiz olmayan müdafatdan mağdud bulundukları gibi ikinci nokta-i nazarda basit olunan ferazyat-ı heyetimizin hariç az vazife kanun-i esasiyemizin (30 – 31)nci maddelerinde beyan olunduğu vecihle hükümetin siyaset-i umumiyesinden dolayı muhakeme icrasını tasvir etmediği ve ancak makam-ı iddianın dermeyan ilediği ceraim-i adide ile itham olunan İttihad ve Terakki cemiyeti şahsiyet-i maneviyesinin heyet-i icraiyesine dahil bulundukları cihetle ittihaz olunan mukarrerat ve izhar edilen müzaheretdan şahsen mesul gösterilmeleri üzerine ceryan

ettirilecek muhakemenin mahiyeti ayan-ı müzakeresinden riyasetin bir sualine esbak-ı adliye nazırı beyefendi tarafından cevaben beyan edilen mütala-yı zatiye ile tagayyür edilemeyeceği ve azadan bir zatın ita ilediği tekraren reddi dahi hiçbir vakt-i tefsir kararı ad ve itibar olunmayacağı acilden müdafa vekillerinin isnad etmek istedikleri ayan-ı keramın hak tefsirine müdahale suretiyle olmayıp mücerred 16 kanun-i evvel sene 334 tarihiyle tasdik-i ali celb-i padişahıya iktiran etmiş olan kararnamenin taktil ve tebci-i davasını rivayete memur ilediği divan-ı harbin ibtidar etmiş olduğu mezkur davaların divan-ı harb hazırımızın hakkındaki 8 mart 335 tarihli kararnameye tevşih buyurulan irade-i seniye tacdarı ile memur edilmiş tebanın maznunin-i müşarik ve muma-ileyh -i şahsen mütecasir oldukları anif'ül beyan-ı faalden dolayı muhakemelerin icrası dahil idare-i vazife görülmüştür. Üçüncü nokta-i nazardan tetkikata girişilince idare-i örfünün ne zaman ilanını düşünmek ne de esbab-ı ilanını aramaya lüzum görülemeyip beş seneye karib bir zamandan beri devam eden harb-i umum-i makziyatından olarak seferberliğin ilanı ile beraber Memalik-i Osmaniye'nin her tarafına teşmil edilen idare-i örfiye maznunine atıf ve isnad olunan ceraimin esna-i vakuanda ceri olduğu gibi el-yevm-i dahi baki bu (...?) binaen idare-i örfiye kararnamesinin ikinci maddesinde bi ibaretiha (İdare-i örfiyenin ilan olunmasıyla mülkiyenin işbu idare-i örfiye kararnamesine muhalif olan maddeleri ahkam-ı idare-i örfiye devam ettikçe (...?) tatil olunacaktı.) Natık olduğuna nazaran bilimum Osmanlıların birçok ecnebin tesirat-ı azimesini badi olup husula getirdiği heyecan-ı umumi bir galeyan ve teşevvüşata münakalb olmasında taht-ı ihtimalde bulunduğu göre ceraim-i mebhusa faallerinin zahire ihracı ve hükümet lazıma adaletin vakit ve zamanıyla ifası idare-i örfiye mukteziyat-ı kanuniyesinden bulunduğu binaen testir buyurulan mezkur kararnamelere tevfikten maznunin müşarik ü muma-ileyh im-i haklarında mülga divan-ı harb-i mahsusaca takibat-ı kanuniyeye ibtidar olunmuş bu mütala mıntıkaya binaen derki daire-i istantakiyede irad olunan, meseleden vükelalık vezaifine aid olan sualleri cevap itasında beyan-ı mazeret edilmiş ve şahısların münhasır efal-i hakkındaki suallere lazım gelen cevaplar mevzuhen ityan olunmuştur ve her ne suretle tetkik olunursa olunan üçüncü nokta-i nazarıda dahi hususat-ı muharrir eden muhakeme edilecek olan müşarik ve muma-ileyh -i muhakemelerini muhakem-i adliyeye sevke mecburiyet-i kanuniye bulunmak şöyle dursun anifen zikir olunduğu üzere kararnameler ahkam-ı celilesiyle divan-ı harbimizin mezkur dava-ı revbete bi'l-hassa memur edildiği teslim olunur. Vükelalık da bulunmuş olan

maznunin-i muhakemesinden divan-ı harbi rivayet olunmayacağı hakkındaki müdafatın suret-i muharririne vecihle red ve cerhinden sonra diğer maznunlar hakkında dermeyen olunan mütalat-ı bi'l-küllîye gayr-i varid olacağı pek bedihidir.

Dördüncü nokta-i nazara gelince Divan-ı harbin rubetine ibtidar ilediği muhakeme-i divaniye mebusun takririnde muharrir-i haram şeklinde olmayıp makam-ı iddianın İttihat ve Terakki cemiyetinin şahıs manevisine atıf ve isnad ilediği ve müstantık-i kararnamenin gösterdiği ceraim-i muhtelifenin cemiyet-i mezkure meclis ve merkez-i umumiye mukarreratından doğmuş olması elde edilen delail ve vesaik ile isbat olunarak mezkur meclislerde sahip rey olan zevatın alaka müdahilleri derecat-ı tahkik ettirilmek ve ana göre haklarında karar ittihaz olunmak sadedinde ceryan edeceğine ve vükela-yı müdafadan Celaleddin Arif beyefendinin tenvir ve tevzih-i müdafa zamanında beyan ilediği misal suret-i atiyedeki şekilde tasvip ve tasvir olundukda mesele : Hafi veya aşikar (...?) bir cemiyet tarafından tertip olunan bir vak'a-ı cinayetkarane, bir şerzeme-i bağıın tarafından mevki-i müdevvine getirildiği ve bunların içlerinde hatta Vükela-ı hazırardan bir zatın da bulunduğu farz olursa münacesirler meyanında vükeladan birinin bulunmasından dolayı vak'a-ı mebhusa hakkında takibat-ı kanuniye ifasını ve muhakemenin icrasını imkansız bırakmamak ve hükümeti naçar bir vaziyette (...?) anarşi haline sokmamak için vaz'ı kanun-i idare-i örfiye kararnamesinin (9)ncu maddesinde bi ibaretiha (Divan-ı harbi-i münhasıren makamına kaim olduğu muhakem-i adiyeye-ye cezaiyenin vezaiyiyle mükellef olduğundan idare-i örfiye ilan olunan mahalın haricinde kain-i muhakemede bakılan veya bakılacak olan mecalin muhakemi adiyesinde salahiyeti dahilinde olmayan bir işe müdahaleye hakkı olamayacağı gibi idare-i örfiye altında bulunan mevkiğin mehakim-i adliyesinin örf-i iradeye ilanından evvel bir dereceye kadar rivayet etmiş olduğu işlere dahi bakamayacaktır.) Deyu mezkur olduğuna göre mehakim-i adiyede rivayete ibtidar olunan bir davanın rivayetinde divan-ı harbler memnu kılınmış ve fakat muhakem-i istisnaiyeden bulunan ve memleketimizde nadiren ismi işitilmekten başka şimdiye kadar mevcudiyet-i has olunmayan Divan-ı ali de ibtidar olmuş olduğu tasavvur edilen bir dava bile olsa ind'el-iktiza evvel davanın rivayetinden Divan-ı harbi-i mezkur kararname mana etmemiş olduğu sarahatiyle beraber farz-ı mahal olarak bahs olunan davanın Divan-ı alice rivayetine ibtidar edilmiş olması farz edilse bile baladaki zikir olunduğu vecihle İttihat ve Terakki cemiyetinin şahsiyet-i menvisine atıf olunan ceraimle maznun-i müşarik aleyhimin merbutiyetleri davası Meclis-i

mebusan ve ayanca katiyen mevzu-i bahs olmamış olup divaniye mebusu Fuat beyin takririnde tadad olunan ceraim-i kanun-i esasinin (127)nci maddesinde bi ibaretiha (Meclis-i mebusan azasından biri veya birkaçı heyet-i mebusanın dahil daire-i vazifesi olan ahvalden dolayı vükela-ı devletden bir zat hakkında mesuliyeti mucib-i şikayet beyan etmek istedikleri halde reise bir takrir ita etmek lazım gelir.

Takrir-i reisi tarafından mebusana ba'de'l-ita heyet-i umumiyece karar ile tayin edilecek bir şubeye tarih-i itasından nihayet üç güne kadar irsal olunur. Şubece tahkikat-ı lazıma icra ve iştika olunan zat tarafından izahat-ı kafiye istihsal olduktan sonra şikayetin şayan-ı müzakere olduğuna ekseriyet-i ara ile karar verildiği halde bir kararname tertip olunup heyet-i umumiyeye arz olunur. Heyet-i umumiyede vuku bulacak müzakarat neticesinde ledi'ül-iktiza şikayet olunan zat-ı davetle bi'z-zat veya bi'l-vasıta vereceği izahat-ı istima olunduktan sonra reye müracat edilir. kıraat olunan kararname aza-i mevcudenin sülşani ekseriyetiyle kabul olunursa muhakeme-i tabini meşar-ı mazbatası tanzim ve reis tarafından makam-ı sadarete takdim olunur.) diye mezkur olduğu vecihle teklif olunan hususun mahiyetini tayin zamanında icra edilmiş natamam bir tahkikatdan ibaret olup heyet-i umumiye de müzakere edilecek mahiyetde bulunup bulunmadığı bile tekrar ettirilememiş natam bir tahkikat olduğundan hiçbir zaman Divan-ı alinin rivayetine ibtidar ilettiği tahkikatını ad olunamaz. Çünkü tahkikat-ı mezkure neticesinde keyfiyet-i heyet-i umumiye de müzakereye şayan görülürse Ba'dehu ita olunacak salsan ekseriyet kararıyla divan-ı ali teşkiline lüzum gösterilebileceği madde-i mezkure-yi tetkikatından müsteban)olmaktadır. Şu halde heyet-i umumiyede müzakeresinde bile karar verilememiş olan beşinci şubenin natamam-ı tahkikatı ad olunmayacağı bedaht-i nemayan olunur. Hulasa nukat -ı erbaa-i nazardan serd olunan müdafat-ı bilade-i mestur olduğu vecihle red ve haric olunarak inhaz-ı karar için rehber delilimiz olan bilade-i mezkur müdafa-ı kanuniyeye istinaden ve adaletine padişahımızın tasdik-i al-i hümayunlarına iktiran etmiş olan mezkur kararnamelere tevfikeyn dava-ı mebhusanın rivayetine memur olan divan-ı harbimiz heyeti hiçbir dakika bişkar-ı intizaratdan ayırmak istemediği kavanın-i mevzu-i osmaniye ve iman-ı kemal ile muktedir bulunduğumuz ahkam-ı celile-i firkaniyeden (...?) inhıraf etmeksizin ve hiçbir nüfuz ü (...?) fikriye-i müncezip olmaksızın ((...?) allah) ile meşhun olan kalplerimizin daribatından başka sadaya kulaklarımız sağır olduğu halde kudret-i beşeriyenin yettiği mertebede tatbik-i adalete cezam ve kasd

ederek mezkur davanın rivayetine Divan-ı harbin vazifedar olduğuna müttefiken karar verildi. 4 Mayıs sene 335

Mir-alay Aza Aza Aza Aza Reis

Recep Ferdi Ali Nazım Mustafa Zeki Mustafa Nazım

Ba'dehu Halil bey tarafından takdim edilen ve geçen celsede Divan-ı Harbin vazife ve salahiyeti hakkında Celaleddin Arif ve Sadettin Ferid beylerin okudukları iddia nameye ilaveten bazı mülahazat-ı kanuniye serd ileyen istidaname kıraat edildi.

Reis Paşa __ Divan-ı Harbin kanaati gelecek celsede tebliğ edilecektir. Bütün bu tafsilat nazar-ı dikkate alınacaktır.

Halil bey __ Bendeniz bir mesele-i mukaddema hakkında maruzatda bulunacağım müsadenizi istirham ediyorum.

Reis paşa __ Diğer bir kararname daha vardır. Ondan sonra söylüyorsunuz.

Bunu mütakıb zabıt katıbi tarafından bir vech-i ati-i muharrir ikinci kararname kıraat edildi :

İkinci Kararname Sureti :

“ Muhakemeleri icra edilmekte olan maznun aleyhim meyanında olup evvelce vükelalıkda bulunmuş olan Said Halim Paşa ile Ahmed Nesimi, İbrahim, Kemal, Halil, ve Maarif nazır-ı esbakı Şükrü beylerin ve firari Talat, Enver ve Cemal efendilerin el-yevm-i taht-ı tevkifde şerik-i cüumları olup haklarındaki tahkikatın ikmal edilememiş olmasından dolayı henüz Divan-ı harbe sevk edilememiş ve evvelce vükelalıkda bulunmuş olan maznunin-i saire ile birlikde icra-i muhakemelerinin daha muvafık görülmesine binaen müşarik-i aleyhime aid davanın tefrikiyle bu babdaki evrakın heyet-i tahkikiyeye iadesini ve bu kere vürud eden varaka-ı ihbariyede muharir-i mahsusat hakkında dahi tahkikat-ı icrasıyla cümlesinin birden Divan-ı Harbe sevk olunmalarına müttefiken karar verildi. “

İkinci kararnamenin de kıraatini mütakıb Reis Paşa :

__ Yarım saat sonra, diğer zevatın muhakemesine başlanacaktır, diyerek birinci celseye ikiye yirmi kalarak nihayet verildi.

İkinci Celse

İkinci celseye saat ikide mübaşeret olundu.

Maznunun mevkinde bu defa Midhat Şükrü.

Cevad, Rıza, Ziya Gökalp, Küçük Talat ve Atıf beyler bulunuyorlardı.

Midhat Şükrü Bey :

Reis paşa diğer maznunların çıkarılarak yalnız Midhat Şükrü beyin kalmasını emir etti. Diğer maznunlar çıkdıktan sonra Midhat Şükrü beye Reis tarafından İttihad ve Terakki'ye ne vakit dahil olduğu, ilan-ı hürriyetden sonra ne gibi memuriyetlerde bulunduğu ve ba'de'l-meşrutıye cemiyetin faaliyete neden beda ilediği ve merkez-i umuminin mukarreratının ne suretle tanzim ve tatbik ilediği soruldu.

Midhat Şükrü bey tarafından bu suallere cevap verilmiş, ve meşrutiyetden evvel cemiyete dahil olduğu ve cemiyetde ifa-i hidmet ilediği ve İttihad ve Terakki cemiyeti bir fırka siyasiye halinde olduğu için meşrutiyetden sonra da faaliyetine devam ilediği tarzından ifadetde bulunmuştur.

Midhat Şükrü bey Ba'dehu cemiyetde verilen kararların aza-i mevcude tarafından ita olunduğu ve kabul etmeyenleri istifa ilemekde serbest bulunduğu hakkında izahat verdi. Ve memalik-i baidede bulunan azaların bu kararı kabul edip etmemekde serbest olduklarını dermeyeran iledikden sonra cemiyetin Teceddüd Fırkasına devrine dair bazı izahat verdi. Ve buna sebep olarak da İttihad ve Terakki'nin siyasetin kayıp ettiği için buna lüzum görüldüğünü ve merkez-i umuminin taşralara gönderilen murahasalarının doğrudan doğruya merkez-i umumi tarafından tayin olunduğunu ve bu murahasaların cemiyetin teşkilatı hakkında daima ita-i malumat ilediklerini ve hariçdeki şubelerin mukarreratlarını ittihazda nizamname mucibince serbest olduklarını anlattı. Ve izahatına şu yolda devam etti :

İttihat ve Terakki ve Teceddüd :

□ Teceddüd Fırkasına evrakı kamilen devir ettik maalesef evrakın kısmı Doktor Nazım beyin (...?) kaldı. Mevcud-i evrak iki fırkaya teslim olundu. Katib-i mesulün vazifesi gelen evrak-ı tetkik ü cevap ita etmek, müzakere zamanında riyaset etmek ve mukarrerata imza kaynaktır. Meclis-i Umumiye'nin vazifesi ise program ve nizamname mucibince kongre için hazırlanmaktır, vükelanın Meclis-i umumiye dahil olmasına 329'da karar verildi. Ve Sadrazam reis-i umumi ad olundu. Bu suret-i nizamnamede mecbur değildir. Fakat bu daha tabi ad olundu.

Teşkilat-ı Hafiye

Cemiyetin Teşkilat-ı Hafiyesi ne evvel ve ne de sonra olmamıştır. Harb-i umumiyenin ilanından sonrada hiçbir teşkilat vücuda getirilememiştir. Yalnız bazı arkadaşlarımız harbe iştirak etmişlerdir. Biz de onları mezun ad iledik. Binaenaleyh bu gibi arkadaşların ne vazifede bulunduklarını ve ne işle meşgul olduklarını haber alamazdık. Bu ifadetden sonra Mithat Şükrü bey çıktı.

Ziya Gökalp beyin İfadesi :

Mithat Şükrü beyden sonra salona celp edilen, Ziya Gökalp bey ise irad olunan suale bir vech-i ati-i cevaplar verdi.

□ İttihat ve Terakki'ye meşrutiyet-i mütakıb-i intisap ettim. İnkılapdan sonra faaliyete devamımız bir fırka-ı siyasiye olmamız hesabıyla zaruri (...?) 325'de kongrede bulundum ve 326'da merkez-i umumiye aza-ı intihab olundum. Merkez-i umumiden kararlar imza olunurdu. Hazır bulunmayanlar karar-ı kabul mecburiyetde değildirler, istifa edebilirler. İttihat ve Terakki'nin taşralarda murahhasları ve heyet-i merkeziyeleri vardı. bi'l-ahire katib-i mesullerin de merkez-i umumiden intihab olunurdu, harbin sonunda kongrede İttihat ve Terakki'nin Teceddüd Fırkasına tahvili münasip görüldü, defterler ve kuyudat yeni fırkaya devir olundu. Evrak-ı mühimenin Doktor Nazım bey tarafından kaçırıldığını Mithat Şükrü beyden bi'l-ahire tevkifhanede işittim. Teceddüd Fırkasına dahil olmadığının sebeb-i siyasetle iştilal etmemek hususundaki ictihadımdır. Fırkanın hiçbir teşkilat-ı hafiyesi yokdu. Harb-i umuminin ilanından sonrada yapılamadı. Arkadaşlarımızdan harbe iştirak edenler oldu. Bunlar vazife itibariyle cemiyete mensup değillerdi. Murahhas-ı mesullerin vazifesi bulundukları cemiyet-i merkeziyelerin katib-i sıfatına haizdiler, nizamname mevadını hüsn-i tatbika Nezaretde ederlerdi. Vükela-ı meclis-i umumiye aza olarak bi'l-ahire kabul olundu. Harici teşkilatımız bizden yalnız mektep vesaire gibi müessesat-ı ciddiyeyi temin için para isterdi. Bi'l-ahire o mektepleride evkafa terk ettik haricde bulunan azalarımız bize hiç müracaat etmezlerdi. Ziya bey bu sözlerden sonra çıkmış ve Reis Paşa Talat beyin celbini emir ilemiştir.

Talat beyin sözleri :

Talat beye sorulan suallere atide munderic cevaplar verdi :

□ Cemiyete inkılapdan evvel girdim. Cemiyetin biri teşkili hariciye diğer teşkilat teşriği olarak iki teşkilatı vardı. Cemiyete 319 kongresinde dahil oldum. Vükelanın meclis-i umumiye aza-ı tabiye olması 329'dadır. Sadrazam olması şart

değildir. Taşralarda teşkilatımızda Heyet-i merkeziye ve katib-i mesullerimiz vardı. Nizamnamede herkesin vazifesi sarıh olduğu için hariçdeki teşkilatımız bizden istane etmezdi esasen en birinci vazifemiz ittihattı bunu sor muhtelifle ile tayin etmeye Avrupa’da olduğu gibi bizde çalışırdık. Cemiyetin ne harbdan evvel ne de sonra hiçbir teşkilat-ı hafiyesi yokdu. Bazı arkadaşlarımız harp esnasında garba gittiler merkez de mukarrerat-ı ekseriyetle verilirdi. Hazır bulunmayan azalar o kararı kabule mecbur değildir. Onlarla merkez-i umumiyenin maddi hiçbir alakası kalmaz. Cemiyet-i Teceddüd Fırkasına bizim istifamızdan sonra tahvil etti. Buna da kongre karar verdi. Evrak dahi devir olmuşdu, evrakdan bazılarının Doktor Nazım bey tarafından alındığını bi’l-ahire Mithat Şükrü beyden öğrendim Talat beyden sonra merkez kumandan-ı sabıkı Cevad bey celp olundu. İrad olunan asliye bir vech-i ezir-i cevaplar verdi.

Cevad beyin İsticvabı :

İttihat ve Terakki’ye inkılapdan sonra girdim hiçbir vazife deruhte etmedim. İttihat ve Terakki ile münasebetim olmadığı için teşkilatıda bilemem. Harb-i umumiye de Avrupa’da idim. İlan-ı harpdan sonra İstanbul’a avdet ederek merkez kumandanlığına tayin olundum. Ve o zaman Teşkilat-ı Mahsusa’dan haberdar oldum. Süleyman Askeri beyden sonra bendenizde bulundum, daire ile münasebette bulunurdum. Teşkilat-ı ibtidaları Kafkas işlerine bakıyordu, bi’l-ahire Trablus havalisiyle de meşgul olduk. Şubat yokdu, yalnız yapılan işlere göre taksim olmuşdu. Makedonya vesaire cihan ile meşgul olanlardan bulunuyordu. Doktor Nazım bey ve arkadaşları Kafkasya’ya gönderilecek gönüllüleri sevk ederlerdi, emirleri Harbiye Nezareti verirdi. Ve elbise ve iâşe-i masarifide ona aitti. Sevk olunan gönüllüler doğrudan doğruya ordular emrine verilirlerdi. Kumandanlar buradan intihab olunurdu. Ve ordular kumandanına tabi edilir. Bendenizden evvel Teşkilat-ı mahsusadan adam verip verilmediğini bilemiyorum. Teşkilat-ı mahsusa godomanları daima orduları vasıtasıyla muharebe ve resen hiçbir yere müracaat etmezlerdi. Bundan sonra Atıf bey salona geldi.

Atıf bey ne diyor

Atıf bey irad olunan suallere cevaben ve terkiye 323 tarihinde dahil olduğunu ve bir iki kadar merkez-i umumide aza bulunduğunu ve mukarrerat pek mühim olduğu taktirde yazıldığını hazır olmayan azaların bi’l-ahire vakıf oldukları istifa hakkını

muhafaza ilediğini ifade ve fırkanın teşkilatına ait bazı izahat tekrar ve Teşkilat-ı mahsusanın bazen müdafa tarafında mezkur muavenat olduklarını nakil etti.

Muhakemenin Hitamı :

Ba'dehu Reis Paşa tarafından salı günü birde devam olunmak üzere saat beşde nihayet verildi.

İsticvab

Mamure-i Elaziz valisi Mithat, Trabzon Jandarma alay kumandanı Tevfik ve Yenigün Yunus Nadi beyler Divan-ı Harb Örfitarafından isar edilmiştir.

...

İaşede

Dün matbuamıza bazı zevat müracaat etmiş ve iaşeye verilen undan yüzde beş tespit-i ihtilafı alınan nefaset-i farkı için bazılarında yarım lira alındığı halde kendilerinden sekiz lira talep edildiğini beyan etmişlerdir. Meseleyi tahkik edemedi, nekat bundan ibaret ise herhalde herkese sual edileceğini ve böyle müstesna hareketlerde bulunmayı ümid eder ve Dahiliye nazır-ı muhtereminin dikkatini (...?)

Piyasa ?

Rum ilinden ilk kafil olarak vürud eden taze peynirler, bahr-i temkini (5 – 7)den arasında satıldığı için bundan daha ziyade fiyat ümit eden mütahasislara sevkinden geçmişlerdir. Anadolu peynirleri ise, açık mahall-i ihtiyacı temine alıverecek miktardan piyasamıza gelememekde hasılı peynir üzerine fazla mağlumatu olmamaktadır. Üzüm, incir ihraç imtiasındada, bu aralık devir günlük vardır. Bal mamulleri (145) kuruş çıkmış ise de alıcılar (130) kuruşda müttefiktirler. Kibritlerde tenzil vardır, listelerimizde karilerimizce fiyatları uygun görülemeyen bazı eşya üzerine muamele olmadığı işbu fiyatlar sabit ve kat'i olmayıp belki itibarı demektir.

Piyasada (...?) Fiyatlar

Un Amerika 45 Kilo 11 Lira

Un Ekstra Çuvallı 72 Kilo 15 – 16 lira

İngiliz Rizonu Kıyası Kuruş 22

Nohut Karabağ “ 12 – 13

Çalı Fasulye	“	5 – 10
Barbunya Fasulye	“	25 - 27
İri Bakla Anadolu	“	4 – 6
Bulgur Karaman	“	24 – 26
“ Konya İkinci	“	17 – 20
Patates İri	“	10 – 13
Zeytin Tanesi	“	35 – 70
Kahve Santosu	“	70 – 90
Keten Tohumu	“	10
Soğan	“	5 – 7
Sarımsak	“	5 – 7
Şeker Kare Sandukda	Kilosu	100
“ Kilo Çuvalda	“	70
Şeker Toz	“	40 – 41
Erimiş Bal	Kıyası	25 – 30
Pekmez Bursa	“	17 – 20
Çekirdek Ala Sandık	“	25 – 27
“ “ Çuvalda	“	20 – 25
“ Adedi	“	15 – 20
İncir, Lokum Sandıkda	“	13 – 16
“ Natural “	“	10 – 12
İzmir Üzüm Siyah	“	20 – 23
Erik Kuru	“	10
Tatlı Badem İçi	“	20 – 25
Fındık Kabuksuz	“	40 – 45
Ceviz İçi, Huru	“	40

Leblebi	“	20
Salamura Rumeli Peyniri	“	50 – 60
“ Anadolu “ “		50 – 55
Yumurta Adapazarı Yüz Aded		220
“ Akşehir “		220
“ İnegöl “		220
Halep Yağı Kıyası		200 – 210
Trabzon “ “		150 – 180
Bursa “ “		140 – 170
Konya “ “		140 – 150
Amerika Yağları	“	120
Ton Yağı Beyaz	“	80
“ “ Sarı “		60
Ayvalık Zeytin Yağı	“	80 – 85
İzmir “ “ “		60 – 80
Sabunluk “ “ “		60 – 65
Midilli “ “ “		75
Susam “ “ “		80 – 95
Haşhaş Yağı Beyaz	“	70 – 75
Bal Mumi	“	130
Gaz Yağı Batum Tenekesi Lira		6,5
“ Romanya Beyaz “ “		6,50
“ Amerika “ “		6,40
Batum Gazı Bir anında Kıyası		65
Romanya ve Amerika “		60
Kıvırcık Çeşnisi	“	130

Dagliç	“	128 – 130
Kuzu Eti	“	68 – 70
Sığır Eti	“	80 – 120
Kuyruk	“	160 – 200
Kavurma Kuşbaşı	“	40 – 122
Kıyma	“	42
(...?) İzmir	“	150
“ Yedi Kilo	“	150 – 200
(...?) Avrupa Ayağı	“	70
“ Yerli	“	10 – 22
Sabun Ayvalık	“	50 – 55
Kibrit Suya Devaz Sandığı Lira		108
Afyon İnce Kıyası	“	10 – 11
...		

Hidmet-i Umumiye Acentası

Mekteb-i Rüşdi-i İdadiden maznun-i aliyede tahsil görmüş ve el-yevm-i boş günlerde çok gençlerimiz idaremiz istilasıyla baş tayin edilmektedir. Bu kabıl-i işçi katip arayan müessesat ile tüccarlarımızın ve (...?) ve emlakı olanların gayr-i matbu küçük eserleri ve idaremize müracaatı az her cihet-i şayan (...?)

Kat’i Alaka

Galata’da Ada hanında 10 – 11 numarada tesisine başlanılan ve henüz muamelesi yapılamayan Şark Nakliye şirketinden kat’i alaka ilediğimi ilan ilerim. Hafzı 2 – 5

3.6 8.SAYI

Birinci Sene – Numara : 8

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

6 Mayıs 1335 – 1919 (Salı) 6 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

Müracaat Mahali :

İdareye ait hususat için : Sirkeci'de Hacıpaşa'da Hamam sokağında

Tahrir “ ” “ ” : Bab-ı ali caddesinde Şems matbasında Daire-i mahsusa ilanlar için ayrıca konuşulur.

(Sahibi : Hüseyin Hilmi)

...

Sulh muahedesi tabi edilmektedir. Avusturya murahhasları Paris'e gidiyor.

...

Berna ehlemesinde ve itibar vermek bir kise (...?) mezbeleğe atmaya benzer.

Yeni Şehremimiz ve Şehremaneti

İşsizlere İş Bulmak Lazım

Yeni Şehreminii Cemil Paşanın muvasalat ve eşya-yı mübaşeret-i İstanbulluları cidden sevindirdi ve pek büyük ümitlere düşürdü. Çünkü dünyada fi'l-hakika bir belediyenin vücudundan haberdar olmayan, imarının ve terkinin en ufak aşarını bile göremeyen yegane pay-i taht İstanbul'dur denebilir. Bunun fikrimize kalırsa en mühim sebeplerinden biriside sırf milletin arzusundan ve kalbinden doğması ve münhasıren milletinden kuvvet alması icap eden bu hususu müessesenin bir daire-i mahiyetini muhafaza etmesinden, Şehreminilerinin ve devair-i belediye reislerinin hükümet tarafından mensup birer memur telki edilmesinden inbias ediyor ve bu memurlar milletinden evvel hükümeti düşünmeyi en tabi bir iş ad iliyorlar. Cemil Paşa ilk hatvede bu en ruhlu noksan ve altı anlamış ve buna çare olmak üzere Şehreminilerinin ve gerek belediye reislerinin hükümet tarafından nasibi değil ahali tarafından intihabı lazım geleceği esasını teklif etmiştir. Biz bunu müşarık-i aleyh için cidden iyi bir amel-i muvaffakiyet olarak telki eder ve pek az bir müddet devam eden emanet-i sabıkası esnasında göstermiş olduğu muvaffakiyetkarane icraatı da atideki zaferleri için bir send ve delil ad ileriz. İstanbul bugün baştan başa tecdide ve imarına muhtaçdır. Bu asır da henüz lağım ve su yollarını bile tanzim edemeyen bir şehre müddeti ve safı verilemez. Binaenaleyh Cemil Paşa şehrimizi, bundan, kervan-ı vasıtalıkdan medeniyete, muhasırlığa geçirmek gibi pek mühim ve pek nazik bir vazife deruhde ilemiştir. Şehrin kendilerinden neler beklediğini Cemil Paşa elbette bizim kadar ve belki bizden iyi bildikleri cihetle bu hususda uzun uzun mütalalar yazacak değildir. Yalnız şehremaneti ile şiddetle alakadar olan ve mesleğimiz itibariyle bizi de aynı derece meşgul eden bir meseleyi bir kere daha meşar'ül-aleyhin nazar-ı dikkatine arz edeceğiz.

Harb-i umumi başımıza birçok derdler tesliyet ilettiği gibi sulhde yeni bir alet-i ictimaiye getirmiştir ki o da işsizliktir. Bugün İstanbul'da sokaklarımızı nafaka-yı yövmiyemizi tedarikten aciz binlerce işsizler dolduruyor. Maddi ve manevi azim bir sefalet içinde sürüklenen ve ekmeksizlik ve açlık ızdırapları içinde safiyet-i ahlakiyelerini zai etmek tehdidinde de mağruz kalan bu biçareler kafilesi azl-i kuvvetleri ve cism-i teşkilleriyle memleketim bi'l-hassa bu zamanlarda pek ziyade muhtaç olduğu birer anasır olmak kabiliyetini kayıp etmemişlerdir. Bugün gerek fesad-ı ahlaka ve gerek asayişsizliğe birer amel gibi telki edilen bu sefil insan soruları

hiç şüphe etmiyoruz ki kendilerinden istifade etmesini bilen müdür bir idare altında gayet faideli birer makine haline geleceklerdir. İşin asıl acınacak ciheti böyle memlekette tehditkar bir kuvvet halinde çoğalan işsizler ordusunun karşısında yapılacak pek mühim ve pek çok işler mevcut olması, fakat atıl ve batıl bir zihniyetin teşiriyle yapılmaya muhtaç olan bu işlerden hiçbirisine teşebbüs edilememesidir. İşçi çok, işsiz çok, iş çok ... Fakat bütün bu çokları faideli bir surette telif edecek bir dima yok. Bugün medeni ve demokrat geçinen her hükümet memleketlerindeki işsizlere iş bulmayı ve hatta icap ederse bunun için fedakarlıklara katlanmamızı kendisine en büyük bir vazife bilir. Cemil Paşa pek çok dolaştıkları Avrupa şehirlerinde de görmüşlerdir ki - Hiçbir lüzum-ı hakikisi olmadığı halde – en büyük ve en muntazam şehrahlar üzerinde bile yer yer tamirat gürültüleri devam eder, yapılar, tekrar yapılır. Bunun hükümeti buhar ve makine kuvvetinin sanayi-i cesimiye tatbiki neticesinde boş ve işsiz kalan kullara uğraşacak bir iş bulmaktan başka bir şey değildir. Çünkü o hükümetler işsizliğin ve binnetice açlığın bütün siyaset-i beşeriyeye tabi bir saik ve müsadere olduğunu bilirler.

Halbuki bi'l-münasabe söylemiş olduğumuz vecihle memleketimiz de yapılacak namütenahi işler vardır. Henüz lağımlarımız tanzim gerek içecek, gerek yangınlara karşı kullanılacak sularımızın isalesi bir usül-i sale rabt edilmemiş tenvirat tamamen noksan, yollar bir ekseriyet-i azime itibariyle yeniden yapmaya muhtaçtır. Bunlar ve daha bunun gibi pek çok şeyler vardır ki kendilerinden istiğna edilemez. (Yapamazsak da olur !) denilemez. Çünkü şehrin imarına ve sıhhati ancak bunlarla kabul ve daimdir. İhtiyaç, bugün değilse yarın bunları behmehal yaptırtacaktır. İşte bizim Şehreminii Cemil Paşadan beklediğimiz şey bu pek mühim meseleleri ferdaya talik etmemek ve her ne lazımsa istihsal edip işlere hiç vakit geçirmeksizin başlamakdır. Çünkü aks-i hal-i ma-la-yan-i bahanelerle talik-i keyfiyet edilmesi memleket de her şeyden sarf-i nazar-ı ictimai sefaletin artmasını, işsizlerin çoğalmasını ve binaenaleyh esasen pek ziyade sarsılmış olan ahlak-ı umumiyenin daha ziyade süratle sükut ederek asayişin daimi bir tehdiide mağruz kalmasını intac edecektir. Bugünlük söyleyeceğimiz bu kadardır.

Beyne'l-müttefikin-i Parlamento

Roma 5 (T.h.r) __ Gazeteler beyne'l-müttefikin-i parlamentoların ictima-i daveti hakkında bir vech-i ati-i malumatı veriyorlar : Mösyö Lucati Reis-i nuzzara milletler arasındaki revabıt ve ahengin mütemesil olmayıp bi'l-aksi bu milletler

kendilerine telakki eden hukuklarının müdafası emrinde riayatkar olmaları arzusuna beyan ile parlamentonun içtima-i daveti hakkında mütalat ve mülahazatını dermeyeran etmiştir. Reis-i nuzzar, milletler arasında ve bi'l-hassa sulh ve müsalem-i dairesinde inkişaf edilmemeleri için teminat-ı istihsaline müşterke (...?) bulunan Fransız, İtalyan milletleri arasında tarık-i adalet ve istilafdan inhıraf etmemeleri hususunda beyne'l-müttefikin parlamentonun İtalya şubesi mümessilliğini teşçiğ etmiştir.

Roma'da Faaliyet-i Siyasiye

Roma 5 (T.h.r) __ Mahafil-i diplomatikiye-yi celb-i dikkat-i faaliyeti devam etmekde ise (Beraşı) sarayında veya meclisinde mütavaliyen ceryan eden mülakatlar hakkında bir şey söylemek mümkün değildir. Cuma günü Baron Soninu Fransa sefiri ile uzun bir mülakat akd etmiş ve mütakaben Cemahir-i müttehide sefirini kabul etmiştir. Yevm-i mezkur sabahı Reis-i nuzzar müttefikler parlamentosu mümessilleri Mösyö Lucati, Majporino, Ferari, ve Galenka ile kısa bir mülakatta bulunmuş ve Fransa sefiri Mösyö (Barer), Mösyö (Lucati)nin ikametgahına azimetle Sabık Reis-i nuzzarı ile bir saat kadar görüşmüştür.

Sulh Hükümeti Etrafında

Muahede-i Sulhiye Tabi Ediliyor

Üçler Meclisi

Paris 5 (T.h.r) __ Üçler meclisi cumartesi günü muahede-i sulhiyeyi yeniden tetkik etmiştir. Muahede bugün matbaaya tevdiğ edilecektir dört hariciye nazırı Finlandiya ve Baltık eyaletlerinin iaşesine mutlak-i mesaili tetkik etmişlerdir. Maliye konferansı (Versay)da müzakarane devam etmiş ve cuma günü Almanlara aid taht-ı elbahirler ve kabloların beyne'l-müttefikin taksimine karar vermiştir.

Üçler meclisi Almanya'nın sabık-ı müttefikleriyle akd edilen mukaveletiyle alakasını kat'i etmek mecburiyetinde bulunduğu karar vermiştir.

Düvel-i erbea hariciye nazırları cumartesi günü akd-ı ictima ile Baltık mesailini ve muahedenamenin bazı mevadını tetkik etmiştir. Yevm-i mezkur sabahı ve ba'de'l-zeval Üçler meclisinde ictima ederek Almanya ile mukarrerat-ı sulhiyenin imza edeceği bir sırada İtalyan heyet-i murahhasasının Paris'den mufarakatından mütevellid-i vaziyete dair tatbikatta bulunmuşlar ve vaziyetin icap ettirdiği mukarreratı, İtalya'ya karşı fevka'l-ade bir fikr-i muhadenetkarane dairesinde derpiş

etmişlerdir. Roma hükümeti bizden de icra edilecek bir teşebbüs-i esası müzakere edilmiştir. Diğer taraftan İtalyan hükümetine müttefiklerin, mukaddemat-ı sulhiyeyi akd etmek üzere Avusturya – Macar murahhaslarını yakında Paris’e davet etmek tasvirinde bulundukları bildirilmiştir.

Avusturya – Macar Murahhasları da Geliyor

Paris 5 (T.h.r) __ Avusturya – Macar murahhasları yakında (San Jermen - An – Lehi)e müvazalet edeceklerdir.

Paris 5 __ (Sen) ve (Uvaz) belediye reisi Mösyö Şarl Avusturya – Macar murahhaslarını istikbal etmek üzere (San Jermen – An – Lehi)e azimet etmiştir.

Hindenburg’un İstifası

Paris 5 __ Berlinden İşar Olunuyor :

Mareşal Hindenburg, Reis-i nuzzar (Yabar)a gönderdiği bir mektup da müzakarat-ı sulhiyeye ibtidar edildiği cihetle inzivaya çekilmek zamanının hulul ettiğini bildirmiş ve (Yabar) cevaba istifasını kabul ettiğini beyan etmiştir.

İtalyan Murahhasları Ne Zaman Avdet Edecekler ?

Roma 5 Mayıs __ “ Teribuna ” gazetesi İtalyan murahhaslarının Paris’e ancak İngiliz- Fransız başvekilleriyle (Wilson)un kabl-i kabul-i teklifat dermeyan ettikleri takdirde avdet edeceklerini yazıyor. Mösyö (Orlando) bu sabah Mösyö (Saninu) ve (Baroz) ile müzakerede bulunmuştur.

“ Ciyornale Di İtalya ”nın Londra’da aldığı haberlere göre İngiliz gazeteleri müttefiklerin İtalyasız sulh-i akd ve imza edemeyecekleri hususunda müttehid-ül milel-i neşriyatta bulunuyorlar. Mezkur gazeteler Londra muahedesinin bu hususta hiçbir kayd-ı ihtiyatı tazmin etmediğini yazmaktadırlar.

Washington’dan gelen telgraflar ayandan (Luc)un (Wilson)un hareketini takbih ve İtalyan milletin yaptığı fedakarlıklar ile fe-yevme hakkındaki mutalebatını tasvip ve taktir etmediği mağlumdur.

Almanya’nın Vereceği Tazminat

Paris 5 (T.h.r) __ Amerika muhalifinde temin edildiğine nazaran Amerika maliye müşavirleri Avrupa vaziyet-i maliyesinin tarz-ı tasfiyesi ve Almanya tarafından tediye edilecek olan birinci taksidin bir vech-i peşin-i istifası hususunda takip edilecek

usul hakkında İngilizler tarafından dermeyan edilen teklifi kabul etmemişlerdir. Bu teklife göre Almanya bir milyar İngiliz lirası kıymetinde hazine tahvilatı ihraç edecek ve mezkur tahvilat müttefiklerle Amerika tarafından temin edilecektir. Amerika müşavirleri teklif-i vaka red etmekle Amerika'nın Avrupa ahval-i milliyesini bir neticeye iktiran ettirmek hususunda kendi istedikleri gibi hareket ederek malumatda bulunmak tasvirinde olduğunu isbat etmiştir. Ağleb-i ihtimal Amerika bu mesele-i istikarazatda bulunmak ve ticari krediler küşad etmek suretiyle halletmek istiyor. Bundan maada Amerika bi'l-cümle Divan-ı harbiyenin tevhid-i tasvirlerinide kabul etmemiştir. Müşavirler bu tasvirlerin siyasi nokta-i nazarından gayr-i kabil-i tatbik olduğunu ve aynı zamanda Amerika meclis-i ayan ve mebusanı tarafından kabul edilmeyeceğini beyan etmişlerdir.

Amerika Kongresi

Paris 4 __ Mösyö Wilson'un Amerika kongresini bir haziranda ictima-i davet edeceği bildiriliyor.

Telgraf Haberleri

Macaristan Ahvali

Bükreş 5 (T.h.r) __ Budapeşte'den vürud eden bütün matbuat tarafından neşir edilmiş olan bir telsiz telgrafnamede " Bilakum " teslim olduğu, Çekoslovakya ve Romanya'nın mutalabat-ı araziyesini kabul ederek muhasamatın hemen tatilini talep ettiği bildiriliyor.

Balden vürud eden diğer bir haberde de Romanyalıların, Çeklerin Budapeşte üzerine ilerledikleri ve bir takım komiserlerin ve müteaddid Macar komünist rusasının veya neye müvasalet ettikleri ve bunların firar edip etmedikleri el-yevm-i meçhul olduğu bildirilmektedir.

Paris 5 __ Vürud eden telgrafnamede Budapeşte hükümetinin arz-ı teslimiyet ederek bütün ıslaha ve mühimmatın müttefiklere terkine ve Budapeşte'nin müttefikler tarafından işgaline muvafakat etmesine dair dermeyan edilen şeraiti kabul ettiği bildiriliyor.

Belçika Reis-i Nuzzar

Brüksel 5 (T.h.r) __ Meclis-i nazır cumartesi günü ba'de'l-zeval (Layken) sarayında Kral Alber'in taht-ı riyasetinde olarak ictima etmiştir. Müzakarât uzun

müddet devam etmiştir. Sulh konferansındaki Belçika murahhasları Mösyö (Himenes), (Van Dezval)in Brüksel'e davet edilmesine karar verilmiştir. Pazar akşamı fevka'l-ade bir meclis akd edilecek ve bilimum nazır-ı lahika ve sabıka hazır bulunacaktır.

Almanlar ve Çekoslovaklar

Prag 4 __ Şimali bu hamiyede Almanlar ilk defa olarak Çekoslovak fırkası ictimainı iştirak etmişlerdir. Mösyö Ladmer bu namına söz alarak Çekoslovakya Cumhuriyeti lehinde beyanatta bulunmuş ve şimali bu himayenin ayrılmasını talep eden sosyal demokrat mebuslarının tahrikatını takbih etmiştir.

Harbin Feci Neticeleri

Belgrad 5 (T.h.r) __Kovilyan belediye meclis-i harb-i salib-i ahmerinden malumat talep etmiştir. Hal-i hazırda mezkur nahiyenin nüfusu 1365 kişiden ibaret iken harb esnasında maktul ve kayıp olarak 1375 kişi zai etmiştir. 20 hane kamilen boşdur. 27 hane-i ihrak veya tahrip edilmiştir. 3000 sığır ve hayvandan el-yevm 15 sığır ve hayvan kalmıştır.

General Henri

Paris 5 (T.h.r) __ Varşova'dan bildiriliyor : Fransa'nın Lehistan murahhas-ı askerisi General Henri (Pozon)a vasıl olmuş ve ahali meclis-i aliyesi komiserleri ile General (Murseşki) tarafından istikbal olunmuştur.

Cezayir Limanı

Paris 5 (T.h.r) __ Nafia meclis-i aliyesi (Cezayir) limanının tevessüğe karar verdiği cihetle ameliyata başlanmıştır. Evvelce tahmin edilen (110) buçuk milyon masraf-ı inşaya fiyatların terfi-yi hesabıyla ticaret odası tarafından (162) buçuk milyona iblağ edilmiştir.

Fransa – Amerika Bankası

Paris 5 (T.h.r) __ Aklar gazetesi “ Kontuvar Nasyonel Deskont ” bankası tarafından bir Fransız - Amerika bankası tesis edilmiştir. Bu müessese maliye Fransız - Amerika ticaretine mutlak malumatla iştigal edecektir.

İngiltere Kralının Yevm-i Mahususu

(...?) altısına müsadif bugünkü salı günü İngiltere kralının sene-i devri-yi kuudi olmak münasebetiyle yevm-i mezkurda limanımızda bulunan tekamül-i İngiliz

sefain-i harbiyesi donatılarak vakt-i zahirde yirmi bir para selam topu endaht olunacaktır.

Sosyalizm Nedir ?

Sanayi-i Sugranın Zevali

Dün sanayi-i sugrada, mülkiyet-i şahsiye ve ferdiye usulünün zaruri olduğunu göstermiş ve tekamül-i iktisadi neticesi olarak bu şekl-i hayatın zevale yüz tuttuğunu söylemiştik sanayi-i sugranın zevaliyle yerine (Burjuva) denilen bir cemiyet kaim olmaya başlar.

Küçük ziraat ve esnaflık Burjuva cemiyetinin nokta-i ibtidasını teşkil eder. Sanayi-i sugra hayatında, bir köy ailesi bütün ihtiyacatını elbise alt gibi iktiza eden bütün vesait-i taişiyeye ve refahiyetini bi'z-zat istihsal edebilirdi.

Fakat zaman ile ziraatte meşhud olan tekamülün mağlumatiyle bu köy ailesi yavaş yavaş, kendi ihtiyacatına kadar değil fakat daha fazla bir miktarda, istihsalatta bulunmaya başladı ve bu fazla istihsali, amel ve istimal edemediği yahut etmesini bilmediği silah, gören vesaire gibi mevad ile mübadele etmeye koyuldu.

İşte sırf ihtiyacat-ı zatiyye-yi tasfiye için istihsal edilen bu mevad-i mübadeleye tahsis edilmeye başlanınca eski mahiyetini kayıp etti. (Marchandise / Fransızca) Eşya, eşya-yı ticariye halini iktisap etti.

Eşya (*) demek, istihsal ve amel edildiği mıntıka iktisadiye sırf olmayıp diğer bir mıntıka iktisadiye mahsulü ile mübadele edilen bu mahsul demektir.

Bir köylünün, ihtiyacat-ı zatiyesi için ektiği buğday eşya değildir. Fakat mübadele etmek, yahut satmak için ektiği buğday eşyadır. Satmak ne demektir ? Bir muayyen-i mahsulü bütün cihanın meal-i memnuniye kabul ettiği ve bu suretle para haline gelen diğer bir mahsul ile mübadele etmek değildir.

İşte şu suretle, köylü, yavaş yavaş kendi ihtiyacatından fazla miktarda istihsalde buluna buluna, nihayet eşya-yı ticariye müstahsali haline gelmiştir.

Bundan maada birde müstakilen esnaflık eden bir sanatkar sınıfı yetişti. Bu, had zatında yalnız eşya-yı ticariye müstahsalidir. İstahsalatının yalnız fazla kalan kısmını mübadele etmez, bi'l-aks bütün istihsalatını mübadele etmek için icra eder. Onda esas olan satmak için istihsaldır :

Mübadele eşyanın iki şartı vardır :

1) Evvela, o cemiyette taksim amel esasının mevcut olması ve kaffe-i istihsalatın aynı mahsul-i tevellüd etmemesi.

2) Saniyen mübadele edilenlerin mahsullerinin tamamen sahip olmaları yani bu hususda mülkiyet-i şahsiyenin cari olması icap eder.

İşte bu tekamül-i iktisadı dahilinde bir taraftan taksim-i amel-i esası terki ederek mülkiyet-i şahsiye-i kaidesinin ehemmiyet ve şemuli artar, diğer taraftan (ihtiyacat-ı zatiyesinin tasfiye için istihsal) kaidesi yavaş yavaş ehemmiyetini kayıp ederek mevkini (mübadele için istihsal) kaidesini terk eder ve (bir şeyi alıp satmak)dan ibaret yeni ve müstakil bir sanat tesis eder. Bu sanat (*) burada eşya kelimesini müferret halinde istimal ediyoruz. (Ticaret)tir, bu sınıfı halk da (nacar)dır. Bunlar bir şeyi ucuz alıp satmak ile geçinirler. Fakat zan edilmesin ki bunlar fiyatları istedikleri gibi tespit ederler.

Bir eşyanın fiyatı netice alıntıca onun kıymetine tabidir. Bu kıymetde o şeyi meydana getirmek için sarf edilen miktar-ı sa'y ile mütenasibdir. Mamafih bir şeyin fiyatı asla kıymetiyle tevafuk etmez. Zira fiyat kıymet gibi istihsal-i şeraiti ile tayin etmez. bi'l-aks piyasanın şeraitine ve arz ve talep kanununa, yani piyasaya çıkarılan eşya ile talep edilen eşya miktarının nisbetine tabidir.

Binaenaleyh fiyatta bazı kanunlara tabidir eğer tüccar, bir malı aldığı fiyattan çok fazla bir fiyata satmak ister ise onu, gayet ucuz olan bir zaman ve mekanda olmalı, ve pahalı bir zaman ve mekanda satmalıdır.

Bir köylü yahut bir sanatkar, eşya satın aldığı zaman, bunu kendi, yahut ailesi ihtiyacatını tasfiye için alır. Halbuki bir tüccar bu eşyayı sarf etmek için değil. Fakat kendisine bir kar temin edebilecek bir surette istimal için alır. Böyle bir kar temin etmek maksadıyla istimal edilen eşya ve paraya (sermaye) ünvanı verilir. Hiçbir eşyaya, hiçbir meblaya, haddi zatında, bu sermayedar yahut değildir, denemez. Bunu tayin eden şey suret-i istimalidir. Bir tüccar bütün alıyor, eğer onun bunu bir kere temin ederek satmak için alıyorsa, o bir sermayedar, yok istihsalin için alıyorsa, o bir eşyadır.

Sermayenin ilk ibtida-i şekl-i eşya halinde olan sermayedar. Ondan sonra faiz almak için istimal edilen sermaye gelirine Ba'dehu o kadar eski bir şeydir.

Görülüyorki, sermaye, mülkiyet-i şahsiye esasına istinad ediyor. Ve mülkiyet-i şahsiye de bütün istihsalatın esasını teşkil ediyor. Mülkiyet-i şahsiye, bu devirde iki safha arz eder :

1) nci safha yukarıda bahs ettiğimiz, küçük ziraat ve küçük sanayi hayatıdır.

2) nci safha sermayecilik safhasıdır. Mülkiyet-i ferdiyenin yalnız bu safhasını kale alarak beyanı mütala etmek, ve bu usulü muvafık bulmak doğru değildir. Çünkü mülkiyet-i ferdiye esasının asıl kuvvetli cihet-i sermayecilik safhasıdır.

İzah ettiğimiz bu devrede, yani küçük ziraat ve zanaat devrinde bile sermayeciliğin bazı hudut-iesasiyesi tamamıyla ve tecellidir. Bakınız :

Küçük ziraat devrinde, bir köylünün varidat-ı mahduddur. Ve şahsının, ailesi efradının maharet ve dikkatine merbutadır. Halbuki bir tüccar tarafından bir işde edilen kör mahdud değildir, tüccarın o mesailide istimal edeceği sermayenin miktarına tabi bir şeydir. (100) okka tütün sanub (100) kuruş kazanacağına, okka tütün satsa aynı seferde, (10000) kuruş kazanmış olur. Bir sermayedarın varidatı, sermayesinin miktarına tabi bir şeydir.

Sayık-i kuvveti ve insanın istidad-ı mahduddur. Bir ameleninde mahareti, diğer bir amelenin mahdud bir derecede farklıdır. Binaenaleyh yegane mevlidi servet, sa'y-i olacak olursa insanlar arasındaki adem-i müsavat, pek mahdud olur. Halbuki bir insanda kilitli bir meblağın bulunması pek mümkündür. Ve binaenaleyh bir insanın kilitli servet-i istihsal etmemesi de pek muhtemeldir. İşte sermaye mevlid-i servet-i mahiyetinde kaldıkça, insanlar binendeki adem-i müsavatta şiddetlene şiddetle devam eder. Mülkiyet-i şahsiye usulünün bir netice-i muamelesi budur. Fakat daha var :

Mülkiyet-i şahsiye, bir ihtimali daha varid kalıyor. Vesait-i istihsalde mülkiyet-i şahsiyenin cari olması demek. Bu vesaite herkesin malik olabilmesi demektir. Fakat herkesin bu vesaite malik olabilmesi, aynı zamanda herkesin bu vesaite kayıp edebilmesi demektir yani yaşamak vesaitini kayıp etmesi sefaletle düşmesi demektir.

Faiz getirmek için getirmek için istimal edilen sermaye olsa olsa sefaletin mevcud olduğunu gösterir. Çünkü istikraz etmek istediği bir şeye malik olan kimse, elbet istikraz etmez. Murabahacılar sefillerin müzayakasından istifade ediyor. Ve iktisap-ı servet ediyorlar.

İşte mülkiyet-i şahsiyenin ikinci safhası, sermayeci ciheti bize bir taraftan çalışmadan iktisap edilen servetleri, diğer taraftan azim bir sefaleti araya ediyor.

Fakat sermaye : Eşya halinde sermaye ve faiz getirmek halinde sermaye şeklinde ve istediği bir tarzda kaldıkça bu fenalıklar tamamıyla tezahür etmez. Bu devirde sefalet-i nadir el-vukuğdur. Fazla olarak tüccar ve murabahacı bu devirde, şehir ve köylerde küçük sanayi ve küçük ziraat idame ve inkişafını şiddetle arzu ederler. Zira (Köylüde para olunca herkeste para vardır) darb-ı meselli bu devirde doğrudur. Ticaret küçük sanayiye öldürmez hatta bazı şerait-i tahtında, himaye bile eder. Murabahacı bir köylünün kanun-i emir, fakat olmasını istemez.

Bu şerait-i dahilinde vesait-i hayatiyede mahrumiyet, sefalet, umumi bütün cemiyete şimal bir hastalık değildir. Belki arazi fevka'l-ade bir şeydir. Fakirlik ise, Cenab-ı hakkın bir lütuf-u mahsusu diye telki edilir.

Trabzon Tehciri Muhakemesi

Ferik Mustafa Nazım Paşanın taht-ı riyasetinde müteşekkil olan Divan-ı Harb Örfidün dahi kable'l-zeval saat on birde bi'l-ictima Trabzon tehciri muhakemesine devam etmiştir. Makam-ı iddiada muavinlerden Feridun ve müdafa-i mevkinde Osman, Şefkati, Kuddusi, Selahaddin ve Atıf beyler bulunuyorlardı. Maznunlardan Acenta Mustafa, Kaymakam Talat, Sıhhiye müdürü Ali Saib bey, Niyazi, merkez-i umumiden Rıza, Mehmet Ali ve Nurah beyler de mevki-i mahsuslarında edilir.

Rıza bey tarafından bu muhakemenin tefrikiyle Midhat Şükrü bey ve refikası ile birlikde icra-i muhakemesi zamanında mütekadim istidanamesi üzerine keyfiyet-i heyet-i muhakemece tensib ve muma-ileyh dışarı çıkarıldı.

Muhakemeye rüsumat müfettişlerinden Besim bey celp ve teklif edildikten sonra bir vech-i ati-i beyanatta bulundu :

Şahid Besim beyin ifadesi :

Tehcir esnasında Trabzon'da bulunuyordum. Vicdanımın üzerine elimi koyarak bütün bildiklerimi, söyleyeceklerimi itimad etmenizi rica ederim.

Vali Cemal Azmi beyle aramızda nefsanîyet mevcud olduğundan bu husumeti teban bir şey söylersem, bilmem doğru olur mu ? Tehcirde hükümet-i saniyenin tebası hakkındaki refet ve mürüvetiyle katiyen kabl-i telif olmayacak bazı müellem ve feci-yi hadiseler zuhura gelmiş ve Vali Cemal Azmi beyin hareket-i

zalımanesi herkesi dilhun etmiştir. Muma-ileyhin tertib ettiği çetelerin yapmadıkları denaet kalmamıştır.

En müdhiş caniler hapishaneden tahliye olunmuşlar ve memleket hududuna yapılmışlardı. Teklif-i harbiye namı altında vukua getirilen su-i isti'malatın had ve hesabı yoktu.

Müsadere edilen eşya arasında lavanta bile mevcut olup ordunun hatta bir top amerikan bezine arz-ı ihtiyaç ettiği buhranlı bir seyirde katiyen bulunamamış, halbuki kayıklarla amerikan bezi meçhul yerlere gönderilmişti.

Mücevherat komisyonunda sabit defter edilen üç dört bin liralık mücevherat, Trabzon'un Ermeni zenginlerinden, hatta birinin zi-kıymet-i eşyasına muadil olamaz. Memleket haricinde bazı taktil-i vakayanın ikağını işittim.

Maznunları tanıyorum, Mehmet Ali beyin valiliğe münasebet-i hususiyesinin doğru olamayacağını kendisine yazmıştım. İhtimal ki, ihtiras ü cami-i serveti muma-ileyhi validen ayıramamıştı. Mamafih buna kendisinin cemiyetinden beklemem.

Ali Saip bey, zeki ve terbiyelidir. Vali ile de arası açıldı, hatta muma-ileyhin Trabzon'dan hain ittifaka kendi masarif-i rahiyesine medar olacak kadar yarası yoktu.

Ben, kendisinin isnad olunan ceraimde zayi müdahil olduğunu ümit etmiyorum.

Niyazi Efendi hakkında, Trabzon'dan infikak ettikten sonra bazı şeyler işittim.

Diğer maznunlar eğer düşünmüş ve valiyle tesisi rabıta etmemiş olsalardı, hiçbir şüphesiz bugün burada, bulunmayacaklardı. Tekalif-i harbiye veya diğer bir komisyonda bulunmadım. Talat bey tekalif-i harbiye komisyonunda aza idi. Mehmet Ali bey de mezkur komisyona devam ediyordu, vazifesinin ne olduğundan malumatdar değilim.

Valinin tahakkümüne o zaman mahiyet-i müsaitti. Mehmet Ali bey hastahane müdürü idi, dedi.

Bunun üzerine Kaymakam Talat bey kıyam ederek dediki :

Maznun Talat beyin ifadesi :

□ Ben şeref-i askeri ve namus-ı şahsiyesini muhafaza etmiş bir askerim. Söyledikleri gibi, hatta bir şişe lavantanın bile mevcudine tahkik ederse her türlü cezaya hazırım. Tekalif-i harbiye komisyonunun defatir ve mezabet-i mazbut ve muntazamdır. Eğer Şahid beyefendi, müdafasını ispat edemezse hakkında takibat-ı kanuniyede bulunacak mıdır ?

Maalesef görüyorum ki huzur-ı adaletimizde, yalan şahadette bulunuyorlar.

Besim beyin cevabı :

Buna Besim bey bir vech-i ati-i mukabilede bulundu :

□ Vali hakkındaki ifadetimin Talat beyi bu kadar mütesir edeceğini bilmiyordum. Biz, Talat beyi tekalif-i harbiye komisyon azalığında iken tanımışdık. Gönül isterdiki, Talat bey cihada ateş karşısında bulunsun ve hayatını vatani uğruna bu yolda hasar etsin. Yoksa kendisinden Trabzon'un esna-i sükutunda, limon saksılarından piyanosuna kadar bütün eşyasıyla kaçmasını beklemezdik. Valinin su-i isti'malatı yalnız bu kadar münhasır değildi. Bir gaz ve bir de şeker meselesi vardırki Mehmet Ali bey bunu bilirler.

Buna mütakıp Mehmet Ali bey keyfiyeti şöylece izah etti.

Kaymakam Arif ve Ali Faik beyler zamanında vali namına Trabzon'a Giresun'dan gaz getirilmişti. Valinin bendenizi memur etmesi üzerine ahaliye yirmi ikişer kuruştan sattık ve bedelini valiye teslim ettik.

Şükrü'den bendenizin malumatım yokdur. Mamafih bir çok Şükrü'de satılmıştı.

Bunun üzerine Besim bey çıktı ve muhakemeye Bahriye nazırı Avni Paşa celp ve tekalif edildi :

Avni Paşanın ifadesi :

Neticede Trabzon'da Lazistan ve havalisinde kumandan idim. Tekalif-i Harbiye, valilik taht-ı riyasetinde ceryan ediyor ve birçok su-i isti'malat-ı vaka bulunuyordu. Tekalif-i Harbiye'den ordu bir şey isabet etmediğini valiye yazdım. Bir heyet-i tahkikat icra etse de neticelenmedi. Teşkilat-ı mahsusa harbe bir alay halinde iştirak etti. Bunlar seyyar jandarmalardan mürekebdı. Bundan başka vali tarafından idare edilen bir evbaşan takımı da mevcuttur. (Lejyon Georgeyan) namıyla diğer bir teşkilat mevcut olup, Rusya'dan gelen müslümanlar dahil oluyordu. Bunlara

cemiyetden para verildiğini duymadım. Maznunları tanıyorum Ali Saip bey Hüsnü Paşazade'dir. Trabzon'daki bütün kuvvetleri Erzurum'a gönderdim. Yaralılar için bir malumatım yoktur, memleketi ben teslim etmedim.

Talat beyin Trabzon'da iken vali ile olan münasebetini biliyorum kendisini bendeniz harbe götürmüş ve faaliyetini görmüştüm, dedi.

Buna mütakıp Ordulu Paşazade Hüseyin Efendi celp ve tekalif edildikten sonra dediki :

Hüseyin Efendinin İfadesi :

Tehcirde orduda idim, Ermeniler hakkında bazı fecayi yapıldı. Süleyman beyin taht-ı riyaasetindeki çete ile ahali ve jandarmalarca Ermenilerin ifana olunduğu hakkındaki malumatım sema-i müsteneddir. Ermenilerin bir kısmı sevk ve bir kısmında hastahaneye konuldu. Kaymakam Ali Faik bey iki kayık Ermeniye boğdurdu. İçlerinden birinin kurtulduğunu gördüm, kayıklar bir gün fazla ile Samsun'a diye hareket ettiler. Kayıkçılardan birinin ismi Celaldi. Elli liraya Ermenileri denize dökmek için pazarlık etmiş. Bundan sonra kaymakam azil edilerek yerine Azat bey geldi.

Tehcir için Kaymakam vilayetten bi'z-zat emir almıştı. Ben Meclis-i İdare azası idim.

Mal ve rüsumat müdürleriyle belediye reisinin bulunduğu bir komisyonda köylerden vesairenden tehcir edilenlerin eşyasına sekiz yüz lira kıymet-i taktir olundu. Trabzon'un tahliyesine Vali ve defterdar Lütfü bey Ordu'ya geldiler. Buna mütakıp eşya satılmaya başladı. Valinin muhacirin namına bunlara pey sorduğunu bile gördük.

Niyazi Efendinin İfadesi :

Niyazi Efendi bi'l-kıyam şu yolda müdafada bulundu :

Şahit Hüsnü Efendi, karanlık bir şehirde maliktir. Ruslara Osmanlılık aleyhinde casusluk etmekle marufdur. Ermenilerin emvaline ilk pey soran kendisi vesaire-yi refikasıdır. İfadesi yalandı, red ederim dedi. Vekili Kadus beyin şahide bazı suallerine mütakıb-i muhakemeye çarşamba günü saat onda devam edilmek üzere saat birde nihayet verildi.

Şuun

Cemil Paşa

Şehremini Cemil Paşa dün sabah saat on bir buçuk raddelerinde makamlarına gelerek Emanet-i erkan-ı memurunu ile devair-i müdüriyetinin tebrikatını kabul etmişler ve vazifelerine başlamışlardır.

Müşarikaleyh emanet-i bütçesini dün bi'l-celp tetkikatına başlamış ve tetkikatın neticesine kadar hiçbir muamele yapılmamasını icap edenlere emir etmiştir.

Mütareke Komisyonu

Zevat-ı mağlumeden mürekeb olan Mütareke komisyonu dün Galip Kemal beyin taht-ı riyasetinde ictima ederek terk-i tabiyyet ettiklerine dair ellerinde vesikaları olamayan mütabakı (200) Avusturyalının bir haftaya kadar Tirmejken vapuruyla Trieste'ye sevklerine karar verilmiştir.

Şura-yı devlet Heyet-i Umumiyesi

Şura-yı devlet heyet-i umumiyesi dün Mülkiye dairesi reis Celal beyin taht-ı riyasetinde ictima ederek erbab-ı masalihe aid bazı evrak ve istidaların tetkikatıyla iştigal ilemiştir.

Tevkifhane-i İzam

İkinci Kolordu Ahz-ı asker reis-i sabıkı mir-alay Mustafa Nimet ve Musul merkez kumandan sabıkı Nevzad beyin tehcir muhakemesinde şahadet etmekte bulunan Ferid beyler tevkifhane-i örfiye izam edilmişlerdir.

Azil ve Tayinler

Dokuzuncu Ordu Müfettişliği __ Milli Yıldırım Grubu kumandanı Mustafa Kemal Paşa Dokuzuncu Ordu kıtatı müfettişliğine tayin edilmiştir.

Tedrisat-ı İbtidaye Müdüriyeti __ Maarif-i Umumiye Nezareti Tedrisat-ı İbtidaye müdüriyet-i umumiyesine Darüşafaka sabık-ı müdürü Fuat Şami bey tayin edilmiştir.

Emval-i Menkule ve Gayr-i Menkule Kanunu

Tehcir esnasında vaziyed edilen emval-i menkule ve gayr-i menkule kanununu tetkike memur komisyonun daha bir ictimada ikmal-i vazife edeceği haber alınmıştır.

İhracat Komisyonu

İhracat-ı mağlumatının tetkiki için gümrükte ictima edeceğini yazdığımız iki Fransız ve İngiliz'den mürekeb komisyonun tetkikata ibtidar ettikleri haber alınmıştır.

Mühim Bir Zabıta Muvaffakiyeti

Sarı Ali Çetesinin Derdesti

Birkaç gece evvel Cerrahpaşa hastahanesi civarında parasına tamamen vücudunun beş altı mahallinden bıçakla cerh ve katl edilen Avdi Arşak'ın katilleri derdest edilerek evvel babdaki evrak-ı tahkikiyesi ile cihet-i adliyyeye teslim edilmişlerdir.

Sabıka-ı mukarrer ashabından meşhur Sarı Ali ile refikleri Cemal Azat, Aziz, Lütfü ve Sezai namlarındaki şakilerden mürekeb olan bu çete efradı el-yevm-i taht-ı tevkifdedir. Aksaray polis merkez memuru beyle Hasköy polis mevki-i muavini efendinin kısacık bir zamanda bu eşrabı derdest etmek hususunda sabık eden hamt ve gayretleri sezavar-ı taktirdir.

Türk Şairlerine Milli Kongreden :

Fransa'nın büyük evladından milletimizin iyi ve al-i el-husus kötü gün dostu edip izam Piyer Loti'ye müveccihen alemde müdafa-i hukukumuz yolundaki mücahidatından mütevellid-i hiss-i minnetdarımızı arz ü iblağ ü siyasiyle pek mergubi olan tarz-ı millimizde mücelled ve mezhep bir albüm-i ihzar ve ihdası düşünüldükten işbu cildin muhtevasını teşkil etmek üzere üdeba ü şairimizin meşar'ül-aleyh bu babdaki neşriyatından mülhem-i ihtisasatını haki yazılarını (...?) Sultanahmet'de Milli talim ve terbiye cemiyeti binası dahilindeki Mili kongreye irsal buyurmaları rica olunur.

Bir Cevap

İdrak Gazetesi Müdüriyeti Cenab-ı vala-yı sene Efendim.

4 Mayıs 335 tarih ve yedi numaralı dün intişar eden gazetenizin tarih-i sahifesinde " Tehdit Edenlere Bakın " serlevhası altında yazılacak doğrudan doğruya hukuk ve haysiyetine mutlak olan makaleye bir vech-i ati-i cevap itasını hakikatin efkar ü enzar-ı umumiyede tenviri ü erbab-ı namusun nasıl ve ne suretle alakadar edilmekte olduğunu ispat için bir vecibe telki ederim. Birinci fıkra da Sosyalist cemiyetin Galata şubesine giderek belend-i avaz ile " Bir ay sonra göreceksiniz sizin

locanızı çengeller ile aşağı indireceğiz. ‘’ diye güya tarafından sarf edilen söz bir büh-tan-ı mahuzdur. Böyle bir tabiri sarf edebilmek için insanın evvel bavlı akıl ve mantıktan tamamıyla tecrid ve şuur ve izandan oldukça (...?) etmiş olması icap eder. Biz sandalcıların kahya ve reisleri dahi olsak sınıf-ı ahali arasında haiz olduğumuz mevki ancak amelelik mevkidir.

Sosyalist cemiyeti amelenin hukukunu muhafaza ve patronlarla amele arasındaki münasebet-i tanzim ve hüsn-i tedvir için teşkil etmiş bir fırka olduğundan elbette bu fırkanın bizi de saha-i himayesi altına almasını bütün mevcudiyetimizle temenni etmekte haklı olduğumuzu ve binaenaleyh gazetemizde bu mühim ü müşkül-i vazife-yi bedbaht memleketimizde ifa için azim etmiş bulunan fedakar gençlerin neşir-i efkarı olması hesabıyla hürmetkar bulunduğumuzu itiraf ederim. Mamafih böyle selime-yi el-selam bir şahıs hakkında zemm ve kadh-i tazmin edecek suretde halef-i hakikat-i neşriyat ve beyanatda bulunmak ve sonra belli başlı bir fırkanın mürevvec-i ameli olduğu halde şahsiyet-i vaadlerine tezil edecek kadar idare-i kelimada labailik göstermek meseleğininide bi'l-ih-tiyar iltizam etmiş bulunan gazetemize de tesüf etmemek elden gelmez.

Sonra sandalcılar cemiyeti riyaset-i muamalat-ı ticariye ile iştigale mana bir memuriyet-i resmiye değildir ki, ani su-i isti'malat etmek suretiyle bir şahsın iktisap suret etmiş olduğu mevzu-i bahs ve münakaşa olsun böyle olmakla beraber bahs edilen suretde mevhum ve hayaldir. Nitekim ben ve benim gibi birçok fukara-ı halkda zaten hayatın meraret-i engiz-i safahatını bu gibi hayalat ile imrar ettiklerinden dolaydır ki bunca tahammülfersa-yı meşak ü müzaheme arz-ı teslimiyet ediyor ve onda bir nefha-yı tesliyet buluyor.

Sair-i esnaf-ı kethüda ve reislerinin ne mikdar serveti olduğunu ve mevcud-i servetleri muhakkak ise bunu nasıl iktisap ettiklerini bi'l-tabi bilmiyorum. Fakat bana gelince : İddia edilen işbu serveti bir iskelenin sandalcıları kahyası olmak veya bir tevziğ memuru bulunmak sayesinde iktisap ettiğim zikir edilmektedir ki karin-i keramın ellerini vicdanları üzerine koyarak bu gibi umur ile o servet-i muazzama-yı mevhumenin iktisap edilip edilemeyeceğini temel etmelerini rica ederim.

Müdür beyefendi ! Hiç şüphesiz sizde biliyor ve taktir edersiniz ki bu konunun en mühim ve en muadil-i meselesi mübarize-yi hayattır. Bu mübarizede iktisab-ı zafer edebilmek için çalışmak herkes gibi bizimde bir hak sarihimdir. Bu

hakk-ı kabl-i inkar olamaz binaenaleyh çalışdım, maişatımı temin ettim ve fakat maalesef hiçbir vakit iddia ettiğimiz kadar sahip servet ve saman olamadım. Büyükdere’de köşkle, yalılar ötede beride evler vesaire ...

Zih-i tasvir batıl zih-i hayal mehal !..

Karadeniz’in (...?) dalgaları arasında iki üç tonluk bir motorla hem sevgili milletimin duçar olduğu müzayaka-yı tahvin etmek ve hem de (...?) bir lokma ekmek tedarik edebilmek için binlerce müşkilat ü mehalik-i bahriyeyi göz alarak ve istihkarı hayat ederek memalik-i ecnebiyeden memleketimize en lazım olan un, gaz vesaire buna mümessil hevaic-i zaruriye-i ala kadri’l-istita’a ve ithal ve bunu erbab-ı ihtiyaca masarif-i nakliyesiyle temettü-yi bi’l-hesap furuhat ilemek suretiyle temin edilen maaşının zan ederimki ne ind’el-nas-ı menfur ve ne de ind’el-kanun-i memnu ve gayr-i meşru olacak bir ciheti yoktur.

Muhterem gazetenizin sorumanı tezyid için şahsiyet ile uğraşarak ondan mütahasil-i çareyi bir nafi ile iktifa edecek zeki ve memur gençlere benim gibi tahsil-i mefkud ü bi’l-tabi-i fikir ve mütalası mahdud bir sandalın kahyasının mücadele-yi maişet için takibine mecbur olduğu şu mesleği tavsiyeden men-i nefis edemiyorum bu yol açık ve herkes için kabl-i icra olduğundan o parlak ve nevvâr-ı zekaların bu cihetlere masruf olması hem de bu gibi gençlerin istikballeri için daha hayır kardır.

(Buradan itibaren Ali Osman Ağa Kavaklı Mustafa meselesinde alakadar olmadığını uzun uzadıya yazıyor. Bizim tahkikatı ahiremizde bunu teyid için aynı derecene lüzum görmedik.)

Bunca deşname usûl-i sebep şu olsa gerek :

Elyevm-i taht-ı idarende bulunan Rize - Otlı müstecirlerinden bazılarının zayi olan eşya-yı ceziyelerini otel sahibi olmak dolayısıyla bana tazmin ettirmeleri hususundaki ısrarlarına mümaneet ettiğimden ve şu hareketin ahkam-ı kanuniyeye mutabık ve nefs’ül-emire dahi muvafık olmadığını beyan ile arzularını isaf ilemediğimden hasıl olan infial ile Galata şubesine vaka olan müracatlarından münbais olması kanaatinde bulunuyorum. Şüphesiz bu zevatın isimleri şubede veya gazetemizin idarehanesinde mahfuzdur.

İşte hakikat bundan ibarettir. Gazetenizin iddiası kizb-i sarf ve büh-tan-ı mahuzdur. Gaddar bir iftiradır. Binaenaleyh bende ale’l-usul işbu neşriyatdan dolayı

muhakeme-i aidesi nezdinde icra-i teşebbüsle takibat-ı kanuniyede bulunacak isem de matbuat kanunu mucibince işbu makaleye cevabımın gazetenizin aynı sütununa dercini ve bi'l-sebeb-i aleyhime celp edilen enzar-ı umumiyenin evvel-i bavul bu suretle istikamet-i tabiyesine tadilinin teminini kanuna rica ile takdim-i ihtiram ilerim efendim. 3 Mayıs sene 325

Galata Garp Camiyasında mutasarrıf bulunduğu hanede mukim-i Sandalcılar Cemiyet-i Hayriyesi Reisi Ali Osman

İdrak

Bu hususdaki mütalamızı yarınki nüshamıza derc edeceğiz.

Hamallar Esnafının Cevabı

Söylediklerimize Cevap mı ?

Hamallar Esnaf-ı Cemiyet-i namına hareket edip bazı kimselerin iki üç gün evvelki neşriyatımıza karşı Sabah gazetesine gönderdikleri cevabı hayretle okuduk bu cevap bi'l-tabii bizim hakikat-ı mahz olunduğuna karşı bulunduğumuz fikirlerimize zerre kadar tedil edemedik bir mahiyette değildir. Çünkü biz biçare hamalların kahya değnekçi vesaire namlarıyla başlarına musallat olan kimseler tarafından ne suretle izar ve efal edildiklerini ve bu kahyalık meselesinin birkaç şahsın menfaati uğrunda müthiş su-i isti'malata meydan verdiğini vukuat ile rakamlarla, müdellelen yazmış ve pek çok bu rollere rağmen pek az kazanan bir takım biçareleri (...?) etmek istemiştik. Gönderilen cevap da ise umumiyetle defterlerin ve hesabının muntazam tutulduğundan ve her isteyen bu defterleri tetkik edebileceğinden aynı zamanda şehremanetinin bu gibi su-i isti'malatına bakmak üzere bir katib-i mesul tayin ilemiş bulunduğundan bahs oluyor. Eğer yazdıklarımız sadaka makrun değildiyse böyle umumi cevaplarla değil bizim yaptığımız gibi rakamlar ve delillerle red ve cerh edilmeliydi. O tekzipname yazanlarda bilarki defterlerimiz herkese açıktır demekden bir şey çıkmaz, çünkü hiç kimse gidip o defterleri tetkik zahmetini ihtiyar etmez ! Hem acaba laysil ima yakıl olan bu adamlar defterleri de istedikleri gibi tebdil ve tahrike mukadder değil midirler ? katib-i mesulde kimdir ve kimin tarafından icraat olmaktadır. Yine o biçare hamallardan değil mi ? Bundan başka biz bu su-i isti'malatı teyid edecek daha birçok şeylerden biliyoruz. Ezcümle Cibalide Tütün Rejisine mensup hamallarda artık bu kervan-ı vesait-i talip ve tahakküme tahammül edemeyerek kahyaları aleyhinde ikame-i davi ilemişlerdir ve bu dav-i el-yevmi rivayet olunmaktadır. Saniyen Kadıköy

hamallar kahyalığından Kahya Reşid ağanın damadı olan ve polisliği bi'l-hassa bunun için için terk etmiş bulunan bir zatı tayin edilmiş. Acaba o iskelenin senelerden beri bar kahr ve tabini çeken biçare hamalları içinde vazifeyi ifa edecek bir adam bulunamaz mıydı. (...?) bulunurdu lakin o halde hisse-i teneffü-yü inhisardan kurtulurdu ! Ba'dehu bi'l-tabî işe gelmez. Hamal cemiyeti muhakemeye müracaat edecekmiş. Biz yazdığımız yazıların manasını müdürün mesuliyetini müteahhidiz. İnşaat-ı muhakemede bu vesile ile daha pek çok hakikat tezahür edecek ve biçare hamalları başlarındaki bu (...?) adlı mütesellitlerden kurtarmak şerefide bize teveccüh edilecektir.

...

Sıraat - İntizam - Ciddiyet

Kütüphane-i Sudi

İstanbul - Bab-ı ali Caddesi numara : 161

İstanbul'un en büyük kütüphanesidir. Her yeni ve eski kitaplar için yegane müracatgahdır. Taşradan vuku bulacak siparişleri sıraat-i mümkün ile gönderir.

Kat'i Alaka

Galata'da Ada hanında 10 – 11 numarada tesisine başlanılan ve henüz muamelesi yapılamayan Şark Nakliye şirketinden kat'i alaka ilediğimi ilan ilerim. Hafzı 1 – 5

Germinal

Muharriri : Emil Zola

___ Mabad ___

(Bunmor) iki ellerini olanca vesatıyla açarak :

□ Çokdan berimi ! Ah evet .. Maden kuyularına indiğim zaman henüz sekiz yaşında idim. Şimdi ise tam elli sekiz yaşındayım. Artık bir az da siz hesaplayınız ! Ocakda her vazifeyi yaptım ! Kazmacılık, destekçilik, fenercilik velhasıl hepsini, hepsini yaptım. Sonra Doktor kuyularda kaldığım taktirde ölmekliğim muhakkak olduğunu söylediği için beni yukarı hizmetlerde kullanmaya karar verdiren ve işte beş sene var ki arabacılık yapıyorum. Nasıl kırk beş sene maden içerisinde geçinmek şartıyla elli sene mütemadiyen kömür ameleliliği yapmak iyi bir iş değil mi ?

Söylerken, bacalardan fırlayan yanmış kömür zerreleri simasını açıp bir ziya hunin ile tenvir idiyordu. İhtiyar devam etti :

□ Artık rahat etmekliğimi söylüyorlar. Halbuki ben bunu istemiyorum. Bunu bir cıva mı zan ediyorlar ? İki sene sonra altmış yaşına geleceğim. Ve o zaman yüz seksen franklık maaşa nail olacağım. Halbuki eğer şimdi hidmetten affımı rica edecek olursam yüz elli franga nail olacağım. Ayaklarıma arz olan romatizmayı istisna ederseniz, esasen vücudumda sağlamdır, fakat bacaklarım ! Ah, bazı günler geliyor ki bağırmadan bir tek ayağımı böyle oynatamıyorum !

Yeni bir öksürük sözünü kesdi.

Etien :

Aynı zamanda öksürüyorsunuz da ! Dedi.

□ Yok ! Bu bir ehemmiyet-i haiz değil. Geçen ay soğuk almışım. Şimdiye kadar hiç de görmediğim halde artık bundan kurtulamıyoruz. Asıl tahf-i metsal tükürdüm..

Bir daha öksürdükten sonra tekrar o siyah balgamı tükürdü.

Etien kalbindeki muammayı hal etmek arzusuyla :

□ Bu tükürdüğünüz kan mı ? Diye sordu.

İhtiyar güldü :

□ Hayır bu kömürdür ! Görüyorsunuz ki karnımda ölünceye kadar yanmaya kifayet edecek derecede kömür var. Halbuki beş seneden beri ocaklara indim. Zan edersinizki içinde büyük büyük bir kömür mağazası var.

Bir müddet her ikisi de sükut ettiler. Uzakdan çelik luha üzerine intirilen çekiçlerin metrad zorbaları bir sıha-yı sefalet şeklinde her tarafta inliyordu. İhtiyar şimdi daha yavaş vazife bir sesle eski hatıratını toplayarak. Şikayetlerine devam ediyordu : Esasen bu Monsu Kömür Kumpanyası hesabına çalışıp hayatlarını heder eden yalnız kendisi değildi. Bütün ailesi tam yüz altı seneden beri bu meslekde vücudlarını efna etmişlerdi. O zaman küçük bir çocuk olan büyükbabası Kabom Mad ilk defa olarak kumpanyanın Kuval'daki fabrikası yakınındaki, birinci hafra etmiş ve çalışmaya başlamıştı, bu şimdi metrukdu. Bu namur büyük babamı iyice tanıyor. Fakat onun iri başı kutlu ve gülünç yüzlü bir adam olduğunu ediyordu. Ondan sonra asıl

küçük babası Nikola Mahu - Ki kızıl Nikola ünvanını almıştı - kırk yaşında onun hal ve tamirat esnasında yıkılan bir kuyu enkazı altında kalmış ve ezilmişti. Amcasıyla kendisinden büyük diğer bir idarede aynı suretle bu maden terk-i hayat ilemişlerdi. Yalnız ailenin içinde kendisi ve insan mad yani Bonmour nasılsa yalnız ayaklarında bir sakatlıkla kurtulmaya çalışmaktan başka bir şey var mıydı ? Başka şeylerde de olduğu gibi şekl-i vakada bu suretle pederden intikal ediyordu. Aynı gaye (...?) üç batın efradı tarafından aynı çalışmak ?.. Şüphesizki sınıf (...?) mensup ahaliden ekserisi bu kadar bir hulasa-yı hayat yapamayacaklardır. (Mabadi var.)

3.7 9.SAYI

Birinci Sene – Numara : 9

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

7 Mayıs 1335 – 1919 (Çarşamba) 7 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir. / Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

Müracaat Mahali :

İdareye ait hususat için : Sirkeci'de Hacıpaşa'da Hamam sokağında

Tahrir “ ” “ ” : Bab-ı ali caddesinde Şems matbasında Daire-i mahsusa ilanlar için ayrıca konuşulur.

(Sahibi : Hüseyin Hilmi)

...

İtalya murahhasları tekrar Paris'e dönmek üzeredirler. Muahede metni hazırdır.

...

Alemde ekseriyye pek aç yahud pek tok olanlardan gelir.

Mükellefiyet-i Askeriye

Gayrimüslim vatandaşlarımızla beraber biçare Türk ve Müslümanları da düşünmek lazımdır.

Birkaç günden beri Türkçe ve Rumca gazeteler gayrimüslimlerin askerlikten affı hakkında hükümete bazı mukarrerat-ı ittihaz olunduğuna dair neşriyatda bulunuyorlar ve hükümet tarafından bunların tekzip edilmediğine bakılırsa ve sevklerine şüphe caiz olamaz. Bu mesele, daha doğrusu umumiyet itibariyle mükellefiyet-i askeriye meselesi meslek ve programımızla şiddetle alakadar olduğu gibi memleketinde doğrudan doğruya hayatına temas edildiği için bi'z-zat birkaç şeyde biz söylemek isteriz.

Milletlerin hayat-ı ictimayesi ve siyasiyesi için pek mühim bir amel-i tahribat olan, memleketlerin en zinde ve kavi-yi anasını katil bir zahir gibi tedricen olduran mükellefiyet-i askeriye bütün dünyadaki sosyalistler tarafından kemal-i şiddet ve katiyetle red edildiği gibi bu hal esasen en büyük ve en müthiş tesiratını da bizim zavallı memleketimizde gösterdiği için esas itibariyle gayrimüslim vatandaşlarımızın askerlikten istisna edilmelerine muteriz değiliz. Ancak biz bütün insanları, ırk ve mezhep farkı gözetilmeksizin, aynı hukuk ve imtiyazata mütesaviyen veya nail görmek isteriz. Esasen bizde Müslümanları anasır-ı sairede nisbetle ictimaya ve iktisada daha dün ve adeta mahkum mevkinde bulunduran, milletin kabiliyet-i hayatiye ve tazviyesini kemirip mahveden en büyük amel bu mükellefiyet-i askeriye derdi değil miydi? Asırlardan beri Türk anasırı ve bi'l-hassa bu anasırın en çalışkan bir kısmını teşkil eden rençber ve amelesi enva-i sefalet ve mahrumiyetler, hatır ve hayatla gelmez aza ve meşakkatler içinde bu mükellefiyet-i askeriye zincirini sürüklemek suretiyle ve varlıklarını ifna ve imha ilemişlerdir. Bu kan vergisinin ilan-ı meşrutiyete kadar yalnız Türklere ve Müslümanlara münhasır olması ise zahiren tesirini kat kat artırmıştır. Mükellefiyet-i askeriyenin binnetice dışten tırnağa kadar silahlanmanın bütün dünyayı ne azim ve kanlı bir badireye bir harac ve meraca sürüklemiş olduğunu harb-i umumi pek feci bir suret de isbat etti. Eğer cihan-ı sosyalistlerin birçok senelerden beri musirrane bir surette teklif edildikleri terki silah usulünü kabul etmiş muvazzaf orduların ve binaenaleyh asker-i perestinin millitarizmin o güne geçmiş olsaydı, Wilson tarafından şimdi tavsiye edilmek de olan hakem usulü bütün şimal ve mesaisiyle kabul edilseydi. Ne bu hale zuhur eder, ne

beşeriyet ve medeniyet böyle kanlarla meşbu bir harabazar haline gelir, ne de cemiyet-i insaniyeten kavi ve en güzide kavl ve dimağlarından milyonlarcasını gayıp ilerdi.

Mükellefiyet-i Askeriye bir taraftan ırkın uzviyeti ve maddiyatı üzerinde pek vahim-i tesirat yaptığı tam bir tereddi-yi mucib olduğu gibi aynı zamanda daimi bir muvazzaf ordu beslenmesini istilzam etmek itibariyle avamı halkın nafakaları hakkından toplanan bütçeleri de zir-vezir ilemekdedir. Her memleket bugün bütçelerin üçte birini bu orduların idare ve iâşesini tahsis ilemişlerdir. Bu para milletin maddi ve manevi-yi ihtiyacatını tatmine refah ve huzurunu tahile sarf edilmiş olsa daha makul ve insaniyetperverane bir iş yapmış olmaz mıydı? Biz o itikatdayızki mükellefiyet-i askeriye devam ettikçe milletler ve bi'l-hassa o milletlerin serkarına geçmiş olan sınıf-ı mutavassıtaya mensup hükümetler kendilerine enva-i felaket ve akıbetlere sevk eden mütasibane-yi ihtirasatında önünü alamayacaklardır.

Kemal-i dikkatle takip ilemekde olduğumuz ceryanlardan anlıyoruz ki beşeriyet-i sosyalizme doğru gayet tabi bir ihtiyaç ile ve gayr-i kabl-i mukavemet bir kuvvetle sorgulanıyor. Er veya geç efkar-ı insaniye her tarafda galibe edecek ve beşeriyet kendi sattığı bir yılan gibi kemiren mükellefiyet-i askeriye heyulasından kurtulacaktır. Ancak bu ceryanı şimdiden takdir edip mensup olduğu milletleri bu bela-yı mübremden herkesden evvel kurtarmak şerefini ihraz edecek hükümetler tarih-i insaniyet de pek mübeccel bir nam bırakmış olacaklardır.

Bu illetten kurtulmanın en acil çaresi ise sosyalizmin pek mühim bir esası olmak üzere kabul ve ilan ilediği vecihle muvazzaf ordu kadrolarını ilga ileyip birine milis ordusu usulünü ikame etmektirki bu hususdaki mütalatımızda başka bir makalede teklif edeceğiz.

Sulh Hükümeti Etrafında

Sulh Muhadenamesi Metni

Paris 5 (T.h.r)___ Fransızca ve İngilizceleri tamamen ikmal edilmiş olan mukaddemat-ı sulhiye metninin tabi pek yakında itam edilecektir. Muahedename, Almanya hududları, Almanya müstemlakat-ı ahkam-ı harbiye, bahriye ve havaline, üsera-yı harbiye kavanin-i harbiyeye mugayir-i harekata mutlak cezalar Sabık imparator İkinci Kilyoman tacziyesi, limanlar ve turuk-ı miyahiye ,teminat, ittihad-ı akvam cemiyeti ve hususat-ı saireden bahs on beş fazla münkasım olmak üzere 400 maddeyi ihtiva edecektir. Gayr-i müntazır bir hal vuku bulmadığı takdirde

muahedename haftanın nısf-i ihyarında Alman murahhaslarına tevdiğ edilecektir. Ağleb-i ihtimal evvelce sulh konferansında bir içtima-i umumiye akd edilecek ve mantık-i müşarıkın devletler mümessilleri teklif edilen mevad hakkında beyan-ı mütalağa edeceklerdir. Bu içtima-i hakkı olacaktır.

Sulh Konferansında Kimler Bulunacak ?

Paris 5 (T.h.r)__ Hariciye Nazırları muahede-i sulhiyenin Almanlara tebliğinde hazır bulunacak olan devletler murahhaslarının defterini tekrar ettirmiştir. Bu devletler meyanında Yunanistan bulunuyor.

Hal-i hazırda Almanya'da bulunan Amerika kıtatının muahede-i sulhiyenin imzalanmasını mütakıb Cemahir-i müttehideye müteveccihen vapurlara erkab edilecekleri teyid ediliyor.

Teriyanun Palas'da

Paris 5 (T.h.r)__ Reis-i Cumhur Wilson, Mösyö Kalemensu ve Lloyd George dün ba'de'l-zeval Versay'a azimet ederek Teriyanun Palas'da mukaddemat-ı sulhiyenin tevdiğ edileceği salonu ziyaret etmişlerdir.

İtalya Murahhasları Paris'e Dönüyor

Paris 3 (T.h.r)__ İtalya'nın Paris sefiri Kont (T. Lungara) sabahleyin Hariciye Nezaretine giderek Mösyö Pişonu ziyaret etmiş ve meşar'ül-aleyh , Mösyö Orlando ve Saninu'nun bu akşam Roma'dan mufarakat çarşamba sabahı Paris'de bulunacaklarına dair resmi bir telgrafname aldığını beyan etmiştir. Mütamakıben Mösyö Pişon üçler meclisinde hal-i ictimada bulunduğu Mösyö Wilson'un nezdinde azimetle meclisi haberdar etmiştir. Tan gazetesi üçler meclisinin, İtalya'ya davetname gönderdiğini yazıyor.

Baron Saninu'nun cumartesi günü Paris'e vürud eden telgrafnamesine verilecek cevabın henüz tekrar etmemiş olmasına nazaran Mösyö Orlando ve Saninu son günlere İtalyan pay-i tahtına ceryan eden mülakat ve müzakarat-ı neticesinde bu kararı kendilerinden ittihaz etmişlerdir.

Belçika ve Sulh

Brüksel 5 (T.h.r)__ Pazar akşamı Brüksel sarayında meclis kararı akd edilmiş ve içtima saat sekizden gece yarısına kadar devam etmiştir. Mösyö Heyman vaziyeti izah ettikten sonra hal-i hazırdaki metni itibariyle Belçika için şerefli ve

şayan-ı memnuniyet şerait-i ihtiva eden muahedenamenin imza edilmesi dermeyeran etmiş ve muma-ileyhin bu hususdaki mütalası meclisce ittifak-ı ara ile kabul edilmiştir.

Meclis aynı zamanda Belçika'nın vaziyet-i iktisadiye ve maliyesi ve müttetiklerin Belçika'ya müzaharat-ı kamilede bulunmaları hususunda Düvel-i müttetikanin nazar-ı dikkatinin celbine karar vermiş ve bu suretle Flemenkle serbest münakalat meselesinin hali zamanında bir an evvel müzakarata başlamak için müttetiklerin müzaheret talep edilmiştir.

Harbin Feci Tahribatı

Paris 5 __ (Versay) da bulunan Alman gazetecilerin telgrafları Berlin'e vürud etmeğe başlamıştır. Tahrip edilen araziden mürur bazı muhabirler üzerinde derin bir tesir tevliid etmiştir.

Versay'da bulunan Nurvac gazetesi muhabiri vukua getirilen tahribatı şu suretle tasvir etmiştir: Gözümüzün önünde saatlerce tahvil etmeyen şu münazara militarizmin asar-ı mücessimesindendir. Vakitle memuru ve feyzdar bulunan bu memleket ne hale getirilmiştir ? Bütün güzergahımızda her şey alt üst olmuş. Bütün bu tahribatı tamir etmek için iştirak-i mesai lazımdır. Bu bihad ü hesab-ı tahribattan dolayı mesul olmakda bunların tamirine iştirak etmek vazifemizdir.”

“Fusişa Çaytunuğ” gazetesinin muharir-i mahsusı dahi bir vech-i ati telgrafnameyi göndermiştir :

“Fransa hükümeti Alman murahhaslarının müzakere masası etrafında toplanmadan evvel dört seneyi mütecaviz bir müddetten beri tahripkar-ı muharebeye sahne olan mıntıkaların halini rey alın görerek kanaat-ı hasıl etmeleri arzusunu izhar etmiştir. Bu seyahat ilka ettiği tesirat-ı itibariyle kıymetli bir numune ibaret olmuştur. Sulu hatta ağaçları, yeşillikleriyle sulu bir memleket !...”

Macaristan Ahvali ve Sulh

Londra 5 (T.h.r)__ Macaristan'da Bolşeviklerin sükutu kat'i olduğu her taraftan bildiriliyor. Bu haber mevsuk olduğu takdirde vaziyet-i haziranın şekli değişiktir. Şimdilik mutasavver olan muahedenamenin ihzarından evvel Avusturya ve Macaristan'da müstakir bir hükümetin tesisine intizar edilmektedir. O zaman sulh konferansının bu iki memleket doğrudan doğruya müzakarata girişmesine imkan hasıl

olacaktır. Ağleb-i ihtimal bu hafta Alman murahhaslarına muahede-i sulhiye tebliğ edildikten sonra bir hafta zarfında Avusturya – Macaristan'ın yeni hudutlarına tayin eden muahedename ikmal edilecektir. Avusturya ve Macar murahhaslarının kabulü için ittihaz edilen kararlar Fransa hükümeti tarafından kabul edilmiştir.

Avusturya – Macar murahhaslarının ilk kafilesinin gelecek perşembeye kadar vürudu muhtemeldir. Bunlara mütakıb bir hafta zarfında heyet-i murahhasa azası kimle gelecektir. Bu suretle sulh konferansı mesaisini itham etmiş olacak ve Avusturya ile olan hususat 26 – 27 Mayıs'a kadar ikmal edilecektir. Reis-i Cumhur Wilson Cemahir-i müttehidenin hal-i hazırda bulunduğu milletlerle akd edilecek muahedenin Amerika'ya avdetinden evvel ahvalini arzu ediyor.

Amerikan Ordusunun Terhisi

Harbiye Nezaretinin tasvirine ve Reis-i Cumhur Wilson'un tasvibine binaen bi'l-cümle kuva-yı seferiye azam-i gelecek eylüle kadar memleketlerine iade edilmiş bulunacaklardır. General Mars şimdiye kadar mahiye 150 bin kişiye balı olan terhis muamelesinin tesriyi için emirler tebliğ etmiştir. (T.h.r)

İtalya - Çekoslovakya

Roma 5 (T.h.r) — Gazeteler, Çekoslovakya ile ticaret istilafnamesinin tanzim edildiğini yazıyorlar. Bu hususta ticaret trenleri teşkil edilecek ve bir takım komisyonlar her iki memleket arasında bil'cümle-yi muamalat ve münakalat-ı ticariye ile meşgul olmak üzere Milano ve Trieste ticaret otellerinde ifayı vazife edeceklerdir.

İttihatçıların Muhakemesi Devam Etmektedir

Dünkü Muhakeme – Heyet-i hakimiyenin çekilmesi talep ediliyor. - İttihat ve Terakki ve Müdafa-i Milliye – Milli Şirketler Galay-ı Esar - Teşkilat-ı Mahsusa

Birinci Celse

Ferik Mustafa Nazım Paşa'nın taht-ı riyasetinde müteşekkil olan Divan-ı Harb Örfi dün dahi zevali saat bir buçukda bi'l-ictimâğ İttihat ve Terakki merkez-i umumiye ağzalarının muhakemesine devam etmiştir. Makam-ı iddiada müdde-i umumi Nazmi bey bulunuyordu. Maznun Midhat Şükrü, Ziya Gökalp, Küçük Talat, Atıf, Rıza beyler mevki-i mahsuslarında idiler.

Reis Paşa tarafından diğer maznunların dışarı çekilerek yalnız Midhat Şükrü beyin bırakılması emir olundu. Reis Paşa tarafından irad olunan suallere Midhat Şükrü bey bir vech-i ati-i cevaplarda bulundu:

Midhat Şükrü Bey ne diyor?

Müdafa-i Milliye Cemiyeti ile İttihat ve Terakki arasında münasebet yoktur. Müdafa-i Milliye, cemiyetler nizamnamesi mucibince teşkil etmiş kanuni bir cemiyettir. Meclis-i Mebusandaki müzakarata merkez-i umumi azaları dahil olmazdı.

Milli Şirketler merkez-i umumide mevzu olmazdı. Bu gibi meselelerin fırkaya telki yokdu.

Şirketlerden, ihtikarın hasıl olduğuna katiyen kani değilim. Kemal bey namuslu, paraya ehemmiyet vermez bir insan olduğu için yaptığı işlerdeki hüsn-i niyetine kat'i emniyetim vardır. muma-ileyh bi'z-zat icra-i ticaret etmezdi, esasen bu gibi işlerle meşgul olmadığım gibi merkez-i umumiyyede böyle bir şey mevzu-i bahs olmadı.

Temettünün mikdarını bilmiyorum. Siyaset olmak için menfaat-i şahsiye olması lazımdır. Kemal beyde şahsa bundan menfatdar olmamıştır. Kemal bey evvel bilir ki ictimadında yakalamıştır. Fakat söylediğine nazaran mali-yi iktisadiyesi yükselmişti. muma-ileyh i gala-yı esarın, bunda dahili olmadığını söylüyorlardı. Ve Kemal beye cümlelerin (...?) bir emniyeti itimadı vardı. Bu anki şirketin böyle alay-ı asara sebep olduğu gayr-i vürud görülüyor. Fırkanın ekseriyetle taht-ı karara alınamayan ve paraya ait mesail-i imza ediliyordu.

Teşkilat-ı Mahsusa merkez-i umumi tarafından yapılmamışdı katıb-i umumiliğinden evvel azalığında iken bile merkez-i umumide Teşkilat-ı mahsusa hakkında bir şey ceryan etmedi. Bu tamamıyla haricde Enver Paşa vesaire tarafından yapılmışdı. Tehcirdeki yolsuzlukları işittiğim zaman keyfiyeti Talat Paşa'ya yazmışım. Neticede yolsuzlukların önü alınacağı, divan-ı harbler teşkil edileceği bildirilerek tatmin edildik.

Ziya Gökalp bey muhakemeye celp olundu.

Ziya Gökalp Beğın Dedikleri:

İttihat ve Terakkiye Müdafa-i milliye arasında münasebet yokdu. Merkez-i umumide müdafa-i milliye cemiyetinin teşkili hakkında hiç bahs-i ceryan etmedi.

İttihat ve Terakki'nin himayesinde değildi, belki cemiyetler kanunu dairesinde teşkil etmiş ve kanunun himayesinde bulunmuş olsa gerektir.

Mebusandaki ictimalara merkez-i umumi azasından kimse iştirak etmezdi. Mebuslar bulunurdu, ekmekçi, bakkal, dokumacılar şirketleri ile bir alakam yoktur. Mağlumatım herkesinki kadardır şirketlerle Kemal beyin alakası şahsen olabilir.

Merkez-i umumi azaları, ictimadları dahilinde ne gibi kaideli şeyler görürlerse ona tevessül edebilirlerdi.

Bu şirketlerin mazereti merkez-i umumiye tebliğ taalluk etmezdi. Mazeretleri ispat edilseydi, tabi men edilirdi. Kemal beyin bu hususda şahs-i istifadesi yoktur. Bu şirketlerden istifade eden yine bu şirketlerdi. Kemal bey cemiyetin nüfuzunu su-i isti'mal etmezdi. Mamafih şirketleri edillesiyle, Kemal bey size müdafa ve sizi ikna eder. Bendeniz bu işleri tamik etmediğim için malumatım şöylece işitdiğimden ibarettir.

Memleketdeki gala-yı esarın ve netice şiddet cevadan insanların ve kati sebebi, ılıman düşünülecek bir meseledir. Acaba, bunlar hakikaten pahalılığa sebep olmuş mu olmamış mı ? Bendeniz merkez-i umumi azasından idim. Yazdığım müteaddid-i makalelerde ihtikar ve vagon meselelerini takbih etdim. Mamafih bendeniz nüfuzun su-i isti'mal edildiği hakkında malumat almadım. Binaenaleyh merkez-i umumide bunu mevzu-i bahs etmedim yalnız makalelerimde yazdıklarımı , aynı zamanda söyledim. Merkez-i umumi, teşkilat-ı mahsusa ile alakadar değildi, o harbiye Nezaretinin ziraat arasında teşkil etmiş, resmi bir dairedir. Tehcir ve taktil ile onun alakası yoktur.

Tehcir ve taktil hakkında merkez-i umumi, bazı zaif ve mübhem şeyler işitiyordum. Bunun mana edilmesi yalnız şahsi olarak Dahiliye nazırına vesaire söyleniyordu. O da heyet-i tahkikiyeler azam eder ve divan-ı harbler teşkil ederek o günü alırdı. Bahaddin Şakir bey vesiare gibi bazı merkez-i umumi azasının tehcir ve taktil-i işlerine müdahale ettiklerini biliyorum. Ne vilayetlerden gelen murahhaslar ne de vilayetlerin mebusları böyle ifadette bulunmadılar. Üç yüz kişiden mürekkep bir kongrede bu işleri haber alan ve tasvip etmeyen adamlar bulunur ve bunu söylerlerdi. Halbuki böyle bir şey vaka olmadı. Kongrede Ermeni, Rum ve Musevilerde olduğundan hiç olmazsa onlar bunu tasvip etmezler, faaller sabit olursa oradaki murahhasların taziyeleri lazım gelirdi.

Merkez-i umumi, ictihadı noktayı nazarından, bu gibi işlerin aleyhinde idi. Haberdar olunca nazaran müracaat ediyorlardı. Divan-ı Harblerin teşkil ve heyet-i tahkikiyelerin gazetesini görüyor ve birçok kimselerin muhakemeye sevk edildiklerini haber alıyorduk. Bunların dosyaları tabii mevcut ve mahfuzdur. Nazaran müracaatlar şahsi ve şifahi olurdu. Merkez-i umuminin karışmağa hakkı yoktu.

Ziya Gökalp Beğin İstihdamı:

Müdafa vekili Haydar Rıfat Bey - Ziya beyin bir istidaları vardır. Takdim ediyorum

Reis Paşa - (İstida-yi Ba'de'l-Karai) Divan-ı harbin kararına itiraz olamaz.

Haydar Rıfat Bey - İtiraz karara değil, çünkü o mütadır. İtiraz makam-ı riyasetde dahil olduğu halde, bilimum azaya aittir. Bunun üzerine zabıt katibi tarafından istida, cehren kıraat edildi:

(İstida-yi Sureti)

1) Vazife azamız üzerine ittihaz ve 5 Mayıs 335 tarihine mütasadif olan geçen pazar günü tebliğ buyurulmuş olan vazife-yi kararında (Cemiyet-i Mezkure'nin merkez ve meclis umumisi ağzalıklarında bulunmuş olan maznuninin ceraim-i mezkurenin vakuana sebebiyet vermiş ve bu cümleden olarak tehcir kanunun tatbikatı sırasında meclis-i mezkurenin şuraya buraya tayin ve azam edildikleri murahhaslar ve memurlar marifetiyle tertip olunan cinayetin kafasına vukufları bulunduğu ve inzimam reyleriyle tahdis edilmiş olduğu araya olunan delail-i muknia ve vesaik-i adiyede ile ispat edimekte olduğu bildirilmiştir.

Umur-ı müslümandır ki hakim-i rivayet ettiği bir davada mücerred-i alemine ve hissiyatına binaen hakim edemeyeceği gibi kabl-i ilhakıma veya esna-i muhakemede hasıl ettiği fikrini hatta ihsas etmekden memnuadır.

Aks-i halin kabulü benian-ı adalet-i esasından sarsacak surette tadada sığamaz mahzurları davet eder.

Salifü'z-zikr fıkranın mütalasında rehin alem ali buyurulacağı üzere muhakeme celseleri kararname ve iddianamedeki delail-i delil-i muknia bulunduğunu bildirmiş ve bunları müdde-ı mevki-i sübuta isal etmekde olmak üzere kabul buyurduğunu ilan ilemiştir. Bu kable'l-hakime hakem demek ise ittihaz ve tebliğ ve ilan buyurulmuş olan şu kararın ittifak ile verilmiş olduğuna göre heyet-i celilelerinin

her ferdine birden mütertebe-i vazifenin her biri tarafından mesarata ifasını beklemek hakkımızdır.

2) (İdare-i örfiye'nin ilan olunmasıyla beraber kanun-i esasinin vesaire kavanin ve nizamatı mülkiyenin iş bu idare-i örfiye kararnamesine muhalif olan maddeleri ahkam-ı idare-i örfiye devam ettikçe muvakaten tatil olunacaktır.) Suretindeki idare-i örfiye kararnamesinin ikinci maddesinin kanun-i esasiye ait olan fıkrası lağvıdır. Bunda herhangi hükümet ve her ne zaman koymuş olursa olsun ahkam bu kayıd ile harekattan memnudur. Bu akla, mantıka, vicdana böyle olduğu gibi manende böyledir, kanun-i esasinin 115nci maddesi (kanun-i esasinin bir maddesi bile hiçbir sebep ve bahane ile tatil ve icradan iskat edilemez.) olduğuna göre kararnamenin birinci maddesindeki bir fıkranın bu sarahat karşısında hakk-ı teneffüsü olup olmadığına takdir-i alilerine terk ederiz.

3) Vazife-yi karar-ı ittihazı aynen (Ayan-ı keramın hakk-ı tefsirine müdahale suretiyle olmayıp mücerred 16 Kanunievvel 331 tarihiyle Sadık-ı Ali Cenab-ı padişahıya iktiran etmiş olan kararnamenin taktıl ve tehcir davasını rivayete memur edildiği mülga divan-ı harbin rivayete iktiran etmiş olduğu mezkur davaların divan-ı harb-i hazıramız hakkında 8 Mart 335 tarihli kararnameye tevessüm buyurulan irade-i seniye-yi hazret-i şehriyari ile memur edilmiş bulunmasına tebean-ı maznun ve meşarik ve muma-ileyhinin şahsen mütecasir oldukları anıfül-i aliye efalden dolayı muhakemelerin icrası dahil daire-i vazife görülmüştür.) buyurulmaktadır.

Evvela hakim-i kanunun serlevhasıyla tevessümi ile değil metni ile memur mükellef tutulur. Ve kanunda olmadığı ve olamayacağı gibi zat-ı mülkiyetleri mübarek ve gayr-i mesuldürler.

Saniye bu fıkra (Maznun ve müşarik ve muma-ileyh inin şahsen mütecasir oldukları anüf-iel-beyan-ı efalden dolayı) tabiriyle de güya mütecasir olduğumuz tasdik buyurulmuştur ki bu da balada ilk fıkradaki mağruzatımızı ve zatımızı teyid ve teşyid eder ve mütecasir oldukları iddia edilen denmeyup mütecasir oldukları denmesi kabl-i ahlakına hakim demektir.

Gerçi mahkeme celilelerini terki eden hakim-i adalet etsen bizim için güç bulunur bir mahiyetde ise de mesele hukuk-i esasiye ve devletin istidad-ı adaletine takdim ettiği gibi bütün enzar-ı medeniyetde bu davanın hukukuna taalluk ettiğinden arz-ı hale mecburiyet oluvermiştir.

İstidağın kıraatini mütakıb-i dava-ı vekili Haydar Rafet bey bir vech-i ati-i izahatda bulundu:

Heyet-i hakime çekilmelidir:

Heyet-i celileleri karaname suretinde bazı delile istinad ederek onları kanaat-i bahş ü saik makamında ad etmekle kabl-ı ahkam-ı ihsası rey-i memnu iken bu naklede kalmayarak maznunin-i mahkum ad ettiğimizi ispat ettiğimiz kararnamede mevcut olan delail-i edille-yi mukiana ad etmek hatta bunu verdiğiniz kararlada izhar ederek devletin ceride-i resmiyesiyle neşr ettirdiğimiz. Harbin ehemmiyet-i siyasiyesi itibariyle enzar-ı yar ve ağyar ve ecanib-i muhakemenin ceryanını takip etmekte iken bu kadarla da kalmayarak idare-i örfiye ait olan kararnameye (karaname celile) namını verdiğimiz halde amel-i kavanin olan kanun-ı esasiyi bundan daha dün bir derecede telki ettiğimizi beyan ettiniz. Vazife itirazı red için (İdare örfiye ilan olduğu zaman kanun-i esasiyenin ona aid mevadına mevki-i tatbikinden sakat olacağı) hakkındaki maddeye istinad ederek itirazımızı red buyurdunuz halbuki kanun-ı esasinin hiçbir maddesinin hiçbir zaman hiçbir suretle tadil ve mevki-i tatbikinden ıskat edilemeyeceği bedbaht ve heyeti celilemizde sıfat hakimiyeti iktisap ederken aynı kanuna harfiyen riayete yemin ettiğimiz müsellemdir.

Kanun-i esasinin hilafında olan kavanin-i esasen mülğadır. Ve onun ile taarruz eden hiçbir kanun-i tanzim olunamaz. Ve buna kimse riayete mecbur kılınmaz. Heyet-i celileniz hem kable'l-hakim-i ihsası rey etmiş olmak ve hem de kanun-i esasinin mevadı sarihini nazar-ı itibara almamak dolayısıyla maalesef (...?) mecbursunuz hepiniz muhterem zevatsınız. Hakikatin bulunmaz derecede kıymetdarsınız. Fakat artık terki-i mevki etmek naçar ve zaruridir.

Bu itiraz üzerine Reis Paşa müdde-i umum-i bakan fikrini sormuş, mumaileyhinde cevaba talep ettikleri redd-i hakimdir burada vürud olamaz kanun-i esasi hakkındaki itirazatta muhtaç tetkikdir. Binaenaleyh kable'l-tetkik bir şey söyleyemem. Heyet-i hakime bir ay istişare yarım saatlik müddetle mahkeme salonunu terk etti.

İkinci Celse

İkinci celseye saat dörtde mübaşeret olundu zabıt katıbi tarafından heyet-i hakimece tanzim kılınan karaname kıraat edildi.

Karaname Sureti

Keyfiyet-i müzakere olundukta istidanamede farz ve iddia olunduğu gibi kararnamede izah edilen ceraim hakkında divan-ı harbe kanaat hasıl olmuş olmadığı birinci celsede maznunlara irad ilediği hitabede (Hususat-ı mebhusada mühim roller icra ilediğimiz iddia olunuyor. Bakınız bu iddia nasıl tesrih ve ispat edilecektir.) denilmesi ve ikinci celsede mahkemede hıtam verilerek hakim in ita olunmaması ile müsbettir. Mazilik ihsas-ı rey manası çıkarılan ibare yanlış tevil edilmiş olup cümleyi mağtufeler ortadan kaldırıldığı halde ibare (araya olunan delail-i muknia ve vesaik-i adide ile ispat edilmekde olmalarına karşı ... Serd edilen hususat hiçbir vecihle muhık ve nefis-i el-amare-yi muvaffak görülmediğinden merdud) denilmiş olduğu görülürse bunun ihsas-ı rey fikri katiyen anlaşılmayacağına binaen bu babdaki iddianın reddine ve kaziye-yi saniyenin makam-ı iddianın mütalaası alındıktan sonra tezkirine mütefekkan karar verildi.

6 Mayıs 335

Reyis	Aza	Aza	Aza	Aza
Mustafa Nazım	Mustafa	Zeki	Ali Nazım	Recep Ferdi

Küçük Talat bey ne dedi ?

İttihat ve Terakki ile müdafa-i milliye arasında bir irtibat yoktur. 10 Kanun-i sanide İttihat ve Terakki mevki-i iktidara geldiği zaman hakkı bir maksad etrafında toplamak ve Balkan hezimetinin tahrifatını tahfif etmek için teşkil olunan müdafa-i milliye Cemiyeti yalnız İttihat ve Terakki'nin delaletini temin etmiş ve taşrada şubelerde küşad etmiştir. Müdafa-i milliye milli bir müessesedir. Meclis-i Mebusandaki müzakarata merkez-i umum-i imzası iştirak etmezdi.

Şirketler hakkında bir fikr-i mahsusum yoktur. Ticaret işlerine aklım ermez, bu bir ihtisas meselesidir. Fakat, bu şirketlerin katiyen İttihat ve Terakkiyle alakası yoktur. Tüccardan bazı dostlarım şirketlerin memlekete pek nafi olduğunu söylediler. Şirketlerde bir santim alakam olmadığından temettüattan da haberdar değilim.

Şirketlerin tesisine Kemal beyin delalet ettiğini zan ederim. Azaların harp esnasında bir vazifeyi vataniye alacakları mukarrer etmez olduğundan Kemal bey de böyle bir vazife deruhde etti. Evvel emirde fırkamız bu şirketlere müzaheret etmemiştir. Bizim bir tamimimiz vardı. Hiçbir tüccar hiçbir anasıra bi'l-tefrik

kendilerine tergibatda bulunması bildirilmişti. Kemal bey bir şirketi ihdas ettiği gibi bir Hıristos ve bir Petro'da aynı suretle hareket edebiliyordu.

Hiçbir şahıs ve şirkete İttihat ve Terakkinin müzahır olmadığına ve Kemal beyin nüfuzunda keyfiyetde bir rol oynamadığına katiyen eminim. Fırka-yı temennine Kemal beye müzaharatda bulunmamıştır. Kemal beyinde milli şirketlerle meşgul olması hakkında bir mukarreratımız yoktur. Gazetelerin temettüat hakkındaki neşriyatı cidden hatırımda değildir.

Evvel emirde milli şirketlerin maruzatına tahkik ve saniyen Kemal beyin şahs-i nüfuzunu istimayı edip etmediğinin nüfuzunu lazımdaki milli şirketler hakkında muamele yapılsın. Kemal beyin mazur bir hareket ettiğine dair şüphelerimiz olmadığı gibi bendenizin bugün bile Kemal beyin namus ve şerefine itimadım vardır ve hepimizde onun namusuna derin bir hürmetle mütehasıssız.

Milli şirketler münasebetiyle Almanlara karşı durarak memleketin milli mahsulatının elden çıkmamasını temin etti. Ve Anadolu'nun ekseri tüccarlarına hayat verdi. Kemal bey ihtikarlara ucuz mal toplamak isteyen Almanlara karşı Anadolu'da birçok malın terk-i isarına sebep olarak memleket haricine çıkmamasını temin etti. Bunu bana akrabamdan tüccardan Abud Efendi damadı Naim beyde söyledi. Milli şirketlerin gala-yı esara sebep olduğunu ben ilan kabul edemem.

Milli şirketler, hayat-ı iktisadiyeden çıkmalı beri Amerikalılar birçok eşya gönderdiği halde ilan-ı esar, tenzil etmemiştir. Bunun iktisad, arz ve taleb-i vesair-i kavanin-i tetkik edilirse sebebi anlaşılır, ihtikarın bizim kadar başka memleketlerde olmaması bir suya tekalif-i meselesidir, sanırım.

Teşkilat-ı Mahsusa bir daire-i resmiye idi. Harbiye Nezaretine merbutdu. Benim başka malumatım yoktur. Teşkilat-ı Mahsusanın merkez-i umumi ile katiyen alakası yoktur.

katib-i mesullerimiz katiyen İttihat ve Terakki namına hareket etmediler, Bahaddin Şakir beyin, bir vazife vataniye alarak Erzuruma gittiğini biliyorum. Rıza bey, bir asker sıfatıyla Trabzon'a gitti. Onur Paşa hazretlerine, Doktor Nazım beyi Teşkilat-ı Mahsusaya tayin buyurmuştur.

Reis – Enver Paşa'nın rütbesinin rafı olduğunu bilmiyor musunuz ?

Talat Bey – Bilmiyorum. Fakat kendisine büyük bir hürmetim vardır. Diyerek tebessüm ederek çıktı. Atıf bey celp edildi ve bir vech-i ati-i ifadetde bulundu :

Atıf ne söylüyor ?

İttihat ve Terakki ile müdafa-i milliye arasında bir rabıta olmadığını ,müdafa-i milliye'nin usul-ü dairesinde teşkil etmiş bir cemiyet olduğunu temin ederim. Şirketlerin tesisine Kemal bey yardım etmiştir. Dedi kavgılar münasebetiyle kongrenin tensibi ile kat'i alaka edildi. Cemiyetin heba ve ahde temettü yoktur, mensubiyetinde istifadesi katiyen gayr-i vakadır. Acaba tetkik edilirse şirketlerin fahiş bir şey yapmadığını zan ederim. Mamafih bu bir ihtisas meselesidir. Gala-yı esar ve sefaletle sebep olarak, ahval-i harbiye ve noksan-ı teşkilat olsa gerekdir.

Şirketlerin ceryanının tetkiki neticesinde hakikatin tezahür edileceğini arz ederim. Teşkilat-ı Mahsusa ile cemiyetin katiyen alakası yoktur.

Süleyman Askeri beyi Enver Paşa bu işe tayin etmiş, Doktor Nazım, bendeniz ve Rıza ve Doktor Bahaddin Şakir beylerle komisyon teşkil ve mukarreratımızı katıbi umumi istilasıyla taşra şubesine bildirdik. Komisyonumuzdan taşraya katiyen şifahi amirler verilmek üzere murahhas gönderilmemiştir. Merkez-i umumiden gönderilip gönderilmediğini bilmiyorum.

Rıza bey Lazistan garpta bir asker sıfatıyla tanıyorum. Bahaddin Şakir bey bir Alman refakatinde Erzurum da Teşkilat-ı Mahsusa ile meşgul olmuş. Bi'l-ahire 3.Ordu'da teşkilattan çıkmış. Ondan sonra kendisi hiçbir suretle tevzif edilememiştir.

Mahkemeye Rıza bey celp olunarak irad edilen suallere bir vech-i ati-i cevap da bulundu:

Rıza Beyin İfadesi ?

İttihat ve Terakkiylemüdafa-i milliye arasında bir alaka yoktur. Müdafa-i milliye'nin hin-i teşkilini hatırlamıyorum. Şirketlerle merkez-i umumi arasında rabıta yoktur. Kemal bey bunlarla meşguldü, taşrada teşkil eden şirketlerle Kemal beyin alakadar olduğunu zan etmem bendenizin bu işlerle alakam olmadığı gibi merkez-i umuminin de halkın zararına alt olacağına inanmam.

Kemal beyin bu işlerde zi-müdahil olmadığı kongre huzurunda itimat kazanması ile sabittir.

Bendeniz gala-yı esarın bu şirketlere ait olduğunu bilemem, merkez-i umuminin bu işlerle uğraşması, benim dün yağmur yağdığı için bir lira mukabilinde arabaya bindiğim halde bugün yarım liraya kaldığım ve arkamdan arabacı haykırdığı için bindiğim Hürriyet ve İtilaf Fırkası merkez-i umumisi veyahut şehremaneti mesul tutmağa benzer, Kemal beyin taht-ı riyasetindeki yetmiş, seksen şirketin (temettü ile) bir banka tesyidine bilhesap karar verildiğini hatırlıyorum. Fazla temettü olduğunu bilmiyorum. Hesabat-ı encümen rivayet etmiş gerek şahsım ve gerek heyet-i umumiye tekrar Kemal beye itimat rey-i veremez, su-i isti'mali olmadığını müsbetdir.

Teşkilat-ı Mahsusa bendenizi Trabzon'da iken davet etti, bir yerden mahsusat alamıyordum. Buradan giderken merkez-i umumiden bir miktar para almış idim. O nakle idare ediyordum.

Harbe başladıktan sonra, tahsisat mestureden para veriliyordu. Harp başlamadan evvel Teşkilat-ı Mahsusa efradını vilayet-i elbas ve iâşe ediyordu. İstidadi maddede arz ettiğim vecihle Teşkilat-ı Mahsusa asker gibiydi. Bendenizin oradaki vazifem sevkiyat meselesiydi.

Ba'dehu muhakemeye perşembe günü saat bir de devam edilmek üzere ba'de'l-zeval saat beşe on kala nihayet verildi.

İsticvab

Akşehir belediye reis-i esbabı Kamil ve Cihan beği müdür-i esbakı İbrahim beyler dün divan-ı harpde isticvab edilmişlerdir.

Mugalata İle Olmaz

Ali Osman Ağanın cevabı münasebetiyle

Mayıs tarihli nüshamızda yazılan ve sandalcılar cemiyeti reyisi Ali Osman Ağa'nın gerek Galata Sosyalist Fırkası şubesine karşı gösterdiği tarzıkarane-yi harekatı ve gerek merhum tarafından irtikab edilmiş bir takım su-i isti'male haki bulunan fırkamıza Ali Osman Ağa tarafından gönderilmiş olan cevabı dünkü gazetemizde aynı derece etmişdik. Her şeyden şurasını bir kere daha kayıt etmek isterizki bizim için pek ulvi ve pek mümtaz olan gayemizin karşısında kim olursa olsun şahısların ve şahsiyetin hiçbir emniyeti yoktur. Biz yalnız şimdiye kadar hamimiz ve muayyensiz geçindik her şeyleri başkalarının intifana terk ve heba ile ben zavallı mağdur amelemizi bu tufeyli-yi mahlukatın tasallutundan kurtarmak istiyoruz. Bu

meyanda ameleye karşı faalen tarizlerde bulunmuş o biçarelerin hakkını almış kimselere rast gelirse bi'l-tabi onlara da hücumdan çekinmeyeceğiz. O halde bu mecburi ve tabi-i hareketimiz şahsiyet ile mi tavisil edilecek ? Eğer öyle ise kelimelerimizi girmek ve ağzımızı kapamaktan başka yapacak biçare kalmaz ki o da bizim harcımız değildir ve herkes ve bi'l-hassa Ali Osman Ağalar olmalıdırlar ki İdrak, biçare kan hakkını müdafa uğrunda gelecek bütün mesaib-i memnuniyetle kabule mahyadır. Bundan sonra ağanın cevaplarını tahlil edelim:

Merkum evvela Galata'daki şubemize karşı hiçbir tehditde bulunmadığını söylüyor. Bu ifadesi kizb-i mahzıdır. Veya yapılan şeyi iftira şeklinde göstermek ise namuslu bir adamın haysiyeti için büyük şeydir. Ve biz icap edildiği takdirde bu iddiamızı yirmi, otuz şahit ile ispata her zaman hazırız. Acaba ağa kendisini hala bu gibi tehditlerin para ettiği İttihatçılar devrinde mi zan ediyor ? Böyle ise (...?) güleriz güleriz, hayır bugün şekavet devrinde değil kanunun ve adaletin hakim olmasına gayret edilen bir devirde yaşıyoruz. Böyle devirlerde ise hala İttihatçı zihniyet ile tehditlere kalkışanların yeri sandalcılar kahyalığı değil Bekirağa bölüğü ve mıntıkadır.

Ağa kendisini her hususda masum göstermek emeliyle harp seneleri zarfında (bir lokma ekmeği tedarik için) Karadeniz'in dalgaları arasında küçük bir motorla uğraşıp çırpındığını söylüyor. Biz bu mugalata güldük. Acaba harp seneleri zarfında nan paraya muhtaç olduğunu kendiside itiraf eden bu zat Çeşme meydanındaki haneyi bin altı yüz liraya ve Büyükdere tehciri esnasında zavallı bir Ermeni kadının bugün yirmi, yirmi beş bin lira kıymetinde tahmin edilen bir köşk ve çiftliğini dört bin dört yüz liraya seher ve efsun kuvvetiyle mi satın almışdı ? Ve acaba (Sevgili milleti uğrunda bir fedakarlık) diye tavsif ilettiği Karadeniz seferlerinin getirdiği şeyleri o (o sevgili millete) ne gibi bir fiyatla satmış ve (sevgili milleti) ne gibi tatil-i ihtikarlara aldatmıştı ?

Kendisini taraf-ı haktan göstererek her türlü siyasetten tenziye eden bu açık göz sendikacılar kahyasına bir sual daha soruyoruz: Takriben iki sene mukaddem sekizinci nakliye şubesi balık yağı müfrezesi reisi iken niçin tevkif ve Divan-ı Harbe isal olunmuştu ? Bu meseleye müteferri-i evrakı tabi-i muhakeme esnasında tetkik edilecek ve her nasılsa atıldığı battal torbalarından çıkarılacaktır.

Gazetemiz esasen bir fikir ve meslek gazetesi olduğu ve kendi hem meslekleri ve hem fikirleri arasında idame-i hayatını kat kat kafil bir rağbet ve teveccühede

mazhar bulunduğu cihetle sırf sürümen-i tezyid için ağanın dediği gibi şahsiyet-i uğraşmağa tenezzül etmez.

Biz bu iddiaya gayr-i meşru yollarda para usulünü iyice keşif ettiği anlaşılan kailine nefretle red ederiz. Yazdıklarımızın saiki bir daha tekrar edelimki hak olarak bildiğimiz ve mevsukiyetinden katiyen emin olduğumuz şeyleri müdafadan başka bir sebebe itina etmemekdedir ve bu yoldan bizi değil Ali Osman Ağa'nın tehditleri daha büyük müsibetler bile asla çeviremez hak her yerde ve her zaman hakdır.

Mahmut Şevket Paşa'nın katillliği ile müthem Kavaklı Mustafa meselesine gelince bu hususdaki fikrimizi dün Ali Osman Ağanın cevabını derc sırasında söylediğimiz ve zuhulemizi itiraf ettiğimiz için bugünde aynı mevzu avdet etmeyeceğiz. Ali Osman Ağanın muhakemeye müracatına çok memnun olduk. Zaten bu neticeye müterkiydik, inşallah muhakemeden adalet-i evvelce şaşıyla tecelli edecek ve o zaman gaddarane iftiralara kimin uğradığı daha iyi anlaşılacak zavallı sandalcı esnafı başlarına musallat olmuş bir beladan bu sayede kurtulacaktır ki Ba'dehu bizim için en büyük bir mükafat teşkil edecektir.

Yalnız bir şey zikir edeceğiz. muma-ileyh ezcümle İttihatçılığı (kemal-i) şiddetle red ediyoruz. Halbuki İttihatçılık zihniyet ve ruhu iliklerine kadar işlememiş bir insan, bilmeyiz ki hala Mahmut Şevket Paşa'ya şehitlik payesi vermekde ısrar eder ve artık başka bir isim kalmamış gibi lokantasına (İttihat ve Terakki İslam Lokantası) gibi sırf maddi-i hane-i karlık mahsuli bir isim takar mıydı ? Çünkü eğer iddia ettiği gibi cidden fırkası dahil değildiyse bu sözü sarf etmesi ve lokantasına böyle bir isim takması müdahenekarlıktan başka bir şeyle tavsif olunamaz.

İaşe

Son Safha – Vesika Ekmekleri

Perşembeden itibaren yalnız muhtaçlara ekmek verilecektir.

Dün iaşe müdür muavini vekili Fuad beyi ziyaret ederek iaşeye ve bi'l-hassa ekmek meselesine verilmek istenilen şekil hakkında biraz mağlumat istedik. Fuat bey bizi, bu hususda tenvir etti. Teşekkür ettiğimizi beyan ederiz.

İaşe bugüne kadar bütün İstanbul halkına sınıf ve meslek tefrik etmeyerek ekmek tevziğ ediyor.

Hazine devlete her gün büyük zararlara tahammül ediyordu. Ba-husus bu tevziden iâşe ekmeğini katiyen ihtiyaçları olmayan esnaf, tüccar, zengin ve sermayedarlarda istifade ediyordu. Halbuki iâşe-yi muhtaciyenin vesait-i taişelerini tashil için tesis edilmiştir. Bu sınıf-ı halk ise, gala-yı esardan mütezzir değil, mütennaim olmaktadır. Binaenaleyh bu tevziğ ile alakaları olmamış lazım gelir.

Nüzhet Sabit bey , ciheti kale almış, iâşenin mevzu lehi olan sınıf-ı halkı tehdit etmeği düşünmüştür.

Sabit beyin, bu hususda ittihaz ettiği karara nazaran, ekmek tevziğinden yalnız muhtacın istifade edilecektir. Hatta amele, hamal, kundura, boyacı, süpürgeci gibi seyyar satıcıların ve matbaalara mensup bilimüm memur ve müstahdemin yalnız ailelerine ekmek verilecek, bakkal, manav, kasap, terzi, sebze ve etçi, sandalcı, manavcılar ve herhangi bir isimde bir mağaza sahibinin ne kendi kendilerine, ne de ailelerine ekmek verilmeyecektir.

Sabit bey, nüfusunun suret-i tevzini nisbet için mahallelere beyannameler tevziğ etmiştir. Bu beyannameler on günden beri, Darü'l-fünun konferans salonunda tasnif edilmektedir.

Bu suretle iâşe ekmeğine cidden muhtaç olacak kimseler tayin etmiş olacaktır. Bu defa iâşeyi tasfiye etmeye memur edilen Nazım bey ve Fuat bey, Sabit beyin çizdiği kadroyu daha ziyade tehdit etmeyi ve ekmek tevzini mütekadim, memurun itam ve eramil ve fevka'l-ade muhtacına hazır etmeği düşünüyorlar ve şu takdirde bütün İstanbul halkı birine ancak 60, 70 bin kişi beslemek mecburiyetinde kalacağını ümid ediyorlar. Mamafih iâşe müdüriyet-i vekaleti, tasvir ettikleri projeyi müsbet bir hale irca edinceye kadar, Sabit beyin usulünü kabule ve perşembeden itibaren tatbik etmeğe karar vermiştir. Binaenaleyh şimdilik yukarıda zikr-i sınıf, halk müstesna olmak üzere, ekmek tevzine devam olunacaktır. İâşe bütün muamalatını maliye Nezaretine devir etmekle meşguldür. İâşe mevcut ve müddehir bulunan kilitli miktarda eşya Maliye Nezareti vasıtasıyla bil'müzayede satılacaktır.

Bu hususdaki mütalatımızı başka bir vakitte tehir ediyoruz.

Şuun

Sulh Konferansı ve Murahhaslarımız

Türk - Bulgar murahhaslarının gelecek hafta içinde sulh konferansına davet olunacağına dair Jurnal duryan gazetesinde neşir olunan havadis hakkında salahiyetdar bir makamda icra ettiğimiz tahkikatta havadis mezkurun namusum olduğu anlaşılmıştır.

Tasfiye Kanunu

Tetkik-i şubat komisyonunca müzakere edilmekde olan tasfiye kanunu ikmal edilerek harbiye Nezareti vasıtasıyla sadarete tevdiğ edilmiştir.

İaşe ve Vilayet

İaşe müdüriyetinin lağvıyla mülga İstanbul vilayetiyle birlikde şehremanetine rabt edilmesinin mukarrer bulunduğuna tercihen refikamız istihbar ediyor.

İaşe Müdüriyetinden Tensikat

İaşe müdüriyet-i umumiyesince kalem-i mahsus-i muhasebe ve muamelat-ı şubelerin lağv-ı mukarrer.

Sükna Kanunu

Sükna kanunu tetkike memur komisyon dün aza-yı meyanında ekseriyet olmadığından ictima etmişlerdir. Müstehbarat-ı ahiremize nazaran komisyon mezkur bu günkü ictimağında tetkikatını ihmal edecektir.

Bahriye Erkan-ı Harbiye Riyaseti

Bahriye Nezareti birinci daire-i (Erkan-ı Harbiye) riyasetine tedrisat müfettiş-i umumiyesi Kalyon kapudanı Hakkı beyin tayini tensip edilmiştir.

Azil ve Tayinler

Mutasarrıflar Arasında __ Niğde mutasarrıfı Ziya Paşa'nın vukua-yı istifasına mebni yerine birinci sınıf maaşla kale-yi sultaniye mutasarrıfı Cavit bey nakil ve Kale-yi sultaniye mutasarrıflığına mutasarrıf-ı sabık Vahap bey (ıbkaen) tayin edilmişlerdir.

Kaymakamlar __ Birhaniye kaymakamı Mahmut Bahattin bey azil olunarak yerine memuriyeti maaşıyla Basra eski Şam Kaymakamı Nurettin bey tayin kılınmıştır.

Adliyede __ Adliye Nezareti levazım müdüriyetine levazım-ı mübzi Cemil bey tayin olunmuştur.

Jandarma __ Kırşehir Jandarma Tabur Kumandanı Binbaşı Ali Kemal Beyin müstakil Niğde Taburu Kumandanlığına nakille yerine Bursa Taburu Kumandanı Binbaşı Nafiz ve Bursa Taburu Kumandanlığına da Karasu Taburu Kumandanı Binbaşı Tahir Efendilerin tayinleri icra kılınmıştır.

Köprü Müruriyesi

Şehremaneti cidden mucib-i memnuniyet bir tedbir-i ittihaz etmiştir. Köprüye verilen onluk evrak-ı nakdiyenin başımıza ne derdler açtığı malum. Şimdi nikelden yirmi paralık maden-i levhalar yapılacak ve ahaliye tevzi edilecektir. Bunların bir tarafında İstanbul'un manzarası diğer tarafında köprü müruriyesi yazılı olacaktır.

Makul Bir İstida

Harik-i Mahalleri Hakkında

Harik-i mahallerinin hukuk-ı tasarrufiyelerini mabeyn bir kadastro haritasının tanzimi sekiz bin lira masrafa mütevakkıf olduğundan Şehremaneti ile defter-i hakan-ı emaneti arasında bu mesele bir türlü hal edilememiştir. Halbuki muamalatın sürüncemede kalmasından mütezir olan harikzedegana masarır-ı mabhusanın harik-i ianesinden sarfile bir an evvel lazım gelen haritalarının tanzim-i lüzumu hakkında vermiş oldukları mazbata harik-i komisyonu riyasetinden aidat-ı itibariyle şehremanetine havale edilmiştir.

Türkiye Ajansı Tebliğ Ediyor: Müdde-i umumiyenin şikayeti üzerine

Lübnan Mutasarrıfı Ali Munif ve Beyrut Valisi Azmi beyler Şam fevka'l-ade Divan-ı Harbinde muhakeme edilecektir. Bunlar katil, sirkat ve ihtikar ile itham edilmektedir.

Vilayetlerde Asayiş

İzmir 4 (T.h.r) __ Vali Azat beyin ittihaz buyurdıkları tedbir sayesinde Kulada beş seneden beri icra-i şekavet eden veya çok halk-ı izrar ve itilaf ileyen (Hamit) çetesi meyyitan-ı istisal olunmuştur Ödemiş'de silahlarını teslimden imtina eden eskiyalardan bir kısmı teslim silah etmişlerdir. Yakında bu havalı eşkıya belasından tathir edilecektir.

Amiral Bristol İzmir’de

İzmir 4 (T.h.r) __ Dün Amiral Bristol cenapları limanımıza gelmiş ve makam-ı vilayetten gönderilen memuru mahsus tarafından parlak bir surette istikbal olunmuştur. Müşarik-i aliye beş saat kadar şehrimizde kaldıktan sonra hareket etmişlerdir.

Sultan Hamit’in Mücevheratı Meselesi

Bir müddetten beri gazeteler Harekat ordusunun İstanbul’a girdiği esnada Yıldız Sarayında ikağ edilen yağmakarlıklara dair birçok neşriyatda bulunuyorlar. İstihbaratımıza nazaran bu yağma esnasında mezkur sarayda bulunan kasalar Abdülhamit merhumun çilingir başısı olup el-yevm-i hacının namıyla maruf zata açtırılmıştır. Binaenaleyh yağma eden şeylerin cinsi ve mikdarı ile yağmakarlar hakkında muma-ileyhin (...?) mağlumatı olmak gerekdir. Meselenin bir an evvel tenviri için muma-ileyhide bu babdaki mağlumatıma müracaat edilmek lazım gelir zan ediyoruz.

Eşya-yı Ticariye Vürudi

Yaka kumpanyasının korsan vapuru ile Selanik’den 8795 parça eşya-yı ticariye şehrimize gelmiştir.

Umum-i Jandarma Kumandanı

Umum-i Jandarma Kumandanı Kemal beyin dün akşam şehrimize müteveccihen Bandırma’dan hareket ettiği ve bugün şehrimize müvaselet edeceği haber alınmıştır.

Gayrimüslimlerin Memur ve Askerliği

Jurnal devriyenin haber aldığına göre hükümet-i hazıra kabul edilen programa tevkifen Sadrazam Paşa, Dahiliye Nezaretine götürdüğü bir tezkirede gayrimüslimlerin dahi memuriyetlere nasip ve tayinini tavsiye etmiştir. Bab-ı ali Vilayet-i Sitte Şarkiyeye Ermeni valiler tayin-i tasvirinde Anadolu’ya gitmiş olan heyet-i nasiha refakati bulunan Dahiliye Nezareti memurun müdürü (...?) Ferit bey kendisine teklif edilen Diyarbakır valiliğini kabul etmemiştir.

- Babı-ı Ali’nin gayrimüslimlerin hidmet-i mecburiyet-i askeriyesinin lağvedildiğini müttetik devletler memurları tebliğ ettiğini (Lu jurnal Devriyan) yazıyor.

Ziyaret

Şehreminii Cemil Paşa dün Veliahd Sultan Abdülmecid Efendi hazretlerini ziyaret etmiştir.

Seyid Halim Paşa Yalısı

Sadr-ı esbak Seyid Halim Paşa Yeniköy kain yalısının orman mektebi ittihaz edilmesi tekrar etmiştir.

Çanakkale Ormanları

Çanakkale ormanlarını teftiş etmek için bir heyet-i faniyenin cumartesi günü mahall-i mezkure arz edeceği haber alınmıştır.

Mülteciler İstatistiki

Muhacirin müdüriyetince tanzim edilmekte olan mülteciler istatistiki ikmal edilerek Dahiliye Nazırı tevdiğ edildiği haber alınmıştır.

Bir Tashih

Evvelki günkü nüshamızda (ihtikar işlerine) serlevhası altında yazdığımız bir fıkrada (Altun ticarethanesinden bahs etmek isterken sehven yıldız) yazmış olduğumuz için tashih ileriz.

İsviçre'ye İthalat

Bern 5 (T.h.r 9) __ Müttetikler devair-i kanun-i saniden beri İsviçre'ye Amerika'dan müsaade edilen mahiyet 30 bin ton ile 100 bin ton ile tuya ilana karar vermiştir.

Fransa Meclis-i Nazarında

Paris 5 (T.h.r)__ Bu sabah bir meclisin nazar-ı akd edilmiş ve Mösyö Kalemensu (...?) sulhiyenin başlıca mevadını tebliğ etmiştir.

Bir Sual

Hasan beye ne oldu ?

Osmanlı ordusu Azerbaycan'da Gence şehrinde dahil olduğu zaman bu ordunun kumandanı Enver'in biraderi Nuri Paşa yerli hastanesinde Türk-i asra ve mechurin-i tedavi ile meşgul olan esbak polis müdürlüğünde Yusuf Rasih beyin biraderi Hasan beyi güya Mahmut Şevket Paşa cinayetinde müdahildar olmak

töhmetyile tevkif ve sorunla mahfuzen İstanbul'a göndermiş ise de muma-ileyhin Hasan beyin ne olduğu İstanbul'a gelip gittiği hayat ve mematı hakkında şimdiye kadar bir haber mümkün olmamıştır. Bu haber gerek Erzurum, gerek Gence, gerek Tiflis hastahanelerinde Türk esir ve mechullerine cidden fedakarane şefkat ve (...?) sarf eden zavallı Hasan beyin de İttihatçı çetecilerle şekavet ve cinayetlerine kurban edildiği zannı tevlid etmektedir. Binaenaleyh bu husus kemal-i ehemmiyet-i hükümetin nazarı dikkatine vazı eder ve bu meselenin tevzihi ile eğer varsa ceraimdar olanların aldıkları cezalara çarpdırılmalarını dirayet ve rivayetinde bekleriz.

Azerbaycan Türk Operat Kumpanyası

Bugün Şehzadebaşı'nda Millet Tiyatrosunda gündüz hanımlara akşam umuma komik-i mahsan şerefine " Meşhed-i ibaddan hamam meclisi " nam 4 Operat-ı Ertuğrul musikasının iştirakıyla olunacaktır. Peri cadı nam-ı ateş ve celadet-i piyesi 17 Mayıs'da Temaşa gazetesinin himayesi sahne olunacaktır.

Hidmet-i Umumiye Acentası

Mekteb-i Rüşdi İdadiden maznun-i aliyyede tahsil görmüş ve el-yevm-i boş günlerde çok gençlerimiz idaremiz istilasıyla baş tayin edilmektedir. Bu kabil işçi katip arayan müessesat ile tüccarlarımızın ve (...?) ve emlakı olanların gayr-i matbu küçük eserleri ve idaremize müraacatı az her cihet-i şayan (...?)

3.8 10.SAYI

Birinci Sene – Numara : 10

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

8 Mayıs 1335 – 1919 (Perşembe) 8 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

Müracaat Mahali :

İdareye ait hususat için : Sirkeci'de Hacıpaşa'da Hamam sokağında

Tahrir “ ” “ ” : Bab-ı ali caddesinde Şems matbasında Daire-i mahsusa ilanlar için ayrıca konuşulur.

(Sahibi : Hüseyin Hilmi)

...

Ekmek fiyatında yeniden tenzilat yapılmıştır. / İtalya murahhasları Paris'e müteveccihen hareket ettiler.

...

Mahkum olmayan hakim, memur olmayan amirdir.

Zalimleri (...?) Sevenler

Ufukta sulhün ilk şuaatını görüpde ettikleri fenalıkların, işledikleri cinayetin an-ı muhasebesi hulul ettiğini anlar anlamaz İttihat kodamanları, bol bol para komitenin mühim evrakı ve kutu dalkavukları beraberlerinde olarak soluğu Almanya’da aldılar. Kasap Kayser’in vefakar (?) memleketi onlara ağuş-i himayesini açtı. Zaten bu heriflere müzaheret-i kadim idi. Dört senelik hukuk kolay kolay unutulur mu ? Henüz büyük cinayetlere, mülhemele cesaret İttihatçıların birdenbire işi büyötmelerine sebebiyet veren, şurada burada tertip edilen büyük mukayesede katillere yalnız ağıamız aynı değil hatta yardım eden, Talat’ı Sadrazam Nuri başkumandan yani padişah-ı vekili yapan Ermeniye çeteye, Türk’ü Ermeniye kırdıran hep, hep Alman dostları değil miydi ?

Bidayet-i harpde Enver meluniyle bi’l-nifak ‘‘Goben’’ ile mağruk ‘‘Breslav’’ harp sefinelerini Çanakkale’den cebren geçirerek biçare harbin zavallı ölkemizde sirayetine sebebiyet veren Almanlar olduğu gibi bugün tarihin en gaddar en zalim şahsiyetleri olan, Talat, Cemal, Azmi, Bedri gibi heriflere dest-i muhadenetini uzatanlar, yine olmayan oldu. Zir bu isimlerini saydığımız adamlar ve bugün huzur-ı adalette hesap vermekde olan avanesi bu memleketi kıyas-ı evrak toplayıp Almanya’nın kucağına atıvermişlerdir. Bugün onun mükafatını veriyorlar. Fakat tenvir-i hakikat için tebhalarıda havan-ı himayeleri akan memleketin niceliğı ile muazır bir siyasete kurban olan Türk, Ermeni vesairenin hakkını ihkakı Almanya bu haşaratı bize behemehal de etmeli, Bekırağa bölüğünde onlarda Ali, Nazım Paşa divan-ı harbin huzurunda onlarda muhakeme edilmelidir. Cihan-ı medeniyet-i emniyenin husul-i zamanında bize muavenati temizse el-yevm-i tecelli-i adalette çar-ı çeşmili intizar eden binlerce mazlum için tahkir hakkını ketm etmiş olur. O heriflerden sorulacak pek büyük haklar var. Fransız üstlerimizin tabir-i mahsuslarınca - Prusyalının hatrı için - maksatsız hayasız sevk edilen gençlerin keyf-i mezalime kurban olan milletin mecruh-i vatanın milyonlarca azası helak olan beşeriyetin ocağı bir daha tötmemek üzere sönen yüz binlerce ailelerin, öksüzleri, dulların, yetimlerin hep beraber o zulümden isteyecekleri bir hak soracakları bir hesap var.

Düvel-i mütelife ve mütemeddine murahhasları da, din-i sulh masasının etrafında toplanacak Alman murahhaslarına şerait-i sulhiyeyi tebliğ ederlerken bu

heriflerin muhakeme ve tecziye edilmek - harbin bi'l-cümle müsebbibleriyle beraber - de teslim edilmelerini talep ilerlerse araya bi'l-hassa mazlum bir millete en büyük hizmeti etmiş olurlar. Ahmet Kemal

İngiltere, Almanya ve Mısır

Londra 6 (T.h.r) __ Times gazetesinin haberine nazaran muahede-i sulhiyeye derc edilecek maddeye tevkiken Almanya, Mısır üzerinde İngiltere'nin himayesini tasdik edecek ve Süveyş kanalına muahedatdan mütevellid bi'l-cümle imtiyazattan feragat edecektir. Türkiye'nin haiz olduğu hukuk ve salahiyet Büyük Britanya'ya rica olacaktır.

Sulh Hükümeti Etrafında

Mukaddemat-ı Sulhiye Nasıl Tebliğ Edilecek ?

Paris 6__ Tan gazetesi mukaddemat-ı sulhiyenin Almanların tebliği hakkında bir vech-i ati-i mağlumata ita ediyor : (Versay) da (Teriyanun) Palas da çarşamba günü inikad edecek olan meclis-i alini kısa bir müddet devam edecektir. Mösyö Klemensu sulh konferansı reisi sıfatıyla kısa bir nutuk irad edecek (mutabıka) konferans katib-i umumiyesi (Dotasta) Alman heyet-i murahhasa reis-i katip (Birvakdorf Rancov) mukaddemat-ı sulhiyenin bir nüshasını tevdiğ edecek ve heyet-i murahhasaya daha ne kadar nüshaya ihtiyacı varsa verileceği beyan edecektir. İtalyan murahhaslarının salahiyeti salı sabahı Alman murahhaslara tebliğ edilmiştir. Yani İtalya - Almanya ile muharebe eden diğer devletlerle beraber mukaddemat-ı sulhiyeye vazı imza edecektir. Belçika Hariciye Nazırı Mösyö Himenes salı günü ba'de'l-zeval saat iki de tayyare ile Brüksel'den Paris'e azimet etmiştir.

Bir Tebliğ-i Resmi

Paris 6 (T.h.r) __ Tebliğ-i Resmi :

Alman murahhaslarına mukaddemat-ı sulhiye muahedenamesinin tebliği için tekrar etmiş olan ictima 7 Mayıs tarihine müsadif çarşamba ba'de'l-zeval saat üç de (Versay) da Teriyanun Palas da vuku bulacaktır. Mezkur ictima yalnız Cemahir-i müttehide Amerika, Britanya, müstemlekat, Fransa, İtalya, Japonya, Brezilya, Yunanistan, Lehistan, Portekiz, Romanya, Sırbistan, Çekoslovakya Cumhuriyeti murahhasları kabul edilecektir. Bu murahhaslara birer katip refakat edecektir. Alman heyet-i murahhasası katipleriyle beraber altı murahhasdan ibaret bulunacaktır.

Üçler İctimai

Paris 6 (T.h.r.) __ Üç hükümet-i rusası bu sabah ictima etmişlerdi. Düvel-i müttefike-yi mümessillerine mukaddemat-ı sulhiyenin tebliği zamanında mukarrer olan ictima bugün ba'de'l-zeval saat üç de vuku bulmuştur. Mösyö Klemensu içtima-i riyaset etmiş ve bir mutad-ı içtima-i umumiyelerinde temsil edilen bilimum devletler murahhasları hazır bulunmuşlardır. Mösyö Andro Tardiyu muahedenameyi izah etmiştir. Murahhaslar lüzum gördükleri izahatı talep edebileceklerdir. Muahedenamenin tabi henüz ikmal edilmediği cihetle bunlara muahede metni tevdiğ edilememiştir.

Mösyö Wilson, Mösyö Klemensu sağında solunda Lloyd George olduğu halde celseye riyaset etmiştir. Hal-i hazırda Paris'de bulunan bütün konferans murahhasları hazır bulunmuşlardır. Heyet-i Tahririye azasından en ziyade faaliyet göstermiş olan Mösyö Andro Tardiyu mukaddemat-ı sulhiyenin kendi tarafından tanzim edilmiş bir hülasasını tebliğ etmiştir.

İttihad-ı Akvam Cemiyetinin küşadı

Londra 6 (T.h.r) __ İttihad-ı Akvam Cemiyetinin resm-i küşadı için Paris'de kemal-i istihzaratta bulunuluyor. Teşkilat komisyonu bugün ilk ictimâğına akd edecektir. Mezkur ictimada Lord Rubar Sasil Büyük Britanya'yı ve Mir-alay Havez Amerika'yı, Mösyö Venizelos Yunanistan'ı temsil edecektir. Komisyon, İttihad-ı Akvam Cemiyetinin bir teşrinievvelde Waşington'da küşadı için lazım gelen istilafnameyi ikmal etmek üzere İngiltere'de diğer bir içtima-i akd edecektir.

İttihad-ı Akvam Teşkilatı

Paris 6 (T.h.r) __ Hariciye Nazırı Mösyö Pişon İttihat-ı Akvam teşkilatı heyet-i riyasetine intihab olunmuştur.

İktisad Komisyonu

Paris 6 (t.h.r) __ İktisat komisyonu bugün saat on da kumandan (Ebrayan)ın taht-ı riyasetinde olarak Teriyanun Palas'da ictima etmiştir. İctimada Almanlar tarafından Mösyö Fon Mestroş, Fon Hilğaşal Luysal, Fonyaş, Fon Şofavran, Fon Radman Har Vera Keşting hazır bulunmuştur.

Avusturya – Macar Murahhasları

Viyana 6 (T.h.r) __ Paris Sulh Konferansı Avusturya ve Macar murahhasların cumartesi veya pazartesi günü hareket edecekleri teyid etmiştir. Doktor (Flayn)ın taht-ı riyasetinde bulunacak olan bu heyet-i murahhasa 20 katip ve 30 murahhasdan müteşekkil bulunacaktır. Matbaadan dört kişi murahhaslara refakat edecektir.

Orlando Harekat Etti

Roma 6 (T.h.r) __ Mösyö Orlando ve Saninu pazartesi akşamı Paris'e müteveccihen hareket etmişlerdir.

Müşkilat Bertaraf Edilmiş mi ?

Paris 6 (T.h.r) __ (Ekuduyarı) gazetesine nazaran üçler meclisi İtalya'ya bir güne davetname göndermediği gibi bir güne teklifte de bulunmuştur. Müşkilat-ı el-yevm-i bertaraf edilememiştir.

İtalyan Murahhasları

Paris 6 (T.h.r) __ Paris sefareti tarafından neşir edilen bir tebliğde Mösyö Orlando ve Saninu'nun pazartesi akşamı Paris'e müteveccihen Roma'dan hareket ettiği bildiriliyor. İtalyan nukat-ı nuzzarı hakkında iyi malumat alan Muayyen gazetesine nazaran İtalyan heyet-i murahhasası azası meyanında tebdilat vuku bulacak ve Mösyö Salandra, Brazilay ve (Saluvağur Rocau) bir yerine Mösyö Lucati ve kumandan Pisolati kaim olacaktır. Mezkur gazete ilave diyor ki önümüzdeki on beş gün zarfında Mösyö Wilson İtalyanlara ve aynı zamanda bize sulhü akd etmek imkanını bahş etmek için acaba ne yapacaktır ? Buna müsbet cevap vererek ihtilaf zail olmuş demektir. Aksi takdirde İtalya ne yapacaktır ?

Fransa matbuatı İtalyan heyet-i murahhasasının avdetinden bahs ettiği sırada kendiliğinde böyle bir karar ittihaz etmiş olmasını şayan-ı tebrik görüyor. Ezcümle Boti Parizyen gazetesi diyor ki : Bu iki nazırın Romadan hareketi bir sebep harici tahtında olmadığı gibi bir güne şeraitede tabi bulunmamıştır. Yalnız Paris'de yeni esasat üzerine müzakere tayin edecektir. Bugün ve yarınki günler büyük bir ehemmiyet-i haiz olacaktır.

Almanlarda Mezalimi Tasdik Ediyorlar

Paris 6 (T.h.r) __ Berlin'den bildiriyor: Halde münteşir ‘ ‘ Volkablat ‘ ‘ gazetesi ‘ ‘ Fransa – Almanya’ serlevhalı mühim bir makale neşr etmektedir. Almanlar,

Alman Erkan-ı Harbiyesinin, hükümetin ilham ve tasvibiyle Fransa'da bi'l-iltizam irtkab edilen mezalimi ilk defa olarak tasdik ve itiraf ediyorlar. Mezkur makalede ezcümle deniliyor ki : Fransa ve ahalisi hakkında hükmünü vermeden evvel onları bir an evvel anlayalım. Alman ordusuna, hükümeti sabıka ve hazırasına karşı teskini müşkül bir kin ve gazez beslenmesi pek tabidir. Almanya'da 1914 Temmuzunda Fransız tayyarelerinin Nürnberg, Manhayım üzerine taaruzlarda bulunduklarına ve Alman ileri karakollarına tecavüz ettiklerine dair işaa edilip Fransa'ya karşı ilan harbe sebebiyet vermiş olan mucib haberlerin Fransa'ya karşı aynı vecihle hareketde bulunmak için tasni edilmiş hikayelerden ibaret bulunduğu tahakkuk etmiştir. Harp düşmanın sanayini tahrip etmek için bir vesile teşkil etmiş ve bütün müessesat-ı serapa tahrip edilerek taş taş üzerinde bırakmamıştır. Bu suretle harekat etmekle harpten sonra Fransa sanayinin imha edileceği bu müddet zarfında Almanya ve Fransa'nın ihracat pazarlarına tamlık edeceği zan edilmişti. Fransızların sar-ı huzasının terkinin ve Ren nehrinin bitarzını talep etmeleri gayr-i muhik ad edilse bile bu gibi tedbirin Almanya'nın sayık-i intikam ile ikinci bir istilasını endişesinden mütevellid bulunduğu tevzi eder. Fransızların Erzeberker, Şaydman ve Nevskelerimizin hayal ve desayisine karşı teminat-ı istihsaline çalıştıkları anlaşıyor.

Macaristan Ahvali

Paris 6 (T.h.r) __ Berlin'den vürud edip Fransız matbuatı tarafından neşr edilen bir telgrafnameye nazaran Romanya kıtatı Budapeşte'yi işgal etmiştir. Diğer taraftan Balden vürud eden bir haberde (...?) kaynesi ahali komiserlerinden Mösyö (Suzamevaley) Budapeşte'den otomobil ile firar etmiş ise de Avusturya kıtatı tarafından hudutda yakalandığı bildirilmektedir.

İngiltere'nin Karadeniz Ordusu

Londra 6 (T.h.r) __ Dün akşam neşr edilen bir emirnamede sene-i haliye bir metinden itibaren İngiltere'nin Selanik'deki ordusunun Karadeniz ordusu tevessüm edileceği tebliğ edilmiştir.

Bu suretle iaşeden alacaklı olan kimselerden bazıları iaşeye mağşuş un vergilerinden Divan-ı harbe tevdiğ edilmişlerdir. Netice muhakemeleri tayin etmeyenlere tehir, tadilat etmek pek ihtiyatkar bir muameledir. Zan ederiz.

Ekmek Fiyatında Tenzilat

9 Mayıs 325 tarihine müsadif cuma gününden itibaren Der-sa'adet ve mülhakatında satılmakta olan ekmek fiyatları bir vech-i ati-i tenzil edimiştir:

Ekmek iki cins olarak amel edilecektir:

1) Birinci cins ekmek: müdevver şekilde:

Bir kilosu yirmi kuruş yirmi para

Yarım ‘un’ ‘un’

Rub ‘un’ ‘un’

Baston Francla Ekmeği

Bir kilosu yirmi bir guruş

Yarım ‘on guruş yirmi bir para

Rub ‘beş’ ‘un’

Saman ‘iki’ ‘otuz’

2) İkinci cins ekmek:

Yarısı Amerika unuyla yarısı yerli un mahlutundan veya Anadolu hububatından istihsal olunan un ile Amerikan unundan yapılan ve birinci mahlut una muadil diğer bir cins undan mamul olacaktır :

Bir kilodan on altı guruş

Yarım ‘sekiz’

Rub ‘dört’

Ekmekler yalnız fırınlarda ve dükkanlarda satılacak veya ekmekçiler tarafından evlere gönderilecektir. Binaenaleyh çarşı ve pazarlarda madrabazlar ve seyyar satıcılar tarafından her ne suretle olursa olsun ekmek feruhtu katiyen memnudur. Bu babdaki mevad-i hilafına hareket edenler hemen Divan-ı harbe sevk olunacakları gibi ekmekler dahi müsadere edilecektir.

Bilimum polis ve belediye memurlarıyla iâşe müfettişleri işbu mevadın tamamı tatbikine Nezaret etmekle mükellefdir.

Tashih

Matbuat-ı Umumiye Müdüriyetinden :

İdrak gazetesinin 2 Mayıs 325 tarihli ve beş numaralı nüshasının birinci sayfasında ‘‘iaşe’’ serlevhalı makalenin iaşe vekaletine tayin edilen maliye müfettişi Nazım bey hakkındaki sonuncu fıkrası muhtaç tashih görülmüş olmasıyla maliye müfettişi Nazım beyin evvela mübayaat komisyonunda müfettiş sıfatıyla bulunmuş olmayıp iaşe muamelat-ı umumiyesi meyanında mübayat-ı dahi teftişine memur edilmiş saniyen mübayatta vukua getirilen su-i isti’malat hakkında tanzim ve ita ilediği layiha üzerine icap edenler mesul edilmiş olduklarından ve tetkikata hıtam bulmak dolayısıyla kendisi dahi teftişat-ı saireye memur edildiğinden, iaşeden uzaklaştırılmış olduğu hakkındaki mütalaa gayr-i vürud bulunmuş olduğu maliye Nezaret-i celilesinden bildirilmiştir.

Sosyalist Alemi

Fransa’da Sosyalist Kongresi ve Mühim-i Mukarrerat

Geçenlerde bu sütunda sosyalistlerin esna-i harpde vazifelerini ne suretle ifa ettiklerini tetkik ederken, demiştik ki ‘‘ Sosyalistler’’ maalesef ahdelere tertip eden vezaif-i layık-ı vecihle ifa edememişler ve birden sosyalist kongresinde, muhtelif ve zıdd-i ceryanlar arasında müsbet bir şey yapmaya muvaffak olamayarak dağılmıştır, şu hal, bu meslek aşıklarını son derece müteessir edecek bir mahiyetde idi ve herkesde bu günkü beyne’l-milel sosyalist teşkilatının malul ve muhtaç ıslah olduğu kanaati hasıl oluyordu. Şu kanaat tesiriyledir ki İtalya Sosyalist Fırkası bu teşkilatdan çıkarak (Üçüncü beyne’l-milel) denilen daha müfrit-i teşkilata ilhak etmiş ve şu son günlerde İsviçre Sosyalist Kongresi de bu asra iktifa etmiştir. Şu iki hadise ve bütün sosyalist aleminde başlayan buhran-ı efkar Fransa’da da Sosyalizm teşkilatını tensik etmek ve fırkaya ihtiyacat-ı hazıraya muvaffak bir istikamet vermek zarureti takviye etti. Fransa sosyalistleri, şu harp esnasında iki fikir arasında çırpınmışlardı: Vazife, vazife, vazife-yi meslekiye.

Bu isneyniyeti izale etmek. Ve vazife-yi vataniye dolayısıyla unutilan esasat-ı meslekiyeyi yeniden ve bir an evvel ihya etmek lazım gelirdi. Nihayet Fransa’da harbdan beri ilk defa olmak üzere bütün sosyalist fırkaları umumi bir kongre halinde birleşmeye karar verdiler.

İlk içtima-i (fevka'l-ade-i Milli Kongre) ünvanı altında 21 Nisan'da vuku buldu. Ve dört gün devam etti. İlk celse kongreye icabet eden, İngiliz murahhaslarına hazır edildi.

Müzakarata (San muhakemesi jüri heyetinin büyük jürisinin katlini bir ait ettiren kararını) protesto etmekle ibtidar edildi ve Jaures'in bakiye azamının makber-i azam olan (Pantavan) naklini hükümetden talep etmeğe karar verildi. Kongrenin ruzname müzakaratında üç mühim madde mevcut idi. Vaziyet-i milliye, vaziyet-i beyne'l-milel fırkanın programı evvela fırkanın programı meselesi mevzu-i bahs oldu.

Bu hususa dair üç teklif vardı. Birincisi (Kiye Nataliyan) namını alan muhafızlara teklifi diğeri (Vefavi)n teklifi üçüncüsünde ekseriyetçiler komisyonunun layihası.

Birinci teklif 245 rey ikincisi 296 ve üçüncüsü de 1394 kazanmış ve karar-ı yevm-i sırasını geçmiştir. Kabul edilen program şöyledir : Proleter sınıfın tasvir ettiği tarzı-ı cedid bütün cemiyet-i beşeriyenin menfaati için, yalnız bir sınıf tarafından temin edilecektir. Ve bu devire ve sol için memur edecek zaman mümkün olduğu kadar az olmalıdır. Memleketin hayat-ı siyasiye ve iktisadiyesi için iktiza eden müessesatı yeniden tayin ve tespit maksadıyla bir müessesenin içtima-i lazımdır. Harp zamanında temin edilen temettüat-ı müthişenin nihayete ermesi şimendifer, liman, maden, banka, sigorta gibi müessesenin müstehliklerin kontrolü altında hükümetler, vilayetler ve belediyeler tarafından işlettilmesi.

Derhal yapılması lazım gelen ıslahata gelince bunlarda, bir (iş bulma) dairesinin tesisiyle (işsizlik) aftının izalesi, Fransız ve ecnebi ameleleri için (teminat-ı ictimaye) şirketlerinin tekmil-i mesainin sıhhi, salim ve emin bir hale ifrağı, mesai saatlerinin tenzili, asgar-i icraat-ı yevmiyenin tespiti çocukların ve validelerin şiddetli himayesi usul-i muhtelif tahsilin tevhideyle mecani ve mecburi olması, mesainin ıslah-ı vesaire ...

Kongrede Ba'dehu (Üçüncü beyne'l-milel) dahil olmak meselesini müzakereye başlamıştır. (Üçüncü beyne'l-milel) dahil olmak meselesini müzakereye başlamıştır.

Birçok nutuklardan sonra kongre (Longa) tarafından ileri sürülen (Tasfiye etmek ve zahiren sosyalist olanları tard ilemek, şartıyla ikinci beyne'l-milelede kalmak) teklifini 894 rey ile kabul etmiştir.

Üçüncü beyne'l-milele dahil olmağı ileri süren (Kiye Nataliyan) teklifi (270) kadar pek cezai ara kazanmıştır. Nihayet (Sulh Konferansının, müttetikler binendeki ittihadı temin hususunda esir zayıf gösterdiğini ve milli emperyalist ceryanlar takip edildiğini) mabeyn bir teklifde kabul edildikten sonra 24 Nisan'da kongreye nihayet verilmiştir. Kongrenin mühim ve şayan-ı dikkat kısımlarını bi'l-ahire nakil edeceğiz.

Bir Az Da Gülelim

İdrak dükkancılarla çok uğraşılıyor. Halbuki yaptığı cidden pek tehlikeli bir iş. Çünkü onlar artık anlıyoruz ki bunların içinde hala kervan-ı vesait-i zihniyetini terk edememiş, tehir ve cebir ile tenfiz-i meramdan vaz geçmemişleri var. Hatta rivayet ediyorlar ki bunlardan bazıları bir insana elli para kıymet biçiyorlarmış! Binaenaleyh günün birinde İdrakçıların dükkanlı bir hücumu maruz kalmaları muhtemel. Hele bunlar üç, beş kuruşuda gözden çıkarırlarsa artık felaketin dehşetine payan olmaz! İşte dün İdrakçılar böyle bir ihtimal karşısında nasıl bir çareye tevessül etmek lazım geleceğini düşünüyorlardı. Onlar bu derin tefekkür içinde iken bir arkadaş şu menkıbeyi anlatdı. Cidden zarif bulduğumuz için biz de krallara anlatmaktan sarf-i nazar edemedik.

Paris'de çıkan gazetelerden biri yeni açılmış bir meyhane aleyhinde şiddetli neşriyatda bulunuyordu. Meyhane sahipleri istirham, tehdit, ıtma-ı vesaire gibi vasıtaların hiçbirisiyle gazeteciyi susturmak mümkün olmadığını görünce başka suretle harekete karar verirler. Gazetenin müdürü bir gün odasında otururken kapı şiddetle açılıp içeriye elinde baston, bir şahıs kırar ve kal-i hiddetle müdürün nerede bulunduğunu sorar. Müdür gelen zatın fikir ve maksadına elindeki kalın bastondan intikal ilediği cihetle derhal ayağa kalkarak :

— Buyurunuz Efendim, istirham ediniz, şimdi müdür beyi çağırırım ! Der ve çağırır.

Merdivenin alt basamağında aynı suretle eli lobudlu bir diğer şahsa rasat gelir, bu da müdürün nerede bulunduğu sualini tekrar iler. Müdür nezaketle odasını göstererek :

— Orada istirahat ediyorlar, efendim . Cevabını verir.

Gözünü hırs ve hiddet kaplamış olan bu şahıs - ki meyhanenin bir şerikidi – kemal-i hiddetle oda kapısını açar ve elindeki lobut ile orada oturan arkadaşının üzerine hücum ve aynı hiddetin taht-ı tesirinde bulunan birinci zairede içeriye gireni müdür zan ettiğinden o da bastonla mukabileye başlar. Mudarabe bir müddet devam ettikten sonra iki ortak birbirlerini tanıyarak hatayı anlar ve kendilerine bu oyunu oynayan müdürü aramaya başlarlar ise de o zamana kadar yetişen polisler derhal ellerine kelepçeyi vururlar. Müdürde bu zerafeti sayesinde tehlikeli bir ziyareti atlatmış olur.

Büyükdere Muhakemesi

Ferik Mustafa Nazım Paşa'nın taht-ı riyasetindeki divan-ı harp örfi dün dahi zevali saat ikiye on beş geçerek bi'l-ictima bu yaz için nakilhane muhakemesine devam etmiştir. Makam-ı İddia da muavinlerden Sakıp bey bunu gördü. Maznunlardan merkez-i memur Kerim, Tüccardan Refik Hafızı, Fırıncı Celal ve geçen celse de tevkifine karar verilen Hafız Mahmut Efendiler mevki-i mahsuslarında idiler.

Şahid, Büyükderede mukim Dede Yusuf celp ve hüviyeti tahkik edilecek bir vech-i ati-i ifadetde bulundu.

Refik beyin bin yedi yüz lira aldığını bilmiyor :

Maznunları tanıyorum. Rey alin hiçbir şey görmedim. Refik beyin birisinden bin yedi yüz lira aldığından malumatım yoktur ve böyle bir şey işitmedim.

Ba'dehu mahkemeye şahit Dalyancı Ömer Efendi celp ve hüviyeti ba'de'l-tahkik-i muhalifen dedi ki:

Dalyancı Ömer Efendi ne diyor ?

Hiçbir şeyden haberdar değilim. Refik bey, Aleko namındaki şerikini protesto ederek dalyanına sahip olmuştur.

Bunun üzerine Refik bey mesele-i izah ile kontrat ve protestonameleri makam-ı riyasete takdim etti ve Dalyanın kendi namına devri hakkında bazı ifadetde bulundu. İfadetinin hıtamına mutakıb zabıt katibi tarafından Refik beyin takdim ettiği ve saiki kıraat edildi. Ve bu mesele hakkında Reis Paşa tarafından irad edilen suallere Refik bey ile Amir Efendi bazı cevaplarda verdiler. Müdafa vekili Adil bey dahi müdafata bulunduktan sonra Amir Efendi dışarı çıkarıldı.

Şahit Paul celp edildi. Muhalifen ve mufassalan Dalyanın Refik beye ne suretle isticar edildiğini ve kendisinin aradaki tavassutunu izah etti. Bunun üzerine bir ay muvacehe-yi tekrar şahit Amir Efendi muhakemeye celp ve (yoluk) söylediklerini müeyyid bazı ifadetde bulunduktan sonra her ikisi dışarı çıkarıldı.

Ba'dehu Dalyan sahibi Aleko celp ve bir vech-i ati-i ifadetde bulundu :

Aleko'nun İfadesi :

— Ben giderken dalyanımı ve eşya-yı sairemi Amir Efendiye emanete bırakmışım. Kerim bey, beni serseriler arasında kelepçe ile polis müdüriyet-i umumiyesine göndermişti. Ayağıma karpuz kabuğu koydukları için onlardan korkuyorum.

Buna karşı Kerim bey cevap verdi.

Kerim beyin müdafası:

— Müdüriyet-i umumiye, serserileri isimleriyle talep etmiş ve bizde gönderilen cetvel mucibince İstanbul'un işhası müdüriyete azam ilemişdik. Mamafih şahidin mezkur cetvelde ismi olup olmadığını der hatırlamıyorum.

Bunun üzerine maznun Hafız Mahmut Efendi bazı izahatda bulundu. Fırının evvelce muhafazata ve bi'l-ahire-yi icraatla kendilerine terk edildiği hakkındaki ifadesi üzerine Celal Efendinin ifadesiyle aralarında tenakiz görülerek Celal Efendiden keyfiyet-i istizah edildi.

Muahakeme Bitiyor :

Ba'dehu cumartesi günü, muhakemenin hıtam bulacağı cihetle tarafının söyleceklerini hazırlamaları ve makam-ı iddianın istima olunacağı Reis Paşa tarafından ihtar olunarak muhakemeye ba'de'l-zeval saat dördte hıtam verildi. Hıtam bulacağı cihetle tarafının söyleceklerini hazırlamaları ve makam-ı iddianın istima olunacağı Reis Paşa tarafından ihtar olunarak muhakemeye ba'de'l-zeval saat dördte hıtam verildi.

Bir Dava Münasebetiyle

Fukaranın Ahile-i cenab-ı hakim Arasına Hiçbir Hail Giremez

Sandalcılar Kahyası Ali Osman Ağaya İthaf

Meğerse daha neleri varmış ?! Bizim iki günden beri yazdıklarımız, sandalcılar kahya-yı meşhurinin hayatını dolduran hamule-i seyyietin cezai bir kısmını bile teşkil etmiyormuş. İki günden beri gerek şifahen gerek tahriren gazetesine şu Ali Osman Ağa aleyhinde öyle şikayetler tevali ediyor, muhakemede ibraz etmek üzere topladığımız vesaik dosyaları o kadar mütenevvi ve feci davalar ve şahadetlerle kabarıyor ki bu hal karşısında, merkumdan her şey beklemeğe alışın bizler bile hayretten hiddete hiddetten hayrete düşmekden men-i nefis edemiyoruz. Bunlardan anlaşılıyor ki bu adam şekaveti yalnız burada değil memleketi olan Rize’de de itiyad etmiştir. Herkes tespit ve tariz etmek, öteye beriyi haraca kesen, adam yumruklamak, şunu bunu tehdit etmek kendisi için en adi ve en ehemmiyetsiz işlerden. Ve koca bir memleket, koca bir mahalle halkı bunun şerrinden korkarak ve ihtimal ki şimdiye kadar kendisini tabiatıyla himaye etmiş olan İttihat hükümetinde çekinerek bütün bu kervan vasıt-ı mezalimine sabır ve tahammüle mukabilen elemişler ve nihayet bu gibi zulmiye karşı da sada-yı halka tercüman olacak nida-yı şeklinin yükseldiğini ve bu hal ise bir bab-ı adaletin açıldığını görünce zavallı mağdur kalplerinde saklanan hiss-i hiddet ve kini ketum edememeğe başlamışlar. Gazetemiz ilan-ı hak ve halk uğrunda giriştiği mücahidatın bu neticelerini görmekle cidden müftehirdir. Başka hiçbir seyyiatı olmasa bile aleyhinde fukara ve zuafa-i halkdan bu kadar çok müşteki toplaması kendisinin kıbal ve şahsiyetinin derecesine bir miyar-ı celidir. Bu şikayetlerin hepsini burada ayrı ayrı mevzu-i bahs etmeye gazetemizin hacmi müsait olmadığına çok mütessifiz , fakat işitiyoruz ki bu işte de her işten olduğu gibi kendisine bir mutafımız husası koparmağı düşünen bu işgüzar kahya bidayet müdde-i umumiliğimizdende aleyhimize bir dava-i ikame etmiş ve biz zavallı sosyalistlerinde beş yüz lira zarar ve ziyan talep ilemek gibi büyük bir asır hırsı daha göstermiştir. Binaenaleyh muhakemede şüphesiz o iddiasını dermeyan edecek ve biz de elimizdeki dosyaları meydana koyarak hak ve hakikatin tezahürünü temin edeceğiz. İşte o zaman şimdi Yekan yekan gazete sütunlarımıza geçiremediğimiz ve fakat pek muhterem ve mübeccel birer hakk-ı halk gibi sakladığımız bu şikayetleri ve vakaları birer birer beş odalı vazı edecek ve bu suretle belki yüzlerce mazlum ve fikrinde ihkak-ı hukukuna delalet etmiş olacağız. Esasen öyle tahmin ediyoruz ki bu muhakeme şahsi bir dava olmakdan çıkarak bir azda milli ve umumi bir şekil alacak ve bu sayede efkar-ı umumiye uzun harp senelerinde memleketi bir kazma gibi kemirmiş olan belayı ihtikarın pek meraklı safhatından bir kısmına şahit olacak, ekmek ticaretinin ne şekiller

geçirdiğini, biçare halka ne suretle çamur haliteleri yedirildiğini öğrenecek bunun neticesinde yalnız Osman Ağagil belki onun diğer şarkısında adalet-i ilahi ve insaniyenin derece dehşetini anlayacaklardır. Onun için bu günlük yapacağımız şey bidayet müdde-i umumiliği makamından bu davanın menfaati halk namına mümkün olduğu kadar tecilini istirham etmekten ibarettir.

Şuun

Sadrazam Paşa ve Darü'l-fünun

Bugün zevali saat on birde Sadrazam Paşa'nın darü'l-fünun'u ziyaret edeceğine mebni dün edebiyat fakültesi derneğinde meşar'ül-aleyh-i hazretlerinin suret-i kabulü hakkında bazı mukarrerat-ı ittihaz edildiği müstahberdir.

Şeyhü'l-islam Efendinin Beyanatı

Şeyhü'l-islam Mustafa Sabri Efendi hazretleri (Monitor Oryantal) gazetesini muharrirlerinden birine İttihat ve Terakki'nin öteden beri takip ettiği hatt-ı hareketi izahdan sonra demiştir ki:

— Bugün evladı memlekete bir vazife tertip eder : Hududlar hükümetin mütemadi şiametlerle vatana açtığı büyük ceriheleri elbirliği ile sormak el-yevm-i cemiyete merbut-i kalemler müstesna olmak üzere bugün bi'l-tefrik-i örf ve mezhep bütün ahali-yi memleket-i vifak ve sükun-i tam husuli için müşteriken sa'y ü gayret-i ibraz etmelidir.

— Efendi hazretleri, patrikhanelere, heyet-i nasihalara aza tayin etmeleri için neden dolayı müracaat edilmediğinin sebebini izah buyurur musunuz ?

— Heyet-i nasihalarda patrikhaneler tarafından delegeler bulunmaması anasırın mezkur heyetlere iştirak etmek istememelerinden ileri gelmiştir.

— Hükümet gayrimüslimlerin sükun ve asayişini ne gibi vesailerle temin etmek tasvirindedir.

— Bu maksada vasıl için kullanmağa başladığımız zamandan beri kanuni gaip etmeğe başlayan "adalet" kelimesini her gün tekrar etmek yerine hükümetin ahaliye ahalininde hükümete hulus ve samimiyet göstermelerini tercih ederim.

— İrtikap edilen cinayetler, mezalimden sonra İttihat-ı anasır vücuda getirilebilir mi ?

___ Eğer zalimler, caniler müstehak oldukları cezayı görürlerse bu ittihat neden vücut bulmasın ?

___ Esbak Şeyhü'l-islam Hayri ve Musa Kazım Efendilerin tehcir ve taktil meselesinde mesuliyetleri ne derecededir ?

___ Bu hususda size cevap vermek ancak Divan-ı Harbe aiddir. Bunun orası benden daha iyi bilir.

Amerika bize avans verecek mi ?

Şehrimiz mahafil-i maliyesinde teyid edildiğine göre Amerika hükümeti Türkiye'ye ihtiyacat-ı mübremesinin tahvini için elli milyon dolarlık bir avans vermek fikrindedir.

Polislerin Maaşı

Arz-ı atebe-i aliye kılındığını yazdığımız Polis memurları maaşlarının birer kuruşa iblağı hakkındaki kararname dün irade-i seniyye iktiran ilemiştir. Kararname-i mezkur hakkında istihsal ilediğimiz mağlumata nazaran taşra polisi müdürlerinin maaşı (2500) ile (3500) kuruşa merkez memurlarının maaşı (1750) ile (2250) kuruşa ve polis memurlarının maaşıda (1000) kuruşa iblağ edilmiştir.

Sahra Posta Memurları Hakkında

Seferberlik esnasında Posta ve Telgraf Nezareti memurlarından olupda mazul bulunanlardan Harbiye Nezaretince sahra posta umurunda istihdam edilmiş olanları mazuliyet maaşı tahsisi için askerlikde geçen müddetleri dahil hesap edilip edilemeyeceğı hakkındaki evrak şuray-ı devlet-i maliye, nafia dairesinde tetkik edilmiş ve meselenin ehemmiyetine binaen mağlumatlarına müracaat edilmek üzere Harbiye Nezareti ile posta ve telgraf müdüriyetinden birer memurun celbine karar verilmiştir.

İthalat ve İhracat Komisyonu

Ticaret Nezaretinde Timo Leon Efendinin taht-ı riyasetindeki ithalat ve ihracat komisyonunun İhyaran Memalik-i Osmaniye haricine eşya ihracatını mani ettiği mağlumdur. İstihbaratımıza nazaran şimdi de bazı mülahazata Mabeyn-i Memalik-i Osmaniye halindeki limanlara sevk edilecek eşya-yı ticariyeden yüzde yüz depozito akçesi talep edilmesine veyahut tüccardan bir banka veya sair-i müessesat-ı mutebirece mussaddık ve mükefil bir senede alınmasını karar vermiştir.

İttihat Kabinelerinin Muhakemesi

Divan-ı Harp ali azasından bazı zevat (Lev Jurnal Duryan) refikimizin muharrirlerinden birine İttihat kabinelerinin tehir muhakemesi hakkında şu malumatı vermişlerdir : Bu tedbir-i ittihaza saik olan sebep zan edildiği vecihle Celaleddin Arif bey tarafından serd edilen iddia değildir. Mesele divan-ı harp tarafından verilen cevap-ı kat'i üzerine ilk günden beri hal edilmiş idi. Seyid Halim ve Talat Paşalar harp kabinelerinin muhakemesine en nihayet bir haftaya kadar başlanılacaktır. Çünkü esbak nazırdan Abbas Halim Paşa ile Ali Münif beyin evrakı henüz muhakemeye tevdi edilmemiştir.

Cemal Paşa

İstanbul 6 (T.h.r) __ Ali Münif ve Azmi beylerden maada Cemal Paşa'da Şam Divan-ı Harbinde muhakeme edilecektir.

İstanbul Seyyarhaneler

Pontus gazetesinin istihbaratına nazaran şehrimizde mesken-i fıkdanına bir çare olmak üzere şehrimizdeki Amerika ticaret odası vasıtasıyla Amerika'ya mukadderata seyyarhaneler sipariş edilmiştir.

Trablusgarp Mahsusatı

Maliye Nezareti Trablusgarp ve Bingazi naibü'l-sultanlarıyla maiyyetlerine verile gelmekte olan maaşının devam-ı itası lazım gelip gelmeyeceğini bab-ı aliden sormuştur.

Vilayetlerde Asayiş

Derdest

Boğazlıyan havalisinde icra-i şekavet eden ve şimdiye kadar İslam ve Hristiyan birçok halkın canını yakan Rum ve yakın karyasından Hasan oğlu Celal hamal oldukları anahtarlı ve kasalı mavzer ve cepaneleri ve bunlara silahsız olarak kılavuzluk edip Kürt Ali oğlu Neşet ve beraberlerinde kızdırdıkları Avanoslu fahişe Rabia ile kamilen derdest olunarak cihet-i adliyyeye teslim edildikleri Ankara'dan Dahiliye Nezaretine yazılmıştır.

Meyyiten-i İstisal

Yanabad kazasının Çukurveren karyesinde olup bir müddetten beri köyler ahalisine cebren tütün tevzi ederek mukabilinde para ve zenginlerden yüzer lira kadiya necat almak ve katl-i nüfus ve nehib-i emvale cüret ilmek gibi Fadayıhda bulunduğu halde derdest edilmeyen Deli Ahmet nam-ı şahsın bu kere takibat-ı müessire tamamıyla meyyiten elde edildiği Ankara'da Dahiliye Nezaretine yazılmışdır.

İaşe Memurları

Teşkilatı itibariyle bir derece bütçesinden tasarrufat yapmak mecburiyetinde olan iaşe müdüriyeti el-yevm-i istihdam ettiği memurlarının temin-i mevkileri için evvelce muhtelif-i dairelerden alınmış memurların iadesi zamanında devair-i aidesine müracatta bulunmuştur.

İsticvab

Urfa mutasarrıf-ı sabıkı Nüzhet bey dün divan-ı harb örf-i heyet-i tahkikiyesine isticvab edilmiştir.

Sükna Komisyonu

Dün dahi sükna komisyonu baş müdde-i umumi beyefendinin taht-ı riyasetinde ictima etmiştir.

Divan-ı Temyiz Askeride

Divan-ı Temyiz Askeri azalığına tayin edilip henüz iltihak edilmeyen zevatın vürudlerinde terhis kılınmak üzere on yedinci fırka ahz-ı asker-i kalem-i riyasetden mütakaid Mir-alay Ahmet Emin bey divan-ı mezkur azalığına memur edilmiştir.

Jandarma Kumandanının Avdeti

Jandarma Kumandanı Kemal bey yazdığımız vecihle taktışatını ikmal ederek dün şehrimize avdet ilemiştir.

Harcırahlar

Tahkikat için azam olunan adliye memurlarına mali ve asker-i bilimüm memurun hakkında olduğu gibi bi'l-hesap tayin edecek masarif-i hakikiyelerinin harcırah olarak atama şuray-ı devletden adliye Nezaretine yazılmıştır.

Konferans-ı Filistin

Paris Sulh Konferansında Musevi murahhaslar millet-i yahudiye mutalebatının şayan-ı memnuniyet bir suretde ilerlediğini beyan etmişlerdir.

İrtibat Zabiti

Harbiye Nezareti İrtibat zabıtlığıne Mösyö Bizon namında bir Fransız ihtiyat zabiti tayin kılınmıştır.

Mühendis Mektebi Nizamnamesi

Mühendis Mektebi Nizamnamesi ile ashab-ı masalihe ait bazı mesailin bugün Şura-yı devlet heyet-i umumiyesince tetkik edileceği haber alınmıştır.

Bulgarların Terk Silahı

Beyne'l-müttefikin bir komisyon Bulgar ordusunun terk-i teslimat etmesi hakkındaki protokolün metnini tekrar ettirmiştir. (T.h.r)

Amerika Salib-i Ahmeri

Washington 6 (T.h.r) — Amerika salib-i ahmer-i ehemmiyetinin on beş mayısta Paris'den mufarakat edeceğine dair olan haber resmen tekzip ediliyor.

Davet

Hürriyet ve İtilaf Fırkası Eyüp Sultan Şubesinden :

Nizamname dahilimizin on birinci ve on beşinci maddelerine imtisalen mayısın cuma günü saat mesai ile dokuz da içtima-i umumi akd ileyeciğinden mensup olan umum-i ihvanımızın her halde şubemizi teşrif buyurmaları rica olunur

Ruzname-i Müzakarat

(Heyet-i idare raporu kıraati) (Heyet-i idare raporu intihabı)

□ Şubemizde mukayyedi azadan bulunduğunu iddia ettiği istihbar kılınan evkaf-ı hümayun müfettişlerinden Eyüplü Yusuf Kemal Efendinin evvel ve ahir şubemizle hiçbir alaka ve münasebeti olmadığı ilan olunur.

Kömür Satılıyor

Beyne'l-müttefikin kömür idaresi Sirkeci'de Şark

şimendiferları müdüriyetinin tonası yedi buçuk liradan ala cins linyit kömürü furuhat etmekde olduğunu ve emir-i ahire değin bu satışın bir güne tahdidata tabi olmayacağını ilan eder. (T.h.r)

Telgraf Haberleri

Bir Mayıs ve Fransa Mebusanı

Paris 6 (T.h.r) __ Bugün Meclis-i Mebusan 1 mayıs vukuatı hakkında sosyalistler tarafından tevdiğ edilen istizah-i takririni müzakere edecektir.

Paris İstihkametinin Hadımı

Paris 6 (T.h.r) __ Dün Paris istikametinin hadımına mübaşeret edilmiştir.

İngiltere Donanması ve Harp

Newyork 6 (T.h.r) __ Amiral Siser Newyork'da irad ettiği noktada ‘‘ Amerika 10 milyon asker tedarik etmiş olsa da Britanya donanması olmasaydı harb hiçbir zaman kazanılamayacaktı. ‘‘ demiştir.

Kayser Almanya'ya Dönecekmiş

Bern 6 (T.h.r) __ Alman Merkez Fırkası neşr-i efkarı (Korspondas Parlamento) gazetesi Kayserin Almanya'ya avdet etmek üzere müsaade talep ettiğini yazıyor.

Belçika'da Nümayişler

Brüksel 6 (T.h.r) __ Belçika'nın başlıca şehirlerinde tezahürat-ı vatanperveranede bulunulmuş ve memleketi duçar hal-i harbiyeden kurtararak yeniden imar ve inşa etmek için zarar ve ziyan talep edilmiştir. Bu münasebetle Envers belediye reisi Belçika ordusunun şeciyana-yı sebatini ve ihtiyar ettiği fedakarlığı der hatır ettirmiş ve Belçika ile Envers limanı nokta-i nazarından 1739 muahedenamesinin yeniden tetkik-i lüzumunu beyan ile demişdirki : ‘‘ Hiçbir vecihle bizi tatmin etmediler. Envers limanı serbest ve emin bir mahrec olmalıdır. ‘‘

(Gand)da dahi büyük bir nümayiş emir edilmiş belediye reisinin Sulh konferansındaki beyanname verilmiştir. Mezkur beyannameden Sulh konferansından mütecavizler tarafından işhası ve bunların emlak ve akarına ika edilen bi'l-cümle zarar ve ziyanın telafisi hususunu ilan etmesi talep edilmektedir.

Diğer taraftan Mösyö Vanderlend, Eksalıyor gazetesi muharririne bir vech-i ati-i beyanatta bulunmuşdur. ‘‘ Düvel-i muazzamanın adalet ve temayülât-ı hayr-ı havahanesinden eminiz. Esasen şimdilik bilkuvve-i şayan-ı memnuniyetin netayic-i istihsal edilmiştir. ‘

Fransa – Avusturya

Bal 6 (T.h.r) __ Bir Fransa heyet-i ticariyesi Fransa ile Avusturya arasında münasebet-i iktisadiyenin yeniden tesis-i ispatını ihzar etmek maksadıyla, Viyana'ya vasıl olmuştur.

Münih'de İhtilal

Londra 6 (T.h.r) __ Berlin'den bildiriliyor Münih'de her ne kadar zuhur eden istişaşlar oldukça ehemmiyetli ve bunları şiddetle itfa edilmekde ise de Alman hükümeti hal-i hazırda bir mevki-i bülende işgal etmekde de pek çok kimseler kurşuna dizilmiştir. Komünist tarafından kanal edilenler meyanında Prens Turen ve Tenir Prens var ve iki mağlum bulunmaktadır.

İsveç'in Zaiyatı

Stokholm 6 (T.h.r) __ Resmi istatistiklere nazaran taht-ı el-bahir harbinden dolayı İsveç hükümeti cuma 157 bin tonlatu hacm-i istima 75 vapur zai etmiştir.

Japon Donanması

Tulun 6 (T.h.r) __ Kojazatu tarafından kumanda edilen Japonya filosu salı günü zevalde liman-ı haricte vasıl edilmiş ve top-u anda suretiyle ale'l-usul silahlanmışdır. 314 Ağustosundan beri ilk defa olarak bu suretle bir selam ifa edilmiştir.

Hidmet-i Umumiye Acentası

Acele Satılık

Kadıköy'de Zühdü Paşa mahallesinde atık-i Fenerbahçe-yi cedid-i Kalamış caddeleri üzerinde Tevfik Emir beyin köşkü ittisalindeki beş yüz arşınlık arsa satılıktır. Gördükten sonra yazarlığı için yazıhanemize teşrif etmelidir. Bundan başka Kadırga'da yedi odalı ahşab, Beyazıddı altı odalı kargir, Aksaray civarında solukluda iki odalı ahşab hane ile Heybeli adada bin sekiz yüzer ve Üsküdar'da sultan tepesinde dört yüz arşınlık arsalar vardır.

Dört Çehar-ı Temaşa

Darü'l-bedai Osmani Temsilleri __ Aban el-Refik Ahmet Nuri beyin “ Dört Çehar ” ünvanlı üç perdelik mudhikesi Beyoğlunda yeni tiyatroda (Sabık Iskating)

bugün ba'de'l-zahr-i saat iki buçukda (yaz saati) umum için darü'l-beda-i osman-i sanatkarları tarafından temsil edilecektir.

Germinal

Muharrir : Emil Zola

_ Mabad _

Etien ihtiyarı dinledi ve :

- ☐ Bari muntazaman yemek ve karnını doyurmak mümkün olsa idi ! Dedi.
- ☐ Evet, fakat biz, bu sa'y-i sayesinde bir parça ekmek bulduğumuzda da şükür etmeliyiz..

Bunmor, sustu. Monsu'da Gelise'nin saati dördü çalıyor. Soğuk şiddetini gittikçe arttırıyordu. Etien :

- ☐ Bari kumpanyanız zengin mi ? Diye sordu.

İhtiyar omuzlarını kaldırıp, sonra sanki altınların bar metabi altında ezilmiş gibi birden bire indirerek :

☐ Zengin !.. Evet, evet .. Belki (Anzin) kumpanyası kadar değil, bununla beraber her halde yine birçok milyonlara malik. Artık hesabını bile bulamıyorlar. On üçünde ihracat yapılan on dokuz tane çukur, mesela (Voro), (Viktevor), (Grevkor), (Miro), (Senet Tuma), (Madlan) gibi... Ondan sonra on bin amele, her gün beş bin tonluk ihracat .. Bütün çukurları birbirine vasıl eden bir demir yolu .. Amelathaneler, fabrikalar !.. Aa evet !.. Bütün bunlar elbette paranın mevcudiyetine delildir.

Arkalarından diğer bir takım arabaların gürültüsü geliyordu. İhtiyar birden bire sarı atını kırbaçlayarak kendi kendine :

☐ Ey tembellik lazım değil, diye söylendi. Eğer Mösyö Henubu vaktini nasıl geçirdiğini duysak !..

Gözleri gecenin derinliklerinde dolaşan Etien :

- ☐ Demek madenler bu Mösyö Henubu'nun ?
- ☐ Hayır ! Henubu yalnız müdür-i umumidir. O da bizim gibi ücret alıyor.
- ☐ O halde bu madenler kimin ?..

Bunmor cevap vermek istedi. Lakin bütün evvelkilerden müthiş bir öksürük buhranı boğazını tırmaladı. Nihayet tükürdükten ve dudaklarının üzerinde kalan siyah teri sildikten sonra :

□ Nasıl ? Dedi ... Bunların kime ait olduklarını mı soruyorsun ? Kim bilir ?.. Daha doğrusu hiç kimse bilmez ... Yalnız bir takım adamların olduğunu söylüyorlar.

Ve eliyle uzakları, ufkun meçhul bir noktasını yarım asırdan beri uğurlarında her türlü meşak-ı iktiham ettiği kimselerin bulunması muhtemel olan mefruz bir noktayı gösterdi.

Bunları söylerken sesi kutsi bir korku ile ihtizaz ediyor. Sanki her zaman taabbüd edildiği halde hiçbir vakit görülemeyen bir kuva-yı kutsiyeden bahs ediyormuş gibi halecanlar geçiriyordu.

Etien üçüncü defa olmak üzere :

□ Bari doyuncaya kadar ekmek yemek mümkün ! Dedi.

□ Ah doğru ! Her zaman ekmek yense ne kadar iyi olacak ..

Bundan sonra ihtiyar sanki daha ziyade geç almakdan ve konuşmaktan ihtiraz ediyormuş gibi süratli adımlarla uzaklaştı.

Etien bir müddet müteharrik bir halde durdu, rüzgar sanki bütün vücudunu döndürüyordu. Kim bilir, belki ocaklara müracatında her ihtimale karşı bir faide melhuzdu ? İhtiyar her şeyi bilmeyebilirdi. Ondan başka kendisi zaten her hangi bir işi kabule müheyyad değil miydi ? Ah.. Bilse ? İşsizlikten mütevellid bir açlık içinde kıvranan bu muhitte nereye müracat lazım geleceğini takdir edebilse !.. Bu hayatı böyle sefil bir köpek mevcudiyeti gibi ne zamana kadar sürükleyecek ve bu yükten ne zaman kurtulacaktı ?

Rüzgar güya muttasıl daha ziyade genişleyen bir ufuktan hebub ediyormuş, gibi her hamlesinde bir az daha şiddetleniyordu. Bir avlu gibi bi has uzanan ufukta henüz şakağın beyazlıkları görülmüyordu. Yalnız yüksek bacalardan fişkırان alevler, gecenin karanlığını sanki kırmızı dillerle yalıyordu. Ve derin çukurun içindeki (Voro), fena bir hayvan şeklindeki heyulasıyla, şimdi daha muhiş bir şahka ile tenkis ediyordu.

Buğday ve şalgam tarlaları arasındaki amele mahallesi kuraklık gecenin der
ağuşu (...?) (Mabadi var)

3.9 11.SAYI

Birinci Sene – Numara : 11

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

9 Mayıs 1335 – 1919 (Cuma) 9 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak / Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

Müracaat Mahali :

İdareye ait hususat için : Sirkeci'de Hacıpaşa'da Hamam sokağında

Tahrir “ ” “ ” : Bab-ı ali caddesinde Şems matbasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur.

(Sahibi : Hüseyin Hilmi)

...

Mukaddemat-ı sulhiye Almanlara tebli edildi. Kalemensu ve Birvakdorf'un nutukları.

...

Gayur-i fakir yağsız fitile benzer.

Muahede-i Sulhiye Almanlara Tebli Edildi – Metnin Hulasası - Tarihi Bir Celse

Murahhaslar nasıl kabul edildi - Mösyö Klemensu'nun Nutku – Alman Murahhaslarına On Beş Gün Mühlet – Birvakdorf Rancovun Nutku – Mesuliyet-i Harp Meselesi – Cemiyet-i Akvam Esasatı - Cemiyet-i Akvam'a kimler dahil olacak ?

Versay (T.h.r) __ Ba'de'l-zeval Versay'da (Teriyanun Palasda) Alman murahhaslarına Mukaddemat-ı sulhiye-i muahedenamesi tevdiğ edilmiştir. Merasim gayet kısa ve sade olmuştur. Konferans reisi Mösyö Klemensu müttetikler namına söz almış ve muahedename layihasını Almanya Cumhuriyeti hariciye nazırı ve heyet-i murahhasası reisi Kont Birvakdorf Rancova tebliğ etmiştir.

Saat ikiyi çeyrek geçe "Resm-i selam" emri vermiş ve murahhaslardan birinci olan Mösyö Klemensu (Teriyanun Palas)a vasıl olmuştur. Reis-i nuzzarı hariciye nazırı Mösyö Pişon takip etmiştir. Bunun müdahilindeki mermer merdiven üzerinde müttetikin murahhaslarını kabule memur-i sefere-yi teşrifatçısı Mösyö William Martin bulunuyordu. Yek- diğerini takriben vürud eden murahhaslardan Sırbistan murahhasası Mösyö Vatic Cemahir-i müttehide murahhasası Mir-alay Havez, Yunanistan murahhasası arabadan inmişlerdir. Mösyö Venizelos arabadan inip yaya olarak Teriyanun Palas bahçesine girdiği sırada Mareşal Foş vürud etmiştir. Müşarikaleyh müdahildeki merdivenden çıkmadan evvel Resm-i selamı ifa etmek üzere ikame edilen bölükü süratle teftiş etmiştir. Mütakaben Büyük Britanya murahhasası Mösyö Balfor, Japonya murahhasası Mösyö Moca, Fransa Murahhasları Mösyö Tardiyu, Mösyö Filib Bartolu, Cemahir-i müttehide murahhasası Mösyö Vayet gelmişlerdir.

Bundan sonra Mösyö Orlando, Saninu vürud etmiştir. Bi'l-ahire Mösyö Karespi, Mösyö Lloyd George ve daha sonra Belçika murahhasası Mösyö Himenes, Romanya murahhasası Mösyö Biratyanu, Lehistan murahhasası Paderefeski ve bela fasla diğer murahhaslar gelerek saat 2,55 de bütün müttetikin murahhasları duman olmuşlardır. Bu sırada Resm-i selamı ifa eden balon çekilmiş ve Alman murahhaslarının vürudine intizar edilmiştir. Üç beş gece Fransa Heyet-i askeriye reisi Mir-alay Henri'yi hamal-ı araba vürud etmiştir. İkinci bir arabada Kont Birvakdorf Rancov ve diğer bir Alman murahhasası bulunuyordu. Alman Hariciye Nazırı

Radingot Labs ve başında melun bir şapka bulunuyordu. Samet ve mütelaşi merdivenden çıktığı diğer üç araba mutabık Alman murahhaslarını getirmiştir.

Mösyö William Martin ve Mir-alay Henri, Kont Birvakdorf Rancov ve diğer Alman murahhaslarına şapka vesaire-i vazına mahsus öteye kadar refakat etmişlerdir. Mütakaben hariciye Nezareti hademesinden beri mukaddemat-ı sulhiye salonunun kapısına kadar bunlara rehberlik etmiş ve Alman heyet-i murahhasasının vürudini bildirmiştir.

Versay 7 __ Öğleden sonra tamam saat üçte, düvel-i mütelif ve müşterke murahhaslarının kamilen hazır bulunduğu salonu Alman murahhasları efendilerin vürudi ihbar edildi ve murahhaslar girdiler Mösyö Kalemensu bi'l-tehir-i müzakaratı küşad ederek bir vech-i ati-i nutku irad iletti :

Kalemensu'nun Nutku

Fazla sözlerin zamanı ve yeri değildir. Karşınızda kendilerine kabul ettirilen bi aman bir harbi dört senedir, idame ettirmiş muhtelif ve müşterek büyük ve küçük devletlerin salahiyyetdar murahhasları vardır.

Ağır hesabatın rivayet edileceği saat gelmiştir. Siz bizden taleb-i sulh etmişsiniz. Bizden bunu size bahş etmeğe hazır bulunuyoruz, konferans katıb-i umumiyesinin size vereceği bu celp aramızda kararlaştırılan şerait-i sulhiyeyi ihtiva etmektedir. Bu metni mütala ve tetkik etmek için her türlü teshilata nail olacaksınız. Bütün medeni memleketlerde tabii bir adet olan muamelat-ı nazikaneninde diriğ edilmeyeceğini söylemeği ise zaid-i ad ediyorum.

Size bir fıkramızı daha söylemek lazım gelirse diyeceğim ki bu ikinci Versay sulhü burada gördüğümüz mümessillerin milletleri tarafından pek pahalıya istihsal edilmiş olduğu cihetle elimizde bulunan vesaitin kafasından istifade ile hakkımız olan tavizat-ı meşrua-yı istihal için ittihat etmişizdir.

Şimdi, murahhas efendilere, müzakaratin tarz-ı ceryanı hakkında ittihaz ilediğimiz kararda tebliğ ile şerefıyab olacağım. Buna mütakıb bir itiraz dermeyen edecekler olursa tabi kendilerine söz verilecektir :

Aramızda münakaşat-ı şifahiye vuku bulmayacak ve itirazat-ı tahrir tevdig edilecektir. Alman murahhasları itiraz edecekleri nukatı Fransızca ve Almancaya

tahvil için on beş günlük bir mühlete malikdirler. Metnin başlıca fasılları da şunlardır :

Sulh Metninin Fasılları

Cemiyet-i Akvam, Almanya'nın coğraf-i hududları, Avrupa siyaset-i umumiyele, Belçika, Lüksemburg, Sar, Alzas Loren, Avusturya, Çekoslovakya, Lehistan, Şark-i Prusya, Danimarka, Hollanda, Rusya'ya ve Rusya'daki hükümete dair olan mebbas yeni Avrupa Devletlerinin tasdiki, Avrupa haricindeki siyasete müteallik-i mebbası kıraat-i umumiye mebbas-ı müstemlekat, Siam, Liberya, Fas, Mısır, Türkiye, Bulgaristan, Şantung, umur-ı havaiye, askeriye ve bahriyeye dair mebbas-ı harb-i üserası, mesuliyet, tamirat ve tazminat umur-ı maliye, umur-ı iktisadiye, limanlar, turuk-ı havaiye ve nehriye ve hadidiye seyr ü sefir-i havaiye, mesa-i teşkilatı teminat ve ayanların işgal-i tetimme mütarekenin tatbiki harbin hıtamı ve hal sulh. Alman murahhasları bu on beş günlük mühletin hıtamından evvel bu meselelere dair olan cevapları göndermek ve suallerine irad etmek sehuletine malik olacaklardır. Meclis-i Ali bunları tetkikten sonra Alman murahhaslarına bir tebligat-ı tahririye ile bu mevadın heyet-i umumiyesine kaç gün zarfında cevap vermek mümkün olacağı bildirilecektir. Tabi eğer Alman imparatorluğu murahhasları bize bir, iki, üç veya beş gün zarfında bir cevap erecek olurlar ise bizde kendilerine cevab-ı itası için on beş gün mühletin enkazasını beklemeyeceğiz. Zaman kazanmak için müzakarata işaret ettiğim şekil ve suretde mümkün olduğu kadar süratle ibtidar olunacaktır.

Tercümeler hıtama erinceye kadar bu hususta itiraz edecekler varsa emirlerine (...?)

Birvakdorf – Ranco - Söz İstiyorum.

Kalemenu - Söz, Birvakdorf Rancov'undur.

Birvakdorf Rancov'un Nutku

Efendiler

Bizi burada sizinle birleştiren ve dünyaya mümkün olduğu kadar seri bir sulh temin etmekten ibaret bulunan vazifemizin ehemmiyetini tamamıyla idrak ediyoruz. Size karşı mağlubiyetimizin vesaiti ve kuvvet ve kabiliyetimizin derecesi hakkında bir şey söyleyecek değilim. Alman orduları satvet ve azametinin kayrıldığı biliyoruz. Aynı zamanda burada takdir büyük bir hiss-i kindaraneye hedef olduğumuzu ve

galiplerin bizi hem bir mağlup gibi her şeyi tediye mecbur etmek. Hem bir mücrim gibi tacziye ilemek hususlarındaki şedid-i arzularınada müdrikiz.

Burada bizden harbin yegane mesulü Almanlar olduğunun teşkili talep oluyor. Böyle bir itiraf benim lisanımda bir yalan olacaktır. Harb-i umumiyenin zuhuru hakkındaki mesuliyetlerden Almanya'yı kamilen (...?) ettirmek hatrımızdan geçmiyor. Belki bundan evvelki hükümetlerin gerek Lahey Sulh konferansında ve gerek temmuzun on ikinci gününde takip iledikleri veya ilemeğe karar verdikleri tavır ve hareket-ı felaketin zuhurunda amel olmuştur. Fakat bunun mesuliyetini, yalnız ahaliyi bir Müdafa-i harbiye yaptıklarına ikna edilen Almanya'nın çıkmakta olduğu hususunda ısrar ederiz.

İçimizden hiçbir kimse bu harbin, Avusturya – Macaristan veliahdının bir katil tarafından meşum gün başlamış olduğunu iddia edecek değildir. Asr-ı ahir tarafında bütün Avrupa hükümetlerinin takip iledikleri emperyalist politika vaziyet-i beyne'l-milel müzmin bir surette zahirelemiştir. Gerek istila ve gerek milletlerin mukaderatlarına kendileri hakim olmaları aleyhindeki siyasetlere karşı kullanılan intikam-i siyasetide harb-i umumi esnasında en buhranlı devreleri geçirmiş olan bu aletin tevessüne teşdidine yardım etmiştir.

Rus seferberliği rical-i hükümetin elinde bulunan vesait-i tedaviyi refa ileyerek bunun rical-i askeriye teslim etti.

Bilimum muhasım memleketler efkar-ı umumiyesi Almanların harp esnasında ika iledikleri cinayet ile dolduruldu. Biz bu hususda yaptığımız haksızlıkları itirafa (...?). Biz buraya harbi siyasete ve iktisada idame ettirmiş olan ricalin mesuliyetini tahfif ettirmek veyahud hukuk-i insaniyen aleyhinde irtikab edilen haramı inkar etmek için gelmeden. Binaenaleyh burada, harbin bidayetinde Alman Raihşatağındada söylenilen bir sözü tekrar edeceğiz: Belçika'ya karşı haksızlık edilmiştir ve bu haksızlığı tamire hazırız. Fakat harbin şekl-i idaresi itibariyle hatalar ikağında Almanya yalnız değildir. Ben taarruza taarruz ile mukabile etmeyeceğim. Fakat yalnız bizim tacziye edilmeğimiz talep ediliyorsa o zaman mütarekeyi unutmak icap eder.

Bu mütareke-yi istihsal için tam altı hafta ve şerait-i sulhiyesiz gasp ve fevk içinde altı ay geçmesi lazım geldi. Şüphesiz harp esnasında ika edilen ceraim mazur görülmemelidir. Fakat şurasında der hatır etmeli midir ki muzafferiyet için

mevcudiyeti milliye için yapılan mücadelede bir takım ihtirasat milletlerin vicdanını tahrik eleyebilir.

Yüzbinlerce gayr-i muharib kimseler, 11 teşrinisaniden, itibaren abluka tesiriyle, ankasdini öldürüldüler. Mesuliyet ve tecziyeden bahs ederken bunu düşününüz. Muhabereye iştirak edenlerin derece mesuliyetlerini, ancak vakanın başlıca faallerini istima edecek ve bütün ve saik kendisine küşada edilecek, bitaraf bir komisyon, bitaraf anket istedik ve bu talebimizi tekrar ediyoruz.

Yalnız ve müttefiksiz bulunduğumuz bu konferans da muhasımlarımız karşısında, müdafasız değiliz. Bize siz bir müttefik getirdiniz : hak

Müttefik ve müşterek devletler, 5 teşrinievvelden 5 teşrinisani 1918 senesi zarfında “kuvvete müstened bir sulh” dan vaz geçerek, yaprakları üzerine “ adaletle müstened bir sulh “ gelmelerini yazdılar.

5 Teşrinievvel 1918 tarihinde Alman hükümeti müzakarat-ı sulhiyeye esas olmak üzere, Cemahir-i müttefike Amerika reisinin prensiplerini teklif etti. 5 Teşrinisani’de Cemahir-i müttefike Hariciye nazırı Düvel-i müttefika ve müşterkenin, bu esasatı iki esas müstesna olmak üzere, kabul etmek için itilaf ettiklerini Alman hükümetine bildirdi. Şu halde reis Wilson’un esasları her iki taraf muhasım için gerek sizler, gerek biz ve gerekse sanık müttefiklerimiz için bir mükellefiyet, bir taahhüd-ihulk etti. Bu muhtelif-i prensipler bizden milli ve iktisadi pek ağır fedakarlıkları müstelzim bulunuyor. Fakat bu muahede ile bütün milletlerin hukuk-i mukaddesa-ı asliyeleri, mahfuz kalıyor. Bütün vicdan-ı cihan onunla beraberdir. Hiçbir millet ceza görmeden o muahedeyi ihlal edemez. Bu esas üzerinde tevdi ettiğimiz mukaddemat-ı sulhiyeyi müzakere etmeye vakti bir hulus-i niyetiyle sizinle teşrik-i mesai ederek tahrip edilen şeyleri tazmin etmeye irtikab edilen hataları, evvela Belçika’dan başlayarak tamir etmeye ve terk etmeğe içtima-i vesilesinin yeni gayelerini insaniyete göstermek hususunda bizi hazır ve amade bulacaksınız.

Başlıca mevadı tevdi ettiğimiz projenin esası üzerinde mümkün olduğu kadar çabuk bir suretde mütehasıslardan mürekkeb komisyonlar vasıtasıyla tetkik ettirmeliyiz. Bundan maada vezaif-i mühimmemizden biride çalışkan sınıfların hayat, sıhhat ve hürriyetlerini beyne’l-milel himaye altına alan bir müessese ile muharebeye iştirak eden muhtelif-i memleketlerde mahv olan kuva-yı insaniye ihya etmek olacaktır.

Bizim tarafımızdan işgal edilen ve muharebe ile harp olan Belçika ve şimalı Fransa'nın ihyasını en yakın bir gaye olarak telki ediyorum.

Bu ahdı aramızda kararlaştırdığımız vecihle ifa etmeye karar verdik bu işte şimdiye kadar muhasımımız olanların iştirakına ihtiyacımız vardır. Bu galiplerin malumat-ı ameliye ve maliyeleri olmaksızın ifa ederiz. Sizde bunu ancak bizimle beraber yapabilirsiniz. Fakirleşen Avrupa bu ihya ve iade meselesinin mümkün olduğu kadar az masrafla icra olunmasını arzu ediyor.

Bu temenni, ancak istimal ve tatbik edilecek usullerde sarıh ve ameli bir surette itilaf etmekle hasıl bulur.

Bu usullerin en fenası bu meselede Alman harp esirlerini çalıştırmakta devam etmektedir. Fi'l-hakika bu saik-i bedeli pek ucuzdur, fakat oğullarının, biraderlerinin, pederlerinin mukaddemat-ı sulhiyeden sonra hal haberi bir surette çalıştırıldıklarını gören Alman milleti, eğer kin ve ümitsizlik bağlarsa, bu dünyaya pahalıya mal olur. Uzun müddet teşevvüşde bırakılan bu mesele, eğer derhal hal edilmezse, devamlı bir sulh yapmak mümkün olamaz.

Her iki tarafın mütahasısları Alman milletin ağırılığı altında inhidam etmemek şartıyla tediye etmeğe arzı olduğu tamirat-ı maliyeyi nasıl tediye edeceğini tetkik edeceklerdir.

Böyle bir inhidam bütün Avrupa hayat-ı iktisadiyesinde müthiş bir teşevvüş husula getirecektir. Galip ve mağlub-i netayic-i aid olan böyle bir tehlikeye karşı tedbir-i ittihaz etmelidirler.

Bunu mani etmek için yalnız bir çare vardır :

Milletlerin iktisadi ve içtima-i tesanüdünü ve (her milletin cemiyetini) bi'l-kayd kabul etmek.

Efendiler ! “ Cemiyet-i Akvam ” teşkil-i fikr-i alisi beşeriyetin tekamül-i sefahati meyanında en muazzam bir terkidir ve tahkik edecektir. Ve bu gaye ancak “ Cemiyet-i Akvam ” hulus-i niyetle hareket eden bütün milletlere küşada olduğu zaman hasul bulacak ve ancak o zaman bu muharebede olanlar nafiye yere gitmiş olmayacaklardır.

Alman milleti, pek ağır olan mukadderini kabul etmeğe razı olmuştur. El verirken tekrar eden mutalibden maada kendisinden başka şeyler talep edilmesin.

Cihan karşısında hak namına kabul edilmeyecek, olan bir sulhün her tarafda mukavemet tevliid edecektir. Bize tevdi edilen bu vesikayı, hüsn-i niyetle ve netice-i ictimamızın hepimiz tarafından imza edilmesi temennisiyle tetkik edeceğiz.

Reis __ Başka hiçbir mütala yok mudur ?

Kont Birvakdorf Rancov __ Bence bir şey yok.

Reis __ Başka hiç kimse söz istemiyor. İctimai kaldırıyorum.

İctima saat 16'da nihayet bulmuştur.

Muahede-i Sulhiye Metni

Versay 7 __ Almanya ile akd edilecek muahede-i sulhiye metni hulasa bir vech-i atidir.

Mukaddema __ İşbu muahede metninde başlıca düvel-i muazama adında zikir edilen cemahir-i müttehide Amerika, Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya ile Belçika, Bolivya, Brezilya, Honduras, Liberya, Nigaragua, Panama, Peru, Lehistan, Portekiz, Romanya, Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Siyam, Çekoslovakya, Uruguay hükümetleri bir taraftan Almanya hükümeti diğer taraftan Almanya imparatorluğu talep ve müraacatıyla 1918 senesi teşrinisaninin on birinde Almanya'ya mukaddemat-ı sulhiyeye muahedenamesini hazırlayabilmek üzere bir mütareke bahş edildiğini tasdik ederler.

Düvel-i mütelif ve müşterke mümessilleride 27 Temmuz 1914'de Avusturya – Macaristan, Sırbistan ve 1 Ağustos 1914'de Almanya'nın Rusya'ya ve 3 Ağustos 1914'de Almanya'nın Fransa'ya ilan-ı harp etmesi ve Belçika'nın istila edilmesiyle başlayan ve kendilerini de ya doğrudan veya bu vasıta-ı huza-yı ceryanına alan bu harbe hıtam verip metn-i adil ve devamlı bir sulhün akdına arzukeyşdirler. Binaenaleyh tarafın akdının (Burada murahhasların isimleri zikir edilmektedir.) murahhasları mukarrerat-ı atıye-yi ittihaz ilemişlerdir.

Hal-i Harbin Hıtamı

Bu muahede namenin mevki-i meraite vaziyet-i mütakıb hal-i harb-i hıtam bulmuş olacaktır. Bu andan itibaren muahede-i sulhiyede musarrih-i şerait dairesinde düvel-i mütelif ve müşterke ile Alman hükümetinden her biri arasındaki münasebet siyasiye yeniden tesis olunacaktır.

Birinci Kısım - Cemiyet-i Akvam

Esasat : beyne'l-milel teşrin-i mesai ve sulh ve emniyetin devamını temin-i maksadıyla temin edilen Cemiyet-i Akvam atideki esasat üzerine itina ilemektedir : Harbe tevessül etmemek üzere bazı mecburiyetlerin tehdit edilmesi, adalet ve şeref üzerine bina edilecek münasebet beyne'l-milliyenin delinen ceryan-ı hukuk beyne'l-milel ve muahedat-ı münakideye harfiyen râğbet olunması.

Tarzı-ı Teşkil: __ Cemiyet-i Akvam, şerait-i salifeyi bi'l-kayd ü şart-ı kabule davet edilen ve bu davete bu mukavelenin mevki-i meraiti ve zanından iki ay sonraya kadar cevap vermek mecburiyetinde bulunan atide mezkur bitaraf devletlerde dahil olacaktır : Arjantin, Şimali Kolombiya, Danimarka, İspanya, Norveç, Paraguay, Flemenk, İran, Salvador, İsveç, İsviçre, Venezuela bundan maada hüsn-i niyeti hakkında teminat-ı vakaya vermek ve cemiyet-i akvam azalarının sulsanı tarafından kabul edilmek şartıyla kendisini idare eden her hangi usulü ve müstemleki bir hükümette bu teşkilata dahil olabilir.

1) Almanya Cemiyet-i Akvam imza-i müessesinden ad edilmeyecektir.

2) Almanya'nın Cemiyet-i Akvama dahil olabilmesi için evvela azanın sulsanının muvafakat arasını tahsil etmesi saniyen beyne'l-milel-i tahüdat-ı ifa hususundaki amel-i samimanesi hakkında teminat-ı kuvayı vermesi sulsan Cemiyet-i Akvam tarafından kendi kuva-yı harbiye ve bahriyesi hakkında ittihaz edilecek karara mutavaat etmesi lazımdır.

(Muahede-i sulhiye metninin mabadi henüz tebliğ edilememiştir.)

Yeni Bir Felaket ve Matem Daha

Kasım Paşa Yangını

2 – 3 bin fakir yine açıkda kaldı

Evvelki akşam İstanbul'un afakı, yine dumanla doldu. Binlerce fakir halkın iniltilerine makes oldu. Elleri boş gözleri semaya merkuruz-i ihtiyar, genç, çocuk Cenab-ı hakdan merhamet, şefkat talep ediyorlar. Gayet kısa fasıllarla İstanbul'u kavuran, yakan harap eden şu bir sene içinde açlık müthiş tehdidine maruz kalan yüz binlerce fakire bütün felaketler yetmiyormuş gibi bir zorba felaket daha indiren bu yangınlar ne vakte kadar icra-i tahribatta devam edecekler ? Güzel İstanbul'un her gün bir uzviyetini kesip atan bu musibetlere, bu felaketlere ne vakte kadar göz yumulacak, ne

vakit bu milletin mukadderatını ele alanlar vazifelerini bihakk-ı ifa ederek İstanbul halkını en korkunç bir canavarın ağzından kurtaracaklar. Oh bu millete bu fakir, muhtaç millete acıyan, merhamet eden daha doğrusu vazife-yi şans-ı hiç kimse yok mu ? Böyle devam ederse İstanbul'un dağ başına kurulmuş bir ordugah-ı manzarasından hiç farkı kalmayacak.

Dünyanın en müstesna bir yerini harbezar halinde enzar-ı cihana arz etmek bizim için bir şey değildir ? Her yangının sonunda toplanan ianeler yazılan makaleler, azamlar, şiddetler iki gün sonra ehemmiyetsiz kalır, koşarsak bizimde bir kabiliyet-i hayatiyemiz olduğuna kim şahit olur. Vesait-i itfaiyemiz o kadar noksan, o kadar ibtidai bir şekildeki bu vesait ile bu şerait altında hiçbir şehir idare edilemez. Her defasında çamurları, mescidleri, medreseleri çıplak halkla dolduran bu yangınlara karşı lazım gelen tedbir-i ittihaz etmenin vakti çoktan gelmiş ve geçmiştir. Bunu tedbirlerin ittihazını yeni Şehreminii Cemil Paşa'dan fıkra-i halk, haysiyet-i millet namına rica ederiz.

□ Yangının ne suretle çıktığını henüz suret-i katiyede malum değildir. Bir rivayete göre ateş-i piyale ve nalıncı sokağında bahriye mütekaidlerinden Kolağası Hasan beyin ondan diğer bir rivayete göre buna bitişik olan eski bahriye muhasebecilerinden Kabasakal Tevfik beyin hanesinden çıkmıştır. Hasan beyin o da ailesiyle yaptığı bir kavga üzerine lambanın devrildiği ve birden bire ortalığa sirayet ettiği söyleniyor. Diğer bir rivayete nazaran o civardaki evlerden birinden ayş ve nuş edilirken lamba devrilmiş ve bu suretle yangın zuhur etmiştir.

On buçukta çıkan yangın o sırada pek şiddetle esen poyrazın tesiriyle müthiş bir savletle tevessü etmiş, beşer, onar ev atlaya atlaya nalıncı sokağının iki tarafında bulunan 200 kadar evi silip süpürmüştür. Bundan sonra yeni çeşme ile nalıncı mahallesi arasındaki Ermeni mahallesine geçerek orada da 70 – 80 kadar Ermeni evini yakmış ve yeni çeşme karakolu hatt-ı takiben eski bahriye kumandanlarından Mahmut Paşa konağından sarkarak arabalık ve zindan arkasından tersane duvarına dayanmıştır. Bahriye hastahanesiyle civarındaki evler kurtarılabilmıştır.

Zayıat çok mühimdir, hemen hemen eşya kurtarılamadığı gibi, kurtarılan eşyanın kısmi azamı bi'l-ahire yanmıştır. Ancak ok meydanına kaçırılabilen eşya kurtarılmıştır.

İtfaiye çok çalışmış ise de vesaitin noksan olması ve yangının birdenbire tevessü etmesi dolayısıyla itfaiye heyetleri yangın sokağından geçememiş ve bahriye arkasından dolaşarak ipi kayıp etmiştir. Diğer taraftan İngiliz ve Fransız ve İtalyan askerleri de mahal ve kayığa yetişerek büyük bir gayret göstermişlerdir. Ermeni mahallesinde bir kadın ile bir Fransız neferi muhterik ölmüştür. bi'l-hassa eşyanın muhafazasında İngiliz ve Fransız ve İtalyan efradının gösterdiği gayret hakikate şayan-ı tecildir. Yangın o kadar bir şiddetle devam ediyordu ki bu mibsa ile birçok evlerin atılmasına rağmen itfası kabul olamamış ve yukarıda söylediğimiz gibi ancak bahriye duvarlarına dayanmakla teskin-i şiddet edebilmiştir.

□ Dün gece harikin tevessü-i mesmu-i hazret-i şehriyari olmakla yaverinden Fahreddin bey derhal mahall-i harike azam edilerek harikin bir an evvel itfası hususuna son derece dikkat ve itina edilmesi ferman buyurulmuştur.

□ İstanbul muhafızı Seyid Paşa, yaveri Hakkı beyle birlikte mahalle-yi harike gitmiş itfaye hariki hakkında icap edenlere evamir-i lazıma vermiştir. İtfaiye alayı kumandanı Kaymakam Şükrü beyin son derece sa'y ü gayreti görülmüştür.

Polis müdürü Halil bey dahi mahall-i harike azimetle çıkarılan eşyanın ziyadan vikayesi hakkında icap edenlere evamir-i mukteziye ifa ilemiş ve sabaha kadar yangın yerinde kalmıştır.

Bu civar sakinesini ekseriyetle fıkrayı halk teşkil ettiğinden hükümetlere ahaliden bunlara seri ve müessir bir muavenat-i talep ederiz. Diğer yangınlarda olduğu gibi derhal iane defterleri açılmalı ve her himayetli şahısta insaniyet namına bu ianeye şitab etmelidir. Zenginlerde kazandıkları paralarının bir kısmını gözden çıkarsınlar. Zira bir taraftan açlığın diğer taraftanda meskensizliğin tevellüd ettiği ızdırapları içinde inleyen hem cinslere muavenat-ı yardım, insanlığın en ibtidai fakat en mübrem bir vazifesidir.

Üçüncü Gün : İttihat Erkanının Muhakemesi

Birinci Celse

Ferik Mustafa Nazım Paşanın taht-ı riyasetinde müteşekkil olan divan-ı harp örfi, dün dahi ba'de'l-zeval saat bir buçukta bi'l-ictima İttihat ve Terakki merkez-i umumiyesi azalarının muhakemesine devam etmiştir. Makam-ı iddiada müdde-i umumi, nizami ve müdafa-i mevkinde Saadettin Ferid, Mahmut Mahir, İsmail Münir,

Ramiz, Kazım, Hıdır, Rıfat ve Şefkati beyler hazır bulunuyorlardı. Maznun Mithat Şükrü, Ziya Gökalp, Atıf, Küçük Talat, Rıza ve Cevat beyler mevki-i mahsuslarında idiler. Reis Paşa tarafından diğer maznunların çıkarılması ve yalnız Ziya Gökalp beyin bırakılması emir olundu. Bu da geçen celsede Ziya Gökalp bey tarafından mutakadim-i istidanamenin fıkra-yı saniyesi hakkında müdde-i umuminin mütalası soruldu. Bunun üzerine müdde-i umumi bey bir vecezir-i mütalanameyi okudu.

Mütalaname Sureti

1) Divan Heyet-i Aliye hakimesinin reddine dair takdim olunan istidaname esas itibariyle iki noktaya muhtevidir. Biri vazife ve salahiyeti divana dair ittihaz ve tefhim olunan karar istinad edilen esbab-ı meyanındaki fikirat-ı kable'l-ahkam-ı ihsas-ı rey-i tazmin ettiği beyan ile heyet-i hakimenin bu davada mevki-i kazadan çekilmeleri teklifini natıktır. Celse-i sabıkada beyan olunduğu üzere nakarat-ı mezkure ve hala evvela da benimde nazar-ı dikkatimi öyle celp etmiş. Fakat sibak ü siyak-i karara nazaran müstantık-i kararnamesinde sübut-i faale dair serd edilen delaile matuf ve muzaf olmak üzere telki etmiş olduğunu ve şu kadar ki redd-i hakim-i müsebbibleri alem-i hukukun gerek cihet-i hukukiyesinde ve gerek cihet-i cezaiyesinde hukuk-i umumiyyeden yani mani kaza ahvaldendir. Çünkü ihsas-ı rey ile tarafın davadan bir tarafın haklı, diğer tarafın haksız olduğuna kani olduğunu kabl-i ahkamı eşrab eden bir hakim, bir heyet-i hakime artık bitaraflığını kayıp etmiş ve bu suretle ya hak iddia veyahud hakk-ı müdafa iptal edilmiş ve birtaraf adaletden naümid kalmış kable'l-hakim belki duçar-ı iza ve cefa edilmiş olduğundan salahiyet-i kazaiyesini iskat etmiş olup makam-ı hilafet-i azimeden icra-i kazaya verilen izin bu şerait-i şeraiye ve kanuniye ile mukayaddir : Bi'l-izin-i sultan-ı icra-i kaza ise haramdır ve verilen hakim vacib'ül-icra olamaz. Fakat ben fikrat-ı mezkure-yi suret-i katiyede ihsas-ı rey telki edemeden dolayı celse sabıkada demiştim ki (Hakl'm kendi kendini dahi red edebiliyor. Eğer fıkra-i mezkurene ihsas-ı rey olduğu iddia olunmuştur. Heyet-i aliye cenabından öyle bir kanaat ile yazılmış veya her nasılsa ez kaza bu lisan istimal edilmiş, yani ihsas-ı rey-i sahiyen vaka ise heyet-i aliyenin hakim-i mevkinde çekilmeleri lazım gelir. Çünkü bu bir ve cevab-ı şeraidir. Aksi takdirde muhakemeye devam.)

Bu noktanın böyle olmadığı halde, yani ihsas-ı rey ve kanaatle yazılmadığı heyet-i hakimece dahi öyle telki olunmadığı karar şeklinde beyan olunurdu. Bu beyanat-ı vicdaniyeye itimad olunmalıdır. Çünkü redd-i hakim meselesi hakk-ı kazaya

taalluk eden meseledendir. Bu mesele-i hakime tan ve adem-i itimad meselesi olduğundan muvaffak muhakemesinde tetkik olundu. Müdde-i umumi dahi orada beyanı mütala eder. Bu divan-ı örfünün fevkinde bir muhkeme yokdur. Bu divanın ma-fevk-i kuva-yı kazaiye Osmaniye ve İslamiyenin merkezi olan makam-ı hilafeti kübradır. İkinci noktaya gelince ahkam-ı kanuniye üzerinde heyet-i hakimenin istinbatı adalet etmesi suretine Vekil Haydar ve Müvekkil Ziya beyler tarafından şüphe getirilmiştir. İstidanın bu noktası ittihaz ve tefhim olunmuş bir muhakeme kararına yine o muhakemede her ne suretle olursa olsun yeniden mevzu-i bahs-i tetkik olmasına taalluk ettiğinden bu nokta hakkında söz söylemeği makam-ı iddia gayr-i haiz görür. Ve şu kadar ki kanun-i esasi Osmanlıları padişahına ve bütün İslamları Halife-yi Ravi-i Zemin Sultan Mehmet Han sadise bağlayan bir habl-i metin ve hürriyet ve Hakimiyet-i Osmaniye'nin hacet-i mabeyni ve binaenaleyh ikdasü'l-kavainini olduğunu beyan ederim.

Mütalanamenin kıraatine mütakıb heyet-i hakime bir ay müzakere salonu terk etti.

İkinci Celse

İkinci celseye saat ikiyi çeyrek geçerek ibtidar ve heyet-i hakimece tanzim edilen kararname zabıt katıbı tarafından kıraat edildi.

Kararname Sureti

İcab-ı Keyfiyet-i Leda-i El-Müzakere : Müdafa vekilleri tarafından celse sabıkada verilen istidanamenin fıkra-yı evvelasında müdde-i umumiyenin evvel babdaki mütalasının istimaından sonra ikinci celse muhakemede tefhim edilen karar ile hal fasıl olduğu cihetle bugün müdde-i umumi muma-ileyh tarafından tekrar bu hususa dair mütala-ı dermeyeran olunması zaid ve mezkur istidanamenin kaziiyye-yi saniyesine gelince tarafının dermeyeran ilediği hususat-ı mütala olunduktan muhakem-i kavanin-i müdevvin ile icra-i muameleyi memur olup mezkur kanunların kanun-ı esasiye tevafuk ve adem-i tevafukutunu tetkik ile mükellef olmadığından ve kanun-i esasinin (118)nci maddesi bi ibaretiha (el-yevm-i düstur el (...?) bulunan nizamat ve teamül ve adet ileride vazı olunacak kavanin ve nizamet ile tadil veya ilga olunmadıkça mera'l-icra olacaktır.) deyu muharrir bulunduğundan bizatihi merdud olma ile beraber bu nice seneden beri mera'l-icra olan ve kuva-yı teşriyacada (325, 332) senelerinde tadil ve tezil olunmak suretiyle ahkam-ı teyid olunmuş olan idare-i

örfiye kararnamesinin ikinci maddesinin lağv ad edilemeyeceğine müttefiken karar verildi.

8 Mayıs 235

Reis Aza Aza Aza Aza

Nazım Zeki Mustafa Ali Nazım Recep Ferdi

Karaname kıraat-i hıtam bulunan Zeki Gün Alp beyin isticvab ve bir vech-i ati-i beyanatta bulundu.

Ziya Gökalp Beyin İfadesi

Merkez-i umumi azasından Atıf beyin Ankara'da tehcir işlerine karıştığından malumatım yoktur. Ankara'da maada Sivas, Van, Diyarbakır vesaire-i vilayette murahhas-ı mesullerin tehcir-i faaliyetde bulunduklarını bilmiyorum. Bahattin Şakir beyin şifresi olduğunu bilmiyorum. Merkez-i umumiyenin esasen şifresi yoktur. Hususi bir şifre ile Bahattin Şakir Beyin bazı emirler verdiğini işitmedim ve bu babda merkez-i umumiyeninde malumatı olmadığına katiyen kanım, ticaret cemiyetleriyle İttihat ve Terakki Fırkasının münasebeti yokdu. Bunların memur ve hususatına fırkaca müdahale edilmedi.

İaşe teşkilatından evvel fırkaya mensup birçok ,memurların erzak vesaire işlerine müdahale ettiğinden malumatım yokdur. Kemal bey bunlarla şahsen meşgul oluyordu. Ziya beyden sonra Mithat Şükrü bey muhakeme salonuna celp olundu.

Mithat Şükrü bey ne cevap verdi :

Heyet-i tahkikiyedeki bir ifademde mebus-i namzedliğim ilan etmediğini söylediğini hatırlıyorum.

Burdur mebusluğu heyet-i merkeziyece namzedliğim bi'l-ahire ilan olunarak intihab olundum. (329) 'da cemiyet-i merkeziye azaları Kemal, Ziya, Doktor Nazım, Hayrullah ve Eyüp Sabri beyler idi.

Cemiyetin o zaman ne parası olduğunu tahattur edemiyordum.

Su-i isti'malat her sene kongreden müfrez bir heyet-i hesabiye tarafından tetkik ediliyordu. Katib-i umumi olmak sıfatıyla bende bunu tetkik etmiştim. Hiçbir su-i isti'male tesadüf edilememiştir. Merkez-i umumi veznedarı Nihad beydi, merkez-i umumi azalığında bulunmadı. Hakan esbakın Selanik'de cemiyete terk ettiği Emlak-

ı cemiyetin menab-i servetindendi menab-i varidat-ı ianeler, efradın verdiği husalar vesaire idi. Mensubiyetinden aidat alınırdı. Aidatı nizamname mucibince varidatın yüzde biriydi. Fakat herkes istediğini verirdi. Bunun kanun-i esasi ahkamina menafi olmadığını zan ediyorum. Çünkü ortada bir tazyik yokdu. Esnaf cemiyetlerinin İttihat ve Terakki mensubiyetinden münasebette bulunduğunu bilmiyorum. Yalnız Kemal bey İstanbul murahhası olması ve İstanbullu vatandaş bulunması hasebiyle bunlarla temas ediyordu. Kemal bey iaşe meselesinin hüsn-i tanzimi ile bir vazife-yi vataniye hesabıyla meşgul olmuştu.

Atıf bey teşkilat-ı mahsusa azalığında iken merkez-i umumide değildi. Teşkilat-ı mahsusadan alakasını kesdikden merkez-i umumiye dahil oldu. Atıf beyin Ankara valisi Mazhar beye tehcir işlerinde “İştirak teklif ettiğinden ” haberdar değilim.

Bundan merkezcede malumat yokdur. Evvelde arz ettiğim gibi Doktor Nazım bey teşkilat-ı mahsusa ile meşgul olmak için mezuniyet almıştı.

Ankara, Kastamonu, Trabzon ve Sivas vilayetlerindeki murahhas-ı mesullerin faaliyetinden haberdar değilim.

Bahaddin Şakir beyin hususi bir şifresi yokdu. Esasen merkez-i umumiyeninde şifresi yoktu.

Muhakemeye Atıf beye celp olundu.

Atıf beyin ifadesi:

Cemiyetle teşkilat-ı mahsusa binende irtibat yoktu. Yalnız gönüllü teşkilatında taşrada efrad toplanırken buna muavenette bulunmuştu. Ankara vilayetine bendeniz gitmedim. Üç yüz otuz üç senesinde memuren değil oranın memuru olduğum için gittim ve daire-i (...?) dolaşım. Mazhar beye ben tehcirde iştirak teklifinde bulunmadım.

Benden başka biri Atıf bey vardı. Burdur mebusu olup ahiren Ankara valisi olmuşdu. Erzurum, Trabzon, Sivas vesaire-i vilayetlerinde hafi-yi emirler tebliğinden malumatım olmadığı gibi bendeniz o zaman merkez-i umumiyedede değildim.

Teşkilat-ı mahsusada teşkil ettiğimiz komisyonumuz üç yüz on bir senesinde dağılmışdı. Ve teşkilat- ı mahsusanın bütün işleri sırf cepheleydi.

Teşkilat-ı mahsusa harbiye Nezaretine merbut-i resmi bir surette teşkil etmiş bir daire idi. Merkez-i umumiyece teşkil edilmemişti. Başkaca teşkilatda yokdu. İttihat ve terakkiyle esnaf cemiyetleri arasında münasebet yokdu. İstanbul heyet-i merkeziyece gayr-i resmi olarak ve Kemal bey şahsen bunlarla münasebetde bulunmuş idi. Merkez-i umumiyenin Kemal beye bu hususda müzaharat ettiğini biliyorum. İstanbul heyet-i merkeziyesinin Kemal beye muavenet-i şahsi idi. Memuriyet-i resmiyesinden evvel işleriyle Kemal beyin uğraşmasını işitmedim. Merkez-i umumiyenin sermayesinin ne suretle teşkil ettiğini bilmiyorum. Çünkü bidayette bulunmadım. İşittiğine nazaran sermayeyi bazı teberruat ve Talat Paşanın aidatı teşkil ediyordu.

Bu aidat herkesin servetine göre tanzim edilmemişti herkes varidatının yüzde birini bu kanun-i esasiye mugayir değildir. Yirmi maddeye muvafıktır. Çünkü cemiyetler nizamnamesi ortadadır ve tahüdatını etmeyenlere harç-ı icra edilmezdi. Siyasi bir fırkada ihtilaf aramaz kıymet ve efradı aranır. Binaenaleyh ufak şeyler ağmaz edilirdi muhakemeye (celp) olundu.

Mürettebler Cemiyeti

İki üç kere teşkil ederek hüsn-i idare edilememek yüzünden zailen mürettebler cemiyetinin yeniden ihyası için çalışıldığı gibi heyet-i idare intihabı içinde aza-yı namzedlerinin listesi bize de gönderildi. Şu münasebetle (idrak)ımızın vüsati derecesinde birkaç söz söylemek isterim:

Evvela: Listedik zevat-ı şayan-ı itimad ve hürmetdarlar. Fakat kısım-ı azami ser müretteb olmak dolayısıyla işçilik nokta-i nazarından bunlardan idare azası intihabı caiz değildir. Çünkü: Evvela emirde Ser-mürettebler bu gün benim nazarımda ikinci bir patrondur. Gazetecilik aleminde bulunanlara mağlum üzere Ser-müretteb efendi gazete idaresinden aldığı bir emri ve (...?) işçilerin zararında olsa yapmağa ve yaptırmağa kendinde bir mecburiyet görür. Zira o iş, o gazete Ser-mürettebi Efendinin – tabir-i mahsusuyla - üzerine aldığı kötü bir işdir. Yapmazsa olmaz bununla beraber kendisi de bir şey zarar etmez..

Hemen hemen diyebilirim ki adeta bende dahil olduğum halde başına topladığı bir takım budalalar sayesinde herkesten fazla ve zahmetsizce parçayı cebine indiren bu efendilerden heyet-i idare olur mu ?

Bir işçi ile onun arasındaki fark-ı müthişe bakınız. İşçi sabahleyin gelir, yazısını dağıtır bu da işlemeye ve gece yarısı bitirir Ser-müretteb efendi ise, işçiler işini yarıya getirdiği zaman iş başına gelir. Rahat rahat soyunur, sigarasını içer, sonra iki üç tashihe yapar. İşçiler işi bitirdikten sonra zavallılardan biride nöbetçi kalır, tashihe yardım eder ve sırayı yapar Ser-müretteb Efendi sahifeleri yürüttükten sonra paltosunu giyerek çıkar gider. Sabahdan beri çalışan o zavallı işçi zavallı müretteb-i sahifeleri ayar eder bağlar, sonrada şafaklara kadar sansür bekler... Şayiat gazetede bir kusur olacak olursa ondan mesul yine o nöbetçi müretteb olur. Şimdi hakk-ı el-insaf düşünelim. Bu suretle müteneffi olan Ser-müretteb efendilerden heyet-i idare azası olurda böyle kendi menfaatlerine çalıştırdıkları işçilerin hakkını, hukukunu muhafaza eder mi ? Rica ederim Ser-müretteb arkadaşlarım bana darılmasınlar, ben hakikati söylerim. Onların heyet-i idare azası olmalarını istemek kendilerini patronlara karşı daha kuvvetli bulundurmak demektir ki, bu da işçiden ziyade Ser-müretteblerin menfaatine mucibdir. Ser-mürettebler arasında bazı vicdan sahipleride var ise de menfaat ve ictihadıma gayr-i muvafık buluyorum.

Dördüncü defa olarak teşkiline çalışılan bu cemiyetin daha bidayetinde böyle yolsuz bir iş görmek beni fevka'l-ade mutesif etti. Ben ve benim gibi düşünenler bu cemiyete dahil olmağı hiç arzu etmeyeceklerdir. Evveliden beri birçok arkadaşlarına söyledim ve yine tekrar ederim. Böyle efradı çok, bir cemiyet-i teşkil ile meydana çıkarmak güçtür. Ufaktan başlanan bir teavün sendikasıyla işe girişmek daha makuldür zan ederim.

Şuun

Sadrazam Paşanın Darü'l-fünun Ziyareti

Sadrazam Ferid Paşa hazretleri bugün saat on birde darü'l-fünun'a teşrif etmişler ve Büyükkapı'da medreseden mürekkebe bir heyet tarafından istikbal olunduktan sonra kabul salonuna isal olunmuşlardır.

Sadrazam Paşa kabul salonunda izaz olunduktan sonra Seyid beyin tedris ettiği usulü fıkıh dersinde hazır bulunmuşlar. Bu da edebiyat fakültesine geçilerek Rıza Tevfik beyin tarih-i felsefe dersine gidilmiş ve muhterem filozofun İskenderiye mektebine dair olan dersi dikkatle dinlenilmiştir.

Sadrazam Paşa ba'dehu-fünun-i fakültesine teşrif ilemişler ve orada yapılan bir röntgeni ziya tecrübesinde hazır bulunmuşlardır. Ba'dehu darü'l-fünun konferansı salonuna azimet ilemişlerdir.

Konferans salonunda Rıza Tevfik bey namına heyet-i talimiye ve talimiye namına Sadrazam Paşanın teşrifleri münasebetiyle bir nutuk irad ilemiş ve nutkunda darü'l-fünun mesleğini izah ilemiştir.

Sadrazam Paşa cevaben gördüğü hüsnî kabulden mütevellid-i memnuniyetini beyan ilemiştir.

Bu merasimin hıtamını mütakıb Sadrazam Paşa hazretleri aynı merasim-i ihtiramiye ile teşyi olunmuştur.

Cemil Paşanın Programı

Şehremini Cemil Paşa karşı gazeteleri muharrirlerinden birine vazifeye başladığı günden beri tahsisat ve teşebbüsâtı hakkında demişdirki :

□ Buna programın hudut-ı esasiyesini soruyorsunuz. Halbuki iki gün evvel vazifeye başladığım için şimdiden takip edeceğim hatt-ı hareketi söylemek imkansız olur. Yalnız şunu söyleye bilirimki şehremanetini pek müzebzip bir halde buldum. Benim evvelce tayin ettiğim gayretli ve muktedir-i memurlar, icab-ı mütahasıslar azil edilerek yerlerine ehliyesiz ve iktidarsız memurlar tayin edilmiştir. Programın hudut-ı esasiyesini hazırlamadan evvel vaziyet-i tetkik etmeliyim. Biliyorsunuz ki bu vazifeye ben rağbet etmedim. Hükümetin beşinci, altıncı ibram ve davetiyle memleketime hidmet için kabul ettim. Vazifem ağırdır, fakat hükümetin ve matbuatın hüsn-i muhalasatı sayesinde şehre karşı yapmağa mecbur olduğum şeyleri ifa edebileceğim, şimdilik size daha kati şeyler söylemediğime mutasıfım. Fakat yakında ümid ediyorum.

Şehremanetinin İstikrazı

Şehremini Doktor Cemil Paşa'nın bir sermayedar Garupî nezdinde şehrin tezyin ve imarı ile amelîyat-ı lazımasına sarf edilmek üzere on milyon liralık bir istikraz-ı akdî için teşebbüsde bulunduğunu ve sermayedarların muvaffakiyet edecekleri zan olduğunu karşı gazeteler yazıyor. Fakat biz bu haberi ihtiyatla telki ederiz.

Trabzon Valiliği

Monitor Oryantal gazetesinin yazdığına göre hükümet Trabzon valiliğini Pontus heyet-i murahhasası reisi Konstantinides Efendiye teklif etmişse de muma-ileyh kabul etmemiştir.

Sadık Bey

Hürriyet ve İtilaf Fırkası reisi Mir-alay Sadık bey dün Kuzgun vapuruyla İskenderiye'den şehrimize vürud etmiştir.

Gayrimüslimlerin Askerliği

Karşı gazetelerin haber verdiğiine göre gayrimüslimlerin askerlikleri hakkında mukarrerat-ı ahire bir vech-i atidir :

1) Gayrimüslim olanların askerliklerinin ilgası ancak kanun-i esasideki madde-i mahsusasının tadili ile kabul olabilir. Hükümet şimdilik gayrimüslimlerin katiyen ilgası taraftarı değildir.

2) Hal-i hazırda silah altında bulunan gayrimüslimler terhis edilmeyecektir.

3) Kura zamanında gayrimüslimlerin de ahz-ı asker şubelerine müracata mecbur olacaktır. Yalnız Rum ve Ermeni kararıyla bakayalar hakkında takibat yapılmayacaktır.

4) Bu son istisna yalnız Rum ve Ermenilerin mahsus bir muvakkat-ı tedbirden ibarettir. Museviler, Müslümanlar gibi muameleye tabi olacaktır.

5) Gayrimüslimler lehine mezuniyet verilmesi gibi hidmet-i askeriye dahilinde bazı teshilat yapılacaktır.

Bahriye Erkan-ı Harbiye Riyaseti

Bahriye erkan-ı harbiye riyaseti tayin edilen Kalyon Kapudan Hakkı bey dün vazifesine başlamıştır. Bahriye tedrisat müfettişliğiyle divan-ı harp riyasetinde hidmet-i meşkure ve faaliyet-i sebak eden mir muma-ileyh in bu yeni vazifesinde de muvaffak olmasına temenni eder. Ve isabet-i intihablarından dolayı Bahriye nazırı paşayı tebrik ederiz.

Tevkifat

Bursa vali esbakı Osman ve Bursa mebus-ı sabıkı Ubeydah, Ertuğrul gazetesi ser-muharriri Ziya Şakir, İttihat ve Terakki murahhası İbrahim beyler Polis müdiriyetince taht-ı tevkife alınmışlardır.

Telgraf Haberleri

Afrika-yı Şark-i Müstemlekatı

Brüksel 7 (T.h.r) __Almanya Afrika-yı Şark-i müstemlekatı Düvel-i müttetika tarafından idare edileceği cihetle mezkur müstemlekenin zahir-i iştirak etmiş olan Belçika'da emir-i idareyi inşa ettirecektir. Beyne'l-ittifakın bir komisyon mahsus-ı sabık Alman müstemlekatının idaresi müttetikler arasında taksim edecektir.

Konferans Umum-i İctimai

Paris 7 (T.h.r) __ Konferans İctima-i Umumiye'sinde mukaddemat-ı sulhiyeye ıttılağ (...?) etmiştir. Paris'de bütün murahhaslar içtima-i hazır bulunmuşlardır. İtalyan heyet-i murahhasası salahiyet-i itimadnamesi Alman murahhaslarına tevdiğ edilmiştir.

İmparator Vapuru

Breset 7 (T.h.r) __ (İmparator) namındaki Alman yolcu vapuru Alman mürettebatı ile Brest'e vasıl olmuştur. (Vaterland)dan sonra Almanya'nın büyük yolcu vapuru olan (İmparator) efradı Cemahir-i müttehide'ye nakli için Amerika bahriyesi tarafından teslim olunmuştur.

Belçika - Flemenk

Paris 7 (T.h.r) __ Pazar günü Kral Alber'in taht-ı riyasetinde olarak Brüksel'de akd edilen meclis-i karali mukarreratından bahis bir telgrafnamede ilave deniliyor ki : Meclis-i karalide Esr nehrinin serbestisine ve Belçika'nın cenubine ve (Ren) nehrine doğru enhar-ı vasıtasıyla serbest-i (...?) mutalık-i mesaili hal etmek üzere Flemenk ile bir an evvel müzakarata başlamak için müttetiklerin müzaheret-i lüzumuna karar verilmiştir.

Macaristan Ahvali

Paris 7 (T.h.r) __ Gazetelerin neşrine nazaran Romanya kıtâtı parlak bir suretde harekat-ı harbiyede bulunmuştur. Fransa heyet-i askeriye Bellakum hükümetine dermeyan edilen teslim Şark-i ıslaha ve mühimmatın terki, müttetikin kıtâtı tarafından Budapeşte'nin işgali ve demokratik bir hükümet teşkilinden ibarettir. İtilaf tarafından vaka olan bi'l-cümle teklifat kabul edilmiştir.

Fransız Müstemlekatı ve Harb

Paris 7 (T.h.r) __ Müstemleke (...?) 4 mayısta verilen bir konferansta Fas idadi müdürü Mösyö (Okuzat Yarya) Şimal- i Afrika tarafından Fransa'ya verilen (262700) meher diğer müstemlekeler tarafından ita edilen 5000 avcı efradının da ilavesi lazım geldiğini ve Fransız müstemlekatinin esna-i harbde (527000) meheri efrad ita ettiğini beyan etmiştir.

Çek Harbiye Nezaretinin Vefatı

Paris 7 (T.h.r) __ Mareşal Çek Harbiye Nazırı Stefanovi'nin kaza neticesiyle vefatı üzerine beyan-ı taziyet-i mübin Çek reis gönderdiği mektupta muma-ileyhim gaybubatta tesiratından ve mezaya-yı aliyesinden bahs etmiştir.

Bahr-i muhit-i Tayyare ile Mürur

Londra 8 (T.h.r) __ Denizlerden gidecek olan tayyarecilere muavenet olmak Amerika Bahriye Nezareti sahilden uzak mesafe hakk-ı mefer (...?) ahval-i havaiye hakkında telsiz malumat vermeleri için sefain-i bahriyeye telkinde bulunmuştur.

Hal-i hazırda ahval-i havaiye bütçe tanzimi için beyne'l-milel bir istilafname tanzim-i iştigal ediliyor. Mezkur cetvellerin beyne'l-milel-i kanun-i dairesinde muayyen-i saatlerinde tanzim (...?) ümid ediliyor. Bazı yolcu vapurlarından diğer mevkilerinin her birinden uzaklaştıkları zaman üç defa muntazaman ahval-i havaiye hakkında karar vermeleri talep edilecektir.

Hidmet-i Umumiye Acentası

Kadıköy'ünde Zühdü Paşa mahallesinde atık Fenerbahçe cedid-i Kalamış caddeleri üzerinde Tevfik Emir beyin köşkü ittisalindeki beş yüz arşınlık arsa satılıktır. Gördükten sonra yazarlığı için yazıhanemize teşrif etmelidir. Bundan başka Kadırga'da yedi odalı ahşab, Beyazıd'da altı odalı kargir, Aksaray civarında solukluda iki odalı ahşab hane ile heybeli odada bin sekiz yüzer ve Üsküdar'da sultan tepesinde dört yüz arşınlık arsalar vardır.

Genç Kadın / Asar-ı Munteşire

“ Genç Kadın ” risalesi onuncu numarası müstesna yazılarla intişar etmiştir. Hanımlarımıza tavsiye ederiz.

Dört Çehar / Temaşa

Darü'l-beda-yi Osman-i Temsilleri __ İbn-i El-Refik Ahmet Nuri beyin ‘’ Dört Çehar ‘’ ünvanlı üç perdelik mudhikesi Beyoğlunda yeni tiyatroda (Sabık-ı İsketing) bugün ba'de'l-zahr-i saat iki buçukda (yaz saati) umum için Darü'l-beda-i Osmani sanatkarları tarafından temsil edilecektir.

3.10 12.SAYI

Birinci Sene – Numara : 12

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

10 Mayıs 1335 – 1919 (Cumartesi) 10 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

Müracaat Mahali :

İdareye ait hususat için : Sirkeci'de Hacıpaşa'da Hamam sokağında

Tahrir “ ” “ ” : Bab-ı ali caddesinde Şems matbasında Daire-i mahsusa ilanlar için ayrıca konuşulur.

(Sahibi : Hüseyin Hilmi)

Darü'l-fünun-i Mesleki

Şimdiye kadar, Darü'l-fünun hakkında pek ciddi hükümler verildi. Fakat bu hususda o müessese-i örfünün reisi kale almak, kimsenin hatrına gelmedi. Halbuki o menba-i nurun elbette söyleyecek bir sözü vardı. Buna bir o kadar teşne idi, bütün kayıtlardan kurtularak nail-i hürriyet ve istiklal olmak için çoktan beri çırpınıyordu.

Nihayet evvelki gün ihzar edilen bin müsamerede heyet-i talimiye ve talimiye muhterem filozofumuz Rıza Tevfik beyi lisanıyla asrı ve müterakki bir vezir-i azamına : ‘ ‘ Bir alemin tedrisinde serbest-i istiklal istiyoruz ‘ ‘ dedi. ‘ ‘ Mezahibe-yi hürmetimiz riayetimiz vardır. Fakat alemin ser-azad bir tefekkürün mahsulü olduğunu biliyoruz. Binaenaleyh mezahib ile alakasını düşünmeyiz’’. Zan ediyoruz ki şu sözler bütün kıyl ve kallara nihayet varıyor. Ve darü'l-fünun-i istiklalini katiyen ilan ediyor.

Rıza Tevfik bey, şu vesile ile şimdiye kadar memleketimizde anlaşılmamış meseleyi daha tenvir ettiler, ve fen ile hılakın bir alakası olmadığını, funun-ı akıl binaenaleyh müstakil ve fenn-i tedrisatın, ahlaka haf-i iras etmekden pek uzak olmadığını izah edilir. Şuracıkta bizde bir iki söz söylemek istiyoruz.

Biz darü'l-fünun-i feyzli bir menba-i irfan-ı terakki olmasını temenni ediliyor, darü'l-fünun-ı terakki-yi küşada, muhafazakarlıktan uzak biri hatta bir azda mesamesi vecihle, fenn-i sani arzu ediyoruz. Onu her yeni mesleki yok edecek bir tahlilhane adeta bir laboratuvar niyetinde görmek istiyoruz. Eğer tekamülün gördüğü bir hadise-yi ulvi bidayette çirkin bir su altında bulunsun, orada bir saha-i feyk bulamazsa, darü'l-fünun saha-yi faaliyeti, mesdud-i kapıları her terakkiye mesdud kalmış olur.

Sonra muhterem filozofumuz, heyet-i talimiyenin lifası genç ve müstaid-i zekaları yoğurmak bunlara muayyen ve arzu edilen bir şekil vermek gereğini söylüyor. Halbuki biz onları saik ile karşı karşıya getirerek tenvir, (...?) yalnız muhakat-ı zihniyelerin salim bir surette ceryana Nezaret ederek kimlerde müstakil bırakmak daha muvafık (...?) kanaatindeyiz.

Darü'l-fünun-i mesleki nokta-i nazarında gördüğümüz şu bir iki noktayı kayd-ı beşarat etmeden geçemedik.

Mamafih dün atılan ilk hitaveyi bir meserretle karşılıyor. Ve temennilerimize add-ı beşaret ad ediyoruz.

Alman Müstemlekatinin Taksimi

Birvakdorf'un Nutk-ı Tesirâtı

Londra 8 __ Almanlara aid Şarki Afrika (...?) verilmiştir. Afrikayı cenubi ise Garbi Afrika Alman müstemlekatini ahlak eder. Somua adaları Yeni Zelanda bahr-i muhite kain diğer Alman adaları Avustralya'ya hat şimalinde kain adaları Japonya'ya verilecektir. Bu mevad dün Versay'da ictimâ eden üçler meclisinde tekrar etmiştir. Şu suretle Japon mütalabı edilmiştir. Resmen tebli edildiğine nazaran (...?) Amerika ve İngiltere aralarında bir ittifak etmişlerdir. Bu ittifak Almanya tarafından saye bir tecavüz-i vukuna mani içindir. Reis Wilson ve Lloyd George bu muahedeyi ayana ve parlamento'ya tevdiğini tahüd etmişlerdir.

Bazı mahafilde temin edildiğine nazaran Almanya mu kabl-i teklifatda bulunacak ve muahedeyi imza etmeyeceklerdir. Alman murahhasları Şurayı Mali ile istişare etmek üzere avdet edeceklerdir.

Bazı mahafil ise, Almanya'nın muhalefet etmeyeceği çünkü ablukaya tahammül edemeyecek bir halde bulunduğunu iddia edeceklerdir.

Kont Birvakdorf Rancov'un nutku mütteliklerce bir az hararetle karşılanmıştır. Vakanın harb-i mesuliyetlerinin her iki tarafa atf edilmesi her yerde hayrete mucib olmuştur. Kont irad-ı nutuk ederken solgun çehreli ve sinirli bir halde idi. Almanca irad ettiği nutkun Fransızca ve İngilizceye tercüme edilmesi kırk dakika sürmüştür.

Sulh-i Muahede Metninin Hulasası

Dünkü nüshamızda kısım ibtidasını derc ilediğimiz muahede-i sulhiye metninin hulasasını bir vech-i atîi neşre devam ediyoruz.

Cemiyet-i Akvam – Almanya'nın bilimum mücavir-i hükümetlerle hududu – Avrupa siyaset-i umumiyesi – Alsas Loren ve Sarri mesailerleri – Tehdit, teslimat, tamirat ve tazminat – Tahüdat-ı beyne'l-millîye ruhiyyat-ı mesele – Ren nehrinin sahili

Cemiyet-i Akvam

3) Cemiyet-i Akvamın bilimum azaları tahüdüti beyne'l-millîyelerini ifadan sonra iki sene evvel ihbar etmek, şeratiyle, cemiyetten çıkabilirler. Nizamname ancak ekseriyetin arzu ve kararıyla tadil edilebilir ve bunu kabul etmeyen azalar cemiyetten

çıkmiş ad olunurlar. Nizamnamedeki tahüdatan birisine karşı tecavüz-i ceraimiyle tecrim edilen herhangi bir aza cemiyetten tard edilebilir. Bu muamele herkesi Cenova'da bulunan cemiyet azalarının kafasının arasıyla olur.

Cemiyet, merkezi Cenova'da olan bir meclis-i umumi ile icraatta bulunur. Ancak azalarının bu cemiyet üç mümessilden fazla murahhas göndermemeleri meşrutdur. Aynı zamanda düvel-i muazzamadan her birinin birer murahhasasından yani dokuz murahhasdan mürekkeb birde heyet-i idare vardır. Bundan evvel vücuda getirilen umum-i teşkilat beyne'l-milliyeye Cemiyet-i Akvamın amirine verilecektir.

Tehdid-i Teslihat

Cemiyet-i Akvamın netice ameli ve başlıca gayesi sulhün idamesi olduğu cihetle milletlerin teslihatı, emniyet-i milliyeleri ve vaziyet-i coğrafiyeleri nazar-ı dikkatine almak suretiyle tehdit edilecektir.

Hükümetler Cemiyet-i Akvamın reyini almaksızın kendilerine tayin edilmeden fazla teslihatda bulunamazlar. Bu husus la akıl on seneden bir tedkik olunur. Cemiyet azaları kendi tesihatlarının derecesi ve biri, bahri programları hakkında birbirlerine lazım gelen malumat-ı ita edeceklerdir.

Teminat-ı Mütেকabile

Cemiyet-i Akvam azaları harici bir tarize tamamıyet-i mülkiye ve siyasiyelerinin masuniyetine dair mütেকabil-i teminat vereceklerdir.

Sulhü Akvamın hüküm ve diğer usullerle muhafazası suretiyle ihtilafat-ı beyne'l-milliyenin hali böyle bir hal zuhurunda ve hakim olmadığı takdirde bütün azaların talebiyle heyet-i idare ihtilafın şekil ve mahiyetine göre bir duyuru tanzim eder. Eğer bu rapor ittihad-ı ara ile kabul edilecek olursa muhalifler arasında bir harp zuhuruna meydan verilemez. Aksi takdirde bütün azalar serbest-i hareketlerini muhafaza ederler.

İhtilafın Hali

Bir harp veya harp tehdidi zuhurunda Cemiyet-i Akvam sulh-i milli-i muhafaza için kaffe-i tedbire tevessül ileycektir. Bu takdirde katib-i umumi derhal meclis-i idareyi içtima-i davet eder.

Heyet-i idare beyne'l-milel bir muhakeme-yi aliye projesi hazırlayacak ise de hakim-i muahedeleri, mevzi itilafları, Monreo ve emsali gibi akd ile alakadar olmayacaktır.

Beyne'l-milel Vesayetler

Cemiyet-i Akvam artık harpden evvelki hükümetlere aid olmayan ve ahaliyede kendi kendilerini idareye muktedir bulunmayan müstemlekeleri ve milletleride vesaiti altına alacaklardır. Bu vesaitler vaziyet-i coğrafiyeleri ve tecrübeleri itibariyle o müstemlekeyi en iyi idare edebilecek olan devletlere verilecek ve o devletlerde Cemiyet-i Akvam namına icra-i vesait edeceklerdir. Vasiler her sene Cemiyet-i Akvama bir rapor göndereceklerdir. bi'l-tabii bu vesaitin derecesi her milletin kabiliyetine ve şerait-i hususiyesine göre tahvil edecektir.

Cemiyet-i Akvam nelere nezaret edecektir ?

Cemiyet-i Akvam hususat-ı atiyeye nezaret edecek :

Şerait-i mesai, yerli ahaliye yapılacak muamele afyon veya sair-i mükafat-ı mezranın satışı, ıslaha ve mühimmat ticareti, münakalatın serbestisi, emraza karşı mücadele, Salıb-i ahmer teşkilatının tekamül ettirilmesi.

Almanya'nın Hudutları

1) Belçika ile : Muresine vilayeti hududu, Avrupa'nın şarki, Munjova'nın garbı, (Eski Hudut) (...?) şimal-i şarki ve Luksemburg,

2) Lüksemburg ile : (1914) deki hudut

3) Fransa ile : Lüksemburg'dan İsviçre'ye kadar 1870 senesi temmuzundaki hudut, gümrük hududu sar-i mıntıkasında muhtevidir.

4) İsviçre ile : Şimdiki hudut

5) Avusturya ile : Çekoslovak hududuna kadar 1914 senesindeki hudut,

6) Çekoslovakya ile 1914 senesindeki bu himaye ve Silezya ile alan hudut, Kostadın şarkı kadar.

7) Lehistan ile: Flekenburg'dan itibaren yukarı ve vasati Silezya hududu, Poznaninin garbı, Barçın garbı, Gubarov ve Galu galu arasındaki hudut, Gencenin garbı, Galup yolunun 8 kilometre garbındaki hat Prusya şark-i hududu, Lamganburg'un sekiz kilometre cenubi, Şukuvak şimalindeki baltık denizi.

8) Danimarka ile : Ayrı bir madde ile tayin edilmiştir.

Mesail-i Siyasiye :

Belçika ___ 1839 muahedeleri mefsuh ve mülğadır, Belçika, Almanya, Flemenk ve diğer düvel-i mütelif ve müşterke ile muahedeler akd edecek ve Almanya bunları kabul-i tahüd ileycektir. Almanya münazeun-fih olan (Murezne) vilayeti üzerinde Belçika hakimiyetini kabul eder. Liyej – Eks Laşepel tarikinin garbindan itibaren Mevazeneden ve (Evpan) ile (Malmdi)den feragat iler. Bu vilayetler ahalisine Belçika'nın Nezareti altında Almanya ile bütün alakalarını kati edip etmeyeceklerini izhar için beş ay mühlet verilecektir. Bu mühletin hıtamında Belçika Cemiyet-i Akvamın vereceği karara mutavaat ileycektir.

Lüksemburg - Almanya Lüksemburg'da kendisini mütanafi eden bütün mukavelatdan sarf-i nazar ederek, Garan dükalığın Alman gümrük ittihadından çıkmasını kabul iler. Almanya bunlardan maada şimendifer imtiyazatında sarf-i nazar ileyerek Lüksemburg'un birtaraflığını ve bu memleket hakkında beyne'l-milel akd edilecek kafi-i mukavelatı kabul ve tasdik iler.

Ren'in Sol Sahili

Almanya Ren nehrinin sol sahili ile sağ sahilinden elli kilometre mesafeye kadar mevcut-i istihkameti tahrib edecek ve yenilerini inşa ettirmeyecektir. Bu mıntika dahilinde Almanya hiçbir kuva-yı mesleha bulunduramayacak, manevralar yapamayacak, ve seferberliği tashil edeceği hiçbir teşkilatta bulunmayacak. Bunun hilafında her bir hareket gerek bir muahedeyi imza eden devletlere, gerek sulh-i beyne'l-milele karşı taaruz gibi telki edecektir.

Sar-i Huzası :

Sar-i huzasına mütemalik maddeler hususat-ı atiyeyi ihtiva ileycektir :

1) Muahedenin daire-yi şemuline girecek mıntikanın tehdidi.

2) Almanya'nın Şimali Fransa'da tahrib edilen kömür madenlerine mukabil ve Almanya tarafından Fransa'ya verilecek tazminata mahsuben sar-i huzasındaki bilimum kömür madenleri Fransa'ya terk iler.

3) Bu madenlere sahip olan Fransa'ya bunları işletmek hususundaki her türlü teminat-ı iktisadiye ve adliye ita olunacaktır.

4) Ahali ve amelenin hukuku.

5) On beş sene müddetle Sar ve havalisinin Cemiyet-i Akvam tarafından idaresinin kabulü.

6) Bu on beş senenin hıtamında ahalinin Fransa veya Almanya'dan birisini tercihi halinde yapılacak muamelat

7) Sar-i huzasının hududu.

Alsas Loren tarafın akdın 1871'de Almanya tarafından gerek Fransa'ya ve gerekse Burdu meclisinde murahhaslarının protestolarına rağmen, vatan-ı asliyeden cebren ayrılan Alsas Loren milletlerinin iradelerine karşı irtikab edilen hatanın tamir edilmesi mecburiyet-i ahlakiyesini tasdik ederler. Binaenaleyh 1871'de Fransa'dan alınan arazi 11 Teşrinisani 1918'den itibaren Fransa hakimiyetine iade edilmiştir. Almanya bu araziye metelik bi'l-cümle idareye vesaireye Fransa'ya tevdi edecektir.

Divan-ı Umumiye ve Emlak-ı Devlet

Almanya 1871'de Fransa divan-ı umumiyesinin bir kısmını üzerine almadığından sabık-ı Kayzerin emval-i dahili olduğu halde, Fransa'ya avdet eden Alsas Loren arazisinde hiçbir tazminat-ı teklifata tabi tutulmayacaktır. Fransa 11 Teşrinisani 1918 tarihinden itibaren tediye edilmiş olan vergileri cibayet edecektir.

Ahalinin Tabiyatı

Ahalinin tabiyatı meselesi Fransa ile Almanya arasında ihzar edilecek olan bir muahede ile tasfiye edilecektir.

Emval-i Şahsiye

Fransa, Almanlara aid emval-i şahsiyenin tasfiyesini müttehiddir. Alsas'da kalarak Fransız tabiyyetine girmeyecek olan Almanların eşyası ise tasfiye edilmeyecektir. Almanya Alsas-Lorenlilerin Almanya'daki emval ve şahsiyesini kamilen kendilerine verecektir.

Bunlardan maada muahede-i divanet-i hususiyenin tarz-ı tasfiyesine, muhakemenin şekl-i icrasında, vesait-i münakaleye mesail-i iktisadiyeye dairede birçok fıkralar tezil edilmiştir.

Avusturya

6) Almanya Avusturya'nın istiklal-i temin-i tasdik ve ona riayete mecburdur. Bu muahede hudutları tasrih edilmiş olan Avusturya'nın istiklali, Cemiyet-i Akvam tarafından dermeyan edilecek hususat-ı müstesna olmak üzere, her türlü taaruzdan masundur.

Çekoslovak

7) Almanya, Karpatların cenubindeki Ruten eyalet-i muhtariyeti dahil olmak üzere Çekoslovakya istiklalini tasdik ve bu muahdede zikir olunan hudutlarını kabul edecektir. Çekoslovakya arazisinde hakim olan Almanlar mezkur tabiyata dahil olacak. Almanya'da veya diğer memalik-i ecnebiyede bulunan Çekoslovaklarda aynı şeraite tabidir.

Lehistan

8) Almanya bahri Baltık'tan itibaren Lehistan, Eski Avusturya - Alman ve Rus – Alman hudutları dahilindeki vilayeti ve ikinci maddede hududu tasrih edilen Dabzi serbest şehrini Lehistan menafina olarak terke rıza gösteren, beş düvel-i muazzama-yı mütelif birisi Almanya biriside Lehistan tarafından tayin edilecek yedi azadan mürekkeb bir komisyon arazi üzerinde Lehistan ve Almanya hududunu tespit edecektir. Lehistan, Şarki Prusya ahalisine kendi milletlerine verilen hukuku bahş ilyecektir. Lehistan alakadar olan devletlerle gerek Lehistan'da ekalliyet halinde ya şayan ve ırken ve lisanen Leh olmayan milletlerin hukukunu muhafaza etmek ve gerek Lehistan dahilinde serbesti münakile ve ticareti temin ilemek üzere hususi mukaveleler akd edecektir.

Şark-i Prusya

9) Cenub-i hududu boyunca tefrik edilen bir mıntıkada sakin ahali hangi hükümetle iltihak arzusunda bulunduklarını arayı umumiye Alman memurun ve askeri bu mıntikadan çekilecektir. Bu müddet zarfında mıntika düvel-i muazzama mütelif tarafından intihab edilecek beş memurun zir Nezaretinde bulunacaktır. Şetulem Luzenburg ve Vistoluk şarkdaki Mariyen, Verder ve Marbenburg hakkındada aynı suretle hareket edilecektir. Düvel-i muazzama Danzi ile ve Vistolk garbındaki şimendiferlerle nakliyet-i tashil için Almanya Lehistan Şark-i Prusya arasında hususi mukaveleler akd ettirilecektir.

Mamel

10) Almanya Baltık deniziyle Şark-i Prusya ve Eski Rus – Alman hududu arasındaki araziden de kefiyet eder.

Danzing

11) Almanya başlıca düvel-i muazzama-yı mütelif namı ve hesabına olarak hududu tesrih edilen Danzing serbest-i şehriyle civarındaki muayyen-i mıntıkadan sarf-i nazariler, Danzing serbest bir şehir olarak tesis ileycektir. Bu şekl-i cemiyet-i akvamın bir komiseri ile şehir mümessillerinden mürekkeb bir komisyon tarafından tayin edilecek ve şehir Cemiyet-i akvamın vesaiti altında bulunacaktır.

Başlıca devletler Lehistan'ın Danzing limanından ne suretle istifade edeceğini mübin Lehistan ile şehir arasında hususi bir mukavele akdına delalet edeceklerdir. Danzing şehrinin muamelat-ı hariciyesini ve memalik-i ecnebiyedeki Danzinglileri Lehistan idare ve himaye edecektir. Danzing'de bulunan Almanlarada tekrar Alman milletine iltihak için iki sene mühlet verilecektir.

Alman – Danimarka Hududu

12) Alman – Danimarka hududu ahalinin arasına müracaat suretiyle tayin edilecektir. Ahalinin arasına hangi mıntıkada müracaat edileceği suret-i mahsusada tayin edilmiştir. Ahalinin reyini serbestçe verilmesi için Alman asker ve memurunu on gün müddetle bu mıntikadan geri çıkılacaktır. Eğer ara-yı umumiye Danimarka'ya iltihak-ı şeklinde tecil edecek olur ise Danimarka eyaleti derhal işgal edebilecektir. Beşi düvel-i muazzamadan birisi Danimarka ve birisi Almanya tarafından tayin edilecek bir komisyon arazi üzerinde bu hududu tayin ileycektir.

Hollanda

13) Hollanda istihkameti ve harp limanı müteliflerin Nezareti altında ve yine Almanlar tarafından bir daha inşa edilmemek üzere hadim ve tahrib olunacaktır.

Rusya Hükümeti

Eski Rusya İmparatorluğu arazisi üzerinde teşkil eden devletlerin istiklalini Almanya tasdik edecektir. Almanya gerek Brest Litovski muahedesinin ve gerek maksimalistlerle münakid diğer mukavelelerin hükmünden sakat olduğunu kabul iler. Düvel-i muazzama Rusya'nın bu muahedede musarrah-ı esasat-ı dairesinde Almanya'dan her türlü tavizatı taleb edebilmesi hakkının mahfuz olmasını müteahhiddirler.

Almanya ve Menafi-i Hariciye

Almanya hükümeti bu muahedede tasrih edilen hudutlar haricde hiçbir mahal için iddia-yı hakimiyet etmeyecek ve gerek düvel-i muazzama müşterkeye ve gerek bu muahedeye ve aza alaimza diğer hükümetlere karşı kendisine menafi-i mahsusa bahş eden bi'l-cümle imtiyazat ve mukavelatdan sarf-i nazar ileycekdir.

Müstemlekat

16) Almanya hükümeti mavera-yı ebhardaki kale müstemlekatinden bu muahedeye ve aza-ü'l-imza başlıca düvel-i muazzama nam ve hesabına olarak kifayed edecektir. Buralarda Alman İmparatorluğuna veya herhangi bir Alman hükümetine aid olan emval-i menkule ve gayr-i menkule müstemlekeleri idare edecek olan hükümete devir oluncaktır.

2.Kısım - (Çin)e Mutalık-i Mevad

Almanya, 7 Eylül 1901 Pekin protokolünden mütahasıl bi'l-cümle fevaid-i imtiyazatdan ve protokolden mütevellid-i taleb-i tazminattan, Çin hükümeti lehine feragat iler. Tatbik edilecek maddeler : Çin'e aid yeni gümrük tarifelerine mutalık 29 Ağustos 1912 tarihli itilaf-ı saniyen, 4 Nisan 1912 ve 27 Eylül 1915 itilafı, mamafih Çin, bu itilaflarda bahs edilen ve kat'i münasebet siyasiye ile lağv edilen imtiyazatı tekrar iade etmeyecektir. Alman hükümeti Çin arazisindeki müstemlekatinde mevcut bulunan gemi-yi ebniye, müessesat-ı ıslaha mühimmat-ı vesaireyi Çin hükümetine terk edecektir. Sefaret ve kolushanelere mutalık-i hususat bundan istisna edilecektir. Almanya 1900 ve 1901'de Çin'den aldığı alem-i heyete mutalık iade edecek, ve Kançeyu ve Tiyen Çin'e mutalık-i imtiyazatın alasını muvafakat edecektir. Çin hükümet-i memalikini beyne'l-milel-i ikamete ve ticarete küşad edecektir. Almanya sefaitinin haczinden dolayı bir gün talebte bulunmayarak ve (kanton) civarından kain-i şamman İngiliz müstemlekesinde Almanlara aid ahvalden Veşangar Fransız müstemlekesinde kain Alman mektebinden feragat ileycekdir.

4ncü Kısım : Siyame-i Mutalık-i Mevad

Almanya 1918 senesi 22 temmuzuna kadar siyam ile münakid ve mera olan muahedetin munafasih olduğunu tasdik eder. İmparatorluğa veyahud Alman hükümetlerine aid bütün emval ve emlak-ı kaffeyi hukukuyla ve bir güne tazminatı makul kılmayarak siyam hükümetine intikal eder. Alman tebasına aid emval-i şahsiye

ve hukuk – i şahsiye, mevad-ı umumiye iktisadiyeye mutalık-i mevad mucibince tasfiye edilecektir. Almanya gerek kendine, gerekse tebasına mutalık olan sefaının müsaderesinden ve emvalin intikalinden dolayı siyam hükümetine bir güne itirazda bulunmayacaktır.

(Liberya)ya Mutalık-i mevad

Almanya 1911 – 1912 senesinde Liberya ile akd edilen itilaflardan mütahsıl bi'l-cümle hukuk ve imtiyazattan feragat ve bu istilafların mütefessih olduğunu tasdik iler.

5nci Kısım: Fas'a Mutalık-i mevad

— Almanya 1906 senesinde münakid-i el-cezire muahdesinde 9 Şubat 1909 ve 4 Teşrinievvel 1911 Almanya – Fransa itilaflarından mütevellid-i hukuk ve imtiyazattan feragat iler, ve Fas hükümeti ile münakid-i muahedet ve istilafatın 1914 senesi 4 Ağustosundan itibaren mütefessih olduğunu tasdik iler. Fransa vesaire devletler ile Fas arasında vuku bulacak müzakarata hiçbir suretle karışmamayı taahhüd eder.

2) Gerek Almanya ve gerekse Alman hükümetleri Fransız himayesinin Fas'da tesisinden mütevellid bütün netayic-i kabul ve Fas'daki kapitülasyonlardan feragat iler. Bu feragat 4 Ağustos 1914 tarihinden itibaren muteberdir. Alman cemiyet-i ziraiyesi ve Alman (...?) 4 Ağustos 1914'den itibaren mülgadan Almanlara aid bi'l-cümle hukuki münakasa ile satılacak ve atmanı Fas'a verilecek olan tazminata mukabil Fas hükümetine tevdi edilecektir.

(Muahede-i sulhiye metninin aksam mütabakiyesi henüz tebliğ edilmemiştir.)

Şuun

Selamlık

Selamlık resm-i aliyesi dün Yıldız'da Hamidiye Cami-i şerifinde icra kılınmıştır. Bahriye nazırı Avni ve Şehremini Cemil Paşalar mahafil-i hümayuna kabul buyurulmuştur.

Heyet-i Nasiha'nın Avdeti

Şehzade Cemalleddin Efendi hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde on gün evvel Edirne'ye giden heyet-i nasiha dün sabah şehrimize avdet etmiş ve selamlık resm-i alisinden sonra huzur-ı hümayuna kabul buyurulmuştur.

Tayin

Mamur-i Elaziz valiliğine Ali Galip beyin tayini hususu irade-i seniyeeye iktiran etmiştir.

Sahtekarlar

Polis müdür-i umumiyesi Halil bey Antanat gazetesi muharrirlerinden birisine beyanat-ı atiyede bulunmuştur. Bu sahtekar çetesi, Yunan tebasından yedi kişiden mürekkebdir. Çete yarımşar liralık sahte evrak-ı nakdiye imal ederek mahirane bir surette sormakda, etmekde idiler. Kendilerini orada yakaladık ve (30000) liralık sahte evrak nakdiye ile geçirdik. Bu çeteden başka sahte dışçı diploması hidmet-i askeriyeden muafiyet vesikası yapan bir takım işhasda yakaladık. Bunlar bu sahte diploma ve vesikaları pazarlıksız, herkesin sağa haline göre satmakta idiler. Bunların cümlesi müdde-i umumiliğe tevdi edilmiştir.

Amerika Komiserliği

Cemahir-i müttefike General Konsolosu Mösyö (Ravendal)un İstanbul komiserliğine tayin edildiğini (Monitor Oryantal) yazıyor. Muma-ileyh Fransa'dan gelerek vazifesine başlamıştır. Mösyö (Ravendal) Türkiye'de yirmi sene müddetle muhtelif konsolosluklarda bulunmuştur. 1917 senenesine kadar İstanbul konsolosluğunda bulunmuştur.

Şehrin Ahval-i Sıhhiyesi

Sıhhiye müdüriyet-i umumiyesinden vuku bulan tebligata nazaran 30 Nisan'dan 8 Mayıs'a kadar, şehrimizde lekeli hümadan 66 musab 11 vefat-ı hami-yi recadan 40 mesab, hüma-yı şibh-i tifodan 5 mesab, çiçekden 6 musab 6 vefat, veremden 47 vefat, difteriden 3 musab 3 vefat, kızamıktan 12 mesab, kızıldan 1 musab vukua gelmiş ve lekeli huma zuhur eden hanelerin civarında icap eden (...?) faniye icra kılınmıştır. Aynı zamanda bir hafta zarfında 2303 kişiye çiçek aşısı yapılmıştır.

Milliyetperver Adam Sosyalist Olabilir mi ?

İşte sizlere, bir sual. Öyle bir sual ki nazar-ı itibariyle Avrupa'da da Amerika'da da birçok amele-i ecsame aya tecilleri, işgal etmiş durmuştur. Birçok

ulema : ‘‘ (...?) olabilir olur ! ‘‘ dedikleri halde, diyorlarki ‘‘ Hayır olamaz milliyetperverlik ve sosyalizm gaye itibariyle yek-diğerinin zıddıdır. ‘‘ demişlerdir.

Bu mevzu üzerindeki ihtilaf-ı usûl-i esas-i meseleden değil, millet ve sosyalizmin tarif veya telkisindeki fark ve muhaliflerden ve daha doğrusu nukat-ı nazar ihtilafından doğmuştur. Bazı adamlar vardır ki sosyalizmin bir ‘‘ Meslek İktisadı ‘‘ olduğunu bilmezler, sırf istihsal ve istihlak üzerinde bugün cari bulunan iktisadi sistemi daha insaniyetperverane bir sisteme tebdile müteveccih bir mezheb-i insaniyetkarane suretiyle telki etmezler, sosyalizmi millete, milliyetperverliğe maruz bir ceryan olmak üzere anlarlar. Sosyalizme dair malumatların noksanından dolayı bu tarzda düşünenleri kısmen mazur görebiliriz. Çünkü bu zavallıların celbine sebep olanlar kısmen sosyalistlerin bi’z-zat kendileridir. Kendi mesleklerini icra-i teşrih ü izah ile heyet-i ictimaiyeye anlatmaya çalışmak vazifeleri iken bunda kusur etmişlerse zavallı halkı müvahızaya hakkımız yoktur. Fakat zenginlerce, patronlara, patronların ellerinde oyuncak olan hükümetlere, hükümetlerin sansürlerine nizamet-i tehdidiye ve takyidiyesine aiddir, münafa-yı şahsiyesini temin maksadıyla milliyetperver geçinerek burjuvalara, zenginelere yordakçılık eden birçok ‘‘ Milli mütefekkirler ‘‘ bulunur. İşte bu mesuliyetten onlarında husaları olduğunu unutmamak lazımdır.

Zira onlar kendi şahsi menfaatlerine patronlar sayesinde temin etmekde olduklarından patronlara muarız ve düşman olan sosyalizmi milliyetperverliklede muarız ve düşman suretiyle göstermeğe gayret etmektedirler. İşte sosyalizme muarız ve düşman görünen milliyetperverlikde bunların fikir ve kalemlerinden ve daha doğrusu patronların kise ve veznelere çıkmaktadır.

Patronlara ve patronların itam ve ihsanı sayesinde yaşayan bir sınıf-ı münevvere göre milliyetperverlik sosyalizmi ile mütezadde ü masarr-i telki olunur. Bunlara göre milliyetin usul ve batın-i manası ve milliyetden maksad evvela para, saniyen yine para, salsan-i para sayesinde tahakküm ve rağben yine tahakkümdür. Bunlar (Asr-ı hazırda milletlerin meydan-ı mücadeleda yabana keskin silahları hakimdir.) diyerek sermayeciliği kapitalizmi takviyeye gayret ederler. Kapitalizmi, ameleyi ezen sefil bırakan kendi istihsellerini harca ve dahile karşı müdafa için -Halk üzerinden toplanan vergilerle ! – Asker-i teşkilatı ıslah ve takviyede en birinci tedbirlerindendir. Görülüyorki bunların milliyetperverliği tarz-ı telki ve idraklerinde kasdi bir uydurmacılık vardır. Bir takım sadedil-i gençlere bunların ağıllarına (dam akıllarına) düşerek bütün kanaat-i vicdaniyeleriyle milliyetperverliğe bu türlü telki

etmeğe alışmakta ve hayatının en kıymetli anlarını bu tufeyli-yi mahlukatın münakasını müdafa ve himayeye zayi ve israf ilemekdedirler.

Diğer birçok milliyetperverlere göre (Milliyetçilik) cemiyet-i beşeriyeden bir parça olan heyet-i ictimaiyenin mazi-i hürriyet ve istirahatını temin etmektedir. Tabi diğerleri birlikde halkın lisanında, dinde, örf ve adetde kısa bir tabirle vicdanda hürriyetini teminden ibarettir. Lisanın, dinin, örf ve adetin en kavi ve zindesi heyet-i ictimaiyenin en büyük ekseriyetini teşkil eden halkda olduğundan bu nev-i milliyetperverlik bir nev-i halkçılıktan ibarettir. Fakat bu nev-i halkçılık sosyal demokraside olan halkçıdan - saha itibariyle - farkı vardır : Bu nev-i halkçılık halkın manevi ve vicdan-i hürriyetine taalluk ettiği halde sosyal demokraside olan halkçılık halkın iktisad-i hürriyetine müteveccihdir. Bize göre bunlar yekdiğerine muarız ve düşman olmayıp biri birisinin mütemmim ibarettir. Gaye bir olmakla beraber çalışacak sahaların taksiminden veya inkısamından ibarettir. Bu nev-i milliyetçilik esas olarak usül-i halk kitlesi alındığından halk lisanı ve edebiyat lisanı olmak üzere iki katlı lisan olmadığı gibi yukarıdan feyz alan ve patronlar veyahud onların mümessil veya himayeleri konu ile tesib ve tayin olunan ruhbaniyete malik bir din ve rahipde yoktur. Klerikalizm gibi yadigarane siyaset ve idarelerin hıtamı gelmelidir. Halk din ve vicdanına serbest olduğu gibi onu istediği tarzda izahere ve istediği ve isteyeceği de bundan başka bir şey olamaz.

İşte görülüyorki sosyalizm yanlış anlaşılmadığı milliyetperver kasden evrilmediği veyahud tehbiç ve teşvik ile marazi (patolojik) bir hale sokulmadığı takdirde bunların ikisinin arasında düşmanlık falan yoktur. Nazariye itibariyle bu suretle uyuşabilen bu iki meslek içtima-i tatbikat itibariyle – bala mübala ! - daima beraber yürümekdedirler. Sosyal demokrasinin yarım asırlık tarihçesi buna şahid olduğu gibi bugün Rusya’da ve Avusturalya’da ceryan etmekde olan inkılabda bu fikri teyid etmekdedir. Sosyalizmin beyne’l-milliyeti gaye-yi ittihaz edilen inkılab-ı iktisadi-yi tesri ve idame için teşrin-i mesai ile tezyid-i kuvvadan ibaret kalmaktadır. Cihan-ı şumul bir inkılab-ı iktisadi vücuda getirilerek bütün servet-i cihanın vesait-i istihsaliyenin beyne’l-milel temin olunsa - ki bu muhakkak olacaktır ! - Böyle zaman ve mekanın tabiyatının vücuda getirdiği lisan, din, örf ve adet, farkları ortadan kaldırılmayacak ve bunlarda hürriyet-i manasına olan milliyet baki kalarak sosyalizm ile beraber müsavacı ve halkçı olarak saadet-i beşeriyeye hizmet edecektir.

Sabık-i Rus Çarlığına mahkum ya şayan birçok milletlerin ayrı ayrı sosyal demokrat fırkaları vardır. Bunlardan ekseriyyesi teşkillerinden sonra Rus sosyal demokrat fırkasıyla birleşirken kendi milletlerini milli – medeni muhtariyetlerini istihsale muavenet ve müzaheretlarını şart koymuşlardı. Rusya inkılabına mütakıb hepsi ayrı ayrı kendi milli sahalarında içtima-i inkılabı idame ile beraber milli cumhuriyetler teşkil ettiler. Bunlardan bi'l-hassa (Gürcistan Cumhuriyeti) ile (İdil - Ural Cumhuriyeti) çok şayan-ı dikkattir. Gürcistan Cumhuriyeti sağ sosyal demokratlardan müteşekkildir. Rusya'da muayyen bir saha-i arza malik olmayan Yahudilerin sosyal demokratları bile Rus sosyal demokratları birleşirken kendi milletlerinin milli - medeni hukukunu şart koymamağı unutmamışlardır. Bu suretle Yahudilerin Lisan ü vicdan-i hürriyeti ile beraber esasında Rus kabul-i maddi ve iktisad-i hürriyetleri sosyal demokratlarına ettirmişlerdir.

Avusturya – Macaristan'da ceryan eden iftirak ve inkılab hareketlerinde sosyal demokrasi ile milliyetperverliğin yan yana yürümekte olduğu meydandadır. Bugün bi'l-hassa Macar hükümetinin - ki aynı zamanda milli bir hükümetdir ! - Sosyalizm esasetine sadık bir hükümet olduğuna şüphe yoktur. Nazariye itibariyle milliyetperverliği kendi mesleklerine muarız-ı telki etmekde olan en meşhur sosyalistler bile hareket ve tatbikatda tabiatda mevcut olan milliyeti inkar etmemekde veyahud edememekdedirler. Harb-i umumi bunun birçoku mesalini göstermiş olduğu gibi bugünde görmekteyiz.

Hulasa sosyalizm halka doğru yürümeğe halkın lisanını irfanını, hürriyetini ve vicdanını ve menafını müdafa ve himayeye çalışan halkçı mutedil ve milliyetperverliğe düşman olmadığı gibi halkçı milliyetperverlikde bir meslek-i iktisadi ve insani olan sosyalizme muarız olmak lazımdır. Bunun için hiç korkmadan diyebilirizki : “ Milliyetçi bir adam pek ala bir sosyalist olabilir. Hem de bir milliyetçi sosyalist olabilir. “

Halkçı olan bir milliyetçi meslek-i iktisadi olarak halkı müdafa ederken kendisi bilmeyerekden sosyalizm hidmet ettiği gibi bir heyet-i ictimaiyenin ekseriyetini teşkil eden halkı ve işçileri himayeye ve onların terki ve talisine çalışan sosyalistlerde bi'l-intica o heyet-i ictimaiyeye yani o millete hidmet etmiş olurlar. Fakat bundan sosyalistlerin milliyetçi olmaları lüzumu anlaşılmamalıdır. İnsan milliyetçi olduğunu bazı müheyyic ve hiss-i anlarda derhal “şovenist “ olmağa mütemayildir. Bu tabiatı beşeriye iktizasıdır. Çünkü lisanın vicdan-i dini ve örfünün

tarih ve erkanın bizlerde çok derin izleri vardır. “ Şovenizm ” ictimai bir hastalıktır. Beşeriyete ızdırab-ı avare bir beladır müzmin bir derddir. Bu derdin yegane devası sosyalizmdir ! Zenon

Mürettebin-i Osmaniye Cemiyeti

Ahval-i harbiye dolayısıyla muvakkaten tatil-i ictima etmiş olan Mürettebin-i Osmaniye Cemiyeti heyet-i idare azasının bu kere yeniden intihabı için dün heyet-i umumiyesi ictima etmiştir. Netice-yi intihabda ekseriyete ihraz edenlerin esamiyesi bir vech-i atidir :

Sabah Ser mürettebi Mehmed Efendi

Vakit “ Hayri ”

Memleket Muavin Midhat “

Yeni gün ser-mürettebi “ Kemal ”

Serbesti “ Hüsnü ”

Zaman “ Osman ”

Helal Matbaası “ Asım ”

İctihad “ Ahmed ”

Vakit Muavini “ Edhem ”

Matbuatımıza Ser-mürettebi “ Agop ”

Alemdar “ Hamid ”

Sari, Kirkor, Malik, Mehram, Hasan efendilerdi aza namzedi intihab olunmuşlarıdır.

Üçüncü Gün : İttihad Erkanının Muhakemesi

Rıza bey ne diyor ?

Teşkilat-ı Mahsusa’nın iki türlü olduğunu biliyorum. İttihat ve Terakki’ye mensup bir Teşkilat-ı Mahsusa yokdu. Harbiye Nezaretine merbut bir Teşkilat-ı Mahsusa biliyorum. Trabzon’daki, zaiyatımı kamilen arz etmiştim. Bendeniz kumandanım Hasan Azat ve sonra Hafız Hakkı Paşa olmuştu ... Muharebelerinde açık yazılamayacak Ahval-i vilayet vasıtasıyla bildirdim. Çünkü elimde şifre yokdu. Vilayette bendenizde mülhakat-ı şifresi vardı. Açık yazılacak şeyleri bi’l-vasıta

yazardım. İstanbul'a hafi-i muhaberatım yokdu, ve İstanbul'a işim de yoktu. Trabzon valisi Cemal Azmi beydi Ordu'da o vasıta ile muhaberede bulunurdu.

Esrar-ı harbiyenin gerek vali olsun, zevat-ı mülkiyeye ifşası tabi doğru değildir. Yalnız elimde şifre yoktu. Ve bize civar Kıtat-ı askeriye vasıtasıyla muharebede bulunmak pek müşküldü. Çünkü pek müfreze bir vaziyette idik.

Ayrı bir şifrede ihdas edecek kadar orada bulunmadım.

Mustafa Paşanın suallerine cevabında :

□ Bendeniz Trabzon'dan ayrıldıktan sonra Avni Paşa oraya gelmiş ve kumandan olmuştur. Söylediğimiz gibi olmayıp Avni Paşanın şehadete geldiği zaman bendeniz muhakemi tefrik olunmuştu. Bunu vekilde teyit etti.

Reis Paşaya teveccüh-i hitapla : - İttihat ve Terakki Fırkasıyla, esnaf cemiyetleri arasında hiçbir münasebet yoktur. Kemal beyin bu teşkilata bakması dolayısıyla münasebet telki ediliyor. İstanbul heyet-i merkeziyesi, merkez-i umumiden ayrıdır. Ve İstanbul murahhaslığı vasıtasıyla merkez-i umumi ile münasebette bulunurdu. Orada aza olarak Memduh Şevket, Ferid, Hüsnü beyler vardı. İstanbul heyet-i merkeziyesinin Kemal beye muavenet ve müzaherette bulunduğunu bilmiyorum.

Tehcir işlerinde Bahaddin Şakir ve Nail beylerin bazı vilayetlere hafi-i emirler verdiklerini bilmem ve merkez-i umumi bununla katiyen alakadar olmamıştır. Nail bey bendenizi istihlaf etmiştir. Kendisiyle muhaberem yoktur, çünkü aram açıktır. Bahaddin Şakir bey hakkında bir şey söyleyemem.

Bizim ettiğimiz harp bir fedakarlık harbidir. Biz topa, bombaya büyük bir kahramanlıkla göğüs gerdik. Üç mıntıkada harp etmek mecburiyetinde idim. İsterdim ki bendenizce emin olan adamlarla o mıntikaları idare ederim. Fakat Nail beyi hangi mıntıkaya gönderdimse aradığım cesareti onda bulamadım. Bahaddin Şakir beyin Trabzon'a geldiğini muhakemede haber aldım.

Muma-ileyhim şifresi olduğunu bilmiyorum, tehcir işleriyle uğraştığından malumatım yoktur.

Muhakemeye Talat bey celp olundu.

Talat bey diyorki :

Atıf bey merkez-i umumiye de tehcir esnasında aza değildi. Muma-ileyhin, Ankara valisi Mazhar beye vuku bulan teklifinide bilmiyorum. İttihat ve Terakki'ye mensup ikinci bir Teşkilat-ı Mahsusa katiyen yokdur, tekrar ediyorum katiyen yoktur muavenet olabilir.

Bursa katib-i mesulünün müzayededen bir ev aldığını haber alarak teşkilatımızdan tard ettik. Kayseri katib-i mesulü Cemil beyide bazı muamalat-ı nallayıkasına mebni teşkilatımızdan tard ve esbabı ile ilan ettik.

Merkez-i umumi azası olduğum zaman cemiyetin sermayesi miktarının ne kadar olduğunu bilmiyordum. Son zamanda yüz seksen bin lira Teceddüd Fırkasına devir edilmiştir. Buna hükümet vaziyet etmiş, cemiyetin servetini teberruat-ı vesaire teşkil eder. Nizamnamesi mucibince azadan alınırdı. Bunun kanun-i esasiye mugayir olması lazım gelseydi, Şuray-ı devletin tasdik etmemesi lazım gelirdi. Merkez-i umuminin iâşe işleriyle alakası yoktu. Belki azadan şahısa bu işlerle meşgul olanlar vardır. Kemal beyde bu işlerle kendi şahsi namına meşgul olmuştur. Fırkanın tekrar ediyorum, bu hususat ile katiyen alaka ve münasebeti olmadı.

Kemal beyin gayet namuslu olduğuna ve vatanını çok sever bir adam bulunduğunu kani bulunduğundan yaptığı hata bile olsa, bu vatan aleyhine bir hareket olamaz.

Muhakemeye Cevat bey celp olundu.

Cevat bey ne diyor :

Teşkilat-ı Mahsusa'nın iki şekilde olunduğundan haberim yok. Bendeniz, Harbiye Nezaretine merbut bir Teşkilat-ı Mahsusa biliyorum. Paşa hazretleri İttihat ve Terakki'nin Harbiye Nezaretine Teşkilat-ı Mahsusa paylamasına başlandığı zamandan evvel bu teşkilat ile meşgul olduğundan da malumatdar değilim. O zaman ben, Avrupa'da idim. Bendeniz yalnız muamalat-ı resmiyeyi temin eden bir makama merbutdum. Gönüllü teşkilinden evvelce sabık etmiş bir muamele olabilir. Fakat bendeniz alakadar ve malumatdar değilim. Müfrezeler gönderilmiş, zabitanını muamelat-ı zatiye tayin etmiş ve ailelerine sipariş maaşı tahsis olunmuştur. Bunların dosyaları mahfuz ve mevcuttur.

Rıza beyin müfrezesi bendeniz yokken gitmiş olabilir. Ben onun nefer mi, kumandan mı, ne olduğunu tabi bilmiyorum. Bendeniz sevk ettiğim müfrezeler, ordular emrine gönderilirdi. Bahaddin Şakir beyin de vaziyetini bilmiyorum.

Benim onlara hiçbir emir ve kumandam olamazdı. Çünkü ordu emrine giden bir tabur ve müfrezeye ne suretle alakadar olabilirim. Yalnız bir tecziye telgrafını hatırlamıyorum. Fakat onu imzaladığım tarih bendenizin, vazifeme başladığımın yirmi, yirmi beşinci günü idi. Keyfiyet bir sirkat meselesiydi mütecasirinin tecziyesinde ihmal edilmemesi için bir telgrafdı, telgrafta çete lafzının kullanması bir zühul olabilir. Harbiye Nezaretide bazen çete ve bazen gönüllü kıtatı tabirini kullanırdı.

Buna ekseriya-yı muamelatı Hüsametdin ve Muhtar beyler getirirlerdi.

Sudi beyin ilan-ı harbe mütakıb Ardahan'a gittiğinden haberdar değilim.

Bunun üzerine pazartesi günü saat onda devam olunacağını Reis Paşa tarafından bi'l-tefhim muhakemeye ba'de'l-zeval saat üç buçukda hıtam verildi.

Şayan-ı Dikkat Bir Mesele

Harbiye Nezareti Tetkik-i Siyaset Komisyonuna

Bir müddetden beri amelenin başına musallat olan tufeylilerden bahs ederken bu meyanda pek şayan-ı dikkat ve çok olan su-i isti'malatınıda zikir ilemiştik. Şahsiyet ile meşgul olmak istememekliğimize rağmen Selamet-i umumiye namına bu seferde yine muma-ileyhine ait bazı mesail-i tetkik-i siyaset komisyonunun nazar-ı dikkatine vazi ediyoruz.

Acaba Ali Osman Ağa askerlikten ne suretle tecil ve balık yağı istihsaline ne suretle memur edilmiştir ? Acaba bu memuriyeti esnasında maiyetinde kaç tane sandal ve bu sandallarda kaç tane insan vardı ve bunların sıfat-ı askeriyesi ne idi ? Sonra bu Ali Osman Ağa Galata'da tevzi memurluğuna nasıl tayin edilmiş ? Herkes biliyor ve kendisi itiraf ediyorki harpden evvel gayet fakir ve tahkikatımıza nazaran da ancak bir sandala mülk etmiş. Büyükdere'de köşke ve çiftliğe ve Çeşme meydanında üç eve, bir dükkana birkaç motora dört sene içinde ne suretle sahip olmuş ?

İşte biz bu hususat-ı kemal-i ehemmiyetle Harbiye Nezaretinin ve Tetkik-i siyaset komisyonunun nazar-ı dikkatine vazı ederiz. Her halde bunların Tetkik

komisyonu pek mühim bir ihtikar meselesi karşısında bulunduracaktır ki bunların cezasız kalmasına zan ederiz ki komisyon azalarında vicdanı razı değildir.

Güpegündüz Karmanyola

Tarlabaşı'nda Kılınç sokağında 1 numaralı hanede sakin ve bir Sebto kumpanyasında müstahdem Mösyö (Jel Kalov Karesi) evvelki akşam saat yedide hanesinde avdet etmekde iken (Saradan) ve (Payatiye) sokaklarının teşkil ettiği gün dört şahıs tarafından duçar-ı tecaviz olmuştur, işhas-ı merkume (Kalov Karesi)nin bin dört liralık evrak nakdiye ile beş bin liralık bir bonoya havi çantasını kaimem-i biçare-yi bitap bir hale getirdikten sonra revolverinide alarak kaçmışlardır. (Karlov Karesi) bunların takibine koyulmuş ise de Hamam sokağı başında mütecavizler biçare (revolverini) üzerine boşaltmışlar fakat isabet ettirememişlerdir. Bunun üzerine (Karlov Karesi)de takipden kayıp olmuştur.(Karlov Karesi) idare-i hanesinin hırsızlar tarafından ziyaret edilmesinden korkarak parasını her akşam hanesine götürmekde idiyse fi'l-hakika idare-i hanesine bir defa hırsız girmiş idi. Zan edildiğine göre serseriler biçareyi hayli zamandan beri takip etmekde ve parasını her akşam hanesine götürmek itiyadında olduğuna vakıf bulunmakda idiler, bundan başka serseriler (Kılıç) sokağında (Kalov Karesi)nin hanesinin karşısına bir ikametgah bile kiralamışlardır. Çete reisi Mehmet namında biri etmiş. Diğerlerinden birisi ismi (Aleko) diğerlerinin de (İstarva) imiş. Dördüncüsünün ismi henüz anlaşılmamıştır. Meydanda hiçbir zabıta memuru bulunmadığı gibi mahalle-yi vakayıda kimse yetişemedi. Bu tecavüz bütün mahallede amik bir tesir-i hasıl getirmiştir. Sarıklar, evvelki akşamdan beri hanelerine avdet etmemişlerdir. Yalnız evvelki gün ikamet ettikleri haneye eşyalarını almak için birini göndermişlerse de eşya-yı mezkur teslim edilememiştir. (Antanat)

Sinop Menfilerinin Masarif-i Rahiyesi

Hükümet-i ittihadiye tarafından bigayr-i hak Sinop'a nafi edilip muhtelif tarihlerde hakk-ı hürriyetleri iade edilen zevatdan bir kısmına masarif-i rahiyelerinin tasfiye edildiği halde diğer bir kısmına ez cümle 331'de tahliye olunanlara bunun tediye olunmadığını her gün matbaamıza tevali eden şikayetlerden anlıyoruz. Bir hükümetin en birinci tarz-ı iftihar-ı icraatta müsavat olduğuna nazaran Dahiliye nazır-ı muhtereminin bu haksızlığın daha uzun müddet devamına meydan vermeyeceklerini ümit ve temenni ederiz.

Germinal

Muharrir : Emil Zola

(Mabadi Var)

İçinde uyuyordu. Küçük Benalar hasta hane ve bunların arasındaki muvazi yollarla, üç küçük bahçe pek mübhem-i heyulalar şeklinde seçilebilir ve bu sükun yalnız rüzgarın seyyahların ve açık kalmış tahta pancurların tarakalarıyla ihlal ediliyordu.

İkinci kısımda, on altı numarada bulunan (Maheu)ların hanesinde hiçbir asr-i hayat ve hareket yoktu. Kesif bir karanlık birinci kattaki yegane odayı adeta dalgalarla dolduruyor. Ve orada, yorgunluktan bitap, zavallı insanların yattığı yalnız geniş solumalarından anlaşılabilirdi. Dışarıda pek şiddetli bir soğuk hükümferma olmasına rağmen odanın içinde ağır bir sıcaklık vardı. Alt katdaki odada guguklu saat dördü çeldi. Henüz hiçbir esir hayat yoktu. Şiddetli horultulara ince ve hafif nefeslerin şahiki karışıyordu. İlk uyanan Katrin oldu. Bir müddet yorgunluğun tesiriyle kalkacak konu bulamayıp yatağın içinde döndü. Sonra ayaklarıyla yorganı iterek kibritliği aldı ve oturup mum yakdı. Başı o kadar ağırdı ki muttasıl omuzlarının üzerine düşüyordu.

Şimdi şamdan bu iki pencereci merbai elşekil odayı mesela tam lamalarla tenvir ediyordu. Odada üç karyola, bir dolap, bir masa ve eski cevizden mamul iki sandalye vardı. Elbise çivilere gelişi güzel asılmıştı. Masanın üzerinde bir su testisi duruyordu. Soldaki yatakda en büyükleri olan yirmi bir yaşındaki Zahari ile kardeşi on bir yaşındaki Janlin yatıyor, ikinci yatakta birisi altı diğeri dört yaşında olan Lunor ve Henri kucak kucağa sarılmış ve derin bir uykuya dalmış bulunuyorlardı. Üçüncü yatağı ise Katrin ile dokuz yaşındaki zayıf ve cılız hemşiresi Alriz işgal iliyordu. Bu o kadar zayıfdıki eğer yanına dokunan kanburu olmasa onun vücudunu bile hiss etmeyecekti. Yarı aralık kalmış olan camlı kapıdan validesiyle pederinin karyolasını ve henüz üç aylık destelik beşiğini muhtevi bulunan küçük bir oda daha görünüyordu. Katrin gerindi, yüzüne ve gözüne dolaşan kola rengindeki saçlarını parmaklarıyla doladı. Bu on beş yaşlarında narin yapılı, zarif bir kızdı. Bir müddetde o vaziyetde kaldıktan sonra bir esneme ile ağzını açtı. Uykusuzlukla kızaran gözlerini oğuşturdu.

Şimdi pederi içerdeki odada uyanmış bağıırıyordu :

☐ Hay Allah müstahikını versin, vakit geldi ha ? Mumu yakan sen misin Katrin ?

☐ Evet, baba ! Şimdi aşağıdaki saat çaldı.

☐ Haydi öyle ise kalk haylaz ! Eğer dün daha az dans etmiş olsa idik bizi bugün daha erken uyandırdın. Seni gidi tenbel seni..

Baba Maheu belki daha ziyade homurdanacak ve tazirler yağdıracakdı. Lakin uyku gayr-i kabıl mukavemet bir savletle onu yine kucağına aldı ve son sözleri yeni bir horultu arasında kayıp oldu.

Artık genç kız sırtında yalnız bir gömlek, yalın ayak odanın içinde dolaşıyordu. Henri ile Lunor'un yataklarının yanından geçerken üzerlerinden sıyrılmış olan yorganı tekrar örttü. Alzir, bir tek kelime söylemeksizin hemşiresinin bıraktığı sıcak yere sokulmuştu. Katrin kardeşinin yatağına yanaşarak :

☐ Ey Zahari !.. Janlin ! Diye onları uyandırmaya çalışıyordu.

Sonra bunların böyle bağırmakla uyanmayacaklarını anlayarak, bu yükü omuzlarından tuttu ve şiddetle silkindi. Bu ona tuhaf geliyordu. Onun mütesil tekrar ediyordu. Zahari artık gözlerini açmış ve yatağın içinde doğrulmuştu.

☐ Yok ! Uyku arasında böyle şakalardan hoşlanmam ! Diyordu.

Bu da zayıf, uzun yüzlü, pek az bıyıklı ve bütün ailesi efradı gibi sarı çehreli bir çocuktü. Katrin :

☐ Saat çaldı ! Diyordu. Henri hiç durma ! Babam darılıyor.

Janlin buna hiç aldırmıyordu :

☐ Haydi defa evvel, ben daha açım. Dedi.

O kadar naif ve çelimsiz idiyse kız onu iki kollarının arasına alarak kaldırdı. Lakin o, bu kuvvetsizlik ve çelimsizlik kudurmuş bir hiddetle hiçbir şey söylemedi. Ablasının kolunu ısırıldı. Kız onu bırakarak :

☐ Pis köpek ! Diye azarladı.

Alriz yatağın içine gömüldü beraber uyuyor, kardeşlerini seyrediyor. Lavabonun o kendi yeni bir kuğa daha (...?) erkekler uzun yıkanıyor ve genç kız oradan itiyorlardı.

Hidmet-i Umumiye Acentası

Kadıköy'ünde Zühdü Paşa mahallesinde atık Fenerbahçe cedit-i Kalamış caddeleri üzerinde Tevfik Emir beyin köşkü ittisalindeki beş yüz arşınlık arsa satılıktır. Gördükten sonra yazarlığı için yazıhanemize teşrif etmelidir. Bundan başka Kadırga'da yedi odalı ahşab, Beyazıd'da altı odalı kargir, Aksaray civarında solukluda iki odalı ahşab hane ile Heybeli adada bin sekiz yüzer ve Üsküdar'da sultan tepesinde dört yüz arşınlık arsalar vardır.

İş Arayanlara

Çocuk bakıcılığı, hizmetçilik, aşçılık yapabilecek vesair-i hizmetde çalışacakların yeni karşısında ve Lura hanesinde 15 – 16 numaraya müracaatları.

3.11 13.SAYI

Birinci Sene – Numara : 13

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

11 Mayıs 1335 – 1919 (Pazar) 11 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

Müracaat Mahali :

İdareye ait hususat için : Sirkeci'de Hacıpaşa'da Hamam sokağında

Tahrir “ ” “ ” : Bab-ı ali caddesinde Şems matbasında Daire-i mahsusa ilanlar için ayrıca konuşulur.

(Sahibi : Hüseyin Hilmi)

...

Ne zengin medyun-i evvel, ne fakirin dayini

Hükümetlerin Sulhü - Milletlerin Sulhü

Dört gün evvel, (Teriyanun Palas'da) mütelifler tarafından aylardan beri tanzim edilmekte olan, muahede-i sulhiye metni Alman murahhaslarına tevdi edildi. Şu halde dört seneden beri milletleri sibane bir vahşetle birbirlerine boğazlatılmış olan hükümetler arasında şekli ve zahiride olsa er veya geç sulh ve muhadenet tesis edecek demektir. Alman murahhaslarının henüz muahede-i sulhiyeye karşı nasıl bir hatt ü hareket-ı ittihaz edecekleri tamamen malum olmakla beraber dünün Cihangir İmparatorluğu bugün elleri ve kolları bağlı bir aciz ve zebun-i vaziyetinde olduğu için herhalde kendisine dermeyeran edilecek tekalife karşı fazla bir mukavemet göstermeyecektir. Bununla beraber hatta sulh hiçbir muarizeye mahal bırakmaksızın imza ve teati edilse bile acaba dünyada hukuku, kati ve daimi bir devre-yi refa ve müsalemat küşad edilecektir ? İtiraf edelimki bu hususda hiç nikbin değiliz. Bunun sebebi değilse Fransa sosyalist gazetelerinin neşriyatına nazaran pek insaniyetperverane ve adilane esasete istinad ederek başlayan bu müzakaratada en nihayet harisane ve emperyalist bazı emellerin karışması, sermayedarların kuvvet ve entrikalarının bu vadide kendi nüfuz ve tesirini hiss ettirmesidir. Dört buçuk sene devam eden bu feci ve kanlı boğuşma esnasında en büyük ve hatta yegane fedakarlık hususi milletlere milletlerin bir ekseriyet-i kahiresini teşkil eden emele, zira ve fikir kısmına isabet etmişti. Cephelere duman ve barut külleri içinde kanlarını döken bunlar cephe gerilerinde vesait-i nakliye-yi idare ve toprağa ekip biçerek halkın ve askerin gıdasını temin ileyen bunlar fabrikalarda, amelathanelerde havayic-i zaruriye-yi harbiye ve insaniye-yi istihsali çalışan bunlardı. Binaenaleyh bu kadar çok ve müşkül ve bazen kanlı fedakarlıklar pek acı matemli ve gayr-i kabl-i tahammül mahrumiyetler içinde istihsal edilen bu sulhünde devamlı ve müsemmer olabilmesi için her şeyde ziyade bu şayan-ı hürriyet-i kahramanlara müfid olması icap ederdi. Cemiyet-i beşeriye içinde herkesten fazla gayretler ve himmetler sarf iledikleri halde herkesden daha az nail-i refa olan bu biçarelerin acaba ümid ve arzu edebilecekleri faideleri ne idi ? Bunlar her şeyden evvel artık birkaç zahirenin keyif ve arzusu uğrunda bütün beşeriyetin birbirini boğazlamasına bir daha meydan verilmesini bütün memleketleri nim-i seferber bir halde bulundurarak gerek vücut-i ictimaiye ve gerek bütçelere pek vahim rehineler açan sulh ve müsella-ı usulünün ilgasını ve hayat ve istikballerini daha adil ve daha müreffeh-i esaslar dairesinde azam ve tasfiyesini istiyor ve bekliyorlardı. (...?) amel-i sahibi olmakdan pek uzak ve hayattaki yegane gayeleri

muzırr ve mantıksız mahkemelerden kurtulup numara saillerini tamamıyla iktilaf sayesinde bir azda müreffeh ve insani bir amir yaşamaktan ibaret olan bu sınıf için fütuhatin müstemlekatın, azim-i tazminatın hiçbir ehemmiyeti yoktu.

Binaenleyh bunlar sulh şartlarının hiçbir memleket için hakaret-i amiz ve gayr-i kabl-i hazm bir mahiyet-i tarziye-yi muhtevi bulunmamasını milletlerin kalbindeydi intikam izleri ve ateşleri bırakarak günün birinde yine dünyayı kan tufanına gark edeceksin teklif ve fedakarlıkların hiçbir millete tahmil edilmemesini, şekl-i hazırı teslihatın terk edilmesini ve beyne'l-milel-i istilafat için müstakır ve müstemir-i hakem-i usül-i vazini nihayet hükümetlerin sosyalizm prensipleri dairesinde tensik ve teceddüd edilmesini tavsiye ediyorlar ve ancak bu şekil ve suretde akd edilecek sulhün yalnız hükümetleri değil milletleride kemal-i samimiyet ile birbirine takrib edeceğini ve asırlardan beri gerek muharebelerde ve gerek daimi bir mücadele sınıfı içinde harc ve merc olan insaniyette faal, müreffeh ve atiyede ümid var bir devre sükunetin ancak bu sayede tesis edebileceğini iddia iliyorlardı ve bunda haklı idiler. Kalplerde kin ve hırs ve ellerinde silah bulundukça birbirine karşı muarız-ı mevkinde kalacak iki kuvvetin birinde birbirinin üzerine atlamaması kabil değildi.

Binaenaleyh ateşi üzerine kül serpiştirmekle değil su ile söndürmekle (...?) arız-ı tedbirlerle avutmak değil kat'i esaslı kaidelerle esasından imha etmek icap ediyor.

Versay'ın, o bin türlü hatırat-ı latife-yi tarihiyeye meman olan (Teriyanun) saray-ı şahanesinde Alman murahhaslarına tevdi edilen sulh beyannamesinin bu ihtiyacat-ı bihakk-ı temin edip edemediği hakkında şimdilik bir şey söylemek istemeyiz. Ancak bu muahede bi'l-hassa işçi ve gavur Fransa proleteryasını temsil eden milli Fransız sosyalist kongresinde ittihaz edilen bazı mukarrerattan anlıyoruz ki mağlup ve hükümetler bir taraf galip milletlerin pek kuvvetli bir ekseriyeti bile kafi ve müessir-i derecede memnun edememiştir. Anlaşıldığına göre şükela pek kuvvetli görünen meşhur Wilson prensipleri muhtelif-i tesirat ile tatbik ve tefsir sahasında haylice tadilata uğramıştır.

Velhasıl biz öyle zan ediyoruz ki meşime-i istikbal henüz bizim için pek namamul bir takım hadiselerle doludur. Ve cihanda müsalemet-i hakikiye devresi yalnız hükümetlerin anlaşması ile değil belki bütün milletlerin saha-yı mücadeleyi hayatda birleşmesi ve sevişmesi ile tesis ilayebilecekdir. Bunu bir kere daha tekrar ederiz.

Amerika Ticaret Odasının Teklifatı

Şehrimizdeki Amerika Ticaret Odası Türkiye ile Amerika arasında muamelat-ı ticariyeyi daha faal bir şekle ifra için Amerika Ticaret Nezaretine teklifat-ı atiyede bulunmuştur :

1) İstanbul ile Amerika'nın başlıca limanları arasında her hafta seyr-i seri vapur hatları tesisi.

2) (Şikago)da (Nasyonal Bank) ile (Nasyonal Bank of Kumars) vesairi mühim Amerika Müessesat-ı Maliyesi tarafından İstanbul'da şubeler ihdası

3) Koli postal-ı teatisi için Türkiye ile bir mukavele akdı.

4) Türkiye sanayi-yi terkisi, umur-ı nafia-yı vesaire için Amerika sermayeleri vazi

5) Türkiye'de müstakil-i ticaret-i acentaları tesisi

6) Tahsil-i ticarilerini Amerika'da ikmal etmek arzusunda bulunan şarklı talebe için tahsisat efrazı

7) Şark-i karib ve Cemahir-i müttefike ticari arasında ziyaret mütakabilen icrası

Amerika ticaret odası bu maksada usul için Cemahir-i müttefike de şubeler küşadına ve Cemahir-i müttefike ticaret odaları ile mütemadi bir münasebet ve teşrin-i hareket tesisine çalışacaktır.

Sulh Muahedesi Metninden Mabad

İki günden beri neşr etmekde olduğumuz muahede-i sulhiye mabadına bugünde devam ediyoruz :

Türkiye hakkında - Mısır Meselesi – Alman Kanun-i Esasisi – Harb Mesuliyeti – Harb Esirleri – Bahri ve Hava-yi Şerait - Tamirat ve Telafi-yi Hasarat – Eski Muahedelerin Lağvı - Tazminat Meselesi - Gümrükler - Emlak-ı Sanayi ve Mülkiyet-i Sanayi - Şimendifer Münakalatı

Türkiye ve Bulgaristan

Almanya düvel-i mütelif ve müşterke ile Türkiye ve Bulgaristan arasında akd edilecek olan kaffe-i mukavelat-ı kabuli (...?). İşbu muahedename-i mezkur

bulunmayan Almanya ve Alman şubesinin Türkiye ve Bulgaristan'da iddia edebilecekleri her türlü hukuk ve menafi bu hususta nazar-ı dikkatine alınacaktır.

Alman Kuvay-ı Bahriyesinin Tehdidi

Altı aylık bir mühletin enkazasından sonra Alman donanması ‘‘ Doçlan ‘‘ sisteminde altı zırhlı kuruvazur altı hafif kuruvazur on iki destroyer, on iki torpidodan ibaret olacak, hatta ticaret için bile olsa tahte'l-bahr bulunmayacaktır. Bahriye efradı zabitan için yirmi beş, nefret için on beş seneden fazla hizmet olmamak şartıyla zabitan, efrad ve gönüllüler dahil olmak üzere on beş kişiden ibaret olacaktır.

Diğer bütün sefain ve malzeme-i harbiye, bütün tahte'l-bahrler, yeniler, inşaatta kalmış olanlar tahrib edilecektir.

Almanya şu ahvaldeki istihkamlarını takviye veya tadil edemeyecektir.

Muahedenin mevki-i meraite-yi vaziyetden itibaren üç ay zarfında (Tevain), (Haluvuz) ve Berlin telsiz telgraf istasyonları ancak itilafın kontrolü altında muhaberat-ı ticariyede istimal edilecektir.

Heva-i Şerait

Almanya'dan yalnız torpil tahribi için yüz tayyareden başka askeri ve bahri tayyarelerden kabil sevk balonlara malik olmak hakk-ı naz edilmiştir. Yalnız bin kişiden muahede diğer bütün umur-ı havaiye efrad-ı muahededen sonraki ay içinde terhis edilecektir. Ren nehrinin şarkından yüz kilometre ve Almanya'nın hudud-ı şarkiyesinden yüz elli kilometre ve Çekoslovakya hududundan yüz elli kilometrelik saha dahilinde Almanya yeni tayeran meydanları, kabl-i sevk-i balon hangarları inşa edemeyecektir. Bu arazi dahilinde müessese-yi havaiye ve tayeran meydanları gayr-i kabl-i istimali hale-i ifrai edilecektir. Almanya'da tayeran alanları inşası memnuadır. Bütün asker-i bahriye malzeme-yi havaiye istilafa verilecektir.

Umum-i Mevad

Muahedeye göre Cemiyet-i Akvam istikbalde ekseriyetle ita ettiği kararlara Almanya mutavaata mecburdur.

Almanya üç ay zarfında kanunlarını yeni muahedenin icap ettirdiği tarza göre tanzim edecektir.

Harb Esirleri

Sulh muahedesiinin imzasına mütakıb Alman harb esirleri en mümkün süratle iade edilecektir. Üsera nakli masarifi Almanya'ya aiddir. Mücrim-i üsera tevkif edilecektir. Üseradan gitmek isteyenler bitaraf bir memlekette nakil edilecektir. Almanya'da üseranın iadesi muamalatına itilaf memurunu nezaret edecektir. İtilaf devletleriyle Almanya mutakabilen hüviyetleri anlaşılmadan olanlara müdafalarının bulunduğu mahal hakkında liste teati edeceklerdir. İtilaf devletleriyle Almanya kendi arazileri üzerinde olan askerlerin nazarlarına hidmet etmek mecburiyetindedirler. Bu hususda icad eden tekmil-i sühulet ibraz edilecektir.

Harp Mesuliyetleri ve Hakimleri

Sabık-i İmparator İkinci Wilhelm (Telgrafda buralar çekilmemiştir.) itham edilmiştir.

Harp adet ve kanunlarına muhalif hareketle maznun olanlar mehakim-i askeriyesince muhakeme olunacaktır. Almanya müthemleri teslim edecektir. Eğer ceraim birçok devletlerin tebaalarına karşı vaka olmuşsa muhakeme-yi askeriye (eksikdir)den müteşekkil olacaktır.

Zarar ve Zıyanların Envai

Almanya ve müttetikleri mesuliyetlerini kabul ederler. Zarar ve zıyanların envai şu suretle tayin edilmiştir. İfal-i harbiye neticesinde mal ve canlarına karşı zarar ika edilmiş olanlara tazminat, memalik-i meşgulede bulunan ahaliye fena muamele neticesinde hasıl olan zarar ve zıyan hakkında tazminat su-i muamele edilen üseraya, tazminat ve hardde asker oldukları için düşman tarafından zarara duçar edilenlere tazminat ita olunacaktır. Müttetik ve bunlarla müşterek devletlerin tarafından üsera ve ailelelerine vuku bulan masarifin tediyesi, düşmanın hareket-ı harbiyesi neticesinde harb olan, yahud vaziyet edilen, hasara uğrayan emlakın tazmini beyne'l-mütelifin teşkil edilen bir komisyon 1921 senesi mayısından evvel Almanya'da bu tazminatın yüküne bildirecektir.

Tazminat Komisyonunun Vezaifi

İtilaf grubuna dahil devletlerden her biri zaman zaman tazminat-ı mezkureyi ita kabiliyetini tetkik edecek ve Almanya'nın vereceği tazminat mikdarıyla bunların suret-i tediyesi hususatını tayin ıleyecektir, komisyon merkezi Paris olup tamirat meselesinde en vasi-yi salahiyet ü icra hakkına malik olacaktır. Komisyon evvel

Almanya'nın varidatını kendisine temin edecektir. Almanya tarafından bu şeraitin adem-i icrası tasvirinde komisyon itilaf devletlerine iktisadi mukabile bi'l-misal telki edilebilecek tedbir-i ittihazını teklif edecek ve Almanya'da bu efal-i hareket-ı hasmane gibi telki etmeyecektir.

Almanya vaziyed ettiği bütün eşya, hayvanat ve esham-ı iade edecektir.

26 milyar mark veyahud 25 milyar frang muahedenin tatbiki vazîğinden 1 Mayıs 1921 tarihine kadar tediye edilecektir. Bu para altın, eşya, gemi, esham veyahud komisyonun ittihaz edeceği diğer mukarrerata tevfiken ita olunacaktır. Almanya tazminata mahsuben 20 milyar mark yahud 25 milyar frang faizsiz butu tevdiğ edecektir.

(Muahedenamenin bu kısmı Almanya'nın tazminat mukabili olarak razı edeceği para mikdarını ile tazminata tekamül edebilecek olan eşya listesini ihtiva etmektedir.)

Almanya'dan Fransa'ya Kömür

Almanya on sene müddetle her sene Fransa'ya 7 milyon kömür verecektir. Bu kömür Almanlar tarafından tahrib edilen kömür madenlerinin vuku bulacak noksanı telafi içindir, Belçika'ya yine on sene müddetle senevi 7 milyon kömür verilecektir. Lüksemburg'da harbden evvel bu memleketde sarf ve istimlak edilen nisbette kömür ita olunacaktır. Bundan maada Almanya kömür madenleri için lazım gelen bazı eczaide verecektir. Almanya'yı diğer ecnebi memleketlerine rabet eden taht'el-bahr-i kablolar müttetik ve bunlar ile müşterek devletlere terk edilecektir. Bunların bedelat-ı tazminatla mahsub edilecektir.

Almanya 1 Mayıs 1921 senesine kadar İtilaf devletlerinin müsalesini istihsal etmeden altınını serbestçe kullanmamağı tahüd eder.

Eski Muahedelerin Lağvı

Almanya buğurmuş Brest - Litovski ve Lehistan, Finlandiya ve Baltık devletleri ile akd ettiği muahede ahkâmını kan-lam iken ad ider ve Avusturya ve Macaristan'da, Türkiye'de, Bulgaristan'da ve Eski Rus İmparatorluğu dahilinde tesis edilecek olan Beyne'l-milel-i mali ve iktisadi murakabeye adem-i iştirakı taahüd eder.

Muahedenin imzasından bir sene sonra tamirat komisyonu altı ay zarfında Almanya hükümetinden Almanya tebasının Rusya, Çin, Avusturya – Macaristan, Türkiye ve Bulgaristan’da olan bütün alacaklarını itilaf devletlerine devir eder.

Fransa’dan Alınan Bayraklar

Almanya 1870 muharebesinde Fransa’dan alınan bayrakları iade edecektir.

Gümrükler

Almanya tarafından düvel-i müttetika ve yani müşterkeden yerine yahud herhangi bir ecnebi memlekete bahş edilecek müsaidat, muafiyetler, imtiyazlar, diğer bilimum devletlere de şamil olacaktır.

Eşya ihraç ve ithalatı hususuna bi’l-hassa mensucat eşyası hakkında Alsas Loren’e müsaidat.

Almanya gümrük ittiihadından ihraç olunan (Lüksemburg) dukalığı için beş sene zarfında aynı müsaidat talep edilebilir. Ve işgal altındaki araziye de lüzumunda hususi gümrük şerait-i tatbik edilebilir.

Gayr-i Meşru Rekabet

Bazı maddeler, gayr-i meşru rekabet usullerinin ilgasına havidir. Almanya hükümeti bu hususda lazım gelen kanun-i vesait-i ihzar elemeği tahüd eder.

Almanya’da Düvel-i müttetika tebasının hak ikameti en imtiyazlı devlet tebası hukukuna muadil olacaktır.

Emlak ve Mülkiyet-i Sanayi

Menabi-i hususiyeye, sanayi ve bedi-i hukuk-i mülkiyete aid mevad (...?) 1883 Paris muahedeleriyle 1886 Bern muahedesi bu mevad-i esasını teşkil ediyor. Bu mukaveleler tekrar meridir. Harb esnasında düvel-i muharebenin emlak-ı sanayi hukukuna mugayir hareketleri iptal edecektir. Ancak bu hukukun kabulü bir takım kuyuda tabidir. Düvel-i müttetika Almanların, sanayi adabı hak mülkiyetlerini bir takım kuyuda tabi tutabilirler. Bu kuyud-ı müdafa-i maliye, menafi-i umumiye ve sulh-i muahedesi mevadının tamamı ifasına tabidir.

Lazım gelen muamalatın ifası için bir sene mühlet verilmiştir.

Kontratlar

Düvel-i mütelif ve müşterke tebasıyla Almanya tebaları arasında münakid-i mukavelat harbin ilanı tarihinden itibaren mülğadır. Akadlar yeni bir mukavele akdı için altı ay bir mühlete malik olacaklardır. Tarafın arasında itilaf husule gelmediği takdirde davalar eğer bu mukavelelerin tazmin ilediği menafi düvel-i mütelif ve müşterke memleketlerinde ise o memleket muhakemi tarafından Almanya'da ise hakem heyetleri tarafından rivayet edilecektir.

Muhakem

Harb esnasında eğer düvel-i mütelif ve müşterke tebalarından birisi kendisini müdafa imkanı olmaksızın Alman muhakemi tarafından mahkum edilmekte bu mahkumiyet-i muhtelit hakem heyetleri tarafından tetkik ve tazmin edilecektir.

Şerait-i Havaiyenin Zili

Düvel-i mütelif ve müşterke paraları Alman arazisi üzerinde uçmak ve gerek Alman arazisine ve gerek Alman kara sularına inmek serbesti ve sühuletine malik olacaklardır. Almanya düvel-i mütelif veya müşterkeden herhangi birisi tarafından verilen tayyarecilik şهادetname ve vesikalarını kabule mecburdur. Aynı zamanda bu tayyarecilere en ziyade mazhar-ı müsaade devlet tebası muamelesi yapılacaktır. Almanya düvel-i mezkure tarafından vazi edilecek hava-yı tarife ve nizamnameleri kabul edecektir. Bu uhud, Almanya daha evvel Cemiyet-i Akvama dahil olmadığı takdirde 1923 senesine kadar meraidir.

Turuk-i Hududu ve Nehriye

Almanya memleket dahilindeki bilimum turuk-i hududiye ve nehriyeden mütelif ve müşarıkın devletlerin tam ve serbest bir suretde istifade etmesini ve bunlara hem minnet-i muamelesi yapılmasını kabul eder. Bunların gümrük ve transit resminden muaf tutularak yalnız makul vergilere tabi olacaklardır. Bu gibi mevad-ı eşya ve işhas Alman hududlarına hiçbir muamele takidiyeye maruz bulunmayacaklardır. Tatbik edilecek gümrük, polis ve seyyare gibi muamelat-ı münakalatı katiyen eşkal etmeyecek bir mahiyette olacaktır. Düvel-i mütelif ve müşterkeden ithalat veya ihracat namıyla bir resim alınmayacak yalnız limanların ve nehirlerin tamir ve tathiri için mesavi derecede bir vergiye tabi tutulacakları gibi istatistik resmi namıyla kiminin yüzde birine muadil bir resim vereceklerdir. Milletler arasında hiçbir istisna gözetilmeyecektir.

Beyne'l-milel Nehirler

(Alp), (Odar) ve (Niyemen) beyne'l-milel nehir ilan edilmişlerdir. Bu nehirlerin şekil ve tarz-ı idaresi için beyne'l-milel komisyonlar teşkil edilecektir.

Tuna Nehri

Beyne'l-milel Tuna komisyonu yeniden tesis ve teşkil edilecek ise de bu komisyon şimdilik yalnız bir Fransız, bir İngiliz, bir İtalyan ve bir Romanya murahhasından mürekkebe olacaktır. Almanya gerek Tuna ve gerek diğer beyne'l-milel nehirlerde seyr ü sefain-i teshil edecek (...?) duba vesaire gibi vesait-i nakliyei kamilen Düvel-i mütelif ve müşterkeye terk ve tevdi ıleyecektir.

Ren Nehri

Şimdilik (1868) senesinde tanzim edilen (mahayan) mukavelesi ahkam-ı dairesinde idare edilecek yalnız bu komisyonun tarz-ı teşkili bir Fransız taht-ı riyasetinde iki Hollandalı, iki İsviçreli, dört Alman, dört Fransız, iki İngiliz, iki İtalyan ve iki Belçikalı murahhasdan mürekkebe olmak üzere tadil edilecektir.

İaşenin Lağvı

Tasfiye Komisyonunun Raporu Kabul Edilmiştir.

Elyevm-i Dahiliye müsteşarı bulunan Timo Leon Efendi ile iâşe müdür-i umumisi vekili Nazım, muavini Fuad ve mülkiye müfettişlerinden Haraciye, Karnin Efendilerden müteşekkıl olan iâşe tasfiye komisyonunun meclis-i vükelada tetkik edilen raporu tasvib edilmişti. Bu rapor mucibince iâşe külliyyen lağvedilmektedir.

Raporda evvela memleketin harbden evvelki vaziyet-i ticariye ve iktisadiyesinden bahs edildikten sonra harb esnasında iâşe teşkilatı namına evvela şehremanetinden sonra Almanlarla müşterke teşkil edilen komisyonun bi'l-ahire asker-i iâşe müdüriyetinin, sonra iâşe Nezaret-i umumiyesinin ne suretle vazifesini ifa edemediği ve ne gibi su-i isti'malata meydan verdikleri teşrih olunmaktadır.

Bu rapora göre geçen üç ay zarfında İstanbul'a 15,557,000 kilo zahire celb edildiği halde piyasadanda 5,067,000 lira kıymetinde mübaya olunmuştur ! Celb edilmiş olan on beş milyon kusur kilo zahirenin İstanbul'daki kıymeti 2,413,000 lira edilmediğine göre üç ayda hazineden 7,475,000 lira tediye edilmiştir ! Buna iâşenin masarif-i sairesinde ilave edildiğine göre iâşenin bu üç aylık 7,634,000 liraya bağlı

oluyorki bu suretle bir kilo ekmek 26 kuruş 20 paraya mal oluyor demektir. Hazineye boyar-ı müdhişinden başka ekmek diye verilen bu (...?) acaba enva-i su-i isti'malatıda intac etmiştir.

Komisyon fikrinde eğer harbin bidayetinde iaşe-i umur-ı vakıfane bir suretde tanzim edilmiş olsa idi İngiltere ve Almanya'daki derece gelmeden pek uzak kalmakla beraber şimdiki netice ile kabil kıyas olmayacak bir suretde tedvin-i muamele imkanı hasıl olacaktı. Maalesef ihtikar ve idhar-ı mesailinde şimendifer nakliyatında hükümet-i sabıkanın bazı mamafih-i hususiyenin temenni iltizam etmiş olması istihdam edilen memurun ve bi'l-hassa ilcaat-ı harbiyeden olmak üzere her tarafda res-i karane getirilen bir takım memurun-i askeriyenin cezasız kalmaya mahkum su-i isti'malatı bu hali tevliid etmiştir.

Raporda bu işin başına getirilecek zat ne kadar hüsn-i niyet ve azim ve metanet sahibi olsa yine bu işin içinden çıkılmayacağı beyan olunmaktadır.

Raporda bi'l-hassa hükümetin yalnız İstanbul'u beslemekle mükellef olduğu zikir edilmekte bundan sonra ittihaz edilecek tedbire geçilmektedir.

Esas tedbir olmak üzere ekmek tavizini kaldırarak maaşta bir nisbet-i muayyene mütehavvile dairesinde zaim-i icrası şaki-yi ikame olunmuştur. Bundan dolaydır ki memurun şu suretle zaim-i icra edilecektir.

500 kuruşa kadar maaş alanlar					4 nüfus
501	1000	“	“	“	6 “
1001	2500	“	“	“	7 “
3501	6000	“	“	“	8 “
6000	fazlası	“	“	“	10 “

İaşesiyle mükellef ad edilmek ve her nüfus 3 kuruş bir fark fiyat ita olunmaktadır. Bu suretle misal 2500 kuruş maaşı olan bir memur yövmiye 24 kuruş ekmek zammı alacaktır.

Mutakadında bu ekmek zammından istifade edecek yalnız ticaretle meşgul olanlar bundan mahrum olacaktır. İtam ve eramille birer nüfus itibariyle ekmek verilecektir.

Darü'l-aceze, eytamhane leyli mekteblere, hapishaneler, patrikhaneler, ve hahamhane ve farkı fiyatı alacaktır.

15000 itam ve 70000 mecra olmak üzere hükümetin farkı fiyat vereceği nüfus 200000 kişi ad edilmektedir. Halbuki iaşe şimdiye kadar bir milyon küsur nüfusa ekmek tevzi etmekde olduğundan hazine yarı yarıya bir kazanç temin etmiş olacaktır.

Bundan başka iaşenin senevi 1575227 liradan ibaret olan bütçesi tasarruf edilmektedir.

Muhtacın ve Fakir İçin :

Muhtacın ve fakir el-yevm-i nüfus tasnif edilmekde olan beyannamelerin neticesinde tahkik edecek nüfus ve esami üzerine maliye Nezaretine muayyensiz tertibinden memurun ekmek farkı verilecektir.

Sosyalizm Nedir ?

Sanayi-i Sugranin Zevali

Birinci Mebhas

1) Sermayecilik Devri ve Esbab-ı İnkişafı

Geçen makalemizde (burjuva) cemiyetinin şekl-i ibtidasında bahsetmiştik, ve bu devrede (sermaye)nin netayic-i evliyasını göstermeğe çalışmıştık. Bugünde bu cemiyetin nasıl ve ne gibi esbab-ı müsadeseyle inkişaf ettiğini izah edeceğiz.

16ncı ve 17nci asırdayız, bulunduğumuz mevkide garbi Avrupa, kıraat ile derebeyler arasında mücadele hala devam etmekte ve “ Burjuva ” sınıfı bir tarafa temayül ederek muvazeneye icra-i tesir edebilmek itibariyle kesb-i ehemmiyet ilemekedir.

Ahil-i salib muharebeleri şark ile temas husula getirmiş, şarkın mamulat ve mahsulatını garba tanıtmış idi. Tüccarlar, Hint, İran, Mısır mamulat ve mahsulatını nakil ile uğraşırlardı. Mihver ticaret bahr-i sefid idi. Efkar da bazı yenilikler hasıl olmuş idi, dünyanın yuvarlak olduğu söyleniyor ve Avrupa'nın garbı vasi bir deniz telki ediliyor ve garba gidilmekle (...?) vasıl olunacağı kanaati hakim sürüyordu. Fakat eldeki vesait böyle esfar-ı azime icrasında mani oluyordu. Bu esnada, şerait-i umumiyede mühim tebdiller husula getiren bazı hadisat vuku buldu, bir takım (...?) ihtira edildi : Pusula, barut vesaire gibi.

Pusula sayesinde, gemiciler engin denizlere açılmağa muvaffak olarak Hindistan'ı aramağa koyuldular.

Barut sayesinde, karalarda muntazam kıtalar teşkil, ve top istimal ederek derebeyler tenkile başladılar.

Bir taraftan yeni yeni kıtalar keşif edildi, diğer taraftanda derebeyin nihayet bularak hükümet-i merkeziye ve müstebede teşkil etti.

Hulasa bu ihtiraat ve keşfiyat, burjuva cemiyetinin müthiş hamlelerle terk-i tekamülü mucib oldu. Bunu da iki safhaya ayırabiliriz.

Birinci Safha

Cesur ve maceraperest gemiciler, Afrika'nın bazı kıtalarını, zenginliği dillerde destan olan Hindistan'ı bitmez tükenmez altın ve gümüş madenleriyle Amerika'yı keşif edince buraların hezain bi nihaiyesi silsile Avrupa'ya akmağa başladı. Bundan da en ziyade istifade edenler, büyük büyük gemiler amal ve derunini cesur serserilerle techiz edebilen kimselerdi. Yani burjuva sınıfı zenginlerdi.

Bunlar hükümetin himayesine muhtaçdılar :Fakat bi'l-mukabile krallarda, derebeyleri tenkil için paraya binaenaleyh burjuvalara müftekindirler.

İşte tekabülü ihtiyaç ve tetabuk menafi krallara, burjuvalara itilafa ve ittihadı sevk etti. Ve bu andan itibaren hükümetler burjuva hükümeti haline girdiler.

Merkantalizm – Yeni bir meslek-i iktisadı ve siyaside bu ittihadı takviye etti :

Merkantalizm. Bu fikir, meskukat hakkında edilen ya şekil bir telkiden neşet-i memleketde meskukat çok olunca, o memleket zengindir. Hükümetin gayesi, memlekete fazla miktarda meskukat ve maden kimya ithal etmektedir. Binaenaleyh bir hükümetin siyaseti : Servet-i madeniyesini ihraç etmemek ve hariçden ithal etmeğe çalışmaktır.

İthal için de iki usul vardır :

- 1) Müstemlekeler ve müstemareler tesis etmek.
- 2) Maden-i kimyayı imtia ve mamulat-ı Dahiliye muhabilinde satın almaktır.

Merkanteller sanayiye çok ehemmiyet vermişler, sanayi, ziraat ve binaenaleyh şehirleri köylere tercih etmişlerdir. Bu nazariye her manasıyla bir tüccar

ü sanatkar-ı nazariyesidir. Burjuvalar bu nazariyeye bir nazariye maliye haline getirmişler, hükümetin esasat-ı siyasiyesini ithal etmişlerdir.

Şu nazariye ve zikir ettiğimiz itilaf mucibince, krallar memleket servet ve senet-i idhar edenleri teşvik ve himaye ederlerdi. Bi'l-mukabile burjuva sermayedarları da, kralların himayesini temin ve idame için onlara para ikraz ederler, onlar medyun haline getirirler, turuk-ı nakliyyede asayiş-i temine vesait-i nakliyyeyi tekmile ve yeni dünyalarda cebren, kahren müstemlekat zabıt ve tesisine hatta bu hususu rakib Düvel-i ticariye ile muharebe etmeğe bile hükümeti sevk ederlerdi.

Burjuvaların eser-i telifkardeleri olan ilm-i iktisad ve iktisad kitapları sermayenin menşeiini gösterirken, sermaye, tasrif-i mahsulidir derler. Ne çocukca fikir ! Halbuki görülyorki sermayenin menabi başka yerlerdedir : Sermayedar devletlerin muazzam servetlerinin kısım azamı bu devletlerin takip ettikleri, müstemlekat-ı siyasetinden doğmuştur. Yani ecnebi memleketleri saymakla korsanlıkla, kaçakçılıkla, esir-i ticaretiyle ve muharebat-ı ticariye ile hasıl bulmuştur.

İşte, ihracat-ı keşfiyyetin ilk neticesi yeni kıtaların servet ve semanının Avrupa'ya nakil edilmesi, hükümet-i müstebide ve merkeziyenin teşkili ve bu hükümetin burjuva hükümeti haline girmesidir.

2nci Safhaya Gelelim :

Yeni yeni kıtalar keşif edilmekle, Avrupa milletlerinin sanayine vasi ve müteaddid-i pazarlar ticaretgahlar, mahrecler açılmış oldu. Müthiş bir talep vardı. Binaenaleyh müdhiş bir arz-ı ihzar etmek lazım geliyordu. (Kilitli Aarsal) (Kilitli İstihale) mütevakkıf bulunuyordu. Halbuki burjuva cemiyetinin şekl-i ibtidaiisi böyle azim ve kilitli bir istihale müsaid değildi.

Binaenaleyh tüccarlar için bi'z-zat (Kilitli Mikdarda İstihsal) edip bunları, bi'z-zat sevk etmek lazım geliyordu. Böyle bir istihsal için lazım gelen mevad-ı ibtidaye, alat, darü'l-sanayi, sai, kuvvet gibi şeyleri satın almağa kudretleri vardı. (Sa'y-i Kuvveti)ni nasıl ve nereden tedarik edeceklerdi. Artık Avrupa'da satın alınacak esir yokdu, esaret kalkmış idi. Bir amele ise vesait-i amele bi'z-zat , yahud mensub aile ve ustasıyla malik idi. Binaenaleyh sa'yinin kuvvetini satmazdı. O kendi veyahud ailesi için çalışır, ve bu suretle sa'yinin mahsulünü kendine yahud ailesine bırakırdı. O devrede amele yalnız sa'yinin mahsulünü satardı. Sa'yinin kuvvetini değil.

Binaenaleyh, tüccar vesait-i amele malik olmayan ve sa'yinin kuvvetinden başka hiçbir şeyi olmayan zavallı ameleler aramak mecburiyetinde kalıyordu. Halbuki geçen makalenin nihayetlerinde söylediğimiz vecihle burjuva cemiyetinin şekli-ibtidaisinde eşya-yı ticariye istihsal-i usulü ve mülkiyet-i ferdiye esasının tekamiliye amele olmayanların adedi pek az idi. İşte, sermayedarların vesait-i amele malik olmayan amelelere bu kadar ihtiyaçları olduğu bir zaman bir vaka tüccarların imdadına yetişti, vesait-i amelesiz kalan biçareleri tüccarların emrine amade olarak, sokaklara attı. Bu vaka köylerden şehirlere doğru vuku bulan muhaceretdi. Ba'dehu iki esbaba müsteneddir.

1) Birinci Sebep Şudur :

Şehirlerde sanayini terkisi, ziraat üzerine icra-i tesir etmişti şehirlerde vesait-i hayatiyeye tahta, yün, keten gibi mevad-ı ibtidaiyeye bir ihtiyaç arttı. Ziraatdada yavaş yavaş (Satmak İçin İstihsal) usul-i kaim olur.

Artık bundan sonra köylünün elinde para bulmağa başlıyordu. Fakir bu hal prensler ve derebeyler ihtirasatı celb ederek zavallı köylünün felaketini mucib oldu. Köylünün fazla istihsal-i mahsulat halinde kaldığı müddetçe derebeyler ihtiyaçlarından fazla istemiyorlardı. Fakat köylü bu fazla istihsali diğer eşya ile mübadele etmeğe yani satmağa başlayınca, derebeyleri mutalebelerini atırdılar, vergi ve cezalarını tezyid ettiler. Bir az sonra daha ileri giderek köylünün havayic-i zaruriyesinde aldılar, onu sefil, perişan vesait-i amelesiz, vesait-i hayatiyesiz bıraktılar. Bunun üzerine zavallı köylüler evlerini, barakalarını bırakarak şehirlere hicret etmeğe başladılar.

2nci sebebe şudur :

(Kilitli Mikdarda İstihsal) usulü şehirlerde, sanayide olduğu gibi ziraattede tatbik edilmeğe başlandı. Tüccarın şehirde yaptığını köyde prens ve derebeyi yapıyordu. Fakat bi'l-ahire sanayinin ihtiyacatını tavsiye etmek için yün, keten yetiştirmek, binaenaleyh meracılık yapmak lazım geldi ki bundan fazla adam istimaline hacet yokdu.

Binaenaliyeh derebeyleri ziraatdan vaz geçerek meracılık yapmağa başladıkları andan itibaren, birçok köylüleri kovdular ve arazilerini zabt ettiler. Şu hal yüz sene olana kadar devam etti.

Tüccarlar müstemlekeleri sayarak gasb-ı servet ettikleri gibi prensler derebeyleri de hırsızlık, kan ve demir istimal ederek köylüleri emval ve emlakını zabt-ı suretiyle zenginleştireyorlardı.

İşte böyle haber ve kahır karşısında şehirlere hicret eden zavallı köylüler, idame-i hayat için tüccarların emirlerine amade oldular, sa'yilerinin kuvvetini satmağa bir asır gibi yaşamağa razı oldular.

İşte sermayecilik devri, böylece insanların vesait-i amelelerini, emval ve emlakını ellerinden aldıktan sonra bütün şiddetle hüküm sürmeğe başlar. Bu mühim bir inkılaptır, ve tarihin en hunhar, en zalim bir inkılapdır. Bu inkılap zenginler, kuvvetliler tarafından fakirlerin, küçüklerin zararına olarak vukua getirilmiştir.

Tekamül-i iktisadi, bu neticeye, elbet bir gün vasıl olacaktır. Fakat zengin ve mütegalibler bu ceryanı müraacat ettiler. Hem de kuvvetin en vahşi en zalim bir nevana.

Piyasa Etrafında

Amerika unlarının muntazam bir halde piyasaya vürudi ile beraber, yerli unlar için günden güne hasıl olan rağbetsizlik un fiyatlarını tenzil ve nisbiyet ettiği gibi, son zamanda iâşe umurunda kısmen tehdit etmesi ve mevsim itibariylede birçok taze mahsullerin çıkması ale'l-umum , zahire ve hububat piyasalarında devamlı devir günlükleri badi oluyor.

Çok vaktinden beri piyasa listelerimizdeki zahire ve hububat fiyatlarında belli başlı farklar görülmemeside, bu gibi mevad üzerine esaslı işler olmadığından ileri geliyor.

Bu hafta içinde muhtelif tüccarlar nam ve hesabına gelmiş olan altmış vagonluk şekerin kısmen Romanya ve Kafkasya limanlarına ihracı vuku bulmuştur. Aynı zamanda şeker, kahve, çay vesaire gibi mevada aid olub nehir bahr-i vagon için bin liralık mühim bir mebla teşkil eden rüsum-i istihsale kıyanın hükümetçe geriye iade olunacağı keyfiyeti üzerine, şeker piyasasında husula gelen düşkünlük, bu kararın tekrar-ı nakzile beraber birdenbire şekerin fırlamasına sebep oldu. Mamafih yine bugünlerde gelmek üzere yolda bir hayli miktarda şeker bulunduğu vakıfız. Geçen haftalar zarfında müteaddid vapurlar gelipde, gümrükçü hala muamele-i mucibesi

neticelendirilemeyen küll-i miktardaki manifatura eşyası tamamıyla ambarlara sevk edilememiş ve bir kısım-i mavenalarla deniz üzerinde beklemekte bulunmuştur.

İstanbul Piyasası Topdan Satış Fiyatları

Un Amerika	45 kilo	11 lira
Un Ekstra Çuvalı	72 “	15 “
İzmir Kayısı	kuruş	28 – 30
Yumuşak Buğday	“	13 – 15
Rumeli Arpası	“	7
Pirinç Tosya	“	35 – 37
Nohud Kare Bifa	“	17 – 20
Çalı Fasulye	“	25 – 27
Ufak Fasulye	“	20 – 22
İri Baklagil	“	4 – 6
Bulgur Karaman	“	24 – 26
“ Konya İkinci	“	17 – 20
Patates İri	“	7 – 10
Zeytin	“	30 – 70
Kahve Santusi	“	70 - 90
Ketem Tohumu	“	10
Soğan	“	5 – 8
Sarımsak	“	5 – 7
Şeker kare sandukada kilosu		100
“ kele çuvalda	“	80
“ tuz	“	40 – 46
Erimiş bal	kıyası	25 – 30
Kutahiye bulama ağda	“	20

Çekirdeksiz ala sandık “	25 – 27
“ “ çuvada “	20 – 25
“ adi “	15 – 20
İncir Lokum Sandıkda “	13 – 16
“ natural “	10 – 12
İzmir üzümü siyah “	20 – 23
Çam Fıstık “	60 – 65
Tatlı Badem içi “	60 – 65
Fındık Kabuksuz “	40 – 45

Divan-ı Harb Örfide

Trabzon Tehcir-i Muhakemesi

Divan-ı harb örfi, dün dahi ba’de’l-zeval saat üçe yirmi kala bi’l-ictima maznun-i Kaymakam Talat, Doktor Ali Saib, Niyazi bey , Acenta Mustafa Nuri bey, Talat beyler muhakemesine devam etmiştir. Makam-ı iddiada muavinlerden Feridun bey bulunuyordu.

Şahid adliye müfettişi Kenan bey celb ve ba’de’l-tahlif-i istima olundu.

Kenan beyin ifadesi :

Trabzon tehcir ve taktiline aid malumatın semai müsteneddir. Tehcirde Amasya ve Canik levalarında idim. Trabzon valisi Cemal Azmi beyin kayıklarla insanları boğdurduğunu işitdim. Azmi bey, Lazistan mutasarrıfı iken kendisini tanımışdım. İsteddiğini yapan bir şahsiyetdir. Hatta bir müdde-i umumiye kollarını bağlayarak hapis etmişti. Bunun hakkında muamele sabık etmiş ise de müdde-i umuminin ismini hatırlayamıyorum. Osman beyle oradan aramızda zıddiyyet vardı. Kendisinin tehcir ve taktilin ameli olduğuna kaniyim. Maznunlardan Acenta Mustafa ve Kaymakam Talat beyleri tanıyorum. Kendileriyle husumetim yokdur. Haklarında bir şey istemedim.

Ba’dehu evvelki celselerden birinde istima edilen Rüşdü Efendi celb edildi.

Rüşdü Efendinin İfadesi :

— Madam Arslaniyanun gömülü parası olduğunu kendisinin tehcirinden sonra haber aldım. Ali Saib beyle müşterke Madam Arslaniyanun tehcir olduğumuz katiyen gayr-i vasıdır. Bi'l-ahire Arslaniyanun hastahanede tanıdığım için ve servetiyle iştigale hakkım yokdu.

Eğer Madam tehcirden evvel vesairesi olduğunu söyleseydi. Her şayiat edecektim. Ben madamın yalnız yaşına acıyordum.

Ba'dehu Reis Paşaya muameleli bir işde ve zabıt katıbi tarafından okunduğunu bugün Arslaniyanun çocuklarına kendi evlerine bakacağı ve Madam Arslaniyanu bir hemşire telki-i zikr ü himaye için kendisine teslimi olunuyordu.

Reis Paşa tarafından Samiyen meydanında Abdullah Efendi mevki-i şehadete celb ve istima idi.

Abdullah Efendinin İfadesi :

Çocuklar el-yevm-i taksim civarında bulunuyordu. Rüşdü Efendi namuslu olub parası için himaye etmemişdir. Hatta biz zengin olduğunu bi'l-ahire işitmişdik.

Bunun üzerine salı günü onda edilmek üzere muhakemeye ba'de'l-zeval saat buçukda nihayet verildi.

Büyükdere Muhakemesi

Divan-ı Harb Örfi, dün dahi Büyükdere muhakemesine devam etmiştir.

Şahid Vasilyadis Efendi tarafından Rum kilisesine aid bir kayık Kerim bey tarafından Hafız Mahmud Efendiye satıldığı beyan olunması üzerine maznun Hafız Mahmud Efendi bunun camiye aid olduğunu ve heyet-i ihtariyeden satın aldığını, Celal Efendi dahi kiliseye aid kayığı Rumların Tarabya'ya götürdüklerini isbat edeceğini söyledi.

Ba'dehu vekil Hüsnü bey, müvekkilenin Büyükdere'deki hareketinin tevzihi için, bazı şahid ve ez cümle Şehremini-i sabıkı Tevfik beyin istimamı Adil beyde o zaman ki Büyükdere heyet-i ihtiyarı müslüm ve gayrimüslim celbini rica etti.

Bunun üzerine şahid Vasilyadis maznunlardan Refik beyin Talat hazretleri aziz bir dostu olduğundan kendisinin iki lira kadarda zarar edildiğinden bahs etti. Sonra pazartesi günü saat birde devam etmek üzere muhakemeye hıtam verildi.

Şuun

İstanbul Valiliği

İstanbul vilayeti valisi Yusuf Ziya bey münasib bir memurun tayin olunmak üzere mezkur valiliğe Şehremini Cemil Paşa meclis-i vükela kararıyla vekaletе tayin edilmiştir.

Dahiliye Müsteşarlığı _ Dahiliye Müsteşarlığına ticaret ve ziraat Nezareti müsteşarı Timo Leon Efendi tayin edilmiştir.

Rüsumat Müfettişliği _ Rüsumatı müdüriyet-i umumiyesi müfettiş muavinlerinden Arsen Efendi terfiyen müfettişliğine tayin kılınmıştır.

Yeni Valiler

Kastamonu valiliğine Dahiliye Nezareti müsteşarı Keşfi ve Van vilayeti valiliğine Kudüs-i Şerif mutasarrıf-ı sabıkı Midhat beylerin ve Bitlis vilayeti valiliğine Niğde mutasarrıf-ı sabıkı Ziya Paşa'nın ve Mamuretü'l-Aziz vilayeti valiliğine Kayseri mebus-ı sabıkı Ali Galib beyin tayinleri meclis-i vükela kararıyla tensib olunmuştur.

Memurun-i Adliye Maaşatına Zam

Taşra memurun-i adliyesinin maaşatına ve bi'l-hassa hakim ve kitabe-i adliye maaşatına zam icrası tekrar etmiştir.

Sulh Hakimleri Teşkilatı

Vazifeleri çok olan bazı merkezde sulh hakimleri maiyyetine bir veya iki muavin verilmek ve bu suretle dava-ı sulhiyeyi bir an evvel hal etmek üzere muhakeme temyiz-i reis-i evveli Ali Rıza beyin riyasetinde teşkil eden komisyonun netice müzakaratını tespit ettiği ve birkaç güne kadar bu hususdaki layiha-yı makam-ı Nezarete takdim edeceği müstahberdir.

Hakim-i Münferid Teşkilatı

Hakim-i münferid teşkilatının bazı vilayet ve müstakil-i levada tazyik edileceği haber alınmıştır. Hakim-i münferedler umum-i davaları rivayet-i salahiyetdar bulunacaklardır.

Telgraf Haberleri

Almanya Sulhü İmza Etmez İse

Paris 9 (A) _ Lord Sasinin taht-ı riyasetinde bulunan iktisad-i meclis-i aliyesi, sulh muahedesini imzadan istinkaf edildiği takdirde, Alman (...?) iktisaden tamamıyla tecrit edilmesi esasetini imza meşgul olmaktadır.

Fe-yevme Meselesi

Paris 9 _ Mann gazetesinin (...?) nazaran Mösyö Barer Hırvatistan'a Adriyatik'de münasib bir liman bulunup verilineceye kadar Cemiyet-i Akvamin idaresine tevdi edilmek üzere bir teklif dermeyeran edilmiştir.

Bir Heyet-i Tahkikiye

Paris 9 (A) _ Asya vapuru Avrupa ve Filistin menabi-yi iktisadiyesi hakkında teşkilatda memur bir heyet-i hamle hareket etmiştir. Beyrut, İstanbul ve Selanik limanlarını (...?) edecektir.

Avusturya – Macaristan ile Sulh

Avusturya – Macaristan ile akd edilecek olan muahede-i sulhiye metni ikmal edilmiş olduğu cihetle hudutların mütakıbı mayısın on beşinci gününe kadar Avusturya – Macaristan ile tebliğ-i mutasavverdir. Almanlara yapılan aynı merasimle Avusturya verilecektir.

Hidmet-i Umumiye Acentası

Acentamız tarafından yeni yeni eserler tabi ve neşr edilmekle başlanmıştır. Bu eserleri tavsiye ederiz taşrayada göndeririz.

- 1) Tekin değil (Milli hikaye) Ahmet Nureddin beyin 100 para
- 2) Yüzük taşı (Milli Masal) nane Monla 100 para
- 3) Kadın kaç yaşında daha güzeldi (İctima-i bir asır) İsmail Münir beyin (5) kuruşdur.
- 4) Küçük Mirza vakur koçan deyu (Milli Masal) nane Monla nın 4,5 kuruşdur.
- 5) İkinci tahlilden sonra (Milli Hikaye) Ahmed Nureddin bey 100 para bu hafta çıkacaktır. Tavsiye Ederiz.

Bir Zıya Müessif

Tahsin Nahid bey de Vefat Etti

Son neslin yetişdirdiği kıymetdar, güzide şairlerden Tahsin Nahid beyin haber dün pek derin tesirlerle aldık. Hakikaten Nahid bey bu memleketde nadir yetişir erbabı zeki ve kuvvetli şairleriyle ve hüsn-i hal ve necabet-i ahlakiyesi ile de kendisini sevdirmiş idi, bu zıya (...?) mütemadiyen kollar kendini sonları garık-i matem bu haberi duyan bütün aşinaları ağladılar.

Tahsin Nahid bey son zamanlar bundan muzdarıbdır. Nihayet dün sabah bir ay hasta yattığından sonra Büyükada'da kain-i ikametgahında etti. Cenazesi bugün kaldırılarak Büyükada'ya defin edilecektir.

Tahsin Nahid bey yazdığı şiirleri (bi kayd) namıyla bir mecmua halinde neşir etmişti. Maada gazetelerde pek çok tenkidleri (...?) intışar etmişti. (Bir Çiçek İki Yucak), (Kösem Sultan), (Rakibe) isimli üç nüsha vardır. (Rakibe) henüz darü'l-bedayi tarafından edilmemiştir. Bu zıya ile anısamim-i müteessir gazetemiz merhumun aile ve odasına arz-ı tazizdir.

3.12 14.SAYI

Birinci Sene – Numara : 14

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

12 Mayıs 1335 – 1919 (Pazartesi) 12 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

Müracaat Mahali :

İdareye ait hususat için : Sirkeci'de Hacıpaşa'da Hamam sokağında

Tahrir “ ” “ ” : Bab-ı ali caddesinde Şems matbasında Daire-i mahsusa ilanlar için ayrıca konuşulur.

(Sahibi : Hüseyin Hilmi)

...

İtalya murahhasları Paris'e avdet ettiler. Avusturya murahhasları da yolda.

...

İşleyen kavl toplanmış paradan kuvvetlidir.

Yine Ameleye Dair

Sulh Muahedesinin Mühim Bir Maddesi - Ameleye Karşı Vazifemizizi Bizde İdrak Etmeliyiz.

Kısm-i mahsusumuzda münderiç-i muahede-i sulhiye metni hulasasında mesaiye ve ameleyle taalluk bir fıkra vardırki bize haiz olduğu ehemmiyet-i fevka'l-adesine binaen birkaç sözle burada teşrih etmek istiyoruz. Bu fikre evvela, dünyanın en müdhiş ve en hunin bir badiresini tasfiye ile uğraşan ve şimdiye kadar hasta burjuvaların tahakküm ve arzuları elinde esir olan bir takım hükümetlerin, daha kısacası burjuva aleminin amele ve fakire karşı nasıl bir fikr-i nüvazişkarane beslemeğe başladığını göstermek itibariyle mühimdir. Anlıyoruz ki şimdiye kadar paranın verdiği füsunkar bir azamet içinde, sermayenin o hiç yıkılmaz zan olunan mesnedine dayanarak sayelerinde tanım iledikleri bir çare amelenin bir hakk-ı hayatı olduğunu bile kabul etmek istemeyenler tekamül-i feca-i harb ile tesri edilmiş - bir netice-i tabiyesi olan hakayık-ı müsbete ile karşılaşmağa usül-i hakan ve usül-i kuvvetin kimde olduğunu idraka başlamışlardır. Binaenaleyh her zaman ihtiyatkarane hareket etmesini iyice bilen bu kitle, yarın gayr-i kabil mukavemet bir ceryan karşısında bu bütün menderes ve münhedim olmakdan ise bir hareket-ı al-i cenabına göstererek zavallı saye bir az daha fazlaca bir hak, mağdur ameleyle bir az hayata benzeyerek bir refah vermeğe ve bu suretle hal-i hazırı bir müddet daha idame ettirmeği düşünmüşlerdir.

Bu fıkranın ikinci ve en büyük ehemmiyeti ise her hükümetde amelenin refahına mütedair olan bu tahüdatın tatbikine falan nezaret ile mükellef bir mesai-i umumiye müfettişliği ihdasının mecburi bir şekli kalıb edilmiştir. Ameleye patronların karına iştirak hakkı bahs etmiş. Saadet-i mesaiyi ve icraat-ı tayin ve çocuklarla, kadınların ve gençlerin suret-i sa'yini nisbet ilemek cidden pek mühim şeylerdir.

Geçen günkü makalelerimizden birisinde de bi'l-münasebe söylediğimiz vecihle Avrupa hükümetleri her halde bizdekilerden çok marufa şerait-i hayatiye içinde ya şayan kendi sınıf-ı fikri ve saiyesini daha ziyade huzura nail etmek için her gün yeni yeni mesadete ve tedbire tevessül-i lüzumuna haz ettikleri halde bizim bu hususda hala hal-i ebkem-i vaziyetinde kalmaklığımız amelemize en ibtida-i hukuku bahş edecek esaslı çarelere tevessül etmemekliğimiz kabil değildir. Cihanda ceryan eden hadisat-ı ictimaiyenin tevlid ilediği zaruretlerden sarf-i nazar şu muahede-i

sulhiye metninin derc edilen maddede gösteryorki artık erbabımesainin velev kısmen olsun terfihi ve gaddar ve itisafa duçar olmakdan kurtarılmaları beyne'l-mil-i ahdlarla da birer mecburiyet haline getirilecektir. Yarın veya üç, beş ay sonra bizde tebliğ edilecek muahede-i sulhiye metninde gerek buna ve gerek Almanlara vuku olduğu vecihle mükellefiyet-i askeriyeğe dair ayrı ayrı maddeler münderic olmayacağını kim temin edebilir ?

Binaenaleyh memleketin içinde çırpındığı azm-i ihtiyacatıda düşünerek, biçare ve bi-himaye-yi amelelerimize bir az insanlık hakkı verdirecek olan bu tedbir şimdiden ve kendiliğimizden tevessül eden Masalih ve Amele Nezareti ihdas etsek ve bu suretle vezaif-i medeniye ve ictimaiyemizi haber ile tazyik ile değil sevk-i tabi ile idrak edebilmek meziyetine malik olduğumuzu isbat ilesek hayırlı bir iş yapmış olmaz mıyız ? Türklerin her türlü ıslahatı cebren kabul etmek ve binaenaleyh hüsn-i niyetle hahiş tam ile tatbik edememek aletiyle malul oldukları hakkında Avrupalılar'da sebat bir fikir vardır. Atacağımız bu hatve ile bu kadar meşum bir zannı yıkabilirsek memlekete ve millete pek mühim bir hizmet etmiş sayılmaz mıyız ? İşte biz bu vesiledende istifade ederek bu hususları kemal-i ehemmiyetle hükümetin nazarı dikkatine vazı eder ve bu memleketin er veya geç bir (Masalih ve amele) Nezaretine behemehal nail olacağı hakkındaki kanatımızda tekrar ileriz.

Limanımızda Feci Bir Kaza

Havran Vapuru 2 Dakikada Gark Oldu

Evvelki akşam saat sekizde limanımızda pek feci bir deniz kazası vuku bulmuş insanında büyük zaiyat-ı intac etmiştir. Kazaya kurban giden Edremidli Ali beyin sahib ve Anadolu hanında Şinasi Nuri beyin müstear olduğu Havran vapuru sabık-ı İzmir Şirket-i hayriye hamidiyesinin taş namını taşıyan havran ahşab yapıda 2 tonluk eskortlu küçük bir vapurdur. Evvelki akşam Tekfur dağı Myriophyto tariki Çanakkale'ye gitmek üzere eşya-yı ticariye ve yolcu alarak İstanbul maksiminden hareket etmiş ve kömürünü itmam etmek üzere malı pazarına gitmişti. Feci kaza salı pazarından hareketden sonra tam sekizde vuku bulmuştur. Havran salı pazarından hareketten sonra İtalya bandıralı büyük bir posta vapuruyla (Birvekis) semtindeki Fransız vapurunun arasından geçmek istemiştir. Bu sırada kumanda mevkinde vapur süvarisi Aziz kapudan bulunuyor ve çerhacı başı ile Serduman ve Şinasi beyin vekil-i umuru Aziz kapudan-ı süvariye refakat edebiliyordu. Vapurun kumandanı galiyelik ve

intizamsızlıktan dolayı behmehal-i karide söylediğimiz iki safhite arasında geçmesi karar etmişti.

Kapudan limanda bunda bundan gitmiş bir geçid olamamış ve buradan geçmeğe karar vermişti. Fakat suların şiddeti küçük havran alarak (Birvekis) zırhlısının mahmuzu üzerine amuden sürüklemiştir. (Birvekis) zırhlısının sevkine doğru geminin bir sivriliği olduğunu karilerimiz görmüşlerdir. İşte zaten ahşab olan Havran şiddetli müsademe üzerine sancak kış omuzluğundan ve birinci kamara hizasından büyük bir rehine almış, boydan boya yırtılmış, (Birvekis) ile (Tırmijken) arasında (Birvekis)i başdan kışa kat'i edinceye kadar geçen bir müddet zarfında ne iki dakika kadar tahmin edilmektedir – sulara gömülüp gitmiştir.

Felaketi gören kapudan derhal sancak alabanda ederek vapuru (Birvekis) üzerine rampa etmek istemiş ve işte bu sırada yolcular taretlerin altındaki yan sıkıntılar üzerine atlamak üzerine atlamak suretiyle canlarını kurtarmışlardır. Müsademe pek şiddetli olmuş, batan küçük olan vapurun kış kamaraları su ile dolarak pek sıraatle batmış ve imdada şitab-ı imkanı kalmamıştır.

Mürettebatın kafası kurtulmuştur. Vapurda tahminen 40 yolcu bulunmakta idi. Birvekis zırhlısı 37 kişi kurtardığında vefat edenler ‘‘ 4 - 5 ‘‘ kadar zan oluyor. bi'l-hassa çocuklu kadınlar heyecan ve telaş içinde yavrucaklarını kayıp etmişlerdir.

Vapurda bu yolculardan maada 17, 20 ton kadarda eşya mevcuddu. Bunlardan 156 parçası Gelibolu'ya, 30 parçası Çanakkale'ye çıkartılacaktı.

Hamule arasındaki gaz, fasulye, findık, kahve, şeker, yağ, incir ve üzüm bulunuyordu.

Sulh Hükümeti Etrafında

Almanlar İmza Edecekler mi ?

Şikago 10 (T.h.r) __ (Şikago Tribün) gazetesinin Paris muhabiri işar ediyor : Almanlar muahede-i sulhiyeyi imza etmeyecekler ve (Versay)dan müfarakat edeceklerdir. Alman heyet-i murahhası faaliyetle çalışmak niyetinde olduğunu hiçbir vecihle izhar etmemiştir. Beş büyük posta paketi Berlin'e gönderilmiştir. Mütareke komisyonu azasından Kont (Obrandorf) beş murahhasla beraber (Versay)a vasıl olmuştur.

Almanların Mukabil-i Teklifatı

Paris 10 __ Tan gazetesinin istihbaratına nazaran, cuma akşamı Alman heyet-i Murahhası biri İttihad-ı Akvam diğeri mukabl-i teklifata dair müttefiklere iki nota tebli etmiştir.

Mukaddemat-ı Sulhiye Notasının Almanya’da Tesirâtı

Paris 10 (T.h.r) __ Bütün Almanya matbuatı muahede-i sulhiye şeraitine karşı şiddetli bir lisan-ı istimal ediyorlar. Bu tarizatın müretteb olduğu Reis (Ebret)in bütün Alman hükümetlerine gönderdiği bir telgrafnamede bunları makam-ı itirazda nümayiş-i icrasına davet etmesiyle de sabit olmuştur. Me’a-heza Alman matbuatı ahval-i hariciyeye karşı bir galeyan-ı milli şeklinde göstermeğe çalışıyordu ‘‘Berliner Tebligat ‘‘ gazetesi müstesna olduğu halde şimdiye kadar bütün gazeteler hükümete sulhü suret-i katiyede imza etmemesi tavsiyesinde bulunmaktan ictinab etmişlerdir. Meselenin bir blöfden ibaret olduğu ve bu suretle Almanların itilaf üzerinde bir tesir husula getirmek zehabında bulundukları aşikardır.

‘‘ Enformasyon ‘‘ gazetesi Fransa matbuatının Almanların bu fevka’l-ade teşebbüsleri hakkındaki fikir ve mütalasını bir vech-i ati telhis ediyor ‘‘ Almanlar zahri kurtarmağa ve bi’l-hassa ekserisi şimdiden ihzar edilmiş olan mu kabl-i teklifatda bulunmak suretiyle şifah-i müzakaratda küşadına muvaffak olmağa çalışıyorlar. Müttefikler bu manevralara karşı hazırlıkda bulundukları cihetle bu gibi hiyel ve desayis ya o günü almak için müşkilat çekmeyeceklerdir.

Paris 10 (T.h.r) __ Tan gazetesi yazıyor : ‘‘ Kont Birvakdorf Rancov ile diğeri Alman Murahhaslarının Berlin’e avdet etmek üzere (Versay)dan mufarekat ettiklerine dair bazı gazeteler tarafından neşr edilen haberler şimdiye kadar teyid etmiştir. Bi’l-aks Alman heyet-i Murahhasasının tahrir-i tebligat hususunda ittihaz edilen usule tevkifen Almanya hükümetiyle bi’l-tilaf mukabil-i teklifatını hazırlamakda olduğu anlaşılmaktadır. Malum olduğu üzere mezkur mukabil-i teklifleri 15 gün zarfında yani 22 mayısdan evvel tevdi edilecektir.’’

İngiltere’deki Tesirâtı

Londra 10 (T.h.r) __ Avam kamarası azasından Mösyö Wilson muahede-i sulhiye metninin neşr edilmeyerek yalnız hulasasının neşr edilmiş olmasından dolayı şikayet ediyor.

Mutedil İngiliz matbuatı dahi muahede-i sulhiye-yi heyet-i umumiyesi itibariyle şayan-ı memnuniyet görüyor. Me'a-haza mezkur gazeteler Almanya'nın tediye edeceği tazminat-ı meyanına masarif-i harbiye ithal edilmemiş olmasından dolayı bir dereceye kadar adem-i hoşnudu izhar ve tazminatın tediyesi hususundaki teminatın adem-i kifayesi ihtimalinden endişe ediyorlar.

Roma'daki Tesirat

Roma 10 (T.h.r) __ Jurnalle di İtalya gazetesi muahede-i sulhiyeyi teşrih ettiği sırada diyor ki ‘‘ Almanlar bir az mukavemet gösterecek ise de nihayet kendilerine tahmil edilen şeraiti kabul edeceklerdir.’’ Kuriye radikal dahi aynı vecihle beyan-ı mütala ediyor.

Ayuka gazetesi diyorki : ‘‘ Muahede-i sulhiye henüz imza edilmemiştir. Fakat mağlupların vazı-i imzadan imtina etmelerine maddeten imkan yokdur.

İtalyan Murahhasları Avdet Etti

Paris 10 (T.h.r) __ Mösyö Orlando, Saninu yeni bir tarz-ı tasfiye tekrar edilmeksizin Paris'e avdet etmişleridir. Hafif maddiyata mütemail bulunuyorlar. Mösyö Wilson el-yevm bunları müşkülpesend buluyor. Fransa şayan-ı memnuniyet bir istilaf-ı husülüne çalışıyor.

Avusturya Murahhasları

Paris 10 (T.h.r) __ Hariciye nazırı Mösyö (Rener)in taht-ı riyasetinde bulunan Avusturya heyet-i murahhasası pazartesi günü Viyana'dan mufarakatla Çarşamba günü (Sen Jermen)e vasıl olacaktır. Viyana gazetelerine nazaran meclis-i milli reisi Mösyö (Şasiz) Avusturya heyet-i murahhası reisliğine kabul etmemiştir. Bunun üzerine meclis-i milli Mösyö (Rener)e Avusturya Cumhuriyeti heyet-i murahhası riyasetini teklif etmiştir. muma-ileyhi (Şavalkaranle) veya Jermanist (Şunbav) refakat edecektir.

Düvel-i Hamse Konferansı

Paris 10 (T.h.r) __ Beş devletin hariciye nazırı (Yugoslavya – Avusturya) hudutları meselesiyle iştigal etmişlerdir. Belçika hariciye nazırı Mösyö Himenes, Mösyö Wilson tarafından istima edilmiştir. Mösyö Himenes ve Britanya müstemlekat nazırı Lord Milner Almanya'nın Şarki Afrika müstemlekesinin vekalet meselesini yeniden tetkik edeceklerdir.

Paris 10 (T.h.r) __ Beş devlet hariciye nazırları ile arazi merkez komisyonu reisi Mösyö Tardiyu Avusturya hudutları meselesiyle iştigal etmiş ve Çekoslovakya'ya aid hudutları tekrar ayırttırmışlardır. Yugoslavya hududu meselesi ise İtalya'nın talebi üzerine Mösyö Tardiyu'nun taht-ı riyasetinde bulunan Yugoslavya komisyonuna havale edilmiştir. Mezkur komisyon cuma günü ba'de'l-zeval-i meseleyi müzakere etmiş ve cumartesi sabahıda müzakaratına devam etmiştir.

Estonya'nın iaşesi umuruyla meşgul olmak üzere bir komisyon tayinine karar verilmiştir.

Paris 10 (T.h.r) __ Beşler meclisi cumartesi sabahı Avusturya Almanya'sı hudutları meselesinin tetkikatına devam etmişlerdir. Bi'l-hassa Karntiyada İtalyan - Avusturya hududuna tayinini dair ceryan eden müzakarata ba'de'l-zeval tekrar başlanmıştır. Mesaisine tekrar başlamış olan Yugoslavya arazi komisyonu cuma akşamı ve cumartesi sabahı reis Mösyö Tardiyu'nun riyasetinde ale'l-acele ictima etmiştir.

Paris 10 (T.h.r) __ Beşler meclisi Lehistan ve Ukrayna arasında münazeun-fih meseleyi hal etmek ve Şarki Galiçya'da her iki memleket arasında bir çare tasfiye-yi tahrisiyle meşgul olmaktadır.

Paris 10 (T.h.r) __ Beş devlet hariciye nazırı dün Macar hudutlarını tayin etmek üzere ictima etmişlerdir. Romanya ve Çekoslovakya müşterek bir hududa malik olacaklardır. Lehistan ile Romanya arasında bir nokta bulunacağına ihtimal veriliyor.

Muhtelif-i Efkar

Londra 10 __ Hal-i hazırda Almanya'nın mukaddemat-ı sulhiyeyi imza etmekden istinkaf etmeyeceği galibdir. Bu ihtimal kısmen Kont Rancov'un Versay'da Almanya'nın vezini itiraf etmesi, kısmen müttefiklerin Almanya'ya vaziyet etmiş olması ve kısmende muahede-i sulhiye mündericatı üzerine istinad etmektedir. Muahede-i sulhiye mündericatının şiddetli bulunması Almanya'yı mutavaat mecbur etmeyecek ve fakat Almanya kendisi için bundan daha mükemmel şerait-i temin etmesi imkanı olduğunu teslim edecektir. Çünkü Mösyö Wilson'un tesir ve nüfuzu olmamış olsaydı daha azm-i zarar ve ziyana duçar olmuş bulunacaktı.

İntizar edildiği vecihle Kont Rancov, Mösyö Wilson'un 14 nokta-i nazarına istinad etmek teşebbüsünde bulunmuşdur. Bahusus, Lehistan'a Şarki Prusya

arazisinden bir mikdar arazi bahş eden ve diğer taraftan Almanya'dan Alsas – Loren'den maada sar-i huzasını nezi eden muahede-i sulhiyeye itiraz etmek için Wilson prensiplerinden en ziyade akvamın mukadderatını serbestçe tayin etmesi düsturundan istifade etmek istemiştir.

Me'a-haza sar-i huzasında 10 sene sonra ara-yı umumiye müracat edileceği cihetle milletlerin serbest-i mukadderat-ı düsturuna rivayet edilmiştir. Avusturya Almanya'sının istiklalini tasdik eden madde İttihad-ı Akvam Cemiyetinin muvakkat olmaksızın bunun Almanya'ya ilhakına mani olmaktadır.

Muahede-i sulhiyeye derc edilen mezkur madde Mösyö Pişon için sulh konferansında ihraz edilmiş en büyük bir muzafferiyet-i siyasiye teşkil etmektedir. Fransız matbuatının kısm-i azamı muahede-i sulhiye-yi şeraiti hakkında izhar-ı memnuniyet etmektedir. Figaro gazetesi “ Muhik bir fahir ve gurur hiss etmeksizin muahede-i sulhiyeyi okuyabilecek tek bir Fransız tasvir edilecektir. ” diyor.

Mann gazetesi ise “ Fransa'nın şeref ve haysiyeti temin edilmiştir. ” diyor.

Boti Jurnal gazetesi Avusturya Almanya'sının Almanya'ya iltihakına mani teşkil eden madde-i memnuniyetle telki ediyor. Ekvaduparı gazetesi muahede-i sulhiye mündericatinin kafi derecede şiddetli olmadığından dolayı beyan-ı tesir ediyor.

Avusturya Almanya'sının Atisi

Paris 10 __ (T.h.r) Viyana'dan bildiriliyor : (Santral) istihbar ediyor : Avusturya Almanya'sının Almanya'yı ilhak-ı meselesi suret-i katiyede hal edilmiştir. Fransa sefiri Mösyö (Alize) Viyana meclis-i umumisi ekseriyetini ilhak-ı tasvirinden feragata ikna etmiştir.

Wilson Ne Vakit Avdet Edecek ?

Waşington 10 (T.h.r) __ (Otitde Press) bir menba-i mevsukdan istihbar etmiştir : Reis-i Cumhur Mösyö Wilson muahede-i sulhiye imza edilmeden evvel Amerika'ya avdet etmeyecektir. Reis-i Cumhur posta ve kablo vasıtasıyla kongreye bir beyanname göndererek meclisce evvel emirde tetkik lazım gelen hususat-ı maliyeye mutalık-i muhtelif-i mesail-i bildirecektir. Muahede-i sulhiye ile Fransa, Cemahir-i müttehide ve Büyük Britanya arasında akd-ı mütesavviri ittifak teklifi Almanlar muahede-i sulhiyeyi imza ettikten sonra kongreye tevdi edilecektir.

Düvel-i mütelif - Alman Musalahanamesinden Mabad

Muahedenamede Mesaiye ve Amelenin Hukukuna Dair Pek Mühim Bir Madde Mündericidir.

Kıyal Katali - Teminat – Tenzil – Tenzil-i Kavi – Hakk-ı Teftiş - İşgal – Şerait-i Muhtelif – Fransa'nın Himaye ve Müdafası

Mesai :

Beyne'l-milel bir nokta-i nazardan bir zaruret-i mühimmeyi haiz olub erbab-ı mesainin maddi, ahlaki ve fikr-i istirahatlarının temini zamanında Cemiyet-i Akvam merbut daimi bir teşkilat ihdas edilecektir. Şerait-i aklimiye'nin tehalüfünden dolayı umur-ı mesaide bir vahdet-i umumiye tesisi müşkül bulunmasına rağmen şerait-i saiki hal ve tasfiyesi için her tarafda bazı esasat ve usul tesis ve tatbikine çalışılacaktır. Bunlar meyanında bi'l-hassa nukat-ı atıye şayan-ı dikkattir.

1) Sa'y-i sadece bir eşya-yı ticariye ad edilemez. 2) Yövmiyecilerle, ameleye kanuna mugayir olmayan her türlü hakk-ı iştirak temin edilecektir. 3) Amele bulundukları şerait-i umumiye-yi hayatiye içinde kendilerine müreffeh bir maişat temin edecek bir yövmiye alacaktır. 4) Günde sekiz, haftada kırk sekiz saat çalışmak usulü her yerde kabul edilecektir. 5) Ameleye haftada mümkünse pazar musadif olmak üzere la-akıl yirmi dört saatlik bir istirahat verilecektir. 6) Çocuklar çalışdırılmayacak ve gençlerde tekamül-i maddi ve fikrilerine mani olmayacak bir saye tabi bulundurulacaktır. 7) Yövmiye cinsiyet farkı gözetilmeksizin aynı bir iş için müsavata aynı miktarda verilecektir. 8) Her memleketde, kadınlarında dahil olacağı bir mesai müfettişliği ihdas edilecektir.

Bu kavaid ve esasat henüz mütekamil ve tam olmamakla beraber Cemiyet-i Akvamın mesaisini idareye ve amelenin terfiye-yi ahvaline hadım bulunmaktadır.

Kıyal Katali

Kıyal katali daima serbest kalacak ve ticaret gemilerine olduğu kadar Almanya ile hala sulhde olan milletlerin sefain-i harbiyesinde küşada bulunacaktır.

Bu şeraitin esna-i tatbikinde yolsuzluk vuku bulduğu takdirde Cemiyet-i Akvamın hakk-ı melikine müracat olunacaktır. Kıyalde Alman memurun-i mahalliyesinden mürekkeb bir komisyon bulunacaktır.

Teminat

Teminat-ı muahedenin iki kısmına derc edilmişti :

Beşinci ve on dördüncü kısım. Bu teminat altı maddeye taksim olunabilir.

1) Alman kuva-yı askeriye ve bahriye ve havayesinin muahdede tespit edilen yekune tezili.

2) Zikir edilen Alman kuva-yı askeriyesi yekununun muhafazası.

3) Ren'in sol sahilinin kamilen ve sol sahilinde de 50 kilometrelik bir mıntıkanın tahliye-yi askeriyesi,

4) Alman askeri kadrosunun Cemiyet-i akvam meclisi tarafından tedkik, teftiş ve tefhisi,

5) Düvel-i müttefika ve müşterke tarafından muahdede tespit edilen müddetler zarfında nehrin sol tarafı ile köprü başlarından taht-ı işgale alınması.

Tenzil-i Kavi:

Bu tenzil hakkında tespit edilen adet beşinci kısımda bast ü temhid edilmiştir. Bu amelliyat beyne'l-müttefikin komisyonun taht-ı teftişinde olarak iki ay zarfında icra edilmelidir.

Ne Kadar Asker :

Bu bahsin maddeleri beşinci kısımda mündericedir. Almanya on iki senelik ihtiyarı gönüllü kıtati ile ordusuna 100.000 kişiye tezil eder. Harb tayyareleri, tanklar ve zahireli gazlar memnuadır.

Hakk-ı Teftiş :

Almanya bu muahedenin mevki-i meraiyetde bulunduğu müddet-i madide zarfında cemiyet-i akvam tarafından askeri kadro üzerinde lüzum gösterilecek her nev-i teftişatı kabul etmeğe mecburdur.

İşgal

Muahedenin tatbiki teminat-ı ünvanı altında hak işgal bir vech-i ati-i tayin ve tespit edilmiştir :

1) Muahedenin on üç sene sonraya kadar (Ren) nehrinin sol sahiliyle sağ sahildeki köprüler düvel-i müttefika ve müşterke tarafından işgal olunacaktır.

2) Eğer Almanya kemal sadakatle şerait-i riayatkar olursa nehrin sol taraf şimalindeki asakir ve kıtaat geri çekilecektir. Eğer Almanya'nın bir hücum muhtemeline karşı verilen teminat-ı kafi ad edilmesine tahliyenin gecikmesi ihtimali vardır. Muahede-i hazıra da münderic olmayan işgale mutlak bilimum meseleler muvakkat bir komisyon tarafından hal ve tavsiye edilecektir.

Şerait-i Muhtelif

Almanya, düvel-i müttetika ve müşterke ve kendileriyle birlikde harb eden hükümetler tarafından akd olacak olan sulh muahedelerini ve ona mütefferr-i mevad-ı kabul ve tasdike mecburdur.

Almanya, Avusturya – Macaristan, Bulgarya ve Türkiye hakkında ittihaz olacak mukarreratı kabul edecek ve yeni hükümetlerin hudutlarını tasvib ileycektir.

Tarafın akdın Fransa ile Monako Prensi beynende 18 temmuz 1918'de imzalanan muahedeyi kesb-i ittıla ettiklerini tasdik ederler.

Fransa'nın Himayesi

Bu muahede Almanya ve başlıca üç müttetik ve müşterek devlet tarafından kabul olunduktan sonra mevki-i meraite vazi edilecek bu tarih, muahdede zikir edilen müddetlerin hıtamı için esas ittihaz olunacaktır.

Sulh muahedesinde bast edilen teminata zamimeten Amerika hükümet-i müttahidesi Reis-i cumhuru Amerika meclis-i ayanına, İngiliz Başvekilide İngiltere parlamentosuna Fransa'ya Almanya tarafından vuku bulacak bir hücum-ı muhtemele karşı hükümet mezkure-yi müdafa zamanında Cemiyet-i Akvama tevdi edilen bir kararın kabulünü teklif etmeğe kendilerini mecbur ad ederler.

Şuun

Meclis-i Vükela

Meclis-i Vükela dün Sadrazam ve Hariciye Nazırı Damat Ferit Paşa'nın taht-ı riyaasetinde akd ıctima ilemiştir.

Emir-i Mekke Ünvanı

Emanet-i devlete muhalif bazı muhaddesatın şekl-i tabiyesinde irca-i mültezim olduğuna binaen Şerif Ali Hıdır Paşa uhdesinde bulunan Emiri Mekke

Ünvanının refi ü muamele-i sabıkanın keen lem yekun-i adi hususuna hükümet-i saniyece vuku bulan arz ve istizan üzerine irade-i seniye-yi şerif-i sadır olmuştur.

Şehremanetinin Musib-i Tedbiri

Un nakliyatının kapalı olması, odunların sokaklarda kesilmemesi, gazino ve lokantaların daim-i suretde teftiş edilmesi, fırın hamurkarlarının muayyeneye tabi tutulması ve haricde satılan sebzelerin hallerinde kiminden yüzde on beş nisbetinde fazlaya satılmaması hakkında şehremanetince lazım gelenlere tebligatda bulunmuştur.

Sadık Beyin Bir Nokta-i nazarı

Hürriyet ve İtilaf Fırkası müesseselerinden Mir-alay Sadık bey karşı gazetelerinden birinin muharririne vaka olan beyanatında tasvir ve burjuvaları için ahval-i hazırda hakkında bir fikir hasıl edinceye kadar bir şey dermeyeran edemeyeceğini söylemiştir. Yalnız demişdirki :

□ Memleketi bu hale koyanları en mümkün süratle tecziye etmek lazımdır. Bunda ne kadar sari iş görmeğe muvaffak olursak siyaset-i hariciyemiz üzerindeki tesiri o nisbetde azim olacaktır.

Abdülhalim Çelebi Efendi Hazretleri

Konya'da Dergah-ı Mevlana postnişin-i reşadettü Abdülhalim Çelebi Efendi dün Sadrazam Paşa'yı ziyaret ederek arz-ı veda ilemiştir.

Tahkikat-ı Encümenin Kitabı

Meclis-i Mebusan beşinci şubesi tarafından harb kabineleri hakkında yapılan tahkikat bir celb şeklinde neşr olunmuştur. Üç yüz elli sahifeden müteşekkil olan bu kitab alakadar olanlara tevzi olunmuştur.

Yeni Tayinler

Dahiliye Nezareti encümen müdürünü dün müsteşar Timo Leon Efendi taht-ı riyasetinde ictima ederek bi'l-müzakere Bitlis polis müdüriyetine Eskişehir polis merkez memuru Sami, Evmiye kaymakamlığına Canik umur-ı hukukiye müdüriyetine Niğde tahrirat müdürü Şenami, Niğde tahrirat müdüriyetine Kars tahrirat müdürü Neşet, Adapazarı kaymakamlığına Aculan kaymakamı Naci beylerin tayinleri ve Ünye kaymakamı Zeki bey ile Yusufeli kaymakamı Rüşdü beylerin azilleri tekrar ilemiştir.

Tayin ve Aziller

Daire-i Sadareti – Sadaret-i umur-ı idareye ve mühimme gelmeleri bi'l-tevhid mektubu kalemi namı altında bir kaleme ifrağ ve müdüriyetine umur-ı idareye kalem-i muavini Server ve muavin-i evveline umur-ı mühimme müdürü Seyfeddin ve muavin-i seniyesinde umur-ı mühimme müdür-i muavini Feyzi beyler tayin edilmiştir.

Aydın Mektupçuluğu - Aydın vilayeti mektupçusu Vasfi bey azil olunarak yerine birinci sınıf maaşa Silari kaymakamı Ali Saib bey tayin kılınmıştır.

Divan-ı Harb Müstantıklığı - Der-sa'adet divan-ı harb örfiyesi müstantıklığına adliye Nezareti umur-ı hukukiye muavini harala mebus efendi tayin olunmuştur.

Heyet-i Tahkikiyede - Der-sa'adetdeki Divan-ı Harb Örfi heyet-i tahkikiyesine memur kaymakam Kemaleddin beyin hidmet-i mezkureden affını talep etmesine binaen muma-ileyh in yerine mektuba irtibat-ı baki kalmak üzere piyade idahat mektubu müdür muavini Binbaşı Mehmed Hamdi Efendi tayin olunmuştur. (Takvim-i Vekayi)

Hakim-i Münferid

Hakim-i münferid usulü hakkında aldığımız malumata nazaran hakim-i münferidlerin bulundukları mahallelerde vazifelerinin kesretine binaen refaketlerinde üç muavin bulunacak ve bunların maaşatıda tahsis edilen iki yüz bin liradan tesviye olunacaktır.

Hakim-i münferidler Fransızların (Juzunin) dedikleri bizim sulh hakimleri vaziyetindedirler. Yalnız bunların salahiyetleri bir az daha vasi olacaktır. Mesela bir hakim-i bidayet-i muhakemesi kadar ticaret, cünha-yi hukuk davalarınında bakacaktır. Bu teşkilat evvelce tatbik edilen idare teşkilatının aynıdır ve fakat nahiyelere şamil değildir.

413 Tevellüdler

413 tevellüdler efradın taht-ı silahıda bulunmayanların taht-ı silaha davetleri Harbiye Nezaretine tekrar ilemiştir. Ordu dairesi 413 tevellüdlülerden silah altına alınamayanların Jandarmaya kabulleri için icap edenlere evamir-i lazıma ita ilemiştir.

Yıldızdaki Altın Mangal Meselesi

Harb ordusunun vürudini mütakıb Yıldız sarayında icra edilen yağmurun esnasında bir aded altın mangalın Mahmud Şevket Paşa merhum nezdinde kalmış olduğu gazetelerde yazılmış ve bu cihet-i merhumun halilesi hanım tarafından tekzib edilmiştir. Dün bir zabıta memuru, muharrirlerimizden birine bu mangalı muma-ileyhin hanesinde gördüğünü söylemiş ve mangalın eşkalinde tarif ilemiştir. Mangal kale şeklinde ve gayet nadide ve sanatkarane bir suretde imal edilmiş olup üç tane altın maşası ve tepsiside bulunmakdaymış.

Hükümetin Malumatı Var mı ?

Suriye’de icra edilen yağmakarlık esnasında, ahvalinin olan Cemal (Paşa) efendinin Şam’ın asil ve kadim ailelerine aid ve asar-ı antikadan madud pek çok ve kıymetli bir takım eşyayı buraya getirdiği mukaddema yazılmışdır. Bu kere, bu kıymetli eşyanın muma-ileyh in refİKası hanım tarafından kaçırılmış olduğu matbuamıza ihbar ediliyor. Biz bu meseleyi celb-i dikkat buluyoruz. Hükümetin malumatı var mı ?

İstanbul Muhafızlığına

İstanbul Muhafızlığı muavini Kenan beyin mevkinde ibka edildiği ve yirmi beşinci kolordu erkan-ı harbiye riyasetine Hıdır Paşa hatt-ı komiseri erkan-ı harb binbaşısı Ömer Lütfü, inzibat müfettişliğine topçu binbaşısı Hakkı ve tevkif hane-i asker-i müdürü refakatinede yüzbaşı Ali Nihad beyler tayin edildikleri müstahberdir.

Güpegündüz Bir Taaruz Daha

Ahıran Ortaköy’de vahşiyane bir cinayet icra edilmiştir, birkaç sene evvel vefat eden (Andonaki)nin dul refİKası Madam (Futuni) Atina’ya oğlu nezdinde gitmek istediğinden eşyasını satmaya karar vermiş. Bu babdaki iki bin liraya pazarlığa girişilmişse de uyuşulamamıştır. Fakat madamın bu fikri bazı hainlerce haber alınmış, bunlar pazarlığın olup bittiğine, paralarında alındığına zahib olmuşlar ve evvelki gün gündüz madam (Futuni)nin köküne hücum ederek elli yaşında olan ve hiçbir mukavemet göstermeyen biçareyi sımsıkı bağlamışlar ve paranın mevcut olmadığına kanaat-i gasb eden caniler bundan hiddetlenerek kadıncağıza hücum ve en geriye tecavüzlerde bulunduktan sonra bu umuma teşebbüs etmişlerdir. Madam (Futuni) el-yevm hastahanededir. Zabite canilerden bazılarını tevkife muvafık olmuş, icra edilen muvacehede Futuni bunlara kendisine tecavüzde bulunan şerirler olduğunu tanımıştır.

Vilayetlerde Asayiş

Tenkil ve Teslim

Ödemiş kazası dahilindeki eşkıya çetelerinden Doktor namıyla iştihar eden Teke yaylası Mehmed ve sirkeli kariyeli Süleyman ile Kabaran Mustafa çetelerinin tenkil edildiği ve yeni kavi-i karyasından Hacıovalı Mustafa'nında teslim-i nüfus ve silah ettiği Aydın'dan Dahiliye Nezaretine bildirilmiştir.

□ Ödemiş'de hane boşamak ve para ve eşya gasb etmek gibi efal ü harekat-ı şekavetkaranede bulunan Sarı Ahmed oğlu Mehmedle Ali oğlu Hamit'in ve yine fazla mezkurede icra-i şekavet eden Hamid köylü Mahmud oğlu Mehmed'in derdest edildiği ve refikasında da bi'l-kayd ve şart-ı delalet ve istiman ettiği ve Bayındır kazasında bazı kadınların yollarını kesip para ve eşyasını gasb eden Çavuş oğlu Şaki buruk-ı alanın ele geçirdiği Aydın'dan Dahiliye Nezaretine yazılmıştır.

Temettü Vergisi

İstahbaratımıza nazaran Yunanlıların evvelki gibi yine temettü vergisine tabi tutulmaları ve düvel-i mütelif tebasına bir karar-ı ittihazına kadar temettü vergisi tarhından sarf-i nazar edilmesi merciğince tekrar ilemiştir. (Tercüman)

Sultan-i Teşkilatı

Dün Maarif Nezaretinde Sultan-i teşkilatı ile meşgul olan komisyon Maarif Nazırı Ali Kemal beyin taht-ı riyasetinde ikinci defa olarak ictima etmiş ve mutakıb-ı mezkuredeki sınıf-ı taksimatı ve programların ıslah ve tevzi hakkında bazı mukarrerat-ı ittihaz ilemiştir.

Paşa Kazım Bey

Maarif sanatkarlarımızdan olub vaktiyle Arabistan sahnelerinde ihraz-ı şöhret etmiş olan Çanakkaleli Paşa Kazım bey bu kere esaretden avdet etmiştir. Bir an evvel icra-i sanat etmesini temenni ederiz.

Amerika'da Ziraat

Washington 10 (T.h.r) __ Cemahir-i müttehida ziraat Nezareti buğday-ı ziraatını (890) milyon tahmin ediyor.

Romanya'dan Getirilen Makineler

Bundan evvelki nüshalarımızdan birisinde ihtikarın Romanya'dan bir takım makineler gasb edip amelehaneler tesis-i suretiylede birçok kimselerin azm-i servetler kazanmağa muvaffak olduklarını yazmış ve bu meyanda (Altun Yıldız) namındaki bir muhassasında elinde binlerce sandık makine bulunduğunu ilave ilemişdik. Bi'l-ahire esasın enva-i mahrumiyetler içinde kıvranan zavallı millete tevessül etmek elzem ve zaruri idi. Dünkü Ulus gazetesi bu hususda tafsilat-ı atiyeyi veriyor :

Romanya arazisinin düvel-i merkeziye kıtatı tarafından işgalini mütakıb Romanya fabrikalarından şehrimize getirilen alet ü edevat-ı mezkure İttihat ve Terakki cemiyetinin siyaset-i malumesinin tatbikde en ziyade yararlık gösterenlere tevzi edilmiş ve bu suretle bunlar bir gün birdenbire fabrikatör olmuşlardı. Gasb edilen alan mezkurenin kıymeti yirmi milyon lira takdir olunmaktadır. El-yevm-i Bursa, Adapazarı ve Adana'da bulunan mezkur olan alet ve edevatın toplatdırılarak Romanya hükümetine teslim-i karargir olmuştur.

Böyle bir kararın hakikate edilip edilmediği hususunu henüz iyice bilmiyoruz. Bununla beraber bu karar vaka ise gösterdiği isabetden dolayı hükümeti tebrik ile bunun bi'l-ictima her tarafa ve herkese teslimini talep etmek, henüz bu yolda bir mukarrerat-ı ittihaz edilmemiş ise vakit lazım gelen teşebbüste başlanmasını temenni etmek bir vazifedir.

Ali Osman Ağa Hakkında

Sekizinci Nakliye Şubesinde Bir Mülakatımız

Dün bir muharririmiz sandalcılar kahyası Ali Osman Ağanın balık yağı müfrezesinde bulunduğu zamana aid yolsuzluklarını tahkik için harbiye dairesi sekizinci nakliye şubesinde Yüzbaşı Salih beyi ziyaret etmişti. Ali Osman Ağanın o zamanki vaziyetiyle bir amir sıfatıyla doğrudan doğruya alakadar olan bu mültefit Yüzbaşı merkumun su-i isti'malatından uzun uzadıya bahs etmiştir :

□ Ali Osman Ağayı, ordunun pek şiddetle muhtaç olduğu balık yağı istihsalatında bir ay istihdam tavsiye ettiler. Merkum İttihat ve Terakki İstanbul murahhası Kemal beyin rızasıyla bu işle meşgul olabileceğini söyledi.

Bin müşkilatlı merkez-i umumide Kemal bey tarafından kabul olundum. Kemal bey el ve ayağı olan merkumu, kendisine lüzumlu olduğu takdirde tekrar olmak

şartıyla buna muvafakat etti. On iki kayıktan mürekkebi bir müfreze-yi teşkil ve riyasetinde Ali Osman Ağa'yı kaçırdık.

Bir gün (Ali Osman Ağanın müfreze-yi kabul olunmasını isteyen bir adamdan rüşvet taleb ettiği) hakkında imzasız bir mektub aldım. Kendisini çağırarak şiddetli teveccühanda bulundum. Ali Osman Ağa, her kimi isterse, isimlerini bize bildirir, bizde icabına tevessül ve taleb-i zevatı verirdik.

Birkaç gün sonra nazarda aynı mealde bir ihbarname almış. Beni çağırdılar meseleyi tamik ve tahkik etmek lüzumunu söylediler. Bunun üzerine ben ismini şimdi hatırlayamadığım ihbar sahibini bulamadım. Fakat Ali Osman Ağanın divan-ı harbe tevdi edilmesi, delail-i madiyahye muhtaçtı. Birçok su-i isti'malat yapıldığı halde alanla veren arasında kaldığı için vesika bulamıyorduk. Bu aralık müfrezenin tevessüne lüzum-i hasıl oldu. Bununla beraber su-i isti'malatın devamını görüyordum. Hatta bir keresinde Karadeniz'e çıkan mir-i kayıklardan biriyle kendi namına gaz getirdiğini yakaladım. Müfrezenin lağvı için iki defa tahriri müracatına nazır (mucib) demedi. En nihayet levazım reisi (bu herifin icabına bak) dedi. İcab eden şiddeti göstermese de bir türlü (yaptım) cevabını alamadım. Yalnız (tövbe) etti. Nihayet yanına bir zabıt verdim. Üçüncü gün kaçırttı, ikinci gün bir zabitinde aynı muameleye uğraması üzerine Hakkı Efendi isminde yedi sekiz yerinden yaralı bir zabiti başlarına verdim. Bu sefer kaçan Ali Osman Ağa oldu. Merhumun birçok suiistimalleri de bulunduğu kanaatim vardır.

Muharririmiz bu izahatı aldıktan sonra bu nazik zabite teşekkür ederek ayrılmıştır.

Telgraf Haberleri

Flemenk Mesaili

Paris 10 (T.h.r) __ Tan gazetesinin istihsal ettiği malumata nazaran sulh konferansınca 1839 senesi muahedenamesinin yeniden tetkikine mübaşeret edilmek üzere ittihaz edilen karara tevkifen Flemenk ile müzakarata yakında başlayacaktır. Flemenk murahhaslarının Paris'e vürudine intizar olunuyor. Müzakarata Fransa, Büyük Britanya, İtalya, Cemahir-i müttehida, Belçika ve Flemenk arasında ceryan edecektir. Japon murahhası dahi müzakarata iştirak edecektir.

Paris'de Habeş Heyeti

Marsilya 10 (T.h.r) __ Karte-yi sabıkadan Mösyö Duyatiti ile İmparatoriçenin amcası Mösyö (Kiyah)ın riyasetleri altında bulunan Habeşistan heyeti (Maduna) ve Avrupa'ya vürud etmiştir. Heyet doğruca Paris'e azimet edecektir.

Fransa - İsviçre Münasebeti

Paris 70 (T.h.r) __ Mösyö Ador Fransa ile İsviçre arasında Yukarı Savva ile (Jaki) memleketindeki serbest-i mıntıkalar ihdas-ı esası hakkında bir ihtilafname tanzim etmek üzere ahiran Paris'e vürud etmiştir. Diğer taraftan limanlar, turuk-ı meyahiye ve demir yolları komisyonu cuma günü İsviçre'nin mütalabını istima etmiştir.

Macaristan'da Harekat

Viyana'dan vürud eden bir telgrafnameye nazaran Romanya orduları başkumandanı tarafından dermeyan edilen mütareke-yi şeraiti (Belakum) tarafından kabul edilmiştir.

Bükreş'den vürud eden haberlerde Romanya ordusunun Budapeşte istikametinde tekrar harekat-ı taaruziyeye başladığı bildiriliyor. (T.h.r)

Bal 10 (T.h.r) __ Romanya orduları Macaristan'da ileri harekat neticesinde süratle ilerlemekde bulunan Çek kıtatını takarrüb etmişlerdir. Hükümet-i müttefike her iki ordunun saha harekatını tayin etmek için tetkikatda bulunuyor.

Rusya ve Sulh

Paris 10 (T.h.r) __ (Teriyanun) gazetesi diyorki : “ Rusya sulh konferansına kabul edilmeyecektir. Kahr-ı maruz kalan Bolşevikliğin yakında mevcudiyetine vereceğinden askeri müdahale meselesiyle (...?) etmeye hacet yokdu. “

Avusturya'nın İaşesi

Londra 10 (T.h.r) __ Fransa mebusanı bütçe komisyonu, Avusturya'nın uçak tahsis edilmek üzere 40 milyon avansı hükümet tarafından dermeyan edilen teklifi red ederek Fransa, İtalya ve Büyük Britanya, Amerika, Avusturya'ya vermekte olduğu erzak esamesinin yapılmasına muvafakat etmişlerdir.

Fransa – Britanya müstemlekat Konferansı

Paris 10 (T.h.r) __ (Fransa – Britanya) müstemlekat konferansı cuma günü (Kolonyal) binasında küşad edilmiştir. Kongre Garb-i Afrika müstemlekatı, gümrükler idaresi ve müstemlekatından düşman memleketlere ihraç eden müstahsalatı vazi edilecek ihracat meselelerini tetkik etmiş ve Ba’dehu hayli müddet-i muktezi olan Berlin ve Brüksel muahedesinden vaziyeti müzakere etmiştir.

Komisyonlar

Paris 10 (T.h.r) __ Cuma günü saat 9’da Yugoslavya komisyonu iktisat ve gümrükler tali komisyonu, Lehistan komisyonu 2 ve 5’de seyr-i sefain-i komisyonu beşde ecnebiler ve düşmanlara ait ve emlak komisyonu akd-ı ictima etmiştir.

Vaziyet

İstihbaratımıza göre hükümet, Kolordu karargahlarında ve askeri depolarda mevcut buğday, ipek, pamuk, ilah gibi eşyayı vürud etmiştir. Bu eşya Cemal Paşa zamanında muhtelif (...?) vaziyet suretiyle toplanmıştı.

Germinal

Muharriri : Emil Zola

Mabad

Mamafih Katrin hepsinden evvel hazırlandı.

Ayağına madencilere mahsus pantalonu arkasına birden ceketini geçirdi. Boynuna mavi bir sargı sardı. Yalnız pazartesi günlerine mahsus olan bu temiz elbise içinde küçük bir maden amelesinden hiç farklı kalmamıştı. Bu elbise sanki onda kadınlığı ve kızlığı imha etmişti. Cinsiyet farkı yalnız sesindeki ahenk ile uzağındaki nezaketden anlaşılabilirdi.

Zahari gülerek :

□ İhtiyar geldiği zaman yatağın yüzüldüğünü görünce çok memnun olacak ?!.. Dedi. Hem biliyor musun ki ona yatağı senin yüzdüğünü söyleyeceğim.

İhtiyar dedikleri büyük peder Bunmor idi. Bunmor geceleri çalıştıktan sonra ancak sabaha karşı yatmaya geliyor ve bu suretle yatak hiç boşalmıyordu.

Katrin hiçbir şey söylemeksizin yorganı çekti ve düzelmeye başladı. Fakat bir müddetden beri duvarın arkasından, komşudan sesler gelmeye başlamıştı kumpanya tarafından iktisada fevka’l-ade riayet edilerek yapılan bu barakaların duvarları o kadar

ince idi ki en ufak gürültüyle derhal her taraftan işitiliyordu. O suretle ki, hayat-ı samimananın hiçbir safhası hiçbir kimse için hatta çocuklar için bile gizli kalıyordu. Katrin bu gürültünün merdivenden inen şişman bir insanın ayaklarından husula geldiğini artık sevk-i itiyad ile biliyordu :

□ Ala ! Dedi. Lavak iniyor ve (Butalu)da onu bulmaya gidiyor.

Janlin gülümsedi, (Alriz'in) bile gözleri bir şule ile parladı.

Katrin kollarını kabartmış dinliyordu :

□ Filoman öksürüyor ! Dedi.

□ Filoman, Lavak'ın en büyük kızı ve Zaheri'nin metresi idi. Daha şimdiden iki çocuğu vardı. Koksu son derecede zayıf olduğu için maden kuyularına inmeyerek çukurda kalburcu kalmıştı.

Zahari alakadar göründü :

□ Filoman mı ? Zan etmem. O hala uyuyor ! Aa şimdiye kadar saat altıya kadar uyumak : Domuzluk !

Sonra bir taraftan ayağına madene mahsus pantolonu geçirirken, pencerelerden birisini itip açdı. Gecenin henüz zail olmayan zulmetleri arasında bu amele mahlası yavaş, yavaş uyanmaya başlıyor, karanlık içinde yer, yer lambaların zayıf aydınlıkları ihtizaz ediyor, gidip geliyordu. Burada kardeşler arasında bir münaza baş gösterdi. Karşıdaki Peronlarda onu dikkatle tarassud ederlerken birisi, Madam Peron'un geceleri (Voru) usta başlarından biriyle yattığını iddia ediyor, diğeri de (Peron'un) artık gündüz işine başlayıp geceleri evine geldiğini ve binaenaleyh Madam'ın başka bir erkekle yatması imkansız olduğunu söylüyordu. Rüzgar, açık kalan pencereden dondurucu hamlelerle odaya hücum ediyordu. Birden bire arkalarından müthiş bir vaveyla duyular. Bu soğğun tesirinden muzdarip olan küçük Yestel'in feryadı idi. Birden bire Maheu, yerinden fırladı. Omuzları soğukdan adeta donmuştu. Öyle küfürler savuruyoduki yanındaki çocuklar ağızlarını bile açmıyorlardı. Zahari ve Janlin yavaş, yavaş yüzlerinin yıkanmasını bitirmişlerdi. Gözlerini dört açan Alriz, mütesil etrafı seyir ediyordu. Birbirinin kucağında yatan iki küçük, Lunor ile Henri gürültüye rağmen uyanmamışlar, aynı zayıf şahkalarla derin derin nefes alıyordu.

Maheu :

□ Katrin, bana şemdanı getir ! Diye bağırdı.

Düğmelerini iliklemekle meşgul olan Katrin şemdanı babasının odasına götürdü. Kardeşleri şimdi kapının aralığından giren hafif aydınlık içinde elbiselerini arıyorlardı. Katrin şemdanı bıraktıktan sonra döndü. Odadaki ikinci bir şamadanı yakarak kahveyi hazırlamaya başladı. Maheu, Yestel'in mütesil devam eden yaygarasından bizar olarak :

(Mabadi Var)

Hidmet-i Umumiye Acentası

Acentamız tarafından yeni yeni eserler tabi ve neşr edilmekle başlanmıştır. Bu eserleri tavsiye ederiz taşrayada göndeririz.

- 1) Tekin değil (Milli hikaye) Ahmet Nureddin beyin 100 para
- 2) Yüzük taşı (Milli Masal) nane Monla 100 para
- 3) Kadın kaç yaşında daha güzeldi (İctima-i bir asır) İsmail Münir beyin (5) kuruşdur.
- 4) Küçük Mirza vakur-ı koçan deyu (Milli Masal) nane Monla nın 4,5 kuruşdur.
- 5) İkinci tahlilden sonra (Milli Hikaye) Ahmed Nureddin bey 100 para bu hafta çıkacaktır. Tavsiye Ederiz.

İlan

Yeni Asır

Kadın İsterse

Muharriri Mehmed Rauf

Neşr olundu fiyatı 40 ve temsil nefimi 50 guruşdur. Merkez-i tevzii : Kütüb hane-i sudi.

Dinle Neyden

Güzide ve genç şair Faruk Nafiz beyin kıymetdar bir mecmua işar eder fiyatı 12 buçuk kuruş merkez-i tevzii kütüb hane-i sudi.

Dondurmacı ve Tatlıcı Aranıyor

Mahir bir dondurmacı ve tatlıcı ustaya ihtiyaç vardır. Sirkeci’de Türkiye Sosyalist Fırkasına müracaattır.

Pastacı ve Börekçi

Bosnalı Emir Lütfullah Efendi

Sirkeci’de Havaca Paşa Cami sokağında yeni küşad edilen fırında, nefis çörekler, börek, baklava vesaire tatlılar bulunur ve her nev-i sipariş kabul edilir.

Moda Kahvesi

Beyazıdda Tramvay Merkezinde

☐ Azizim nereye gidiyorsunuz ?

☐ Haberiniz yok mu dostum. Beyazıd’da moda kahvesi açıldı. Her hususda insanın istirahatını temin edilmiyor. Pazar, cuma günleri Memduh beyin ince sazi, fiyatlar ziyadesiyle bilardosu gayet has ve şık bundan sonra bulamazsınız.

☐ Rica ederim bunu da oraya gönder.

Tenvirat-ı Elektrikiye

İşçiler Yurdu

Elektrik ve telefon tesisatı motor ve dikiş makineleri, gramafon, makine fiyatları pek ahvandır.

Beyazıd’da tramvay yolunda Sirkeci caddesinde Mehmed Nazif ve Ali biraderler.

Kıvılcım

Bugün Kadıköyü’nde kuş dili (...?) 16 mayıs Şehzadebaşı’nda millet tiyatrosu.

Aktör Ziya Beyin Milli Piyesi 2 Perde

Bu müsamereye Raşid Rıza bey, (...?) Yusuf Ziya beylerle Madam Azel bi’l-ateşi orkestrası iştirak edecektir. Şimdiden Hazırlatınız .

3.13 15.SAYI

Birinci Sene – Numara : 15

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

13 Mayıs 1335 – 1919 (Salı) 13 Şaban 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

Müracaat Mahali :

İdareye ait hususat için : Sirkeci'de Hacıpaşa'da Hamam sokağında

Tahrir “ ” “ ” : Bab-ı ali caddesinde Şems matbasında Daire-i mahsusa ilanlar için ayrıca konuşulur.

(Sahibi : Hüseyin Hilmi)

...

Birvakdorf – Rancov Mösyö Kalemensu'ya Almanların mukabil teklifatını natık iki muhtıra vermiştir. / Alman murahhasının muvakkaten Berlin'e döneceği söyleniyor. Almanya başdan başa matem içinde

Amele Teşkilatı

Sermaye'nin Sultan'ına karşı, sa'y-i yalnız ittihad karşı koyabilir.

Dün bir Amele ve Masalih Nezareti teşkil-i lüzumundan bahs etmiş ve er geç ihtiyacın bizi de böyle bir müessese-yi kabulüne mecbur edeceğini söylemişdik. Meselenin bu şekli sırf hükümete tedbir-i işdir ve hükümet böyle bir Nezaret-i ihdasıyla ancak kendi efkar-ı insaniyetperverane ve medeniyesini izhar ve isbat etmiş olacak ihtiyacat-ı ictimaiye-yi bihakk-ı müdrik bulunduğunu gösterecektir.

Çünkü bi'l-nıfs-ı ihraz-ı liyakat ve istihkak edilmeksizin sırf lütuf ve kerim ile alan şeylerin devam pek az ve istirdadı pek kolaydır. Çünkü onu bahş edenlerin yani bi'l-zaruri-i inkılabat-ı siyasiyeye tabi bulunan hükümetlerin hüsn-i niyetleri ve amele proleterleri ne kadar fazla olursa olsun amirleri ebed'el-devam değildir ve günün birinde kendi yerlerine sermayedarın elinde oyuncak olmuş bir takım muhafazakar heyetlerin kaim olmayacağını hiç kimse iddia edemez. Şu halde bir taraftan hükümet kendiliğinden bu insani ve ictimai (...?) idrak ile icabına bakarken diğer amele ve erbabı mesaide bi'l-faal daha (...?) daha müreffeh-i şerait-i hayatiyeye laik olmakla haklarını almağa muktedir bulunduklarını sebat etmelidir. Heyhatna hala müessir olabilmesi için hakkın kuvvete istinad etmesi lazım gelen asırda yaşıyoruz. Binaenaleyh her hak ne kadar celi olursa olsun arkasına kendisine zahir olacak bir kuvvet görmeğe mecburdur. Amelelerimiz ise bu kuvveti bütün dünyanın mütemeddin ve müterki memleketlerinde olduğu gibi mükemmel tensik edilmiş bir teşkilata nailiyetle elde edebilirler, amele kendi başına hareket ettikçe hırsına nihayet olmayan patronun talebinden, zulmünden asla kurtulamamış ve aciz, zayıf omuzları servetin haşın yükü altında ezilmiş, incinmiştir. Fi'l-hakika teşkilat olmazsa amele kendisine verilen her emri ya körü körüne icraya veyahud işini terk ederek sefaletle, mahrumiyetle inceleşmeğe mecbur kalır. Çünkü patron aynı şeraitle ve hatta belki daha ehvenleriyle onun yerine bir diğerini bulmaya ve bu suretle işinin ceryanını temine muktedir. (...?) bir hakkın istihsali uğrunda sokağa atılan o biçare ise hiçbir teşkilata dahil olmadığı cihetle hiçbir tarafda muavenet göremez sürünür. Binaenaleyh ya kendisine teklif edilecek şerait-i kabule veyahud maişatını temin için ahlaksızlık vaadlerine dönülmeye mecbur olur. Şu halde bu teşkilatsızlığın vakitte hakim-i ferman olan ahlak buhranı meselesinde azim bir dahil ve tesiri vardır.

Her neden ise memleketimizde esaslı bir cemiyet ve iştirak-i hayatı tesis edemedi. Pek büyük ümidlerle ve ihtiyaçlarla teşkiline ibtidar edilen birçok müessesat ve cemiyet biliyoruzki lemha-i basar denilecek kadar az bir zaman bile muhafaza mevcudiyet edememişler. bi'l-hassa böyle amele teavün ve tesanüd heyetleri hatta belki kendi varlıklarından kendileri haberdar olamamışlardır. Bunun belli başlı şeyleri böyle cemiyetlerin veya sendikaların ya patronların veyahud patronlara pek ziyade alakadar birkaç serkerdenin delaletiyle ve bu sebt-un-i makus gayelerin teşkil edilmesi veyahud bu teşkilatın bir takım ihtirasat-ı menfaatperestine siyasiye uğrunda alt yapılarak etraflarında samimi ve ciddi bir amele birliği temin olunamamasıdır. Kimimizin pek ziyade teferrüde türemeğe sivrilmeye müştak olmaklığımız, kimimizinde hiçbir imtiyaza tahammül edecemeyecek derecede (çekememezlik) göstermekliğimizde bu sebepler arasında dahildir. Avrupa'da hangi sınıfa ve sanata mensub olursa olsun bir tek amele bulamazsınızki bir sendikaya mensub olmasın. Farzen Fransa'yı ele alalım. Bugün Fransa'nın her eyaletinde muhtelif işçilerin kendilerine mahsus sendikalar bulunur : Mesela kömür amelesi sendikası, tramvay memurları sendikası, şimendifer mermer ve amelesi sendikası, elektrik amelesi sendikası .. Allah .. Allah... bunlar bi'l-ahire kuvvetlerini tazifinin bir gaye etrafında ve kendi aralarında ittihad etmişlerdir ve (İş Borsalarını) vücuda getirmişlerdir. Aynı zamanda bu sendika ve borsaların hepsinin murahhaslarından mürekkeb bir heyet-i aliye (Mesai-i İttihad Cemiyeti Umumiyesi) nam-ı altında Paris'de toplanmakta ve aynı zamanda gayenin cihet-i siyasiyesiyle meşgul olan bir Sosyalist Fırkasıyla da teşrin-i mesai etmektedir. Bu Sosyalist Fırkasının yani bi'l-intica-yı amelenin parlamentoda müteaddid-i mebusları, alem-i matbuatda birçok gazeteler vardır. Binaenaleyh bütün Fransız amelesi birbirlerine müteakabil-i tavan ve tesanüd hisleriyle bağlı mütecanis bir aile teşkil etmekde ve bu sayede hiçbir ameleye hususi olarak bir haksızlığa ve tahakküme duçar olmayacağından aç ve işsiz kalmayacağından ve umumiyetlede istikbalde daha ziyade rahat edeceğinden emin bulunmaktadır. Yüz binlerce azaya malik olan bu sendika ve cemiyetlerin tavan ve ihtiyatı kasalarında tabi o nisbetde doludur. Teşkilat ve bu teşkilatın icra kısmı yine amele tarafından her zaman pek sıkı bir teftişe tabi tutulduğu cihetle bu sayede su-i isti'malatın, entrikalarının önü alınmıştır. Biz kendimizinde bu gazab memleketleri derecesinde muntazam teşkilata malik olmayacağımız zamanın henüz pek yakın olmadığını biliyoruz. Lakin artık amele ve esnafımız göze batacak derecede ayan olan bu

hakikatleri anlayarak sırf kendi aralarında samimiyet ile garezsiz ve avazsız ittihad etmeli menfaatlerinin ancak bu noktada olduğunu idrak ilemelidirler. Bi'l-hassa sulhün akdından sonra daha ziyade gasb-ı şiddet ileyecek olan sermaye hücumu karşısında bugünkünden daha zebun ve aciz bir vaziyetde kalmamak için toplu birer kitle halinde bulunmağa zaman gaib etmeksizin çalışmak elzemdir. Biz bu hususta elimizden gelen, husamıza düşen her vazifeyi ifaya hazırız. Binaenaleyh sosyalizmin ciddi olan Karl Marks bütün cihan-ı sınıf-ı fakire vesayesine karşı her zaman söylediği bir sözü bizde amelemize hitaben yegane çareyi reha olarak bir daha tekrar edeceğiz :

□ Birleşiniz !

Sulh Hükümeti Etrafında

Kont Birvakdorf'un Mukabil-i Teklifi

Paris 11 (T.h.r) __ Kont Birvakdorf Rancov, Kalemensu'ya biri gayr-i kabil tahammül ve kabul-i müteaddid-i şeraitinden diğeri ittihad-ı akvam cemiyetine Almanlar tarafından tanzim edilen bir layihanın tevdiğiyle Almanya'nın ittihad-ı akvama kabulünden bahisle iki mektub tevdi etmiştir.

Reis-i nuzzar Kalemensu bir vech-i ati-i cevabı vermiştir :

“ Müşarik ve müttetik devletler mümessilleri musalahaname şerait-i esasiyesini mukarrer olduğu vecihle muhafaza etmek hususunda haiz oldukları hukukun münakaşasını hiçbir vecihle kabul edemezler. Ancak Alman murahhasları tarafından amel-i nokta-i nazardan vuku bulacak teklifatı nazar-ı itibara alabilirler. ”

Mösyö Kalemensu ikinci mektuba cevaben ittihad-ı akvam cemiyetine mahsus Alman layihasının aid olduğu komisyona gönderileceğini beyan ile Kont Birvakdorf herhangi bir hükümetin Cemiyet-i Akvam meclis-i sulsani tarafından kabulü ve mezkur hükümet tarafından taahüdatı beyne'l-milliyeye ve teslihatın tenkisine rağbet edeceğine dair teminat-ı itasına mütakıb ittihad-ı akvam cemiyetine kabul edileceğine dair muahede-i sulhiyenin birinci maddesini der-i hatır ettirmiştir.

Alman Murahhasları Ne Yapacak ?

Londra 10 (T.h.r) __ Alman murahhaslarında Mösyö (Şukenig) mensub olduğu heyet-i murahhasayı ittihad-ı akvam hakkında Almanlar lehine bazı mütalat-ı havi bir muhtıra vermiş ise de müttetikler ancak fani-yi mahiyetde bir takım tadilat-ı icrasına muvafakat edeceklerdir. Almanlar muahede-i sulhiyeyi tayin edilen on beş

gün zarfında imzaya hazırlamadıkları takdirde müttefikler muahede-i sulhiyeyi daha ağırlaşmak veya başka bir suretle çare tavsiye aramak şekillerinden birini tercih edeceklerdir. Umumiyetle müttefiklerden bazıları muahede-i sulhiyede münderiç-i ahkam-ı muhik ve bir kısmı pek o kadar şiddetli bulmuyorlar. Bir takımında müttefikler düşmanı ahkam-ı mesrudenin infazına mecbur ettiği takdirde iyi bir sulh istisal edileceği mütalasını dermeyan ediyor.

Kont Rancov Birvakdorf irad ettiği manasız ve haddinden fazla nutkundan dolayı umumiyetle müvahıza ediliyor.

Kont Rancov Avdet Ediyor mu ?

Versay 11 (T.h.r) __ Kont Rancov'un hükümet-i rüesasıyla görüşmek üzere bu hafta Berlin'de azimetle on beş gün zarfında tekrar Versay'a avdet edeceğine ihtimal veriliyor. Berlin'den vürud eden nim-i resm-i telgraflarda terk edilecek olan arazi dahilindeki bütün şehirlerde asar-ı heyecan gösterildiği ve müteaddid-i protestolarda bulunabildiği aynı zamanda Fransa Sosyalist matbuatının hatt-ı hareketi kemal-i dikkatle takib edildiği bildirilmektedir.

Alman Murahhaslarının Meşguliyeti

Londra (T.h.r) __ Versay'da bulunan Alman murahhasları son derece meşgul bulunmaktadır. Bunlardan bir çoğu Vaymar ile Versay arasında mütemadiyen icra-i seyahat etmektedir. Burada dermeyan-ı efkar ve mütalata nazaran Alman matbuat-ı muahede-i sulhiyeye karşı müvahızatına nihayet verdiğiinden sonra Almanlar muahedeyi kabul edeceklerdir.

Fransızlar Manevra Ad Ediyor

Almanya'da Matem

Paris 11 (T.h.r) __ Berlin'den bildiriliyor : Mösyö Şaydman irad ettiği bir nutukda şerait-i sulhiyenin Almanya için idam kararı mahiyetinde olduğunu beyan ettikten sonra Kont Rancov'a muahede-i sulhiye ahkamı ile Reis-i cumhur Mösyö Wilson'un 14 nokta-i nazarı arasındaki farkları kayıd etmesi için talimat verdiğini ve Kont'un mu kabl-i teklifatda bulunmağa memur edildiğini ilave etmiştir. Alman meclis-i milliyesi pazartesi günü için içtima-i davet edilmiştir. Bütün bu manevralara ceza-i ehemmiyet atf ediliyor. Almanya'da alamet-i hazin olarak bütün umumi eğlencelerden sarfinzar edilmiştir.

Üçler ve Dörtler Meclisi

Paris 11 (T.h.r) __ Paris’de ictima etmiş olan dört hariciye nazırı el-yevm-i İtalya ve Yugoslavya arasındaki münazeun-fih-i mesele-i tetkik etmektedir. Henüz bir itilaf kararlaştırılamamıştır.

Paris 11 __ Üçler meclisi Yugoslavya’nın Avusturya Almanya cihetindeki hududları hakkında komisyon mahsus tarafından tevdi edilen raporu müzakere ve kabul etmiştir. Merkezi (Klagenfurt) olan (Kartina) havalisinde ahalinin fikri istimzac edilecektir.

Avusturya Murahhasları Kaç Kişi ?

Paris 11 (T.h.r) __ Viyana’dan haber verildiğine göre Avusturya murahhasları şu zevatdan mürekkebdir.

Yalnız Mösyö Rusnar salahiyet nameyi haiz bulunacaktır. Profesör Kerter, Şan Baver müşavir sıfatıyla bulunacaktır. Doktor Kalayin umur-ı hariciye Peter Aykof ve Rişar Şöller umur-ı maliyeye bakacaktır. Bundan başka müdafa-i maliye, Pöller ve muhaberat için iki zat bir mütahsis bulunacak on iki kişide eyaleti temsil edecektir.

Heyeti meyanında altı gazeteci, altı kadın, altı katip, dört katibe, dört teşrifatçı ve bir postacı bulunacaktır.

Londra 10 (T.h.r) __ Ağlebi ihtimal Avusturya heyet-i murahhasasının Mösyö (Lamarş) riyaset edecektir. Bu hususta meşhur avukatlardan Doktor (Kalayin)danda bahs ediliyor.

Avusturya Sulhü Nerede Akd Olunacak ?

Paris 12 (A.A) __ Sen Vuvaz valisi maiyyetine bazı mütahasis memurlar olarak Sen Jerman anlaya gitmiş ve orada birkaç köşke vaziyet etmiştir. Bu köşkler kariben kalacak olan Avusturya – Macaristan murahhaslarına tahsis edilecektir. Mamafih bu kuşaklar Avusturyalılarla Macarların muhaberatına imkan bırakmayacak derecede yekdiğerinden uzak olacaktır. Konferanslar şatoda akd olunacaktır. Umum-i ictimada büyük holde akd olunacaktır. İctima salonu yanında bir oda gazetecilere tahsis edilmiştir.

Bulgar Murahhasları da Gidiyor mu ?

Paris 11 (T.h.r) __ Boti Pariziyen gazetesi yazıyor : Her türlü ihtimale nazaran Bulgar murahhasları dahi (Sen Jermen)de ikamet edeceklerdir.

İmzadan İmtina Olunursa

Dörtler meclisi cumartesi günü ictima ederek muahede-i sulhiye hakkında Almanlar taallul gösterdikleri takdirde ittihaz-ı lazım gelen tedbir-i tetkik etmişlerdir. Reis-i cumhur Wilson haziran ortasında Waşington’a avdet edecektir.

Alman Cumhuriyeti Bayrağı

Brüksel 11 (T.h.r) __ Almanya Cumhuriyeti yeni bayrağı için Belçika’nın milli renklerini teklif etmesi üzerine Belçika hükümeti Düvel-i müttefika ve bitaraf devletler nezdinde resmen protestoda bulunarak bu teklifin kabul edilmemesini talep etmiştir.

Sulh Muahedesi ve Leh Murahhasları

Paris 10 (T.h.r) __ Lehistan heyet-i murahhasası Tan gazetesine bir vech-i ati-i beyanatda bulunmuştur. ‘‘ Lehistan müstakil ve hukuki hükümdarı haiz bir memleket olarak tasdikine ve endişe-yi izmihlalimizin zevaline şahid olmak biz fevka’l-ade bir hass-ı server tevliid etmiştir. Bize temin edilen vaziyetin heyet-i umumiyesinden memnunuz. Lehlilerin büyük bir ekseriyeti birleşmiş bulunuyor. Taleb ettiğimiz şerait-i siyasiye bize temin edilmiştir, münafa-i iktisadiyeyi kafi görüyoruz. Umumun pek o kadar vakıf olmayıb bize taksimimizden evvel Lehistan hükümetine aid olan araziye bile tavizat ve tazminat iade eden maddeden dolayı takdir etmenizi beyan ederiz.

Bize bir takım kuyud-ı ihtiraziye dermeyanına müsaade edildiği takdirde Dançing meselesinin bi’l-hassa komşunuz Prusyalıların mizacı itibariyle tahlil ettiğimiz neticeye münceri olmadığını söyleyebiliriz. Beyne’l-milel bir hale ifra edilen araziye gelince burada bizim için muhafız bulundurmak ve hatta sahili ve limanı ve civarını tahakküm etmek imkanı mevcut olup olmadığını bilemiyoruz. Aynı zamanda Poznan’ı ve Garbı Prusya hududunun iki noktası hakkında kuyud-ı ihtiraziye dermeyan edilebilirse de teferrüata mutalık bu iki noktasında hal edileceğini koyan ümid etmekteyiz. Lehistan’da sükun ve sükunet temin edilmiştir. Avrupa ve müttefikler ikmal ettikleri vazifenin netayic-i adilane ve hasenesi nokta-i nazarından şayan-ı tebrikler. ‘‘

İttihad Erkanının Mahkemesi

Dördüncü Gün

Bab-1 Ali Meselesi – Said Halim Paşanın Yalısında - Harbin Tevkifi – Telgraflar ve Vesikalar - Teşkilat-ı Mahsusa'nın İç Yüzü - Turan Nedir ? - Divan- 1 Harbde Milliyet Meselesi

Birinci Celse

Ferik Mustafa Nazım Paşa'nın taht-ı riyasetinde müteşekkil olan Divan-ı Harb Örfidün dahi ba'de'l-zeval saat birde bi'l-ictima İttihad ve Terakki merkez-i umumi azalarının muhakemesine devam etmiştir. Makam-ı iddiada Başmuavin Cemil ve müdafa-i mevkinde Haydar Rıfat, Sadettin, Şefkati, Mahmud Mahir, Pişon beyler vesair-i vükela-ı davayı bulunuyorlardı. Maznun-i merkez kumandan-ı saiki Cevad, Midhat Şükrü, Ziya Gökalp, Küçük Talat, Rıza ve Talat beyler mevki-i mahsuslarında idiler. Reis Paşa tarafından verilen emir üzerine maznunlardan Cevad beyden maadası dışarı çıkarıldı. Bunun üzerine geçen celsede mevzu-i bahs olan telgraf kıraat edildi.

Telgraf Sureti :

“ Galatalı Halil'in komitece tacziyesi matlubdur. Emanet postadan alınarak icabında ahaliye tevzi olunabilir. “ Telgrafnamede Atıf ve Aziz beyler imzaları ve Cevad beyin tasdiki bulunuyordu tacziyesinin sebebi olarak, vazife-yi hıyanet cihet-i zikir ediliyordu.

Ba'dehu diğer bir telgraf okundu : Buna da Cevat beyin tasdikiyle Ahmed Eyüp bey ve refikasına elli lira itası için Trabzon'a keşide edilmiştir.

Cevat Beyin İfadesi :

Cevat bey muamelat-ı cariyeye meyanında böyle bir telgraf keşide olduğunu, dosyaların tedkiki neticesinde sebep keşidesi tevzi edeceğini beyan ve teşkilat-ı mahsusanın tasfiyesi hakkında Harbiye Nezaretinin bir emrini kıraat ve bazı izahat ita etti.

Ba'dehu zabıt katibi tarafından Halil Paşa'dan Midhat Şükrü beye keşide edilmiş bir telgrafname kıraat edildi. Telgraf-ı Azmiyet ve Balıkesir ve havalisindeki murahhas-ı mesuller vasıtasıyla emniyet-i hususiye ve kamile-yi haiz-i zevatın intihab-

ı vesaret-i azam-ı lüzumundan bahisdi. Bunun üzerine Cevad bey, muamalatın ekseriyetinden Çanakkale hareketi itibariyle İstanbul'un emniyet ve asayişinin yalnız kendi uhdesine malul bulunduğundan, bu gibi mesailde cemiyetin icra ettiği rollerden malumatı olmadığından ve teşkilat-ı mahsusanın bir daire-i resmiyeden ibaret olması hesabıyla esasen cemiyetin nüfuzu olamayacağını zan ettiğinden bahsetti.

Ba'dehu Bahaddin Şakir beyin Talat bey vasıtasıyla merkez-i umumiye keşide edilen bir telgrafnamesi kıraat edildi. Bunda gönüllülerin Artvin istikametinde gönderilmesi lüzumu bildiriliyordu.

Reis Paşa, bu telgrafın merkez-i umumi ile teşkilat-ı mahsusa arasında münasebet olduğuna dair aşıkâr bir delil olduğu halde bunu niçin tasdik etmediğini sorması üzerine Cevad bey bunun kendi zamanına aid bir muamele olmadığını beyan etti.

Ba'dehu muhakemeye Midhat Şükrü bey celb edildi.

Midhat Şükrü beyin isticvabı :

Nesimi Sarım beyin vilayet-i umuruna müdahale hakkında valinin ifadet-i hakkındaki fikriyle cemiyete şikayet-i mucib-i ahvalden dolayı birçok müracat vuku olduğuna göre bu halin hükümete müdahale manasını tazmin edip edemeyeceği hakkındaki kanaati soruldu Midhat bey cevaben Sarım beyin bu hareketini ve vuku bulan şikayetin hükümete tebliği edildiğini söyledi.

Bahaddin Şakir beye Ermeniler hakkında hüsn-i muamele gösterilmesi için keşide edilen telgrafname cevabına dair Midhat Şükrü beye irad edilen bu meselenin harbdan evvel ceryan ettiğini ve maksadın telgrafınada izhar olduğunu beyan etti.

Ba'dehu Cevad beye araya edilen Bahaddin Şakir beyin telgrafnamesi Midhat Şükrü beye de gösterildi. muma-ileyh den bunun teşkilat-ı mahsusaya bir sühulet olmak üzere bu vasıta ile keşide edildiği esasen merkez-i umumiyenin darü'l-eytam ve hilal-i ahmere bu gibi muavenetlerde bulunduğunu binaenaleyh keyfiyetden irtibat-ı manası çıkamayacağını izah etti.

Doktor Nazım beyin cemiyetin erkanını alıp götürmesine niçin mümaneeet edilmediğine bundan cemiyetin hakkı bazı muamalatı olduğu iştıham edildiğine dair sorulan sualede muma-ileyh evrakın Teceddüd Fırkasına devir olunmak üzere tasnif olunduğunu Nazım beyin firarı kimsenin hatrına gelmediği için mani olmak hususunda

teşebbüs edilmediğine ve bu evrak meyanında Nazım beyin kendisine aid bazı evrak-ı hususiyesi bulunduğu ifade iledi.

Ba'dehu harb-i umumiye duhulden evvel Said Halim Paşa'nın yalısında bir ictima vuku olmayıb harbin bir emir-i vuku olduğundan sonra ictima edildiğinden ve Said Halim Paşa'nın sadrazamlıktan Karadeniz hadisesinin ertesi günü istifa ilediği ve ictimada Karadeniz vakana rağmen harbin önünü almak tekrar ilediğinden bahs etti ve vakıf olunan yaraların ise milli iktisad bankası teşkil olunmak üzere vakıf edildiğini ve Dahiliye Nezareti ile şehremaneti arasında ceryan etmiş bir muamele-i resmiye olduğu beyan edildi.

Muhakemeye Ziya Gökalp celb ve Yeni mecmuadaki makaleleri hakkında bazı izahata itasından sonra (Turan nedir ?) makalesini mevzu-i bahs ederek bu asrını millet asrı olduğundan Türk'ünde artık Türklüğünü anlaması lazım geldiğinden kendisi, her millet-i muhterem gördüğünden, bir Türk'ün harsı ne kadar kabul ederse Ermeni, Rum vesaire milel-i muhtelifenin her senede hiçbir vakit muarız olmayacağından, Osmanlılığın bir devlet camia-yı siyasiye olduğundan, binaenaleyh Türklüğün lüzumundan uzun uzadıya bahs etti. İrad edilen sualde Yeni mecmuanın idare müdürü olmadığını, binaenaleyh merkez-i umumiden mecmua namına ne kadar yara aldığını bilemeyeceğini ve kendisinin katiyen yara aldığı cevabını verdi.

Ba'dehu irad edilen sualler üzerine bir vech-i ati-i ifadetde bulundu.

□ Harb-i umumiye duhul için merkez-i umumide müzakere ceryan etmedi. Said Halim Paşa'nın yalısındaki ictimai Karadeniz hadisesinden sonra vaka olmuşdu. Orada reis-i umumimiz bize başlanan harbi tevkif etmeğe uğraşacağından bahs etti. Tabi buna bizde iştirak etmiştik. Merkez-i umumi reside dahil olduğu halde on azadan ibaretti. Meclis umumi ise müntahabdı ve yirmi ile elli arasında idi. Merkez-i umumi azalarının harbden evvel maaşları otuzar lira iken harbden sonra elli ve daha sonraları yetmiş liraya kadar iblağ olundu.

Seferberliği ilanı içinde merkez-i umumiyede müzakere ceryanı etmedi. Babı-ı ali vakası esnasında merkez-i umumi faaliyetde değildi. Hadise bi'l-ahire haber alındı. Edirne'nin verilmemesi için bazı tezahüratda bulunmak üzere ahalinin toplandığı zehabi hasıl olmuşdu. Vakada esas bendeniz bulunmadım, yalnız işitdim.

Fırkanın evrakını Doktor Nazım beyin kaçırdığını bi'l-ahire haber aldık. Katıb-i umumide bundan bizim gibi vaktiyle haberdar olamamışdı.

Vakıf paralarla bir banka tesisi düşünülüyordu. Merkez-i umumide tehcir meselesi, icabat-ı harbiyeden olduğu suretinde telakki edilmişti. Bu acil tedbir ve icra atandı.

Bahaddin Şakir, Doktor Nazım beylerde dahil olduğu halde bu kanun-i esasinin merkez-i umumide yapıldığı gayr-i vakadır. Esna-i tehcirde nehib ve garet-i vesaireden bi'l-ahire haber alınarak Dahiliye ve harbiye nazırlarına bu işin mana-yı tevessül edilmesini hususi olarak söyledik. Bunun üzerine divan-ı harbler teşkil ve heyet-i tahkikiyeler azam edildi. Bazı tacziyelerin vakasında haber aldık.

Ba'dehu bu mesele hakkında mebusan vasıtasıyla niçin istizah yapılmadığı hakkındaki sualede merkez-i umumiye'nin meclis-i mebusanlarda alakası olmadığını söyledi. Ve devamla :

□ Merkez-i umumi teşkilat-ı harbiyeyi idare ederdi. Mebuslara propaganda yapmazdı. Propaganda yapmak salahiyeti dahilinde değildir. Yalnız hususi olarak mebuslarada söylenebilirdi.

Meclis-i umumiye'de müzakere edilecek mevad-ı muayyendir. Meclisde vükelanın bulunması lazımdı. Çünkü onlar fırkanın en uz evladı, en kemal dimalarıdır. Eğer gelmezlerse teşkilat başka bir yol tutar, hükümet başka bir yol ve evrakda bir anlaşamamazlık hasıl olur.

Ruznameyide reis-i umumi tanzim eder. Reis-i umumi, sadrazam olduğundan tabi hükümetin meham-ı umuruna işhas-ı hariciyeyi karışdırmak istemez.

Ba'dehu yarım saat istirahat edileceği tebliğ olunarak heyet-i hakime salonu terk etti.

İkinci Celse

İkinci celseye saat dörtte mübaşeret edildi maznunlardan Ziya bey bulunuyordu. Vakıf edilen paraların menafi kimlere aid olacağı ve bu parada gayrimüslimlerin dahi hakkı bulunduğu ve binaenaleyh ne suretle evkaf-ı islamiyeye tevdi edildiğine dair irad edilen asliye bazı cevaplar verdikten sonra muhakemeye Atıf bey celb edildi.

Atıf beyin isticvabı :

Teşkilat-ı mahsusa hakkında irade-i seniye olmayıp meclis-i vükela kararıyla teşkil olunduğunu, bidayet-i teşkilinde kendisinde bulunduğunu, umur-ı teşkilin

şifahen tebliğ edildiğini, tahrir-i emrin olması muhtemel ise de şimdi hatırlayamadığını, Süleyman Askeri beyin komisyon reisi olduğunu, teşkilatın kasa ve veznedarı bulunduğunu, harbiye tahsisat-ı mesturesinden para alınarak mukabilinde makbuz verildiğini Teşkilat-ı mahsusa ile merkez-i umumi arasında alaka yoksa da muhabere ceryan etmesi muhtemel olabileceğini beyan etti.

Ba'dehu zabıt katibi tarafından evvelce kıraat edilen telgrafnameler rusaik-i kıraat edildi.

Bahaddin Şakir bey kendileriyle muhabere edecek belkide bir vasıta bulamadığı için Midhat Şükrü beyi tavassut ettiğini zaten onun usule riayet olmadığını, gönüllü teşkilatında taşrada teşkilat olmadığı için katibi mesullerin tavassutunu rica ettiklerini fakat buna Midhat Şükrü bey tavassut ilediği vilayet-i şifresiyle muhaberenin ordu şifresinin bulunduğu yerlerde olması muhtemel bulunduğu ve vakıf edilen paraların ekmeklerden hasıl olan ceza-i temettüden ibaret olduğunu söyledi.

Ba'dehu bab-ı ali vakasında İstanbul'da bulunduğu fakat romatizmadan muzdarib olduğundan o aralık evden çıkamadığından, merkez-i umuminin o sırada mesdud olup kendisinin avukat aza bulunmadığından, muharebenin bidayetinde, merkez-i umumide olmadığından Doktor Nazım beyin, evrakı kaçırmaması hesabıyla kalben katıb-i umumiye me'a-haza ettiğinden, o evrak olsaydı, şimdi bütün müzakaratın safahatıyla tevzi edeceğinden, Doktor Nazım beyin yalnız kendi evrakını almasını isterken ayıramayarak bütün cemiyetin evrakını göstermiş olduğundan ve bab-ı ali vakasından ne kadar sonra merkez-i umuminin ihtima ettiğini bilmediğinden bahs ederek dışarı çıktı.

Muhakemeye Rıza bey celb olunarak bir vech-i ati-i ifadetde bulundu :

Rıza Beyin İfadesi :

Harb-i umumiden evvel resmi bir mahafilde merkez-i umuminin ictimayı bilmediğini Said Halim Paşa'nın yalısındaki ictimadan haberdar olmadığını, harb-i umumi ilanı esnasında Trabzon'da olup, son kongrede bulunduğunu, temettüden bir şirket teşkiliyle bir banka yapmak tekrar ettiğini, Said Halim Paşa'nın bu hususdaki ihtirazatından malumatdar olmadığını vakıf meselesinde verilen kararın salahiyet meselesini tezkir için değil ortada dönen dedi kadıların derece sıhhatini anlamak üzere

ictima edilmiş olduğunu temtaün, gayr-i meşru olmadığını fakat Kemal beyin daha iyi izahat verebileceğini söyledi.

Ba'dehu teşkilat-ı mahsusa ile merkez-i umuminin hiçbir alakası olmadığını evvelce müteaddidi defalar arz ettiğini söyledikten sonra zabıt katibi tarafından vesaik ve telgrafnameler kıraat edildi.

Bunun üzerine yine evvelki ifadesini tekrar ve bu telgrafların dolayısıyla gelmiş olacaklarını beyan ile teşkilat-ı mahsusanın ulvi bir maksadla tesis ettiğinden bahs etti. Ve sözüne devamla :

□ Mesela tehcir edilen kabileler refakat için mevzi bazı teşkilata müracaat edilmişti. Maalesef bunada teşkilat-ı mahsusa namı verildi. Zan edersem bu kelime hatası bunlara sebep oluyor.

Doktor Nazım beyin cemiyetin evrakı beraberinde götürdüğünü de bi'l-ahire haber aldık.

Bunun üzerine muhakemeye Küçük Talat bey celb olundu.

Talat bey ne diyor ?

Bab-ı ali vakasında İzmir'deydim. (229) kongresinde avdet ettim. Vakıf edilen paranın umur-ı seniye ve hayriyede istimal edilmek üzere vakfiyeti kabul olundu. Temettüğün fi'l-hakika ahali-i hıristiyanienin parasındanda hasıl olduğunu kabul ederim. Fakat Kemal bey bununla seksen, doksan bin fakiri beslemiş müteaddid-i aşhaneler açmışdı ve bu fakir içinde zan edersem kırk binde ahali-i hıristiyaniyede idiler.

Kongre mesul edilemez, o bir şahsi manevidir. Eğer bu paraların gayr-i meşru olduğu zan ediliyorsa, paralar yerindedir, ona hükümetçe vaziyed olunabilir.

Teşkilat-ı mahsusa ile merkez-i umuminin hiçbir alakası olamayacağını evvelcede söylemişdim. Ben ancak harbiye Nezaretinin emrinde bir daire-i resmiye olan bir teşkilat-ı mahsusa tanıyorum.

Said Halim Paşa, Rusların boğazlarımız ferda-yı taaruzunda bizi sahil hanesine davet etti. Bir bayram olduğunu hatırlıyorum. Ve bize bazı izahat verdi. Vükela yokdu.

Girdiğimiz muharebenin tevkifi için nokta-i nazarını izah etti. Bizde tabi bu suretle harbe iştirakımızı arzu etmezdik. Dinledik ve muvafakat ettik, Doktor Nazım beyin, fırkanın evrakını götürdüğünden ben sonra haber aldım. Bendeniz, paşa hazretleri daha evvel fırkadan ve merkez-i umumi azalığından istifa etmiş idem. Binaenaleyh gerek merkez-i umumi gerekse fırka ile alakam olamazdı.

Ba'dehu çarşamba günü saat onda devam edilmek üzere muhakemeye ba'de'l-zeval saat beşde nihayet verildi.

Liman Meselesi

Havran Kazası Münasebetiyle

Mütarekenin akd-ı tarihinden beri İstanbul limanı her millet ve bayrağa mensup birçok ve tüccarı sefineleriyle doldu. Ancak bunların liman dahilinde işgal iledikleri mevkiiler o kadar gayr-i muayyen, o kadar kifa tabi ve karmakarışık ki her gün yeni ve elim bir kazanın vukua gelmemesi sırf bir emir-i lütuf-ı rabbani telki edilebilir. Bir aydan beri sık sık tekrar eden vapur kazalarının yegane sebebi limanın bu karmakarışık galibaliğinden başka bir şey değildir. Limanımızda her gün köprüden Kadıköy'üne Haydarpaşa'ya adalara boğaz içine birçok vapurlar seyir ve sefir ediyorlar ve her seferlerinde aile ve ev , bark sahibi binlerce kişiyi taşıyorlar. Binaenaleyh bu kadar insanın hayatını daimi bir tehlikeye maruz bulundurmamak için limana bir az intizam vermek, şamandıra mahallerini katiyen tayin ilemek ve güzergahları açık bulundurmak kifayet ettiği halde buna dahi tevessül edilmemesi bilemeyiz ki ne suretle tefsir edilebilir.

İstihbaratımıza nazaran liman dairesi otuz şamandıra için bir hazırlamış olub bunlara altmış vapur bağlanacakmış. Herhalde ne yapılacaksa bir an evvel yapılmalı ve bütün memleketi dağdar edecek muazzam bir facianın zuhuruna meydan bırakmamalıdır.

Mevki-yi Harbde Memurların Tekaüdü

Mevki-i harbde ifa-yı vazife eden memurun esna-i tekaüdlerinde geçen müddetin bir senesinin iki sene adı hakkında tekaüd-i nizamnamesinin ikinci maddesindeki sarahatın menatik-i harbiyede bulunan memuruna şamil olup olmayacağı hakkında şuray-ı devlet, maliye, nafia dairesine müzakarat ceryan etmiş

ve malumatına müracat edilmek üzere harbiye Nezaretinden bir memurun celbine karar verilmiştir.

Şuun

Akd

Namlızade Hakkı bey merhumun büyük kerimesi hanım ile Muharririn-Osmaniye'den Nebizade Ahmet Hamdi beyin emr-i mesnun-i akdları dün Hamdi beyin Ayaspaşa'da kain-i hanelerinde icra kılınmıştır. Tarafına yaman ve saadet-i temenni ederiz.

Yeni Divan-ı Harb-i Müdde-i Umumisi

Memuriyetine hitam verilen Divan-ı Harb Örfimüdde-i umumisi Nizami beyin yerine adliye Nezareti müsteşarı Muammer beyin müsteşarlık uhdesinde kalmak üzere tayin edildiği müstahberdir.

□ Adliye müsteşarlığına mezahib müdürü Baha beyin tayin edildiği hakkında da bir rivayet-i deveran etmekde ise de derece-i sıhhati anlaşılmamıştır.

Yeni Tevkifat

Mirliva Rıza Paşa, sabık-ı depo kıtat-ı müfettişliği heyet-i erkan-ı reisi İzmirli Yüzbaşı Ethem, müessesat müfettişi refakatinde bulunan Binbaşı Rıza, İstanbul mebus-ı sabıkı Salah Haymceviz beyin kayınbiraderi Yüzbaşı Naci ve yaverlikden mütekaid Şevket Cemal beyler cihet-i askeriyece tevkif edilerek Divan-ı Harb Örfi tevkifhanesine azam edilmişlerdir. Dünden beri bunlar ile birlikde tevkif edilenlerin adı on ikiye balığ olmaktadır.

□ Tevkifhane-yi örfide mevkuf bulunan garnizon kumandanlarından Binbaşı Kazım bey bir ay tedavi görmüş Savbi hastahanesine nakil olunmuştur.

İsticvab

Dün Divan-ı Harp örfi heyet-i tahkikiyesinde altıncı ordu kumandan-ı sabıkı Halil Paşa ile Sapançalı Hakkı ve Erkan-ı harbiye kaymakamı Agah beyler isticvab olunmuşlardı.

Harb Kazançları Vergisi

Harb kazançları vergisi hakkında Maliye Nezaretine ihzar edilen kararname-i layihasının tetkikatı hıtam bulunduğundan layihanın bab-1 aliye derdest-i takdim olduğu müstahberdir.

Sultan Hamid'in Yazı Masası

Hakan-ı Mağfur Sultan Abdülhamid Han-ı saninin kendi yazı masasının şehremanet-i muhasebecisi beyin dairesindeki makamında yazıhane olarak istimal edildiği haber alınmıştır. Rivayet-i vaka-yı sahih ise bu kıymetdar eşyanın müzede muhafızı daha muvafık olur zannındayız.

Trabzon Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti

Trabzon muhafaza-i hukuk-i milliye cemiyeti namına Avrupa'da müslümanların hukukunu müdafa etmek üzere bu günlerde bir heyetin Paris'e azimet edeceği müstahberdir.

Şura-yı Devlet Heyeti Umumiyesi

Şura-yı devlet heyet-i umumiyesi dün Mülkiye dairesi reisi Celal beyin taht-ı riyasetinde ictima ederek ashab-ı masalih a aid bazı evrak ve istidanın tetkikatıyla iştilal ilemiştir.

Mamuretü'l-Aziz'de Amerika Heyeti

Mamuretü'l-Aziz 8 __ Beş zatdan mürekkeb Amerika iâşe heyeti şehrimize gelerek üç gün bîkes ve yetimlerin ahvalini tetkik ve vazife-yi insaniyesini ifa ile dünkü gün Sivas'a müteveccihen hareket etmişlerdir. Bu rica haklarından fevka'l-ade-yi ihtiramatda bulunulmuştur.

Köprü Müruriyesi

Köprü müruriyesi için şehremanetince darbhanede yirmilik paralar cesametinde perc veya sair-i madende fişler tabi edileceği haber alınmıştır.

İhracat-ı Rüsumi

Gümrük ihracat-ı rüsminin şimdiye kadar yarım asır evvel yapılan tarife mucibince yüzde bir olarak ahz edilmekte olduğu Maliye Nezaretince nazar-ı itibara alınarak ba'de-ma raic-i cari üzerinden istifası hakkında bir kararname layihasının tanzim edildiği ve bu günlerde bab-1 aliye takdim kılınacağı müstahberdir.

Harikzedeler Hakkında

Muhık ve Musib Bir Mütala

Yazılıyor :

Son seneler zarfında sık sık zuhur eden harikler hesabıyla cami havalilerinde şurada burada sefil ve perişan sorunun harikzedeler meyanında şüphesiz memurundan olanlar ve malik oldukları müteaddid-i mülkleri yanan musibetzedeler vardır. Bu (...?) hakkında ianeten üç beş kuruşdan vermekden ise kendilerine nukud-ı mevkufa ve emval-i itam gibi bela-i nema bekleyip duran büyük sermayedarlarımızdan müsaid-i şerait ile ve topluca bir para ifraz edilmesi birçok harikzedenin iskan ve ivası hem şehrin imarı ve hem de nukud-ı itamın nemalandırılması nokta-i nazarında daha münasib olur zan ediyorum.

Bu istikrazlara tabii memurundan olanlar kefaleti müteselsile ile ve yedilerinde koru arsaları kalan müsibetzedelerinde arsalarında bir kısmının tefriği ile karşılık ve teminat göstermek pek mümkündür. Bu hususda alakadar makamının nazar-ı dikkatini celb ileyerek esasen mağdur olan bu zavallıların, birde ağır faizlerle üzerine hücum edip bu sebtun-i soymaya çalışan fırsat yoksulu tefecilerin zalimane maruz bırakılmasını temenni ileriz.

Şehremanetinin Meşkur-i İcraatı

Cemil Paşa öteden beriden kamyonlar tedarik ederek bir haftadan beri İstanbul sokaklarında biriken yetmiş bin araba süprüntüyü kaldırtmakla iştigal etmektedir. Bazı çekicilerin ve seyyar kasapların sokak sokak dolaşmaları öteden beri Cemil Paşanın gözüne batıyor. Hatta ilk Şehreminiliği zamanında bunun memnu olduğu hakkında bir talimatname neşr etmişti. Meşar'ül-aleyh-i emanetden imkanını mütakıb terk edilen bu usul yeniden kabul edilmiş ve böyle sırık üzerinde ciğer satan esnafın taciz edemeyeceği ve mülklerinin müsadere olamayacağı kendilerine tebliğ edilmiştir. Seyyar satıcıların yavaş yavaş ortadan kalktığı gibi daha Cemil Paşa talimatnamesini neşir etmeden birçok dükkanlar camekanlarını takmaya başlamışlardır.

Cemil Paşa her şeyden evvel şehrin sıhhatini alakadar eden fenalıkların önünü almaya uğraşmaktadır.

Zaman Gazetesi

Zaman refikamız dün mütেকamil ve zarif bir kisve ile tekrar intişara başlamışlardır. Refikamızı tebrik eder ve muvaffakiyetine daha han oluruz.

Arpa Mübayası

İaşe müdüriyeti beraberlerinde bulunan bir milyon kilo arpanın şehremaneti tarafından doksana para fiyatla mübaya edileceği haber alınmıştır.

İthalat ve İhracat Hakkında

İthalat ve ihracat hakkında müzakaratda bulunmak üzere dün Dahiliye müsteşarı Timo Leon Efendinin taht-ı riyasetinde bir komisyon akd-ı ictima etmiştir.

Mark Fiyatında Tenzil

Londra 10 (T.h.r) __ Mukaddemat-ı sulhiye şerait-i neticesinde mark fiyatı Cenevre'de (40) santime tenezzül etmiştir.

Telgraf Haberleri

Macaristan ne halde ?

Bükreş 11 (T.h.r) __ Macar Bolşeviklerinin müttefiklerinden mütareke talep etmeleri üzerine Romanya kıtatı 7 mayısta (...?) nehrinin sağ sahilinde tevkif etmiştir. Beş gün devam eden beyhude müzakereden sonra teklif-i vakinin Macar Bolşevik hükümeti tarafından Romanya'ya arkadan hücum etmek üzere Rus Bolşeviklerine vakit kazandırmak için icra edildiği anlaşılmıştır.

Esasen bunların mukavemeti gecikmemiş ve Romanyalılar bundan bir gün evvel Dinyester üzerinde Bolşeviklerin şiddetli taaruzlarına maruz kalmışlardır. Romanya hükümeti Budapeşte üzerine yürümek zamanının hulul ettiğine kanaat getirmiştir.

Stokholm 11 __ Bolşevikler Trocki tarafından müdafa edilen (Marikaral)a taaruz etmişlerdir. Saatlerce devam eden bir muharebeden sonra Bolşevikler kilitli malzeme-yi harbiyeyi terk ederek ricat etmişlerdir, beyazlar (Oravudu) istikametinde yirmi kilometre ilerleyerek (Tenişa) fırkasına vasıl olmuştur.

Lenin Niçin Cevap Vermemiş ?

Londra 10 (T.h.r) __ Seyyah şehir (Tansan) tarafından dermeyan edilen 17 nisanda Düvel-i müttefika tarafından kabul edilmiş olan teklifatın ancak dün Rusya'ya

vasıl olduğu haber alınmıştır. Bu haber üzerine Lenin'in mezkur teklifiyle ne için cevap vermediği tevziğ etmiştir.

Fransa ve Britanya hükümetleri telsiz telgrafla tebligatta bulunulmasına tarafdar olmamışlarsada Reis-i cumhur Wilson bunu kabul etmiştir. Amerika hükümeti Mösyö Kalemensu'nun muvafakatı olmaksızın teklif hakkında Lenin ile muharebeye girişmek teşebbüsünde bulunmamıştır. İskandinavya memleketleri dahil kabul etmediğinden telgraf vasıtasıyla teklifin tebliğine imkan hasıl olmamıştır. Binaenaleyh Doktor (Nansen)in mezkur teklifi ne suretle tebliğ ettiği anlaşılamamıştır. Fakat dün Doktor (Nansen)in Rusya'ya azimet etmek üzere hazırlıkta bulunduğu sırada mezkur teklifin Moskova'ya tebliğ edildiği anlaşılmıştır. Mea-haza gazetelere nazaran Bolşevik rical-i mezkur teklifde Rusların aklıktan bitap düşmüş aile telakki edilmesi ve iâşesini tediyeeye amade bir memleket farz edilmemesi hesabıyla bunu kabul etmeyeceklerini yazıyor.

Fransa – Lehistan

Varşova 10 (T.h.r) __ 3 mayısta teyid edilen milli bayramlar münasebetiyle Fransa hakkında hazim-i tezahürat-ı samimanede bulunulmuştur. (Kistoti) meydanının ba'de-ma (Kalemensu) meydanı tevessüm edilmesi karargir edilmiştir. Lehistan ahalişi şu sırada Kalemensu'ya karşı büyük bir muhit-i perverde etmekde ve istirdad edilen İstiklal-i milliye'nin başlıca ameli telki ilemekdedir.

Lehistan Bayramları

Varşova 10 (T.h.r) __ Bir mayıs müsadif-i amele bayramı ile üç mayısdaki milli bayram münasebetiyle Lehler tarafından ilan-ı şadmanı için yapılan tezahürat Yukarı Silezya Alman matbuatının hayretini mucib olmuştur.

İki yüz bin amele Alman memurlarının gözü önünde Lehistan'a tabi olmak arzusunu izhar etmiş ve Alman ordusunda bulunan eski zabitanın birçokları resmi elbiselerini labis oldukları halde esbabı var olarak bu tezahürata iştirak etmişlerdir. Alman matbuatı Almanlaştırmak siyasetinin iflasından bahisle Silezya'ya muhtariyetname verildiğinden dolayı hükümete hücum etmektedir.

Fransa'nın İstikrazları

Paris 11 (T.h.r) __ Meclis-i ali bütçe komisyonu (Bank Dufrans) muvafakat ettiği avansların üç milyarda verilen nakdiye miktarının dört milyara iblağ-ı maksad-ı

matuf olarak Maliye nazırı Mösyö Kaluç tard-ı tevdiğ edilen layiha-i kanuniye istima etmek üzere Mösyö (Ranol Berde)nin taht-ı riyasetinde etmiş ve layiha kabul etmiştir.

Alman Vapurlarının Teslimi

Barselona 11 (T.h.r) __ Alman vapurlarından (Rudolf) ve (Duseldorf) Fransa'nın (Otpiyater) namındaki Fransız torpidosu tarafından teslim alınmıştır.

Pamuk Meselesi

Londra 10 (T.h.r) __ Pamuk müessese-i sanayi-yi amele ve patronları Manchester'de ictima edilen İngiltere'nin Flemenk müstemleketine Çin, Japon ve Avusturya pamuk ihracatını mahalinde tetkik etmek üzere bir komisyonun tayinin hükümetden talep etmiştir.

Habeşistan Fransa Himayesinde

Pazes 11 (T.h.r) __ Fransa'ya vürud eden Habeşistan heyet-i murahhasası Fransa Habeşistan'ı taht-ı himayesine almasını talep edecektir.

Romanya'daki Fransa Heyeti

Paris 11 (T.h.r) __ Fransız heyet-i askeriyesi reisi General (...?) ve General (Patay) refakatlerinde erkan-ı harbiye-yi milliye bulunduğu halde tren-i mahsusla cumartesi Paris'e müvazalet etmişlerdir.

Estonya'da

Kopenhag 11 (T.h.r) __ Ahiran eden haberler neticesinde Bolşeviklerin Estonya'sında adem-i muvaffakiyetini tahkik etmiştir. Şiddetli muharebeden sonra Estonyalılar (Soliso) şehrini istirdad etmişlerdir. Bolşevikler pek zaiyat vermişler ve kilitli mühimmat terk etmişler ahali General (Olmasisin) hükümetine son derece temayül göstermekdedir.

Slovakya'da Şimendiferler

Prag 11 (T.h.r) __ Slovakya şimendifer inşasından madeni işlemek üzerine yeniden (...?) proje vaka-yı tetkike vazı etmiştir.

Fransa'daki Almanya Taht-ı İcrası

Tolon 11 (T.h.r) __ Fransa'da Şerburg' bulunan (U 18), (U 19), (19) işaretli Alman taht-ı el-bahirlerinin Tolon'a hareket etmelerini emir etmiştir.

Germinal

Muharriri : Emil Zola

_ Mabad _

□ Susacak mısın murdar yumurcak ! Diye bağırdı.

Buda, babası Bunmor gibi hafif ve cılız idi. Yüzü sapsarı ve kola rengindeki saçları da ta dipten kesilmişti. Çocuk başının ucunda gördüğü bu kocaman adam şeklinden daha ziyade ürkerek feryadını tazife başlamıştı. Bu esnada yatağın içinden dönerek uyanan Madam Mahude'de söze karıştı :

□ Kızı bırak canım ! Görüyorsunki susmak istemiyor.

Artık her gün şikayetler başlamıştı. Demek bir gece rahat rahat doya doya uyumak kendisine nasip olmayacaktı. Bir sabah olsun işlerinin başına gürültüsüz patırtısız gidemeyeceklerdi ! Yorganın altında yalnız uzun ve sarı siması görünüyordu. Bu simanın vaktiyle oldukça güzel olduğu belliydi. Lakin otuz dokuz yaşında bulunduğu halde sürdürdükleri bu sefilane hayat o hüsni tahrip etmiş, yedi çocuğa valide olmak lakabı kendisini vaktinden evvel yıprandırmıştı. Kocasını giyinirken o gözleri tavana merkez-i muttasıl-i şikayetlerini ağır ve kısık bir sesle tekrar ediyordu. Kocasını da kendi hesabına dertlenmeye başlamıştı. Artık hiçbirisi zavallı küçüğün feryadını duymuyorlardı. Madam Maheu diyordu ki :

□ Yarın pazartesi olduğu yani hafta başına tam altı gün kaldığı halde cebimde bir metelik bile yok ! Bu hal ne zaman kadar böyle devam edecek.. Siz hepiniz günde ancak dokuz frank getirebiliyorsunuz. Ben tek başıma bu yükün altından kalkabilir miyim ? Evde de tam on can var !

□ Dokuz frank mı ? Yaklaşık var azizim. İstersen hesap edelim. Ben ve Zahari üçer frankdan, altı frank kazanıyoruz. Katrin ile babamda ikişerden dört frank alıyoruz. Bunlara bir frankda Janlin için ilave edersek tam on bir frank eder, anlıyorsunuz azizem, tam on bir !

□ Evet .. Fakat pazarlarla, işsiz kaldığımız günleri hiç hesap etmiyorsak, diyelim ; Dokuz frank ancak tutara dokuz frank ..

Maheu bir müddet yere düşen bakır tokalı kuşağını aramakla meşgul olduğu için cevap vermedi. Sonra doğrularak :

□ Mamafih yine Allaha şükür edelim. Dedi. Henüz vücudum sağlam. Kırk iki yaşında öylelerini biliyorumki artık ocakda çalıştırılmıyorlar.

□ Doğru söylüyorsun ama, bu bize ekmek vermez. Şimdi ben ne yapacağım, onu söyle, sende hiç para yok mu ?

□ Yanımda ancak iki su var.

□ Onu sakladı bir kadeh şarap içersin ! Ah Yanbi .. Ne yapayım ? Bilmem ki .. Bir hafta, altı gün bitecek şey değil .. Mağraya tam altmış frank borcumuz oldu. Geçen gün gittiğim zaman beni kapı dışarı attı. Bu hal tekrar müracatıma mani olamazsa da Ya, eğer o da talebimizi red hususunda ısrar gösterirse ?..

Madam Maheu, şamadanın hafif ve mesela tam ziyaları arasında, vakit, vakit gözlerini kapayarak o ağır ve matemi engin sesiyle devam.

(Mabadi var)

Tenvirat-ı Elektrikiye

İşçiler Yurdu

Elektrik ve telefon tesisatı motor ve dikiş makineleri, gramafon, makine fiyatları pek ahvandır. Beyazıd'da tramvay yolunda Sirkeci caddesinde Mehmed Nazif ve Ali biraderler.

Hidmet-i Umumiye Acentası

Acentamız tarafından yeni yeni eserler tabi ve neşr edilmekle başlanmıştır. Bu eserleri tavsiye ederiz taşrayada göndeririz.

1) Tekin değil (Milli hikaye) Ahmet Nureddin beyin 100 para

2) Yüzük taşı (Milli Masal) nane Monla 100 para

3) Kadın kaç yaşında daha güzeldi (İctima-i bir asır) İsmail Münir beyin (5) kuruşdur.

4) Küçük Mirza vakur-ı koçan deyu (Milli Masal) nane Monlanın 4,5 kuruşdur.

5) İkinci tahlilden sonra (Milli Hikaye) Ahmed Nureddin bey 100 para bu hafta çıkacaktır. Tavsiye Ederiz.

İlan

Dondurmacı ve Tatlıcı Aranıyor

Mahir bir dondurmacı ve tatlıcı ustasına ihtiyaç vardır. Sirkeci’de Türkiye Sosyalist Fırkasına müracaattır.

Pastacı ve Börekçi

Bosnalı Emir Lütfullah Efendi

Sirkeci’de Havaca Paşa Cami sokağında yeni küşad edilen fırında, nefis çörekler, börek, baklava vesaire tatlılar bulunur ve her nev-i sipariş kabul edilir.

Moda Kahvesi

Beyazıdda Tramvay Merkezinde

- ☐ Azizim nereye gidiyorsunuz ?
- ☐ Haberiniz yok mu dostum. Beyazıd’da moda kahvesi açıldı. Her husasda insanın esbab-ı istirahatını temin edilmiyor. Pazar, cuma günleri Memduh beyin ince sazı, fiyatlar ziyadesiyle bilardosu gayet has ve şık bundan sonra bulamazsınız.
- ☐ Rica ederim bunuda oraya gönder.

Kadın Kaç Yaşında Daha Güzeldir ?

Avrupa meşahir-i muharririn heykeltıraşlarının bu babdaki fikirleri ve telfik ederek vücuda gelen bu eser Münir bey tarafından tercüme ve hidmet-i umumiye acentası tarafından gayet nefis ve renkli bir suretde tabi edilmiştir. Noksan ve zaruretime rağmen fiyatı (...?) kuruşdur. Yarın çıkıyor. Her yerde.

3.14 18.SAYI

Birinci Sene – Numara : 18

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

1 Temmuz 1335-1919 (Salı) 2 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin / Alemde fenalık-i ekseriyye pek aç yahud pek tok olanlardan gelir.

İzmir’i Unutmadık

Mütarekeden beri endişe-yi vatanla yürekleri çarpan Türk ve Müslümanlar, yalnız bir şeyle müteselli oluyordu.. Ona Wilson lisanından demişlerdi ki : “ Ekseriyet-i teşkil ettiğin her yerde hukuk-i hakimiyetin emin ve sağlam bir suret de taht-ı temine alınacaktır. ” Türk bunu düşünerek müteselli olurken onun hiçbir zaman unutamayacağı bir darbeye karşılaştı.. Bu darbe ana vatanın en muazzez bir kalbi olan İzmir’in Yunanlılar tarafından feciğe işgaliydi.. Türkiye sosyalistleri bu gaddar haksızlığa Düvel-i mütelif ve Hükümet-i Müttehide-yi Amerika nezdinde şiddetle protesto eder ve milletdaşlarının İzmir ve havalisinde mağruz kaldığı fecayide bir an evvel tahliyesini hak ve adalet prensipleriyle hareket ettiklerini bütün cihana karşı vaad ve ilan edenlerden kemal-i azim ve şiddetle bekler.

Mademki Millet Mesuldür...

Birçok felsefe tarihi mütahasısları ihtimal-i ankasdin, şark milletlerini iklim ve muhit-i tesiriyle müstebidlerin kahr ve zulmü altında yaşamaya mütemayıl hatta müstaid gösterirler. Bu sözlerin katiyeti hakkındaki iddianın pek indi olduğunu söylemekle beraber birçok şark milletleri gibi Osmanlı Türklerinin de uzun müddet hatta bugüne kadar daima istibdat-ı idare altında daima idarelerini izharda naciz bir halde yaşadıklarını itiraf etmek lazım gelir.

“Hakimiyet-i Milliye” yani milletlerin mukadderatlarını bi’z-zat-i tanzim etmek prensibi, Avrupa aleminde en basit bir düstur-i siyasiye-yi mahiyeti iktisab ederek her yerde bütün vesayetle tatbik edildiği halde, bizde maalesef lüzum ve ehemmiyeti bile henüz takdir edilmemiş bi’l-aks-i tabii ki manevra olmak lazım gelen rical-i hükümet tarafından hakaretle ihmal ve tesib edilmiştir.

Türk Rical-i Hükümeti “ Layisil Amay-i Faal ” olabilmek ve tarihimizi terzil eden o menhus-i entrikalara serbest-i ceryan verebilmek maksad-ı medhuliyle milletin bu vadilerde olmak istediği hutuvat-ı ticariyeyi kurulmuşlar ve milleti tedenniye sevk etmişlerdir.

Tesüf olunur ki şu hal 1908 inkılabında sonrada baş göstermiş ve bazı ufak tefek tenevvü ve teferrudan sarf-i nazar bu güne kadar devam etmiştir. Bu idare-i sakine altında, Türk milleti bir taraftan felaketlerden felaketlere mağruz kalmış, diğer taraftan da fikir ve iradesi istimzac edildiği halde keyf-i maşeyi idare-i hükümet edenlerin icraatı vesayetlerden mesul tutulmağa başlanmıştır. Bugünde aynı bir vaka-

yı feciye'nin şahidiyiz. Sulh kongresi Ferid Paşa notasına verdiği cevapta diyorki : “ Bir kavimi tecavüz ettiği hükümetlerin mesuliyetlerinden mebrayı değildir. ” Böyle resmi bir makam-ı ali tarafından basit ve temhid edilen bu prensibi efkar-ı siyasiye tarihinde bir mevki-i mühimiye ihraz ediyor, ve artık bir millet, tavanı olsun, kerhen olsun res-i karında bulundurduğu bir hükümetin icraatından mesul tutuluyor demektir.

Şu halde idare-i hükümetin, her zaman ve mekanda doğrudan doğruya millete rica ve aidi olması hakikatinin herkesçe kabul edilmesi ve bugün pek acı bir suretde has ettiğimiz bu prensibin, rical-i hükümetimiz tarafından artık ihmal edilmemesi katiyen lazım geliyor kanaatindeyiz. Bu kanaatimizi takviye eden esbakda müteaddıdır.

Bir şerzema-yı kalilenin Türkiye’yi harbe sevk ettiğini ve Türk milletinin bu hususda iradesini izhar etmemiş, yahud edememiş olduğunu sulh konferansında iddia eden murahhaslarımız, Türk milletinin bugünkü hadisenede aynı derece alakasız, ve iradesini izhardan aciz bir halde bulunduğunu derpiş etmeli ve bugün seleflerine teveccüh ettikleri ithamın halefleri tarafından kendilerine de teveccüh edilmek ihtimali olduğunu düşünmelidir. Fazla olarak, hiçbir tezahür-i milliye istinad etmeyen zevatdan ve kafi derecede tevazu etmemiş bazı Araplardan, ziyade milletin irade-i hakikiyesinin tezahüratıyla temasa gelmek ihtiyacatında bulunan Avrupa ricali nezdinde şu vaziyetin tamamıyla takdir edilmiş olduğunu ve binaenaleyh memleketi hali “ Türk ve Arı ” idare etmek isteyen ricale mümtaz bir hüsn-i kabul gösterilmeyeceği ihtimalini der hatırlamak lazım gelir.

Bahusus, şu son günlerde tahdis eden fırka buhranlarının kabinenin mevkinde husula getirdiği tezelzül ve bunun ahval-i siyasiyeye edeceği tesir düşünülürse irade-i milliye'nin bir an evvel tezahürüne olan ihtiyaç kat’i bariz bir suretde anlaşılır.

Bugünkü ricalimiz bu noktayı kale alarak milleti bi’z-zat idare-i umura davet etmenin kendileri için en mühim bir vazife olduğunu nihayet kabul etmelidirler. Çünkü memleket için her şeyden evvel bugüne kadar devam eden kervan-ı vesait-i zihniyeti ikmal etmiş olmak ve asrı bir mahiyeti iktisab etmek lazım gelir. Eğer Türkiye’ye hayat-ı teşriyeyi emin ve rasin bir halde küşada ederler, ve bugüne kadar mezalim-i safahatı haiz olan defterleri ebediyet için kapatırlarsa pek iyi olur.

Me'a-haza hükümet böyle mühim bir an tarihide iradesini izhar etmek isteyen millete bu hakkını teslim etmek mecburiyetindedir. Mademki millet her şeyden mesul oluyor her şeyi bi'z-zat tedvir etmek mecburiyetinde demektir. Binaenaleyh millet verilmediği takdirde bunu istirdad hakkına daima haizdir. Memleketin sulh ve sükunete ihtiyacı olduğunu iddia ve ilan eden hükümetin millet-i ihkak-ı hak yolunda bu derece üzmeyeceğini ve sabık-ı nazırın mani olmak istediği meclis-i milli intihabatında nihayet başlayacağını ümit ederiz.

Tebrik mi Edelim ?

Beş senedir cihanı, kan ve ateş kasırgaları arasında bırakan harbden sonra Almanya'ya aid sulhün itikad ettiği günün ferdasında ilk (sulh) bayramını idrak ediyoruz. Uzun senelerden beri her bayram kulaklarında bir makus-i musibetin tayin (...?) didinen bu mağdur-i millet maalesef bu bayramıda İzmir'in facia-yı işgali ve ufak memleketinin en mazlum bulutlarla gölgeliğindeki bir zamanda idrak ediyoruz. Biz bu şerait karşısında bayramı kardeşlerimiz tebrik mi yoksa taziye mi edeceğimizi cidden tayin edemiyoruz.

İdrak, ızdırab içinde başlayan bayramın hakiki meserretlerle hıtam-ı temenniyetini izhar eder, ve gelecek bayramların bütün millet-i osmaniye ve islamiye için daha müreffeh ve mesut olmasını lütuf-i ilahiyeden niyaz iler.

Kabine - Fırka Meselesi

Vaziyette Meşkukiyet - Kabine ve Fırka - Sadık beyin ve Vasfi Efendinin Beyanatı

Meşkukiyet devam ediyor... Hürriyet ve İtilaf Fırkasına mensub olan nazırlar kabineden istifa ederek memleketi bir buhrana mağruz bırakmayacaklarını ve aynı zamanda kendilerinin merkez-i umumi azasından oldukları fırkadan çekilmeleri için hiçbir sebep bulunmadığını beyanda ısrar iledikleri halde fırka reis ve azalarından bazılarıda kabinede bulunan hürriyet ve itilafa mensub nazırlar ile ne bunlar malum olduğu vecihle Şeyhü'l-islam Mustafa Sabri, Adliye nazırı Vasfi ticaret ve ziraat nazırı Ethem beyefendilerden mürekebdir. Fırka arasında hiçbir münasebet kalmadığını beyanda sebat gösteriyorlar. Kabine Dahiliye ve Harbiye nazırlarının istifasıyla sinesinde açılan boşluğu doldurmuş olmakla beraber vaziyet henüz tevzih etmiş değildir ve dün sabahki refiklerimizden birisinin de söylemiş olduğu vecihle şu

birkaç gün içinde yeni bir takım vaka-yı muvacehesinde kalmaklığımız pek muhtemeldir.

Sadık beyin ve Vasfi efendini Beyanatı

Dün bir muharririmiz, Hürriyet ve İtilaf fırkası merkez-i umumisinde reis Sadık beyi ziyaretle bir vech-i ati-i mülakatda bulunmuştur :

□ Efendim kabinede bulunan, fırkaya mensub nazırlar hakkında istifa ettikleri takdirde nasıl bir muamele yapılacaktır.

□ Fırkanın gazetelerle neşr olunan beyannamesinde bu hususda sarahat-i kafiye vardır.

□ Bey efendi, zat-ı alimizin teşebbüsat-ı ahiresinin fırka namına değil, kendi namınıza icra edilmekte olduğu ve mezkur beyannameninde bu kabilden bulunduğu hakkında Adliye Nazırı Vasfi Efendi beyanatda bulunmuşlar. Bu hususda bendenizi tenvir eder misiniz efendim ?

□ Beyanname fırka tarafından tanzim edilmiştir. Ve icap ederse azanın imzalarını muhtevi olan fırka beyannamesinin fotoğrafını aldirtır ve neşr ettirirdim.

Ba'dehu muharririmiz bu izahatı aldıktan sonra fırkadan çıkarak otomobiline rakib olan Adliye nazırı Vasfi efendiyide görmüş ve aralarında ali alaka şu muhavere ceryan etmiştir :

□ Efendi hazretleri bugünkü gazetelerden birinde meclis-i vükelaya memur-i nazırlarla müstakil nazırların istifa edecekleri ve bir buhran-ı vükela ihtimalinin mevcut olduğu hakkında bir fıkra var..

□ Yalandır. Bir buhran ihtimali varid olamaz.

□ Fırkanın beyannamesi üzerine takib edeceğiniz hatt-ı hareket tayin ettimi efendim..

□ İstifa etmek niyetinde değiliz, fırkadanda alakamızı kesmeyeceğiz... demiş ve otomobil hareket etmiştir.

Türkiye Sosyalist Fırkasının İcraatı

Mukaddema İsviçre'nin merkez ordusu olan (Bern) şehrinde inkad eden beyne'l-milel sosyalist kongresine, Türkiye Sosyalist Fırkasında iştirak etmek maksadıyla murahaslarını tayin ettiğini yazmıştı. Ahiran Paris'den gelen mezkur

fırka Paris şubesinde murahhasının husuli Refik Nevzat bey arkadaşımız vasıtasıyla şubenin faaliyet ve mesaisine dair malumat edindik. Türkiye Sosyalist Fırkasının Paris şubesine gönderdiği tebligatı vecihle mezkur şube İkinci beyne'l-milel ile temasa gelmiş ve mezkur beyne'l-milel dahil bulunan bicümle fırkalarla teşrin-i mesai ederek, sosyalizm aleminin kabul ettiği siyasi prensipler her memleketde tamam-ı tatbikine sarf-i mesai edilmesine mutalık-i akd edilen itilafa dahil olmuştur. Karailerimize şurasını tebşir edelimki mezkur fırkanın mesaisi kısmen olsun mütenecc-i muvaffakiyet olmuş ve İzmir'in işgali üzerine tahdis eden vaziyet-i vahime-i siyasiyeyi tadile gamlı tesiri dokunmuş olan Fransa matbuatının ve ez cümle Fransa Sosyalist Fırkasının mürevviç-i efkarı olan Bomaniteye gazetesinin 18 mayıs tarihli Türkiye'yi Müdafa-i sadedindeki neşriyatı sırf bu itilaf-ı temresi olarak husul bulmuştur.

Ahiren Amsterdam'da 5 ile 10 Ağustos'da inikad edecek olan kongrede Paris şubesindeki arkadaşlardan tayin edilen murahhaslar azam edileceği müstahberdir. Bu münasebetle Paris şubesi reisi ve fırkanın Avrupa murahhası Doktor Refik Nevzat arkadaşın resimlerini derc ediyoruz.

Şuun

Bayram Alayı

Muahede-yi resmiye dün Dolmabahçe sahillerinde merasim-i mutade ve kendisi vecihle icra kılınmıştır.

Zat-ı hazret-i padişah-ı elbise-yi resmîyelerini labis oldukları halde kable'l-zeval saat altı raddelerinde Yıldız sarayı halevinden dört atlı gördük (...?) rakiben Beşiktaş'da Sinan Paşa cami-i şerifine müvaselet buyurmuşlardır.

Cami şerif kapusunda bi'l-cümle vükela-yı feham ile ayan-ı reisi İstanbul muhafızı Seyid, Şehreminii Cemil Paşalar ve Polis müdür-i umumisi Nureddin beyler tarafından istikbal olunmuşlardır.

Salate aid katran-ı iddiasına mütakıb zat-ı hazret-i padişahı teşkil olan alay-ı valayı ile Dolmabahçe sahillerine teşrif etmişlerdir. Alay-ı valayıda ve gerdune-i hümayunun o günde vükela ve ayan ile teşrifatçıları hamal bulunan istilahımıza arabaları bulunuyor ve güzergahı şahanede safiste ihtiram olan Asakir-i Osmaniye tarafından resm-i tanzim ve selam ifa kılınıyordu. Dolmabahçe sarayında veliahd ve

şehzadekan ile vükela-yı vesaire dahil-i teşrifat olan zevat tarafından zat-ı hazret-i padişahıya arz-ı tebrifat edilmiş ve muayede-i resmîyenin hıtamına mütakıb şehriyari otomobil ile Yıldız sarayına avdet buyurmuşlardır.

Veliâhd Hazretlerinin Dairelerinde

Muayede merasiminden sonra bilimum vükela ile ayan-ı resmî ve diğer bazı rical ve veliâhd sultan hazretlerinin dairelerine azimetle arz-ı tebrifat ilemişlerdir.

İntihabat

Bir müddetten beri meskûti ana geçilen intihabat meselesi unsuru muhalifin kabineden çekilmesi üzerine yeniden canlandı. Dün kendisine müracat eden bir muharririmize Dahiliye Nezareti müsteşarı Kaşfi bey intihabat-ı encümenince ihzar edilen layihanın bir ay müzakere meclis-i vükelada bulunduğunu söylemiştir.

Geç vakit duran eden ve bayram münasebetiyle bab-ı alide kimsenin bulunmamasına mebnî derece sıhhati tahkik edilemeyen bir şayiaya nazaran intihabat-ı layihası esas itibariyle hükümetçe kabul edilmiş ve intihabata yakında başlanılması tekrar ilemiştir.

Gümilcineli İsmail Bey

İzmir valiliğine Gümülcineli İsmail Hakkı beyin tayin edileceği (...?) naklen dünkü refiklerimizin bazılarında görülmüştü. Keyfiyetin tahkiki için meşar'ül-aleyh Hürriyet ve İtilaf Fırkası merkez-i umumisinden mülaki olan bir muharririmize İsmail Hakkı bey, nim-i resmî bir suretde İzmir valiliğinin kendisine teklif edildiğini, fakat İzmir'in vaziyet-i ahiresi hesabıyla kendisinin bunu kabule pek de tarafdâr olmadığını mamafih henüz bir şeye karar verilmediğini beyan etmiştir.

İstanbul Tenviri

Şehremanetiyle elektrik şirketi arasında husule gelen itilaf üzerine İstanbul'un tenviri için muktezi-yi malzeme vesair-i vesait-i feyyihenin şirketçe Avrupa'ya sipariş edilmiş olduğu müstahberdir. Mezkur malzemenin yirmi güne kadar şehrimize vürud edebileceği tahmin olunuyor.

Ekmek Zammı

İdare-i hususiyeden maaş alan memurun ekmek zammı için idare-i mezkurenin varidatı olmamasından dolayı hayli müşkilat çekilmektedir. İstanbul

vilayetince sekiz bin küsür lira kadar tutan ekmek zammı fırkanın maliyeden itası için tezkire-i tastir edilmiştir. Ziraat bankasının ise ekmek zammı kendi bütçesinden temin edebildiği haber alınmıştır.

İaşenin Lağvı Etrafında

Bazı iâşe muntıkalarında tasnif-i muamalatının adem-i hıtamında mebni (...?) bidayetinde lağvı tekrar eden iâşe müdürîyet-i umumiyesi ağustosun on beşine kadar devam edecektir.

On Kuruşluk Ekmek

Piyasadan tedarik-i kabil olmamasından naşı-yi araba öñü iaşe tarafından temin edilmek üzere on kuruşluk ekmek, tabh ü imali için iaşe encümeni fırıncı müteahhidlerle görüşmüştür.

Teftiş

Polis müdüriyet-i umumisi Nureddin bey dün öğleden sonra bazı merakizi teftiş etmiştir.

Amiral Dubon

Fransa'nın bahr-i sefidi filosu kumandanı Amiral Dubon'u hamal olan ve eldeki — Rusu sefine-yi harbiyesi limanımıza gelerek Dolmabahçe pişkahında demirlemişlerdir.

Sosyalist Arkadaşlara

Bayram Merasimi __ Bayramın ikinci salı günü bugün Türkiye Sosyalist Fırkası merkez-i umumisinde kable'l-zeval saat ondan ikiye kadar bayramlaşılacağından sosyalist arkadaşların merkeze gelmeleri rica olunur.

Şuun-ı Hariciye

Sulhün İmzası - Orlando Kabinesinin İstifası ve İstifayı Mucib Sebepler –
Fransa Bütçesi

Sulhün İmzası

Gazetemiz intişar ettiği müddet-i zarfında pek mühim hadisat-ı siyasiye vaka geldi. Bunların içinde tarihi en ziyade alakadar edecek olan vaka hiç şüphesiz Versay sarayının Abineli salonunda imza edilen itilaf devletleri – Almanya muahede-i

sulhiyesidir. Akıl ve nakl-i itibariyle mütarekenin icap ve tevliid ilediği vaziyet itibariyle takdiri ağır olursa olsun Almanya için sulhün imzadan başka çare olmadığı bedihi olmakla beraber mağrur ve mütecellit olan Almanların bir hudut-ı milliye asrı olarak bir az tecellüd göstermeksiniz bu kadar halim ve malum ittıla-yı imza işine yanaşacakları ümid edilmiyordu ve fi'l-hakika (Weimar) da toplanan meclis-i milliyenin rey ve karar-ı istihsal edilmeyinceye kadar hiçbir Alman rical-i hükümeti imza mesuliyetini üzerine almadı. Hatta Fon Rancov riyaset ilediği heyet-i murahhasa bu karardan sonra bile fikirlerinde taannüd ederek imzadan ise çekilip gitmeyi tercih ettiler. Bununla beraber sulh imzalandı bu artık bir emr-i vakadır. Acaba bu sulh bütün cihan-ı medeniyeti için metin ve mesud bir devrenin meydan-ı küşadı olabilecek mi ?

İtalyan Buhranı :

Son zamanın en mühim siyasi vakalarından birisine de her iyi idame ve muzafferiyet-i istihsal ederek daha bir buçuk ay evvel bütün İtalya milletinin minnetdarane alkışları arasında tecbil olunan Orlando kabinesinin istifası teşkil ediyor. Bu istifanın şekli ü suret-i vakana ve bundan mütevellid-i buhranın nasıl izale edildiğine dair gazetelerde bazı tafsilat-ı istişare etti. Bununla beraber buhran-ı intac eden esbab-ı gariz ve amik-i tahlil-i kaideden hali bulmadığımız için bu hususda en son gelen Avrupa gazetelerinde gördüğümüz bazı yeni mütemmim-i malumatıda iktibas iledik.

Fi'l-hakika İtalya'nın vaziyet-i Dahiliye ve haliyesi son günlerde pek hadd-i buhranlar geçirdi. bi'l-hassa ahval-i Dahiliye pek vahim idi. Görevler birbirini takib ediyor, amelelerden sonra bir kısım memurun ve mesela mürebbilerde işlerini bırakıyorlardı. Her tarafda olduğu gibi İtalya'da alayı maişet büyük ve müzmin bir derd gibi adem-i memnuniyetler tevliid edilmişti. Fakat hükümetin bazı mevada, mesela kahveye karşı vazı etmek istediği inhisar usulü bütün memleketde ve bi'l-hassa Cenova'da bu hoşnutsuzluğun azami bir dereceye isal etmişti. Nihayet İtalya'nın hayat-ı iktisadiye ve ticariyesinde adeta bir kalb-i vazifesini gören Cenova şehri beş gün müddetle umum-i ticaret ve liman muamalatın tatiline karar verince bunun aksi tesirat-ı memleketde görüldü. (...?) dahi hal ve vaziyet iyi değildi. Fransız gazeteleri bu hareketda Almanlar - Bolşevik tahrikatı mevcut olduğunu iddiadan bile çekinmiyorlar. İşte Orlando bu kadar heyecanda bulunan memleketi teskine çalışıyordu. Fakat bu dahil-i vaziyete sulh konferansındaki adem-i muvaffakiyetde inzımmam edince kabinenin mevki tutunmaz bir hale geldi hatırlardadırki Mösyö

Orlando Fe-yevm-i meselesinden dolayı İtalya nokta-yı nazarını müdafada ısrar göstermiş ve Amerika reis-i cumhur Mösyö Wilson'u müşkül bir mevkide bir emr-i vaka karşısında bulundurarak bu nokta-ı nazarı meşar'ül-aleyh de kabul ettirmek fikriyle bir aralık Paris'i terk ilemişti. Lakin Wilson fikrinde Mısır kaldı ve İtalyan murahhaslarının Paris'e avdetini müsterihane bekledi Mösyö Orlando'nun Fe-yevme meselesinden dolayı sulh konferansında nasıl mevki-i tezelzüle uğradıysa aynı akıbetle İtalya efkar-ı umumiyesi muvacehesinde de mağruz kaldığı en ağır başlı İtalya gazeteleri bu iki şahsiyete (Orlando – Saninu)ya hücum ettiler. En nihayet Orlando içtima-i davet edilen meclis-i mebusan huzurunda bu vahim-i vakaya dair izahat vermek için hakkı bir celse akdını istedi. Milliyetperverler ile sosyalistler bu teklifi suret-i katiyede red edince kabine meclisde istinad edecek bir ekseriyet bulamayacağını anlayarak hemen istifasını verdi. Yeni kabinenin bu muadil-i meseleleri hala muvaffak olub olmayacağını yakın bir ati bize gösterecektir.

Fransa Bütçesi

Fransa meclis-i mebusanı son günlerde 1919 senesi bütçesini müzakereye başladı. Harbin milletlere ne azim ve ne tahammülfersa yoklar tahammül etmekte bulunduğu pek aşikar ve bariz bir delil teşkil eden bu bütçe hakkında karilerimize mücmel bir fikir vermek istiyoruz.

1914 senesinde Fransa bütçesi ancak beş milyar frangdan ibaret bulunuyordu. Harbin ve harb münasebetiyle tahdis eden hal ve mevki-i fevka'l-adenin tevlid ile ettiği masarifat ile kabara kabara bu bütçe 1919 senesinde tam beş misline yani 20 milyon franga balı olmuştur. Vakaya maliye nazırı Mösyö Kaluc tarafından tertib ve tanzim edilen bu bütçe 10 milyar 200 milyon frangdan ibaret ise de meclis-i mebusanı bütçe encümeni mazbata muharriri olan Mösyö Ranul Pare'nin beyanatına nazaran bu adeti tamam bütçesi ifade etmekte, nakıs bulunmaktadı. Çünkü memalik-i müstahlis-i imarı için akd edilecek olan istikraz mikdarı bu adede dahil değildir. Mösyö Rimal Pare yeni bütçeyi atideki esaslara istinad ediyor muma-ileyh diyorki :

“ 1914 senesi bütçemiz beş milyardı. Bugün buna 200 milyona balı olan duyunumuzun senev-i itfasına lazım 10 milyar frangı ilave etmelidir. Memurun terfiye-yi hali için 1 milyar 500 milyon frang müessesat-ı iktisadiyemiz için bir milyon memalik-i müstevliyenin imarı için akd edilecek istikrazların faizi içinde 3 – 4 milyar frang icap ederki bütçemiz bu suretle aşağı yukarı 20 milyara balı olur. “

Buna mukabil Fransızlar bu iktisadi yükün en mühim bir kısmını Almanlara yöneltmek ve alınacak tazminat ile bu sarfiyatı telafi ilemek ümidinde bulunuyorlar. Yalnız şurası unutulmamalıdırki Almanya'nın ne mukadder-i tazminat tahüd ile ettiği muahede-i sulhiye metnine derc edilmemiştir. Onun için şimdilik Fransızlar bütün sarfiyatı kendi bütçelerine tahmil mecburiyetini hiss ediyorlar. Fransız bütçesi harbin beşeriyet için ne vahim akıbetler tevliid ileğinin mucibi ibaret meselidir. Zan etmeyizki diğer milletlerin bütçeleri de bundan daha hafif olsun !

Sulhün Ferdasında

Harb-i umumi Madalyası

Paris 29 Haziran (T.h.r) __ Fransa hükümeti, bir harb-i umumi madalyası ihdasat-ı tasmmim etmiştir. Mösyö Kalemensu meclis-i mebusana verdiği izahatda demiştirki : “ Terhis münasebetiyle bu madalyanın şimdiden ihdası lazımdır. Madalyalarla şehadetnamelerin tevzine intizar etmeksizin terhis edilen askerlere birer şerid verilmesi kaideli olur. Bundan maada bu Fransız hatıra-yı harb madalyası beyne'l-müttefikin husula gelecek bir itilafı üzerine sadece muhariblere verilmelidir. Bu suretiyle cebhede ızdırab ve alam çekmiş olanlar hususi bir imtiyaza nail olacaktır. “

Avam Kamarasında Sulh

Paris 29 (T.h.r) __ Yarınki pazartesi günü Lloyd George ve Mösyö Kalemensu Almanya ile yapılan sulh muahede namesi metnini Avam kamarasına ve parlamentoya verecekler ve bu münasebetle bir nutuk irad edeceklerdir.

Almanya – Lehistan

Bal 29 (T.h.r) __ Berlin'den işar ediliyor : “ Berliner Tebligat “ gazetesine göre el-yevm ve imarda bulunan Prusya mebusları, Alman kıtatının şimdiden Polan (Poztayatın Şimal Hududu) civarında Lehlere karşı büyük bir muharebe girişmiş olduklarından haberdar edilmişlerdir.

Amerika Reis-i Cumhurunun Azimeti

Paris 29 (T.h.r) __ Amerika Reis-i Cumhuru Mistır Wilson ve refİKası Madam Wilson dünkü cumartesi günü akşamı saat 9'u 30 geçe hususi bir trenle (Yehnevalid) istasyonundan bir şato müteveccihen Paris'den müfarakat etmişlerdir. Oradan Nev York'a azimet edeceklerdir.

İmza Merasimine Dair Tafsilat

Londra 29 (T.h.r) __ Versay'dan işar ediliyor : Alman murahhasları at nalı şeklindeki masanın alt kısmında ahz-ı mevki etmişlerdi. İlk olarak diğer devletlerle murahhaslarıyla bir arada bulunuyorlardı. Almanlar salona ayrı bir kapıdan dahil olmakla beraber çıkarken diğer murahhaslarla beraber bulunmuşlar ve büyük merdivenden inmişlerdir. Murahhaslara imzadan sonra çıkarlarken asker tarafından ihtiramiye ifa edilmiştir.

Kadim diplomatlık merasimi iktizasınca murahhasların ba'de'l-imza beraberlerine bazı kelimat-ı tatiyeye ile hitab ilemeleri ve yendiğini selamlamaları icap ederken bu sefer bu resmiye ittiba edilememiştir. Almanya ile Düvel-i müttefika arasındaki münasebet-i siyasiye ancak muahede-i sulhiyenin Alman meclis-i milliyesi ve hükümet tarafından tasdikine mütakıb tesis edilecektir. Bundan maada Prusya hükümetide muahede-i sulhiyeyi tasdik ilediğini ayrıca tasrih ileycektir.

İlk defa olarak Almanya'ya maslahatgüzarı sıfatına haiz-i sefirler izami olunacaktır.

İtalya'da Terhis

Roma 29 __ Gazetelerin neşriyatına nazaran harb komitesi Mösyö Niti'nin riyasetinde ictima ilemiştir. General Diaz ihtiyacat-ı askeriyeyle haleldar etmeksizin terhis-i ameliyenin ne suretle icra kılınacağını izah ilemiştir. (T.h.r)

İngiltere Kralı - Lloyd George

Londra 29 __ Hususi bir posta tayyare ile Kral George Versay'dan Lloyd George'un atideki teblini nakil etmiştir :

Lloyd George kolları, zat-ı haşmetpenahlarına arz ile kesb-i şeref ilerki, bize cebren kabul ettirilen ve beşeriyete o kadar ızdırab-ı tevlid eden bu müdhış muharebeyi bugün öğleden sonra bu salonda imza edilen sulh muahedenamesiyle hıtama eriyor. Bu kadar fedakarlık ettiğimiz istiklal ve hürriyet-i mefkurelerinin tezahürat-ı zaferidir.

Kral mukabileten : “ Milletlerinin serverine iştirak ettiğini ve takib edecek sulh senelerinin milletlerine saadet ve inkişaf bahş etmesini temenni ettiğini ” söylemiştir.

Londra'da sulh muahedesinin imzalandığı şayi olur olmaz, ahali-i servere gark olmuş, her tarafda bayraklar çekilmiş, ictimalar vaka bulmuştur. (Terafalfaraskar

)da yüz bin kişilik bir içtima-i vaka bulmuş ve tezahürat yapılmıştır. Bercem-i Gafirede Bukingam sarayına gitmiştir. Kral Mareşal elbisesiyle görünerek şiddetli alkışlanmıştır. Kral ahalinin alkışlarını keserek : “ Sulh imzalandı, tarihin en büyük muharebesi şu suretle nihayete eriyor. Allaha teşekkür ederek cümlemizin serverine iştirak ederim “ demiştir.

Feci Bir Tren Kazası

27 Haziran tarihine müsadif perşembe günü Eskişehir’de beşi kırk geçerek hareket eden (1075) numaralı Marşendiz treni Bilecik – Vezirhan arasındaki tünelden çıkınca feci bir kazaya mağruz kalmıştır.

Mezkur tünele bir az ileride bulunan köprü arasındaki dağdan koparak yolun kenarında ceryan eden Karasu nehrine düşen bir taş traversi ve rayları koparmış ve hattı tahrip etmiş ve oradan geçen trenin lokomotifini raysız kalan yerden patinaj yaparak köprüye kadar gitmiş ve orada raydan dışarıda kalmıştır. Gerideki vagonların ise rabitaları koparak bazıları devrilmiştir. Esna-i kazada bir gardufran vefat etmiş, iki, üç kişi hafif bir surette mecruh olmuştur. Yolun tamiri için el-yevm-i kütatüle çalışmakta olduğu ve o zamana kadar Haydarpaşa’dan hareket eden trenlerin Vezirhan’a ve Eskişehir’den Haydarpaşa’ya gelen trenlerin ise Bilecik’e kadar işledikleri müstahberdir.

Şuun-ı Zabıta

İhtiyatsızca Hareket __ Hüviyeti meçhul bir Osmanlı bahriye askeri, Bebek’e giden tramvayı Ortaköy’den Yahya Efendi dergah-ı şerifi civarında geçerken başını demir parmaklıktan dışarı çıkarmış ve mukabil cihetde gelen tramvaya çarparak tehlikeli surette mecruh olmuş ve ifadeye gayr-i muktedir bir halde bir tedavi Gümüşsuyu hasta hanesine azam kılınmıştır.

Karınları Acıkmış __ Ayastefanos’da istasyon caddesinde Bakkal Arnavud Ali Ağanın dükkanından iki tekerlek kaşar peyniri, bir mikdar yumurta vesaire-yi makulat ve meşrubat aşırın Ayastefanos karyasından Arabacı Megerdic ile Karya mezkure Fransız şirketinde müstahdem olup henüz edilemeyen refİKası hakkında takibatda bulunulmaktadır.

Kaza Yüzünden __ Samsun torpidosu çarhçılarında Abdulrahman bin İbrahim Efendi geçen gece hanesinden çıkacağı sırada zevcesinin verdiği tabancası muma-ileyhinin elinde kaza-yi ateş alarak çıkan mermi muma-ileyhi karnından ve sağ kolunun derisinden cerh etmiş ve bu babdaki evrak-ı tahkikiye cihet-i adliyyeye derdest tevdiğ bulunmuştur.

Kumar Oynanmış __ Tophane'de Kahveci Salih, kahvesinde kumar oynatırken cezm-i şühud halinde derdest edilmiştir.

Mübah Zan Etmiş __ Ahali, gayr-i müslümanın silah-i endahat ettiğini görerek sulh-i umumi olduğu ve meşru olacağı zannıyla iki el silah atan Karagümrük'de Havaca Kasım-i Kanun mahallesinde fırıncı esnafından Mehmet bin Hüseyin'in revolver-i istirdad ve Polis müdüriyet-i emanet-i dairesine tevdiğ edilmiştir.

Para İsteyince Kızmış __ Büyükada'da Cakumi caddesinde mukimi Mösyö Ağniyadi nezdinde geçen sene bahçıvanlıkta bulunarak hın-i infikakında altı yüz kuruş alacağı kalan Azaryan yokuşunda (15) numaralı hanede mukim-i bahçıvan Andon bu defa parasını isteyince muma-ileyh hiddetlenerek merkumu darp ve cerh ilemiştir.

Davet

Paşa limanında (115) numaralı mukimi Turgut Zihni beye.

Matbaamıza müracat etmeniz rica olunur.

Banka Memurları İttihadı

Ahıran İstanbul'da bulunan bankalarda müstahdem olanlar bir ‘‘ Federasyon ‘‘ teşkil ettikleri gibi tramvay elektrik ve tünel müstahdemine dahi bir ‘‘ Federasyon ‘‘ halinde toplandıkları haber alınmıştır. Reji memurlarının bankalar federasyonuna dahil oldukları rivayet olunmaktadır.

Banka müstahdemi cumartesi günü öğleden sonra bilimum bankaların idare-i hanelerine (Türkiye Milli Bankası Müstesna) müracat ederek taleplerini bildirmişleridir. Bunların mutalebi başlıca şunlardır :

1. Bankalar müstahdemini fedarasyonunun banka idareleri tarafından tanınması,

2. Banka müstahdeminin harb-i ibtidasında aldıkları maaşın dört misli iblağı bu zamdan maada pahalılık tazminatı olmak üzere maaş-ı asliyenin evliler için altmış, bekarlar için kırk beş liraya kadar olan farkın dahi ayrıca zammı,

Bu iki teklifden birincisinin kabulü için banka idarecilerine salı günü akşamına kadar ikinci teklifin kabulü için önümüzdeki cumartesi günü akşamına kadar mühlet verilmiştir. Kabul edilmediği takdirde federasyon memurlarının tatil-i eşgal edeceklerini beyan etmiştir.

Banka memurları federasyonunun tekliflerini tetkik etmek üzere banka müdürleri pazar günü öğleden sonra Banka-yi Osmaniye binasında ictima ederek müzakarata başlamışlardır. Bu hususdaki mütalatımızı ayrıca yazacağız.

Divan-ı Harb Örfi ve İcraatı Ya İş Kurmalı Veyahut Çekilip Gitmeli

Milleti şimdiye kadar mesele görülmekten feciyeler içinde kasıp kavuran harb-i umumi ve daha doğrusu talip ve şekavet-i devresi hitam bulup mütareke ile heyecan ve halecandan kabarmış kalıplara bir vakıfa sükun geldiği herkes nazarlarını rüzgarına gelen hükümete teveccüh etmiş ve bu hükümetin o zamana kadar en rezilane taaruzlara ve yağmalara mağruz kalan kendi hükümetini müdafa ve muhafaza için göstereceği icraata intizar etmekde bulunmuştur. Mazi-yi mea'heza denecek zamanda değildik. Çünkü bu millet en büyük felaketlere ancak her şeyi pek çabuk unutmak vuku etmek hususunda gösterdiği safiyane alev-i cenap yüzünden mağruz kalmış idi. Çünkü dört buçuk kendini beğenmiş türedinin ibdakaradesi olan bu mazide altı yüz senelik bir tarihin haşmet ve satvetini taşıyan muhip bir imparatorluk tezelzüle uğramış Osmanlı ve Türk milleti insaniyet ve tarih-i huzurunda lekelenmiş (...?) defa-yı ceva için bir lokma mısır veya arpa ekmeği bulamayarak hıyar ve karpuz kabuklarını kemirmekle yaşamaya çalışan milletin hamule saibini birkaç insafsız ve vicdansız muhtekir kendi kısa hırsını doldurmuş, memlekette ahlak, sıhhat, servet, huzur ve rahat namına ne varsa hepsi birden - tarihin kayıt etmediği bir israf-ı caniyane ile – bir güruh-i mütegalibenin temin zevk ve muvaffakiyeti uğruna tebah edilmişti. Mütareke vatani ortasında kadide dönmüş, mecruh ve alil-i vücutların can çekiştiği hazin bir harabe bir bağın itikad-i tarumar halinde bulmuştu. Binaenaleyh bu haileye sebep olanların bi'l-izaha-i vakit ceza-i sezalarını bulmaları elzemdi.

Bu ceryanın ehemmiyetini takdir eden hükümet nihayet bir divan-ı harp örfü teşkil etti, ve aylarca süren tereddüdlerden endişelerden sonra bu milli felakette gerek

doğrudan doğruya gerek dolayısıyla amel olan işhasdan bir kısmını topladı. Bu divan-ı harbin yed adaletine tevdiğ iletti. Ve yenildik, bizimle beraber bütün bir millet, bütün bir cihan bekledi. Vatan azaları koparılmış, kalbi yaralanmış bir mağdure şeklinde gözlerimizin önünde inlerken, irtikab olunan cinayetin zi-hayat-ı delilleri birer kadid-i sefalet şeklinde sokaklarımızda sürünürken doğrusu icraata başlamak için ancak aciz ve zayıf ile tefsir edebilecek olan yoktur. İnce eleyip sık dokunacağını tasvir edemiyorduk. Fi'l-hakika teşkili şöyle böyleydi aya balığ olan Divan-ı Harb Örfinün verdiği kararlar - Hem nasıl kararlar ?! - Yediye bile balı olmadı. Ortada azim bir tereddüden ne yapacağı bilmemezlikten başka bir şey görünmedi.

En nihayet bu yüzden hükümetimizin istiklal-i kazaisine heyet-i adliyesine en ağır bir darbe örüldü, bizim tacziyelerinden çekindiğimiz bu mücrimlerin bir kısmına ecnebi bir devlet vaziyet etti. Bari bundan mütenebbih olsaydık. Halbuki hala buna delalet eden bir şey yok. Hala milleti aç ve çıplak bırakarak giysilerini doldurtan ve maliyetçe doğadaki şekillerden hiçbir farkları bulunmayan muhtekirler herkesin karnını doyurmayı bir saadet ad ilettiği o feci senelerde bir tek sandalyeyle on binlerce liralara, köşklere, haneler sahibi olan türediler olan göz yaşlarını, aç karınlarının mahsulü olan servetlerine sahip bulunuyorlar, hala sokaklarımızda sessiz gölgeler gibi açlıktan zayıf maddi ve maneviden solan, ölen biçareler dolu ... Divan-ı harb örfideki bazı müdde-i umumilerimiz ise milletin ve memleketin facia-ı katlinde her halde alakadar olan kimselerin tezkiyesiyle, memlekete ifa iledikleri hizmetleri heyet-i siyasiye ve hususiyelerindeki afet ve istikameti mi ?! Tavsif ile meşgul ? Bu yapılan şeylere icraat demezler. Memlekette ihtikar ile zengin olmuş birkaç işhas var. Acaba bu muhtekirlerden hangisinin gayr-i muhik ve gayr-i meşru olarak elde ettikleri servet-i vaziyet ve bu servet hazineye mal edildi. Sokaklarda sefilane can veren biçarelerin imdadına yetişildi. Kuru kuru hacizden doğrusu biz bir şey anlamıyoruz, hem de muhtekirler can ve telki edildiği gibi yalnız müsamalardan ibaret değildir. Unsur Gayr-i Müslimlerden de, ihtikar ile gasb-ı servet etmiş olanların adedi pek yüksektir. Biz adaletin tam ve istinasız bir surette tatbikine tarafdardığımız için ihtikar hakkında takibat yapılırken bu cihetlerin de unutulmamasını talep ediyoruz. Maalesef divan-ı harbin harbi muhtekirlere karşı takındığı tavr-ı aciz ve mülayemet yüzünden mütarekeden sonra da, ihtikar daha büyük bir mikyas ve şiddetle devam etmekte bulunmuştur. Halbuki esasen izmihlal-i iktisadinin en son devresinde bulunan bu millete yaza kadar yedi ay yedi gün değildir. Bu müddet zarfında değil bu kadar açık

ve sarıh-i delillere müstened olan tahkikat hatta en malak ve esrar olup tetkikatda hıtama erdilerdi. Bunun içinde faaliyet ve hüsn-i niyet lazımdı. Divan-ı harb azalarının şahsen namus ve istikametleri elbette her türlü şüphelerinin fevkindedir. Lakin onlarda ellerini vicdanları üzerine koyup düşünseler yazdıklarımıza hak vermezler mi ? Tereddütle kayıp edilecek bir dakikamız bile yoktur. Biz o kanaatdeyizki bu zamanda memlekete yapılacak en büyük hizmet ve müsemmer bir faaliyet göstermek veyahud yapılamıyorsa çekilip gitmektir. Millet bugün Divan-ı Harb Örfivesilesiyle yüzlerce memura aylardan beri maaş veriyor, halbuki bütçemiz değil böyle fuzuli masraflara hatta kendi kuvvet-i layemutumuzu bile temine mütehammil değildir. Şimdiye kadar hiçbir faideli iş göremeyen Divan-ı Harb Örfi eğer bundan sonra da aynı vaziyet-i camdaneyi takip edecek ise milletin tahsis ilediği paralara yaza kadar, çekilip gitmek suretiyle hiç olmazsa millet bu fuzuli masraftan bu faidesiz, yükten kurtulmuş olur.

Maksat Yıkmak mı ? “ Seyr-i sefain “ in Anonim Şirketi Haline İfrağı

Şu son günlerde bütün elemlerimiz içinde bizi hasta-yı meys eden bir haber işittik. Bahriye Nezareti, Seyr-i sefain idaresinin şekl-i hazırıyla idamesi gayr-i kabıl olduğundan bir anonim şirket haline ifrağından karar vererek bu babda hazırladığı bir layihada Bab-ı aliye ve Şuray-ı devlete tevdiğ etmiş. Dünkü refikamızdan biri de layihanın Şura-yı devlet nafia ve maliye dairesinde ba'de'l-tetkik-i kabul ve heyet-i umumiyyeye havale edildiğini yazıyordu. Keyfiyet-i tahkike vakit bulamadık. Fakat bu kadar mühim bir meselenin bir refikamızın enzar-ı dikkatlerinden devir kaldığını ve buna Şura-yı devlet nafia ve maliye dairesince oldukça çabuk karar verildiğini görmekte meys olduk.

Bu ve bu gibi müessesat-ı milliye ve ictimaiyenin mahiyetinde husula getirebilecek olan tebdil ve tahviller millet ve memleketin hal ve istikbal-i ictimaiyesi nokta-i nazarından, mesleğimizce fevka'l-ade haiz-i ehemmiyettir. Binaenaleyh meselenin geçireceği safahatı yakından tahkik ve tetkike çalışarak, böyle bir kararın millet ve memleketine ibraz edeceği mazereti izah edeceğiz.

Nafia nazır-ı muhteremi Ferit beyin, dünkü Hilal-i ahmer refikimizdeki beyanatını server ve şükranla okuduk. Ferit bey de seyr-i sefainin anonim şirketi haline ifrağına muhalif bulunarak : “ Seyr-i sefain şirket halini aldığı vakit yüzde altmış nisbetinde ecnebi hissedarlar iştirak edecektir. Zan ederim siz de benim kadar bunu

arzu etmezsiniz ‘‘ diyor ve Seyr-i sefainin şirket haline kalbi için verilecek projeye Meclis-i vükelada muhalefet edeceğini bunun katiyen taraftarı olduğunu söylüyor.

Fi'l-hakika milli nazardan en büyük mahzuru budur, ve iktisaden pek fakir olan milletin en mühim bir servet ve vasıta servetinin şu suretle ecnebilere intikal etmesi demektir.

Mesleğimiz nokta-yı nazarından ise bu millet için en büyük bir darbedir. Milletin ve beşeriyetin saadet-i müstakbelesi için sermayedarlar elinde bulunan bütün müesseselerin milli, ictimai bir hale ifrağı, hükümet tarafından idaresi lazım gelirken, hükümet tarafından idare edilen ve milletin malı müşterke bulunan bir müessesenin hususu bir hale-i ifra-ı gayet azim bir hatadır. Bu hususi devirdir ar izah edeceğiz. Bugün şurasını zikir edelimki, bahriye Nezaretinin kanaati vecihle şayiad Seyr-i sefain şekil hazırı gayr-i kabl-i idame ise şu hal onun anonim bir şirket haline ifraını istilzam etmez. Bi'l-aks-i muntazaman tedvir-i umur edebilmesi için icap eden tedabir-i islahiyesi temin ve tasfiye etmek ve onu mükemmel bir milli müessese idrakı haline ifra etmek iktiza eder.

Muahede-i Sulhiye Ve Amerika

Amerika'da, Wilson'un sulh-i umumi ve bi'l-hassa ‘‘ İttihad-ı Akvam ‘‘ hakkındaki nukat-ı nazarına muhalif bir ceryanın husule geldiğini ve bu ceryanın son zamanlarda oldukça ehemmiyet-i gasb ettiğini mukaddema yazmıştık.

Bugünkü muahede-i sulhiye metnini, ve ‘‘ İttihad-ı Akvam ‘‘ layihasının, bu metnin bir cezai olmasına en ziyade itiraz eden ‘‘ Cumhuriyet ‘‘ fırkasıdır.

Bu fırka, sulh-i muahedenamesini, bir ay tasdik-i ayana tevdiğ edildiği zaman red etmeye ve Amerika için bir sulh-i münferid yazmak lazım geldiğine karar vermiştir. İctima eden Amerika meclis ayarı Wilson'un muarızlarından ayandan Knoks'un teklifi üzerine sulh muahedesi hakkında müzakarata ibtidar ilemiştir. İlk günü Knoks en ziyade ‘‘ İttihad-ı Akvam ‘‘ layihasının sulh muahedesi metninden ihraç edilmesi hususunda şiddetle ısrar etmiş, ve izahatının birçok noktalarında şiddetle alkışlanmıştır.

Müzakerenin ikinci günü Cumhuriyet fırkasından olduğu halde Wilson'un ‘‘ İttihad-ı Akvam ‘‘ hakkındaki fikriyat-ı tervic eden (Mak Gubar) (İttihad-ı Akvam)ın Amerika kanun-i esasisini ve Monroe nazariyesini ihlal etmediğini ve müstakbelde

muharebatı mani için yegane tedbir olduğunu iddia ederek demişdirki : “ Eğer 1914’de “ İttihad-ı Akvam “ mevcut olup Almanya buna dahil bulunmuş olsaydı, harp ilan edilmeyecekti. Almanya istila (...?) efkarından ve komşularını mahvetmek hırsından feragat ettiği halde, İttihad-ı Akvam’a dahil olabilmelidir.

Bu mülakatı nakil ettiğimiz “ Deba “ gazetesi bu hususda diyor ki : “ Bu münakaşata sebebiyet veren ahvali ve esbabı kale alan bir çok rical, Meclis-i ayan için bir sulhi münferid yapmakdan maada çare kalmadığını zan ediyorlar. “

Wilson’un istinad ettiği Demokrat fırkası, Cumhuriyetçilerin bu hareketlerine karşı şiddetle mukavemete hazırlanmaktadır. Bu hususda ne derece muvaffak olacağı cay-ı temel olmakla beraber, Cumhuriyet fırkasının da efraddan tevki ederek bu muhalefetinden vaz geçmesi ihtimali gayr-i varid değildir.

Sosyalist Aleminde

Ateşçilerin Grevi

Dün intişar eden refikamızdan bazıları Şirket-i hayriye vapurlarındaki ateşçilerden bir kısmının grev ilan etmiş ve işlerini terk ilemiş bulunduklarını yazdılar. Biz bu hareketi tabi ve gayet meşru görürüz. Çünkü elinde servet ve sermaye yani bütün kudret ve kuvvetli bulunduran patronlara karşı ezilmemek ve temini istifayı hak edebilmek için zavallı amelenin elinde Tatil-i eşgalden daha müessir bir vasıta yoktur. Şimdiye kadar Şirket-i hayriye olsun, diğer şirketler olsun idare edememek bahanesiyle icraatlarını üç, beş misli artırdıkları ve şerait-i hayatiyeninde bu nisbette her gün biraz daha müşkülleştiğini gördükleri halde kendi kazançlarının en faal ve yegane uzuvları bulunan ameleye refa değil fakat tabi bir vesait-i hayat bile düşünmedi zamm-ı icraatta mahsulü olan fazla varidatdan saatlerce ateş ve duman arasında boğulan, uğraşan bu zavallı ameleye ufak bir hisse-yi mükafat bile ayırmadı. Bugün bu amelelerin sa’yileri nisbetinde ücret aldıklarını kim iddia edebilir ? Beri tarafda yegane meziyetleri birkaç hisse senedine sahip olmakdan ibaret olan bir takım zenginler bu farkı ücret ile giysilerini daha fazla kabartırlarken yükün en ağırı altında inleyen biçare amelenin kırık bir alet-i kabiyyadan bir tarafda unutuluvermesi elbette caiz değildir. Bizi bu hususda en ziyade mütesir eden cihet-i amelemizin haklarını müdafada sebat ve devam için esaslı bir teşkilata malik olmamaları ve bu teşkilatın artık bi’l-tehhür yapılması lüzumunu idrak edememelidir.

Şirketlerden yapmakda oldukları bu haksız muamelelerin tashihini ve hukuk-i amelenin tasdik ve teyidini bekliyoruz.

Anadolu Demir Yolu Kumpanyasının Nazar-ı Dikkatine

Bir Haksızlık

Bize dün yeni bir haksızlık daha haber verildi. Anadolu şimendiferu hıtamdaki işçi, amele ve memurların bir kısmı maaşla, diğer kısmı da (Yedi, sekiz sene sonra maaşla istihdam edilmek üzere) yövmiye ile çalıştırılıyormuş.

Bu malumatı veren zatın ifadesine nazaran maaşla müstahdem bulunanlar, her hangi bir sebeple vazifelerinden infıkak ettikleri takdirde kumpanyaca üç ay maaşları tesviye olunuyormuş. Halbuki yövmiyesiyle çalışanlara hastalandıkları halde bile hiçbir muavenet ifa olunmuyormuş ...

Bu bizim çok nazar-ı dikkatimizi celp etti. Gala-yı esar hesabıyla zaten aldıkları cezayı bir yövmiye ile kuvvet-i layemut geçinebilen amelenin esnai hidmetinde yakalandığı bir hastalık üzerine böyle bir ihmal ve haksızlığa mağruz kalması hiç tecviz olunur şeylerden değildir. Şimdilik kumpanyanın bu haksızlık tamirine doğru bir hatve atacağını ümid ediyoruz.

Macar Sosyalist Kongresi

18 Haziranda Budapeşte'den inikad eden Macar Sosyalist Kongresine Alman Avusturyası, İtalyan, Macar, Münih, Rusya, Çeh, Yugoslav, Feyevm sosyalistleri iştirak etmişler ve söz almışlardır, ez cümle umur-ı maliye ahali komiseri Nojen Varej vaziyet-i maliyeyi izah etmiş, istihsalinin azalmadığını sermayelerin haciz edilmesiyle, sermayedarların memurelerine nihayet verildiğine vasi-i malikanelerin ictimai hale ifrağı meselesinin muvaffakiyetle nihayete ermek üzere bulunduğunu söylemiştir.

Amsterdam'da Beyne'l-milel Bir Sosyalist Kongresi

Beyne'l-milel amele teşkilatı kitabeti bütün, amele sendikalarına 5 ali 10 Ağustos arasında Amsterdam'da inkad edecek olan amele kongresine davet etmiştir. Kongrede, amele teşkilatının ıslahı için tedabir-i ittihaz edilecektir.

İtalyan Sosyalistleri

İtalya Sosyalist Fırkası, bundan iki ay evvel İkinci beyne'l-milele dahil bulunan sosyalist fırkalarının takip ettikleri siyaset-i umumiye, sosyalizm esasetine galeyan mugayir telki ederek, İkinci beyne'l-milel'den çıkmaya ve Üçüncü beyne'l-milele dahil olmaya karar vermiştir. Ahiran İkinci beyne'l-milel kitabeti İtalyan Sosyalist Fırkasına müracaat ederek, bu kararın geri alınmasını rica etmiştir.

Yeni Bir (Beyne'l-milel)

İngiliz sosyalistleri murahhaslarından Rames, Makdanold, ve Bokston yeni bir (beyne'l-milel) teşkil etmek maksadıyla İsviçre ve İtalya'ya azimet etmişlerdir.

Son Haberler

Mir-alay Havez

Cenova 28 __ Mir-alay Havez Cenova'da bulunacak olan Cemiyet-i Akvam merkez-i umumisinden Alman delegelerinin riyaset-i vazifesini ifa ileycektir.

Almanya ve Lehistan Muharebesi

Paris 28 __ (Maten) gazetesinin Varşova'dan aldığı haberler, Yukarı Silezya'da tahdis eden Alman kuvvetlerinin Lehistan'a karşı tecavüze mübaşeret ettikleri teyid ediyor. Kuyançova havalisi topçu ateşine alınmış ve iki bin kadar da piyade, Lubliyinc civarında tecavüze kalkmıştır. Top ateşi altına alınan veya Mecu şehri alevler içindedir. Almanlar binlerce Lehleri tevkif etmiştir.

Lehistan Reis-i Hükümeti Cephede

Varşova 29 (T.h.r) __ Lehistan reis-i hükümet-i maiyyeti Erkan-ı harbiyesiyle birlikte Galiçya cephe harbine azimetle olarak, ilk hatta bulunan kıtat-ı teftiş ilemiştir. Meşar'ül-aleyh cepheye geldiğini fevka'l-ade-i istihzaratdan istidlal ileyen düşman derhal müthiş bir topçu ateşi açmıştır. Reis'in ziyareti askerin arasında hüsni tesir ilemiştir.

Amerika'nın Zaiyatı

Washington 29 (T.h.r) __ Harbiye dairesinin vaka olan neşriyatına nazaran Argun Vemon taaruzlarında Amerika ordusunun zaiyatı (125000) nefer-i balığ olmuştur. O zamana kadar verilen zaiyat mikdarıda (48900) idi. Amerika harp esnasında ordusunu 4800000 nefere iblağ ederek bunun (2,08300) binini Avrupa'ya nakil ettirmiştir.

Amerika Reis-i cumhuru ve Almanya

Paris 28 (T.h.r) __ Reis-i cumhur Mösyö Wilson'un Almanlara karşı aldığı vaziyet-i ahire günden güne şayan-ı dikkat bir şekil almaktadır.

Almanların kendi harp gemilerini batırmalarını Fransız bayraklarını yakmalarını ve gizliden gizliye Lehistan'a taaruza kıyam etmeleri mukaddema mevcut fikirleri teyit etmektir. Amerika murahhası Mir-alay Havez diğer Amerikalılara başla türlü hareket ihtimali olmadığını beyan etmiştir. Alman murahhaslarının son imzayı atmaları için verilen mühlette Reis-i cumhur Wilson hakkında iyi bir hakim verdirecek mahiyette değildir. Wilson Amerika'ya avdet ettiği zaman kendisini bekleyen mücadelenin ağırlığını şimdiden hissediyor.

Reis-i cumhurdan alınan haberler, yalnız meşar'ül-aleyh-i şahsı hakkında değil, Paris'de ifa olunan bilimum mesai hakkında Amerika meclis-i ayanının muhalefeti hakkındaki tavır ciddi işar ediyor. Sulh müzakeresinde Reis-i cumhuru Cemiyet-i akvam teşkiline dair olan gayesinin tahkiki için çok şeyler feda etti. Reis-i cumhurun Amerika'ya avdet edip halk ile bir kere temas ederse tekrar muzaffer çıkacağız zan edenlerde var.

Neşriyat

Resimli Küçük Gazete __ İstiklal refikamızın muharrirlerinden Fuat Semih bey biraderimiz bugün bu nam ile haftalık bir risaleyi neşrine başlamıştır, müfid-i makaleler ve güzel fıkraları muhtevi olan bu sevimli risaleyi karılarımıza tavsiye ederiz. Risale-i meşhur (Malikane-yi Kaplan) namındaki romanı da tefrika ilemeğdedir.

İfham __ İfham gazetesinin yakında intişara başlayacağı haber alınmıştır.

Darü'l-fünun Edebiyat Fakültesi Talebe Derneğinden :

Dernek-i umumi mensup arkadaşlarını bayramlaşmak üzere bayramın ikinci salı günü (bugün) sabahleyin zevali saat onda darü'l-fünun'a davet eder.

Temaşalar

Darü'l-beda-yi Osman-i __ Bayramın ikinci günü ba'd-el-zuhur saat üçde (Bir çiçek iki böcek) ve ve akşam on buçukda (Odalık) bayramın üçüncü günü ba'de'l-zuhur saat üçde (Dört çehar) ve akşamı saat on buçukda (Firuzan) Beyoğlu

caddesinde Halep arşısında darü'l-beda-i sanatkarları tarafından umum için temaşa edilecektir.

3.15 19.SAYI

Birinci Sene – Numara : 19

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

2 Temmuz 1335-1919 (Çarşamba) 3 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak / Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin. / Fasid olan alembaşı mücevver bir yılandır.

...

Murahhaslarımıza İstanbul'a avdet edilebilecekleri tebli edildi.

İzmir’i Unutmadık

Trabzon Müdafa-i Milliye Cemiyetinden:

Vatandaş ! ... Bayram günlerinde matemli felaketlerle için için ağlayan öksüzleri düşünelim. Anlar-ı şan ve mesud yuvaların mecburi bedbaht ve dilşekeste yetimlerdir.

İzmir’i unutmadığımızı, isbat için şehid ailelerine imdad ilemeliyiz. Bu hepimize vicdani bir vazifedir. İşte bugün Gülhane parkında (Hamiyet Müsabakası) açıldı.

Vereceğiniz para akıtılan göz yaşlarını kısmen dindirecektir.

Hakkın Kuvveti mi ? Yoksa kuvvetin hakkı mı ?

Dün Paris’ten, noksan olmakla beraber, manası anlaşılabilen bir haber geldi. Kısım-ı mahsusumuzda görüleceği vecihle, dörtler meclis-i reisi bir mektupla Türkiye murahasına, artık Paris’te ikametın bir faide temin etmeyeceğini ve heyeti teşyi etmek istediğini beyan etmiştir. Bu vaka şüphesiz halinin teslim ve iadesini bekleyen bütün Türk ve Müslümanları feci bir suretde mütesir edecek bir mahiyettedir.

Eğer ‘‘ Hak kuvvetindir ‘‘ saltanatın defin edildiğini istememiş olsaydık biz bir vakaya tacib etmeyecekdik. Çünkü bu devirde böyle şeylerin ve kavmi kadar tabi bir (...?) olamaz.

Şimdiye kadar vuku bulan bu kadar muharebelerin netayic-i sulhiyesi hep ‘‘ Hak kuvvetindir ‘‘ esnasına istinad etmiş değil midir ?

Fakat bugün başka bir devre dahil olduğumuz iddia ediliyor. Fi’l-hakıka üç dört senedir, tantanası harb-i avazeleri arasında yükselen (Biz hak için hürriyet için, adalet için harb ediyoruz.) sözleri hala tanin-endaz oluyor, bu sözlerin ihtiva ettiği (Hakkın kuvveti) devrinin resm-i küşadı hala devam ediyor.

Böyle bir devirde, böyle bir vakaya şahid olursak, bu devr-i muhteşemin mevcudiyetinde ıstibaha düşmez miyiz ?

Türkler ne istiyorlar ? Wilson prensiplerinin tatbikini, düvel-i mütelif ne vaad etmişlerdir? Wilson Prensiplerini.

Türkler müddeiyatını bu prensibe tevfikeyn dermeyeran ettiler. Türklerle meskun olan kıtalar tam müstakil bir suretde taleb ediyorlar. Hakları yok mu ? Yeni

teşkil eden bir devlete diğer bir devletin arazileri dahilinde bir mahreci temin etmek düşünüyorken, koca Asya-yi Sugra yaylasının yegane bir mahreci tabi telakki edebilen İzmir'i anavatandan tefrik ve tecrid nasıl mümkün olabilir ? Fevka'l-ade ceza-yi mikdarda anasır-ı gayrimüslim-i ihtiva eden Anadolu kıtası üzerindeki Türk hukuku hakkında tereddüd ve ıstibaha düşmeye imkan var mıdır ?

Türk müddeiyatının Paris'de uğradığı akıbet-i hakkın kuvvete karşı inhizamına ve hak ve adalet bulundu Türklere lütuf edilen haksızlığa (...?).

Bütün alem-i insaniyetin tahayyül ettiği saadet-i müstakile-i beşeriyeti hülâsa eden o muhteşem prensipleri ısrar eden bu gibi vakayı, ebedi olması temenni edilen sulh-i cihan-ı takviye etmekden pek uzaktır.

Tarih-i kuvvete istinad eden bütün prensiplerin idame-yi sulh ve sükun emrinde daima aciz kaldığını kayıd ediyor. Artık kifayetsiz ve kudretsizliği sabit olan eski esasetin hakikate defin edilmesine intizar eden sözler ! Türklere reva görülen ve ancak (Kuvvetin hakkı) devrinin zihniyetiyle kabl-i telif görülen bu haksızlıklardan pek muzib oluyor, ve (Hakkın kuvveti) devrinin hululüne sabırsızlıkla intizar ediyoruz.

Sulhün Ferdasında

Almanya Ablukasına Devam Edilecek

Paris 30 (T.h.r) __ Mösyö Kalemensu Alman heyet-i murahhasası riyasete atideki mektubu göndermiş :

“ Reis Efendi ! Mütarekename mucibince, sulh-i tasdiki katiye iktaran etmeksizin Almanya'ya mevzu-yi ablukanın reva edilmemesi icap edeceğini zat-ı alilerine muhtar ettirmekle kesb-i şeref ilerim.

Mamafih Düvel-i mütelif ve müşterke-yi muahede-i sulhiyesinin Almanya cumhuriyeti tarafından usül-i dairesinde tasdiki kendilerine resmen ihbar edilir edilmez bu abluka-yı refa-ı müheyya bulunmaktadır. İhtiramat-ı kaymakamı kabul etmemizi rica ederim Reis Efendi. Kalemensu

Muahede-i Sulhiye Metni

Paris 29 (T.h.r) __ Cumartesi günü Versay'dan protokol dairesine getirilmiş olan ve bilimum murahhasların imzalarını ihtiva ileyen muahede-i sulhiye metni hariciye Nezareti hüzn-i evrakına konulmuştur.

Wilson'un Azimetı

Paris 30 (T.h.r) __ Paris'ten Bireste azimet etmiş olan Amerika Reis-i Cumhuru Wilson pazar sabahı şehri mezkureden Amerika'ya müteveccihen infikak ilemiştir. Reis-i Cumhur sulhün inikad-ı münasebetiyle Amerika milletine hitaben neşir ilediği bir beyannamede imza edilen muahede-i sulhiye hüsn-i suretle tatbik edildiği takdirde bütün cihan için yeni bir devre hazır ve müsalemet-i küşad edileceğini ilan etmektedir.”

Azimet Ederken

Paris 30 (T.h.r) __ Reis-i Cumhur Wilson örfe azimetinde pek ziyade yorgun olmakla beraber Paris'de ikmal ilediği işlerden dolayıda çok memnun görünüyordu. meşar'ül-aleyh seyahati esnasında vaktin kısm-i azamını istirahatata ve kongreye tevdi edilecek beyannamesini tanzime hazır etmek emelindedir. Reis-i Cumhur kendisine hükümdarın ile milletler tarafından gönderilen tebrik telgraflarına cevaplar vermiştir.

Sahib-i salahiyet kimselerin vuku bulan tahminatına nazaran meselelerin hakkıyla anlaşılmasından sonra Amerika reis-i cumhura karşı mevcut olan ceryan-ı muhalefet karanenin en ehemmiyetli bir kısmı ortadan kalkacaktır. Reis-i Cumhurun rakib olduğu (George Washington) safinesinde memleketlerine avdet etmezden evvel genç Fransız kızlarıyla izdivaç eden yedi Amerikalı neferin ailesi bulunmakta ve Reis-i Cumhurun maiyeti kadınları bu genç Fransızlara pek büyük bir ihtimam göstermektedirler.

Amerika Reis-i Cumhuru, kendisinin gaybubeti hengamında Dalmaçya meselesini hale çalışacağı haiz salahiyet vekilleri bırakmıştır. Hariciye Nazırı Mösyö Lansing bu mesele hakkında ceryan edecek müzakaratdan mütemadiyen Reis-i Cumhuru haberdar ilemeye memur ilemiştir. Bu meselenin kavli hal edilmeyeceği ve her halde Cemahir-i müttehidenin hala usulü olarak Londra muahedenamesini kabul etmeyecek zan olunmaktadır. Pazartesi günü Mösyö Wilson'un Nevyork'a muvasaletına intizar olunuyor.

Sulh İmzasından Sonra

Onlar Meclisi

Almanya ile sulhün imzasından sonra hal edilmeleri Mösyö Wilson ve Lloyd George'un azimetlerine taalluk edilen birçok müşevveş-i mesail kalmaktadır, sulh

muahedenamesi cumartesi günü Versay sarayından alınarak protokol dairesine götürülmüştür. Üç aydan beri mevkini dörtler meclisine terk eden onlar meclisi pazartesi gününden itibaren yeniden akd-ı ictimatı başlayacak diğer mesail-i meyanında ve Almanya ile akd edilen sulhün tatbikatınada Nezaret edilecek ve Avusturya, Türkiye ve Bulgaristan ile yapılacak sulhün esasetini takrir edecektir.

Pazartesiden itibaren onlar meclisi bir vech-i ati-i zevatdan terreküb edecektir : Fransa namına : Mösyö Kalemensu, Pişon, Amerika namına Mösyö Lansing ve Mir-alay Havez, İngiltere namına Mösyö Tebtomi ve Markoni, Japonya namına Mösyö Makino ve Şeyzu.

Alsas – Loren'de Sulh

Mec 30 (T.h.r) __ Sulhün imzalanması haberi burada pek azim bir meserretle telki edilmiştir. Saat 10'da sulhün imzasını toplar endehatı ve külliye çoklarını çalınması ilan olunmuştur. Akşamı büyük bir meşale alayı tertib olunmuştur. Bu alay-ı azim bir kalabalık takib ediyordu.

Strazburg 30 (T.h.r) __ Sulhün imzası haberi burada malum olur olmaz ahali büyük bir heyecan-ı server içinde nümayişler yapmışlar ve General Kalaberk heykelini çiçeklerle oturmışlardır.

Alman Murahhası Möllerin Beyanatı

Paris 30 (T.h.r) __ Paris'de bulunan Alman heyet-i murahhasası erkanından Mösyö Müller ile Mösyö Bel Amerika gazetelerinden birisinin muhabirine beyanat-ı atide bulunmuşlardır :

“ Biz muahede-i sulhiyeyi hiçbir tereddüd-i maneviye kaplamaksızın imza ettik ve imza ettiğimiz tahüdatıda ifa edeceğiz, Alman milleti bütün azim ve iradesini muahedename mevadını tatbike huzur ve tahsis ileyecektir itilafın sabık-ı Almanya İmparatorluğuyla diğer Alman rical-i hükümetinin teslimini talebde ısrar göstermeyeceğini zan ediyor. Hükümet-i merkeziye Lehistan'a karşı vuku bulacak bir taarruza yardım etmeyecektir. Almanya'nın bütün arzusu ittihad-ı akvam cemiyetinin dahil olmaya layık olmadığını isbata matufdur. “

Paris 29 (T.h.r) Alman murahhaslarından Mösyö Müller ve Bel esnai azimetlerinde Versay'daki Alman memurundan kısm-i azamında beraber götürmüşlerdir. Heyet-i murahhasa reisi refakatinde katib ve memurlardan otuz zat

bulunduğu halde pazartesi günü azimet edecektir. Ve Versay'da yalnız Mösyö Hersner ile yirmi kadar katib kalacaktır.

Fransa Reis-i Cumhuriyetine Gelen Telgraflar

Paris 30 (T.h.r) __ Fransa Reis-i Cumhuriyet Mösyö Povankare'ye Almanya ile sulhün imzalanması münasebetiyle İspanya Kralı On ikinci Alfonso ve Japonya İmparatoru Yushito tarafından tebrik telgrafları keşide edilmiş Reis-i Cumhuriyet tarafından bunlara karşı beyan-ı teşekkürü muhtevi cevaplar gönderilmiştir.

Mösyö Povankare ve Kral George

Paris 30 (T.h.r) __ Fransa Reis-i Cumhuriyet Mösyö Povankare İngiltere Kralı Beşinci George tarafından kendisine gönderilen tebrik-i telgrafa atideki cevabı göndermiştir :

“ Zat-ı haşmetanelerinin bana hitaben göndermek lütfunda bulundukları harareti ve samimi tebrik telgrafından dolayı arz-ı şükran ilerim İngiltere'nin amel ve efkarına tesahub eden Fransa, kendi namına zat-ı haşmetaneleri ile İngiltere milletini tebrike müsareat iler. Fransa cesur ordularınız ve donanmamız tarafından dört sene zarfından takib edilen şeylerin tarifi mesaiyi bir an bile feramuş etmeyecektir. Biz yalnız iki memleketin değil fakat adalet-perver ve (...?) bir cihetin gaye-i amelini teşkil eden bir maksad uğrunda İngiltere milletiyle teşrin-i mesai ve fedakarı edebildiğimizden dolayı pek ziyade müftehiriz. Zat-ı haşmetaneleride bilirler ki bende İngiltere ve Fransa arasında daimi bir itilaf ve mevdunun idamesine şiddetle taraftarım. Çünkü bu itilafın kuvveti sulhün muhafazasına bir kefalet ve teminat-i teşkil edecektir.

Rusya'da Mütelifin Heyeti

Paris 30 (T.h.r) __ Helsinforsu'nda bulunan ve İngiltere ordusuna mensub General Koh ile General Buret ve marşdan mürekeb olan heyet-i icra faaliyete başlamıştır. Bütün düvel-i mütelifeyi temsil eden bu heyetin vazifesi düvel-i meşar'ül-aleyh e tarafından Baltık denizinde takib edilecek olan siyasiye nezaret ilemektedir. Bu heyetin karargahı şimdilik Helsinfors'da bulunacak kendisini diğer şehirlerde başka bir takım heyetler temsil edecektir.

Avusturya İle Sulh

Paris 29 (T.h.r) __ Dörtler meclisi cumartesi günü akd ilemiş olduğu son ictimağında Avusturya ile akd edilecek olan muahede-i sulhiyenin mesail-i maliye ve iktisadiyeye taalluk eden fıkraları hakkında ittihaz-ı mukarrerat ilemiştir.

Sulh ve Cihana Temin İlediği Fevaid

Paris 30 (T.h.r) __ Sulh muahedenamesini Afrika'yı Cenobi hükümetleri namına imza eden General Semut yazdığı bir makalede bi'l-hassa beyanat-ı atiyede bulunuyor : “ İmza edilen sulh bütün cihana iki büyük faide temin etmişdirki bunların birisi Alman militarizminin imhası ikinciside Cemiyet-i Akvamın teşkiline muvaffakiyet oluvermesidir. Eminimki Cemiyet-i Akvam Avrupa'ya harbin tevvellüd ilediği mesaibden kurtulmak imkanını bahş edecektir. Almanlar kendi müttefikleri iktizasından olmak üzere muahedename ahkâmını kat'i ve halis bir hüsn-i niyetle tatbik ilemek azamında bulunduklarına milletlerimizi kani etmelidirler. Muahedename-i ihlale tasaddi yolunda gösterilecek ufak bir harekat-ı aleyhlerinde pek meşum-i netayic-i tevlid edecek hiddetle ve asabiyetlere saik olabilir. “

Rusya'daki Hükümetlerin Bir Müracatı

Paris 30 (T.h.r) __ Eski Rusya hudutları dahilinde teşkil eden hükümet-i muhtelif mümessilleri Paris sulh konferansına suret-i atide münderiç-i beyannameyi tevdi ilemiştir :

“ Hükümeti mütelif ve müşterkenin vaadi müzaheret zamanında Amiral Kolçak'a vuku bulan tebligatından haberdar olan Azerbaycan, Estonya, Gürcistan, Litvanya, Şimali Kafkas, Beyaz Rusya ve Ukrayna hükümetleri temsilleri hususat-ı atiyeyi hükümetleri namına beyan ile gasb-ı fahir ilerler : (...?) cumhuriyetler kendi milletlerinin arzu ve iradesiyle teşkil ilemişlerdir, bu hükümetlerin gerek tarz-ı teşekkülleri ve gerek mücavir-i hükümet ile tesis edecekleri tarz ü şekl-i münasebet-i içtima-i davet edilen müessesat-ı meclisleri tarafından takrir ve tespit edilmek üzeredir. Binaenaleyh bu hükümetler başka hiçbir hakimiyete tabii tutamazlar ve kendi aralarındaki münasebet ancak hakim ve müstakil devletler binaendeki münasebet-i vecihle tayin ve takrir ettirilebilir.

Bu cumhuriyetler sulh kongresini teşkil eden hükümetler tarafından behamehal hakk-ı istiklallerinin tasdikini talep ve rica ederler. “

Jol Kanbo'nun Bir Makalesi

Paris 30 (T.h.r) __ Nekuduparı Gazetesi muahede-i sulhiyenin ehemmiyeti hakkında Mösyö Jol Kanbon tarafından yazılan bir makaleyi neşir etmektedir. Makalenin bazı aksamı bir vech-i atidir :

“ İlk defa olarak düvel-i galiba uzun asırlardan beri ahalinin muzdarib olduğu ceriheleri tedavi ve mazideki hataları tamir edecek haklı ve adilane bir sulh-i hısımlarına kabul ettirmeye muvaffak oluyorlar.

Şimdi mesele-i sulhü Avusturya, Bulgaristan ve Türkiye ile de akd etmeye şark meselesini hal etmeğe kalıyor. Bu hususdada düvel-i mütelif ve müşterkenin pek büyük bir atar hazım ve basiret ve hüsnî niyet göstermeleri lazımdır. “

Fukaraya Bir Milyon Frang Teberru

Paris 30 (T.h.r) __ Gazetelerin ve vuku bulan neşriyatına nazaran meşhur insaniyet-perver Gagaruf sulhün imzalanması münasebetiyle Paris şehir amiline fıkraya tevzi edilmek üzere bir milyon franglık bir çek göndermiştir.

Fas'da Server

Kasralbiza 30 (T.h.r) __ Sulhün akd ve imzası haberi burada pek büyük tezahürat-ı meserretekarane vesile olmuş ve memurun mahalliye tarafından büyük nümayişler tertib edilerek bütün şehir bayraklarla tezyin edilmiştir. Yerliler ve Avrupalılar asker tarafından tertib olunan olayları takiben sokakları dolaşmakta ve izharserver etmektedir.

Yipren İhyası

Brüksel 30 (T.h.r) __ İngiliz ve Belçika mühendislerinden mürekeb bir heyet-i harbde harap olan Yipren şehrinin yeniden inşası için bir proje tertib ilemişlerdir. Şehir aynen harbden evvelki şekli ü tarz-ı mimaride inşa edilecektir.

Fransa ve Amerika Askerleri

Paris 30 (T.h.r) __ Fransa hükümeti Amerika askerlerinin Fransa cephe harbinde ifa iledikleri hizmetleri musavver-i büyük bir asr-ı tertib ettirmektedir. Fransa'ya gelmiş bulunan her Amerika askerine bu asırdan birisi ihda edilecekti.

Sulh Murahhaslarının Paris'te İkametine Lüzum Kalmadı

Mösyö Kalemensu'nun Bir Mektubu

Dün ajansların tebliğ iledikleri bir telgraf Paris’de bulunan sulh murahhaslarımızın vaziyeti hakkında pek mühim bir haberi ihtiva ediyor. Kısım ettiğim teşevvüşat-ı havaiye dolayısıyla tebliğ edilemeyen bu telgrafa nazaran Mösyö Kalemensu, Sadrazam Ferid Paşaya gönderdiği bir mektubda artık Osmanlı heyet-i murahhasasının Paris’de temdid-i ikametine lüzum görmediğini ve lazım geldiği zamanda düvel-i mutelifenin Osmanlı murahhaslarını tekrar davet edeceklerini beyan etmektedir. Bu beklenilmeyen vaziyetin ne gibi esasını taht-ı tesirinde tahdis ilediğini tayin ve takrir edebilmek kabil olmadığı için mütalatımızı beyandan istinkaffen yalnız telgrafi bir vech-i ati-i derc ile iktifa iliyoruz :

Bu telgraf Mösyö Kalemensu tarafından Sadrazam Paşaya gönderilen mektubun kısm-i nihyesine muhtevidir :

Paris 30 (T.h.r) __ Binaenaleyh meclis sulhün sariyen inikadına havaheşkar olmak, meşkukiyyet-i hazıra devrinin devamındaki mahzurları. Meselenin amik-i bir suretde tetkik-i lüzumuna takdir etmekle beraber, şerait-i mezkure dairesinde Hükümet-i Osmaniye tarafından Paris’e azami iltimas edilen heyet-i murahhasanın şehir-i mezkurede daha faza ikameti hiçbir faide intac etmeyeceği zannındadır. Mamafih Düvel-i mütelife yeniden teati-i efkarın faidesi görüleceği ve sühuletle bir neticeye desters olunmak ihtimalinin mevcut olduğu bir zamanda Hükümet-i Osmaniye’nin yeniden davet ilemek hususunda da tereddüd gösterilmeyeceğini beyan iler. İhtiramat-ı saniyenin hüsn-i kabulünü rica ederim.

Müstahberat-ı Mahsusamız

Dün murahhaslarımızın avdetine dair Paris’den tebliğ edilen belada münderic telgraf hakkında lazım gelen muhaliflerde tahkikat ve takibatda bulunduk. Mahafil-i siyasiye zan edildiğine göre murahhaslarımızın avdeti pek karışık bir mahiyetde olan şark meselelerinin esasen malları kuva-yı karibeye gelmiş olan Avusturya ve Bulgaristan sulhlerinden sonra tezkire edilmesi hususunun karargir olsundan inbias ilemiştir.

□ Dün akşam kaç vakit inikad eden meclis-i vükelada bu meseleye dair icra-i müzakarat edilmiştir.

Şeyhü’l-islam Hazretleriyle Mühim Bir Mülakat

Dün sahib-i imtiyazımız sadaret-i kaymakamı ve Şeyhü'l-islam Mustafa Sabri Efendi hazretleriyle bir mülakat icra ederek mesail-i mühimme-yi hazıra hakkında beyanat-ı atiyelerini telki etmişlerdir.

S__ Son günlerde Hürriyet ve İtilaf Fırkasının hükümete karşı aldığı vaziyet hakkında mütala devletleri ne merkezdedir.

C__ Sadık beyin fırka merkez-i umumisine böyle bir ceryan-ı ihdasına çalıştığı anlaşıyor. Vaziyet-i mühimme-yi siyasiye icabıyla hükümetin müzaherete en ziyade muhtaç olduğu terki bir zamanda muma-ileyhin şu teşebbüs-i hükümeti fırka-yı müzaheretinden tecrid etmek ve fırkayıda inkisama uğratmak suretiyle hem hükümete ve hem de fırkaya karşı bir suikast mahiyetindedir.

S__ Sadık beyin kabinede bulunan nazırları fırkadan ihraç etmesi teşebbüsünde muvaffak olacağını tahmin edersiniz.

C__ Bi'l-aks Sadık beyin bu gayr-i makul hareketleri kendi kendisini fırkadan ihraç ile neticelendirelecektir. Şubelere yazdığı beyannamelerde (Lider) nazariye-yi garibesine tevfiğe bi'l-kayd ve şartı kendisine tabi olmak gibi en müstened bir hükümdar bile tebaasından sarahaten talep etmeye yüzü tutmayacağı bir mutavaatı Sadık bey fırka efradından (...?) fırka arkadaşlarına karşı bu derece hürmetsiz bir zihniyet taşıyan adama tebaiyyeti kabul edecek mertebede izzet-i nefsine malik olmayan insanlar ve şubelerde bulunacağına ihtimal veremez ve farz-ı mahal olarak bulunsa bile hukuk-i esasiye ve siyasiye-yi mesailini bu kadar anlayan bir adama teslim-i inan edecek fırkanın fırka denecek kadar ve kıymeti ve hükümetinde öyle bir bi-şuur-ı istinadgahına müzaheretine ihtiyacı kalmaz.

S__ Sadık beyin hükümete karşı bu derece şedid bir vaziyet olmasının saiki nedir ?

C__ Bu vaziyet meclis-i vükela memuriyetinden istifa ettikten sonra tahdis etmiştir.

S__ Bu memuriyete tayin olunurken muvafakat-ı istihsal edilmemiş midir ?

C__ Memuriyet-i mezkure kendisinin yalnız muvafakatiyle değil belki Mısır'ın talebi üzerine tarafından arz edilmiştir. Ayan-ı azalığıda birlikde olmadığına gücenmiş ve istifa etmiş. Bu hakikat fırka efradından bir hayli zevatın malumudur.

S__ İstifanın esbab-ı mucibesi olarak kabineniz tarz-ı teşkil-i meslekine muvaffak olmadığını dermeyan ediyordu.

C__ Bu nasıl doğru olabilirki zaman taleble zaman istifada aynı kabine mevcud idi. Son söz olarak şunu söyleyeyimki bu beyanatının fazla ağır düştüğüne müteessifim. Fakat Sadık bey son günlerdeki hareket-ı ahbabısıyla böyle bir mukabile-i istihkakı gasb etmiştir. Çünkü bu derece mantıksız hareketlerle hem seviye-yi idrakını hem de en narin bir demde hükümetin ve fırkanın hayatıyla oynayarak suya cemiyyetini göstermiştir.

Sosyalizm Nedir ?

Sanayi-i Sugranin Zevali

Hulasa :

Geçen nüshalarımızda ‘‘ Sosyalizm Nedir ‘‘ emirnamesiyle yazdığımız makalelerde bugünkü sermaye saltanatını izah ederek sosyalizmin bu devri yıkıp yerine vesait-i amel ve mübadele-yi ictimai ve iştiraki bir vaziyete irca etmek istediğini söylemiş, Ba’dehu sosyalizm devrini layıkı vecihle ihata edebilmek için bugünkü devre takdim eden devr-i izah etmek lazım geldiğini ileri sürerek (sanayi-i sugra) devrini ve bunun nasıl zevale erdiğini izaha başlamıştık.

‘‘ Küçük Sanayi ‘‘ devrinde bir aile-yi bidayette sırf kendi istihlakatı için istihsalde bulunurdu. Fakat bi’l-ahire istihlakatından fazla miktarda istihsale bulunarak bu ‘‘ Fazla İstihsali ‘‘ mübadele etmeye başladı. Ve nihayet sırf mübadele için, yahut satmak için istihsalatda bulunur oldu. Şüphesiz bu devirde her aile çalıştığı takdirde refah ve saadete nail olabiliyordu. Bir zaman geldiki, yeni yeni, zengin zengin kıtalar keşif olundu. Avrupa mamulat ve masnuatı bu yeni mahreclere götürerek oradan altın ve gümüş nakil etmek zamanının en iyi ticareti haline girdi.

Bu ticarete koyulan tüccarlar Amerika’ya ne kadar çok mal nakil ederlerse, o nisbetde servet elde ediyorlardı. Binaenaleyh kilitli miktarda mal göndermek ihtiyacında idiler. Fakat kilitli miktarda istihsale lüzum vardı. İşte bu yeni ihtiyaç, eski usül-i istihsali bozarak, yerine darü’l-sanayiler nev-i inandan ve birçok ameleyi bir yerde toplu bulunduran bir usul ikame etmek istiyordu. Bazı tüccarlar böyle kilitli miktarda istihsalde bulunmak için lüzum gelen vesaite, paraya, mevad-ı ibtidaiye-yi sermayeye malikdirler. Fakat bir eksikleri vardır : O da insanların kuvvetleri (...?) kol

ve ayak olmadan bütün bu vesait-i kıymetsiz, faidesizdir. Bu vesait-i ibtidaiye bir madde mamule haline getirebilecek şeyi insanlar, insanların kollarıdır. Fakat bu devirde şimdide söylediğimiz gibi, her aile çalışabilmek hakkına ve çalıştığı takdirde ferah ve mesud bir halde yaşamak imkanına nail olduğu için bu insan avcılarının arzularını yerine getirecek kimseler pek azdı. Bu insan vesait-i amel istihsale nail oldukdan sonra, gidipde başkasının idareyi keyfiyesine tabi olamaz, kendini esir edemez. Binaenaleyh bu avcılar ihtiyaç-ı kat'ileri olan (insan - eşyayı) bulamadıklarından meyyus idiler.

Maalesef (Bu tüccarlar için malişkar) o devirde şerait-i umumiye bir tahvil oldu. İki hadise binlerce insanları, vesait-i amel ve istihsallerinden tecrid ederdik. Sokaklara döndü bu zalim insan, zalim insan avcılarının emirlerine tevdi etti. Bu iki hadiseyi izah edelim :

1 – Boduro derebeylik zamanıdır. Beyler denilen köylüden enva-i vergi alırlar. Fakat bu karidede söylediğimiz vecihle bir aile, sa'y-i zatıyla mahmul olduğu tekalif-i tediye ettikten sonra, büleğan-ı (...?) temin-i maişet edebiliyordu. Yavaş yavaş “ Fazla İstihsal “ de bulunmağa ve mübadele neticesinde gasb-ı servet etmeye başladı.

Köylünün zenginleşmesi zavallının felaketini mucib oldu, çünkü beylerin ihtirasatını celb ederek mutalebetini artırdı. Ve şu hal nihayet gayr-i kabıl-i tahmil bir hale gelerek köylünün, bütün vesait-i amel ve istihmalini yani, vesait-i hayatiye ve taişiyelerini terk ederek şehirlere hicretini izah edelim :

2 – O devirde en ziyade sanayi nesciye inkişafa, başlamışdı, kilitli miktarda buna ihtiyaç vardı şu suretle, hayvan yetiştirmek ticareti tevessü etti. Bu ticaret ise, az adama, çok araziye ihtiyaç-ı mes ettiriyordu. Binenaleyh beyler köylülerin ellerindeki araziye zabt ve kendilerini kapı dışarı etmeye menafi-i esasiyeleri icabetinden telki ettiler.

İşte şu iki hadise köylülerin, vesait-i taişiyesiz olarak şehirlere hicretini sebep olmuş ve binlerce insanları, açlığa mağruz bırakarak, kuvayısaini, yani sayenin temresini icar etmeye, kendini esir etmeye mecbur etmişlerdir.

İşte sermayenin, saltanat sürdüğünü bugünkü devrin mevcut ve müesseseleri, bu tarihte, insanları vesait-i taişelerinden mahrum etmek suretiyle onları esir etmeye çalışmışmışlar ve tarihin en hunhar en barbar bir devrini küşad ilemişlerdir.

Bidayete bu yeni usûl-i istihsal eski usûl-i istihsalden pek farklı değildi. Sermayedar, icar ettiği ameleler mevad-ı ibtidaiyeyi tevdi eder ve onları kendi evlatlarında çalıştırır. Şüphesiz bu halde bile, kendi hesabına çalışan vesait-i amel ve istihsale malik bir esnaf ile kendi evinde başkası hesabına çalışan bir amele binende fark vardır.

Sonraları sermayedar artık ameleleri kendi çalışdırmakdan ictinab ederek, onları kendi darü'l-sanayisinde toplarsa, şu takdirde onları hem daha sıkı bir tezahürat altında bulundurarak, hem de fazla istihsale teşvik etmek mümkündür.

Bir darü'l-sanayi dahilinde müteaddid-i ameleler tarafından müşterke icra edilen faaliyetlerle bir (taksim-i amel) tahsil etmeye başlar. Ve bu taksim amel, küçük sanayide mevcut olandan daha başkadır. Küçük sanayide bir sanatı muhtelif-i şubelere ayrılan, fakat bir işi kamilen bir amele yapar, bir iş yalnız bir elden geçer. Halbuki yeni usûl-i istihsalde yalnız bir iş dahilinde taksim-i amele husula gelir. Bir iş muhtelif aksama ayrılarak, her kısım-i münhasıren onunla işigal eden, bir amele tarafından yapılır. Şu suretle amelenin vazifesi günden güne sadeleşir ve daima aynı ameliyeyi yapmaya mahkum kalır.

Taksim-i amel iki netice tevliid eder :

1) Saik-i isticşalatını tezyid eder.

2) Bir işin bir kısmı gayet basit ameliyelere münhasır kaldığından, onu ifa eden insan bir alt yahud bir makine mahiyete geçer, ve onu makine ile telafi etmek kabul olur.

İş şu raddeye gelince diğer bir hadise zuhur ederek vaziyeti büsbütün vahim bir hale isal etmiştir. O da terakkiyat-ı fitye neticesi olarak buhar kuvvetinin sanayiye tatbikidir.

Makinenin sanayiye tatbike ‘‘ İnkılab-ı Sanayi ‘‘ denilen tahvili tam bir hale ifrağ etmiştir. Bu sayede (İstihsal-i Sermayevi) (Fabrikacılık) denilen mütekamil ve yüksek şeklini ihaz eder ve tekamül-i iktisadının mecrasını tebdil ederek (Sermaye Saltanatı) devrini küşad iler.

Şuun

Hürriyet ve İtilaf Fırkası Beyannamesi ve Sadık Bey

Hürriyet ve İtilaf Fırkası kabinede kendi azasından olan nazırların çekilmeleri ve aksi takdirde müstafi ad edilecekleri hakkında ahiran neşir ettiği beyanname malumdur.

Beyannamede musarrah-ı mevada rağmen Hürriyet ve İtilaf Fırkasına mensub kabine azasından hiçbiri istifa etmedi. Hatta dünkü nüshamızda yazdığımız vecihle Adliye nazırı Vasfi Efendi bir muharrir istifa-ı keyfiyetin varid olamayacağını ve fırkaca alakasını muhafaza edeceğini beyan ilemiştir.

Kabine reisinin sulh kongresinde bulunduğu böyle nazik bir zamanda murahaslarımızın müşkül bir vaziyetde kalacağını ve bir kabine buhranının memleket için pek nazır olacağını düşünerek esasen biz, bunu doğru bulmamışdık.

Yine Adliye Nazırı Efendinin evvelki günkü ‘‘ Tasvir-i Efkar ‘‘ refikimize ahiran vuku bulan teşebbüsatin Hürriyet ve İtilaf Fırkasının değil, Sadık beyin şahs-i teşebbüsati olduğu hakkındaki beyanat-ı keyfiyetin muhtaç-ı tenvir olduğunu meşar’ül-aleyh bayramın birinci günü Hürriyet ve İtilaf Fırkası merkez-i umumiyesine bayramlaşmak için gelerek hararetle bir hüsn-i kabul görmesi beyannamede zikir edildiğine göre, fırkaca alakasının baki kalacağını gösteriyordu.

Dün bize haber verildiğine nazaran mesele şu suretle ceryan etmiştir : İstanbul’da bulunan kırk küsur merkez-i şubatdan yirmi dört şube reisi Sadık beye itimadlarını beyan ve beyannameyi müşterke imza ederler. Fakat sonra heyet-i umumiye içtima-i akd edilince itimad edenlerin yakınından on dokuzu çıkar ve Sadık beye itimadı rey verenlerin adedi beşe tezil eder.

Sadık beyin, bir muharririmize icap ederse, beyannamenin imzaları da muhtevi olduğu halde bir fotoğrafını neşir edeceği hakkında dünkü nüshamızda yazdığımız beyanatı, yukarıda söylediğimiz yirmi dört imzalı karar olsa gerekdir. Biz bu haberi şimdilik kayd-ı ihtiyata telki ediyoruz.

Fi’l-hakika eğer mesele bu şekilde ceryan etmiş ise, fırkaya mensub nazırların niçin istifa etmedikleri ve el-yevm-i fırkaca alakalarını ne suretle muhafaza iledikleri keyfiyet-i tenvir ilemiş demektir.

Sadık Beyin Projesi

Sadık bey mevki-i iktidara gelirse yeni meclis-i mebusanın şeklini tayin etmek üzere bir meclis-i müessesat teşkil edecektir. Meclis-i ayanın hal-i hazırdaki şekli-i kavaid-i meşrutiyetle kabl-i telif değildir. “ Monitor “

Sabahaddin Beyin Muhtıraları

Prens Sabahaddin bey Sadrazam Paşaya sulh kongresinde takib edilecek hatt-ı hareket hakkında iki uzun muhtıra göndermiştir.

Bunlardan birincisi Sadrazam Paşanın İstanbul’dan mufarakatinden üç gün evvel bab-ı aliye gelmiş ve ikincisinde bir hafta mukaddim Paris’de Sadrazam Paşaya irsal edilmiştir.

Dünkü Yangın

Dün artık adem-i abad ve bir hale gelen şehrimizin belki en güzel bir yerini yangın İstanbul’un bu hissiz ve haşin musallatı yine sildi, süpürdü... O kuleden sonra Nişantaşı’nda Teşvikiye Cami-i şerifi civarında kaim-i merhum ve mağfur Veliahd-ı saltanat Yusuf İzzettin Efendinin ikinci kadın efendisinin ikametgahlarında zuhur eden yangın, bitişiğindeki Şehzade Abdürrahim Efendinin konaklarına sirayet etmiş ve otuz hane kadar muhterik olmuşdur yangının tevessüne meydan verilmemek için (...?) ve itilaf-ı asakir ve itfayesinin cihedi ve akademi nihayet müsemmir olmuş ve yangın İtalya sefarethanesine kadar dayanarak bastırılmışdı. Nişantaşı ahz-ı asker şubesi sabık-ı birinci menzil-i müfettişliği muhterik olmuşlardır.

Tren Kazası Hakkında Tafsilat

Haydarpaşa - Eskişehir hattı üzerindeki Bilecik – Vezir istasyonları arasındaki vuku bulan kaza neticesi duçar-ı sekte olan nakliyat, ittihaz edilen tedabir ve ihzar kılınan vesait ile ve aktarma suretiyle trenlerdeki yolcu vesaire-yi nakliyatın hat üzerinde devamı temin edilmiş ve hat üzerindeki vaka olan tahribat-ı tamiri kuvayı karibeye gelerek iki üç gün sonra hattın iltisakı temin edebileceği mevsuken istihbar kılınmıştır.

Muallim Maaşatı

İstanbul İbtida-i muallimlerinin mayıs maaşatı hazine-yi maliyeden ita edilen para ile temin edilmişti. İstihbaratımıza nazaran haziran maaşatının tediyesi vilayetçe gayr-i mümkün telki edilmekte ve buna sebep olarakda tedrisat-ı ibtidaiye vergisi

olarak vilayetin aldığı (362) bin lira varidatın ahiran alınmaması için verilen karar üzerine paranın başka hiçbir yerden temin edilmediği gösterilmektedir.

Zavallı muallimler zaten aldıkları maaşlarla geçinmekden izharı aciz ederken, her zaman böyle arızalarla, paralarının tediyesi tehhür ediyor. Buna acil bir çare bulunması şiddetle lazımdır.

Resm-i Kabul

Sulhün imzası münasebetiyle Fransız fevka'l-ade-i mümessili Mösyö ve Madam Dufrans tarafından dün Fransa sefarethanesinde bir resm-i kabul icra edilmiştir. Sağ tarafında Amiral (Dupon) olduğu halde Mösyö Dufrans kısa bir nutuk-ı irad ile Fransa hükümetine çekilmesini teklif ettiği bir telgraf okunmuştur. Sefaret bahçesinde musika-yı icra-i terennüm ediyordu.

İtalya Mümessili

Şehrimiz İtalyan mümessili Kont Esforza cenabları Paris'de sulh konferansında bulunan İtalya hariciye nazırının müddet-i gaybubat-ı esnasında meşar'ül-aleyh vekalet etmek üzere dün akşam (Kralı) sefinesiyle İtalya'ya mütveccihen hareket ve İtalyan memurun ve zabitanı tarafından teşebbü edilecektir.

İstimam

Sürmeneli Laz Mehmet çetesi avanesiyle birlikde mahalli hükümetine arz-ı teslimat ilemiştir.

Musib Bir Tedbir

Delalet eden çetelerden bir kısmının mahall-i mütesarriflik ve kolordu kumandanlıklarının tensibi üzerine Jandarma kaydına başlandığı ve bunların eşkıyanın tahassungahlarını bildikleri için duçar-ı müşkilat olmadıkları ve bu yüzden istifadeler temin edildiği bildirilmektedir.

Galata Ermeni Kilisesinde İctima

Gregoryan Katolik, Protestan Ermenilerinin Reis-i ruhanileri ve eşraf ve muteberani Galata Ermeni Kilisesinde bi'l-ictima Almanya ile akd edilen sulhden dolayı şehrimiz düvel-i itilafiye mümessillerine arz-ı tebrifat edilmesine ve Papa ile Amerikan kongresine ve Paris'de bulunan Ermeni heyet-i murahhasasına telgraf keşidesiyle müzaherat-ı taleb edilmesine karar verilmiştir.

Cenaze Merasimi

İtalya inzibat kumandanlarından Kont Karolig'in muavinin vakt-i hesabıyla dün merasim-i mahsusa ile resm-i tedfını icra edilmiştir.

Edebiyat Fakültesinde

Dün Darü'l-fünun Edebiyat Fakültesi talebe-i der-fenni kable'l-zeval saat onda darü'l-fünun'da toplanmışlar ve aralarında bayramlaşdıktan sonra bir ay tebrik fakülte müdürü Emin beyi müşteri ziyaret ilemiştir.

Pek samimi geçen musahabe esnasında fakülte müdürü bey talebe ve heyet-i talimiye'nin tarz-ı mesai faaliyeti hakkında bazı teminatda bulunmuş ve talebelerden bazıları tarafından aynı suretle mukabile edilmiştir.

Sulhün Ferdasında Paris ?

Alman murahhasları sulhü kabule nasıl karar verdi ? - Pek mühim bir mektup – Kuvvete karşı serfuru - Sulhün İmzası – Belde-i nevrede meserret– Hayrı kar top sesleri – Bulvarlarda – Rakslar ve Taganniler- Her tarafda Marseyibez – Gece yarısında Paris

Size muntazamın göndermeği vaad ilediğim mektupların birincisi Almanya ile sulhün imzalandığı bugüne tesadüf ettirmek suretiyle Paris'in yaşadığı emsalsiz ve tarih-i meserretleri ve zavallı bedbaht milletimizin bedel-i harabisi mukabilinde istihsal edilen bir zaferin sermest-i gurur-ı muhitde uyandırdığı velvele-i heyecanı tasvir etmek istiyorum. Hepiniz bilirsinizki Fransızlar bi'l-hassa vatan-perverlik hususunda pek hassas ve ser-i el-heyecanlı bir millettir. Felaketlere karşı ne kadar şiddetle mütesir ve zebun kalır ise muvaffakiyetler ve muzafferiyetlerinde o kadar büyük heyecan-ı meserretkaraneye kapılırlar. Binaenaleyh iddia edebilirim ki Fransa'nın kalbini teşkil eden bu belde-i nevre-i ferdayı sulhde o zamana kadar hiç hiss etmediği bir neşve-yi gurur ile daraban iledi.

Almanlara karşı istihsal edilen zaferin nam ve kahr olduğuna kanaat name mevcut olmakla beraber tertip edilen sulh-i ahnamesinin ilanı imza edilmemesi itiraf etmeliyiz ki Fransızları biraz asabileştiriyordu. Herkes Almanların az çok bir mukavemet göstermesi fikrine alışmaya çalışıyordu.

22 Haziranda düvel-i mütelif ve müşteri murahhasları muahede-i sulhiyede en ufak bir tadilat yapılmasına bile taraftar olmadıklarını Alman heyet-i murahhasası

reisi Mösyö Fon Haniyela bildirmişlerdir. Herkes Almanların bir mühlet daha istihsalı için son bir teşebbüste bulunacakları zann-ı perverde ediyordu. fi'l-hakika bu teşebbüs vaka oldu, Alman heyet-i Murahhasası kendilerine kırk sekiz saat daha mühlet verilmesi ricasıyla sulh konferansını kitabet-i umumiyesine bir takrir tevdiğ iletti. Lakin bundan hiçbir temre hasıl olmaması mukadderdi. Çünkü bu takrir üzerine ali el-acele ictima eden dörtler meclisi Alman mutalebetinin kabul olmadığına karar vererek cevabını yine kitabet-i umumiye vasıtasıyla Murahhaslara tebliğ ettirmiştir. Herkes Almanların bu katiyet-i muvacehesinde ne gibi bir hatt-ı hareket takip edeceklerini pek ziyade merak ediyorlardı. Nihayet Alman heyet-i Murahhasası reisi Mösyö Kalemensu'ya bir suretini burada münteşir gazetelerden iktibas ilediğim atideki şayan-ı dikkat mektubu göndermek muahedenameyi imzaya mahiye olduğunu bildirdi. Mektup sulh muahedenamesi Almanların ne gibi şerait altında imzaya karar vermiş olduklarını kemal-i belagatla ifade edecek kadar sarih almada olduğu için (...?) aynen tercümesini tensip iledim. Ümit ederimki karilerimizi alakadar edecektir :

Bi'l-tabî Almanların göstermiş oldukları bu nümayişkarane mutavaat haberi şehrin içinde bir yıldırım süratiyle sa'yi oldu. Ve bu sayede belde-i nur-i mütarekeyi takip eden günlerdeki cuşacuş-i neşa ve serveri tekrar yaşamaya başladı. Gazete idarehaneleri kapılarına (Almanya sulhü suret-i katiyede imzaya karar verdi !) mealinde büyük ilanlar yapıştırdılar. Herkes sokaklarda, bulvarlarda birbirini tesid ve tebrike şitaban olunurdu.

Sulhün İmzasına Mütakıp

Sulhün Versay sarayı tarihinin aynalı salonunda ne gibi merasim ile imza edilmiş bulunduğunu bi'l-tabî ajanslar tafsilat-ı makam ile size bildirmiş olacakları için ben bu hususda fazla yazmayacağım yalnız sizin orada tahmin ve tasvir edemeyeceğiniz bir şey vardır ki o da bu imza haberinin Paris'de husula getirdiği muhayyir'ül-makul-i tesiridir. Onun için biraz bahs edeceğim.

Hayr-ı kar Toplar :

Meşhur (Enuvalid) binasının o güne yerleştirilmiş olan 7,5 santimetrelük topolar tam saat on dokuzda yüz bir para indihat ile Almanya'nın mağlubiyet-i nihayesini ve dört seneden beri envai olan ve fecayi içinde beşeriyet için büyük bir müsibet olarak devam eden harbin nihayet bulunduğunu ilan ediyor ve bu

muzafferiyet-i velvelelerine bütün Paris kiliselerinin çanlarında eksileriyle iştirak iliyordu.

Bulvarlarda

Artık bütün Paris'i tasvir ü tarik-i mahal bir heyecan-ı tam halinde idi. Kadınlardan, erkeklerden, sivillerden, askerlerden mürekeb yüz binlerce kişilik galbelik bulvarları dolduruyor, her tarafta, her tarafda, her atiden, (Marseyibez'in) vecd-i amiz-i nakarratı yüksek seslerle tekrar ediliyordu.

(Konkord) meydanında binlerce gemi peşlerine takıldıkları bir batarya topu sürüklemeye çalışıyorlar, top arabalarına binen Fransız, Amerikalı ve Belçikalı askerler müttasıl, mendillerini ve şapkalarını sallayarak “ Yaşasın sulh ! Yaşasın Terhis ! ” diye bağırıyorlardı. Bir müddet sonra halk Envalid binasının önünde sulh toplarını indihat etmek suretiyle temin eden ve artık (Vatsan) kalmasına donmakda bulunan bateriyesi çılgın bir server ile alkışlıyordu.

Saat yirmi birde artık sokaklar hınca hınç tabirine mussadık olacak kadar kalabalıklaşmış ve mürur ve gurur pek müşkül bir hale gelmişti.

Opera Binasının Önünde :

Bu halk meçhul bir cazibeye tabiyet ediyormuş gibi muttasıl opera meydanına doğru sürüklüyordu. Bir aralık, nasıl oldu bilinemez, kalabalık arasında bir sada-yı (...?), Fransız ruhlarını pek munis-i heyecanlarla ok şayan bu milli marşın taganni edilmesini istedi, o esnada opera binasının meydana nazır balkonlardan birisinin kapısı çalınmış ve balkona Fransa'nın kendisi için mabihi'l-iftihar bildiği sanatkarlardan Matmazel Şamil çıkmıştı. Herkes dindarane bir sükut ve tazim ile sustular. Bir müddet sonra koca meydanda yalnız latif-i sanatkarın mağşi, harri ve heyecanlı tehevüçlerle titreyen ruhferib-i sadası inikas iliyor ve bu ses Marsayibezin güftelerini terennüm iliyordu. Nakaratı (...?) beraber bütün kalabalık ve bütün (...?) bir gök gürültüsü heybetiyle tekrar ediyorlardı. Bu cidden - benim için acı ve melal-i engiz olsa bile - dört sene harbin bütün fecayine sabır ve metanetiyle tahammül etmiş ve nihayet bir zamanlar tasvir bile edemediği azim ve fevk'el-hayal bir muzafferiyete nail olmuş bulunan bir millet için, tünelleri ürperticek kadar alevi bir tezahür idi. Opera komikdi de, orkestra, halkın tezahüratına iştirak ediyor ve birbirini düvel-i mütelifenin marşlarını terennüm iliyordu.

Gece :

Server-i azamı dereceyi bulmuştu. Esasen nuranur olan bu belde bu gece adeta şehri ayın içinde bulunan hayali bir cennete benziyordu. Sokaklarda halk yüksek sesle taganni ediyor, meydanlarda kucak kucağa giren çiftler dans iliyor, Amerika bahriyeleriyle kol kola giden Fransız neferleri var kuvvetleriyle (Tipereri) ismiyle şöhret bulan Amerikan türküsüne terennüm ediyor ? Küçük sanatçılar tarafından satılan küçük itilaf bayraklarını kapışıyorlardı.

Harp Malullerine Hürmet

Bu esnada yüz kadar malul askerin bir bölük halinde bu milli nümayişlerden hisse-yi meserretkaranelerini olmak üzere bulvarlara gelmesi zaten pek büyük bir tehcir-i asabı halinde bulunan halkı bir kat daha coşturdu. Bugünkü zafer-i istihsal uğrundan kanlarını akıtmış. Aza-yı vücutlarını feda etmiş bulunan bu emektarları halk nasıl tecil edeceğini bilemiyordu. Erkekler kendilerine cigaralar ikram ediyor, kadınlar üzerine çiçekler serpiyor ve genç kızlarda öpülmek üzere yanaklarını uzatıyorlardı.

Bu heyecan-ı vecdi server gece yarısına kadar aynı şiddetle devam etti. Gece yarısından sonra Bora polisi tarafından ittihaz edilen bir karara tevkifen bütün kahveler ve gazinolar ve çalgılar kapandığı için sokakları dolduran bu halkda artık yavaş yavaş dağılıyor ve herkes o zamandan beri beklenilen ve istenilen sulhden bahs ede, ede evine dönüyordu.

İşte size Paris'in, sulhü nasıl karşılamış olduğunu bir nebze yazdı. İtiraf ederim ki bu huruşanı hissiyata bende tevdiğ-i zeyl ilediğim için bu mektubun daha ziyade birisine, (matuğraf) mahiyetini aldı. Bununla beraber bundan sonra muntazamanı yazmaya çalışacağım mektuplarda buradaki müşahadet ve tetkikatımı, istidlatımı daha etraflıca ve faideli bir türde bast ve temhid edeceğim.

M.Z

Şuun-ı Zabıta

İzdivaç Vaad Etmiş __ Anadolu hisarında kale içinde sakin Bakkal Yaşar Bin Hüseyin, Göksu'da hamam ittisalinde sakin Arabacı Ahmet Ağanın kerimesi on yedi yaşında Sabiha'yı vaadi izdivaç ile bi'l-akal şehrin, halkın 27 nci gecesi evine kaçırması ve bekarını izale etmiş olduğu iddia edildiğinden merhum derdest edilmiştir. Tahkikata devam edilmektedir.

Münaza __ Galata'da Mumhane caddesinde Kahveci İranlı Hüsnü, Galata'da Topçular caddesinde acemin-i hanesinde beytutet eden İranlı Hasan bin Musa aralarında zuhur eden bir münaza neticesinde müteaddid-i yerlerinden cerh ilemiş mecruhi Hüseyin, hasta haneye esna-i naklinde vefat etmiştir.

Bayram İçin Hazırlanmış __ Büyükdere'de Mühendis sokağında sakin tüccardan Rizeli Celal Efendinin bayram münasebetiyle zevcesinin komşuda bulunduğu sırada hanesine girerek beri müstamel, diğeri müceddid-i kahverengi iki çarşaf kadifeden mamul bir kostüm tayyor ve iki ad beyaz zenne ceketı vesaire bir takım eşya sirkat ettiği iddia olunan Büyükdere cami sokağında Sebzeci Yakup Ağa karinesi Emine hanım hakkında tahkikatta bulunulmaktadır.

Şüphelenmiş __ Balık pazarında Vedud odalar sokağında mukim-i Yunan tebasından Atinalı Penayut Vald Vasil, sahibi olduğu kundura mağazasında çalışan Yunan tebasından Niko Valde Yanni ile Hırsto Valde Petro Çeçen'in gece dükkanını anahtar ile açılarak kahverengi bir kostüm bir ceket fotin, maa-kordon bir altın saat sirkat ilediklerini iddia ilemekde olduğundan keyfiyet-i tahkik edilmektedir.

Çok Sade Dil İmiş __ Debbağlar mahallesinde Toptaşı caddesinde sakin-i celb esnafından Hasan Ağa kendisiyle daima muamelat ve münasebet-i ticariyede bulunan Kekboz kazasında mukimi Hüseyin Ağadan Kuyumlu Mehmet Efendiye (428) lira itası hakkında bir telgraf almış. Bir iki gün sonra meçhul bir şahsı gelerek Kuyumlu Mehmet Efendiden satın alınan bir hayvanın bedeli olan (1428) liranın (1000) lirası tediye edildiğini ve mütebaki (428) liranın hamal-ı mektup Kuyumlu Mehmet Efendiye verilmesine dair Kekbozalılı Hüseyin Ağadan bir mektup getirmiş ve paraları alarak sıvuşmuş. Bi'l-ahire meselenin bir sanime olduğunu anlayan Hasan Ağanın müraacatı üzerine şahs-ı meçhul hakkında tahkikata devam edilmektedir.

İşe Bıçak Karışmış __ Kasımpaşa'da alacak meselesinden birbiriyle kavga ederken Şarkıcı Mesalheddin mahallesinde mukim-i bostan inşaatında amele Veli bin Hasan, dört kapıda hamam külhanında sakin Sivaslı Süleyman'ı kolundan cerh ettiğinden her ikiside derdest edilmiştir.

Yükte Hafif, Pahada Ağırılarını Seçmiş __ Sarı Temyor mahallesinde saatçi yokuşunda sakin sebze kabzımallarından Niğdeli İsak Valde Andon'un hanesine muttasıl hanenin dairesinde aşmak suretiyle (129) İngiliz ve Osmanlı altını, (200) gümüş mecidiye ve çeyrek, (1) Osmanlı beşi bir yerde altını, (12) aded (2,5) liralık

ziynet altını ve (2000) lira kıymetinde Rus rubleleri sirkat eden seyyar satıcı hakkında takibatda bulunmaktadır.

Araba İle mi Taşımış ? __ Sultan Selim’de Çericibaşı mahallesinde Sultan Selim caddesinde (24) numaralı hanede mutasarrıfın sakın Mustafa beyin hanesine evde bulunmadığı bir gece Sarık-ı Dahul ile iki kürek, bir boy küreği, bir palto bir hendek maşından havai renkte entari, mintan ve sarma, işlemeli bir seccade ve bir elmas yüzük taşı, dört adet iri taneli inci, beş yatak çarşafı, bir yastık ve karyola takımı sirkat ettiğinden tahkikat devam etmektedir.

Son Haberler

Avusturya Mali Muavenet

Zürih 30 (T.h.r) __ Nuya Zuriher Çaytung gazetesinin muhabiri işar ediyor : “ Viyana’daki itilaf-ı muhalefetinde temin edildiğine nazaran düvel-i mütelif ve müşterke bir iflasa mani olmak üzere Avusturya’ya mühim mikdarda muavenet-i nakdiyede bulunmaya amadedirler. Buna mukabil Avusturya hükümetinin asayişin temini ve komünist hareketine mümanee-i hususunda İngiltere murahhası Sir Komingham ile müzakereler ceryan etmektedir. Muma-ileyh Macarlar tarafından Viyana’ya karşı tertip edilen bir hareket-ı askeriye planını Avusturya murahhaslarına vererek düvel-i mütelifenin her ne pahasına olursa olsun Viyana asayişini muhafazaya azim etmiş olduklarını bildirmiştir. Muma-ileyh aynı zamanda eytam ve eramil ile müdafa-ı milliyeye muhtas-ı asakirin iaşelerini itilaf hükümetlerinin deruhde edeceğini söylemiştir. Avusturya - Macar hududundaki şimendifer münakalatı Amerika memurun-i askeriyesi tarafından kontrol edilmektedir.

Harkof’un Zabtı

Fatrinodar 25 __ General Deniken kıtatı Harkof şehrini işgal etmişlerdir. Pek çok malzeme iğtinam olunmuştur. Üseranın mikdarı binleri tecavüz etmektedir.

3.16 20.SAYI

Birinci Sene – Numara : 20

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

5 Temmuz 1335-1919 (Cumartesi) 6 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin / Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin

Vaziyette Teşevvüş

Türkiye mukaderatı maalesef biraz daha kuraklık biraz daha müşevveş bir safhaya dahil oluyor. Dün gelen haberlere nazaran dörtler meclisi Türkiye meselesinin beyne'l-milel menafi-i saireye taliki itibariyle arız ü amik-i tetkike muhtaç bulunması Amerika'nın Türkiye üzerinde bir veya birkaç vekalet-i idareye deruhde etmesi hususunda Amerika ayanının reyine müracat zamanında Wilson'un Amerika'ya azimet-i bu tehhür ve talika-yı sebep olmak üzere gösteriliyor. Türkiye'nin tekrar davet edileceği hakkında ise, bir mahiyet-i katiyyesi haiz olmayan şu teati-i efkardan faide-i mamul olacak bir zamanın hululünde Devlet-i Osmaniye'yi davet etmeye kusur gösterilmeyecektir.” sözleri istimal ediliyor. Bu hususda fikirlerimizi hülâsa tekrar etmek istiyoruz.

Sulh-i umuminin esaslı bir suretde idaresi nokta-i nazarından Türkiye meselesi bütün cihanı alakadar edeceğini kabul etmekle beraber “ beyne'l-milel-i menafi-i saireye telki olduğu “ hakkındaki beyanatı küşadı ilan edilen “ Halk devrinin bir nasibleriyle gayr-i kabl-i telif ve bunun maalesef emperyalist ceryanların bir ifadesi mahiyetinde taalluka müsaid olduğunu zan ediyoruz. Yeni devrin yeni nasipleri hüsn-i niyet ve suretle tatbik edildiği halde Türkiye meselesinin tahmin edildiği kadar müşkilata dağı olmayacağı muhakkaktır.

Meselenin arız ü amik-i tetkiki için uzun olacağından şüphe olmayanı, gayr-i muayyen bir zamana tehhür ve taliki şüphesiz, emr-i vakaları tevessü ederek istifade etmek isteyen ancak amal-i harisayı okşamaya pek müsaidir. Fakat aynı zamanda bunun birçok mahzurları dai olduğunuda unutmamalıdır.

Vaziyet-i hariciyenin olacağı şekle tabi olan, Türkiye Vaziyet-i Dahiliyesi şu suretle teşevvüş-ü mübhemmiyyet-i mağruz bırakılarak ihtimali yeni birtakım ceryanların hudusatına imkanı bahş edilmiş olacak ve bu takdirde bütün cihanın ümid ettiği sulh-i cihanın tamamen tesisi işgal edilmiş bulunacaktır.

Binaenaleyh düvel-i mütelifi temin ü tevs-i menafi (...?) ticaret ederek hak ve adalet prensiplerinin tamamen tatbik ve halini teşri ve her millet gibi Türk milletine de hakkını teslim etmeleri icap eder.

Aksi suretle hareket bugünkü hak, adalet, hürriyet devrinin ne mahiyet-i asliye ne de mahiyet-i şekliyesiyle kabl-i telifdir. Hakka müstened olmayarak temin-i menafi maksadıyla ihdas edilen bir vaziyetin bi'z-zat idamesi kabıl olmayacağından

kuvvete istinad etmesi lazım gelirken Ba'dehu pek muvakkat bir mahiyet-i haizdir. Zaten haber ve kuvvete istinad eden prensiplerin kifayet ve kudretsizliği şimdiye kadar kaç bin defa sabit olmuştur. Emin ve daimi bir vaziyeti hala müstened olabilir.

Vaziyet-i hariciyenin şu şekli-i müessifi gasb etmesinden şüphesiz hükümetin murahhaslarının mevki ve meziyetlerinin dahil gelmesi vardır. Rical-i muktedir-i siyasiyenin en çetin muhalefetleri bile imha ve her hangi bir vaziyeti gelen tebdil ettiği kesir alukavadır. Fakat biz Türk murahhaslarından bu kadar bir şey talep etmemekle beraber, bütün ebvab-ı müzakaratı sad edecek derecede maharetsizlikde beklemiyorduk. Herkes mütarekede her hasıllar buradan azimet ederlerken, düvel-i mütelif efkâr-ı umumiyesinde Türklere müsaide bir temayül-i has edilmeye başlamıştır. Binaenaleyh böyle müsaide bir vaziyetden bu kadar zararla çıkmak, ancak Türk diplomatlarına has bir liyakattır.

Türkiye mukadderatına müzakere hususunda millet ve memleket efkâr-ı umumiyesinin müzaheret ve tasvibini istifsar bile etmemiş olan ve şu takdirde hiçbir kuvvete istinad etmeyen bir ricalin ve o ricalin mensub olduğu hükümetin Avrupa ricali nezdinde kıymet ve ehemmiyet-i mahdud kalmaz mı ?

Hulasa bugünkü vaziyetin şu teşevvüş bizi pek müteessir ediyor.

Türkiye meselesinde şimdiye kadar olduğu gibi ba'dehu emperyalist ceryanlarına hakim olarak Türklerin ahlak-i hak yolundaki avazesinin işitilmeyeceği ihtimali, şarkda hala sükun ve sulhün tesis edemeyeceği ve zavallı insanların, birkaç muhteris emperyalist gözünden daha iyice zaman huzur ve saadetten mahrum kalmayacağını bize ihsas ediyor.

Yangın Derdi

Umumiyet itibariyle bütün millet için bir vesile-yi teyidi matem olan bayram hususu ile İstanbullular için iki katlı bir yevm-i felaket oldu : Üç büyük yangın İstanbul'un en güzel, en zengin ve aynı zamanda en fakir ve en aciz mahallelerini bir yığın harabeye çevirdi. Esasen camilerimizi, tekkelerimizi, sokaklarımızı sefil ve hakir söz manzaralarıyla dolduran hariku'z-dekanı yeni bir kafil-yi meyyus ve makhur daha inzimam etti. Aylardan hatta senelerden beri ne bir remadısâtın haline gelen yangın yerlerimizi imar, ne de adedleri her gün bir az daha çoğalan biçare müsibetzedelerin alam ve ihtiyaç-ı tehvin edememişken (...?) en feci zorbalarını andıran bu yeni feciye karşısında neler yapabileceğimiz cidden düşünmeye layıktır.

Dünyanın hiçbir mahali gösterilemezki yangın müsibetinin İstanbul kadar (...?) olsun ve aynı zamanda musab olduğu mütevali felaketler karşısında da İstanbul derecesinde aciz ve lakayd kalsın, kazalar, belalar her şehrin her milletin başına gelmiştir ve gelebilir. Lakin müteyakkız olan hayatının kıymetini bilen insan vasfına bihakkın gasb-ı liyakat etmiş bulunan milletlerde aynı cins ve şekildeki felaketlerin pek kısa kasalarla ve daha feci suretlerde tekrar ilediğini görmek kabıl değildir. Çünkü bir haile zuhur eder etmez o memleketin ilk yapacağı şey onun sevaik-i hudut-ı tamik etmek ve ona karşı en ciddi ve kat'î tedbirler ittihaz ilemekdedir. İnsanların, medeni ve azim-perver insanların değil kendi mahsul-i tesib ve ihmalleri olan böyle kazalara, fakat muazzam ü kahr-ı abiyetin en bi aman savletlerine karşı bile nasıl, muzafferane mücadele edebilmeye muktedir olduklarını anlamak için ensar-ı garibeye sathi bir nazarla bakmak bile kafidir. Mini mini fakat şiddet-i irade ü azim-i hayata malik bir millet bir Hollanda suya bahardan alçak olan topraklarını bahr-i mahiyetini gazub ve mütehevvir savletlerinden müebbeden kurtarmak için ne yıkılmaz malmeler seddiler vücuda getirmiş.

Halbuki biz en büyük felaketlerin, ferdasında bir iki günlük bir heyecan gösterir ve ondan sonra zel-i tokluk verdiği bir mecaz-i merdud ile yine uyuşur, kalırız ‘‘ Ne yapalım böyle etmiş ? ‘‘ deriz. Başımızda sözde bi'l-hassa bu gibi felaketleri defa ve refah-i vazifesiyle mükellef bir hükümet, bir emanet bir beldeye verir. Lakin onlardan asl-i vaziferlerden başka her şeyiyle uğraşırlar. Memleketimizin şu son on sene zarfında, üç de bir kısmı yangınların merhametsiz savletiyle harabeye döndü. Böyle iken acaba bu yangınlar niçin çıkıyor, nasıl tevessü ediyor, neden sürat ve şiddetle söndürülemiyor böyle bir felaket-i mevzi bir halde basdırmak için ne gibi tedbire tevessül icap eder ? Diye düşünen ve sonra bu düşüncelerden aldığı neticeleri müşemmer ve faideli bir suretde tatbik eden yok. Her yangında aynı esbab-ı tevessü ü teşeddüdi aynı nekaisi bulursunuz : Yangın diyorlardı, su fıkdanı, itfaiye teşkilatında noksan Allah, Allah... Bunlar muhakak her yangının en belli başlı esbab-ı tevessüdürlər, bunlar bu kadar sade ve basit şeylerken ve mütemaden-i memleketlerin kendilerini bu kabl-i afetlerden nasıl koruyabildiklerini tahkik ve nispeden daha kolay bir şey olamazken hala bir ölüm uykusu içinde atıl ve bi hayat durmaktan büyük bir cinayet tasvir edilebilir mi ?

Uzun seneler kim bilir ne emekler ne mahrumiyetler ve ne ümidlerle gördüğü bir aile yuvasının, hiç dahil ve tesiri olmayan cinayete bir ihmal ve tesib yüzünden beş

on dakika içinde kula mütakalib olduğunu gören zavallı bir vatandaşımız - Bir cesaret-i medeniye - göstererek musab olduğu bu feciyeden dolayı falikub-i res-i karındaki hükümetden emanetden hesap sorsa acaba bu müdiran-ı umurumuz kendilerini müdaafa edecek ufak bir çare bulabilirler mi ? Hükümetin ve emanetin bu meselede ne kadar ceraimdar olduklarını anlamak için zavallı güzel ve benzersiz şehrimizin bugünkü manzara sefaletini göz önüne getirmek kafidir. On seneden beri cabir yanan bu bedbaht-ı memleket bu müddet zarfında en ehemmiyetsiz bir imara bile mazhar olamadı. On sene evvel yanan bir mahalle ile dün yanan bir mahalle arasındaki yegane fark birincisinin ikincisinden daha ziyade harab olmuş olmasından ibarettir. Diyorlarki hükümetin elinde harikzedeler için iane olarak toplamış dört yüz bin liraya yakın bir para var. Bu paranın tarz ve suret-i istimali hakkında belki bin fakir dermeyan edildi, bunların hepsi gayr-i musib ve gayr-i varid değildi. İçlerinde pek makulleri de vardı. Hükümetin kendisi düşünmüyorsa, düşünenleri yine dinlemedi ? Bu para ile yangınların ve luczelerin ve kısmen olsun tesirat ve netayicini izale ve imar etmek kabul değil mi idi ? Mademki hepsini birden yapamıyoruz hiç olmazsa parça parça, kısım kısım yapalım. Koşamıyorsak kaplumbağa yürüyüşüyle olsun ilerleyelim, fakat durmayalım, biz buna da razıyız. Bu mütemadi-yi yangınların hükümeti ve emaneti üç esaslı mesele karşısında bırakıyor :

1 - Yangınların zuhuruna değilse bile tevessüne ve böyle pek vası olan bir felaket şeklini olmasına karşı ittihaz-ı elzem tedbir-i mana ü defa.

2 – Yanan yerlerin mümkün olduğu kadar süratle ve hariku'z-dekan-ı menfaatine olarak imarı.

3 - Gittikçe şiddetlenen mesken buhranının salım-i kat'ısı ve ameli bir netice hala isali.

Bu meseleler hakkında Şehreminiimizin neler düşünmekte olduğunu öğrenmeyi bütün memleket pek ziyade merak etmektedir. Yalnız yangınlar münasebetiyle nazar-ı dikkatimizi pek ziyade celp eden bir meseleyi de bunlara ilave şöylece ortaya atmadan geçemeyeceğiz : En zavahirinin evvela olanlarıyla görmüşlerdir ki on seneden beri zuhur eden yangın afetlerinin dörtte üçü belki üç buçuğu hep İslam ve Türk mahallesine musallatı olmuştur. Ve bu hal daha birkaç zaman böyle devam edecek olursa eminiz ki İstanbul'un yüzde altmış beşe, yetmişe yakın bir ekseriyetini teşkil eden Türk ve Müslümanların elinde yegane mal ve mülk

olarak bir avuç gülden başka bir şey kalmayacak. Esasen fakir olan nafaka-ı yövmiyesini bile tedarikten aciz bulunan bu biçareler kendilerini barındıran yuvanın da yıkılıp gittiğini ve yeni bir meva yapmaktaki imkansızlık derecesine varan müşkilatı gördükten, gittikçe gala-yı gasp eden (...?) ücretini asla tesmiyeye mukadder olamayacağını ve binaenaleyh iki kere iki dört eder gaddar açığı bir sarahatle sefil ve perişan sokaklarda kalacağını anladıktan sonra acaba yine bu kendisine hiçbir asır şefkat ve merhamet göstermeyen bi vefa-i şehre bağlanacak kadar celadet nakısa malik olabilecek mi ? Kendisi ve ailesi için daha müsaid-i hayat ü maişet-i mahiyetleri aramak ihtiyaç tabiyesini duymayacak mı ? O halde ? Bir memleketin mukadderatı ekseriyet nüfusuna bağlı olan böyle bir zamanda bu felaketli neticeden en ziyade kimler müstefid olacak ?.. Bilmem bu hususu daha ziyade tefsir ve izaha hacet var mı ? İsteriz ki hükümet eğer memleketin hayır ve selamet-i namına, dalmış olduğu mernuş ve debernuş gafletinden bidar olmaya karar verdi ise bir az da meseleyi bu cihette takip ve tamik etsin. Bu kısa uyanmaklığımız için kollarımızdan tutulupda kapı dışarı edilmesini bekliyoruz.

Culüs-i Hazret-i Padişahı

Dün culüs-i hazret-i padişahının devr-i senevisine masarif olmak dolayısıyla Şehzadegan, ve vükela ü meclis-i vükelaya memur-i zevat-i zevali saat üç raddelerinde mabeyn-i hümayuna azimet ederek huzur-ı hümayuna kabul ve zat-ı padişahıya arz-ı tebrifat ilemişlerdir.

Hürriyet ve İtilaf Merkez-i Umumisinde

Hürriyet ve İtilaf, Sulh ve Selamet ile Birleşiyor

Dünkü İctima – Fırka-ı Gasb Tecanüs Etmiştir - Fırka Katıb-i umumisi Zeynel Abidin beyin ve Azayı Nüfuz Eden Diğer Bir Zatın Beyanatı - Hürriyet ve İtilaf ile Sulh ve Selamet Birleşiyor ?

Dün Hürriyet ve İtilaf Fırkası merkez-i umumisinde fırka-ı müessesenin ve aza-yı asliyesi ictimada etmişlerdir. İctimada Sadık, Ali Kemal, Gümilcineli İsmail, Müverrah Ahmed Refik, Karahisar sahib-i mebus-u esbakı Umur bey ve efendilerde bulunuyordu. Fırka-yı mahafilinin pek ketum davranmasına rağmen netice-i mukarreratı anlamak üzere, fırka erkanından birisine mülaki olan muharririmize muma-ileyh bir vech-i ati-i beyanatta bulunmuştur :

□ Fırka nizamnamesi mucibince vükeladan olan mensuplarını merkez-i umumi azasından adaydır. İkinci derecede bulunan polis ve posta müdür-i umumileri ise memur oldukları için esasen heyet-i merkeziye azalığından müstafi ad edilmişlerdir.

Nizamnamemiz mucibince nazırların, ittihaz-ı mukarrerat etmek üzere fırkaya gelmeleri ve tedvir-i umur etmeleri icap ederken onlar bi'l-aks gelmemiş ve bu suretle yavaş yavaş artan bir muhalefetle karşılaşmışlardır. Nihayet memleketin selamet-i namına Sadık beyefendi, (Lider) usulünü tatbika karar verdi. Size temin ederimki bugün ekseriyet-i azime ile Sadık beyin etrafında toplanmış ve fırka tam bir tecanüs-i gasb etmiştir. Binaenaleyh netice-i mukarreratımız söylediğimizden anlaşılabilir. Fırka kabinede bulunan azasını mustafi ad ediyor. Bu karar-ı mutadır, kat'idir ve onlarca da mesmu olması lazımdır.

Bu malumatı alan muharririmize fırka erkanından diğer bir zat bir vech-i ati-i beyanatda bulunmuştur :

Son vaziyet, liberalizmin, kalerikalizme galibasıyla neticelendi. Fırka-ı tecanüsi gasb etmiştir.

Sulh ve Selamet ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası arasında bir zemin itilaf bulmak için evvelce bir teşebbüs vardı şimdi, yine canlandı, yakından buna muvaffak olacağız.

□ Şaban efendinin fırkadan ihraç edildiği söyleniyor.

Şubelerin Radiyeleri

Şehreminii, Şehzadebaşı, Aksaray, Unkapanı Hürriyet ve İtilaf Fırkaları reisleri imzasıyla varid olmuştur.

“ Şeyhü'l-islam Sabri Efendi hazretlerimizin Hürriyet ve İtilaf Fırkası lideri muhterem Sadık beyefendi hakkında gazetelere olan beyanatını reddeder ve Sadık beyefendiye bütün mevcudiyetimizle müzaheret ettiğimizi ve edeceğimizi muteber gazetemizle ilan etmemizi rica ederiz.

Beyazıd şubesi mensubiyetinden birçok azalarla gelen varki :

“ Şeyhü'l-islam Mustafa Sabri Efendinin Sadık beyefendi hakkında gazetelere vaka olan beyanatını reddeder ve Sadık beyefendiye öteden beri mevcut olan itimad ve müzaheretimizi bu defada balosuyla teyid ileriz.

Sadık beyin beyanatı ve tamimi ikinci sahifededir.

Vaziyet-i Hazıra-ı Dahiliye

Sadrazam Vürudine İntizar - Vaziyetde Sırhat yok – Hamdi Efendi Ne Diyor ?

Geçirdiğimiz zamanda pek kıymetdar, pek nazik bulunmasına rağmen vaziyet-i hazıra Dahiliyemizde olan vuzuh ve sarahat-ı hümayun değildir. Evvelki gün Şeyhü'l-islam Mustafa Sabri Efendi hazretlerinin taht-ı riyasetinde ictima eden meclis-i vükela bi'l-hassa bu meselelerle yani vaka-yı hazıra karşısında hükümetin vaziyetini tayin ile iştilal etmiştir. Diğer tarafda kısm-ı mahsusumuzda görüleceği vecihle Hürriyet ve İtilaf Fırkasıda vaziyet-i tenvir ve tevzih edebilmek emeliyle dün umumi bir ictima-i akd ilemiştir. Dün cuma olmak ve kaffe-i devair kapalı bulunmak hesabıyla bu meseleler hakkında ciddi ve kal'î tahkikatda bulunmaya imkan mevcut olmamakla beraber, bazı alakadar mahafil-i siyasiye fırka ile hükümet arasında mütehaddisi ihtilafen kolaylıkla hal edilemeyeceği kanaatinde bulunuyorlardı. Bizim istidlatımıza nazaran vaziyet hiç olmazsa Sadrazam Paşanın avdetine kadar aynı ibham ve meşkukiyetini muhafaza edecek ve ancak kabine reisinin muvasalatına mutakıb-ı kat'î ve vazih bir hatt-ı hareket-ı takibi kabul olabilecektir.

Evkaf Nazırının Beyanatı :

Evkaf Nazırı Hamdi Efendi ile mülakat eden karşı gazetelerinden birisinin muharriri meşar'ül-aleyh :

“ Şeyhü'l-islam Efendinin Azat Paşanın riyaseti altında yeni bir kabine teşkiline çalıştığı ” hakkındaki rivayetin sıhhatini sormuş ve meşar'ül-aleyh cevaben demişdirki :

□ Bunun katiyen aslı yoktur ve Sadrazam Paşa'nın gaybubetleri müddetince kabinede bir tebdil vukua gelmeyeceğini ümid etmek isterim. Azat Paşa esasen bazı esbabdan dolayı harbiye Nezaretini bile kabulden imtina ilemiştir.

□ Sadrazam Ferid Paşanın istifa ilemesi muhtemel midir ?

□ Zat-ı şahane Ferid ve Tevfik Paşalar hakkında pek büyük bir emin ve itimad-ı perverde ilemektedir.

□ Fırka ile hükümet arasındaki ihtilaf acaba ne suretle hal edilecektir.

□ Benim şahsen fırka ile hiçbir alakam yoktur. Şeyhü'l-islam Efendinin bu hususda ne düşündüklerini gazeteler arız ve amik yazdılar. Adliye ve ticaret nazırlarında meşar'ül-aleyh ile hem fakir olduklarını zan ederim.

□ Ali Kemal beyin istifası üzerine intihabata başlanabilecek mi ?

□ Ali Kemal bey esasen intihabata mani olmuyordu. Biz bu mesele-i tetkik için bir komisyon teşkil ettik. Bu komisyon henüz ikmal mesai ilemiştir. Binaenaleyh intihabatın icra veya adem-i icrası mevzu-i bahs olamaz.

Ferid Beyin Beyanatı

Diğer Tarafdan Nafia Nazırı Ferid bey de (itanet) muharrire beyanat-ı atide bulunmuştur :

“ Tevfik Paşa tarafından sulh konferansına verilen ikinci muhtıra, meşar'ül-aleyh -i sadareti zamanında galip gelmeli ve Reşad Hikmet beyler tarafından tahrir ve tanzim edilmiş olan vesika-ı siyasiyenin aynı değildir. Konya valisi Cemal beyin tevkif edildiğine dair devran eden şayialerde esastır. Meşar'ül-aleyh bir ay devir ve teftiş-i mülhakatda bulunmaktadır. Kabine azalarından ekseriside aynı fırkaya mensub oldukları için Bursa Hürriyet ve İtilaf kulübü azalarının hakkında takibat yapıldığı hakkındaki tabiyatıyla yalan ve gayr-i variddir.

Memleketimizin Mukadderatı ve Sulh Murahhaslarımızın Avdeti

Kalemensu tarafından heyet-i murahhasamız reisi Ferid Paşaya gönderilen ve gazetelerde intişar eden mektubdan sonra bi'l-tabi murahhaslarımızın Paris'de temdid-i ikametine imkan ve lüzum kalmamıştı. Evvelki gün varid olan telgraflar meşar'ül-aleyhimizin Paris'den hareket etmiş olduklarını işmar iletiler. Şu halde üç dört gün zarfında şehrimize müvasaletlerine intizar edilebilir. Fakat bizce asıl şayan-ı ehemmiyet olan cihet-i murahhaslarımızın ciddi bir muvaffakiyet göstermeksizin avdetleriyle beraber memleketimizin mukadderatını tayin edecek kararların yine gayr-i muayyen bir atıye telif edilmiş olmasıdır. Her meselenin altından az, çok bir himmetle kalkmaya muvaffak olan sulh konferansı pek vazih bir suretde anlaşılıyorki şark meselesinin hal-i muvacehesine gelince çıkmaz bir sokağa saptığını ve bunun içinden öyle kolay kolay çıkılamayacağını anlamak ve aslım tarik olarak bu meseleyi her işin sonuna bırakmıştır. Şu halde mütarekeden beri devam eden meşkukiyet bir müddet daha imtidat edecek demektir. Yine telgrafların işaretine nazaran bütün

muallakda kalan mesail gibi bizimle de fimaba'd dörtler değil, beşler veya onlar meclisi iştigal edecek ise de bu meclisinde kendisini teşkil eden murahhaslar itibariyle dörtlerden pek çok bir farkı yok gibi görünüyor. Amerika Reis-i cumhuru Wilson bile Amerika'nın Türkiye'de bir veya müteaddid-i vekaletler alması hakkında dermeyan edilen teklifi kendi namına kabul edememiş ve bu hususda bir kerede Amerika ayanının rey ve fikrine müracata mecburiyetini has etmiştir. Bu meseleye dair dün vürud olan bir telgrafı bir vech-i ati-i derc ediyoruz :

İlk İctima

Paris 3 (T.h.r) __ Mösyö Kalemensu, Balfor, Lansing, Titoni ve Makino'dan müteşekkil beşler meclisi hal-i hazırda ikmal-i kuva-yı karibeye gelen Avusturya muahdesine müzakere ve Bulgaristan ve Türkiye muahede-i ahkâmını tanzim etmek üzere bugün ilk ictimayı ahd etmiştir.

Tevfik Paşa Londra'ya Gitti mi ?

Esbak Sadrazam ve sulh murahhası Tevfik Paşanın Damat Ferid Paşa ile İstanbul'a avdet etmeyerek (İngiltere) hükümeti nezdinde teşebbüsât-ı siyasiyenin devam etmek üzere Londra'ya azimet ettiği söylenmekte ise de bu hususu henüz suret-i resmîyede teyid ilememiştir.

Sulhün Ferdasında

Almanlar Uzlaşıyor

Paris 3 (T.h.r) __ Gelecek hafta ibtidasında muahede-i sulhiyenin meclis-i millide tasdik edileceğini müşemmer Alman notası konferans-ı afakanı tenvir etmiştir. Alman notasına mütelifine bir lisan-ı istimal edilmiş olmasından hükümetin muahede-i ahkâmını tatbik ve icraya azim etmiş olduğu istidlal edilmektedir. Bu suretle müttefiklerin tedbir-i şedideye müracat etmelerine mahal kalmamıştır.

Muahede Ne Zaman Tasdik Edilecek ?

Paris 3 (T.h.r) __ Versay muahede-i sulhiyesinin on beş gün zarfında Almanya tarafından tasdikine ihtimal veriliyor. İngiltere gelecek hafta ibtidasında İtalya dahi yakında tasdik edeceklerdir. Japonya hükümetine gelince hükümeti mezkure-yi muahede-i metnine, takriben bir aya kadar desters olabilecektir. Mösyö Wilson esna-i mufarekatında meclis-i ayandan iki veya üç haftaya kadar bu babda müsaid bir karar-ı istihsal edeceğinden emin görünüyordu.

Fransa – Amerika - İngiltere İttifakı

Paris 3 (T.h.r) __ Matbuat-ı Almanya tarafından Fransa'ya karşı bir tecavüz-i vaka-yı ihtimaline mebni Cemahir-i müttehida ve İngiltere ile akd edilen teminat-ı muahedesi metnini neşir etmektedir.

Bir Tekzib

Paris 3 (T.h.r) __ Dün İngiltere – Fransa müdafa-i muahedenamesi ile Fransa – Amerika muahedenamesi arasında fark bulunduğu dair nim-i resmi bir metbea-yı itafen vuku bulan beyanat bu sabah tekzib edilmiştir.

Manş Tüneli

Londra 3 (T.h.r) __ Manş kanalı tüneli projesiyle mütevaggıl-ı parlamento heyeti 8 Temmuz'da tekrar avam kamarasında ictima etmiş ve Kalemensu'ya bir tebrikname-i risaline ve hemen tünel inşaatına mübaşeretla Fransa ile olan ittifakın tahtım-ı temenisinin Britanya hükümetine iblağına karar vermiştir.

Avusturya Sulhü

Paris 3 (T.h.r) __ Avusturya muahede-i sulhiyesinin tanzimine devam olunuyor. Bunun beş altı güne kadar ikmali muhtemeldir.

Mösyö Lansing'in Fikirleri

Paris 3 (T.h.r) __ Cemahir-i müttehid Hariciye nazırı Mösyö Lansing İngiltere, Fransa ve Cemahir-i müttehid arasında imza edilmiş olan muahede ile metninin adem-i neşrini tervic etmekde ve aksi takdirde henüz muahedete ıttıla hasıl etmemiş olan Amerika ayanına karşı nezaketsizlik gösterilmiş olacağını beyan etmektedir. Me'a-haza Fransa hükümetini bu hususda icbar etmesine imkan yoktur. Almanya ile akd edilen muahedenin meclis-i ayana tevdiğinden evvel-i neşrine resmen müsaade edilmiştir.

Mösyö Lansing bu neşriyata karşı tamamen muarız-ı mevkide kalmışdı. muma-ileyh de Amerika'ya avdet etmek için halkına intizar etmeyeceği zan olunuyor. Mösyö Lansing bir an evvel Amerika'ya giderek icab-ı ahvale tevfiken Nezaret memurlarının tezyidini kongreden talep etmek arzusundadır. Aynı zamanda kongreye arz edilecek hayati bir mesailde mevcuddur. On beş güne kadar Amerika'ya avdet etmesi muhtemel bulunan Mösyö (Lansing)i sulh konferansında (Garank Bolk)un

istilaf edeceği ve Mösyö (Lansing)in sırf kendi Nezaretine aid umur-ı müstecilden dolayı Amerika'ya avdet edeceği söyleniyor.

Batman Holugan Teklifi

Paris 3 (T.h.r) __ Mesuliyet Komisyonu sabık-ı kayser yerine kendisinin muhakeme edilmesi hakkında Batman Holugan tarafından vuku bulan teklif-i tetkik etmektedirler. Komisyonun birkaç güne kadar cevap vermesi muhtemeledir.

Besarabiya Meselesi - Yeni Komisyonlar

Paris 3 (T.h.r) __ Müttefikin meclis-i aliyesi dün Besarabiya hakkında Mösyö Beratiyanu ile Mösyö Matiyi istimal etmiştir. Mösyö Beratiyanu Besarabiya'dan Romanya'ya ilhakını talep ilediği halde Mösyö Maklakof bunun Rus arazi dahilinde bırakılması hususunda ısrar ediyor.

Tamirat, Bulgar arazisi ve Almanya ile akd edilen muahedenamenin tatbik-i meseleleri ile iştigal etmek üzere üç komisyon tayin edilmiştir.

Almanya'ya mutalık-i umura memur edilen komisyonda İngiltere namına Mösyö Juhan Foşter seyir Erik Korvu, Fransa namına Mösyö Tardiyu, Cemahir-i müttehid namına Mösyö Del, İtalya namına Siyalergaya bulunmaktadır. Tamirat komisyonu ise Mösyö Del Loşar, Sidney Pol Karspi ve müverriden müteşekkildir.

Bulgaristan hudutları komisyonu Mösyö Del, Tardiyu ve bir Arik Karavden'den müteşekkildir. Mütahassısın komisyonu faal bir surette Avusturya muahede-i sulhiyesiyle iştigal etmektedir.

Macaristan ve Bulgaristan muahedeleri hakkında müzakarat-ı ceryan etmektedir.

Yeni Belçika Murahhası

Brüksel 3 (T.h.r) __ Fevka'l-ade (...?) Mösyö (Vander Deval) muahede-i sulhiyelerin tasdiki hususunda parlamentoda ceryan edecek olan müzakarata iştirak etmek üzere sulh konferansı murahhas tayin etmiştir.

Romanya'da Buhran-ı Vükela

Paris 3 (T.h.r) __ Romanya reis-i nuzzarı Mösyö Beratianu dün akşam Bükreş'e müteveccihen Paris'den mufarakat etmiştir. Muma-ileyh-i muvasalatına mütakıb Kral'a istifasını verecektir.

Almanlar ve Komşuları

Reval 3 (T.h.r) __ Almanlar, müttefikin heyet-i askeriyesi Reisi General (Fog)un tebliği üzerine (Libav)ı tahliye etmişlerdir. 28 Haziran'da Leton reis-i nuzzarı (Olman) Libav usul olmuş ve hükümet tarafından neşretle istikbal ilemiştir. Muma-ileyh-i idareyi ele almıştır, bir gün evvel (...?) memurunu ile müttefikler hazır olduğu halde ahvali Almanların hatıra-yı işgal olarak zikir etmiş oldukları (Feldgrav) heykeli devirmişleridir.

Alman Meclis-i Millisi

Londra 2 (T.h.r) __ 30 Haziran tarihiyle Berlin'den bildiriliyor: Almanya meclis-i milliyesi vergiler ve yeni meşrutiyet-i idare gibi hayat-ı mesail-i mühimmeyi tetkik etmek üzere bulunuyor. Vergiler pek ziyade tezyid edilecek ve mükellifin için ağır bir bar-ı teşkil ileycektir. Meşrutiyet-i idareye gelince ekseriyet Sosyalist Almanya mesai ve siyasi müşkilat-ı iktiham edinceye kadar bu vaziyetde bir tebdil-i icra edilmesine tarafdar bulunmaktadır.

Banka Memurları İttihadı (Sosyalist Alemi)

Geçenlerde şehrimizde ilk defa olarak ceryan eden bir hadise-i ehemmiyeti nokta-i nazarından şayan-ı kayd ve tezkar olmakdan enzar-ı karine arz iliyor.

Pay-i taht'daki müessesat-ı müstahdemini kendi hukuk-i vicdaniyeleri ve hayat-ı iktisadiyede haiz oldukları hiss-i vazife alevinin inkişafına hadım bir teşebbüsde bulunmuşlardır.

Gerçi bu hadise bidari şimdiye kadar vuku bulmakda duçar-ı tehhür olmuş ise de bazı esbab-ı mecburede bu hususda hail olmakdan hali değildi.

Zira bu müstahdemin öteden beri taht Nezaretinde bulunduruluyor vesaiti güne gün ile bunların bütün arzularına sed çekilmek taht-ı tazyikinde bulundukları zincir-i esareti koparmak için gösterdikleri bi'l-cümle temayülât-ı imhaya kalkışmak, aralarını daima gergin bulundurmak el ele vermelerini imkansız bırakmak isteniliyordu.

Şirketler hisse tematülerini tezyid ettirmek, bilançosunun hane-i matlubatına bir fazla daha ilave etmek veyahud sermaye devran ile hissedarına oldukça bir kar-ı azim bahş edib bu suretle kendi iktidar ve liyakatlarını isbat ve tersini mevki-i

muvaffak olmak istediler mi derhal ‘‘ Müstahdemin Maaşatı ‘‘ faslına hücum ederlerdi.

Esasen pek cezai olan bu maaşat-ı tezyid edilmez, hal-i asliyesinde müstekir kalırdı. Diğer cihetden ara sıra iktisada riayet-i fikriyle ve kuva-yı memurun arasında yeniden tensikat ve kadro ıslahatı yapmak üzere bir takım vezaif-i lağv ederler ve bu vezaif diğer memurlara tahmil olunarak buna mukabil vuku bulacak Laşey hükmündeki zann-ı dahi memurun milletimsi olanlarına hasr ediliyordu. Şirketler sanki memurlarının istikballerini bu vecihle temin etmiş bulunmalarıyla iftihara kalkışırldı. Halbuki biçare müstahdemin otuz, kırk senelik hayat-ı memuriyetlerinde gösterdikleri sa’y-i gayretlerinin binde bir nisbetinde mükafatını bile göremezlerdi. Ve şirketlerde geçirdikleri bunca mihen ü meşak-ı neticesinde natüvan-ı efraddan müteşekkil-i ailelerini ancak meskenine bir emir içerisinde geçindirebilirler ve zaruret ve sefalet pençesinden tahlisi gariban edemezlerdi.

Fazla olarak ‘‘ Tekäüde Sevk ‘‘ zaman kapı dışarı atılırlar ve yerine iki sene kadar tekaüdiye-yi namıyla cezai bir maaş aldıktan sonra en nihayet biçare memur-i sefaletin pençesi altında zarar ve ziyan olarak terk-i hayat ilerdi. Limonun suyunu sıkıp posasını yere atmak kabilinden mağdud olan şu hal işte şirketlerin müstahdemine karşı ne bi aman bir tavır takındıklarına delil kafidir. Maalesef bunca haksızlıklara hedef olan bu sınıf-ı efradın - ki binlerce fedakarlıklarla hayat-ı ziyavetlerini mekteb sıralarında geçirip ashab-ı mefkureden mağdud olmaları itibariyle her vecihle seza-i takdirdirler kadar ve talimleri bu merkezde idi.

Vaktine cihan-ı harbi başladı zavallıların vaziyetleri tahammül-i fersa-yı dereceyi bulmuşdu. Ahvali söz şuna gelirine iştirak etmek veyahud bunların terfiye-yi ahvallerine çalışmak amel ve fikrinde bulunmayan müessesat-ı nezdinde lazım gelen teşebbüsatda bulunmak üzere geçenlerde bilim bankası müstahdemini bi’l-ittifak bir içtima-i umum-i akd etmişler ve neticede mensub bulundukları direktörlerine esbab-ı mucibeli bir cetvel takdimiyle istihkaklarını talebe ve terfiye-i hallerini temine karar vermişlerdir. Mösyö Kamakaris namında bir zatın riyaset ettiği işbu içtima-i umumi altı saat devam etmiş ve seksen yüz kişi iştirak ilemiştir. Reisin irad ilediği nutuk pek balığ ve mantiki idi. Sürekli alkışlara mazhar olmuş ve salon dahilinde hasıl olan server ü neşat-ı tarifi haricinde bir dereceyi bulmuştur. Umumi bank memurları ve bi’l-hassa itibar-ı millide müstahdem hanımlarda isbat-ı vücud ilemişlerdi. Bu ictimada cumartesi günü bankası direktörlerine talebelerini mabeyn bir cetvel verilmesine ve evvel

emirde banka direktörlerce (...?) talimesinin istenmesine karar verilmiş bunun için salı akşamına kadar bir mühlet tayin edilmiştir. İşbu teklife cevabı muvafakat vürud etmediği takdirde ertesi çarşamba günü tatil-i eşgal edeceklerini tahüd etmişlerdir. Mutalebat-ı saireye gelince hadd-ı maruf dairesinde maaşına zaim-i saat mesainin tayini ve şerait-i tekaüdiyenin bi tekrar tetkik ve tanzimi bu teklif için cumartesine kadar bir mühlet verilmiştir. Şayıat burada cevab-ı muvafakat verilmediği takdirde pazartesi gününden itibaren tatil-i eşgale devam olunacaktır. Reji memurun-i kulübü reisi bilimum (...?) kumpanyaları erkli şirket-i memurun ve reisleri rızasıyla gerisi hitabına çıkarak banka memurun ittihat heyetine karşı hissiyat-ı hayr-ı havanelerini izhar ü teşebbüsat-ı vakalarında muvaffak olmaları teminatını tezkar ederek manen ve maddeten ve her suretle müzaheretde bulunacaklarını temin ve şayıad-ı bankalar tarafından boş kalan yerlere müessesat-ı saireden memur alınmak istediği takdirde kendilerinden hiç kimsenin böyle bir davete icabet etmeyeceklerini ahd ve misak ilemişler ve banka memurları dahi verilen mühletlerin enkazasında vazifelerine devam etmeyeceklerini teyid ederek içtima-i saat sekizde nihayet vermişlerdir. Bizden bu memurlara muvaffakiyet patronlarına da bir az temenni ederiz.

Grev Devam Ediyor

Banka memurlarının görevi alan devam etmektedir. Banka direktörleri federasyon tarafından dermeyan edilen şeraiti hala kabul etmemekte ve muamelatın tedviri için hariçden memur almaktadırlar.

Sadık beyin beyanatı 1. sayfanın devamı :

Liderlik Tamimi

Hürriyet ve İtilaf Fırkası reisi Sadık beyin bütün şubeye bir tamim göndererek kendisinin (Lider)liği ilan ettiğini yazmış idik. Hürriyet ve İtilaf Fırkası merkez-i umumisi imzasını oluşturan 24 numaralı tamim bir vech-i atiidir :

Ihvan-ı Kirame :

Memalik-i mütemeddine gerek siyasiyenin başında ‘‘ Lider ‘‘ denilen parti reisi vardır ki doğrudan doğruya şahsi manevisini temsil eder ve (Azil ve nasip edilemez) fırka kongrelerine müddeti muayyene için müntahabı heyeti idare reisi ise lider olmayıp fırka heyeti idaresine riyaset eder ve siyaset-i aliyeden ziyade fırka umur-ı idaresiyle iştilal eder.

Şahsi manevisi namına (Lider)i bulunduğum Hürriyet ve İtilaf Fırkasının son kongresiyle hal-i hazırında şekavet-i ittihadiye yüzünden yedi sene bir zaman geçmiş ve nizamname dahilimizin ıslah ve tavsiyesiyle iştigale vakit bulunamamıştı. Halbuki bugün arza ve tevkif altında geçirilecek dakikalarımız yoktur. Evvel ve ahir ya tam veyahud yarım akide-i siyasiyeler ile fırkaya girmiş olan zevat ve işhasın ya vatan-perverlik yahut menafi-i hodbinana saikesiyle doğurdukları müsbet ve menafi-i ceryanlar merkez-i umuminin ahengini ihlal edecek ve fırkanın vahdet-i ahlakiyesini tehlikeye ilga ileycek bir şekil almış olduğundan nezaket-i hazıraya göre bütün işlerimizdeki refakat-ı ahlakiye için lazıma-yı tecanüsü temin ilemek üzere tedbir-i atıye müracat ve babda şubenizi ita-yı reye davet ediyorum.

Elyevm-i menafi-i umumiye rabtiye uğrunda fedakar ve her vecihle mütecanis bir heyet-i idare gerektir. Muamelat ve mesaide vifak ve ahenk ancak bu sayede vücud bulabilecektir.

Muhtac-ı izah değildir ki kabine tek mütecanis olmasa da buna mütevakıfdir, binaenaleyh heyeti idare azasını Salifü'z-zikr-i emr-i tecanüs ve tesanüd-i nokta-i nazarından ustalık-ı aliye-yi siyasiye-yi haiz ve mazi-i siyasi sahibi refakattan bela-i ifate-i zaman taraf-ı riyasetden intihab ve tefrik ile (...?) hemen neşir ve ilan ilemek üzere cenap riyasete en müstakbel vasıta ile melahiyat verilmesine muntazırım. Kongrenin muayyen-i zaman içtimaini beklemek esbab ü şerait-i haliyeye göre gayr-i mümkün olduğundan icma-i ümmeti hükmünde şubelerden gelecek reylerin neticesi kongre kararı itibariyle mevki-i resmiye vazı edilecektir. İleride kongre inikad edilince bu babda verilecek verilecek izahat ilk ruznameyi teşkil edecektir. İhtirasat-ı siyasiye ile ahlaki ve ictimai-i muvazenesizlikler altında vatanımız inliyor. Fırka hayatında henüz mübtedilikden kurtulamayan memleketimizin bu mebhasdaki hususiyetini karşılayabilecek (...?) çekinilmemesi İttihat ve Terakki Cemiyetinin şekavet çeteciliğine istihalasından evvel-i alakadarane bu şekilde tavsiye ve rica ilemiştim. (Tarih bir tekerrürden ibarettir.) düsturunun feci acılarını tekrar tecrübe etmemek üzere cümlelerinizi tecanüs ü tesanüd-i sancağı altında vifak ve ahenk-i uhuvvetikaraneye davet ilerim.

27 Haziran 335

Fırka Reisi

Sadık

Bir Tashih

Gazetenizin 3 Temmuz 335 tarihli perşembe günkü nüshamızda Bursa Hürriyet ve İtilaf ş be-i merkez-i azasından Balcızade Tefvik beyin kendisiyle mülaki olan muharririnizle beyanatı nazar-ı dikkatimizi celp etmekle bir vech-i ati-i cevaba m sareat ileriz.

Nezahat-i ahlakiyesi cay-ı iştibah olmayan Vali vekili Şefik beyefendi hakkında Bursa Hürriyet ve İtilaf ş be-i merkeziyesiyle ve heyet-i idare azalığıyla alakadar olmayan Balcızade Tefvik beyin (Lider) meselesini mevzu-i bahs ederek dermeyan ettiğı m taalatın isabetsizliğı izahtan müstağni olduğundan kat'i nazar esasen bazı hareket-ı m ştehesına binaen kendisinin fırkadan tasfiyeye tabi olması beyanat-ı vakaya bir saik-i mühim teşkil etmiş olması ve muhterem valimiz G m lcineli İsmail beyefendinin vilayete teşrifi anından itibaren zalim ve tadiyahat nihayet vererek hak ve adaletin tecili ilediği asar-ı faaliyesiyle sebat bulunmasına binaen diğ r ş be azalarında evlerinden çıkmamakta olduğı hakkındaki beyanatı hakikatden miras bulunduğunun izahına m sareat-i ileri muma-ileyh ş bemiz hakkındaki sözlerinin mesmu olmayacağını muhterem ceridenizle ilanını rica ederiz.

Bursa Hürriyet ve İtilaf ş be-i merkeziyesi azasından ve Bursa eşrafından : Cemal Beyzade Halid, Bursa ş besi azasından Kemal, Sarı, Garaf hükümet, İhsan, Kemal Avni.

Şuun

Selamlık

D n Selamlık resm-i alisi Yıldız Hamidiye Cami ş rifinde merasim-i mutade ile icra edilmiştir.

Amerika İstiklal-i Devr-i Senevisi

D n Amerika'nın istiklalinin devr-i senevisi olmak münasebetiyle limanda bulunan itilaf gemileri bayraklarla donatılmıştır ve öğleden sonra Ruber Kulaç'da Amiral Bristol tarafından bir resmi kabul icra edilmiştir.

Paris 3 (T.h.r) __ Yarın (d n) Amerika'nın istiklali sene-i devriyesini tesiden Paris'de ş nlikler icra edilecek ve General Preşing, Amiral Kanap ve Amerika kıtatına karşı tezahürat samimanede bulunulacaktır.

Şeyhü'l-islam Esbakı Hayri Efendinin Vefatı

Şeyhü'l-islam Esbakı Hayri Efendinin Malta'da vefat ettiğı müstahberdir.

Yangınlar Hakkında

Evvelki gün Nişantaşı'ndaki yangının sebab-i zuhuru hakkında zabıtaca icra edilmekte olan tahkikat-ı faaliyetle devam ediyor. İstihbaratımıza nazaran yangın bir suikast neticesinde zuhur etmiş olup bu hususda bildiklerinizi bugünlük zabıtanın tahkikatını işgal etmemek üzere tehhür ediyoruz.

Karagümrük hariku'z-dekanı için __ İaşe müdüriyeti Karagümrük'ün mıntikasına ekmekçiler (...?) tarafından tamah ve imal ettirilen ekmekler ile Hilal-i ahmerce ihzar edilen fukara-yı hullele muntazaman tevzih edilmektedir.

Kundakçı Derdesti

İstanbul balık pazarında bakkal çırağı Anaryos gececi Piro mahallesinde gazlı bez paçavralarıyla bir yere kundak sokmaya teşebbüs etmek üzere iken mahalle ahalisi tarafından yakalanmış ve zabıtaya teslim edilmiştir. Zabıtanın böyle milli ve umum-i felaketlerin baisi olan vicdan ve imandan miras-ı işhas hakkında mucib-i ibret bir şiddet ve katiyet göstermesi cidden şayan-ı temennidir.

Sen Sinod Meclisi

Rum Patrikhanesi Sen Sinod meclisi dün Patrik Kaymakamının riyaseti altında ictimâ ederek Rumların ahvali hakkında muhtelif-i metropolidlerden gelen muharrat-ı tetkik ilemiştir. Terakiyeden avdet eden Silori metropolidi de oranın ahvali hakkında meclise şifah-i malumat vermiştir.

Amerika Salib-i Ahmerinin Faaliyeti

Paris 4 (T.h.r) __ Türkiye'de bulunan Amerika Salib-i Ahmer heyeti işar ediyor : Türkiye'deki Rumlara bir an evvel-i muavenette bulunulmadığı takdirde bunlar gelecek kış muzayekaya duçar olacaklardır. Adana'da pek çok milliyetçi bulunmakda ise de Salib-i Ahmer heyet-i vası-i mukayesede muavenette bulunmuştur.

Zabıta Faaliyet Göstermelidir

Ayaspaşa'da hamam arkası sokağında maliye mümeyyizlerinden Hidayet beyin hanesine bayramın ikinci günü ev halkından bir ay tebrik-i akrabalarından birinin nezdinde bulundukları bir sırada bir veya birkaç şahıs meçhul-i duhul ve hanenin her üç katından bin lira kadar tahmin edilen zi-kıymet-i eşya, elbise, mücevherat-i vesaire sirkatle sokak kapısının iki kanadını açık bırakmak suretiyle karar etmiştir.

Evvelce vuku bulan Cihangir ve bir ay önce paşa yangın yerlerinin tanzim edilmemesi yüzünden ucu sık sıkı tekrar eden bu ve bu gibi şirketler (...?) kariben derdestini zabitanın faaliyetinden bekleriz.

On inci biliyormuş __ Üsküdar'da Paşa'da Bostan sokağında (9) numaralı hanede Mukime Kemal beyin zevcesi Saadet hanımın on sene mukaddemi aşçılığında bulunan İçörenköy'ün bütün kaçakçılarından Üsküdar'da Çavuşdere Koşoğlu yokuşunda bir Ahurda Sakine (...?) Mustafa'nın zevcesi Köstenceli Ayşe'nin pek çok zi-kıymet-i elmas, eşya ve altın sirkat hanım muma-ileyh im müraacat-ı vakasından anlayan zabıtaca tahkikat ve takibata şiddetle devam edelim.

Hanedan mı İntikam Alacak Bütün Halktan ?

Hırka-yı şerifde Akseki mahallesinde (...?) hanesinde hizmetçi on üç yaşlarındaki Ahmed'in hanımının kendisini darbından müteessiren bir boş bir kibrit kutusunu hanenin bahçesine perdeleri arasına koymuş ve yakmaya teşebbüs edecek görülerek mana edilmiştir. Kız zabıtaya ifadesinde itiraf-ı keyfiyet etmektedir.

Son Haberler

Lehistan – Amerika

Nevyork 3 (T.h.r) __ Sanayi-yi milliyesi, Lehistan Cumhuriyeti için mevad-ı Amerika ve manifatura, eşya-yı mübaya etmek üzere ahiran gelmiş olan Leh heyeti azası şerefine makinist bir ziyafet keşide etmiştir.

Paris 3 (T.h.r) __ Temin edildiğine (...?) General Presing Lehistan'ın müstecil bir müraacat-ı muavenet gösterilmesini Amerikan Erkan-ı harbiyesine müraacat etmiştir.

Macaristan Ahvali

Prag 3 (T.h.r) __ General Beltat kumandanın bir vech-i ati-i telgrafnameyi göndermiş “ Çekoslovak kıtatına Macar kıtatının ricasını reddetmemek üzere emir tebliğ edilmiş ve taht-ı işgalde arazinin tahliyesi için verilen mühlet 2 Temmuz kadar temdid edilmiştir. Bu müddetin enkazasını Çekoslovaklar ileri harekatı başlayacaktır. Pale telgrafnamenin sonunda kan dökülmesine izin vermemek maksadıyla tahliye tasdik-i muhtemel olan tetkikname de bulunduğunu beyan etmiştir.

Paris 3 (T.h.r) __ Beşler meclisi gittikçe fenalaşmakta bulunan Macaristan ahval-i rical etmiştir.

...

Leh-i El-Hamid Fenerbahçe Yolunda Asayiş

Fener yolunda asayişin fevka'l-ade bir (...?) ve herkesin malını bile rıza olmakla temin-i mübha kimselerin bu havalide hiçbir tacize hedef istedikleri gibi icra-i sanat iledikleri haber veriyor. O civarda her gün ve herkes hanenin soyulup soğana çevrilmesi o umur-ı meyanına dahil olmuş ki artık bununla zabıta ve bekçilerde iştigale lüzum görmekte ve binaenaleyh emlak-ı (İki el bir baş içindir !) bekçilik vazifesini bi'z-zat ifaya mecbur kalmaktalar.

Bilmeyiz bu hususda Polis müdüriyeti nazar-ı dikkatine celbe lüzum var mı ?

Hanımlarımızın Nazar-ı Dikkatine

Gözlerimizin parlak kirpiklerimizin çoğalmasını arzu ediyorsanız köprübaşında tatlıcı Şamlı Hacı Mustafa'nın karşısındaki hususi muayenehanede göz tabibi İhsan Ahmed beye koşunuz. Muma-ileyh memleketimizde göz hastalıklarının yegane mütehasisidir. En son usullerle gayet sari ve kat'i tedavi eder. Müracaat edenler her halde pek ziyade memnun kalacaklardır.

3.17 22.SAYI

Birinci Sene – Numara : 22

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

6 Temmuz 1335-1919 (Pazar) 7 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin

...

Tevfik Paşadan Londra'ya gittiği mevsuken istihbar edimiştir. / İngiltere – Amerika – Fransa arasındaki ittifak muahedeleri hakkında izahat

Mütarekeden Sonra

1908'den beri ufak tefek fasılalardan sarf-i nazar, devam eden ittihad-ı devr-i idaresi geçen teşrin-i sani ayı zarfında, Bulgarların hezimetine mütakıb iflas etmiş ve memleketde vaziyet-i cedidenin icabatına muvaffak, asrı ve büsbütün yeni bir meslek-i vesait takib etmeye mahal ve ihtiyaç hasıl olmuştu.

Artık İttihatçıların takib etmedikleri siyaset-i milliye yerine, Türkiye'de mütemekkin bütün milletlerin serbest-i inkişaflarını mümin ve mütakafil bir siyaset-i asriye ve ahir-i arana ikame etmek lazımdı. İttihatçıların en vasi bir surette takib ve tatbik ettikleri milliyet prensibine mukabil Türkiye'de mütemekkin bütün milletlerin hak, adalet, hürriyet esasları dahilinde müttehid yaşamlarını hülasa eden bir "Menfaat-i Müşterke" prensib-i ihdas ve tedvin etmek lazım gelirdi.

İttihatçıların idare-yi hükümetde küşad ettikleri komitecilik usul-i medhuli yerine sarih ve mevzuat-ı asriyenin telakkiyetine muvaffak bir usul-i ihrarına ikameyede şiddetle lüzum vardı.

Mütarekeden sonra ise bu ihtiyaç büsbütün gasb-ı katiyet etmişti. Bahusus düvel-i mütelif rical ve murahhaslarının şehrimize vürudundan sonra, bu ihtiyacın icabetini layıkıyla takdir ederek, artık eski mutalık-i devreden çekildiğini asrı ve ihrarına bir devrin resanet ve metanetle işlediğini, hülasa şekl-i idare ve siyasetinde külli bir tebdil-i husule gelmiş olduğunu, cihan nazarında tecili ettirmek iktiza ederdi. Evet iktiza eder idi, fakat tesüf ve teminle söylüyoruz :

Mütarekeden sonra gelen hükümetler bu imtiya-yı takdirden pek aciz ve pek uzak kaldılar.

Mütarekeye mütakıb gasb-ı vehamet eden vaziyet-i taişe-yi tahfif hususunda öyle kabiliyetsizlik teşdid-i hususunda ise öyle bir liyakat ibraz ettiler ki, İstanbul şehri tarihinde ve alemde, emniyet ve asayişsizliğe enmuzec bir hale gelmiş oldu.

Gayr-i meşru şerait dahilinde teşekkül etti diye, meclis-i mebusan fesih edildiği zaman şu hareket, herkesde : " Hükümet, hakiki-i irade-i milliye ile temas gelmek istiyor " kanaatini tevlid ederek nihayet-i asriyete doğru gidildiği ümidlerini takviye etmişti :

Zan ediliyorki, hükümet nihayet milletin irade-i hakikiyesini bir dereceye kadar temin eden bi'l-vasıta rey usulünü, ve her millete hukuk ve hürriyet-i

siyasiyesini mümin ve kafıl olan intihabat-ı nesbiye esasını kabul ve takib edecektir. Fi'l-hakika intihabat-ı nesbiye usûl-i siyasiyesinde Türkiye’de mütemekkin bulunan milletlere hukuk ve hürriyet-i siyasiyeleri bülegan-ı mebla bahş edilerek ‘‘ Türkiye ‘‘ ve hiddet-i siyasiyesinin temin edilebilmesi ihtimali mevcut idi. Ve şu suretle, bir taraftan cihan-ı medeniyeti hakiki bir istihale-i fikriye geçirdiğimiz ve asr-ı zihniyet-i siyasiyeyi katiyen kabul ettiğimiz en bariz bir suretde isbat edilerek, Avrupa’nın itirazları nezi edilmiş olurken, diğer taraftanda Türkiye milletlerinin bu günkü vahdet-i siyasiyeden çıkmak hususundaki temayülleri ebediyen imha etmek, imkan ve ihtimal-i dahiline getirmiş olur idi. Vaziyetin bugünkü şekli vahim-i ticariye mahiyetinde olsa dahi herhalde böyle bir teşebbüsü icap ettirir, zannındayız.

Mukadderatımız ve Murahhaslarımız

Ferid Paşanın Avdeti – Hal ve Mevki – Kabine Buhran-ı İhtimalatı - Yeni Kabineye Yeni Namzedeler

Dünkü nüshamızda yazmış olduğumuz vecihle sulh murahhaslarımızdan Sadrazam Ferid Paşa ile Maliye Nazırı Tevfik ve Şura-yı devlet Reisi Rıza Tevfik beyler üç güne, pazartesi veya salı gününe kadar şehrimize müvasaletlarına intizar edilmektedir. Bir rivayete göre heyet-i murahasa erkanı tren-i mahsus ile Köstence’ye müvasalet edecekler ve oradan da vapurla şehrimize geleceklerdir.

□ Hal ve mevki hiç olmazsa hükümetin vaziyeti henüz vazih gasb etmiş olmakdan pek uzaktır. Vaka-yı Hürriyet ve İtilaf Fırkasında Sadık beyin liderliği etrafında bir İttihat ve tecanüsi tam husula gelerek – Kabinedeki nazırların fırkadan mustafi ad edilmeleriyle – buhran kısmen zail olmuş ise de hükümetin vaziyet-i mütereddit olmakda bir devamdır ve her ihtimale karşı Sadrazam Paşanın vürudini mütakıb bir buhran-ı vükela vukuna intizar edilmelidir.

Dahiliye Nazır Vekilinin Beyanatı

Dün bazı mahafilde en nihayet istifanamesini zat-ı hazret-i padişaha tetkin ettiği hakkında tevatüre yakın derecede bir şayia-yi devran etmekde olmasını mebni bu babda istihsali (...?) etmek üzere Dahiliye nazır-ı vekili nezdine azam ettiğimiz meşar’ül-aleyh bir vech-i ati-i beyanatda bulunmuşdur.

□ Evvelki gün saray-ı hümayunda ictima ederek mesail-i hazıra hakkında müdavele-i efkarda bulunuldu ise de istifa-yı keyfiyet-i mezu-i müzakeremizi teşkil

etmezdi. Ve ben avdet ettikten sonra da böyle bir mesele tahdis ettiğimiz matla değilim ve ilan şu mevkide bulunuyorum.

Azat Paşanın Beyanatı

Azat Paşa ve yeni kabine ? __ Kabinede buhran olacak mı ?

Sadr-ı esbak Ahmet Azat Paşa, Nişantaşı'ndaki kanallarında kendisini ziyaret eden Antanat gazetesi muharrirlerinden birisine beyanat-ı atide bulunmuştur :

☐ Zat-ı devletlerinin yeni bir kabine teşkil edecekleri şayiisi var, doğru mudur ?

☐ Katiyen bu yolda bir şeyden malumatım yok !

☐ Fakat Şeyhü'l-islam Mustafa Sabri Efendinin birkaç gün evvel sizinle büyük bir ehemmiyet-i siyasiye atıf edilen uzun bir mülakatda bulunduğunu işitiyoruz.

☐ Boya gelmiş bir tefsir, Sırrı Efendi ile ben yeni arkadaşız, bazı defiyeler buna gelir, hatta bende iftarda kaldığı bile vaka oldu. Mamafih-i mükalemenin vaziyet-i hazır-yı siyasiye üzerinde ceryan etmiş olmaz doğru olabilir. Fakat yeni kabinenin tarafından teşkili meselesi hiçbir vakit mevzu-i bahs olmamıştır.

☐ Zat-ı devletleri bir buhran-ı hakiki mevcud olduğuna kani midir ?

☐ O kadar zan etmiyorum. Belki yeni bir veya iki istifa ile kabinede tadilat-ı vukua gelebilir. Fakat kabinenin kamilen istifa edeceğini zan etmiyorum.

☐ Kabinede kimse tebdilat-ı vaka olursa yeni bir vazife kabul buyuracak mısınız ?

☐ Her defasında bana bir vazife teklif ettikleri zaman istemeyerek kabule mecbur olmuşdum. Sonra şunu da unutmayınız ki ben bir askerim, itaat etmeye borçluyum

Ya Bizim Muahedemiz ?

Paris 4 (T.h.r) __ Bulgaristan ve Türkiye'ye aid muahedeler Avusturya meselesi akabinde tanzim edilecektir. Figaro gazatesi diyorki : Avusturya ile akd edilecek muahedeyi hemen Bulgaristan muahedesini takib edecektir. Bu hususda bir güne müşkilat ü tehhür-i vakana ihtimal verilmiyor. Şu halde Türkiye ile akd edilecek muahede kalıyor. Amerika İstanbul üzerinde bir vekalet kabul edecek midir ? Bu

hususda Wilson'un Cemahir-i müttehideye avdetini intizar etmek icap eder. İşler ümid edildiği gibi ceryan edecek olursa hepsi gelecek ay evasıtına veya gayesine doğru ikmal edilebilecektir.

Sulhün Ferdasında

Beyne'l-milel İttihad-ı Akvam Cemiyeti

Paris 4 (T.h.r) __ Beyne'l-milel İttihad-ı Akvam cemiyet-i komisyonu Cuma günü ictima ederek İttihad-ı Akvam hakkında Avusturya heyet-i murahhası tarafından verilen notanın cevabını hazırlamak ve aynı zamanda Rusya'da teşkil eden yeni hükümetlere mutalık-i mesail ile meşgul olmuştur. Komisyon ba'de'l-zeval bi'l-hassa akliyetlerin hukuku meselesini tezkir etmiştir. Baltık komisyonu dahi cuma günü ba'de'l-zeval ictima etmiştir. Mezkur komisyon bahar Baltık sahilindeki memleketlerin iâşesi ve Alman kıtatının tahrikatı neticesinde son günlerde zuhur eden müşkilatın izalesi esbabı ile meşgul bulunmaktadır. Amerika'nın istiklal bayramı münasebetiyle hariciye nazırlarından müteşekkil beşler meclisi ictima edememiş ise de cumartesi günü toplanacaktır.

Alman Meclisinin Tasdiki

Paris 4 (T.h.r) __ Muahede-i sulhiyenin temmuzun ikinci nesfinde Alman meclis-i milliyesi tarafından tasdiki muhtemeldir.

Muahede-yi Tasvib

Paris 4 (T.h.r) __ Büyük Britanya – Fransa – Cemahir-i müttehid arasında akd edilen müdafa-i muahedenameyi Fransa muhafazakarları müstesna olduğu halde umumiyetle tasvib edilmektedir.

Mütelif Kararlar Arasında

Paris 4 (T.h.r) __ İngiltere Kralı, Almanya ile muahede-i sulhiyenin imza edilmesi münasebetiyle İtalya Kralına tebrik-i mutazammin bir telgrafname göndermiştir.

Kayzer Nerede Muhakeme Ediliyor ?

Londra 4 (T.h.r) __ Mösyö Lloyd George perşembe günü Avam kamarasında Kayser'i muhakeme edilecek olan muhakemenin Londra'ya makarr-i ittihaz edeceğini beyan etmiştir. Meşar'ül-aleyh bu beyanatı şiddetle alkışlamıştır. Bu beyanat ile Daily

Mail gazetesinin bir vech-i ati neşriyatı arasında bir müşabeheti mevcuttur. Muahede-i sulhiyeyi imza eden bütün milletlerin talebi üzerine Flemenk hükümet-i sabık-ı Kayzeri teslim etmek için tereddüd göstermekdedir. Mezkur gazete ilave diyor ki : Şu halde Kayzer İngiltere’de bir Britanya sefinesinde İngiltere’nin taht-ı muhafazasında bulunacak veya muhakemesine intizaren Londra kulesinde tevkif edilecektir.

Batman Holugan Mektubu

İki üç gün evvel adığımız telgraflara nazaran eski Alman başvekili Batman Holugan konferans reisi olmak hesabıyla Mösyö Kalemensu’ya bir mektub göndererek harbi mesuliyetleri için sabık imparator yerine kendisi hakkında takibat-ı icrası talebinde bulunduğunu ve bu mektubun mesuliyetler komisyonu tarafından tetkik edilmekte olduğunu yazmışdık. Batman Holugan bi’l-cümle müttefik ve müşterek devletlerde tebligat rica ettiği mektubun metni bir vech-i atiidir :

“ Sulh muahedesinin 27nci maddesinde beyne’l-milel-i kavanın ü muahedeleri ihlal ilemekde itham ediyorlar. Müttefik ve müşterek devletler Kayzer’i mahkum etmek üzere Flemenk hükümetinden iadesi talebinde bulunmak niyetinde olduklarınıda ilan ilediler.

Dün müttefik ve müşterek devletlerden zat-ı haşmetine yine hükme tabi tutulmayı taleb ederim. Bu andan itibaren müttefik ve müşterek devletlerin emrine amadeyim.

Alman başvekili sıfatıyla zaman idaremdе vuku bulan her nev-i harekat-ı siyasiyeden mesulüm. Fikrimce düvel-i müttefika ve müşterke tarafından irad edilecek bilimum esileye cevap vermeye yalnız ben salahiyyetdarım.

Düvel-i müttefika ve müşterkenin talebinin muvaffık-i hakaniyet olduğunu tasdikde tereddüd etmeyeceklerine ve ibtida-i vakayı hemen kabul iliyceklerine suret-i katiyede kafiyim. “

Alman – Avusturya İttihadı

Paris 4 (T.h.r) __ Tan gazetesinin Viyana muhabiri gazetesine bir vech-i ati-i işaretde bulunmuşdur : Hariciye Nazırı Mösyö Bayur çarşamba günü ameile meclisleri kongresinde nutuk irad ederek küçük ve müttehid-i Avusturya cumhuriyetinin itilafın müsaade ve müzaheretiyile idame mevcudiyet edebileceğini ve

hükümetin, itilafın arzusu hilafına Almanya'ya iltihakı temin edecek derecede kuvvetli bulunmamasına mebni şimdilik sarfınzar edildiğini beyan etmiştir.

Fransa'nın Zaiyatı

Paris 4 (T.h.r) __ Meclis-i Mebusan bütçe encümen-i mazbata muharriri Mösyö (Lay Moren)in Fransa'nın zaiyatı hakkında çarşamba günü mebuslara tevessü ettiği müdellel bir rapora nazaran Fransa'nın berriyye-i zaiyatı 1355000 ve bahriye zaiyatı ise 1735 kişi olmak üzere cemnen 1375735 kişiye balığ olmaktadır.

Fransa'da Bir Rus Heyeti

Tolun 4 (T.h.r) __ Bragu Mirof'un taht-ı idaresinde bulunan ve siyasi mahiyet-i haiz olan bir Rus heyet-i Murahhasası perşembe günü ba'de'l-zeval (Naver) hastahane gemisine rakiben buraya vasıl olmuş ve Paris'e müteveccihen hareket etmiştir.

Fransa - İtalya Tezahüratı

Siyalatu 4 (T.h.r) __ Fransa'nın (Nuder) safinesi kumandanı ahali tarafından gönderilen bir heyet-i Murahhasaya vaka olan ve avdetine binaen geçen perşembe günü saat 11'de Siyalatu şehrine bir Fransa bayrağı hediye etmiştir. Bu vesile ile sefinede nutuklar irad edilmiştir. Bayrak belediye dairesinde muhafaza edilecektir.

Fransa'daki Harab Şehirlerin İmarı

Nev york 4 Temmuz (T.h.r) __ Fransa'da tahrib edilen şehirlerin inşası için Nev york (Dulkan) çelik şirketi ile bir kontrata akd edilmiştir. Kontrato'da inşaat masarifi 250 milyon dolar tahmin edilmektedir. Bu miktarın 500 milyona balığ olması muhtemeldir. Mebla-i mezkurun Almanya'dan alınacak tazminatdan temin-i tasvir edilmektedir.

Wilson'a Bir Mektub

Nev york 4 (T.h.r) __ Cemahir-i müttehid'nin otuz hükümet rusası tarafından imza edilmiş bir vech-i atii bir mektub Reis-i cumhur Wilson'a gönderilmiştir.

“ Cemahir-i müttehid Amerika'nın zirde vazı'ül-imza otuz hükümet-i rusalısı Ermenistan mukadderatı tayin edileceği gün kahraman Ermeni millet-i mümessillerinin kongreye iştirak edebilmeleri için bütün Ermenistan heyet-i

murahasasının diğer devletlerce bil'fiil Ermenistan heyet-i hükümeti olarak tanınması için lütfen nüfuzunuzu istimal etmenizi kemal-i ihtiramla rica ederiz.

Avusturya Sulhü

Paris 4 (T.h.r) __ Avusturya muahede-i sulhiyesi bu hafta nihayetde tevdi edilecek ve cevap vermek üzere Avusturya heyet-i murahasasına on gün mühlet verilecektir.

Kongre Ne Zaman Toplanacak ?

Washington 4 (T.h.r) __ Kongre 8 hazirana kadar teehhür edilmiş ve bütün büruzeler taliki edilmiştir. Hükümetin yeni sene maliye için ihtiyacı olan projeler meclisin teehhüründen evvel tasdik edilmiştir.

Sosyalizm 2

Birinci makalenin sonunda sosyalistlerin mutalebet ve müddeiyatından bahsetmiş, müsbet ve kabl-i icra olmak üzere bu müddeiyatın iki türlü olduğunu söylemişdik, fi'l-hakika sosyalistler, birçok ictimai, ahlaki, iktisadi, ilmi ve siyasi ıslahat ediyorlarsa da mutalebet-i esasiyeleri dediğimiz gibi iki türlüdür. Ve birinci müddeiyat ve mutalebet şu noktalara münker olur :

- 1) Teşebbüs-i iştirakının bu tavsiyeyle “ Ferdiyet usulünün yerine ikamesi. “
- 2) Şahs-i sermayeler yerine müctemi ve umum-i sermayeler vazı.
- 3) Sermaye ile sa'y ve amel arasında mahkum bir rabıta vücuda getirilerek sermayedeki bayi payan-ı istiklalin önü alınması.
- 4) İstihsal-i vesaitin umum-i cemiyet-i beşeriye tamimi ve (...?) bir suretde mal edilmesi.
- 5) Ameleye içtima-i hakk-ı itası.
- 6) Gayr-i kabl-i istifade müddehirlerden sefahat ve mükafatdan alınan vergiler tezyidi.
- 7) Çalışmak zamanının azami sekiz saat itibar edilmesi. On dört yaşından dün bulunanların amele sıfatıyla adem-i kabulü, amelenin gece çalıştırılmaması yerine haftada la-akıl otuz altı saatlik bir istirahat-ı fasılası itası.

Müsbet-i sosyalizm ise olan faaliyet sahasında devam eden ve edecek olan bir vech-i ati-i mutalebat ve iddiaları telhis ediyor :

- 1) Amele mutalebatının bütün vesait-i manasıyla kabul ve isafı.
- 2) Hukuk-i umumiye ve şahsiye nokta-i nazarından kadınları, erkeklere münkad eden kanunların ilgası.
- 3) Amelenin sermayedarının kuyudat-ı müzellilesinden telhisi, halkın servet ve iradet-i beyana mecbur tutulması.
- 4) Amelenin maddeten olduğu gibi fikren ve ahlakende tekemmülü ve terkisi, avama mahsus küçük meslek-i mekteblerinin taksiri ve bu gibi mekteblerde tahsil ve tahsil-i vesaitin meccanen olması.
- 5) Amelenin muhık-i itirazatına mümkün olduğu kadar serbest bir ceryan verilmesi, müdavat-ı tabiye'nin vazi ve hamal ve edviyenin meccanen olması.
- 6) Umumun menfaatinin ziyana badi olarak mümtaz bir akliyetin istifadesine hadım olan bütün bi'l-vasıta vergilerin ilgası.
- 7) Mecanen adaletin temini, beyne'l-milel münazeun-fih-i mesailin hükmü vasıtasıyla rivayet ve tasfiyesi, din ve mezhebin bir mesele-i hukukiye olarak telkisi, hükkamın ahalinin (...?) tayini, bir ati-yi tahkik eden mevkufun mahkumiyet-i maznuniyete tazminat verilmesi adam cezasının lağvı.
- 8) Devletin beşere doğru olabilecek bütün mülakat ve mesaibe karşı bir sigorta şirketine ifrağı.

Avrupa'da mütemeddin, müterakki-yi memleketlerin hemen kafasında ‘‘ Sosyalizm ‘‘ daima mütezaid bir mil ve hahiş gösterilmektedir. İhtilal hareketi yalnız amele sınıfına münhasır kalıyor, git gide köylülerde sirayet ediyor. Hala intihabat-ı umum-i usul-i cari olan memleketlerde sosyalistlerde parlamentolara girmeye, Nezaretlere geçmeye başladılar. el-yevm-i sosyalistlerin bazıları mesleklerini sinai bir şekle ifrağ ederek mühim-i memuriyetleri istihaline alt ve vesile ile de mesleklerinin sosyalizmin daha revaçlı bir suretde intişarına hidmet etmektedirler.

Almanya 1870 tarihinden beri sosyalizme merkez olmuştur. Demokrat sosyalistler Alman parlamentosunda pek nafiz-i hilafgirini fırkaları vücuda getirebilmişlerdir. Belçika, Flemenk, İspanya'daki muhafazakar fırkalar daima sosyalist fırkalarından aşağı bulunuyorlar.

Amerika’da sanatkarın henüz ‘‘ Terusat ‘‘ müteaddid-i ticari teşebbüslarda bulunan kumpanyaların kahır ve zalim-i kuvvetleriyle uğraşacak bir halde değildir. Böyle olmamakla beraber ‘‘ Sosyalizm ‘‘ orada da baş göstermiş, müteaddid-i izler ve esirler vücuda getirmeye başlamıştır.

Kim ne derse desin biz o kanaatdeyizki şu yirminci asrın nısf-i evvelinde sosyalizm fevka’l-ade-i ehemmiyet-i gasb ettiğinden ve her nerede ise, pek yakın bir istikbalde, Avrupa hatta Amerika’da milli-i vesaiti ile Almanya kadar yegane bir kuvvet haline gelecektir.

İngiltere’de ahali ‘‘ Paritkolarist ‘‘ olduğundan sosyalizm Büyük Britanya’nın hemen her taraftan o kadar ilerlememişti. ‘‘ Anglosaksonların esbab-ı faikiyyeti nedir ? ‘‘ Namı büyük ve şöhretli asrın muafı Edmon Demolandon bu makul ve mühim-i meseleyi asrında mevzu-i bahs ve münazara etmiş ve İngiltere her şeyden evvel Paritkolarist kendi kuvvetine cemiyet ve hükümetin kuvvetinden ziyade bel bağlayan olduklarından sosyalizme arz-ı iftıkâr etmediklerini birçok gürültü, reklam, patırtı bir hayli şarlatanlık ile ameli ilan etmişti. Vakayı bu mülk-i feci bir suretde tekzib ediyor. İngiltere’de gerçi amele sınıfı şirketler sayesinde pek zengin iseler de, yine sosyalizmin emvac-ı sirayetinden masun kalamamıştı. İşte bunun içindir ki daha 1908’de İngiltere parlamentosunda bir mebusdan başka sosyalist yokken bugün birçok mebuslar vardır. İngiltere’de de sosyalizm bugün deyyu hitavelerle ilerliyor.

Fransa’da ise iktidar mevkine geçen sosyalistler mevki daima müterakki bir haldedir. Zaten umumiyetle Fransızlar arasında sosyalizm bir moda hükmüne girmiştir. Gene ihtiyar, köylü, amele, herkes sosyalistliğe yüzünmekdedir. Bu bir örf, teamül, anane yerine geçmiştir. Tabayi-yi beşeriye arasında müsavat-ı tema husulü için fevka’l-ade gayret ve faaliyeti ibraz eden sosyalizm mesele ve mesleğinin ebediyen hal olunmayacağını iddia ve salık ve mürevviclerini hayal-perver namıyla yad edenler çok ise de mahkuk bir gün sosyalistlerin müddeayatlarının kabul ve tasdik olunacağı şüphesizdir.

Daha 1908’de Mösyö ‘‘ Komit ‘‘in teşkil ettiği kabinenin ameleye tekaüd-i maaşları tahsisi ve icazetlerini hakkın usulüyle tayibini ve yapanların haciz-i emlakı gibi sosyalist müddeiyatı kabul-i veciz-i faale izali için teşebbüsata tevessül edişi, ondan sonra iktidar makamına geçen kabinelerin radikal – sosyalist olduğu, 1912 intihabatında sosyal demokrat fırkasının Almanya ‘‘ Rayhiştta ‘‘ meclisinde en büyük

fırkalar sırasında girdiği şimdiye kadar sosyalizm o derece muvaffak görünmeyen Büyük Britanya'da bile bu mümtaz-i meslek-i ictimanın sar-i hitavelerle ilerlemesi, İtalya'da Trablusgarp örf için akınlar yaptığı vakit her türlü mevaniğe rağmen sosyalistlerin umum-i tatil-i eşgale amele-i teşvikleri son zamanlarda bütün memalik-i mütemeddinde gibi sosyalistlerin bazı tezahüratları, ve hala şu birkaç gün evvel Paris sulh-i mütemeddinde saat sayın ve bir takım sosyalist mütalabının kabul-i müdaamızın isbatı için en mukni bir delil en kuvvetli bir hanidir. Bugün bu içtima-i mektubun salıkları, teşkilatlarını yoluna koymuş, dehşetli, heybetli bir kuvvet, azim bir kuvvet teşkil ediyorlar, cümlesi sendikalara, federasyonlara, bir heyet-i merkeziyeye merbut bulunuyorlar. Bu teşkilat o kadar kuvvet gasb etmişdirki, dünyanın her tarafında bir dakikada tatil-i eşgal ilan edip res-i karda bulunan muhtelif-i hükümet ve fırkalarıda vermeye muktedirdir.

Sosyalizm göze çarpan müsavatsızlıkları kaldırmak için tesis etmiştir. Binaenaleyh uhuvvet denilen müşterek hüsn-i mahsulüdür. “ Yervedan “ diyorki : “ İktisad-i kuvvetlerin en büyüğü ve en mukaddesi (...?) iştirakdir. Tedafü-i olmayarak tedbir-i gayr-i kabıl bir kuvvet varsa o da ancak iştirakidir.”

Sosyalizm müstamerat-ı usulünün, cihangirlik siyasinin, iktisad-i esareti temin edip siyasi esareti hazırlanan kapitalizm tedvini, (...?) diplomasının aleme hala ferman olan nepotizm ve asiller nüfuzunun hükümet sermayedarının en iyi aman hasmı olduğu için, bugün kere arzda pek çok tarafdar kazanmaktadır. Pek yakın bir istikbalde sosyalistlerin bi'l-cümle mutalebetlerini karin olduğunu görmekle mübahi olacağız. Ve işte o gün bütün beşeriyet için uğurlu ve mesud bir gün bir yevm-i aid olacaktır.

Kim ne derse desin sosyalistliği bir efsane saliklerini bir hayal-perver telki etsin. Şu inkar olunamaz. Hakayıkandirki sosyalist unsurunun nafi-i hizmetde bulunduğunu kimse inkar edemez. Milletlerin makhur-i sınıf-ı muavenetlerinden her zaman istifade etmektedir. Bunu inkar güneşi inkar etmek gibidir. Ve bu fikir ve kanaati ancak kuru ahmaklar, budala bir zihniyet sahibi olanlar perverde edebilir.

Zeki ve ateşin edebiniz Celal Nuri bey sosyalizm hakkında şu sözleri söylüyor ki ilhak-ı müfiddir.

Necib bir tahsinin mahsulüdürki : “ Sosyalizmin gaye ve maksad-ı samimiyesi kadar şayan-ı takdir ve ihtiran-ı layık tebcil ve tevkir hiçbir derin fikir

yokdur. Sosyalizm her kim olursa olsun müsavati ister insanlar beyninde mutlaka sosyalistlerin (...?) amalidir. ‘‘

Makalemize nihayet vermeden evvel şunuda söyleyememki şu makalecik bir müdahilden ibarettir. Bunu takib edecek diğer tebdillerimizde sosyalizmden daha şümullü olarak bahs edeceğimiz gibi, bi'l-hassa Lasal ve Karl Marx'dan ve bu vesile ile Almanya'daki sosyalizm ceryanlarından, Jures ve Fransız sosyalistlerinden bahs edeceğiz. Maksadımız sosyalizm hakkında bir silsile makalat-ı vücuda getirmektedir. Bunu yazmakla bu mesleke karşı bir vürude ettiğimiz taşkın hürmet ve muhabbeti ödeye bilirsek bizim için ne mutlu ! ...

21 Mayıs 1919 – M.S

İstanbul - Paris Tayyare Postası

Vaka olan istihbaratımıza nazaran, İstanbul ile Fransa arasındaki posta münakalatını tashil etmek üzere sekiz temmuz tarihinden itibaren Fransız asker-i teyyare heyeti tarafından haftada iki defa der-sa'adet ile Bükreş arasında posta tayyareleri tahrik edilecektir. Teyyare ile Bükreş'e isal edilecek olan postalar oradan şark-i sürat katarı Fransa'ya sevk edilecek ve bu sayede İstanbul'dan Paris'e altı gün zarfında mektub göndermek mümkün olacaktır.

İstanbul - Agram tariki küşad edildiği takdirde bu müddet dört güne tezil edecektir. Gönderilecek olan sivillere aid mektublar pazartesi ve perşembe günleri Fransız asker-i postahanesine tevdi olunacaktır.

Şuun

Meclis-i Vükela

Dün Bab-ı alide Sadrazam kaymakamı Mustafa Sabri Efendinin riyaseti altında ictimâ ederek geç vakte kadar icra-i müzakarat etmiştir.

Posta ve Telgraf Umuru __ Atina Posta Müdür-i umumisi (Boti Hakbes) ve telefon merkez müdürü (Setveli Meres) İzmir'deki posta ve telgraf-ı umurunun tanzim ve ıslahata Yunan hükümeti tarafından memur edildiklerini Rumca gazeteler yazıyor.

İttihad Katib-i Mesullerinin Muhakemesi Bir Yevm-i Gayr-i Muayyene Talik Edildi

Evvelki nüshalarımızdan birinde Divan-ı Harb örfinün adaletinden bihakki şikayet etmiş ve bu halin hariçde şu tefsirlere meydan verdiğini uzun uzadıya izah ile şeddin. Divan-ı Harb örfi, daima karar verdiği zaman muhakemeden asgari iki saat sonra muhakemeye beda etmek itiyadında idi. Dün ise İttihad ve Terakki katib-i mesullerinin muhakemesine saat birde devam edeceği halde tetkik edilecek evraklarının çokluğundan bahisle muhakemeyi meçhul bir yevm-i ahire talik etti.

Müdde-i Umumi Muavini Reşad Bey

Divan-ı Harb Örfi müddei umumi muavini Reşad beyin infisal edeceği müstahberdir.

Haber aldığımıza nazaran işbu keyfiyet-i infisali muma-ileyh Mir-alay Sadık beyin, bir mesele hakkında izahat vermek üzere polis müdüriyet-i umumiyesi vasıtasıyla celbi için teşebbüsünden neşet etmiştir.

Muma-ileyhin yerine memurun Adliye'den Osman beyin tayin edileceği söyleniyordu.

İsticvab

Divan-ı Harb Örfi heyet-i tahkikiyesinde dün Adapazarı mal müdürü Mustafa bey isticvab olunmuştur.

Musa Kazım Efendi ve Refikası

İstihbaratımıza nazaran Musa Kazım Efendi ve refikası ve Haşim beyler divan-ı harbde icra kılınan muhakemeleri hıtam bulmuş ve haklarında verilen hükümler bir ay tasdik arz-ı atide ulya kalmak üzere bulunmuşdu.

Cemal Paşa

Dördüncü Ordu müfettişi Cemal Paşa ahiran İstanbul'a gelmişti. Müşarûlaleyhin Ankara'da ihdas edilen ikinci daire-i teftişye riyasetine tayin edildiğine söylenmekdedir.

Beyoğlu Mutasarrıflığı

Beyoğlu mutasarrıflığına İstanbul vilayeti mektupçusu Ecevid beyin keyfiyet-i tayin-i idare-i seniyeeye arz olunmuş ve yerine mektubu mümeyyizi Sadri beyin tayini tekrar etmiştir.

Hapishane Müdüriyeti

Polis müdüriyeti sabık-ı taharri baş memurlarından Hüseyin bey hapishane müdüriyetine tayin edilmiştir. Muktedir-i memurun sabıkamızdan olan muma-ileyhin bu yeni vazifesinde de muvaffakiyetiyle temenni eder.

Yine Bomba Rivayetleri

Nalbur Tevfik Efendinin tahta kaledeki dükkanında bir bomba kapsülü patladığını işiten zabıta derhal mahalli-i mezkure yetişmiş ve tahkikata başlamıştır. Nalbur Tevfik Efendi adem-i malumatı beyan etmektedir.

Ya İaşe

İaşe müdür-i umumi muavini vekili Fuad bey dün bir muharririmize bir vech-i ati-i beyanatda bulunmuştur :

□ İaşe encümeni, dairenin Cağaloğluna nakli ve daha evvelde bayram münasebetiyle bayramdan beri icra-i faaliyet etmemiştir. El-yevm-i İstanbul halkında beş yüz bin kişiye ekmek veriyoruz. Harikzedeler muavenetimiz devam ediyor. Nüfus başına iki kişilik ekmek tevzi ettiriyoruz. Teşkilatı muntazam olduğundan pişirip hariku'z-dekana tevzi edilmek üzere hilal-i ahmer zeytin yağı, fasulye vesaire vermekdeyiz.

Meclis-i Kebir-i Maarif

Meclis-i Kebir-i Maarif dün Maarif Nezaretinde müsteşar Ali Reşad beyin taht-ı riyasetinde ictima ederek Maarif memurlarının cevazi istihdamları hakkında mukarreratı ittihaz etmiştir.

Fatih, Vefa Harik-i Mahalleri

Fatih, Vefa Harik-i mahalleri tasriflerini mabeyn-i umum-i haritalarının yakında şehremanetince tayin edilen mühendisler marifetiyle tanzimine ibtidar olunacak ve bi'l-ahire ashab-ı emlaka kendi arsaları mahalleri araya ve tayin olunacaktır.

Şile Bağları

Şile ve havalesindeki bağlara arız-ı haşerat muzırre-i itlaf ve imha etmek üzere mikdar-ı kafi kükürt bu defa ticaret ve ziraat Nezaretinden mahall-i mezkure irsal olunmuştur.

Mekteb-i İbtidaiye Muallimleri

Mekteb-i ibtidaiye muallimleri hakkında tatbik edilmek üzere Maarif Nezaretine yeni bir proje ve talimatname ihzar-ı ibtidar olunmuştur. Bu projeye tevfikeyen bundan sonra mekteb-i ibtidaiye seyyar-i muallimlikler ilga edilecektir.

Hanımlarımızın Nazar-ı dikkatine

Gözlerimizin parlak kirpiklerimizin fürce gibi çoğalmasını arzu ediyorsanız köprübaşında tatlıcı Şamlı Hacı Mustafa'nın karşısındaki hususi muayenehanede göz tabibi İhsan Ahmed beye koşunuz. muma-ileyh memleketimizde göz hastalıklarının yegane mütehasisidir. En son usullerle gayet sari ve kat'i tedavi eder. Müracat edenler her halde pek ziyade memnun kalacaklardır.

Banka Müstahdeminin Grevi

Dünkü nüshamızda suret-i ilanını yazmış olduğumuz banka müstahdeminin görevi devam etmektedir. Evvelki gün müstahdemin heyet-i ittihadîyesi reisi ile azasından dört zat Fransız polisi tarafından tevkif edilmişlerdir. Keyfiyet-i tevkif heyet-i ittihadîye reis-i sanisi tarafından (Antanat) gazetesi muharrirlerinden birine şu suretle hikaye edilmiştir.

“ Tevkif edilen reis ile azadan dört zat merkez-i ağahamamında bulunan artık avdet etmediklerini gören arkadaşları, içlerinden bir zat-ı idare-i mezkureye göndererek meseleyi istihsal ilemişler ve muma-ileyh tevkif edilerek Kumkapı Fransız tevkifhanesine isal olunduklarını öğrenmişlerdir. Bunun üzerine reisimizin ve azalarımızın hemen tahliyesi için Fransız fevka'l-ade komiserliği ile polis müdüriyeti nezdinde teşebbüsatta bulunduk. Henüz bu hususda bir cevap alamadıkda pek ziyade nikbin bulunuyoruz. Çünkü kendilerine müracat ettiğimiz zevatın hayat-ı adalet-perveranelerinden eminiz.

Bu tevkifatın üzerimizde hiçbir tesiri olmayacaktır. Bir hakk-ı meşrumuzu istihsal için sükuna kadar kadar uğraşmağa her zamandan ziyade azim etmiş bulunuyoruz. “

Son Haberler

Rusya'da Muharebeler

Omsk 4 (T.h.r) __ Karargah-ı umuminin bir tebliğinde deniliyorki : Binyal nehrinden teşab eden (Teyib) ırmağı karinde muharebet vuku bulmuştur. Kıtatomuz

bini mütecaviz esir almıştır. Kazan şimendiferunda cenubinde bir takım faideler temin ettik. Asra mitralyöz ve mühimat aldık.

Lehistan'ı Tasdik

Kopenhag 4 (T.h.r) — Danimarka hükümeti Lehistan hükümdarlığını resmen tasdik etmiştir.

Fransız Arkadaşların Yardımı

İstihbar ilediğimiz nazaran Paris banka memurları heyet-i ittihadiyesi katibi umumisi Mösyö Lufor İstanbul banka memurları heyet-i ittihadiyesi elli bin frang göndermiştir.

Yeni Bir İttifak Meselesi

Fransa - İngiltere - Amerikan İttifaknamesi Metni

Paris 4 (T.h.r) — 28 Haziranda bir taraftan Fransa – Cemahir-i müttehid diğer taraftan Fransa - İngiltere arasında teminat-ı mukavelenameleri akd edilmiştir. Mukavelename-yi mevad ve ahkâmını tayin ve esbab-ı mucibeyi izah eden bir takım mütalat ve mülahazat-ı dermeyeran edilmektedir.

Fransız - İngiliz - Amerika mukavelenamesinde serd edilen başlıca mülakattan birini bir vech-i atii kayıd ediyoruz :

Cemahir-i müttehid Amerika ve Fransa hükümet-i cumhuriyet-i bi'l-azamı sebebiyet verilmeksizin Almanya tarafından Fransa'ya karşı bir hareket tecavüzkarane Fransa'yı tekrar bi'l-sebep bir harbin tahmilsiz külfetlerine mağruz bırakacak yalnız Cemahir-i müttehid Amerika ve Fransa cumhuriyetinin iştirak etmiş olduğu Versay muahede-i sulhiyesinin mana-yı hakiki ve ruhani ihlal etmekle kalmayıp aynı zamanda Almanya tarafından Versay muahedesine riayet etmeyerek vuku bulacak böyle bir taarruz muahedeye vazı imza eden bütün devletlere karşı maalesef bi'l-tecrübe sabit olduğu üzere doğrudan doğruya Avrupa devletlerini ve dolayısıyla bütün cihanı sürükleyerek cihanın sulh ve selametini ihlal maksadıyla irtikab edilmiş bir hareket-ı hısmâne teşkil edeceğine kani bulunmaktadır. Binaenaleyh Cemahir-i müttehid Amerika ve Fransa cumhuriyeti ile bir muahedename akd etmişlerdir. Mezkur muahedename ahkâmına tevfikeyn Cemahir-i müttehida Amerika bi'l-sebep Almanya tarafından Fransa'ya karşı tebciye edilecek bir hareketi

tecavüzkarane vakayı halinde hemen Fransa'ya muavenette bulunmayı deruhde edecektir.

Madde 1 _ Versay'da 28 Haziran 1919 tarihinde Almanya ile akd edilip Cemahir-i müttehida Amerika, Fransa hükümet cumhuriyeti, Britanya İmparatorluğu ve diğer devletler tarafından imza edilmiş olan muahede-i sulhiyede (Ren)in sol sahili hakkındaki ahkam-ı birinci maddede münderic bulunmaktadır.

Madde 2 __ Muhteviyatı aynı tarih ve aynı maksatla Büyük Britanya ile Fransa cumhuriyeti arasında akd edilen mukavele mündericine mütakıb bulunan ve bir nüshası rabt edilen işbu muahedename tasdik edildikten sonra mera olacaktır.

Madde 3 __ Mezkur muahede Cemiyet-i Akvam meclisine tevdiğ ve meclis tarafından icab-ı takdirde ekseriyet ara ile Cemiyet-i Akvam muahedesine muvaffak bir taahüd olarak tasdik edilecektir. İşbu mukavele, imza eden tarafından birinin talebi üzerine, Cemiyet-i Akvamın bi'z-zat kafi bir himaye temin edeceğine dair ekseriyetle karar verinceye kadar mera olacaktır.

Madde 4 __ İşbu mukavele tasdik edilmeden evvel bir ay tasdik Fransa Meclis-i mebusanı ve ayanına tevdiğ edilecektir. Bundan maada mezkur mukavele rey ve mevafkati istihsal edilmek üzere Versay muahedesiyile birlikte Cemahir-i müttehid ayanına tevdiğ edilecektir. Versay muahede-i sulhiyesinin Paris'de hini tasdikinde veya buna mütakıb-ı esamesi atide muharrir murahhaslara imkan hasıl olur olmaz mütakabilen tasdiki meşrutı bulunduğundan Fransa cumhuriyeti namına Reis-i nuzzar ve Rebiyye nazırı Mösyö Kalemensu, Hariciye nazırı Mösyö Pişon, Cemahir-i müttehid namına Reis-i cumhur Wodvord Wilson, Amerika Hariciye nazırı Ruber Lansing, İngilizce ve Fransızca olarak tanzim edilmiş olan maral-ı zıkr mevad-ı imza etmişlerdir. 1919 senesi 27 Haziranında ve Cemahir-i müttehid istiklalinin 143ncü senesinde Versay şehrinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

İmza : Kalemensu, Pişon, Woodvord Wilson, Lansing.

İngiltere ile Fransa arasında aynı mealde ve aynı maksatla tarih-i mezkurede bir mukavele akd edilmiştir.

Fakir İşçinin Sefil Çocukları

Bayramın birinci günü can sıkıntısından bunalan ruhum bir az temiz havaya, serbestiye muhtaçdı. O mümkün karanlık odalarından da ve dolambaç merdivenlerden

inerek kendimi sokağa attım. Gideceğim yeri tayin etmeden rastgele yürümeye başladım. Gayr-i muntazam kaldırımlarda zikzak yaparak ilerliyordum. Bir saatten fazla sokakları devir ettim, Talimhane meydanı çocukların bayram mahalli idi. Bayram çocukların, hayatında en sevinç, en mesut günlerini teşkil eder. Bayram mahalli salıncaklar, atlı karıncalar, telden kayma oyunları, sandal beşikler, at, mürekeb sürücüleri, fırıldakçı, baloncu, macuncu, simitçi, dondurmacı her çeşitten mürekeb satıcılarla dolu.

Mini mini yavrular, gelerek, oynayarak, koşarak salıncaklara, beşiklere, atlı karıncalara, satıcılara hücum ediyorlardı. Bütün bu ahz ve itaya çıkmış asnaklar, madrabazlar, bu yavruların etrafına kurulmuş bir ağ gibi ağızları açık, herkes minilerin babalarından, annelerinden, amcalarından veya komşularından bayram sabahı el öperek alabildikleri ufak servetlerinin kaynağı mahya ...

Bir saat sonra elindeki harçlığını, sermayesini bitiren çocuk şimdi parasızlıktan uzakdan bir seyirci kalmak, ah, ne kadar gücüne gidiyordu, neden çocuk iki defa sallansın, macuncudan bir şekerli alsın da kendisi yalnız bir defa sallanmakla kalsın, ah çaresi hemen babasına, anasına dönmek ondan yalvarmak vermezlerse bir az ağlamak suretiyle yine yeni ve küçük bir sermayeyle bir şok ve tehalükü doğru bayram yerine koşuyor uzakdan şöyle her şeye bir göz gezdirip şimdi nereye sarf edeceğine de mütehayyir diğer taraftan bir arkadaş rast gelerek onun sürüklediği tarafa doğru gidiyor sonra üzerlerindeki yeni elbiseleri, kunduraları, kalıplı fes ile birbirlerini süzerek bir iddiadır başlıyordu. Ya ! Benim elbiselerim seninkinden daha güzel.

Şimdi benim nazar-ı dikkatimi celp eden biz merde kıyafetle bugün Botini soluk rengi ile ayaklarındaki eski yamalı çorapları yenice bir takunyası ile durup süslü kıyafetli şan ve handan çocuklara imrenerek bakıyordu. Sonra, nazarlarıyla kendine imdad edecek bir kimse olup olmadığını anlamak için bakıyordu. Çocuğun yanına yavaşça sokuldum, oğlum adın ne ?.. Cevap verdi :

- ☐ Rasim, efendim.
- ☐ Pederin, validen var mı ? Nerede oturuyorsunuz ?..
- ☐ Var. İbrahim ağada oturuyoruz.
- ☐ Pederin ne iş yapar ?
- ☐ Haydarpaşa'da fabrikada çalışıyor.

☐ Mademki çalışıyor, sana bayramlık bir şey almadı mı ?..

☐ Babam fakir parası yetiştiriyor. Anam da çamaşır yıkıyor, tahta siler, babama yardım eder. Sonra yere eğilmiş nazırlarını yüzüme teveccüh ederek :

☐ Sen baba mı tanıyor musun ? Dedi.

☐ Evet. Dedim. Fakat tanımıyordum, sonra düşündüm ki babası fabrikada çalışıyor. Anası tahta silmeye ve çamaşıra gidiyor akvat-ı yövmiyelerini ne kadar güçlülükle tedarik edebiliyorlar ki bayram gününde çocuklarına bir temiz elbise, bir yeni kundura alabilmek iktidarından mahrum.

Bu nasıl fabrikadırki sırtından kazandığı bir amelenin bu derece sefil ve perişan bir hayat içinde yaşamayı öngöçünü haktan verilmişki salahiyet ve imtiyaz mı ?..

Güneşin sıcaklığı herkesi bir az bizar ediyordu. Bu karşımda duran sefalet-i mücessime-yi nahifi vücuda soluk benizli çocuk sıcaktan bu sebtun-i mütesirdi. Salıncaklarda sallanan çocukları gördükçe sallanandan mütevellid-i rüzgardan ve kahkahalardan tutulurlarsa bu fakir çocuğun kalbine elem ve mahrumiyet sızıları akıttırdı. Dedimki :

☐ Oğlum Rasim sen de salıncakta sallandın mı ?

☐ Anam kırk para verdi onu da hepsini salıncakçı aldı. Ben bir defa sallandım, kardeşim sallanmadı.

☐ Kardeşim nerede ?

☐ İşte şurada duvarın kenarında duruyor.

☐ Haydi çağır dedim. Koştı kız kardeşimi elinden tutarak alıp getirdi. İkisini beraber alarak salıncaklara doğru götürdüm. Her ikisi de itiraf ettiler. Anamız, babamız duyar ise başka adam adamın parasıyla salıncağa bindiniz diyerek darılırlar. Kıza ismini sordum.

☐ Feriha dedi.

☐ Feriha kızım, ben anana, babana söylerim, darılmazlar. Haydi dedim, teşvik ettim. Ve her ikisini salıncaklara bindirerek ellerine birkaç kuruş verdim. Büyük bir tesirle ayrıldım. K. Sami

3.18 23.SAYI

Birinci Sene – Numara : 23

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

8 Temmuz 1335-1919 (Salı) 9 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin / Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin

Divan-ı Harb Örfi

Geçen günkü nüshalarımızdan birisinde, yedi aydan beri müteşekkil bulunan Divan-ı Harb Örfi heyetinin henüz hiçbir iş görmeye ve milletin amel ve temenniyetini tahkik ettirmeye muvaffak olamamasından şikayet ederek pek makul ve musip bazı tenkidatı dermeyeran etmiş ve bu suretle halkın meşruyu infial ve tesirine birimize tercüman olmaya çalışmışdık. Dün intişar eden gazetelerde, matbuat müdüriyetinin bu neşriyatımızı müdafa-i sadedinde ve tabi yine Divan-ı Harb Örfi'nin telkinin tanzim edilmiş olan bir beyannamesini münderic gördük. Tenkid etmesi tamamen teyid edecek bir mahiyetde olan bu beyanname yalnız başına Divan-ı Harb Örfi için...

Ve bizim zavallı memleketimizin dün başka hiçbir diyar tasvir edilemezki bir heyet-i adliye ve askeriye-yi hak ve hakikati bu gibi...

Biz beyanname okuduğumuz zaman neşriyatımızdaki esaseti bir kere daha teyid edilmiş görmekle memnun olduğumuz gibi mukadderatımızın ellerinde bulunduğu Divan-ı Harb Örfi heyetinin büyük bir hüzne ve tesire tutulduk.

Biz ne demişdik : Divan-ı Harb Örfi hiçbir iş görmüyor. Teşkil edeli yedi ay olduğu halde beyhudeyi lüzum-ı tereddüdlere teşvişlerden kendi kendisini kurtararak faali ve ciddi bir karar veremedi. Heyet-i tahkikiyeler hem de elbette bunların addinin bir, iki değil tam beş olduğu ve beşer azadan mürekkeb olmalarına nazaran yirmi beş zata meva bulunduklarını unutmayınız! Tarafından neticelendirilerek divan-ı harbe sevk edilmiş işler bile leyte-lealle ile tavik edildi. Yegane yapılan şey bütün milletin muhiki bir galeyan ile itham edildiği rical-i sabıkadan bir kısmını yalnız bir ayet ettirmeye değil (...?) adaletten medih ve (...?) ilemeye ihsar etti.

(...?) Millet Divan-ı Harbden faaliyet istemiyor. İşte harb senelerinde zavallı halkın tefegguhu yövmiye çalmak suretiyle kervan kadar gasb-ı servet etmiş muhtekirlerdi, bir çoğu bu divan-ı harbin pençesine geçti. Bunların hiç olmazsa biri veya ikisi hakkında olsun neye milleti müstefid ve alakadar edecek bir karar verilmedi ? Bu kararsızlık yüzünden ihtikar alan olamaz şiddetle devam ilediği düşünülüyor mu ?

Evet, biz bunları söylemişdik. Divan-ı Harb Örfi ise verdiği cevabda ne diyor biliyormusunuz ? Evvel bu söylediklerimizi esas itibariyle kabul ve tasdik ediyor, divan-ı harbin hiçbir iş görememiş olduğunu itiraf iliyor ve sonra bu hatasını ve

kusurunu mazur göstermek için heyet-i tahkikiyelerden divan-ı harbe iş verilmediğine ve çünkü (Divan-ı Harb örfinün vezaif-i mühimme-i kanuniyesinin mihver-i matlubunda devran-ı devair-i memurelerle müdde-i umumiyelerine icrai kılınan tebligat-ı ahkâmının tesri-i infazına mütevakıf olduğu halde maalesef bu babda memurun aidesince kemaliki - yani layık olduğu derecede !! - Faaliyet gösterilmediğini ve ale-l-husus-i icra kılınmada olan tahkikatın ikmalî için taşralardan celb ve istintaklarına heyet-i tahkikiyece mecburiyet-i kanuniye has edilen bazı şühud ve maznuniyetin suret-i sevk ve azalarından ibraz-ı terahi edildiğini.)

Her heyet gibi tabi Divan-ı Harb örfinünde tarik-i icraatına birçok mevani ve müşkilat çıkabilir, bu pek tabi midir. Ancak bu müşkilat karşısında yapılacak şu : - Ne yapalım biz iş görmek istiyoruz ama önümüzde mevani var ! Demek değildir.

Bir daha tekrar ediyoruz :

Tarihimizin en vahim ve en feci saatlerini yaşadığımız zamanda kayıp edilecek, tereddüdle, teşevvüşle geçirilecek bir dakikamız bile yokdur ve millete bisud-i tecrübeler, kararsızlıklarla bu dakikayı kayıp ettirenler hareketlerinin ne tam ile tefsir-i icap edeceğini düşünmelidir. Ancak adaletin takdiri acı olursa olsun herkesden evvel kendi nefsi ve şahsında tatbik etmesini bilenler memleketin şükranına istihkak-ı gasb etmiş olurlar.

Ben ne dedim, sen ne fehm ettin garib-i efsanedir (...?) vahab-i el-idrakımız dad ilesin izanki (...?)

Zavallı İzmir'imiz !

Mühim bir vesika-yı tarihiye - Erkan-ı harbiye umumiyemizin müdellel bir asrı - İzmir nasıl işgal edildi ? - İrtikab edilen fecayi – ne olacak : Yunan medeniyeti !!

İzmir'in, daha kendi memleketimizde bile müstekir ve müstedim bir asayiş ve medeniyet temin edememiş bulunan. Yunanlılar tarafından işgal-i keyfiyet Türk ve müslümanların ve öyle ümid ilerizki hakka ve adalete maktum olan bütün insanların burunlarında taze bir cerihe gibi hala kanıyor. Güzel ve (...?) İzmir'imizin hayal latif ve kurban-i yaraları sarmamış bir mağdure felek-i hazin ve matemiyile gözlerimizin önünde ve damağımızın içinde yaşıyor.

Zaten bu fecayi o kadar aleniyyet ve o kadar provasız bir suretde irtikab edilmiştir ki bi'z-zat Yunan kumandanlığı bile bunları bu sebtun-i inkara cüretiyab olamamış, hakikati birçok tevilat ile itirafa mecbur kalmıştır. Bununla beraber fecayi bütün cihan karşı inkar edilemez bir vuzuh ve sarahatle ispat etmek, nesilden nesile tarihimizin bu feci safhasını musır bir destan şeklinde nakil ve tespit ilemek için mevsuk en salahiyetdar mahafil-i siyasiyen himmet ve gayretiyle müdellel bir asrın neşrine ihtiyaç vardı.

Faal ve gavur-i duçar olduğu felaketlere rağmen vazife-yi mühimesini sonuna kadar büyük bir celadette ifaya azimkar erkan-ı harbiye umummiyemiz bu hususi nazar-ı dikkate alarak böyle pek mühim hacmen küçük ve fakat manen pek kıymetdar bir asır vücuda getirmiştir. Bu asırda İzmir'in işgali esnasında İzmir Kolordusu ve fırkaları kumandanlarıyla, Jandarma kumandan ve müfettişleri vesaire-yi salahiyetdar mahafil tarafından harbiye Nezaretine gönderilen tarih-i vesika ve raporlar derc ve tasnif edilmiş, İzmir'in ne suretle işgal edildiği, fecainin ne suretle ibtidar ve devam ilediği, mülhakatında ne gibi tesirat-ı tevliid ettiği, biçare ahali-i mazlume ve müslümanın ve silahlarını terk etmiş olan zabitan ve askerimizin nasıl Afrika-yı vasıt-ı vahşilerini bile utandıracak tahkirat, teşniat ve mezalimin hedef olduğu pek sarih bir suretde vesairesiyle araya olunmuştur.

Hal ve zamanın bu asırda mevcud-i tafsilat-ı feciyeden bir kısmını olsun sütunlarımızın geçirmekliğimize müsaid olmamasının pek ziyade müteessifiz.

Bununla beraber hatrımıza gelen bir noktayı Erkan-ı Harbiye-yi Umumiyemiz erkanının nazar-ı dikkatine vazi etmeden geçmeyeceğiz : Biz Türk ve Müslümanlar bu fecain-i suret-i vukuna az, çok vüsuka yakın bir sarahatle vakıfız. Lakin ötede bütün bir cihan-ı medeniyet-i efkarı vardırki bugün meydanı boş bulan Yunanlıların ve Yunan amalini takib ileyenlerin ifadet ve türrehatıyla tağlit edilmiş, tarif-i müstakimden inharaf ettirilmiştir.

Binenaleyh bu yanlış yolların sevk edilmiş efkar-ı vadi-i hak ve hakikat-i irca için bu asır icap eder ve mümkün olursa Fransızca, İngilizce ve hatta İtalyancaya tercüme ettirerek o memleketler mahafil-i mühimmesine ve matbuatınada göndermeli ve medeni olduklarını, medeniyet namına hareket ilediklerini iddia eden bazı milletlerin şu yirminci asr-ı medeniyetde nasıl ne (...?) kalıyorlar rahmet okutacak mezalim ve feca-i irtikabına muktedir bulunduklarını bütün dünyaya bu vesile ile

anlatmalıdır. Bu sayede belki atiyen irtkab olunmayı muhtemel birçok hataların daha önüne geçmek mümkün olabilir.

Mukadderatımız ve Murahhaslarımız

Vaziyetde Tebdil Yok - İyi Bir Mevkide Değiliz - Sadrazam Paşanın Parisden Hareketi - Murahhaslarımız Hangi Tarik ile Gelecek

İki günden beri hat ve vaziyet tebdil etmemiştir. Fırka ile hükümet arasında bir zemin-i itilaf bulunduğu hakkında devam eden gayelere rağmen bu cihet-i tevzih edememiş ve kısım-ı mahsusumuzda yazdığımız vecihle fırka-yı erkan-ı nafizesinden bazıları mevcud-i ihtilafın bir devam olduğunu bile musirrane-i iddia etmiştir.

Hakimiyet-i milliye esasının bir akide-i asliye şeklinde kabul edildiği böyle mühim ve tarihi zamanlardır (...?).

(...?) Sadrazam Ferid Paşanın avdet-i ümid edelimki bu gayr-i tabi vaziyet-i ıslah ve izale edecek ve milletin kendisini yar ve ağyara karşı bi'l-nefs kendi ruhundan doğmuş bir heyet-i hükümetle temsile muvaffak olacaktır.

Murahhaslarımızın Avdeti

Zirde yazdığımız telgrafa nazaran heyet-i murahhasamız geçen cuma günü Paris'den, İsviçre'ye, Lozan'a müteveccihen hareket etmişlerdir. Dün Bab-ı ali mahafil-i siyasiyeninde icra ilediğimiz tahkikat, heyetin İsviçre'den Romanya tarikiyle Köstenceye geleceği ve oradan vapurla der-sa'adete müvaselet oluncağı hususlarını müeyyid bulunuyordu. Bununla beraber Macaristan ahvalinin ahiran dahil olmuş bulunduğu safha itibariyle bu tarikin tebdil edilmesi ve İsviçre'den İtalya'ya geçilerek vapurla şehrimize avdet olunması ihtimali bulunduğu da söyleniyordu. Herhalde mahkuk olan şu murahhaslarımızın üç azami dört güne kadar geleceklerdir.

Ertuğrul Köstenceye Gidiyor mu ?

Köstence tarikile şehrimize avdet edeceği riyaset edilen heyet-i murahhasamızı getirmek üzere Ertuğrul yatının Romanya'ya tahrik edileceği söyleniyor idiyse de bu hususda Haliç komodurluğu ve liman-ı riyasetiyle sair-i alakadar mahafil-i siyasiye nezdinde vuku bulan tahkikatımız neticesinde düne kadar böyle bir karar ve teşebbüs-i mevcud olmadığını ve Ertuğrul'unda bi'l-tabii hareket etmemiş bulunduğunu öğrendik

Murahhaslarımızın Paris'den Hareketi

Paris 6 (T.h.r) __ Osmanlı murahhasları cuma günü Lozan'a müteveccihen Paris'den mufareket etmişlerdir.

Anadoludaki İtalya Mütalebi

Roma 7 (A.a) __ Roma gazeteleri tarafından neşir edilen son haberlere nazaran son günlerde Paris'de Mösyö Titoni ile İtilaf rusası arasında ceryan eden hararetli müzakereker bu ayın on beşinden evvel İtalya meselesinin hal-i arzusunu isbat ediyor. Dün Paris'de mühim bir ictimai akd edilmiş ve Mösyö Titoni İtalya meselesinin muhtelif safhası hakkında yani Avusurya ile akd edilecek musalahaya, Fransa ve İngiltere ile müttehiden müstemleket-i mesaili ve mesail-i iktisadiye hakkında umum-i beyanatda bulunmuştur.

“ Tan ” gazetesinin muhabir-i mahsusı, İtalya meselesinin heyet-i umumiyesiyle birden hal edileceğini, çünkü bir neticeye vasıl olmak lüzumu İtalya mütalebinin muhtelif-i safhalarının ayrı ayrı tetkike müsaid olmadığını beyan ediyor. Mesela bir hatt-ı hareket meselesi değil, zaman meselesidir. Hepsini birden münakaşa etmek, meselesinin muhtelif-i safhalarını bertaraf etmek değildir. Mösyö Titoni'nin maksadı İtalya'nın mukadderatına doğru inkişafına mani olacak her şeyi bertaraf edecek bir suret-i hale vasıl olmaktır. Resmi tebligata nazaran müttefikler meclis-i alisi Paris'de nim-i resmi bir içtima-i akd ederek İtalya mütaleb-i meselesini müzakere etmiş ve bi'l-hassa Anadolu'daki mütalebi tetkik etmiştir.

Sulhün Ferdasında

Müstemlekat-i Vekaletler Komisyonu

Londra 2 (T.h.r) __ Müstemlekat ve vekaletler komisyonu temmuz pazartesi gününden, itibaren Londra'da Britanya Müstemlekat nazırı Lord Milter taht-ı riyasetinde ictima edecektir.

Refakatinde memurun-i faniye bulunduğu halde Müstemlekat nazırı ve Fransa murahhası Henri Simon ile İtalya murahhas-ı ayandan Markoni pazar günü Londra'ya müteveccihen Paris'den mufarekat etmişlerdir.

Yeni Müzakereler - Tamirat Komisyonu

Paris 7 (T.h.r) __ Birkaç gün evvel Almanlar müttefikler tarafından işgal edilen arazinintarz-ı idaresi hakkında şefali müzakerede bulunmak üzere murahhasların tayini taleb etmeleri üzerine küçük beşler (Duda Ne ?) meclisi tamirat

meselesinin mevzu-i bahs olacağı zannıyla ‘‘ Tamirat Heyeti ‘‘ tevessüm edilen bir komisyonun bugün pazartesi günü Versay’da murahhaslara mülaki olacağını Almanlara tebli etmiştir. Mea’haza Alman sulh murahhasları (Ren) havalisine mutalık-ı itilafnameyi imza ettikleri zaman mezkur mıntikalarda müttefikin idaresinin teferruatına dair şifah-i müzakarat-ı icrası hususunda da mütabık kalınmışdı. Binaenaleyh her halde müttefikin murahhasları ile Alman murahhasları bugün Versay’da ilk ictimalarını akd etmiş olacaktırlar. Paris’de bulunan İngiliz murahhasları Almanların Ren mıntikasında masarif-i askeriye tetkik etmekle tamirat için daha fazla tediyatda bulunabileceklerini ve aynı zamanda müttefikin kıtatının mikdarı tezil edileceğinden Fransa’nın sanayi ve zira-i teşebbüsat için daha fazla adam tedarik edebileceğini beyan ediyorlar.

Beşler Ne İle Uğraşıyor ?

Paris 6 (T.h.r) __ Beşler meclisi dün Petersburg üzerine yürüyen Finlandiyalıları muavenete matuf bulunan planı tezkir etmiştir. Amiral Kulcank doğrudan doğruya vuku bulan müracatı neticesinde meselenin tezkir edildiği zan olunuyor.

Amiral, müracatında Finlandiyalıların kafi derecede muavenet edilmesi bunların maddeten takviyesine ve Moskova istikametindeki hareket-ı hariciyede muvaffakiyeti namına medar olacağını bildirmiştir.

Almanya’da Hal ve Vaziyet

Tatil-i Eşgaller ve İhtilal

Londra 6 (T.h.r) __ Berlin’de 1 Temmuz tarihinde işar edilmiştir : Neticesi intizam veya adem-i intizama müncir olduğu bir sırada, tatil-i eşgaller elim bir manzara araya etmektedir. Bunlar devam ettiği takdirde Almanya Anarşiye müşabih bir vaziyet-i muvacehesinde kalacaktır. şimendifer memurlarının tatil-i eşgali hal edilmek üzere iken birden bire Berlin şehrinin nakliyat idarelerinde tatil-i eşgal zuhur etmiştir. Bu halde Almanya’nın vası mukayesede sinai bir devre galeyan geçirdiği ve bunun günü mekulatın fıkdanında bulunmakla beraber galeyan-ı hazıra siyaside istinad ettireceği anlaşılmaktadır. Şöyle ki : Daha fazla mikdarda bulunan radikaller mevki-i iktidara gelmek arzusunda bulunuyorlar. Hern (Henz) hak tarafından akd edilen bir metinde irad ettiği takdirde bu fikri ileri sürmüş ve sırf ihtilalci bir hükümetin pek kuvvetli bulunacağını beyan etmiştir. Me’a-haza hatib-i mütalatının (...?) karşı bir

silah olarak istimal edilmemesini itina etmiştir. Her halde siyasi bir hareketin vuku bulmak üzere olduğunu hassas etmiştir. Bu hala intizaren hükümet sinirlenmekdedir ? Nihayet Hamburg şehrini işgal etmekle tehdidini icra etmiştir. Fakat hareket tehre duçar olmuştur. Hamburg’da kıtatın yeniden bir takım iğtişasata meydan vermemesi şartıyla intizamı tesis etmiş gibi görülüyorsada bunun devamı meşhukdur. Hükümet muahede-i sulhiyenin meclis-i milli tarafından tasdikine intizar etmektedir. Almanya muahedenin tasdikine mütakıb-i kafi-i mekulat-ı istihsaline çalışacak ve zamanını mesaiye hasar edecektir. Ba’dehu müttetikler tarafından ablukanın refana ve abeste bulunmaktadır. Halbuki ablukanın refa-i tarihini henüz ilan edememiştir.

Kayzer’in Muhakemesi Meselesi

Londra 6 (T.h.r) __ Sabık-ı Kayzer’in gelecek sene-i evvelinde icra edilecek olan muhakemesine Büyük Britanya’nın sabık-ı Amerika Senyoru Lord Reding’in riyaset edeceği zan olunuyor. Kayzer’in intiharına mani olmak için tedbir-i ittihaz edilmiştir.

Batman Holugan’a Cevab

Paris 6 (T.h.r) __ Sabık Alman başvekili Mösyö Batman Holugan Kayzer’in yerine muhakeme edilmesi için vuku bulan müracatına bi’z-zat Mösyö Kalemensu’nun cevap vereceği zan olunuyor.

Bir Dava

Kayıkçılar Kethüdası Ali Osman Ağanın gazetemiz aleyhine ikame ilediği zemm ü kadh-i davasının Der-sa’adet birinci ceza muhakemesinde rivayet edilmekte olduğu malumdur. Bu davadaki müdafamızı öteden beri vekil-i müdafamız olan ve çetenin enva-i mezalimine (...?) olarak defaatle habıs ve tehcir edilen vekili dava eden ve mağdud Bekir ağa felaket-i arkadaşlarımızdan Abdülrezzak bey deruhde etmiştir. İttihat ve terakki çetesinin vaktiyle teşkil etmiş olduğu meclis-i yaran aleyhinde (İştirak) gazetesinde vaka olan neşriyatımızdan dolayı o vakit Menteşeli Halil bey – ki fırka-yı kahirenin reis-i mülhem idi - tarafından ikame ve şimdiki Beyoğlu hukuki muhakemesi riyasetinde bulunmakta olan İbrahim taht-ı riyasetinde müteşekkil Der-sa’adet ikinci ceza muhakemesinde rivayet olunan davada emr-i müdafamızı deruhde ilemiş ve gördüğü bütün tazyiklere rağmen vazifesinde fütur götürmemiş idi. Bu vesile ile muhterem ve sebatkar arkadaşımızın resmini derc ediyoruz.

İstirad : O vakit neşir ettiğimiz İştirakda Veliahd Sultan Yusuf İzzettin Efendi merhumun ahval-i sahiyesinde görülen hususiyetleri mevzu-i bahs etmiş ve bundan dolayı duçar takibat olmuşduk. Şayan-ı taaccübdürki aradan çok geçmeden aynı alet yüzünden meşar’ül-aleyh intihar ettiği çetenin meşhur ve maruf-i etıbbası raporlarıyla umuma ilan ilediler.

Divan-ı Harb Örfide

Hüseyin Remzi Efendinin Muhakemesi

Ferik Mustafa Nazım Paşanın taht-ı riyyasetinde müteşekkıl olan Divan-ı Harb Örfi dün ba’de’l-zeval saat dörde yirmi kalarak bi’l-ictima paket gümrük-i muayene müfettişlerinden Hüseyin Remzi Efendinin muhakemesini rivayete ibtidar ilemiştir. Makam-ı iddiada muavinlerden Feridun bey bulunuyordu. Heyet-i hakimenin, salona duhul-i mütakıb-ı maznunun hüviyet-i tahkik ve zabıt katıbi tarafından, heyet-i tahkikiye kararnamesi kıraat edildi.

Kararname Sureti

Aded Esas

28 39

“ Müdde-i umumili memuriyeti de aliyesinin baladaki iddianamesi mütala kılındı. Emniyet Dahiliyeyi ihlal-i maddesinden dolayı maznunen divan-ı harbe sevk olunub 20 Mart 335 tarihinde taht-ı tevkife alınan gümrük-i muayene müfettişlerinden Hüseyin Remzi bey hakkında icra kılınan tahkikat-ı istintakiyye neticesinde maznun-i muma-ileyh in men-i muhakemesine dair verilen karar 7 Haziran 335 cenab-ı alı riyyasetden bazı nevakıs ve cihetin istikmal-i zamanında iade buyurulmuş olmasından naşı-i ahiren icra kılınan tedkikat-ı mütakaben üzerine maznun-i aleyhüm bi’l-hakime şayan-ı tedkik ve takdir görülen faal ve hareketi kanun-i cezanın (40)ncı maddesinin fıkra-ı sanisi delaletle (56)ncı maddesi hükmüne temas etmekde bulunmuş olmakla evveli vecihle Divan-ı Harb örfide icra-i muhakemesi lüzumuna ve hakkındaki muvakkat-ı tevkif-i mezkurenin gayr-i muvakkata tebdiline karar verildi.

12 Haziran 335 ve 13 Ramazan 338

İmzalar

Kararnamenin kıraatine mutakıb müdde-i umumi muavini Feridun bey söz alarak :

□ Maznunun İttihad ve Terakki Cemiyetinin vesait-i icraiye hafiyesiyle teşrin-i mesai ettiğinden icra-i muhakemesini talep ederim, dedi.

Bunun üzerine reis tarafından irad edilen esileye mezun bir cevablarda bulundu :

Hüseyin Remzi Efendinin İfadeti

□ Yirmi sene evvel İttihat ve Terakkiye dahil oldum. Ahmet Rıza beye aydan aya para gönderdim. Ba'dehu el-inkılab Aksaray kulübüne devam ederdim. İdare-i örfiye ilanı üzerine kulübler sed edildiğinden o zamandan beri bende devam etmedim.

Üç yüz yirmi dört senesinden sonra İttihad ve Terakki nizamnameler yapmaya başladı. Bunlar benim efkarıma muvaffakdı. Aidat verirdim. Ne zamana kadar verdiğimi hatırlamıyorum. Mebus-ı intihabatında, Beyazıd daire belediyesinin intihabatıyla bendenizi Aksaray sandığının başına tayin ettiler. Hiç kimseyi tehdit etmedim. Daire belediye intihab edildiğini bir kağıtla bana bildirdi. O kağıdın ne olduğunu bilmiyorum. Müstahdemin devletin fırkalara intisab etmemesinden bahs bir irade-i seniye olduğunu işitmedim. Gazete okumazdım, arkadaşlarımla romatizma beni daima muzdarib ettiğinden pek az görüşürdüm. İhtikar ve İaşe işlerinde bulunmadım. Muharebe esnasında bazı fecayi-i irtikabından malumatım yokdur ve işitmedim.. Muzayekayı hepimiz çokdan müsebiblerini bilmiyorum, kulübe her şeyden bahs edebilirdi. Muharebe esnasında gönüllü celbinde bulunmadım ve haberim yokdur. Teşkilat-ı mahsusanın ne olduğunu bilmiyorum. Yusuf Paşada toplanan gönüllülerin muharebeye gideceklerini zan ediyordum. Bunun için merak etmedim. O zamanda Aksaray'da hur hurda oturuyordum. Mahallede hiç hristiyan yokdur.

Yirmi senedir intisab ettiğim İttihat ve Terakki fırkasının efal ve hareketinden fenalık yapıldığından malumatdar değilim. Benim aklımda ibramız yapılan fenalıklardan şikayet-i vesaire edildiğininide işitmedim. Bab-ı aliye İttihat ve Terakki tarafından idare olunan gürühun yaptığı baskının inkılab için olduğunu öğrendim. Bu hadiseden sonra esasen kulübe müdavim değildim. Belediyenin intihab sandığı başına beni ne suretle tayin ettiğini bilmem, rey pusulaları bir oranın ve matbudu. Ashab-ı kulüp istediği sandığa atardı.

Bunun üzerine muhakemeye cumartesi günü saat bir de devam edilmek üzere dört buçukta nihayet verildi.

Fransa ve Romanya

Paris 6 (T.h.r) __ (Jurnal Dedeba) gazetesini Beratianu'nun hareketinden bahisle beyhude münakaşa kalmamaya bais olan arazi mesailinin malikde bırakıldığı getirdiği zikir ediyor. Mezkur gazete dostane-i ihtirata rağmen vaziyet-i takdire muvaffak olmadığından dolayı Romanya diplomasisi dostane bir suretde müvahıza etmektedir.

Radikal gazetesini Beratianu'nun hareketine ‘‘ Romanya hadise ‘‘ namına vermekde ve ahvali şu suretle tarif etmektedir : ‘‘ 1917 senesi temmuzunda Romanya ölmüş görünüyordu. Almanlar galibelerini ilan ediyorlardı. Tacı kral Ferdinand'ın başında mütezil bulunuyordu. Beratianu bi'z-zat itham ediliyor ve dostları nezdimize gelmek için tehacüm gösteriyorlardı.

1919 senesi temmuzunda ihraz muzafferiyet edildi. Büyük Romanya dirildi. Kral Romanya vatan-perverlerinin tahayyülâtını kuvadan faale isal etmeye başladı. Beratianu hükümet reisi oldu. Heyet-i umumiyesi itibariyle vaziyet bundan ibarettir. Bu halin bazı hatalara tesüf edip ve tamamını kazanmadığından hepsini kayıp etmiş zannında bulunan Romanya vatan-perverlerinin tesrini teskin etmesi icap etmez mi ?!!! Romanya ve Fransa birlikde muzdarib olmuşlardır, hal-i hazırdaki müşkilat-ı galibe etmek için aralarındaki sıkı rabıta ve itilafa muhafazası lazımdır.

İdrak __ Biz, kendimizde bir şey anlamadığımız bu telgrafı Türkiye ajansı mütercimlerinin liyakatına bir delil ve vesika olarak aynen ve bala-yı ıslah derc ettik. Yapılan tercümelerin hiç olmazsa şive-i lisana muvaffak ve manaya müterafik bulunması lazım gelir zannındayız.

Sosyalizm Nedir ? (İkinci Mebhas)

1 – Proleterya

Şimdiye kadar Avrupa'da ‘‘ Sermaye Saltanatı ‘‘ devrini takdim eden ‘‘ Küçük Sanayi ‘‘ devrini ve bunu nasıl zevale erdiğini izah etmiştir. Bugünden itibaren ikinci nüshamızda ‘‘ İstihsal-i Sermayevi ‘‘ devrinin esirlerinden, ameleden bahsedeceğiz.

Evvelce söylediğimiz vecihle, küçük sanayi devrinde, ekseriyet halk vesait-i amel istihsale malik olduğundan, çalışabiliyor ve yaşaya bilmek için icap eden ağdiye-i tedarik edebiliyordu. Binaenaleyh sermayedarlar ihtiyaçları olan ameleyi kolay kolay

bulamıyorlar ve cebir ve şiddeti istimaline mecbur kalıyorlardı. Hulasa ‘‘ İstihsal-i Sermaye ‘‘ usulünün tamamen tesisi için bir kısım insanların vesait-i hayatiye ve taişiyelerinden mahrumiyetleri lazım gelirdi. Fakat şerait-i umumiye tahdis eden bir hadise, köylülerin vesait-i amel ve istihsellerini terk ederek şehirlere doğru hicretlerine sebebiyet verince, binlerce insan vesait-i hayatiye ve taişiyelerinden mahrum bir halde sokaklara döküldüler, insan avcılarının keyiflerine teslim-i mukadderat ettiler. Şu suretle büyük sermayedarlar kafi derecede amele malik olunca ‘‘ İstihsal-i Sermaye ‘‘ devri tamamıyla tekrar ve tesis etti.

‘‘ Sermaye Saltanatı ‘‘ ünvanıyla yazdığımız ilk makalede, diğer bendlerimizde bu hususu arz etmiş ve bu zavallılara proleter yani evlatlarından başka sermayesi olmayan zavallı denildiğini ilave etmiştik.

Vesait-i hayatiye ve taişiyelerinin kayıp eden bu biçarelerin adedi bu devirde, dehşetle teksir etmektedir. Çünkü sanayi nefisenin, sanayi-i saireye tefvik-i hesabıyla, her sene daha binlerce kimse, sermayedarların emirlerine amade kalarak sokaklara dökülüyorlar. Bugün bu sınıf halk, her memleketde ekseriyet-i teşkil etmekde ve günden güne gasb-ı kuvvet ilemekdedir.

Bundan dört yüz sene evvel cemiyetde hakim olan sınıf köylülerdi. Yüz sene evvel ‘‘ Burjuva ‘‘ denilen zengin yahud mutavassıtı tabaka idi. Bugün ise kuvvet bu sınıftadır.

Şu halde bugün, her yerde cemiyet-i beşeriye başlıca iki sınıfa ayrılıyor : 1) Vesait-i amel ve istihsale malik, fakat ameliye-yi istihsalde hiçbir dahili olmayan : Sermayedar sınıfı, 2) sa'yinin kuvvetini satan ve bir mahsul-i sa'y-i zannıyla vücuda getiren gündelikçi, yahud amele sınıfı.

Amele sınıfının vaziyeti ve istihsaldeki mevkinin anlamak için, usul-i istihsalini izah edelim, bir sermayedarın evvela bir fabrikaya ihtiyacı var : Yani yerine, ve müteaddid, muazzam makineler, saniyen arzu ettiği şeyi husule getirmek için icap eden mevad-ı ibtidaine : Kömür, demir, vesaire, salisen sa'y-i insani, yani insan amele, fakat bunların içinde en mühimi, sa'y-i ihsanidir. Çünkü amelesiz ne o makineler işler ne de o mevad-ı ibtidaiye, o makinelerden geçerek mevad-ı mamule haline gelir. Şu halde, mevad-ı ibtidaiyenin mevadı mahsule haline gelebilmesi için amelenin kuvvetine ihtiyaç-ı kat'ı vardır.

Sermayedar, ameleleri toplar, onların kuvvetlerini, yani ibraz-ı faaliyet neticesi izhar edecekleri kuvveti ameleyi o gün iâşe etmek pahasına satın alır. Ve kendi hesabına istimal eder. Amelenin fabrika dahilinde o gün mesela on saat zarfında on tane bi'l-tabî amel ettiğini farz edelim. Ve her bir balta haricde bir liraya satılsın, şu takdirde bir amele o günü on liralık malı imal etmiştir. Bunun masarifi (Fabrika'nın umur-ı (...?), ve mevad-ı ibtidaiye bedeli) olan beş lira dahil hesap edilmez ise ameleye (5) lira varidat kalması icap eder. Halbuki, taksim varidat bu suretle ceryan etmez. Sermayedar ameleye bir buçuk lira ita eder, yani üç saat sa'yinin tevliid ettiği mahsulün pahasını verir. Mütebakisini dercib eder. Sermayedar bu parayı " Sermayesi Hakkı " farz ederki mevhumdur, batıldır. Bu lisan-ı amelide " Fazla Kıymet " tesmiye edilen bu fazla, amelenin hakkından çalınmış bir husadır, gayr-i meşrudur. Amelenin kuva-yı sa'yinin bütün mahsulüne tam bir suretde nail olması lazım gelir.

Mülkiyet-i ferdiye vaktiyle köylüye ve esnafa mahsul-i mesailerine tam bir suretde nailiyeti temin ederken, bugün yine bu usul, amele-i mesaisine tam bir suretde nail olmak hakkından mahrum ediyor. Bugün amele daima amele kalmaya mecburdur. Ve kendinden başka istinadgah yoktur. Vaktiyle kervanı vesaitde " çıraklık " vardı. Bunlarda (Usta)nın nezdinde darü'l-sanayisinde bugünkü amele gibi çalışırlardı. Fakat bunların hiç olmazsa bir istikbali vardı. Bir gün mahsul-i mesailerine tam bir suretde nail olmaları muhtemeldi. Fazla olarak ustadan daha fazla çalışmazlardı. Halbuki bugün sermayedar ile gündelikçi beraber çalışmıyorlar. Sermayedar amelenin yanında rutubetli yerinde, muhik gaz kokuları arasında müthiş, tehlikeler içinde bulunmuyor. Amelenin sıhhatini maaşatını düşünmüyor, mesai saatini temdid etmek, geceye teşmil etmek istiyor. Fi'l-hakika sermayedar bu suretde hareket etmeye, yani makinelerini mütemeddi adiyen ve hamali bir faaliyetle çalışdırmaya mecburdur. Bugünkü makinecilik bunu icap ettiriyor. Çünkü her gün yeni bir keşfin, mevcud-i makineleri istimalden ıskat etmesi muhtemeldir. Onun için sermayedar, böyle bir tehlike zuhur etmeden vazi ettiği sermayeyi kurtarmak ve had azami istifade etmek istiyor. Çeh-i faideki bu (...?) zavallı insanların, amelelerin zararına vuku buluyor. Makinacılık inkişafa başladığı zaman bazı mütefekkirler amele için bunun bir altın devri olacağını amelenin işini tashil edeceğini söylüyorlardı. Fakat makinacılık amelenin kadriyeti tenzil etmiş ve sermayedara esir etmiştir. Kırk saat mesai, gerekse icraat nokta-i nazarından, gündelikçi, tarihin kayıd etmediği bir derece mezellete düşmüştür. Eskiden icraat-ı taş-i meselesine merbut idi. Çalışan yaşayabilirdi. Ve

icraat ile açlık gayr-i kabıl iki mefhum idi. Bugün ise maalesef, icraat ve açlık tevemdir. İtilaf etmiştir. Gündelik olan aç demektir.

Şuun

Fırka - Hükümet

Dünkü Alemdar refikimiz, fırka ile hükümet arasında bir zemin-i itilaf bulunduğu yazıyorsa da bizim, fırkanın salahiyetdar erkanından birinin nezdinde vuku bulan tahkikatımız neticesinde bunun varid olmadığını ve fırkanın el-yevm-i nazaran sandalyelerini muhafaza eden (sabık-ı) azalarını mustafî ad ettiğini öğrendik ...

Türkiye'yi de mi İşgal ?

Dün devran eden bir şayiye nazaran Yunan askeri Türkiye'yi işgal teşebbüsünde bulunmuş ise de muvaffak olmamıştır.

İzmir'de Culüs Merasimi

İzmir 5 (T.h.r) __ Culüs-i hümayun meyamını makrun-i cenab-ı padişahıya müsadif olan bugünkü cuma günü bi'l-cümle memurun vilayet, aleme ve methizan memleketin, rusayî ruhaniye ve müessesat-ı ecnebiye müdürlerinin daire hükümetinde nam-ı hazret-i şehriyârı olarak tebrikat-ı kabul ve bu vesile ile dava-ı tezayüd-i emir ve afiyet ve neka-i şân ve şevket-i tacdar-ı refa-yı bargahı ahdis edilmiş ve mebanî-yi resmiye ve hususiye Osmanlı bayraklarıyla tezyin ve sanayi-i mektub-ı musikasî daire-yi hükümet önünde terennüm-i saz olduğu halde icrayı müserret edilmişti.

Paris 6 (T.h.r) __ İzmir vilayeti dahilinde vürud eden son haberlerde vaziyetin şayan-ı memnuniyet olduğu bildiriliyor.

Kadıköy Rıhtımı Satılıyor mu ?

Dünkü Tasvir-i Efkâr refikimiz Kadıköy rıhtımıyla Borsa hanının şehremanetine satılmakta olduğunu ve hatta bu babdaki mukavelenamenin bile imza edildiğini yazıyordu. Mircaaide nezdinde icra ettiğimiz tahkikata nazaran şehremaneti Kadıköy rıhtımıyla Borsa hanını fi'l-hakika satmaya karar vermiş ise de bu babdaki mukavelenamenin imza edilmediğini ve henüz mevki-i münakasaya vazi olduğunu mevsuken haber aldık.

Darü'l-aceze Meselesi

Son zamanlarda darü'l-aceze müdüriyeti etrafında pek çok dedikodular devran etti. Refikamızın ekseriyesi darü'l-aceze müdür Ferid beyin Şehremini Cemil Paşa ve sıhhiye müdür-i umumisi Abdullah Cevdet bey ve diğer birkaç kişiden teşkil eden komisyon tarafından tebdil-i lüzumunda ısrar edildiğinden bahs ettiler.

Evvelki akşamki Tercüman refikimizde Ferid beyin azil edildiğini ve yerine şehremaneti şirketler komiseri Nebil beyin tayin edilmek üzere olduğunu yazıyordu. Ferid beyin azlını mucib-i esbabı bilemediğimiz için bu hususa dair bir şey yapmayacağız. Bu rivayetlerin hangisinin doğru olduğunu merci-i aidinden tahkik ettik. Ferid beyin azl-i mahkuk olduğunu ve yerine mukadder ve namuslu etıbbamızdan şimdilik ismini söylemeye salahiyetdar olmadığımız birinin temin edileceğini haber aldık. Şirketler komiseri Nebil beyin tayin edileceği mevadî katiyen doğru değildir.

“ Seyr-i sefain ” Meselesi

“ Seyr-i sefain ” idaresinin hal-i hazırıyla idamesi gayr-i kabil olduğundan anonim bir şirket haline ifrağının bahriye Nezaretince karar verilerek evvel-i babda hazırlanan bir layihanında bab-ı aliye ve şuray-ı devlete verildiğini esefle haber almış ve bu kararın memleket için pek muzır-i neticeler vereceğini söyleyerek itiraz etmişdik. Bu hususda nafia nazırı Ferid beyde fikirlerini beyan ederek projenin aleyhinde bulunmuş, efkar-ı umumiye de bazı vasıtalarla iğbirar ve itirazını da izhar etmiş idi. Dün Bahriye Nezaretinin karar-ı vakağından sarf-i nazar ettiğini serverle öğrendik. Eğer bahriye Nezareti, efkar-ı umumiyenin tezahüratını kale alarak, karar-ı vakağından sarf-i nazar etmiş ise, kendisini cidden şayan-ı takdir ve tebrik görürüz. Rakiklerinin “ Laysal Amayfal ” devrinin muktezi-yi ıtıla-i hareket ettikleri bir zamanda bahriye Nezaretinin “ Hakimiyet-i Milliye ” esasını kale alarak hareket ettiğini görmek bizleri son derece memnun etti.

Bu vesile ile de mesleğimizin bir noktasını bütün müessesat-ı hususiyenin hükümet tarafından idaresi ve ictimai bir hale ifra-ı lüzumunu serd etmiş olduk.

İaşe Satış Bedelleri

İaşe zahair-i satış bedelleri şimdiye kadar ziraat bankasında bulunuyordu. İaşe müdüriyet-i umumiyesi lağvından sonra bu paraların mal sanduklarına devir olup olunmayacağının enbasını maliye Nezaretinden sormuştur.

Karasu Efendiden Kefalet

Beş Yüz Bin Değil İki Milyon Olmalı

Divan-ı Harb Örfi Heyet-i Tahkikiyesince Karasu Efendi isticvab edilerek tahliyesi için kendisinden beş yüz bin lira kefalet-i nakdiye talep edildiği istihbar edilmiştir.

Karasu Efendi bugün birkaç milyon liralık bir servete malik olduğundan beş yüz liralık vereceği kefalet-i nakdiyenin kendisince hiçbir ehemmiyeti yoktur. Bu husus için Divan-ı Harb Örfi heyetinin nazar-ı dikkatini celb eder, ve beş yüz bin liralık bir kefalet-i nakdiyeyi verdikten sonra, Karasu Efendinin savaşmak ihtimali koyan melhuz bulunduğunu kayda lüzum görürüz. Bizim kaanatımızce Karasu Efendiden hiç olmazsa iki milyon liralık bir kefalet-i nakdiye almalıdır.

Bir Tevkif

Sırada İngilizler tarafından tevkif edilen, talebe-i ulumundan Mehmed Hulusi Efendi şehrimize getirilerek muhafızlığa tevdiğ ve tevkifhane-yi örfiye sevk edilmiştir.

Samsun Divan-ı Harbi

Samsun Divan-ı Harb Örfiazalığına erkan-ı harbiye mir-alaylarından Osman Şinasi bey tayin olunmuştur.

Şaki Derdesti

Bilecik’de Viranyayla mevkinde icra-i şekavet eden Aşra ile Bolu taraflarında icra-i habaset eden Mehmed Arif refikaları derdest olunmuştur.

Tayin

İkinci sınıf sıhhiyye müdürü olarak şehri üç bin kuruş maaşla Mamuretü’l-Aziz vilayeti sıhhiyye müdüriyetinde müstahdem Doktor Saffet Mesud beyin maaşı üç bin beş yüz kuruşa iblağ ve sınıf-ı birinciye tahvil olunmuştur.

□ İşten el çekebilen Ankara vilayeti sıhhiye müdürü Muhiddin Celal beyin azliyle yerine vekaletinde bulunan Suriye (Sevriye) vilayeti sıhhiye müdürü Mehmed Gani bey üç bin kuruş ve harcırah-ı kanuniyesiyle üçüncü sınıf sıhhiye müdürü olarak asilen tayin edilmiştir.

□ Ayvacık kaymakamlığına Hafik kaymakam-ı sabıkı İbrahim bey üçüncü ve Ayvalık kaymakamlığına Isparta tahrirat müdür-i sabıkı Halid bey birinci sınıf maaşlarla tayin edilmişlerdir.

Yalova'da Sükun ve Asayiş

Maruf bir zat-ı ahiran Yalova kaplıcalarına icra ettiği seyahatten şehrimize avdet etmiş ve gazetemize şu malumatı vermiştir.

“ Yalova kazasıyla civarında son derece sükun ve asayiş vardır. Herkes - müslim ve gayrimüslim - işi ve gücüyle meşgul olmaktadır. Katiyen şekavetden asır yoktur. O derecedeki bir tepsi altunu başına koyub istenilen köye veya çiftliğe rahat rahat gidilebilir.

Yalova kaplıcaları sıhhat-ı umumiye ile son derece alakadar olduğu ve birçok muhtaç tedavi-yi mirza sırf asayiş endişesiyle oraya gitmekden çekindikleri cihetle hakikat-i enzar-ı umumiye vazi etmek lazımdır. Yalova kazasındaki sükun ve asayişin memleketin diğer taraflarında da tesis ve devamı şayan-ı temennidir.

Bu sene havalar iyi gittiği cihetle mahsulat her tarafda mükemmeldir. Taşralıların gözü yalnız İstanbul'da vazife-yi mevduasını ifaya ve menafi-i aliye hükümet-i müdafaya kadar kuvvetli bir hükümetin tesisine müntazırdır.

Al-i Ahrar Fırkası

Al-i Ahrar Fırkasının yakında bir içtima-i akdıyla gazete sahibleriyle baş muharrir ve müdür-i mesullerini davet edeceği müstahberdir.

Debbağlar Cemiyeti

Debbaların bir cemiyet teşkil ederek beyannamesini dün Dahiliyeye tevdiğ ettikleri müstahberdir.

İaşenin Lağv-ı Mükafatı

İaşenin lağvından dolayı gösterdikleri faaliyete binaen müdür-i umum-i vekili ile muavini beylere Maliye Nezaretine iki yüz ellişer lira mükafatı nakdiye verildiği işitilmiştir.

Mütareke Komisyonu

Mütareke komisyonu dün reis Fahreddin beyin taht-ı riyasetinde ictima etmiştir.

Tohumluk

Konya vilayetine mülhak Karaağaç'da mevcut olan kırk bin kilo mısırın tohumluk için Akşehir ve Eğirdir ahalisine satıldığı haber alınmıştır.

Zahiree Vürudi

(45000) kilo buğday (29000) kilo arpa Kütahiye'den (10000) kilo buğdayda Karahisar'dan şehrimize gelmiştir.

İaşenin Miras Yediliği

İaşenin iktisadi faaliyet göstermek, fazla masraflardan kurtulmak maksadıyla ekmek tevziyatını son derece tenkis ettiği malumdur. Halbuki iaşenin icraat-i tezatlar içinde boğuluyor.

Geçenki Karagümrük yatağında iâşe-i umumiye göstermek istediği faaliyete taban tabana zıd olarak Karagümrük mıntıkasında, günde üç bin beş yüz kilodan fazla ekmeğe ihtiyaç olmadığı halde on sekiz bin kilo ekmek sevk ederek dört bin ekmek zayiane-yi sebebiyet vermiş ve ekmekler hamur halinde üst üste tutulduğundan ezilmiş ve küflenmiştir. Ve hatta daire-i belediye heyet-i sıhhiyeside bu ekmeklerin ekli kabil olmadığına dair bir rapor dahi tanzim etmiştir.

Mıntıkanın hakiki-i nüfuzesini tahkik etmeden mıntıkalara fazla miktarda ekmek sevk edilmesini iktisadi faaliyeletlerle taban tabana zıd gördüğümüzden şu satırları yazmaya mecbur olduk.

Bilmeyiz ki hazine milletin böyle fazla masraflara ve zararlara tahammülü kalmadığını daha anlamayacak mıyız ?

Konya'nın Elektrik ile Tenviri

Konya şehrinin elektrik ile tenviri kuva-yı elektrikiyenin müessesat-ı sa'yide tatbiki hakkında Konya Elektrik Osmanlı anonim şirketi namına altmış sene müddetle imtiyaz-ı itasına dair tanzim kalan mukavele ve şartname-yi layihaları devlet-i maliye, nafia dairesince tetkik ve bazı mevad-ı tebdil edilerek kabul edilmiştir.

Dahiliye Encümen-i Müdüriyeti

Dahiliye Nezareti Encümen-i müdüriyeti dün müsteşar Kaşfi beyin taht-ı riyasetinde ictima ederek memurundan bazılarının nasib ve tahvilleri ile iştilal ilemiştir.

Fırka Haberleri

Türkiye Sosyalist Fırkası Kadıköy Şubesinden :

Şubenin bu defa Kadıköy vapur iskelesi caddesinde Doviç Bank karşısındaki mahall-i mahsusa nakil etmiş olduğundan arkadaşlarımızın ve müracat edecek ashab-ı sairenin mahall-i mezkure teşrifleri ilan olunur.

Telgraf ve Posta müdür-i umumisinin nazar-ı dikkatine :

Büyükada, Hanyolu telgraf hattı yirmi günden beri bozuktur bu hasarın otuz lira gibi bir mebla-ı kalil ve tamiri mümkün iken İstanbul'un en mutena ve ecnebilerle meskun bir mevkinde telgrafhanelerin telgrafların bu hale gelmesi şayan-ı tabidir. Refik Halid beyefendinin dikkat ve rekatını davete şitab ileriz.

Piyasa

Son hafta zarfında piyasa yine bir parça faaliyet meşhud olmaktadır. Tüccar-ı müvaredatın arkası gelmesinden cesaret alarak, yine hafif tip sopa koyulana ve hava oyunlarına başlamışlardır. Mütarekeden sonra ve sulhe mütakıb fiyatların hemen düşeceği hakkındaki ümidleri suya düşmüştür. Fiyatlarda vaka olan hafif tenziller gelen malın çokluğundan olub bu kısa piyasadaki gayr-i tabilikler ve ihtikarın ceryanı tıpkı mütarekeden evvel olduğu gibi yine bakidir.

Bugün piyasada umumiyeti itibariyle eşya-yı kıyafetlerde tereffu-i istidad vardır. Şeker fiyatları geçen haftaya nazaran bu hafta bir az daha terakki etmiştir. Avrupa'dan gelen müvaredatın ekserisini çay ve kahve gibi mevadı teşkil etmektedir. Bunların her ikiside Londra'dan gönderilmektedir. Biber bu hafta zarfında yüzde kırk nisbetinde üzerine koymuştur. Kalay fiyatları da müterakkidir 1000 okka kalay yine şu son günler zarfında 184 liradan 220 liraya fırlamıştır. Yalnız Batum yağı, yani beyaz gaz, çok geldiği için piyasada fecile okkası on altı kuruşdan satılmaktadır. Kibrit fiyatları da bir parça düşkündür. Bir sandık kibritin bugünkü piyasa fiyatı 48 liradır.

Yalnız unlarda son iki gün zarfında iyice tereffu vardır. Un fiyatları cinsine göre, çuval başına iki üç lira artmıştır. Bunun sebebi Avrupa'dan gönderilen hububat mikdarında bir parça tenakus husula gelmesidir, şehrimizden Anadolu'ya acaba mal gönderilmektedir. Marsilya'dan çok şeker gelmektedir. Şekerin yüz kilosu Marsilya tacirleri tarafından İstanbul piyasasına 48 liraya satılmıştır. Kumaş fiyatları birkaç ay

evvelki haldedir. Metresi iki buçuk liradan yedi liraya kadar muhtelif cins kumaş satılıyor. Patika fiyatları sekiz lira ile on iki lira arasındadır. Basma fiyatları da metresi 10 ile 30, yazan 27 ile 40 kuruş arasındadır. Fiyatların istenildiği gibi düşmemesine başlıca sebep olarak liramızın kıymeti ile nakliye icraatlarının fazlalığı gösterilmektedir.

Açık Muhabere

Artist Raşid Rıza beye __ Maatbamıza teşrifiniz rica olunur.

Hamallar kethüdası Reşid ağa hakkında yazı yazan zata __ Reşid ağa için yazdığınız şikayetnamenizin neşrini tahkikat ve tetkikatımızın neticesine talike mecburuz.

Kadıköy'ünde Kuş dili tiyatrosunda __ Komik şehir Naşid bey kumpanyası tarafından 10 temmuz perşembe günü hanımlara akşam beylere (Hissiz Kadın), (Naşid Beyin Gelinliği).

Son Haberler

Paris Sulh Konferansı reisinden Osmanlı heyet-i Murahhasası gönderilip teşevvüşat-ı havaiye sebebiyle mukaddema tamamen gelmemiş olan mektubun tercümesidir :

Düvel-i mütelif Osmanlı heyet-i Murahhasası sulh konferansına vaka olan beyanattan dolayı teşekkür-i emr-i beyanat-ı mezkureye layık olduğu vecihle ehemmiyetle zann-ı itibara alınmış olduğu gibi ba'de-ma dahi alınmadan bir devam olacaktır işbu beyanat Devlet-i Osmaniye münasebetiyle maada dolu sugra-ı menafine dahi temas ilemekde bulunduğundan bin-i düvel bir takım mesail-i tevellüd ilemektedir ki bunlar hakkında ve hala bir karar-ı itthazı maalesef kafi değildir. Her ne kadar meclis mukarrerat-ı katiye-yi sulhiyenin hal ve faslına ziyadesiyle havaheşkar bulunuyor ve vaziyet-i hazıranın tevellüd etmekte olduğu kararsızlığın müntic olduğu mahaziri tamamen takdir ediyor ise meselenin etrafıyla tetkiki düsturu neticesinde bir müddet daha tehhürün gayr-i kabil ictinab olduğuna yakın hasıl olmuştur. Binaenaleyh Zat-ı Devlet-i Aliye'nin Fransa'ya azamını talep etmiş olduğu heyet-i Murahhasa vaziyet-i hazırda karşısında bundan ziyade Paris'te tevkif ve ikametlerinden bir numara husul-i melhuz bulunmaktadır. Mamafih bu hususta tekrar teati-i efkarın mucib-i muhassenat olacağı has ve takdir olduğu surette gaye-yi matlubenin suret-i

seri ve münasebede istihsali için hükümet-i seniye ile en muvaffak-i tarzda yeniden tesis irtibat edilecektir.

Lehistan'da Taun

Varşova 6 (T.h.r) __ Lehistan'da ve bi'l-hassa cenubi kısmında lekeli humma şiddetle icra-i hakim etmektedir. Abda takriben 10,000 ve fiyat vardır. Sıhhiye nazırı Doktor Batice Vaski tehir makineleri ve Amerika ordusundan lazım gelen malı tedarik etmek üzere Paris'e gitmiştir.

Alman Bahriyelilerinin Muhakemesi

Londra 6 (T.h.r) __ Britanya Bahriye nazırı Fon (Tirbiç)de dahil olduğu halde usül-i vakanın harbiye-yi mahall-i efal ve hareketten dolayı muhakemeleri lazım gelen altmış Alman zabitanın esamesini mabeyni bir defter tanzim etmiştir.

Neden Şaşmışlar ?!

Paris 6 __ Dün Amerika sefarethanesinde verilen ziyafette Meksika sefirinin de bulunmuş olması haberi burada bir dereceye kadar taaccübü mucib olmuştur ?!

Romanya Veliahdı

Bükreş 6 (T.h.r) __ Romanya veliahdının (Sevoi) prenslerinden biriyle yakında nişan merasimi icra edileceği bildiriliyor.

İtalya'da Terhis

Roma 7 (T.h.r) __ 1899 sınıfın terhisi 12 Temmuzda başlayacaktır. Yakın zamanda 1890 sınıfının terhisine başlanacaktır.

Paris Şehrinin Mükafatı

Paris 6 (T.h.r) __ Paris şehri Mareşal Jufer, Foş ve Batane ‘‘ Seyf-i İftihar ‘‘ takdim etmiştir. Bunlar 13 Temmuzda belediye meydanında merasim-i mutade ile meşar'ül-aleyhim tevdiğ edilecektir.

Petersburg'da Hal ve Vaziyet

Stokholm 6 __ General (Podniç) Rus şimal ordusunun teftişinden sonra Helsinkfors'a avdet etmiştir. Muma-ileyh-i teftişatından memnun olduğunu ve orduda intizamın mükemmel bulunduğunu beyan etmiştir. Bolşevikler şehrin müdafası için Petersburg'a doğru diğer cephelerden kilitli kıtaat nakil etmektedirler. Kıtaat-ı

mezkure-i şimal ordusuna karşı şiddetli bir taaruz başlamıştır. Finlandiya erkan-ı harbiyesi düşman (Vinyel)den ileri geçmeyip burada mevzularını tahakküm etmekte olduğunu bildiriyor.

Macarlar – Rumenler

Budapeşte 6 (T.h.r) __ Macar Sovyetler hükümeti Romanya kıtaatına mukarrer olduğu vecihle henüz geri çekilmemesinden dolayı tekrar muhasamata başlamıştır.

Karaköy'deki Borsa Hanı Arsası Satılıktır

Şehremanetinden : Karaköy'de Köprübaşı'nda kain olup üzerine muvakkat dükkanlarla beraber gerek toptan ve gerekki kısmen tefriken mevki-i müzayedeye çıkarılmış ve bedeli hadd-ı layıkını bulduğu takdirde ağustosun ikinci cumartesi günü ihale oluyor ve on gün sonrada ihale-yi katiyesinin icrası mukarrer bulunmuş olduğundan talep edilenlerin encümen-i emanete ve muhasebeye müracaat ilemeleri ilan olunur.

Kadıköy'ünde Denizden Gelen Vasi-i Arsa Parça Parça Satılıktır

Şehremanetinden : Kadıköy iskelesinde denizden imla ettirilmiş ve birçok parçalara ifraz edilmiş olan arsalar mevki-i müzayedede vazı olunmuştur. Talep olanların şerait-i müzayedeye anlamak ve parçaları harita üzerinde görmek üzere muhasebe izahına müracaatları ilan olunur.

3.19 24.SAYI

Birinci Sene – Numara : 24

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

9 Temmuz 1335-1919 (Çarşamba) 10 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin / Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin

İki Vaziyet

Tasrih ve tevzihten harf-i nazarla diyeceğiz ki : Bugün Türkiye'den dahili işleri hiç iyi gitmiyor hariç-i vaziyeti ise pek fenadır.

Bu hususun esbab ve evamilini şuracıkta icmalen tetkik etmeyi ve mümkün ise vaziyet hakkında bir hüküm vermeyi arzu ediyoruz.

Bugün dahili işlerin böyle haddi bir devreye girmeside, mütarekeden beri tebeddül eden vaziyet-i umumiyenin, yahut-i siyasiyenin dahil-i kelimi olsa gerekdir. Hatta vaziyet-i Dahiliyenin bugünkü kadar, vaziyet-i hariciyenin tesirâtına tabi olduğu pek az vakadır denilebilir. Fakat rical-i hükümetin idare-i umurdaki kifayet ve dirayetinin, şu halin şüphesiz amel ve müessir-i yeganesi olduğunu kabul etmek tabidir. Mütarekeyi derhal takib eden günlerde bugünkü vaziyetin menşelerine katıyen tesadüf edilemez. Ancak Çanakkale boğazının küşadından sonradır ki, asar-ı igbirar-ı ru-nüma olmaya başlar. Bununda sebebi hükümetin ittihaz ettiği hatt-ı hareket-ı siyasiyede efrada düşmesi ve bu sebeble mütarekeden mütevellid-i mesailik-i suret-i inkişafına tesir edememesidir.

Mebhus-ı anı-i mesailik-i esna-i inkişafında hükümetin aczinden, cürret alan emperyalist ihtirasatın İzmir'de gasb-ı tahkik-i vaziyet etmesi üzerine ise, bu igbirar tezayüd etmiş ve memleketde bir takım tesirâtın husul bulmasına sebebiyet vermiştir. Son zamanlarda vaka-yı Dahiliye ile işğal eden nazırın siyaset ve şahsiyeti ise meseleyi teskin edememiştir. Hulasa bu günkü vaziyet-i Dahiliye-yi hükümetin siyaset-i hariciye-yi müttehizesinin icabatının menafı bir hal-i vahim iktisab etmiştir.

Vaziyet-i hariciyenin bugünkü şekl-i müessif-i iktisab-ı idarede ibraz ettiğimiz zihniyet-i siyasiye ve kabiliyet-i idaremizin saniyen, Paris'de davamızı fena müdafa etmemizin ve fena hareket etmemizin tesiri iledir.

Selanik cebhesindeki Bulgar hezimetinden sonra 1908'den beri devam eden usul-i siyaseti geliyen tebdil ile asrı ve ahrarına bu usül-i siyaset ikame etmek lazım gelirken, maalesef kervan-ı vasıtayı ve 1908'den evvelki usül-i zihniyet ile memleketi idareye devam edildi. Türkiye ve hudut-ı siyasiyenin temin ve idame için, vatanımızda mütemekkin-i milletler hukuk ve hürriyet-i siyasiyelerini temin suretiyle celb-i hoşnudiyelerini mümin ve kafil-i ibtidaiyenin ittihazını lüzum bile hiss edilmedi.

Paris’de Türk milletinin davası rivayet edilirken, milletin cezai olsun fikir ve reyini istimzac külfetine hareket yok muydu ? Bir taraftan İttihadçıların memleketi gayr-i meşrut-i idare ettikleri ve vaka-yı hariciye hakkında milletin reyine müracat etmedikleri hususu esas dava ittihaz edilirken diğer taraftan, Avrupa efkar-ı siyasiyesinde bir mütearize-yi siyasiye mahiyetinde olan hakimiyet-i milliyeye prensibi kale alınmadı ve milletin hayat ve mematine mütealîk bir hususda davetin hudut-ı esasiyesi hakkında millet malumat bile vermemek tenakîd ve gafletine düşüldü. Hülâsâ rical-i devletimizin, gerek efal ve icraatları, gerekse Paris’de tarz-ı hareketleri, vaziyet-i siyasiyenin bugünkü girift şekilli ihraz etmesinde amel-i yegane ve müessir olmuştur. Şüphesiz emperyalist ceryanların bu hususda tesirâtı olduğunda kabul etmek lazımdır.

Şu halde bugün Türkiye Vaziyet-ı Dahiliyesi, fena olan vaziyet-i hariciyesi tesiriyle, vahim bir devreye girmiştir. Asıl vehamet iki vaziyetin yekdiğerine zıddı bir mahiyet-i kesb-i telifi kolay kolay kabul olmayacak gibi görünüyor. Bu vazife-yi müşkülünün halini vaziyeti şu hale ilka eden hazır kabineden beklemek bir az garib olur.

Bugünkü kabine, memleketin emin ve itimadına mazhar ve vaziyetin müşkilatına tahammüle kadar olmadığını derpiş etmelidir. Fazla olarak, icraatının mesuliyetine resmen iştirak edecek bir kuvvetden mahrum kalması, bu lüzuma binaen tevkif-i hareket için kafi bir sebeptir.

Bütçe Böyle mi Tevazün Eder ?

Gazete icraat-ı nakliyesinin tezyid-i münasebetiyle

Bizde iktidar-i mevkinin garip bir hususiyeti var. Kim o koltuklara geçse mutlaka zihniyet-i asliyesini değiştiriyor. Vaka-yı icra-i hükümet etmek bir milletin mukadderatını bi’l-faal idare ilemek laf söylemek kadar kolay olduğu için her memalikinde mevki-yi iktidara geçen ricali az, çok esaslı programlarda tadilat yapmaya mecbur kalırlar. Balford parlamento hayatında müfrit bir sosyalist olan bir mebus-ı nazır olur olmaz o kadar zamandan beri anudane-i mesafe ilediği esasları birden bire tahkik ettiremez bir az muhafazakar bir vaziyet alır. Fakat hiçbir zaman bu mecburiyet onu mesleğini kökünden baltalamaya kadar ileri götürmez. Balford saat-i mesai-i meseleyi mevzu-i bahs olurken on sekiz saat saik-i aleyhinde idare kalan ediyor görmek mümkün değildir. Halbuki bizde tamamen bunun aksini görüyoruz.

Mesela tam bir gazeteci müfrit bir hürriyet-perver olan hüsn-i niyet ve arzuvi hidmetinden katiyen şüphe caiz bulunmayan bir arkadaşımız sevk-i talile o Nezaret veya müdüriyet-i mevkinin füsunkar koltuklarından birine rahatça yerleştirilince kendisini yetiştiren ve yarın yine mahiyetine ilticaya mecbur kalacağı şüphesiz bulunan bir mesleke en ruhlu noktalarından zorbalar yağdırmak hususunda şayan-ı hayret bir kabiliyet ve istidad gösteriyor.

İtiraf ederiz bulunduğumuz bu keşmekeş içinde bi'l-hassa geçirdiğimiz o uzun ve vahim buhran senelerinden sonra bütçemiz bir çeki düzen vermek masarifatı mümkün olduğu kadar kalil ve varidat-ı makul vasıtalarla tezyid ederek bir tevazün-i mali husula getirmek mecburiyetindeyiz. Mümkün bu mecburiyet hiçbir zaman bazı doğrudan doğruya hayat ve istikbal-i memleketle alakadar mesail-i zir vezir ilemek vaziyetinde bırakmamalıdır.

Memleketin menafi-i aliye-yi maliyesi mevzu-i bahs olurken aynı zamanda ve belki daha büyük bir taassubla menafi-i aliye-yi ruhiyesinide düşünmek lazımdır. Hükümet varidat-ı tezyid çarelerini araştırırken, postalarla taşraya sevk edilecek gazetelerden alınacak icraatın dört misline iblağını tasvir etmiş. Yani şimdiye kadar beş para ile giden bir gazete bundan böyle yirmi para icra-i ittılağa sevk olunacak mesele-i icaba tevzih için birkaç şeyi birden nazar-ı dikkat ve mütalaya almak icap ediyor :

Gazetelerin bu memleketin hayatındaki hayat-ı irfanındaki mevki nedir ? Bu tedbir doğrudan doğruya gazeteler ve dolayısıyla memleket üzerinde nasıl bir tesir bırakacaktır. Sonra tatbiki ile istihsal olunacak kaideler tevellüd edeceği zararlara tefvik ileycek midir ?

Vatanımızın erkan-ı umum-i nokta-i nazarından maalesef takdir dün ve muhtaç tenvir bir sobada bulunduğunu inkara lüzum yokdur. Bu noksan hepimiz en acı suretde hiss ediyoruz. Hatta duçar olduğumuz felaketlerin kimin azamında bu noksan-ı irfan ve idrakdan mütevellid olduğunu biliyoruz.

Binaenaleyh en ulvi bir ferdimizden en yüksek makamat-ı ihraz ilemiş ricalimize kadar bütün milletin vazifesi bu soyayı ıla edecek en küçük vesilelerden bile azami bir istifade teminata çalışmaktır. Gazetelerimizin ise – her türlü tasvirlerine rağmen – seviye-yi maliyemizi yükseltmek ızan ve intibah-ı milliyemizi daimi bir hali teyakkuzda bulundurmak hususunda pek büyük bir vazifeleri bulunduğu kabıl inkar

mydı ? Hakikat bu derece sarıhliğin biz meslekden yetişmiş münevver-i el-fikr-i nazırlarımızdan değil, hatta en muhafazakar ve mütasib-ı ricalimizden bile sırf bu nokta-i nazarından matbuatın inkişafı hususunda pek büyük nezahetlere vakalar gösterilmesini isterdik. Halbuki bugün bunun aksini görüyoruz. Esasen sözde cari olan meşrutiyet-i kanun-i esasi ahkamına rağmen memleketimizde matbuatın elini ve dilini bağlamak için lazım gelen hatır ve hayale sığmayacak her türlü nakidatı vazi edilmiştir. Bir taraftan en muhafazakar hükümetleri bile hayretde bırakacak kadar şedid-i ahkamı havi bir matbuat kanunun bir taraftan en mantıksız hareketleride dünyayı hayrete düşürecek kadar mebzuliyet gösteren bir salur sonra o manalı manasız yığın, yığın cezalar, divan-ı harb örfiler idareten nakiller.. Daha bunlara inzimam eden ve kısmen hal ve harbin fevkaledeliklerinden neşet ileyen mevani : Kağıd fiyatlarının muhayyir'ül-ukül-i pahalılığı esbab-ı istihbar ve tabiğin güçlüğü. Bunlar esasen pek cılız bir halde bulunan matbuatının sürdürmeye kifayet etmiyormuş gibi, birde son bir darbe posta ücretine zam ! O nazır ve müdürlerimizde pekala bilirler ki değil para kazanan hatta kendi masrafını gazetelerimizin adedi tabi yekun-i mesela Yunanistan'da veya Bulgaristan'da - Fransa, İngiltere demiyoruz - münteşir orta halli bir gazetenin adedi tabi yekunune ancak tesavi edilebilir ve çünkü halkımıza iki sene evvel on paraya aldığı iki yapraklı bir gazeteyi bugün iki kuruşa almak bile zor geliyor. Acaba posta icraatlarına yapılan daimadan sonra iki kuruşa bile fazla diyen ve bunda kendi hesaplarına haklıda bulunan halkımıza gazete fiyatları yüz paraya veya üç kuruşa çıkarsa ne yapacak ?.. Her fazla maaşla bir az daha fazla aydınlık demek olduğuna göre memlekete yüz tane gazete fazla neşir edebilmekde büyük ve şayan-ı şükran bir faaliyet sayılırken bu adedi daha ziyade tenkis ilemek kadar manasızlık olur mu ?

Sonra acaba bu tezyid-i fiyat sayesinde bütçemiz tevazuat mı edecek ? Öyle tahmin ediyoruzki bugün İstanbul'dan Anadolu'ya sevk edilen gazetelerin mikdarı her halde yevmiye sekiz on iki tecavüz etmemekdedirki bu tezyid kabul edildiği takdirde posta idarehenesine her gün 3500 – 4000 kuruş kadar bir fazla girecek demektir. Bu hasılat-ı yövmiyenin yekun, senevisi yuvarlak hesap 7 – 10 bin liranın içindedir. Acaba hazineye girecek bu on bin lira, halkın matbuatın hizmetlerinden daha ziyade mahrum kalması suretiyle tahsil edecek zararı telafi ileyebilir mi ? Hükümet, irfan-ı millinin bu mahrumiyetlere uğraması hesabında olan senede 7 – 10 bin liraya arz-ı iftikar etmek mecburiyet ve vaziyetinde midir ?

Her halde bu mesele pek esaslı bir suretde düşünölmeye muhtaçdır. Genç münevver-i el-fikir ve azimkar posta müdür-i umumiyesi Refik Halid beyefendinin kendi mevadıyla ve ihtiyaç-ı memleketle taban tabana zıd böyle bir meseleye katiyen karar vermezden evvel bu hususat-ı ariz ve amik-i temel edeceğini ve mukabil-i tamir bir hataya sebebiyet vermeyeceğini ümid ediyoruz.

Banka Memurlarının Grevi İzmir'e de Sirayet İledi

Şehrimizdeki bankalar müstahdeminin grev ilan iledikleri ve patronlarla aralarında henüz bir zemin itilaf bulunmadığından dolayı grevin devam ettiğı malumdur. Dün vaka olan istihbaratımıza nazaran İzmir'den banka memurları federasyonu riyasetine çekilen bir telgrafda şehir-i mezkurede bulunan umum-i banka memurlarının bi'l-ittifak terk-i işgal iledikleri bildirilmiştir.

Pek had bir şekil almak istidadını gösteren bu meselede mağdur memurların hakları pek aşikar olduğu için mahafil-i siyasiye aidesinin artık hakikati çıkartmaktan feragat ilemeleri ve herkese hakkını vermeleri zamanı gelmiş ve hatta belki geçmekte bile bulunmuşdur zannındayız.

□ Memurlar yövmiye merkezleri bulunan Yazıcı sokağındaki kalıplarında ictimâ ve davalarında ihraz muvaffakiyet edeceklerine ümid var bulunduklarını beyannameler ile karşı gazetelerde ilan etmektedirler.

Grev ilan ferdasında tevkif edilmiş olan banka memurları federasyonu reisi, ile heyet-i idareden dört aza birçok makamının teşebbüsâtına rağmen ilan-ı tahliye edilmemişlerdir. Yalnız dün tahliye olunacakları koyan söyleniyordu.

Bankalarda hesap cari-i muamelatı yapılmamaktadır İtalya bankası müdürü Mösyö Kancoları memurlarının mütalebini tervic etmekde olub İtalya'ya bu husus için yazmış olduğu tahriratda taleblerinin kabul edilmesini iltimas etmiştir. Muhtelif-i bankaların merkezlerine vuku bulan istizamlarına henüz bir cevap gelememiş ve (...?) bir cevap vürud ettiğı takdirde memurlar, grevlerine sonuna kadar devam etmeye karar vermişlerdir. Me'a-haza grevçiler Paris'den gelecek olan cevabın lehlerine çıkacağını ümit etmektedirler.

Mukadderatımızın Tayinine Doğru

Sulh Konferansı Şark İşleriyle Uğraşıyor mu ? __ Ermenistan'a Vası-yı Salahiyyetli Bir Diktatör Gidiyor __ Hal ve Mevki

Hadisat-ı siyasiye baş döndürücü bir sıraatle birbirini takib ediyor ve her gün hiç ümid edilmeyen hadiseler muvacehesinde bulunuyoruz. Bu hadiseler ve vakalardaki teadlarla cidden göze batacak bir derecede sulh murahhaslarının : “ Şark-i mesaili değer bir takım al-i menfaatlerle de alakadar olduğu için ceffel-i kalem hal edilemeyecek ve ariz ü amik-i tahkikat ve tetkikata itina ettirilmek üzere her işden sonraya daha doğrusu gayr-i mümin bir zamana taalluk edilmiştir. Binaenaleyh artık Türkiye mümessillerinin Paris’de temdid-i ikametlerinden bir kaide-i mütesavver değildir. ” Yollu bir nezaket-i siyasiye ile teşbi edilirlerken buradaki rical-i hükümetimiz bu hali gayet tabi görüyor ve sulh konferansının şimdilik şark meselesiyle iştigal etmeyeceği zannında bulunurlardı.

Halbuki devirgelen vezirde derc edilen bir telgraf bu kanaati zirvezir etti. Malum olduğu üzere Şark meselesinin en muadil bir kısımda Ermenistan işidir. İşte telgraf dörtler meclisinin Ermenistan’a pek vası salahiyetlerle bir Amerikalı Mir-alayı Diktatör olarak göndermeye karar verdiğini işar ediyor.

Acaba konferans birden bire ve murahhaslarımızın infikakından sonra mukadderatımızı tayin, yani Şark-i mesaili ile işgale mi başladı ? Bu Mir-alay hangi Ermenistan’a gidiyor, bu Ermenistan’ın hudutları ve mir-alayın salahiyeti ve vazifesi nedir ? Mösyö Wilson Amerika ayanının muvakkatini almaksızın Türkiye’de bir veya müteaddid-i vekaletler (mandalar) kabul edemeyeceğini ilan ederken bu muvafakatın istihsalini beklemeye lüzum görmeksizin Ermenistan vekalet-i hükümet-i methede tarafından deruhde mi edilmiştir ? Her halde konferansın şark-i mesailiyle iştigale başladığına en birinci delil bu Ermenistan Diktatörlüğü vakasıdır. Acaba konferans bununla iktifa edecek mi ve bize müteallik diğer mesaili – orada bulunmadığımız bir sırada - hala teşebbüs ilemeyecek mi ? Bunlar milletin kendi kendine acı acı sorduğu ve hükümetten sabırsızlıkla cevabını beklediği suallerdir. Her halde Paris’de mukadderatımızın tayinine doğru pek mühim şeylerin ceryan ettiği istidlal olunuyor. İzmir vakası gibi feci umur-ı vakalar karşısında aciz ve zebun kalmamak için takdir büyük bir basiret-i siyasiye göstermeye muhtaç olduğumuz aşîkardır. Acaba hükümet bu haliyle bu hamule-yi mesuliyeti de kabule mahiye bulunuyor mu ?

Ermenistan Diktatörlüğü

Paris 5 (T.h.r) __ Amerika ordusu Mir-alaylarından William Haskel bugün beyler meclisi tarafından Ermenistan’ın bilkuvve-yi diktatörü tayin edilmiştir. Muma-

ileyh umur-ı iktisadiyede ve Paris Konferansına reyini istifsa etmek şartıyla umur-ı siyasiyede de salahiyyet-i kamileyi haiz sulh konferansı mümessili sıfatıyla derhal vilayet-i mezkureye gidecektir. Mir-alay, Romanya'da açlıktan bitap düşen bir milyon etfale erzak-ı tevziyatına Nezaret ettikten sonra avdet etmiştir.

Paris 8 (A.T.A) __ Amerika Mir-alay'ı Haskel derhal Ermenistan'a gidecek ve her şeyden evvel Türkler tarafından tehcir edilen Ermenilerin yerleştirilmesi meselesiyle iştigal edecektir.

Mir-alay Haskel'in Ermenistan'a azimetini pek büyük bir ehemmiyet-i haizdir. muma-ileyh yalnız ahaliye acil muavenetlerde bulunmak sıfatıyla gitmiyor, belki kendisine esbak Reis-i cumhur Taftan Filipin adalarında bulunurken haiz olduğu salahiyyet kadar vası bir kudreti icraiye bahş edilmektedir.

Yine İstifa ve Buhran Meselesi

Kabinede bir buhran vaka gelecekte ve Adliye nazırı Vasfi Efendiyle Ticaret ve Ziraat nazırı ve Dahiliye nazır-ı vekili Ethem beyin istifade edeceği hakkında dün yine musirren bir şayiayı devran etmiş ve hatta dünkü refiklerimizden bazıları tarafından yazılmış idi. Biz evvelce beyan ettiğimiz vecihle Sadrazam Paşanın vürudinden evvel kabine buhran-ı şayialerinin namusum olduğuna kaniyiz.. Mamafih mahafil-i siyasiye-yi aidesi nezdinde icra ettiğimiz tahkikat neticesinde Ethem beyin istifası tekzib edildiği gibi muma-ileyh dün dahi geç vakte kadar meclis-i vükela da müzakarata iştirak etmiştir.

Diğer taraftan iki gündür hakan Nezaretle gelmeyen Adliye nazırı Vasfi Efendi hakkındada Adliye müsteşarı Baha bey kendisine müracat eden muharririmize - Nazır Efendi hastadır, istifası keyfiyet-i mevzu-i bahs değildir. Bunu tekzib edebilirsiniz, demiştir.

Sadrazam Paşa Hakkında

İsviçre'de bulunan Sadrazam Ferid Paşa Paris'den dün Hariciye Nezaretine hiçbir haber vürud etmemiştir. Meşar'ül-aleyh son telgrafında Lozan'da iki gün kalacağını işar etmekde idi, mamafih meşar'ül-aleyh İsviçre'deki talebenin avdeti için teşebbüs-ı lazımda bulunduğunu mevsuken haber alınmıştır.

Prens Sabahaddin bey

Haber aldığımızı göre Sadrazam Ferid Paşa Paris'den mufarakatlarından evvel Prens Sabahaddin beyin saadete azimetine müsaade edilmesi hususundada teşebbüs-ı lazımda bulunmuştur.

Şehzadekan ve Sadrazam

Mütarekenin imzası üzerine memalik-i ecnebiyede bulunan Şehzadekan'ın İsviçre'ye geçirdikleri ve orada ikamet etmekte bulundukları malumdur.

“ Antanat“ istihbaratı mahsusata itafen Damad Ferid Paşanın İsviçre'ye geçmesi, Şehzadekan'ın İstanbul'a gelmelerini temin-i gayesine matuf bulunduğunu söylüyor.

Meclis-i Vükela

Meclis-i Vükela dün dahi Bab-ı alide Sadrazam kaymakamı ve Şeyhü'l-islam Mustafa Sabri Efendinin taht-ı riyasetinde bi'l-ictimâ geç vakte kadar müzakarata devam etmiştir.

İntihabat Meselesi

Meclis-i Vükela intihabat meselesiyle işigal etmiş ise de karar, Sadrazam Ferid Paşanın avdetine bırakılmışdır.

Ahval ve Hadisat-ı Mühime Hakkında

Bahriye Nezaretince, ahval ve hadisat-ı mühime hakkında vilayetden vürud eden telgrafların bir hülâsasını makam-ı sadarete verilmek usûl-i müttehizden olduğu gibi ba'de-ma , bir nüshasında makam-ı al-i saltanata takdimi tekrar etmiştir.

Sulhün Ferdasında

Versay'da Alman Mümessili

Paris 7 (T.h.r) __ Mösyö Fon Longer hükümet-i matbaası tarafından Almanya'nın Versay heyet-i mümessilesi riyasetine tayin edildiğine sulh konferansı katıb-i umumisine bildirmiştir.

Diğer taraftan Alman mümessilleriyle tamirat komisyonu teşkile memur-i müttetikin konferansı arasında Teriyanun Palas'da pazartesi günü ba'de'l-zeval-i icrası mukarrer olan mülakat Alman murahhasları 10 Temmuzda Rusya'ya geleceklerinden tehir edilmiştir.

Avusturya Murahhaslarına Tevdiğ Ediliyor

Paris 8 (T.h.r) __ Muahede-i sulhiyenin tamamı bir güne merasim icra edilmeksizin yarın Avusturya heyet-i murahhasasına tevdiğ edilecektir.

Avusturya'nın Sulhü Meselesi

Paris 7 (T.h.r) __ Beşler meclisi bugün Avusturya hakkında ittihaz edilecek hatt-ı harekette itilaf edememişlerdir. Meclis bu babda müzakerede bulunduktan sonra General Belis'de dahil olduğu halde asker-i mümessilleri ve umur-ı iktisadiye murahhaslarını davet etmiş ve bunlarla istişarede bulunmuştur. Bi'l-ahire meselenin tekrar tetkik edileceği bildirilmiştir.

Amerika - İngiltere

Londra 7 (T.h.r) __ Gazetelere General Persing'in 3000 Amerika askeri ile Büyük Britanya'nın misafiri olacağını yazıyorlar. Bunların 18 Temmuz'da muvasalatına intizar ediliyor. Sulh bayramına müsadif 19 Temmuzda icra edilecek olan bugün resmi geçide iştirak edeceklerdir.

Amerika – Avrupa

Paris 7 (T.h.r) __ Fransa hükümeti tarafından tanzim edilen muahede-i sulhiyeden münbais-i muhtelif-i mukavelat, şerait ve muamelat-ı tadad eden bir cetveldен Amerika hükümetinin on beş sene veya daha fazla bir müddetle Avrupa ile ne suretle sıkı bir tarzda teşrin-i mesai edeceği tezahür etmektedir. Cetvel, yakında tasdike iktiran edecek olan Yukarı Silezya'nın işgali için komisyon teşkili ve mezkur komisyonda Cemahir-i müttehida , Büyük Britanya, Fransa ve İtalya'nın temsil edileceğinden başlayarak Amerika'nın iştirak edeceği 28 mesai ihtiva etmektedir. Cemahir-i müttehida kendisine taalluk etmeyen bu hususata iştirak etmek üzere davet edilecektir. Tamirat komisyonu muahede-i sulhiyenin tasdikine mütakıp teşkil edecektir. Komisyonlar tarafından mevzu-ı bahs edilecek olan ve henüz tarih-i müzakereleri tayin edilemeyen Avrupa umurundan Amerika'nın müdahale edeceği mesail şunlardır : Dançing, Helsingfors, Almanya üzerinde merkabe-i askeriye, sabık-ı Kayzer'in mahkemesi bunun teslimi talebi, Ren arazisinin müstakbel-i tarz-ı adresi, Üsera-yı harbiyenin memleketlerine iadesi demiryolu alet ve edevatının tevziği.

Müttefikin mümessilleri Amerika'da dahil olduğu halde on beş gün kadar Şelzvig, Almanya - Belçika hududu sari huzası, Lehistan - Çek hududu ve muahede-i

sulhiyede münderic olup muallakda kalmış olan buna mümessil diğer birçok mesailin haline mübaşeret edeceklerdir. Almanya'nın İttihad-ı Akvam'a kabulü meselesi iki aya kadar nazar-ı itibara alınacaktır. Üç aya kadar iktisadi ihtilafat, alıp (...?) meselelerini hal etmek üzere, bir hakem heyeti teşkil edecektir. Limanlar ve turuk-ı meyahiye için beş sene zarfında bir muahede-i umumiye tanzim edilecektir. On sene sonra (Kublunç) mıntikasının tahliyesi meselesi mevzu-ı bahs olacaktır. On beş sene sonra sar-i huzasında Ara-yı umumiyyeye müracaat edilecek ve nihayet Ren mıntikasının işgali meselesi suret-i katiyede hal edilecektir.

Kayzerin Mahkemesi Etrafında

Londra 7 (T.h.r) __ Sabık-ı Kayzer'in Londra'da icra-i mahkemesine dair olan haber pek ziyade nazar-ı dikkate celp etmiştir.

İkinci Kilyomin Hollanda tarafından düvel-i mütelifeye teslimi bütün müttelikler tarafından talep edilecek ve bu hususta lazım gelen tedbiri ittihaz etmek üzere bir komisyon teşkil olunacaktır. Büyük Dörtler meclisi sabık-ı Kayzer davasının Londra'da rivayetine karar vermiştir. Bu babdaki haber mahafil-i siyasiye-i aliye-i resmiyenin istihbaratına müstened bulunmaktadır. Mösyö Lloyd George Sulh konferansının son haftalarında meclise İkinci Kilyomin mahkemesinin Londra'da icrasını teklif etmiş ve bu babda itiraz-ı dermeyana mahal olup olmadığını istifsar etmiştir. Meclis meşar'ül-aleyh bu teklifini kabul etmiştir.

Mösyö Lloyd George'un perşembe günü avam kamarasındaki beyanatıda bunu ima etmektedir. Bu karar hakkında meclisce bir güne mazbata tanzim edilmemiştir. Amerika heyet-i murahhasasının bu karardan mağlumati olmaması bundan münbais olsa gerekdir.

Dörtler Meclisi

Paris 7 (T.h.r) __ Dörtler meclisi bugün bir içtima-i akd etmiştir. Alman heyet-i murahhasası bugün Sulh konferansını katib-i umumisine tevdiğ ettiği bir notada ve İmar-ı meclis-i milliyesi 26 Haziranda aynalı salonda imza edilmiş olan bütün vesaikini yoksa bunlardan yalnız birkaçının tasdiki ilemi iktifa edeceğini istifsar etmiştir. Heyet-i murahhasaya bütün vesaikin bir tomar teşkil ettiği bildirilecektir.

Romanya – Fransa

Paris 7 (T.h.r) __ Romanya Kralı, Fransa Reis-i cumhuru bir vech-i atii telgrafnameyi göndermiştir.

“ Bükreş 2 Temmuz __ Paris’te Fransa Reis-i cumhuru Mösyö Reymon Povankare’ye : Almanlarla sulh muahedesinin imzası müttetik milletlerin say’i ve gayretlerini tetvic ve fevka’l-ade bir kahramanlıkla düş tahammüllerine yükledikleri fedakarlıkların mükafatını temin ettiği şu sırada en har-i tebrikatının ve Romanya’nın muhibbi bulunan hemşire büyük bir Fransız milletine bir devre refah, saadet-i küşada bulunması hususundaki teminat-ı halisanenin takdim-i kali bir vazife ad ederim. “

Kalemenu’sun Ziyaretleri

Paris 7 (T.h.r) __ Mösyö Kalemenu ihtiyacını tarz-ı tamiratta ıslahat vücuda getirmek maksadıyla tahrip edilmiş olan (Sen Kenten), (Lafer), (So Ason) havalisini ziyaret etmiştir. Reis hükümet her tarafda alkışlanmıştır.

Sen Juhan (Arz Cedid) 7 __ Amiral Markka bahr-i muhit-i ıtılasıyı handelası paj-i sisteminde bir tayyare ile kati etmekten feragat etmiştir.

Sosyalizm Nedir ?

İkinci Mebhas / Proleterya : Gündelik

Devrimizde, gündelik ve açlığın hemen hemen tevem olduğunu söylemiştik. Gündelik amelenin esbab-ı refah ve istirahatını kafil olacak bir dereceye asla yükselmemiştir. Çünkü amelenin refah ile yaşayacak derecede bir gündelik olması, sermayedarın zararına vuku bulur. Bu ise şu devrin icabat-ı teşkiliyesiyle gayr-i kabl-i telifdir. Binainaleyh gündeliğin sermayedarın karını kesir edecek bir raddeye terfi etmesi imkansızdır. Sermayedar kendisine ümid ettiği karın kalmadığını görünce şüphesiz işden vazgeçer. Binaenaleyh gündelik amelenin mahsulünün kıymetinde mesai bir dereceyi katiyen gelemez gündelik, mahsulün kıymetinden sermayedar için tabi olan bazı temettüler istisna edildikten sonra farklı olmak ve sermayedara bir diğer temettü, bir fazla kıymet bırakmak mecburiyetindedir. Bu temettü, bu fazla kıymet derki, sermayedarı, amelenin kuva-yı sainsi satın almaya sevk eder. Netice şudur : Sermayedar cemiyetlerde, gündelik sermayedara bir fazla kıymet kalmayacak dereceye katiyen çıkmaz ve mahsulün kıymetinden daima pek dün kalır.

Mahsulün kıymeti ile amelenin gündeliği arasındaki fark, dün de bir nebze söylediğimiz vecihle, ümid edildiğinden pek azımdır. Çünkü bu farkda fazla

kıymetden maada diğ er bazı anasır daha vardır : Fabrikayı Türk temettü binanın kirası her vazı edilen sermayenin faizi vesaire... Bütün bunlar mahsulün kıymetinden tarh edildikten sonra kalan bakı amelenin g ndeliğinden fazladır ve işte bu kısım ‘‘ fazla kıymet ‘‘ denilen ve amelenin hakkından çalınmış bir husadır. Bu devirde, sermayedar mutlaka fazla kıymeti alır, mutlaka amelenin hakkını  alar.

G ndeliğın, kıymet-i hakikiyesine yakla dığı gayr-i vakadır. Fakat bi’l-aks kıymet-i hakikiyesinden uzakla dığı ve asgari bir dereceye ettiğı kesir el-vukudur. Bu takdirde ameale adi ve sefil bir hayata bile nail olamaz, telef olur. I te gündelik bu iki nihayet arasında tahvil eder. Fakat ale’l-umum-i gündelik ameleyi zinde, sermayedarın arzu ettiğı kuvveti husula getirebilmeye muktedir bir halde bulundurmayı kafil, fazla olarak, amelenin çoluk çocuğunda idare bilmesini temin edebilen bir raddede bulunmak lazımdır. Bu devirde amelenin hayatı   ylece husula gelebilir : Bulmayacak kadarını bulacak kadar çalışmak, mukaddema bir ameale maharet ve kuvvet gibi hasılatlara malik olmak mecburiyetinde idi. Bunun için bir ameale, iktisab-ı maharet için uzun müddet  ıracılık eder, bu uğurda oldukça masrafa katlanır idi. Fakat taksim-i amelde ve makine  elikde husula gelen terk-i maharet ve kuvvetin ehemmiyet-i izale etti.

Artık bir amelenin mahir ve kuvvetli olmasına lüzum kalmamışdır. Bir fabrikada her bir ameleyi, maharetsiz bir ameale ile tebdil, erkekler yerine kadınlar, hatta çocuklar ikame etmek imkan dahiline girmişdir. Ekser-i fabrikalarda deyu gibi makineler karşısında mini mini, aciz mahlukların  alı dıklarını esefle görüyoruz.  u hal ise g ndeliğın şiddetli tenzilini mucib olmuşdur :

1) Gündelik bir amelenin o gün idame hayatını temine mağtuf oldukdan ve bir kadın amelenin idame-i hayat-ı ihtiya ı bir erkek amelenin idame hayatından daha ahvan bulunduktan sonra bu kadın amelenin icraatı daha az olmak tabidir. Binaenaleyh kadınlar daha az bir gündelikle çalışmaya amade olmuşdur.

2) Mukaddema bir erkek yalnız kendini değıl, ailesini de geçindirmek mecburiyetinde idi. Binaenaleyh g ndeliki daha fazla idi. Fakat kadın ve çocuklarında fabrikada çalışması imkan dahiline girince, amelenin g ndeliğı yalnız kendi idame hayatını temine münhasır kalmış. Ve tabiatıyla g ndeliğın tenziline muvafakat etmişdir.

3) Kadın ve çocuklarda kuva-yı sailerini arz edince piyasada amele tezayüd etmiştir.

İşte şu üç gün sebep gündeliklerin tednisine sebebiyet vermiştir.

Karasu Efendi

Adalette Esas Müsavatdar

Evet, nihayet tahliye edilmiş... Dün muma-ileyhin divan-ı harbe celb edilerek beş yüz bin liralık kefalete rabet edilmesi hususunun tezkir kalındığını bizde duymuşduk. Mamafih iyi beş altı ayda çıkar-ı fehvasınca yedi aydan beri ancak yedi işle meşgul olan Divan-ı Harb Örfiheyetinin bu meselede bu kadar büyük bir sürat göstereceğini zan etmiyorduk. Fakat nihayet olmuş tahliye edilmiş. Biz şunun veya bunun şahsı ile uğraşmak tarafdarı olmamakla beraber bu mesele münasebetiyle hatrımıza gelen bazı mütalat-ı dermeyanda sarf-i nazar edemeyeceğiz.

Karasu Efendi bu memleketde neler yaptı, bugün milyonlara balı olduğu tevari edilen o muazzam serveti nasıl kazandı. Buralarını tesrihe lüzum yok. Divan-ı Harb Örfidîğır erkan-ı ittiḥad ve ihtikar-ı meyanında Karasu Efendinin de tevkifini emir ettiği zaman elbette bir takım esbaba istinad ediyordu. Yoksa bi'l-sebep kimin olursa olsun hürriyet-i şahsiyesini velude muvakkate ihlal etmek hakkı hiçbir heyete hiçbir suretle verilmemişti.

Binaenaleyh Karasu efendinin bir cürm-i irtikab etmiş olmakla maznun idi. Aradan aylar geçti. Fakat Karasu efendinin ne nev-i cürmü, nede ne yapılacağı hakkında hiçbir şey anlamak kabıl olmadı. Bu zat ya mücrim midir, yahud değildir. Eğer mücrim ise servetinin dörtde üçünü kurtarmak ve (...?) er veya geç duçar olacağı takibatdan kurtulmak için servetinin dörtde veya altıda birini memnunen feda eder. Binaenaleyh mücrim olduğu takdirde beş yüz bin liralık kefalet-i nakdiyenin hiç ehemmiyeti yoktur.

Eğer muma-ileyh mücrim olmadığı için tahliye ediliyorsa o halde beş yüz bin liralık kefalete ne lüzum vardır ? Yoksa divan-ı harb beş altı aydan beri bu zatın mücrim veyahud beri elzeme olduğunu tahkike olsun muvaffakiyet gösterememişti? Sonra eğer mücrim değilse bu aynı zat niçin aylardan beri en mukaddes bir hak olan hürriyet-i şahsiyesinde mahrum edildi.

Eğer Karasu Efendi gibi maznunların kefalet-i nakdiye ile tahliyeleri hakkında hükümetçe yeni bir karar var ise adaletde esas müsavat olduğuna göre bu karar aynı cürüm ile maznun diğer mevkufar hakkında neden tatbik edilmiyor, Karasu efendi ancak azimet-i servetinin verdiği bir hak ile ferih ve fücür avlaştırken belki onun kadar ağır zanlar altında bulunmayan ve yine onun kadar muteber-i nakdi ve şahsi kefaletler itasına mukadder bulunan bazı zevatın alan Bekirağa'da misafir edilmeleri fikr-i hak ve insaf ile kabl-i telif midir, bunların en büyük hataları yoksa Müslüman olmaları mı ? Anlaşıyor ki divan-ı harbden biraz akıl ve mantık aramakta haksız değiliz.

Yeni Bir Divan-ı Harb Daha mı ?

İstihbaratımıza nazaran Bekirağa bölümünde bulunan mevkufar siyasi adi-yi mücrim ve idare-yi mevkuf olmak üzere üç kısma tefrik edilmişlerdir, bunlardan siyasi ve adi cürüm sahiplerinin derakıb-ı muhakeme edilirken tacziye edilmeleri ve idareten mevkuf olanlarında kefaletle tahliye edilmeleri taktir etmiştir. Bu münasebetle divan-ı harbin adem-i kifayesi hesabıyla ikinci bir divan-ı harbi teşkil edecektir. Bakalım bu ikinci divan-ı harb bir kefaleti müsamere gösterebilecek mi ?

Şuun

İttihatçıların Mahkumiyeti

Dünkü Antanat refikimizle bazı karşı gazeteleri İttihatçıların Enver, Talat ve Cemal beylerin adamlarına ve Musa Kazım efendinin on beş sene kale bendliğine ve Rafet, Haşim, Cavid, Mustafa Şeref beylerin ise bir enlerine karar verildiğini yazıyorlardı. Bu husus hakkında Divan-ı Harb Örfiazasından bir zata müracaat eden bir muharririmize meşar'ül-aleyh : Cavid ve Mustafa Şeref beyler tebriye edilemezler demiştir. Bizim mevsuken haber aldığımıza nazaran karar-ı mezkur beş günden beri arz-ı atebe-i aliye kalmış ve henüz irade-i seniye-i padişahıya iktiran etmemiştir.

Bir rivayete nazaran Cavid ve Mustafa Şeref beylerin onar sene hapislerine karar verilmiş imiş ...

Yeşil Projesi

Doktor Yeşil Projesinin yakında matbuata tabi edileceği haber alınmıştır.

(Lu Jurnal Duryan)dan :

Mağlum olduğu üzere gazetemizin ilk defa olarak zikir emiş bulunduğu (Yeşil) projesi Karşıyaka mahafil-i siyasiyende bir takım velveleyi mucib oldu. Ferid bey sabık-ı Dahiliye nazırını mezkur projeyi, kabinenin muvafakatini istihsal etmeksizin kabul ve tasdik ile itham etmiş . Bu iddia Ali Kemal bey tarafından kat'i surette tekzip edilmiş idi. Bu iki iddiadan hangisinin doğru olduğunu anlamak arzusunda bulunan bir muharririmiz kabine imzasında birine müracaat etmiştir. Nazır meşar'ül-aleyh şu beyanatta bulunmuştur :

□ Ali Kemal bey bir gün Meclis-i vükelaya gelerek refikasını mezkur meseleden haberdar etmiştir. Biz bu kadar haiz-i ehemmiyet meseleden ancak sulh konferansı karar verebileceği mütalasında bulunduk. Fakat Ali Kemal bey mukavele lehine idare-yi kelam etmiyor idi, meclis-i vükelanın hal-i ictimada bulunduğu salonun yanındaki odaya geçti. Ve Sadrazam Paşaya, meşar'ül-aleyh meseleden haberdar etmek için bir mektup yazdı. İşte bütün mesele bundan ibaret, Ali Kemal bey projeyi değil, fakat yalnız Sadrazam Paşaya hitaben bir mektup imzaladı.

Nazır meşar'ül-aleyh muharririmize vuku bulan beyanat-ı hıtamında Sadrazam Paşanın Bab-ı aliye çektiği bir telgrafnamede idare-i örfiyyenin teşdidini tavsiye ve işar ilediğini de ilave etmiştir. Telgraf Meclis-i vükelada tetkik edilmiştir, fakat Sadrazam Paşa tarafından ittihazı tavsiye edilen tedabirin mevki-i tatbiki vaz-ı muhasıp görülememiş, Paris'ten avdet eden Osmanlı heyet-i murahhasasının müvasaletine kadar tedabir-i mezkurenin mevki-i icraya vaz-i tehir edilmiştir.

İzmir'deki İşgal Kuvvetleri

Atina'dan (Pronodus) gazetesine suret-i mahsusunda işar edildiğine nazaran Hükümet-i Yunaniye, bu sıralarda sulh konferansı mukarreratının tatbiki için ittihaz-ı lazım gelen tedabir-i teemmül etmekle meşguldür. Bundan maada İzmir'deki işgal kuvvetlerinin takviyesi hakkında Paris'te bulunan Venizelos ile Yunan hükümeti arasında layenkatı muhaberat-ı telgrafida bulunmaktadır.

Mustafa Kemal Paşa

Mustafa Kemal Paşanın İstanbul'a avdet-i lüzumu Erzurum vilayeti vasıtasıyla kendisine tebliğ edilmiştir. Meşar'ül-aleyh Azerbaycan tarihiyle Batum'dan avdetine intizar olunmaktadır. Mamafih (...?) gelmeyeceği henüz belli değildir.

Eskişehir Mutasarrıflığı

Eskişehir mutasarrıflığına, İstanbul İaşe müdüriyetinden Mustafa Ertuğrul Şakir bey tayin olunmuştur. Faal memurun idaremize olan muma-ileyh in bu yeni hidmetinde de muvafakiyetini temenni ederiz.

Şehreminii Cemil Paşanın Beyanatı

Şehreminii Cemil Paşa (Antanat) gazetesı muharririne beyanat-ı atiyede bulunmuştur :

İstanbul vilayetinin lağvı :

□ İstanbul vilayetinin lağvı için teşkil eden komisyon mahsus pek yakınlarda akd-ı ictima ederek bu makama halef olarak şehremanetinin şekl-i intihayesini kararlaştıracaktır.

Zuafahaneler Teşkilatı :

□ Muhtaç ihtiyarların iskanı için teşkilat yoksa da bu babda lazım gelen ıslahat yapılacak ve icap eden mukadder-i memurlar tayin edilecektir. Çalışmaya mukadder olan genç adamlar bu müessesata ithal edilmeyecek ancak çalışmak kabiliyetinden mahrum olup da tesile mecbur kalan çocuklar zayıf ve natüvan-ı muhtacın yerleştirilecektir.

Yangın tulumbaları ihdas ve teşkili :

□ Daracık sokaklarda eski ahşab-ı ebniye baki kaldıkça tulumbalar matlub-i faideyi temin edemeyecektir. İkdamca şehremanetinde bulunduğum zaman şehrimizde vası yollarla geniş caddeler ve müteaddid park ve bahçeler ihdası düşünmekte idim. Böylece temin edilecek menafi ve fevaid-i saireden maada vuku gelecek hariklerinde intişar ve tevessüne meydan verilmemiş olacaktır.

Bu programı mevki-i tatbike koyamadım. Her ne zaman bir takım ıslahata teşebbüs ve kıyam etsen karşımda birçok mevani-i hadisata masarif olmakdayım.

Harik mahallerinin tekrar inşa ve ihyası :

Harikinizde olmuş mahallerin haritalarını yapıdırıp buralarda şerait-i sıhhiyeye muvaffak ve asr-ı hazır inşaatıyla mütenasip meskenler inşa ettireceğiz. Oldukça fakir düşmüş olan ahalinin bu pahalılık zamanında hane yaptıramayacaktır.

Binaenaleyh harik mahallerinde ebniye inşası meselesinin şirketlere havale edilmesini pek münasip ad ederim.

Hayri Efendi Vefat Etti mi ?

Malta'ya sevk edilen Şeyhü'l-islam Esbakı Hayri Efendinin vefatına dair İngiliz fevkalette komiserliğine henüz bir malumat ve (...?) etmediği bi'l-tahkik anlaşılmıştır.

Necati Efendi Mahkemesi

İttihat ve Terakki çetesinin vesait-i icraiyesinden kıraathaneci Giritli Necati efendinin cinayetle lüzum-ı muhakemesine karar verilerek evrak Divan-ı harb örfiye tevdiğ edildiği ve mahkemesine iki güne kadar ibtidar edileceği haber alınmıştır.

İsticvab

Sosyal – Demokrat Fırkası reisi Doktor Hasan Rıza bey dün Divan-ı Harb Örfiheyet-i tahkikiyesine isticvab edilmiştir.

Şimendifer Hattının Yunanlılardan Tahliyesi

Şark-i Terakiye'deki şimendifer hududu boyunda bulunan Yunan kıtatının şimdiye kadar bi'l-tüccariye sabit olduğuna göre o havalide birçok fecayi-yi ikame-i sebebiyet verdiği itilaf mümessillerince nazar-ı dikkate alınarak haber aldığımızı göre dünden itibaren Yunan kıtaları bütün menzilleri tahliye ibtidar etmiştir.

Bursa Ahvali

Bursa vilayet-i muamelatını teftiş etmek üzere mülkiye müfettişlerinden Atıf bey ile diğer bir zatın Bursa'ya müteveccihen şehrimizden mufarekat edecekleri haber alınmıştır.

İbrahim Paşa Davası

Uzun müddetten beri Beyoğlu mahkeme-yi hukukunda rivayet olunmakta olup matbuatın fazlaca bahs ettiği İbrahim Paşa çiftliği davasının dün merak-i (...?) bir celsesi güzeran ilemiştir. Malum olduğu üzere dava-ı mezkur Enver Paşanın zevcesi Nahiye Sultan ile Madam Abraham Paşa binende ceryan ilemektedir. Karşı gazetelerinin istihbaratına nazaran dün bir ay tahlif-i mahkemeye celp olunan Naciye Sultan Yemen'den istinkaf ilemişlerdir. İstihbaratımıza nazaran dün davanın rivayetine devam olunarak çiftliği iadesi meseleyi mevzu-i bahs olacaktır.

Divan-ı Harb Örfinde

Doktor Ali Saip beyin Mahkemesi

Mustafa Nazım Paşanın taht-ı riyasetinde müteşekkil olan Divan-ı Harb Örfi Trabzon tehcir ve taktilinde müdahildar olup ahiren muhakemesi dün ba'de'l-zeval üçü yirmi geçerek tekrar başlamıştır. Makam-ı iddiada muavinlerden Feridun bey bulunuyordu.

Heyet-i hakimenin salona duhulüne mütakıp Ali Saip bey dışarı çıkarılmış ve huzur-ı hakimeye Ali Saip bey aleyhinde rapor veren Doktor Ziya Fuat bey celp edilerek hüviyeti tahkik edilmiş ve irad edilen asileye bir vech-i ati-i cevaplarda bulunmuştur :

Ziya Fuad Beyin İfadesi :

Muharririn hakkında teftişat-ı sıhhiyede bulunulmak üzere Trabzon ve Erzincan'a gidecektim, Trabzon'a Sıhhiye müdürü Yunan Vasfi ve Sadri beyler hakkında da teftişat-ı icrasıyla muvazzafım. Muhalefet-i havadan ve vesait-i nakliye fıkdanından dolayı Erzincan'a gidememiş ve bir müddet-i muvakkatı için Trabzon'u kendime merkez etmiştim. Bu aralık Ali Saib bey hakkında mesmuat-ı kabilinden bazı şeylerden haberdar oldum. Gayr-i resmi olarak bu hususta tamik-i tahkikat ettim.

Madam Arslaniyanu meselesine gelince bu kadın, Trabzon belediye tabibi Leon Efendinin zevcesi imiş... Zevcemin sevkinden sonra Trabzonlu Şevket bey namına biri almış, Ali Saip bey icra-i nüfuz ederek kadını Şevket beyden tatlık ettirmiş ve kendi hanesinde bir müddet tuttuktan sonra her ne sebebe mebni ise tehcir ettirmiş ve bunu tekaüd Binbaşı Ethem bey de görmüş.. Sonra Trabzon'da valinin riyasetindeki tehcir komisyonunda da Ali Saip beyin aza sıfatıyla bulunması haiz değildir. Bundan başka Hilal-i ahmer hasta hanesinde bazı Ermeni kızlarının bekarlarının izale edildiğini ve bunda Ali Saip beyinde müdahildar olduğunu biliyorum.

Bunun üzerine mahkemeye Ali Saip bey celp ve zabıt katibi tarafından şahidin ifadesinin kıraatine mütakıp şöylece beyanatta bulundu :

Ali Saip Beyin Müdafası :

□ Ziya beyin ifadesi, mahkeme-i alinizde evvelki icra-i şehadet eden Ethem beyin ifadesine itafen vuku buluyor. Elbet tahattur buyurulur ki Ethem bey burada tahlif edilerek istima edmişti. Evvela Madam Arslaniyan'u nikahla alan Şevket

bey kimdir ? Burada sübut bulmuştur ki Rüştü bey isminde bir zattan başka bu hususta alakadar kimse yoktur. Sonra bendeniz ne suretle icra-i nüfuz ederek Madam Arslaniyan'ı tatlik ettirmiştım. Bunu kimden haber almıştır, herhalde müfettiş bey mademki oraya tahkik için gelmişler, mademki Madam Arslaniyan'un bu suretle tatlık ve tehcir olunduğunu söylüyorlar. Madam Arslaniyan'ı alan adam ile konuşmaya ve ne suretle icra-i nüfuz ettiğini anlaması lazımdı. Madam Arslaniyan'un meselesi yirmi üç celsede sizce tahkik etmediyse bundan sonra hiç etmez. İzale-i bekri meselesi vaka değildir. Ben sıhhiye müdürü idim. Birde sıhhiye müfettişi vardırki bununla benden çok vazifedardır. Niçin yalnız ben tahtta ediliyorum.

Eğer bu hal-i vakıa müfettiş beyinde (...?) lazım gelmez mi ? Yalnız bir jandarma zabiti vardı : Kasım efendi... Bu adam, burada bir Ermeni kızı tanıyor ve sevişiyorlarmış orada bekrimi izale etmiş, raporunu tanzim ettim ve muamelesini yaptım. Tehcir komisyonunda ise ben bulunmadım. Müfettiş bey, nasıl böyle bir isnadda bulunuyor, ve nereden tahkik etmiştir ?

Ba'dehu şahit Rıza beyin, Yunus Vasfi beyin tehcirde müdahildar olmayıp Ali Saip beyin asıl alakadar olduğunu muhtevi raporu okundu.

Reis Paşa tarafından sorulan sual üzerine şahit bunların mevsuk-i menbalardan alındığını ve bu meyanda Doktor Ragıp ve Sadrettin beylerin de bulunduğunu söyledi.

Bunun üzerine Ali Saip bey, şahitlerin bi'z-zat muhakemeden isbat maada etmeleri lazım geldiğini Ziya beyin ancak Doktor Ragıp beyin ismini söyleyebildiğini ifade etti.

Ba'dehu şahit muhtelif edilerek, heyet-i hakime salonu terk istediye de Ali Saip beyin ricası üzerine tekrar oturdular.

Ali Saip bey __ Hilal-i ahmer hasta hanesindeki müstahdeminin el-yevm bir hayat bulunduğunu, bunların çağrılmasını, çocukları küfelerle uluma sevk edebilmesi için kendisinin, polis ve jandarma ve hasta hane müstahdeminin ile teşrin-i mesai etmesine mütevakkıf olduğunu ve bu hususta Müfettiş beyin ketum-i hakikat ile olduğunu beyan etti..

Ba'dehu yevm-i muhakeme ilan edebilmek üzere dördü on beş geçerek mahkemeye hıtam verildi.

Hidayet Efendinin Mahkemesi

Divan-ı Harb Örfisaat beşte tekrar ictima ile Polis müdüriyeti kısm-ı siyasi memurlarından Hidayet Efendiye ait mahkemeye devam etti. Şahit Üsküdar Ermeni mektubu müdürü şahit Berberyana Efendi celp tahlif edildi. İrad edilen asliye birkaç defa muallim ve talebeden imzalarını isimleriyle Hidayet Efendinin mektupdan talep ettiği, Keşişyan ve Soren Efendileri nafi ettirdiği, mezkur iki efendinin el-yevm-i celpde bulundukları cevabını verdi.

Hidayet Efendi cevaben mektuba bir kere gittiğini Çinli merkez memurluğundan verilen esame üzerine arada iki efendi aramış ise de yalnız birini bulabildiğini, diğerini bi'l-ahire kenarda hasta hanede yakaladığını, Çenberlitaş'da Ermeniler tarafından ifa edilen bir katl-i üzerine buna lüzum görüldüğünü beyan etti.

Ba'dehu makam-ı iddiada bulunan muavinlerden Sadi bey mütehemma isnad olunan cürümlerin cünhayı derecesinde bulunduğunu, cünhaların üstünden ise üç sene mürurunde hakk-ı takibin kanunen sükut edeceğini beyan ve heyet-i hakimeden Hidayet Efendinin efalinde cinayet tahkik etmediği takdirde cünha hakkında bir karar verilmesini talep etti.

Bunun üzerine maznunun müdafasını dermeyan etmesi için mahkeme cumartesi günü saat on bire taalluk olundu.

Son Haberler

Portekizliler Dönüyor

Paris 7 (T.h.r) __ Cumartesi günü Şarburg'da 1600 Portekiz efradı memleketlerine avdet üzere (Pudrotonez) karar ve arzusuna erkab edilmiştir. Hal-i hazırda Şarburg'da 1500 Portekiz efradı kalmıştır.

Bahr-i muhit Üzerinde Tayyareler

Londra 6 (T.h.r) __ Britanya'nın (R24) işaretli tayyaresi bu sabah saat altıda arz-ı cedidin şimal-i sahilinde kain (Revam) ? körfezine vasıl olmuştur. Tayyare kumandanı bugün ba'de'l-zeval birde Sen Jon üzerinde tayeran edeceğini telsiz telgrafla bildirilmiştir.

Macarlar - Çehler

Prag 7 (T.h.r) __ Macarlar Garbı Slovakya'yı terk etmişlerdir. Çek-slovak kıtat-ı arazi müstahlisayı işgal, Luyçav, Ohize şehirlerine dahil olmuşlardır. General (Heyuk) karargah-ı umumisini (Yudorf)dan (Laşav) nakil etmiştir.

İngiliz Çiftçilerinin Yardımı

Londra 7 (T.h.r) __ İngiliz çiftçileri harp mintıkası civarındaki yurtlarına avdet edecek olan Fransız köylülerine müttefikin iaşe heyeti vasıtasıyla (...?) çetesinden 27 Yuga 226 kebe-yi ayinin bin kadar hayvanat-ı ahaliye ahde etmişlerdir. Bunlar Som eyaletindeki ahaliye tevzi edeceklerdir. Koyun vesaire-i irsalide tasvir edilmektedir.

Bahr-i muhiti Geçtiler

Londra 7 (T.h.r) __ (R34) İşaretli tayyare bir güne muavenet görmeksizin kendi vesaiti ile seyahatini ikmal etmiş ve (Long Island)da mine-yi olaya nazil olmuştur. Seyahat 10 saat 22 dakika devam etmiştir.

Selatin Paşa

Paris 7 __ Avusturya hükümeti tarafından Üsera-yı harbiyeye memur edilen General Selatin Paşa pazar günü İsviçre'den (Sen Jermen)e vasıl olmuştur.

Edirne Polis Müdürü

Edirne Polis müdürü gayur ve muhteremi Fuat beyefendi şehrimize müvasalet ilemiştir.

Erzak Vürudi

İaşe namına Gunahiye'den (75) bin kilo buğday, (30) bin kilo arpa, (30) bin kilo buğday, (15) bin kilo arpa aşardan, (15) bin kilo buğday, (45) bin kilo arpa, (10) kilo buğday, (90) bin kilo arpanın şehrimize geldiği haber alınmıştır.

Bir Sarik Kumpanyası

Sütlüce, Aksaray, Hasköy havalisinde müteaddid-i sirkatlar ibka eden bir hırsız kumpanyası ahiran-ı zabıtaca derdest olunmuş ve eşya-yı mesrukadan bir kısmı Hasköy'de mühtediye Ayşe ile Ziba sokağında umumhaneci Eleni'nin evinde bulunmuş ve sahiplerine teslim edilmiştir. Saraklar İbrahim Reşad, Raşid, Mustafa ve Müddeah Kazım'dan mürekkeb bir kumpanyadır. Şimdi cümlesi cihet-i adliyeye tevdiğ olunmuştur.

...

Malikane-yi Kaplan

Sinemalarda hayretlerle temaşa ettiğimiz bu müessir (...?) cidden emsalsiz romanını okumak için :

Musavver Küçük Gazetenin

Yarın çıkacak ikinci nüshasını okumak lazımdır. En eğlenceli ve en faydalı makaleler ve hikayelerde bu nüshayı söylüyor.

Abonelerimizden Bir Rica

Gazete irsal ettiğimiz abonelerimizin ve taşra bayilerimizin hesabının karışmasına meydan vermemek üzere paralarını göndermeleri ve göndermeyenlerin gazetelerinin kati edileceği ehemmiyetle beyan olunur. Gazetenin herkese bi'l-hassa Sosyalist Fırkası şubesi azalarına bir suhulet olmak üzere aylık abone 50 ve umumada 60 kuruştur. Aylık abone kayıd edilen karinlerimizin her ay başına muntazaman paralarını irsal etmeleri rica olunur.

3.20 25.SAYI

Birinci Sene – Numara : 25

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

14 Temmuz 1335-1919 (Pazartesi) 15 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin

...

Sadrızam Paşa ve Heyet-i murahhasa yarın müvaselet edecek. / Düvel-i mütelifi Alman ablukasının refana karar vermiştir. / Münasebet-i ticariye yeniden başlıyor.

Esaslı Derd

Hükümet ve Fırkalar Neden Birbirinden Farksız ?

Bilmeyiz ki bu zavallı millete sükun ve huzur içinde müteali bir medeniyetin nimetlerinden müstafid olmak mukadder değil mi ? Bizde hükümetler ve idarelerin tebdili ancak şekli bir mahiyeti muhafaza ediyor, mutlakiyet, meşrutiyet gibi, halbuki mutlakiyetde olsun, meşrutiyetin muhtelif safhalarında olsun hiçbir rahat ve refaha acil olmayan, en ağır yoklar altında ezilen kani ve mali israf ve tebah edilen müsteniddir. Şu fark ileki nakarat demişdir birinci şekl-i idarede milletler - padişah ve hükümet namına sulh ve hanelere sivrilir, kıvrılır, ezilirken ikinci şekl-i idarede kendi namına, millet namına aynı felaketlere sevk edilir. Merhum Fikrinin söylediği gibi her şey aynı :

Son nağmesi yalnız yaşasın sevgili millet !!

İttihatçılar mutlakiyet-i idareyi tehzil ve terzil ederek bütün seyyiatı ona yüklediler, halbuki ufak bir fesile ile dokuz sene süren devre saltanatlarında idare-i sabıkaya rahmet okutmakdan başka bir şey yapmaya muvaffak olamadılar. İttihadçılar istihlaf eden hükümetlerde, maziye kalan hareketiyle karşılandıkları halde görüyoruzki esas da yine mahsus bir tebdil-i vuku gelemedi. Bundan sonra yeni bir hükümet daha teşkil etse eminiz ki şerait-i hazıraya nazaran seleflerinden daha iyi iş görmeğe muvaffak olamayacaktır. Binaenaleyh birbirimizi tan ve teşniyata gark edeceğimize bu en esaslı derdin devasını aramak daha muvaffak olur.

Fi'l-hakika mütemeddin-i memleketlerde, hakimiyet-i milliyeye riayatkar, meşrutiyetin kaffe-i ahkâmını tatbik hahişger-i milletlerde ihtiyacat-ı mevcudiyenin ne suretle ve şekillerle tatmin-i kabıl olabileceğine dair muhtelif-i atidekilere salık-i fırkalar, parlamentolarda karşı karşıya gelirler. Memleketin doğrudan doğruya hayatına taalluk eden meselelerde her birisi kendi nokta-i nazarını bütün delaletiyle bütün karainiyle ariz ve amiki anlatır ve neticede millet-i ekseriyet-i itibariyle hangi fırkanın amelini kendi reyine muvaffak görüyorsa o fırkanın program-ı mağmuliye olur ve hin-i tatbikde ihtiyar edilmesi zaruri olan yanlışlıklar su-i ictihadlarda taraf-ı mahalifin hakguyana tenkid-i innileye mürtefi olur, demek istiyoruzki mütemeddin-i memleketlerde, tekamül-i ictimai, iktisadi ve medeniyetin en belli başlı amilleri milletin ihtiyacat ve temayülâtını bihakk-ı tasnif ederek onların sur-i haliyesi için makul ve mantık-i yolları göstermeye muvaffak olan fırkalar ve bu fırkalardan doğan

hükümetlerdir, biz meşrutiyeti bu şekilde anlıyoruz, bizim memleketimizde ise - hiçbir taaruzdan kurtulmayarak söyleyeceğiz ki - henüz bu manayı ifade edecek fırkalar teşkil edememiştir. İsim değiştirmekden ne çıkar ? Bidayet-i meşrutiyetden beri birbirini veli eden ve birbirini boğmaya çalışan fırkaların programları bitaraf bir nazırla tetkik edilirse görülür ki ara yerdeki bazı kelime tefavütlerinden başka hiçbir fark yoktur. Bi'l-farz bugün memleketin maarifi, iktisadiyeti, ictimaiyeti için tatmin edilmesi lazım gelen birçok ihtiyaçları var, arazi ve zirai vergiler, intihabat, ufak askerlik, amele ve sanayi-yi terfihe ve umran, iktisad-i hususunda, hala muhtaç birçok meseleler meydanda duruyor, bunların hepsini hep memleketin hem asrın ihtiyacatına tevfiq ve tatbik etmek lazımdır. Binaenaleyh memleketin münevver geçinen sınıfı arasında bu mesele dair elbette iyi, kötü, ahrarane ve muhafazakar fikirler bulunmak tabidir, halbuki şimdiye kadar teşkil eden fırkaların programları umumiyet itibariyle tetkik edilirse görülürki henüz bu meselelerin ne suretle hali lazım geleceği hakkında hiçbir fırkada sabit bir kanaat ve fikir hasıl olmamıştır. Fırkaların kafasının programlarda bu meseleler birer birer zikir edilmekle beraber tarz-ı hali hakkında ne düşünüldüğü, ne yapılacağı katiyen tayin edilemez, yalnız mühim vaadlerle iktifa olunur, o da umumiyetle ‘ ‘ Milleti rahata mazhar edeceğiz, adalet-i hakim olacak kanun devri başlayacak, masarif-i tehdit, varidat-ı tezyid edeceğiz. ‘ ‘ Kabilinden benlik ve umumi sözlerden ibarettir ve derece-i kıymeti o program veya beyannameyi tertib eden zatın derece belagatıyla mütenasiben artar. Bir İttihat ve Terakki hükümeti olan Seyid Paşa kabinesini istihlaf ilettiği vakti Talat Paşa sanki bir yenilik gösteriyormuş gibi bu nağmeleri tekrar ediyordu. Halbuki kendisi sabık-ı kabinede Dahiliye Nazırı idi. Eğer evkafını adalete müsavata tevkif-i hareket etmiyorduyorsa neden bir azası sıfatıyla onun hareketine iştirak etti. Eğer ediyorduyorsa aynı şekilleri yaldızlayıp yollayıp tekrar meydana atmakda ne mana vardı. İttihad ve Terakki kendisinin adaletten inhıraf etmeyeceğini ilan ilettiği cihetle onu temsil eden hükümetler tamamı adaleti tatbik edeceklerin vaad etmekle iktifa etmemeli bunun ne şekil ve suretde olacağını göstermelidirler. Halbuki böyle olmadı ve olmuyor.

İttihat ve Terakki istihlaf eden hükümetlerde birbirlerini hep aynı nakarat ile takib iletiler. Acaba dünya da hangi bir hükümet çıkılda (Ben adaleti tatbik etmeyeceğim, millete huzur ve refah vermeyeceğim !) diyebilirdi ?... Binaenaleyh bizde fırkalar ve hükümetler mütemerkiz ve mütebellir fikirlerin ifadesi değil belki aynı yol üzerinde tevhid-i menfaate muvaffak olamamış şahısların hususi sa'y ve

ictihadları manası demektir. Halbuki bugün tekamül-i medeni ve ictimaisini hayran olduğumuz Avrupa'da her fırka böyle tehaşşüd ve ittihad etmiş fikirleri, ictihadları ilam eder. Bilfarz-ı kraliyet ve cumhuriyet taraftarları dinliler veya dinsizler, an'anata riayet etmek isteyen muhafazakarlar veyahud her şeyi tebdile çalışan teceddüd-i perveran mukarreratlar ve mutavassıtlar kendi akidelerinin mecmuanı birer fırka, birer kitle haline ifade etmişleridir. Lakin bunlarda samimiyet yoktur. O memleketde hem Kral, hem Cumhuriyet taraftarları, hem mukarrerat hem mutavassıtlar hem dinli hem dinsizler vardır ve bunların mesail-i milliye ve ictimaiyeyi tarz-ı takiiyeleri ayırır. Hepsi fikirlerini serbestçe meydana koydukları ve millette serbestçe beyanı reye salahiyetdar olduğu için ictima hangi ictihadı musib görürse o mevki-i tatbiki konur bi'l-farz askerlik meselesini nazar-ı dikkate alalım, bunlardan bir kısmı kuva-yı askeriye'nin nezdine, bir kısm-ı ala hala ikasını, bir kısmıda tenkis veya galeyan-ı ilgasına taraftardır. Bunlar fikirlerinin delailini ve izhan meydana koyanlar, millet bunlardan hangisini tensib edersin o makbul olur. Bizde böyle bir şey var mı ? Fırkalarımız bi'l-farz gerek siyaset askeriye gerek siyaset-i iktisadiye, gerek siyaseti Dahiliye hususunda hemen aynı gayeyi takib ederler. Yalnız bunu istihsal edecek, şahıslar değişir, Abdülhamid Han zamanındaki siyasetimizle bugünkü siyasetimiz arasında esas itibariyle ve iyilik namına bir fark mevcut olduğunu isbat eden olursa zatın ellerini öperiz.

Binaenaleyh sırf şahısların etrafında dönecek olduğundan sonra İttihat ve Terakkinin, mutedil hürriyet-i perveranenin, Ahali Fırkasının, Hürriyet ve İtilaf, Sulh ve Selamet'in demokratın, Milli Ahrarın, Allah.. Bizce hiçbir kıymet ve ehemmiyeti yoktur, çünkü bunlar dediğimiz gibi fikirlerin ve mesleklerin değil şahısların birer ifadesi demektir. Böyle olunca dünkü ve bugünkü hükümetlerin icraatı arasında bir fark görememekden tabi bir şey olamaz. Bir tabak pilavı Ahmet'in veya Mehmet'in yemesinde hiçbir fark olmadığı gibi.

Mademki memleketde hakiki manasıyla fırkalar teşkil edilememiştir. Mademki fırka ismi verilen kitlelerin bütün kuvvetlerini aynı manayı daha yaldızlı ve soslu bir surette meydana atmakla kazanmaktadırlar. O halde gerek fırkaların gerek o fırkaları temsil eden hükümetlerin icraatında fark aramak abesdir. Maksudımızı daha ziyade tevzih edemiyoruz, çünkü daha ileri gitmekde mazuruz.

Memleketimizde fırka ve hükümet, yani program ve meslek-i hayatının fıkdanına en büyük delilde fırka gazetelerinin mevcut olmasıdır. Ne İttihad ve Terakki

nede Hürriyet ve İtilaf bihakk-ı kendilerine aid olacak böylece ad edebilecek bir gazeteye malik olmadılar, çünkü esasen diğer gazetelerde netice itibariyle aynı yolu takibden halli değillerdi ve belki... Herkesin maksadı bir, fakat rivayet-i muhtelif idi... Esaslı bir programa müstened bir fırka olmayınca, elbette o fırkanın bir gazeteside olamaz. Makam-ı tefehhurda söylemiyoruz. Fakat bugün bizim manayı tamamıyla fırka olarak telki ilediğimiz mütecanis ve müttehid bir kitle varsa o da sosyalist fırkadır. Çünkü fırka neşir etmiş olduğu programın her noktasında kendi ictihadını ve izahen ve müsbet bir suretde götürmüş, münazeun-fih-i mesail hakkındaki tarz-ı telkisini ortaya açıkça dökmüştür. Bugün herkes bilirki sosyalist fırka vesait-i istihsalin ve sermayenin ictimaileştirilmesine intihabatın bi'l-vasıta ve rey-i ammi ile icrasını askerliğin külliye ilgasına esaret-i ibtidaiyenin refana, emperyalizmin ve her türlü efkar-ı mürteciyanenin kal'ine bivayekan ve fikranın ve dolayısıyla ahlak-i cemiyetin ıslah ve tasfiyesine taraftardır. Ve bu fikirlerini doğrudan doğruya doğruya mevki-i münakaşaya koymuştur. Muvaffak olub olmayacağı bahs-i ahire (...?) fakat millet hiç olmazsa fırka diye ortaya atılan bu kitlenin amel ve niyetine bihakkı vakıfıdır ya...

Bütün dünyanın mevani bir endazi bir suretde sosyalizmin ağış-i şefkat ve refetine atıldığı bu zamanda, biz kanaat-i kiliye ile eminizki, memleketimizdede hak ve hakikat-i fikirleri tenemmüv ve taazzuv edecek ve bi'l-nihaye bugün en azm-i mahrumiyetler içinde çırpınan fakat asla duçar yas ve fütur olmayan bu fırka bu fikr-i ihraz-ı galiye ileycektir. Ancak memleketin selameti namına isterdikki karşımızdaki diğer fırkaların tarz-ı teşkilindedede böyle bir mana-yı hususu münderic bulunsun, milletin efkarındaki ceryanlar bihakkın tespit edilebilsin ! Mesela karşımızda kabıl-i münakaşa bir programla mücehhez hürriyet-perver veya muhafazakar, hatta mürteci bir fırka kuralım.

Fırkacılık bizde bu şekli, bu şekli şahsiyesi muhafaza ettikçe hükümetlerimizden hayırlı bir iş beklemekliğimiz pek manasız bir safiyet olur. Evvelce kendimize tasfiye ve tasnif edelim, ondan sonrada kendimizden doğacak kuvvetlerde hayır ve hidmet arayalım.

Hal ve Mevki Etrafında

Sadrazam Paşa Bulgaristan Tarikiyle Geliyor

Hal ve mevki eskisinden farksızdır. Vaziyet-i hakikiyeniz ve Paris Sulh Konferansında ceryan eden bize mütalık-i mesail hakkında - tenvirini bihakkın istediğimiz- bir mechuliyet içindeyiz. Bu meyanda bütün nazırlar Sadrazam Paşanın vürudine münatif bulunuyor. İstihbaratımıza nazaran Sadrazam Ferid Paşa ile heyet-i murahhasamız erkanı evvelki yerine Bükreş'den hareket ilemiştir. Bu hususta hariciye Nezaretine malumat-ı resmiye varid olmuştur. Sadrazam Paşanın Bükreş'den Köstence'ye gelerek aradan bir Fransız sefine harbiyesi veya Ertuğrul vapuruyla der- sa'adete vürud edecekleri söylenmekde ise de bizim suret-i hususiyede icra ilediğimiz tahkikata nazaran heyetin Köstence'ye gelmesi bazı esbab dolayısıyla mümteni bulunduğundan Bükreş'den Ruscuğa müvasalet olunarak oradan Bulgaristan tarikiyle ve trenle şehrimize, gelmeleri ağleb-i ihtimaldir. Bu halde meşar'ül-aleyh ancak salı günü (yarın) şehrimize müvasalet edebileceklerdir.

Tevfik Paşa ___ Lozan'a kadar heyet-i murahhasa ile birlikte bulunmuş olan sadr-ı esbak Tevfik Paşanın şehrimize heyet-i murahhasamızla birlikte müvasalet edip etmeyeceği henüz malum değildir.

Adliye Nazırımızın Beyanatı

Dün, mesail-i hariciye hakkında malumat olmak üzere bir muharririmizin Adliye Nazırı Vasfi Efendiyi ziyaret etmek istediği bir sırada meşar'ül-aleyh makam- ı Nezaretten dışarı çıkmışlar ve aralarında ale'l-acele bir vech-i ati-i mülakat ceryan etmiştir :

☐ Efendi hazretleri, murahhasalarımızdan resmi bir haber var mı ?

☐ Evet.. Bükreş'den hareket ettiklerine dair resmi bir haber vürud etti. Yarın burada bulunacaklarını tahmin ediyorum.

☐ Efendim, Divan-ı Harb Örfiazasından Mustafa, Zeki ve aza mülazımı Emin Paşaların taşraya gidecekleri söyleniyor.

☐ Evet.. Bazı tahkikat-ı icra ettğinden gitmelerine lüzum hasıl oldu. Daire-i Nezaretten çıkılacağı bir sırada muharririmizin :

☐ Hürriyet ve İtilaf Fırkasıyla münasebet-i hazıramız hakkında malumat lütuf buyurulur mu, diyorlar ki, Mustafa Sabri Efendinin taht-ı riyasetinde, zat-ı alinizin de erkan-ı mühimmesinden bulunacağınız bir muhafazakarın partisi teşkil

olunuyormuş. Bu hususda bendenizi tenvir eder misiniz efendim ? Sualinde meşar'ül-aleyh :

□ Hürriyet ve İtilaf ile vaziyetimizden hiç değişmemiştir. Her memleketde bir muhafazakar ve bir de liberal parti vardır. Fakat bizim bir muhafazakârın partisi teşkiline tevessül ettiğimizi henüz haber alıyorum. Doğru değildir, demiş ve muharririmiz ba'de'l-teşekkür-i müfarakat ilemiştir.

Türkiye'ye Aid Mesail

Paris 12 (A.A) __ Türkiye'ye aid-i mesailin hali hakikate müşkül bulunuyor. Çünkü bu mesele Ermenistan, yani Garb ve Suriye hükümetleri ve menatik-i nüfuz-i mesailinde şamildir. Bulgaristan ve Macaristan daha az zaman zarfını mucib olacaklarsa bilmukabile Rusya işleride muazam olacak, eski imparatorluk dahilinde teşkil eden birçok hükümetlerin hudutlarının tayini iktiza edecektir, bu hususda atılabilmiş yegane hitave Amiral Kolçak hükümetinin tanınması olmuştur.

Sulh konferansının mesaisine aid programın üçüncü safhası, Adriyatik, Basat ve Temeşvar meselelerine taalluk iliyecektir.

Şuun

Meclis-i Vükela

Meclis-i Vükela dün Sadrazam kaymakamı Mustafa Sabri Efendinin riyaseti altında ictima etmiştir.

Hürriyet ve İtilaf Fırkasında

Dün Hürriyet ve İtilaf Fırkası müessisin ve azayı asliyesi ictima etmiş ve firkanın tasfiyesiyle meşgul olmuştur.

Ahmet Emin Beyin Avdeti

Dün akşam Anadolu'dan gelen trenle, Kütahya'da ikamete memur edilerek ahiran avdetine müsaade edilmesi suretiyle, fahiş bir hata tashih edilerek Vakıf refikimizin ser-muharriri Ahmet Emin bey şehrimize gelmiş ve refika ve talebesiyle matbuat-ı müntesibesinden bir garib tarafından kemal-i hararet ve samimiyetle istikbal edilmiştir.

Kıymetli arkadaşımızı yine aramızda görmekle cidden memnunuz ve kendine samimiyetle beyan hoş-i amdi iler ve bir daha böyle kazalardan masun kalmasını iddia ederiz.

İsmet Paşa Geldi

Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti reisi İsmet Paşada aynı trenle şehrimize vürud etmiştir.

Musa Kazım Efendi Hakkında

Divan-ı Harb örfice icra kılınan muhakemeleri neticesinde on beş sene küreğe mahkum edilen esbak Şeyhü'l-islam Musa Kazım Efendi hakkındaki kararın zat-ı şahane tarafından iade edildiği ve cezanın nef-i muvakkata tahvil edilmesini irade iledikleri ve kararnamenin hükümetçe nef-i müddeti edilmek üzere Divan-ı Harb örfiye iade edildiği malumdur nef-i mevkinin üç eden üç seneye kadar mütehavvil olduğuna nazaran dünde vekil-i müdafa Ali Haydar bey, Divan-ı Harb Örfi riyasetine bu hususda bir layiha vermiş ve layihada üç nokta-i nazar-ı itibara alınmış. Layihada :

- 1) Afv-i padişah-ı kemaline masruf olduğundan,
- 2) Müddet-i tasrih edilmediği için madde-i kanunuiyenin mücrimin lehine tefsir-i kavaid-i esasiyeden bulunduğundan,
- 3) Musa Kazım Efendinin alimi, mevki ve rahatsızlık ve şeyhuhetini azam-i cezanın tatbikine mani-i ahvalden olduğundan ve binaenaleyh esbab-ı muhaffife mevcut bulunduğundan asgar-i müddetin tayiniyle iktifa olunması rica olunmaktadır.

Mustafa Paşa Neden Gidiyor

Divan-ı Harb Örfi azasından Mustafa Paşanın Trabzon'a ve Zeki ve Emin Paşaların mahall-i saireye gidecekleri dünkü refiklerimizden biri tarafından yazılmışdı. İstihbaratımıza nazaran Mustafa Paşanın Trabzon'a azimetini Ali Saib bey davasının bazı nukat-ı mechulesinin tahkikiyle alakadardır.

Merkez Kumandanlığı

Kamil Paşa zamanında merkez kumandanlığında bulunmakta olan Kaymakam Şefkat beyin kariben tekrar mezkur kumandanlığa tayin olunacağı zan edildiğini (Lu Jurnal Duryan) yazıyor.

Maarif Nezaretinde

Maarif Nezaretinde haftada bir iki defa toplanmakda olan sırf Osman-ı Encümeni dün Nezaret dairesinde toplanmış ve geç vakte kadar lisan-i tetkikatına devam etmiştir.

Şuun-ı mabadi ikinci sahifemizdedir.

Sulhün Ferdasında

Alman Ablukası Kaldırılıyor

Londra 12 (T.h.r) __ Almanya'ya karşı vazı edilen ablukanın refaitine karar verilmiştir. Bu karar bugünden itibaren merai olacaktır. Yangında Berlin'e siyasi bir mümessil tayini derpiş edilmektedir. Almanya ile münasebet-ı ticariyenin tekrar tesisi maksadıyla müzakarat-ı ceryan etmektedir. Bu babda gelecek hafta bir tebliğ neşir edilecektir. Almanya'nın İngiltere'ye sefir değil maslahatgüzar gönderecek zan olunuyor. Almanya daha bir müddet sefir tayin edemeyecektir. Alman üsera-yı harbiyesinin memleketlerine iadesi için müzakarat-ı ceryan etmektedir.

İtalya ve Sulh

Titoni'nin Mühim Bir Nutku – Asya-yi Sugra

Roma 12 (T.h.r) __ Mösyö Titoni meclis-i mebusanda irad ettiği bir nutukda demiştir ki : ‘ ‘ Paris'e muasalatımızda hazırlanmış bulunan Avusturya muahede-i sulhiyesi bize fevaid-i iktisadiye ve arziye temin etmek suretiyle imza edilecektir. Yalnız Asya-yi Sugra meselesi vakt-i ahire taalluk edildiğinden şu aralık Amerika meclis-i ayanı tarafından ittihaz edilecek karara intizar etmelidir. Adriyatik müstemlekat ve iktisad meseleleri mahkuk-i suretde hal ve fasıl edilecektir. Mühim kararlar ittihaz edilmesi lazım gelen zaman hulul etmiştir. Aksi takdirde her hangi bir tehir tehlikeli olacaktır. Fi'l-hakika heyet-i murahhasa mukarreratı tesri etmeyecek fakat, bu mukarreratın müddet-i medide sürüncemede kalmasına muvafakat etmeyecektir. ‘ ‘

Mösyö Titoni, aynı zamanda Mösyö Pişon'un mebus Lafave tahriren verdiği cevaptaki beyanatına samimi bir suretde iştirak ettiğini ve mezkur cevapda esna-i harbde İtalya ile Fransa'yı yek diğerine rabet eden münasebet-i istilaf-perveranenin vakti sulhdede temini arzusu teyid ve izhar edilmekte olduğunu bu arzuya İtalya'nın dahi iştirak ilediğini ityan etmiş ve şu suretle beyanatına nihayet vermiştir :

“ Paris’de İtalya’nın hukuk ve menafini azim ve şiddetle müdaafa ediyoruz. Bunları kabul edilinceye kadar müdafa etmeliyiz. Ve heyet-i murahhasa için bir vasıta teşciğ olacak olan parlamentonun müzaheretini kazanmaya mecburuz. Fakat sulh konferansı üzerinde bir tetkiki mahiyetinde telki edilerek aleyhimize teveccüh etmesi melhuz bulunan herhangi bir tezahüratdan ictinab etmeliyiz. “

Müştakaben hatip, heyet-i murahhasanın esas itibariyle bütün meselelerde mütabık kaldığını ve imza edilecek sulhün bir İtalya sulhü olması için parlamentonun tesanüdünü talep, ilediğini beyan etmiştir.

Mösyö Titoni, gelecek hafta zarfında bir netice elde edileceğine ümid var bulunduğundan evvel ki beyanatda bir şey ilave edemeyeceğini dermeyan ettikten sonra demiştir ki : “ İtalya siyaset zemininde harb meydanlarındaki kadar çetin mücadeleye göğüs germektedir. Halk her Çek bad abad sınırlarına hakim olmalı ve münasebetde bulunduğumuz milletlere karşı gayr-i dostane her türlü hareketden tevki etmelidir. “

Wilson – Amerika Ayanında

Washington 12 (T.h.r) __ Mösyö Wilson meclis-i ayanda irad ettiği nutkunda Cemahir-i müttehide’nin harbe duhul-i esbabını ve ne gibi şerait altında harekete iştirak ilediğini oldukça misalen izah etmiş ve demiştir ki : “ Amerika heyet-i murahhasasının vazifesi Amerika’nın harbde ifa ettiği vazifeden mülhem olmak ve milletlerin kendisinden intizar ettikleri amele-i tevafuk etmiştir.

Dünya’da hak ve hürriyetin suret-i katiyede tahakküm ve takviyesi için (Beyne’l-milel) mevcut-i kadim teşebbüsünden yeni bir intizamı istihsal etmek güç olmuştur. Konferans kuvvetin hakdan tefrik edildiği ve galiblerin hiçbir kuvvete ram olmadıkları, madunlarının ve ahalinin menafine nazar-ı itibara olmaksızın arazinin taksim edildiği zamanlara aid tahüdat gibi bir takım mütenevvi-i müşkilata tesadüf etmiştir.

Mezkur konferans tarafından istihsal olunan netayic belkide acı ve müessir olacaktır, fakat konferans Almanya’nın muzlim-i tasvirata bir zemin teşkil etmiş olan meşum-i tesirata, gayr-i kanun-i tasvirata ve mahall-i ahlak-i ihtirazata tabi olmamak arzusuyla mütehassis olarak hareket etmiştir. Ve buna bi’l-faal muvaffak olmuştur.

“

Mösyö Wilson'un nutku kırk dakika devam etmiştir.

Mısır ve Fas'a Dair

Paris 12 (T.h.r) __ Sulh komisyonu perşembe günü Mösyö Viyoyani'nin riyaseti altında ictima ederek Mısır ve Fas'a dair muahede-i sulhiyede münderiç-i ahkam hakkında (Moris Long) tarafından tanzim edilmiş olan raporu istima etmiştir.

Mösyö Moris Long raporunda muahede ile tesis edilen açık kapı usulünün İngiltere ve Amerika'ya pek büyük istifade temin ettiğini ve bu usul serbestinin Büyük İngiltere müstemlekatının saadet ve meserratına bais olduğuna teslim etmekte ve şerif-i hükümetlerinde ibtidar edilen siyasete devam etmekte bunların saadet ve refahlarının inkişafına hidmet edilmiş olacağını beyan etmektedir.

Mısır'a gelince Mösyö Moris Long, Büyük Britanya'nın siyasetine hiçbir vecihle müdahale etmek istemediği ve muahede-i sulhiyenin Fransa'nın Fas'da olduğu gibi İngiltere'nin de Mısır'da mevkinin tahakküm ettiğini ve bunun himaye usulünden ibaret bulunduğunu ilave etmektedir.

Mısır hükümeti kefalet ve zamanı yerine İngiltere'nin kefalet ve zamanını ikame etmek üzere Fransa ile Büyük Britanya arasında müzakarat ceryan etmektedir.

Süveyş kanalına gelince : Bunun tarz-ı idaresinde bir güne tebdilat icra edilmemiştir. Mucyo (Long)un mukarrerat-ı sulh komisyonu tarafından kabul edilmiştir.

Kayzer Memnun Olmalı İmiş...

New York 12 (T.h.r) __ (Nevyork Times) gazetesi diyorki : “ Sabık-ı Kayzer muhakemesinin Londra'da icra edilmesinden mesud olmalıdır. Çünkü İngiltere adliyesi, ananevi-i adalet ve istihkameti, bitarafılığı ile temayüz etmiştir. Dünya'da hiçbir memleket bu hususda İngiltere'ye tefavvuk edemez.”

Britanya İşgal Ordusu

Londra 12 (T.h.r) __ Britanya'nın haricdeki işgal ordusu (206) bin kişiden ibarettir. Siberya şimendiferu muhafızları (1400) kişidir. (Arkanjal – Murmank) mıntikasında kıtata ihtiyaç hasıl olmaktadır. Bunlar tedricen tenkis edilmekte ve birlerine Rus kıtatı ikame edilmektedir. Hindistan'da, Mısır'da ve himaye edilmekte olan limanlardaki alelade muhafızlar ifa edilmektedir.

Titoni Paris'e Dönüyor

Roma 12 (T.h.r) — Mahafil-i siyasiyede Mösyö Titoni'nin pazar sabahı Paris'e müvaselet edeceği söyleniyor.

Öğrenmek İstiyoruz

İstanbul Yangın Yerlerinin En Seri Çare Tamir ve İnşası Nedir ?

Sevgili İstanbul'umuzun hiç olmazsa dörtte bir kısmı feci yangınlara kurban oldu. Şehrin en mamur aksamı bir remadhaneye döndü. Bu yüzden esasen mucip olan sefalet, mesken buhranı bir kat daha arttı. Şimdiye kadar hiçbir teşebbüste bulunulmamasıyla da anlaşılıyor ki hükümet olsun, emanet olsun bu harabelerin bir an evvel imarı hakkında kati ve müsbet hiçbir fikre malik değildirler. Veyahud şerait-i hazıranın arz ilediği mevani ve müşkilat, - Parasızlık vesait-i nişaniye fıkdanı, Allah ... gibi – fikirlerini saha-i tatbiki koyabilmelerine imkan bırakmıyor. Binaenaleyh gazetemiz bu hususda doğrudan doğruya milletin rey ve fikrine müracaat etmek, kara ve karailerimiz ve bi'l-hassa bu hususda, salahiyetdar olan zevatın İstanbul yangın yerlerine en seri ve en ameli bir surette imar için nasıl bir çare düşündüklerini anlamak istiyor. Binaenaleyh bilimum karinlerimizden rica ederiz : Bu mühim meseleye kesdirmeye bir çare-yi hal bulunmasına medar olmak üzere bu hususta ne düşündüklerini Yukarı Satra tecavüz etmemek şartıyla - bi'l-tabi mesele buna alakadar olanlara müstesna - bize birer mektupla bildirsınler. Biz bu muhtelif-i fikirleri tarih sırasıyla derc ve neşir iledikten sonra aralarında birde tasnif yapacağız ve hangi fikirler tecanüs-i itibariyle ekseriyet-i teşkil ediyorsa bunlarda ayrıca neşir ederek karinlerimizden bunların hangisini tercih ilediklerini soracağız. Bu sayede milletin şehrin imarı hakkında nasıl bir fikir ve amel-i perverde ilediğini anlamaya ve devair-i aidesinde bu hususta tenvire muvaffak olacağımızı zan ediyoruz. Mektuplar doğrudan doğruya heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmeli ve zarfın üzerine (Yangınlara Dair) cümlesi yazılmalıdır.

Şuun 1.Sayfanın Devamı

İzmir'de

Rumca gazeteler de okunduğuna göre İzmir valisi Azat bey Kuvay-ı işgaliye kumandanlığına bir tezkere yazarak Yunan jandarma kuvvetlerinin aşar ve vergi tahsilatında tahsil memurlarına muavenet ilemelerini talep ilemiştir.

Şehremanetinden

Encümen-i müdiran (...?)

Şehremini encümen-i müdiranı dün Hafız Raif beyin riyaseti altında toplanmış ve belediyelere ait umur hakkında müzakarat-ı ceryan etmiştir.

Köprü Fişleri

Köprü müruryası olarak nikelden imal edilecek olan fişler ihzar edilmiş olup birkaç güne kadar kullanılmaya başlanılacaktır.

Emanet – Vilayet

İstanbul vilayetinin lağvıyla şehremanetine kalbi için toplanmakta olan komisyon tetkikatına devam etmektedir bir iki ictima sonra bütün teferruat da tevzih edecektir.

Şirket-i Hayriye’de de Grev mi ?

Mevsuk bir menbadan aldığımız haberlere göre Şirket-i hayriyeyi memur ve makinistleri maaşlarının azami ve vazifelerinin tahammül-i haricinde bulunduğunu ileri sürerek maaşlarının arttırılması ve vazifelerinin makul bir hadde ircai için Bahriye Nezaretine ve Şirket idaresine müracata karar vermişlerdir. 47 saat zarfında müsemmer bir netice hasıl olmadığı takdirde grev yapacakları söylenmektedir. Gerek halkın ve gerek biçare ve cidden mağdur memurların ihtiyacını düşünmek ile mükellef olan Şirket-i hayriye idaresinin böyle vahim bir hale sebebiyet verilmeyeceği ve müstahdeminin muhik-i mütalabını isaf ileyceğini ümit ediyoruz.

Hamallar Arasında

Gazetemizin sansürce tatil edildiği son birkaç gün zarfında hamallar arasında bazı mücadelata sebebiyet verildiği, hatta birkaç hamalında tevkif edilerek muhafızlık tevkifhanesine sevk edildiği ve Hamallar cemiyeti heyet-i idaresine tebdiline karar verildiği malumdur.

En çok sosyalistlik ameliyle alakadar bulunan bu meseleyi yarın ki nüshamızda uzun uzadıya teşrih ile beraber katib-i mesul ve şehremanetinin ve vezâifinden bahs edecek ve keyfiyetin iç yüzünü göstereceğiz.

Banka Müstahdeminin Grevi

İstihbaratımıza nazaran grev ilan eden şehrimiz Osmanlı Bankası ufak memurlarından bazıları saike zaruret-i neticesi olarak vazifelerine mübaşeret etmişlerdir. Fakat kısım kal’i olan nokta-i nazarında sabittir. Konfedarasyon reisi hükümetçe tahliye edilmiştir.

Ziraat Nezaretinde

Taşra Baytarlarına Zam

Ziraat Nezareti tarafından taşrada bulunmakta olan bazı vilayet-i baytar memurlarının maaşlarına ahval-i hazırda nazar-ı dikkate kafi miktarda zam icra edilmiştir.

Baytarların Harcırıkları

Bazı vilayetlerde baytarların harcırıklarının gittiği Ziraat Nezaretine haber verilmiştir. Buna mukabil Nezaret-i baytar müfettişliğine 15 bin kuruşluk bir havale göndermiştir.

Baytar Fıkdanı

Bazı vilayetlerimizde kafi miktarda baytar bulunmaması yüzünden, hayvanlarımızı uğradığı zayıat malum hala hayvanata hastalık arz olan mahallerde baytarların bulunmaması daha büyük bir felaket. Bu cümleden olmak üzere Trabzon vilayeti tarafından Gümüşhane’ye bir baytar azamı talep edilmese de Ziraat Nezareti el-yevm-i baytarların tamamen terhis edilmediğinden dolayı şimdilik baytar gönderilmeyeceği cevabını vermiştir.

Biz bu cevabı şayan-ı dikkat buluyoruz, orduyu asgari haddine tenzil edildiği halde henüz baytarlar neden terhis edilmiyor, edildiyse neden gönderilmiyor.

Evkaf Nezaretinden

Evkaf Suları

Evkaf Nezaretinin bundan evvel, şu geçen harb seneleri zarfında evkafa ait olupda, menbalar ve yolları korumuş ve yüzülmüş olan sular hakkında tetkikatta bulunmak üzere bir komisyon teşkil ettiği yazılmıştı. Komisyon müteaddid-i ictimalardan sonra bu hususdaki evrakı keşfin icrası için Evkaf Nezareti heyet-i faniyesine göndermiştir. Üç aylık tarz-ı mesaiye nazaran evkafa ait çeşmelere su eklemek için, her halde bu sıcak yazıda geçirmek icap ediyor demektir.

Evkaf Mektepleri

Evvelce Evkaf Nezaretine merbut olan 20 ibtidayini ve bir Sultan-i mektebeyyün tekrar Maarife devir edileceği şayan-ı devran etmekte ise de Evkaf Nezaretine böyle bir teşebbüsün vaka olmadığı söylenmektedir.

Vekalet Maaşları

Memurun ve vezaif-i esbabından yek-diğerine vekalet eden memurlara bir meclis veya şube-i idare veya kaleme merbut olmamak şartıyla vekalet maaş-ı itası ve aksi takdirde ita olunmaması tekrar ederek keyfiyet-i devair-i merkeziyeye tebliğ olunmuştur.

Yeni Divan-ı Harbler

Son günlerde bazı refikalarımız bir veya birkaç Divan-ı harb daha teşkil edileceğini yazmışlarsa da tahkikatımıza nazaran bunun bi usul ve esas olduğu anlaşılmıştır.

Sapancalı Hakkı bey Hakkında

İstihbaratımıza nazaran Sapancalı Hakkı beye kefaletle tahliye edilebileceği söylenmiş ise de muma-ileyh kabahatli ise Divan-ı harbe sevk edilmesini değilse derhal tahliyesi icabat-ı madeletten olduğunu beyan hiçbir kefalet akçesi vermeyeceğini ilave etmiştir.

Hakkı beyin bu hususta pek ziyade hakkı bulunduğu ve Divan-ı Harb örfinün de bu gibi mesailde tecil ve tesri-yi tahkikata mecbur olduğu vareste izahdır. Dünya'da hiç kimse hukuki hürriyetinden böyle aylarca mahrum edilemez. Esasen aylardan beri devam eden tahkikat Hakkı beyin mahrumiyetini veyahut beri elzeme olduğunu derece-i nubut-i isal edemediyse doğrusu bu adalete karşı tekrar tekrar tesüf (...?)

Baki beyin Tahliyesi

Dünkü Alemdar refikimiz Tetkik-i ihtikar komisyonundan Sapancalı Baki bey hakkındaki tetkikatın hitam bularak bu babdaki evrakını Divan-ı harbe tevdiğ edildiğini yazmakta ise de mezkur evrakın Divan-ı harbe verilmediğini mevsuken haber aldık. Muma-ileyh dün Divan-ı Harb Örfiheyet-i tahkikiyesince seksen bin liraya Osmanı kefaletle tahliye edilmiştir.

Tevkifhane Hakkında Bir Talep

Sultanahmet’de kain umum-i tevkifhanenin bina-i hazırı gerek tarz-ı taksimatı ve gerek ahval-i umumiyesi itibariyle fena ve kavaid-i hafız-i sıhhate muvaffak olmadıktan başka muvakkafın hakkında zabıt ve rütbeyi temin edebilecek resanet ve metanet-i lazımayada haiz bulunmadığından evsaf ve şerait-i matluba dairesinde bir tevkifhane inşası imkanı hasıl oluncaya kadar askeri kışlalarından birinin tevkifhane-i ittihaz edilmesine müsaade-i itası lüzumuna dair keyfiyet İstanbul vilayetinden Dahiliye Nezaretine işar olunmuştur.

Hapishane Gardiyanlarının Maaşı

(Yirminci Asır) refikimizin istihbaratına nazaran hapishanede bulunan gardiyanların bir çoğu maaşlarının azlığından bahisle istifa etmektedir. Tevkifhane de (6) gardiyan kalmıştır. Bunu nazar-ı dikkate alan İstanbul vilayeti gardiyanların maaşlarını sekiz yüz kuruş yapmıştır. Bunlara fazla olarak hapishaneden yemek ve bir adet ekmek ita edilecektir.

Müştak Lütfü beyin Mahkemesi

Ertuğrul mutasarrıf-ı sabıkı olup emniyet-i Dahiliyeyi ihlal maddesinden dolayı maznunen mevkuf bulunan Müştak Lütfü beyin mahkemesine bugün Divan-ı Harb örfide ibtidar edilecektir.

Mansurizade’nin Liraları

Mansurizade Emin beyin hın-i tahliyesinde şayan-ı dikkat bir surette üç bin lirasını kayıp ettiğini dünkü refiklerimizden biri yazıyordu. Bu hususun tezahüre-yi ihracı için müdde-i umum-i muavinlerinden Feridun bey tayin edilmiştir.

İsticvab

Dün Divan-ı Harb Örfiheyet-i tahkikiyesine Adapazarı tüccarından Ahmet Verji kolcularından Hasan efendiler isticvab edilmişlerdir.

Derdest

Seyitgazi nahiyesine Sarıca İlyas mıntkasında ikişer yövmiye ve silahıyla mechuza yedi asker firarisi takip müfrezesiyle müsadmaya tutuşmuşlar ise de netice de hayan-ı derdest edilmişlerdir.

Hayat Ne Kadar Pahalılaştı

Divan-ı Umumiye Osmaniye meclis idaresi tarafından senede bir neşir olunan resm-i istatistiklere nazaran İstanbul'da harbin esna-i devamında yüzde bin iki yüz nisbetiyle pahalılaştan hayat, yeniden tereffüye mağruz kalmıştır. Bu senenin istatistikleri mukayese suretiyle yüzde bin iki yüz yirmi beş terfi gösteriyor. Şu halde muharebeden evvel nahiye on beş lira ile bir aile idare edenlerin, bugün aynı şerait içinde yaşayabilmek için ayda yüz seksen iki lira sarf etmeleri icap eder.

Karasu Efendi Hakkında Sıhhiye Müdürümüzün Muhiki Bir Fikri

Dün intişar eden Akşam refikimiz Sıhhiye müdürü Abdullah Cevdet beyle şehrimizin ahval-i sıhhiyesi hakkında icra ilediği bir mülakatı neşir ediyor. Biz bu mülakatın pek şayan-ı dikkat bulduğumuz bir fıkrasını bir vech-i ati-i derc iliyoruz. Ve belki bin defa serd ilediğimiz mütalatın birde salahiyetdar ağızdan tekrar ilediğini görüyoruz. Bilmem salahiyetdar-ı makamat bu hususda düşündürüyor :

“ Memlekette ihtikar ilediği için herkes mevad-i gıdayı tedarik edememiş ve bu suretle memleketin ahval-i sıhhiyesi bozulmuştur.

Mesela geçende beş yüz bin lira kefaleti nakdiye verebilerek kendisini tahliye ettiren İstanbul Mebus-ı sabıkı Karasu Efendiye harb zenginlerinin mevcudunu memleketin mevcudiyet-i örfiyesini tehlikeye düşürmüştür. “

Harik-i İanesi Ne Oluyor Bununda mı Mesulü Yok ?

Dünkü Vakit refikimiz şimdiye kadar İtibar-ı Milli Bankası harik-i ianesi olarak toplanan dört yüz elli bin liranın haber ve tazyik neticesinde alındığı (...?)

Dün pazar olduğundan bankanın kapalı bulunmasına mebni bu cebren derece-i ciheti hakkında malumat alamadık. Vaktin mevsuk olarak yazmasına nazaran doğru olması icap eden bu havadis isterse yanlış olsun. Harp senelerinden beri devam ederek kah dağılıp kah toplanan, fakat icraat namına yaptıklarının yekuni her halde safra bile balı olmayan, Harik-i komisyonları camilerde, medrese köşelerinde, hatta sokaklarda harap ve sefil olan harikzedeler, bu perişan olan vatandaşlarımıza bu para ile iki senedir hiçbir şey yapmaz mıydı ? Bunların bir kısmına olsun birer kolye, birer baraka inşa ettiremez miydi ? Fi'l-hakika eğer bu mesele bir emir vaka gidecek, Ba'dehu mı şimdiye kadar toplanan paralar da yanıp gidecek, Ba'dehu mı şimdiye kadar kaynayan ve mesulleri aranmayan meseleler arasına karışacak ? Eğer bu haber tahkik ederse bunun mesuliyetini millete karşı kim ödeyecek anlamak isteriz !

14 Temmuz Şenlikleri

Fransızların milli bayramına müsadif olan bugün sabahın saat sekizinde müttefikin Şark idareleri Baş kumandanı General Franşa Despere'nin evinde bir geçit-i resmi icra edilecektir.

Bu merasim için Taksim Talimhane meydanında mevaki-i mahsusa inşa edilmiş olup tekaüd bu peronların önünde, sağ cephesi Sorb Agop Ermeni hasta hanesi cihetine, sol cephesi Taksim cihetine müteveccihen olmak üzere akd-ı mevki edeceklerdir.

İlk safta sağdan başlayarak sırasıyla kıtata mensup olmayan zabitan ile kıtata kumanda edecek General ve üç müstemlekat alayı, muhtelif-i mevzikalar, bahriye silah-ı endazilere, bir istihkam bölüğü üç piyade alayı, Senegal silah-ı endazi taburu bulunacak, ikinci safha yine sağdan itibaren bir piyade ve bir Cezayir silah-ı endazi taburunun mitralyöz bölükleri 27 milimetrelik top cebel bataryasından bir grup, bir topçu alayı süvari kumandanı ve bir sipahi bölüğü ahz-ı mevki edecektir.

Bu münasebetle öğleden sonraya kadar tramvaylar işlemeyecek, köprü hiç açılıp kapanmayacak, Fransız ve düvel-i mütelif mensup mebanî ve mevakı bayraklarla tezyin edilecek ve gece Kız kulesinde ve Boğaziçi'nde elkab-ı nariye işgal edilecektir.

Fransa'da Zafer Bayramı

Paris 12 Temmuz (T.h.r) __ Zafer bayramı hakkındaki resmi program : 12 Temmuz akşamı fener alayı şanlı bir surette vefat edenlerin abideleri önünde bir ay ihtiram tevbet (...?)

14 Temmuzda Mösyö Povankare, Kalemensu, Beriyye ve bahriye efradından birer nefer bir Alsaslı ve bir Lorenli tarafından mezkurelere abidelere ikil-i vazı mütakaben önünde Mareşal Jufer, Mareşal Foş ve General Paten olduğu halde mükemmel bir tarzda tezyin edilmiş olan Şanelize caddesinde müttefikin ordularının resmi geçidi.

Heybeli - Büyükada Kablosu

Heybeli - Büyükada arasındaki kablonun 250 metrelik kısmı bir gemi tarafından koparılarak götürülmüş ve üç yüz metre kadarı da güzergaha umudlu bir vaziyette sürüklenilmiş olduğu yazılmıştı ahiran hatt-ı bahriyenin tamirine mübaşeret

edildiği ve kariben ameliyat-ı hıtam bularak muhaberata kafi-i el-sabık başlanması tabi olduğu istihbar kalınmıştır.

Darü'l-aceze Hakkında

Bilimum acizlere vekaleten darü'l-aceze Katolik rahibi efendiden aldığımız ve (...?) dört aydan beri Dar-ül mezkur müdüriyetinde bulunan Doktor Ferid Ahmet beyin, hüsn-i hizmet ve faaliyetinden mezaya-ı fevka'l-adesinden, bi'l-takrik-i cins ve mezhep bütün acize gösterdiği şefkat ve mülayemetden ve onların temin-i istirahatına kendi istirahatlerini feda ederek çalışmasından uzun uzadıya bahisle beyan-ı teşekkür edilmektedir.

Tayin ve Becayışlar

Becayış __ Lüleburgaz kaymakamı Esat Sezai ve Kumburgaz Kaymakamı Salih beyin becaayışları icra edilmiştir.

Tayin __ Edirne vilayeti mektupçuluğuna birinci sınıf maaşla Kabe kaymakam esbakı İhsan adlı, Ezine kaymakam esbakı Sakıp bey tayin edilmiş ve Kayseri merkez memuru Tevfik Efendi Sivas vilayeti Polis müdürlüğüne nakil edilmişlerdir.

Kafkasya'dan Getirilen Nadide Eşya

Esna-i harbde Kafkasya cephesinden getirilerek Harbiye Nezaretinde muhafaza edilmekte bulunan iki sandık gümüş (...?) ve kıymetdar pala, kılınç vesaire eşya-yı nadide dün bir memur-i mahsus-i vedasıyla Maliye Nezaretinde müsteşar Mihran Efendi hazır bulunduğu halde defter-i mahsusu mucibince cihet-i maliyeye tevdiğ kılınmıştır. _ Tercüman _

Davetler

Hürriyet ve İtilaf Fırkası Kadıköy Şubesinden

Bazı mesail-i müstecilenin müzakeresi için temmuzun on beşinci salı günü ba'de'l-zeval saat altı buçukta heyet-i umumiye aza-i keramın şubeye teşrifleri mütemnadır.

Hitan Cemiyeti ve Müsamere fevka'l-ade

Şehzade-yi Civanbaht Ziyaddin Efendi hazretlerinin taht-ı himaye necabanehlerinde ve Hürriyet ve İtilaf Fırkası Kadıköy şubesi idaresinde aid-i milliye

müsadif temmuzun yirmi üçüncü çarşamba günü ve gecesi Kadıköy’de Talimhane meydanında Mısırlıoğlu bahçesinde hanımlara ve beylere...

Evlatlarının hitanlarını arzu eden zevatın nihayet temmuzun on sekizinci cuma gününe kadar şube-i kitabetine müracaatla isimlerini kayıt ettirmeleri lazımdır. Fukara-yı (...?) hitanlızı mecanen icra olacağı gibi elbas-i itam ve tedavilerde şube tarafından deruhde edilmiştir.

Sosyalizm Nedir ?

İkinci Mebhas

Proleterya / Ailenin İhlali

Kadınların ve çocukların sanayide çalışması bugünkü aile teşkilini şiddetle sarsmakta ve yerine daha ala bir şekl-i ailevi ikame edilmektedir. Kadın sabahtan akşama kadar fabrikada çalıştıktan sonra, aile dahilindeki vazife-yi aliyesini elbet layıkıyla ifa ederiz. Akşam peder ve çocuklar eve geldikleri zaman ne taiş nede istirahatata müteallik-i esbakın hazır olmadığını görmekle mütealim olurlar. Ve ahali matbuhu denilen ve ameleye tahsis edilen ucuzca lokantalara giderek gıda nokta-i nazarından katiyen gayr-i kafi bir surette karinlerini doyururlar. Yahud pazardan bir az sebze alınarak, müşteriye pişirilerek yenir, kadın aile dahilindeki vazifesini vazife-yi ictimayesini ifa etmediği takdirde, ailenin mevcudu hakkındaki esbab azalmaya başlar. Amele hayatında sekiz yaşında bir çocuk evin terbiye ve şefkatinden mahrum kalırsa, yaşamak için bi’z-zat gidip çalışmaya mecbur kalırsa kendisini evine rabet eden esbabın mevcudiyet ve kuvvetinde ıstibaha düşmez mi ? On dört yaşındaki bir kız taiş ve telbis-i esbabını bi’z-zat tehiyye ve tedarike mecbur olursa hatta bir müstakil-i mesken tedarikinde mecbur kalırsa kendisini, yalnız istinadgahsız hiss etmekde ve müstakile hareket etmekde mazhar kalmaz mı? Bir valide ise kendi ve çocuklarının iâşe ve iskanı esbakının, reis-i aile tarafından temin edilmediğini ve aile uzviyyetinin idamesi sayı ve fedakar-ı zatisine mütevakkıf olduğunu görürse reis-i aileye karşı vaziyetinde, kendine müstakil farz etmez mi ? Hülâsa vaziyet-i iktisadiyeden mütevellid bütün bu esbab-ı ‘‘aile ‘‘ uzviyyetini sarsmakda, bıkmaktadır. Aile-i sanayi-i cesimenin tekamül ettiği, mıntikalarda ihlal etmek üzeredir tabi bunun bir netice-i müessifası vardır ki, o da aile teşkilinden günden güne ictimab edilmesi ve binaenaleyh tevlidatın azalmasıdır.

Son zamanlarda memleketimize de nüfuz ve hükümrana başlayan ‘‘ sermayedarlık ‘‘ devri, bu tesirati memleketimize de izhara başlamak üzeredir. Memleketimizde de ekseriye artık reis aileler bütün aile halkının esbab-ı iâşe ve elbisesini temin etmemekte ve bu yüzden o ailede çalışmaya mecbur olmaktadır. Bu hususu ayrı bir bendde izah edeceğiz.

Sosyalizme taaruz edenler sosyalizmin aile teşkilatını ilga etmek istediğini iddia etmektedirler. Bu katiyen doğru değildir. Zira : aileyi ilga etmek imkansızdır. Şu kadar varki sosyalizm, bugünkü aile teşkilatında bazı tadilat-ı muhike vücuda getirmek, aileyi yeni şekl-i cemiyete muvaffak bir şekil makbule ifra etmek ister, ve bundan daha tabi bir şey olamaz. Bugünkü aile teşkilatını büsbütün yeni bir cemiyete ikame etmek, tabiyen imkansızdır. Tabiyata mugayirdir. Yeni cemiyet, yeni ve kendi mahiyetinde muvaffak bir takım müessesat ihdas eder. İleride şekil müstakbel cemiyet bahsında sosyalizmi ikame etmek istediği ‘‘ aile ‘‘den bahs edeceğiz. ‘‘Sermayedar ‘‘lık vardı. Bugünkü aile teşkilatını, madde aldıkları, çocukları ailelerinden ayırdıkları gibi bugünde sermayedarlar, valideleri yavrularından ayırıyor, fabrikalara sevk ediyorlar. Bugün validelerin çocuklarını almalarını tahsil için birçok darü'l-acezeler tesis edilmiştir. İşte bugünkü cemiyet ‘‘ Sermayedar Cemiyeti ‘‘ maalesef aile teşkilatını yıkmaktadır.

4- Fahış

Sosyalizm ‘‘ Kadınlarada da İştiraki ‘‘ istermiş. Ba'dehu diğeri gibi büyük bir iftiradır. Sosyalistler bütün vesait-i istihsaliyeyi teşrin arzusundadırlar fakat kadını yalnız bir vasıtayı istihsal diye telki etmekden pek uzaktırlar, sosyalistler, sermayedarlık devrinde bu kadar sükut eden kadınlığı, mevki-i hakiki ve bülendine çıkarmak isterler ‘‘ Kadınların İştiraki ‘‘ esasına büsbütün muhalif olarak, kadınları bir alt zevk olmakdan kurtarmayı ve aile teşkilatı ‘‘ Aşk-ı Hakiki ‘‘ esasına istinad ettirmeyi düşünüyorlar. Ancak sosyalist bir cemiyetdedirki böyle bir aşkı hakikiye müstened olan bir aile hayatı inkişaf ederek ve payidar olacaktır.

Bugün ise ne görüyoruz ? Evinde kapanmış hayat ve vaziyet-i ictimaya hakkında bazı mübhem fikirlerle meşbu mukavemeti noksan bir kadın, mukavemeti o kadar noksanki, fabrikasında çalıştığı bir patrona : ‘‘ Verdiğin para iâşe ve iskanıma kafi gelmiyor. ‘‘ diyemiyor. Ve ölmek için fahişe soluk ediyor.

Bugün fabrikalarda kadınların fazlalaşması gündeliği tenkis, sefaleti ise tezyid ediyor, ve bi'l-intica kadınların esbab ve vesait-i maişatlarını bu fena sahada eramillerini mucib oluyor.

Fahiş, zenginler ile fakirler arasındaki ihtilaf kadar eskidir. Fakat evvelce fahişe soluk edenler, dilenciler ile hırsızlar arasında bir mevki-i ihraz ediyordu. Fahiş-i mezmum idi, fakat cemiyeti tehlikeye ilka etmiyordu. Bugün ise buna solun edenler yalnız birkaç sefil değil, (...?)

Ve bu ekseriyet günden güne takviyet buluyor. Fahiş artık ahlak-i umumiyenin sükutundan mütevellid bir fezahat değildir. Bu yanlış tenki tashih edilsin. Fahiş bugünkü cemiyetin tarz-ı teşkilinin icabetindendir. Cemiyet-i hazırada reis-i aliye, sa'y-i zatısıyla, ailesi efradını değil, kendini bile geçindiremiyor, binaenaleyh aza-yı aliye ve bi'l-hassada kadınlar, kızlarda, bi'z-zat çalışıp kazanmaya, yaşamaya mecburiyet hissediyorlar. Kazandıkları para, tayişlerine kafi gelmediği için fahişe süluk ediyorlar. Herkesde artık şu kanaat katıyen hasıl olsunki fahiş, cemiyet-i hazıralık esasetinden maduddur yalnız bu değil, diğer bütün fezayih, cinayet, hırsızlık, yalancılık vesaire vesaire bütün bunlar vaziyet-i iktisadiyeden cemiyet-i hazıranın bugünkü tarz-ı teşkilinden mütevellidir. Bu fezayihi kaldırmak istiyorsanız, cemiyet-i hazıranın bugünkü şeklini kaldırınız. Çare halası bundadır.

Divan-ı Harb Örfide

Remzi Efendinin Mahkemesi

Dün Divan-ı Harb Örfiba'de'l-zeval saat üçü on beş geçerek bi'l-ictima İstanbul Paket Gümrüğü muayyene müfettişlerinden Remzi Efendi hakkında müdde-i umumi muavini Sakıp beyin iddianamesini istima etmiştir.

İddianamede, Heyet-i tahkikiye kararnamesinde maznuni hakkında talep edilen (45)nci maddenin delaletiyle (56)ncı maddenin tatbiki (Ne adamdır) için hiçbir sebebi kanuni bulunmadığı ve hazır-ı bi'l-hakime bulunan maznunun İttihat ve Terakki Cemiyeti hafiyesiyle teşrin-i mesai ettiğine dair kanaati bahş-ı vicdan olacak bir güne delil ve imara mevcut olmadığı ve her ne kadar kendisinden mahkeme esnasında itiraf ettiği gibi İttihat ve Terakki Cemiyeti ile alakasını muhafaza ettiği anlaşılmakta ise de bunun yalnız bir intisab-ı zahireden ibaret olup kanunen müstelzim-i ceza-i efalden ad olunmayacağı tabi bulunduğu beyan ve muma-ileyhin bir itina karar verilmek suretiyle icab-ı medaletin ifası talep olundu.

Ba'dehu vekil-i müdafa Mithat beyin müdafası istima olunmak üzere mahkeme salı günü saat ikide taalluk edildi.

Giritli Necati Efendinin Mahkemesi

Ba'de'l-zeval saat dördte Divan-ı Harb Örfi tekrar ictima ile emniyet-i Dahiliyeyi ihlal maddesinden dolayı maznunen mevkuf bulunan kiraathanesi Giritli Necati Efendinin mahkemesine ibtidar ilemiştir. Makam-ı iddiada muavinlerden Sakıp bey bulunuyordu.

Heyet-i hakimenin salona duhulüne mütakıb-i maznunun hüviyet-i tahkik ve zabıt katıbi tarafından hakkındaki heyet-i tahkikiye kararnamesi kıraat olundu. Kararnamede emniyet Dahiliyeyi ihlal maddesinden dolayı maznun olan Necati Efendinin cemiyet fedaileriden olduğu ve Bab-ı ali vakasında hazır bulunduğu Doktor Nazım ve Bahaddin Şakir beylerle Trabzon havalisine giderek tehcir ve taktil ve nehb-ı garet-i efalini icra ilediği icra olunan tahkikat ile teyid ileğinde (45)nci maddenin delaletiyle (56)nci maddenin fıkra-yı saniyesi mucibince lüzum-ı muhakemesine karar verildiği beyan olunuyordu.

Bunun üzerine müdde-i umumi muavini Sakıp bey teşrih-i dava ile Necati Efendinin efal-i mezkure-yi ictisar-ı ifadet-i istintakiyesinde ve tahkikat-ı sağire ile de tahkik ileyeyeceğinden icra-i mahkemesine talep iledi.

Ba'dehu maznunen bir vekil-i müdafa tayin etmesi için mahkeme salı günü saat üçe taalluk olundu.

Son Haberler

Bahr-i muhit Üzerinde Tasfiyeler

Londra 12 (T.h.r) __ Britanya (R34) işaretli tayyaresi bu sabah takriben (00000)dan (700) mil mesafe de bulunuyordu.

Tayyare makinelerinden birinin tamamı bozulmuş olması neticesinde sürati azalmış olduğu halde doğrudan doğruya Büyük Britanya istikametinde tayeran etmektedir. Ahval-i havaiyenin gayr-i müsait olduğu ilave ediliyor.

Cihanın Kış Tedarikatı

Londra 12 (T.h.r) __ Her ne kadar cihanın kış tedarikatı kafi derecede temin erzak üzerine mevzu kontrol henüz ilga edilmemiş ise de temdid olunmuştur. ???

İdrak __ Biz doğrusu, birçok tercümeleri gibi Türkiye ajansının bu tercümesinden de bir şey anlamadık. Acaba manası ne ola ?

Kömür Fiyatında Terfi

Londra 11 (T.h.r) __ Kömür fiyatı ton başına altı şiling tezyid edilmiştir. Madenciler konferansı maden amelesinin yövmiyesini tezyid ve iş saatlerini tenkis etmiştir.

Karaköy'da Borsa Hanı Arsası Satılıktır

Şehremanetinden : Karaköy'deki köprübaşında kain olup üzerine muvakkat dükkanlar inşa kılınmış olan Borsa Hanı dükkanlarıyla beraber kırk toptan ve kırk iki kısma tefriken mevzi-i müzayedeye çıkarılmış ve bedeli hadd-i layıkını bulduğu takdirde ağustosun ikinci cumartesi ihale oluyor ve on gün sonrada ihale-i katiyesinin icrası mukerrer bulunmuş olduğundan talep olunan encümen-i emanetine ve muhasebeye ilemeleri.

Kadıköy'de Denizde Dolma Vası Arsa Parça Parça Satılıktır

Şehremanetinden : Kadıköy belediyesinde denizden imla ettirilmiş ve birçok parçalara ifraz edilmiş olan arsalar mevki-i müzayedeye vazı olunmuştur. Talep olanların şerait-i müzayedeyi anlamak ve parçaları harita üzerinde görmek üzere muhasebe emanete müracaatları ilan olunur.

3.21 26.SAYI

Birinci Sene – Numara : 26

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

15 Temmuz 1335-1919 (Salı) 16 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin / Ey inleyen insan seni nalan edenin bil (...?) / Kaşane-i ikbali perişan olacaktır. / Dünya yürüyor, hak yürüyor, hak yürüyor, hak (...?), hak birgün olup aleme sultan olacaktır.

Yeni Bir Suret-i Hal / Şark Meselesi Hakkında

Şimdiye kadar pek çok defalar mevzu-i münakaşa ve mübahase olduğu halde bir türlü kat'i bir suret hala iktiran etmeyen Şark meselesi, son zamanlarda ehemmiyet ve ihtirasla tetkik ve tahlil edilmekte...

Bizde bugün insaniyetin huzur ve saadetini düşünen mesleğimizin bu hususdaki telakkiyatını mümkün olduğu kadar ifadeye çalışacağız.

Yeni yeni vesileler icad etmiştir. Berlin kongresinin netice-i mesaisinde tahdis eden vaziyet, 1878'den evvel görülmeyen buhranlar husula getirmiş, " Sulh-i müsellah " esas-i menhusunu tevliid etmiştir. Bu vaziyeti yıkmak için 1912'de vuku bulan " Balkanlar İttifakı "nın ilk asrı ise, eski vaziyetin ne kadar şayan-ı temenni olduğunu daha ilk aylarında izhar etmiş ve " İkinci Balkan " muharebesiyle sebebiyet vermiş, ve bi'l-intica harb-i umuminin infilakına amili müessir olmuştur.

Hülasa şimdiye kadar Şark meselesinin halinde tatbik edilen usuller netice itibariyle fevka'l-ade-i meşum, fevka'l-ade-i muvaffakiyetsiz, fevka'l-ade-i insaniyetsiz olmuştur. Bu hususda cari olan bir prensiplere gelince artık tahkik etmişdirki, bunlar boş, küflü birer mefhumdan muhteris-i amelleri tatmin için istimal edilmiş birer oyuncakdan başka bir şey değildir, bidayetle dini bir mahiyetde iken bi'l-ahire milletlerin istikbali kisvesine birinin vesileler, evvela esbak-ı Rus siyasetinin, Ba'dehu diğer emperyalist ceryanların tahkikine alt olmuştur.

Şark meselesinin hiçbir safhasında iddia edilen Türk istidadından, gayrimüslim anasırı kurtarmak gayesi, mühim birer veli oynamamışdı. Hiçbir zaman, insanların esbab-ı refah ve saadetini temin-i gayesi temel edilememiştir. Bütün tasvirlerde yalnız emperyalist ceryanlar hakim olmuştur.

Balkanlarda uzun Türk hakimiyeti esnasında muhtelif milletler beraber ve birbiri içinde yaşaya yaşaya öyle bir hale gelmişlerdirki, bunların arasında bir hudut-ı milli çizmek daire-yi imkan haricindeydi. Bir mıntıkaya bir millet lehine muhtariyet veya istiklal verilmekle, o mıntıkada mütemekkin ve o nisbetde kesif diğer bir kitle beşerin esaret ve sefarete mahkum edilmiş ve bi'l-intica bu kitleye nail Hürriyet ve İstiklal olmak için çırpınmak hakkı verilmiş olurdu. Bu ise vaziyetin beka ve devamına külliyyen muhalifdi. Buna rağmen Türkiye'nin küçülmesini arz eden bazı muhteris-i emelleri tatmin için, şark meselesinin şu suretle haline devam edildi. Ve mühim miktarda Türklerle meskun olan kıtalar " Burası vaktiyle bilmem hangi devlete

mukarrer olmuştur. ‘’ Zehab ve iddiasıyla ana kıtadan ayrıldı. Şüphesiz, bu siyaset-i beşeriyete pek büyük mazarrat-i dai olmuştur. Çünkü bir taraftan galiler esaret altına giren kitleyi imhaya teşebbüs etmişler, diğer taraftan böyle bir akibetden kurtulmak isteyen esir kitleler, sabık-ı kardeşleri...

Bugün Eşya-yı Osmani’de de vaziyet böyledir. Uzun asırlardan beri burada mütemken milletler birçok mıntikalarda, beraberce, koyun koyuna yaşamışlardır. Bugün bu muhtelit mıntikalardaki kitleler arasında bir tefrik yapmak mümkün olmadığı gibi, iktisaden beraberine merbut bulunan muhtelif-i mıntikalarıda yeni diğerinden ayırmak faide-i umumiye-yi mucib olmakdan galeyana halidir. Binaenaleyh bugün birkaç muhteris fikir ve milli tatmin etmek için mazideki tecrübelerle mücerreb bir hale gelen bir tasfiyeyi tekrarlamak, (...?)

Artık hareket zümresine intikal eden bir takım boş , küflü sözlerle muhteris-i emellere bir şekli meşruiyet vermek zaman-ı mürur ve bu suretle meseleyi katiyen hal ve fasıl etmek imkanı ebediyen ekol etmiştir.

Artık bugün alem-i siyasetin en hakiki ve en ulvi prensibi insandır, insanın saadetidir. Bir tatmin-i emperyalist-i makam ve şahısların tahakküm ve istidadını temin uğrunda insanların huzur ve rahatını salib etmek, bunları mukatileye sevk-i devri artık tarihe intikal etmiştir.

Bugün Asya-yı Osmani de mütemken ve birbirine karışmış olan milletlerin menfaat-i müşterkeleri, yeni diğerinden ayrılmak hayal hanında koşmak ve bu suretle, Balkanlar tarih-i fecaini tekrar etmek değil, fakat beraberce aynı vahdet-i siyasiye ve iktisadiye dahilinde har-ı serbest bütün hukuk-i siyasiye malik ve inkişaf ve temeddünleri mümin bir tarzda bir federasyon halinde yaşamaktır.

‘’ Asya-yı Osmani ‘’ meselesini, insani, ahlaki ve adilane hal etmek. Ancak bu noktayı yalnız bu kıtada mütemken milletlerin refah ve saadetini temin-i gayesini kale almakla, Asya-yı Osmani milletleri için bir federasyon yapmakla mümkün olabilir.

Bu fikrimizi yarınki bendimizde daha ziyade teşrih ve izah etmeye çalışacağız.

Şuun

Sadrızam Paşa Bugün Geliyor

Dün yazımız vecihle Sadrazam Ferid Paşanın zir-i siyasetinde bulunan sulh heyet-i murahhasamızın bugün şehrimize müvaselet ileycekleri haberi teyid etmiştir. Tarık-i seyahatleri şimdiye kadar bir türlü anlaşılamayan Sadır-ı meşar'ül-aleyh ile refikası Köstenceden bir Fransız zırhlısına rakiben hareket etmişlerdir. Zırhlı bu sabah sekiz raddelerinde Dolmabahçe sahil saray-ı pişgahına müvaselet edecek ve Sadrazam Paşa sahile çökdükten sonra doğruca saraya azimet iliyecektir.

Cemil Paşa - Dahiliye Nezareti

Dünkü (Akşam) refikimiz Dahiliye Nezaretinin Şehreminii Cemil Paşaya teklif edildiğini ve teklif-i vakıan meşar'ül-aleyh tarafından kabul edilmediğini yazmış idi. Dahiliye nazır vekili Ethem beyin nezdinde icra ilediğimiz tahkikatda meşar'ül-aleyh böyle bir teklifden haberdar olmadıkları anlaşılmıştır.

Kadıköy Rıhtımı - Borsa Hanı Satılıyor mu ?

Şehreminii tarafından mevki-i müzayedeye konulan Kadıköy rıhtımı ile Galata'daki Borsa hanı arsasının satılmaması hususunun meclis-i vükelaca tekrar ilediği istihbar kılınmıştır.

Şehir Mezbahaları

Şehir dahilinde bulunan bilimüm mezbahaların lağvı ve zebhiyenin yalnız Selimiye ve Karaağaç'da icrası şehremanetince tekrar etmiştir. Cihet-i askeriye aid bulunan mezkur mezbahalar harbiye Nezaretince emanete devir olunacaktır. Bunlardan Selimiye mezbahası dün bi'z-zat Şehreminii de hazır olduğu halde emanete devir ve teslim olunmuştur. Buralarda bazı tadilat ve inşaat yapılacak ve birer laboratuvar tesis olunacaktır.

Şura-yı devlet

Şura-yı devlet heyet-i umumiyesi dün ictima ederek ashab-ı masalihe aid bazı evrakın tetkikatıyla iştigal ilemiştir.

İsticvab

Dün Divan-ı Harb Örfiheyet-i tahkikiyesince İttihad ve Terakki Adapazarı murahhas-ı mesulü Hamid bey isticvab edilmiştir.

Yeni Hapishane Nerede Yapılacak

Hapishanelerin şehir haricinde inşası Dahiliye Nezaretince tekrar etmesi üzerine Sur haricinde Veli Efendi çayırında evkaf Nezaretine aid olan ve yüz elli dönüm mikdarında bulunan arsanın mübayası muvaffak görülmüştür. Evkaf Nezaretine mezkur arsayı bedeli mukabilinde Dahiliye Nezaretine ferağ edilmesini kabul etmiş olduğundan ferağ ü devr-i muamelesinin itmamını müteakıb-i inşaata başlanacaktır. İnşaata muktezi bütün levazım Balat'da Ba'dehu mevcut ve müddehir bulunmakdadır.

Evvelce hapishane plan ve projeleri ihzar edilmiş olduğundan bunlardan istifade edilecektir. Şimdilik iki pavyon inşasına başlayacaktır. Pavyonlar otuz kişi isitğab edecek derecede ikişer koğuşlu olacak ve tamamıyla Belçika ve Fransız hapishanelerine müşabih olacak ve evsafı şerait-i faniye-yi sıhhiyeye (...?) haiz bulunacaktır. İnşaatda mahbusun istihdam edilmek, suretiyle ameleden istifade edecektir.

Daire-yi Sadaretinde Maaş Zamları

Lağv-ı idare-i seniyeeye iktiran eden sadaret istatistik-i kalemi maaşatında kalan iki yüz yirmi lirayı mütecaviz-i meblağın diğer aklam-ı efendilerine tevziye-yi sadaretçe tekrar etmiş ise de tevzi-yi memur olan zevatın mebla-i mezkuri yalnız müdiran ile odacılara müdürlere biner ve odacılara otuzar kuruş olmak üzere tevzi ettikleri sadaret kaymakamı ve Şeyhü'l-islam Sabri Efendi tarafından nazar-ı dikkate alınarak bu tevziatın iptali ile diğer efendilerinde bundan müstefid edilmeleri emir olunmuştur.

Telgraflara Kim Müdahale Ediyor ?

Malum olduğu üzere posta ve telgraf müdüriyeti taşra merkezlerine icra ettiği bir tamimde şurada burada teşkil eden kuva-yı müttefike rusasının muhaberatına tavassut edilmesini mani etmişti. Taşra telgrafhanelerine vaka olan bazı müdahalat, ahiran-ı posta ve telgraf müdüriyetinde şu ikinci tamimde bulunmasına lüzum göstermiştir.

“ Telgraf ve posta umuruna müdahaleye hakları olmayan bazı kimselerin mala yani tehdit ve emirlerine ehemmiyet vermeyerek müdüriyet-i umumiye tarafından ittihaz olunan kararın hurafiyen icrası ile mükellef bulundukları ve bu hususda zerre kadar müsamaha şayan-ı kabul olmayacağı bu kere posta ve telgraf ve telefon müdüriyet-i umumiyesinde bilimum, merakize tebliğ edilmiştir. “

Grevler Münasebetiyle

Hakkımızı İsterken Kuvvetimize Emin Olalım

Birkaç vakitden beri memleketimizden işçi ve amele sınıfı arasında teyakkuza ve intibaha delalet edecek vakaya memnuniyetle şahit oluyoruz. Umum-i bankalar müstahdeminin grevi, hamallar arasında baş gösteren bazı hareket ve nihayet Şirket-i hayriye memurun ve müstahdeminin mutalebatı gibi, kahr-ı sermayenin cebruti önünde başlarını eğmeye vücudlarını ve ruhlarını yıpratmaya, birkaç kişinin nameşru-yi giysilerini doldurmak için kuvvet ve kabiliyet-i hayatiyelerini imha ilemeye mahkum olan biçare işçiler ve ameleler için insani bir hak maaş istemek, insanca yaşamak istemek ve icap ederse bunun için meşru ve makul kaffe-yi vesaite tevessül ilemekden daha mukaddes hiçbir şey tasvir edemeyiz. Muaznet-i ictimaiye-i mesailde her türlü kudret ve satveti kendi tarafında Cuma-i muvaffak olan sermayeye karşı sa'yinden başka vasıta-yı hayatı olmayan proleterlerin istimal ileycekleri yegane kuvvet hiç şüphesizki terk-i işgalledir. Terk-i işgaller sayesindeki patronun esir ve eciri ad edilen amelede oldu ala-icab kuvvet-i sa'yini istediği gibi tasrifde muhtar olduğunu ve kendi meşru-yi arzuları tatmin kılınmazsa efendilerini bu kuvvetden mahrum bırakmak hürriyetine malik bulunduğunu isbat eder. Onun içindirki grevler sermaye sa'y-i mücadelesinin en mühim tezahürlerinden birisini teşkil iler, lakin iki tarafı keskin bir kamaya benzeyen bu silahı kendilerine karşı müteddi ve mütecaviz kılınmaksızın kollarabilmek için pek büyük bir ihtiyat ve basiretle hareket icap eder. Şimdiye kadar birçok defalar bahs ettiğiniz ve bundan böyle de bahs edeceğimiz vecihle bu tatil-i eşgal hareketlerinin amele-yi mübalatın kabulüyle neticelenmesi ancak bir memleket işçisinin birbiriyle pek sıkı bir suretde teşrin-i mesai ilemeleriyle kabıldır. Amele kitlesi müttehid ve mütecanis bir kaya gibi metin olmalıdırki ufak bir sadme ile yıkılmayan, işte gözümüzün önünde şehrimiz bankalar memurunun (...?)

- 1) Bu hareketin müntic-i muvaffakiyet olub olmayacağı
- 2) Muhitde bırakacağı tesirat
- 3) Şerait-i umumiye-yi hazıranın böyle bir hareketi ne yolda telkiye müsaid olduğu...

Yukarıda zikir ilediğimiz esaslar ihzar edilmeksizin ve bu nukat-ı nazar için mucib-i felaket olur. Tatil-i eşgalde nevi ama bir harb iktisadi demektir ve harbdan

zaferle çıkmak için pek çok senelerden beri buna hazırlanmak her ihtimale karşı hidayetli bulunmak elzemdir.

Bir Evkaf Bankası

Yakında Milli İktisad Bankasının sermayesi tezyid edilerek Evkaf bankası namı altında icra-i muamele edeceği müstahberdir.

Bu Seneki Aşar

İstihbaratımıza nazaran vilayetlerde malzemeler bu sene aşar-ı ihale suretiyle olmamak da ısrar ediyorlar. Ve buna sebep olarak da vesait-i nakliye icraatının çokluğu ve bi'l-ahire buğday piyasasının çokça düşeceği ihtimalini gösteriyorlar. Bunun için halk bu senede geçen üç senede verdiği vasıtasını aşar olarak verecektir.

Ekseriyeti Nasıl Kazanmak İstiyorlar ?

Şehrimizde Rum nüfusunun ekseriyet kazanması için taşradaki Rumların nakl-i mekan etmeksizin Tezkire-yi osmaniyelerini buraya göndererek mahlasa kayıd oldukları hükümetçe haber alınarak tütün etmemiş olanların mahalle kayıdlarının mugayir-i kanun olacağı nüfus müdüriyetine tebliğ edilmiş ve nüfus müdüriyetince bu babda teşebbüs-ı lazımda bulunulmuştur.

Trabzon Cebhaneliği

Trabzon'da her nasılsa cebhaneliğin işial ilediği ve işialin derece-yi tahribatı hakkında henüz tafsilat verdiği etmediği müstahberdir.

(Şuunun mabadı ve sulh haberleri ikinci sahifede)

Ajans Telgrafları Tam Gelmedi

Dün teşevvüşat-ı havaiye dolayısıyla bütün telgrafları almak kabul olmamıştır. (T.h.r)

Hamallar Arasında

Meselenin İç Yüzü - Hisar İskelesi Hamalları Ne İstiyor ? - Hükümet ve Emanetimizin Vaziyeti - Bugünkü İntihabat

Birkaç günden beri gazetelerimizin Hisar iskelesi hamalları arasında bazı hareket-ı meşhud olduğunu heyet-i idarelerinin değiştirildiğini, içlerinden bazılarının

taht-ı tevkife aldığını yazıyorlardı. Herkesden ve her şeyden evvel gazetemizi alakadar eden bu mesele ile daha bir buçuk ay evvel biz meşgul olduğumuz için lazım gelen tahkikatı yaptık. Tahkikatımıza nazaran vaka doğrudan doğruya hamalların hakk-ı intihab ve hürriyetini tecavüz ve kaybolmasından neşat ilemiştir.

Salih Kahya Kimdir ?

Hamallar Salih isminde bir kahyaları vardırki bu adam İttihadçıların delaletiyle geçmiş olduğu bu mevki uzun senelerden beri muhafaza ilemiştir. Hamallara karşı ne suretle hareket etmiş olduğunu anlatmak için merkumun bir müddet zarfında Çamlıca'da, Ayastefanos'da köşklere, çiftliğe, Florya'da köşk ve gazinoya, Fındıklıda evlere vesaireye sahip olduğunu ve hamallardan bir ekseriyet-i azimenin bunun icraat-i müstabdanesinden müşteki bulunduğunu yazmak kifayet eder. Bu adam kudret ve azimetini her istediğini hamalı nafi ve takib ettirecek bir dereceye varırmış ve hatta harb senelerinden eski kisedar olan Rüstem Ağayı bi'l-sebep nafi ettirmişdi. Bu Rüstem Ağanın hayat ve mematinden henüz bir haber yoktur.

İdameyi talib, mütena-i mevkilere kendi tarafdarlarını tayin ile mümkün olacağı cihetle Salih Ağa da Hisar iskelesi hamalları kisedarlığını Derviş Ağa isminde bir mütemeddini getirmiş ve bunun muavenetiyle istediği şekilde harekate başlamıştır.

Mesele Nasıl Başlıyor

Derviş ve Salih Ağaların hareket-ı keyfiyesini razı olmak ve kendilerine birer oyuncak hale getirmek istemeyen hamallar geçenlerde bi'l-ictima Derviş Ağayı kisedarlığından azil ederek yerine Kasım Ağa isminde mutemedlerini intihab ederler lakin kendi adamının bu suretle elinden çıkmasına bir türlü razı olamayan Salih Kahya birkaç gün mukaddem locadan istihsal ilediği bir karar ile mütheb Kasım Ağayı azile ve kisedarlığa vaziyet etmek üzere Derviş Ağayı tekrar Hisar iskelesine gönderir. Bunun üzerine hamallar artık mukadderatlarının şunun bunun elinde bazıca olmasına tahammül edemeyeceklerini vaka getirilen su-i isti'malatın aşırı bir dereceyi bulduğunu ve binaenaleyh kendilerine yine kendi taraflarından münteheb-i adamlarla idare ileyceklerini ve bunun aksi hususda yani Derviş Ağanın tayininde ısrar edilirse terk-i işgal edeceklerini beyan ve sözlerinide icra ederler.

Tefrisat ve Tahrikat

Bunu namı alusiyle ittihaz eden Salih Kahya ve refikası derhal, hamalları greve tahrik ve teşvik ediyorlar diyerek Kasım Ağayı ve diğer üç dört refikini tevkif ettirip Divan-ı Harbe sevk ettirirler. Ve Kasım Ağanın azlinded bir sebebi meşru göstermek için ticaretin kisedarlıkda Kasım Ağanın değil belki Derviş Ağanın kalması zamanında polis müdüriyetine bir istida verdiklerini bazı gazetelere yazdırırlar. Halbuki bizim tahkikatımız bunun tamamen aksini göstermektedir, tüccarın bi'l-aks Kasım Ağanın veznedarlıkda (...?) iltimas ilemişlerdir.

İşin Asıl Garibi :

İşin asıl garibi Londra'da su-i isti'malat var diye şehremaneti tarafından loncanın tebdili tekrar ettiği ve azli keyfiyet-i merkum Salih Ağaya da bildirildiği halde ağa ilanı mühür-i resmiye vermemek de ısrar etmekde ve bütün bu ceryan-ı hadisede de katib-i mesullerin muavini istinad ilemekde imiş.

Mevkufun Ne Oldu ?

Söylediğimiz vecihle greve müşevvik diyerek tevkif edilen hamallar muhafızlığa sevk edilmişler ise de muhafızlıkça icra edilen tahkikat neticesinde meselenin hiçbir ehemmiyeti olmayarak sarf-i tenviratdan ibaret olduğu ve iddia edilen şeylerinde bir mahkeme-i iddiaya da rivayet davası lazım geleceği beyanıyla evvelki gün polis müdüriyetine gönderilmiştir. Son dakikada ve vuku bulan istihbaratımıza nazaran merkumun dün tahliye edilmişlerdir. Bir takım entrikalara firifte olmayarak hak ve hakikat-i adilane meydana çıkarmaya çalışan muhafızlığın bu hususdaki hıdameti her türlü takdirat ve teşekkürata layıktır.

Düşündüklerimiz

Biz öteden beri zavallı hamalların başlarına tesliyet edilmiş olan bu mütaliblerin refa-i avaz şikayet ediyor. Bu asırda ve bu devirde hiç kimse fuzuli bir suretde ve cebren bir diğerinin hakk-ı meble temin-i servet edemez kendilerini idare edecek zevatı intihab etmek ve intihabata haberi bir müdahale vuku geldiği takdirde bunu her vasıta ile ve hatta icap ederse grevlerle red ve refa ilemek amelenin, hamalın en sarıh, en gayr-i kabıl-i itiraz bir hakk-ı mukaddesidir. Bu hakkı istimal edildiğinden dolayı hiç kimse ne hapis ne de tevkif olunur. Burada hükümetin ve emanetin vazifesi bir takım müntefiz-i tesiratına kapılarak keyf-i hareketda bulunmak değil ariz ve amik-i tetkikat ile mağdur ve mazlum olan amelenin hukukunu siyanet ilemekdir.

Ondan sonra evvel ve ahır söylediğimiz vecihle biz bu katib-i mesuller meselesinden bir şey anlamıyoruz. Bu katibi mesuller kendilerine emanetin intihab ilemekde bulunmasına nazaran acaba bir maaş ile muvazzaf mıdır, posta onlarda biçare hamalın sırtından mı temini servet ediyorlar ? Eğer böyle ise bunların vazifesi nedir ? Rüesa ile teşrin hareket ilemeleri tabi olan bu katib-i mesullerden amele ve esnaf ne faide ve hizmet-i temin eder ? Sonra emanetin resmen azil ilediği bu adam nasıl ölüyordu olan mahir-i resmiyi vermemekte tereddüd ediyor. Bu hükümete karşı bir serkeşlik değil midir ? Bu hususatı biz mukamat-ı aidesinin kemal-i ehemmiyetle nazar-ı dikkatine vazı eder.

Bugün İntihab Yapılıyor

Aldığımız son haberlere nazaran bugün hamalların heyet-i idare intihabatı yapılacaktır. Hamallar bu intihabatın kendilerinin en büyük ve en sarıh bir hakkı olduğunu ve buna hiç kimsenin taaruz ve tecavüz etmeye salâhiyetdar bulunduğunu temel ederek ve bir hatanın kendilerini yine uzun müddet tahakküm altında bulunduracağını düşünerek ona göre reylerini kemal-i serbesti ile vermelidirler.

Mahkumlar Hakkındaki İrade-i Saniye

Hükümet-i Osmaniye'nin şekl-i kanuniyesini vücuda getiren kuva-yı salise fevkinde dördüncü bir kuva-yı tehdidiye vücuda getirilmek suretiyle tayin edilmiş ve İttihat ve Terakki şahs-i manevisini temsil eden Meclis-i Umumi azasından esbak Sadrazam Talat Paşa ile esbak-ı harbiye nazır-ı salık-i askeriyeden matrudi Enver ve esbak Bahriye Nazırı keza'lık salık-i askeriyeden matrudi Cemil ve Maarif Nazır-ı esbakı Doktor Nazım Efendilerin tafsilatı 6 Şevval 1328 ve Temmuz 1335 tarih ve 4 numaralı mazbatada muharrir olduğu üzere azam-i cürumlarından dolayı mülkiye ceza kanunnamesinin kırk beşinci maddesinin birinci fıkrası delaletiyle kanun-i mezkurun elli beşinci maddesinin fıkra-yı ahiresine tevkifen idamlarına ve fera'n-ı zimmedi hal-i esbak-ı bahriye nazırı Cavid ve esbak ticaret ve ziraat nazırı Mustafa Şeref beylerin mezkur kırk beşinci maddenin fıkra-ı seniyesi delaletiyle elli beşinci maddesinin fıkra-yı ahiresine tevkifen on beşer sene müddetle küreğe konulmalarına ve hukuk-ı imedeniyeden bi'l-sakat emval-i mehzuzelerinin usulü dairesinde idare ettirilmesine ve meclis-i ayan reis-i sabıkı Rafet ve esbak posta ve telgraf nazırı Haşim beylerin bir üstleriyle işbu bir üst kararının umur-ı memurlarına aid hususatdan dolayı ileride Divan-ı aliyede icra-i muhakemelerine mani teşkil edememesine dair Der-sa'adet'deki

Divan-ı Harb örfiden Rıfat ve Haşim beyler hakkında ve Cihan ve diğerleri gıyaben verilen karar, kararıyla ele geçtiklerinde tekrar muhakeme edilmek üzere tasdik ve esbak Şeyhü'l-islam Musa Kazım Efendinin salifü'z-zıkr kırk beşinci maddenin fıkra-ı saniyesi delaletiyle elli beşinci maddenin fıkra-yı ahiresine tevfikeyn Mezkur Divan-ı Harbçe ve cihan-ı mahkum olduğu on beş sene kürek cezası muma-ileyhin mukerreran makam-ı meşihat-ı islamiyeyi ihraz ilemekle beraber meslek-i alemiyede bir mevki-i mahsus haiz bulunmuş olmasına inzimam eden şeyhuhat ve mutavelliyetine binaen ve kanun-i esasinin yedinci maddesiyle müeyyid-i hukuka istinaden nafi-i muvakkata tahvil edilmiştir.

Mütekaidin ve İtamın Ekmek Zamları

Mütekaidinden ve itamın eramilden diğer memurun gibi vevki pek ceza-i mikdarda olursa olsun maaşı olanların mahallelerinde verilmek de olan ve tike ekmekleri temmuz bidayetinden itibaren gelmişti.

Hükümet bu kısma verilecek ekmek zamiyatına esas olmak üzere maaş sahiblerinin mahalleleri heyet-i ihtiyariyelerine ve işe mntikalarına tasdik ettirdikleri alem ve haberleri dünden itibaren tetkik etmektedir.

Alem ve haberler mündericatına göre, hükümet hazinesinden başka bir yerden varidatı olmayanlar bu zamiyatdan istifade edebileceklerdir.

Mağdurun-i Siyasiye-yi Muavenet

Mağdurun-i Siyasiyeye her türlü muavenetlerde bulunmak üzere Şura-yı devlet reisi Sanimi Celal beyefendinin taht-ı riyasetinde memleketin maruf tüccarlarından mürekkeb bir heyet teşekkül ilediği ve bu heyete Milli kantariye ve ekmekçiler şirketleri memurlarının reba-i maaşlarını tebri iledikleri müstahberdir. Diğer müessesat-ı tecrübe memurları ile erbab Hayri bu vazife hamiyet ve insaniyete davet ilemek üzere mezkuri şirketler tarafından bir beyanname neşir edilmiştir. Bugün kesret-i mündericatımıza binaen derc edemediğimiz bu beyannameyide yazacağız.

Kadınları Çalışdırma Derneği

Kadınları Çalıştırma Derneğine son hadis olan bazı idari haller neticesinde Harbiye Nezareti tarafında vaziyet edileceği söylenmekde idiye de, Harbiye Nezaretince böyle bir teşebbüsün varid olmadığı müstahberdir.

Piyasa Ne Halde ?

Piyasada Amerika unu olmadığı gibi duj-harman ve arpa ununa da alıcı yoktur. Buğday fiyatı, mevsimin sonu gelmesi ve nakliyatın gasb-ı müşkilat etmesi hesabıyla fırlamamaktadır. Aynı zamanda haricden yani Amerikan mal gelmemektedir.

Arpa içinde alıcı yoktur. Nohud, fasulye, bakla ve bulgur piyasada mevcud değildir. Susamda aranmakta ise de piyasada yoktur.

Şekere gelince son hafta zarfında yurt-i sefidde ve cevadan birkaç vapur mal geldiği gibi Pireve İskenderiyedende ufak mukayesede mal vürud etmiştir. Bundan dolayı fiyatlar düşmüş ve Avrupa'da teslim edilmek şartıyla tonu 78 liraya etmiştir. Ancak Avrupa ve Amerika'da şeker fiyatları gittikçe terrefu etmektedir. Bura fiyatları arasındaki fark tenakis etmektedir.

İcraat-ı imtiasına gelince burada son günlerde fevka'l-ade bir yükseklik meşhuddur. Bayagiller son on gün zarfında (22)den (15)e ve tiftikler (70)den (88)e fırlamıştır. Talep pek çoktur. Tütün de keza fırlamaktadır.

Reşid Ağa Hakkında

Gümrük hamalları kahyası Reşid Ağa hakkında gazetemizde evvelce bazı şeyler yazmış ve bu hususda tahkikat yapmakla meşgul bulunduğumuzu bildirmişdik. Bu tahkikatımız ahiran hıtam bulmuş ve Reşid Ağa hakkında vaka olan ihbaratın bir usul ve esas olduğu anlaşılmıştır.

Üsküdar Araba Tarifesi

Üsküdar araba tarifesi ikmal edilmiş olup birkaç güne kadar mevki-i tatbika konacaktır.

Şirket Vapurları

Şirket-i hayriye her gün yolcularına bir türlü azilin yapmakdan hoşlanıyor. Gün geçdikçe insan şirketin çocuklaştığını zan ediyor. Dün yine şirket önleyen, Üsküdar halkına fena bir oyun yapmaya karar verir, on ikiyi elli geçe Üsküdar'dan hareket etmesi lazım gelen vapur, ancak ikiden sonra iskeleye gelir ve bi'l-tabii geçte hareket eder. Bu yüzden işi olanlardan pek çokları sandallarla İstanbul'a geçmek mecburiyetinde kalmışlardır.

Şirketin ara sıra tekrar etmekde olan bu fena şakalarını bir nihayet vereceğini artık zan ederiz.

Davetler

Hürriyet ve İtilaf Fatih Şubesinden :

Şubemize aid bazı hususatin müzakeresi zamanında mah-i hal-i ruminin on altıncı çarşamba günü yani perşembe gecesi bi'l-cümle mensubunun şubemize teşrifleri rica olunur.

Sosyalizm Nedir ?

İkinci Mebhas

Proleterya

İşsizlik ve (Sanayi Ordusunun İhtiyat-ı Efradı)

Görmüştük ki çocuk ve kadınların sanayide istihdam edilmeleri, gündeliği tenkis etmek için sermayedarların elinde pek kuvvetli ve emin bir çare olmuştur.

Aynı zamanda bunun kadar müessir bir vasıta daha vardır : O da sanayi alemine uzak ve medeniyetçe geri kalmış kıtaların ahalisini, mutiyi kanaatkar, ihtiyacatı az halkına dönmekdedir. Sanayi-i cesimenin ve makineciliğin tekamül ve tevessü, ameleler için evvelce lüzum görülen maharet ve kuvvet hasletlerinin ehemmiyetini izale ve mahir bir ameleyi derhal ve ani bir surette maharetsiz bir amele ile tebdil etmek imkanını temin etmiştir.

Vesait-i nakliyyede, sanayi-i cesime ile mütenasaben terakki ettiği için, sanayi-i cesimenin lüzum gösterecek kilitli ameleyi kıtat-ı baideyi kali miktarda nakil etmek, imkan dahilinde girmiştir. Binaenaleyh Avrupalılar bu kıtata top, tüfenk müskirat hatta frengi idhal ettikleri gibi bilmukabile buranın ahaliside Avrupa darü'l-sanayilerine hücum ediyor. Ve kuva-yı sa'yilerini takdim ediyorlar. Bugün Avrupa darü'l-sanayilerinde, madenleride, Çinli, Hindli, Madagaskarlı zenginlerle Sibiryalı, Suriyeli vesaire yabancı insanlara tesadüf edilmektedir.

Bu ecnebi ameleler vesait-i amel ve istihsallerinden tecrit edilmiş, orta halli, köylü, hatta belki de bir az zengin kimselerdir ki Avrupa sermayedarlarının rekabeti karşısında üzülmüş, mahvolmuşlardır.

Köylülerin vesait-i hayatiyelerinden tecriti böyle uzak menatik-i ahalisinin memleket darü'l-sanayilerine kabulü, çocuk ve kadın amelelerinin teksiri, çoraklık ve acemilik devrinin azalması gibi avamel, bir taraftan fabrikaların arz-ı iftihar eden

insanların mikdarını müthiş bir nisbetde teksir diğer taraftan makinecilikde günden güne meşhud olan tekamülü dolayısıyla insanın kuva-yı istihsaliyesini tezyid etmiştir. Nihayet saat mesailerini temdid ve kuva-yı sa'yide teksif edilmiştir. Evet makinecilik, çalışmaya amade olan kuva-yı sa'y-i mikdarını tezyid eder. Zira herhangi bir parça sa'y-i kuvveti tasarruf eder. Böyle olmasa hiçbir işe yaramaz, her şeye sanayide böyle fazlalaşan ve binaenaleyh kendilerine lüzum kalmayan amele mikdarı bugün pek çoktur.

19uncu asrın aşarı evvelinde zuhur eden birçok asiyanların esbabı, makineciliğin sokaklara döndüğü amellerin açlık ve sefaletidir.

Artık işsizlik __ (İşsizlik / Chomge) devir hazrın gayr-i mufarik bir hasası olmuştur. Bu devrin en iyi bir kısmında ve ticaretin fevka'l-ade kesb-i vesait ettiği bir hangamında bile mevcud bütün ameleye iş bulmak imkan haricine çıkmıştı. Artık bugün Avrupa'da sanayi için bir ihtiyat amele ordusu vücuda gelmiştir. Bu ordu sermayedarların lütuf ve itfatına müftekir bulunuyor.

Sermayedarlar bu orduya hiç ehemmiyet vermezler fakat bu ordu sermayedarların elinde çalışanları tehdit etmek, onların icraatlarını tenzil etmek için pek kuvvetli bir silahtır.

Fakat işsizlik nedir ? Bunun manası ne demektir ? İşsizlik, ameleler için yalnız sefalet, esaret değil. Fakat bütün amele sınıfı için emniyetsizlik atiden ümitsizliktir. Çünkü bugün olmayacak kadar yemek için ölecek derecede çalışan bir amelenin yarını maalesef emin değildir.

Edvar-ı sabıkada, usul-i istihsal ne kadar mezmum , ne kadar medhul olursa olsun, ameleye mevcudiyetini temin ederdi. Esir hayatının, hiç olmazsa idame edileceğinden emin idi. Yalnız efendisinin mahvı onu aç bırakabilirdi. Halbuki bugünde bir amele ailesinin, çocuklarının her an açlığa mağruz kalması tehlikesiyle çırpınıyor.

Bugün işsizliğin tevellüd ettiği sefalet mukaddema olduğu gibi müstesna ve fevkalede bir vakanın mahsulü değildir. bi'l-aks vaka-ı adiyedendir.

Sanayi-i sugra devrinde bir işçinin varidat-ı sa'y ile münasipdi. Ne kadar fazla çalışırsa, o kadar fazla kazanırdı. Tembellik ise onu helak ederdi. Bugün işler bir aksidir. Bir amele ne kadar fazla ve ne kadar çok zaman çalışırsa, o nisbetde işsizliğe mağruzdur. şayan-ı dikkatdirki : Amele kendi işi ile işinden mahrum kalıyor. Daha

birçok prensipler varki kamilen tebdil etmiştir. Binaenaleyh bir amele : Çalışan kazanır demekden daha hain bir şeyi tasvir edilemez. Çünkü bu devirde artık her çalışan, her çalışmak isteyen kazanıyor, yaşayamıyor.

Artık bu emniyetsizlik, atiden ümitsizlik gayr-i kabıl-i tahammül bir mahiyet ediyor. Efkar-ı umumiye-yi tedhiş ediyor. Sefalet-i tezyid ahlak-ı umumiye-yi efsad, memleketde fezeyih-i kabayih-i cinayeti tezaif ediyor...

Memleketimizde de buna şahid oluyoruz. Bir iş tutmak için vesait-i maddiye-yi yani sermayeye malik olmayan birçok zavallılar, işsiz güçsüz dolaşıp deviriyor, serserilik ediyorlar. Son zamanlarda tezayüd eden vukuat-ı zabite, vaziyet-i iktisadiyenin bugünkü sükutundan, fecaitinden mütevelliddir. İşsizlik, sefalet, aile teşkilatının ihlali, fahişin tezayüdü, saat-i mesainin fazlalaşması ahlak-ı umumiyenin şiddetle sükutu, sıhhat-ı umumiyenin muhtel olarak ve fiyatın artması ve tevellüdatın azalması... İşte bugünkü ‘‘ Sermaye ‘‘ saltanatının neticeleri.

Sulhün Ferdasında

Wilson Amerika Ayanında Mühim Beyanat

Washington 13 (T.h.r) __ Cemahir-i müttehida reis-i cumhurlarından birinin bi’z-zat Meclis-i ayana bir ay tasdik bir muahedename tevdiğ etmesi ve bunun Meclis-i aliyyede alinen müzakere edilmesi ilk defa vaka olmuştur.

Reis-i cumhur nutkunda, muahede-i sulhiyenin 14 nokta-i nazarına umumiyetle muvaffak ettiğine, fakat bunun İttihad-ı Akvam olmadıkça bir kağıt parçasından başka bir şey olmayacağına kani bulunduğunu beyan ile demiştir ki : ‘‘ Amerika ticaret halinde kalmamalıdır. Cemahir-i müttehida kendisine teklif edilen ahlak-i rehberlik vazifesini beşeriyetin derin bir inkisar heyetine bais olmaksızın red edemez. Avrupa, Cemahir-i müttehida ’nin sulh konferansına iştirakini tehalikle karşılamıştır. Çünkü bu iştirakın faideli olduğunu biliyorlardı.

Mütakaben Mösyö Wilson Cemiyet-i Akvam’ın yeni tesis edecek nizam ve intizamın esas olmak itibariyle elzem bulunduğunu ityan iledikten sonra ilave demiştir ki : ‘‘ Harbin neticelenmesiyle Cemahir-i müttehida düşman memleketlerle hal-i ticarete bulunacak mıdır. Bir Devlet-i muazzama olarak kalacağımız şüphesizdir. Fakat bize teklif edilen vazifenin ve bütün cihanın bize karşı izhar ettiği emniyet ve itimadın kabulü lazım gelip gelmediğini bilmek icap eder.

Almanya ile akd edilen muahede gerek doğrudan doğruya ve gerek dolayısıyla bütün milletleri alakadar etmek için bunların haline imkan hasıl olmayacaktı.

Mezkur muahede bizim ve diğer murahhasların arzu ettikleri gibi olmamıştır. Fakat ictinab-ı mahal olan bu gibi ihtilafat-ı esastan hiçbirini ihlal etmemektedir.

Konferans beyne'l-milel-i vakayı nazar-ı itibara olmak şartıyla tamamen on dört nokta-i nazara tevfiği hareket etmektedir. ‘‘

Muahedenin Tasdiki Kabul Edildi

Paris 14 (A.a) __ Sulh konferansı reisi Mösyö Kalemensu (Fon Lersenar) a bir mektup göndererek sulh muahedesinin tasdikinin şayan-ı kabul ve kafi olduğunu beyan etmiştir.

Çekoslovakya'nın Programı

Prag 13 (T.h.r) __ Çekoslovakya reis-i nuzzarı Meclis-i milliyede program hakkında izahatta bulunduğu sırada yeni hükümetin teşkiline muavenet etmek faaliyetinden dolayı teşekkür ettikten sonra demiştir ki :

‘‘ Haric-i programımız hükümetin müttetikler ve komşu hükümetlerle münasebet-i saniyeye idame etmekte. Münasebet-i iktisadiyemiz ise esasat-ı kanuniyeye istinad ettirilecektir. Nahiye-i intihabatı hakkındaki kanun şimdiden ihzar edilmiştir. Mezkur kanun mucibince herkes mesavi-i hukuka malik bulunacaktır. Divanın itfası için servet ve harb kazançlarına vergi tarh edilecektir. İstihsalatın tezayüdü, amelenin patronlarla serbestçe münakaşada bulunabilmelerini ve bunların fabrikalar tematüğüne iştirak etmelerini istilzam etmektedir. Aynı zamanda ticaretin inkişafı içinde teşvikatta bulunmak icap ilemektedir.

Mösyö Balfor'un Bir Ziyareti

Paris 13 (T.h.r) __ Mösyö Balfor cumartesi sabahı Mösyö Kalemensu'yu ziyaret ederek uzun bir mülakatta bulunmuştur.

Hıttman Grekoryaf'ın Katli

Bükreş 14 __ (Romanya Daçya) ajansının işarına nazaran Hıttman Grekoryaf Bolşevikler tarafından Odesa'da katl edilmiştir. Romanya gazeteleri (Tais

) üzerinde Romanya kıtatı ile Macar Bolşevikleri arasında muhaberat-ı ceryan ettiğini yazıyorlar.

Romanya ve Bulgaristan

Paris 14 (T.h.r) __ Gazeteler Bulgar murahhaslarının muahede-i sulhiyeyi imza etmek üzere Paris'e davet edilmeleri üzerine Romanya ile Bulgaristan arasında akd edilmiş olan muahedeyi mevzu-i bahs etmektedirler.

Romanya ve Lenin

Cenevre 14 (T.h.r) __ (Saat 1) Bükreş hükümetinin, Besarabya'nın Romanya'ya terkine dair Lenin tarafından vuku bulan teklifi kabul etmediği bildiriliyor !?.

Divan-ı Harb Örfide

Aziz Beyin Mahkemesi

Divan-ı Harb örfi, dün de bir mutad-i vakt-i muayyeninden bir buçuk saat sonra ba'de'l-zeval saat iki buçukda bi'l-ictima emniyet-i Dahiliyeyi ihlal ve necefde bazı emaneti mübarikenin zaiyane sebebiyet-i maddelerinden dolayı maznun bulunan sabık-ı Dördüncü Ordu Umur-ı Garbiye müdürü Kaymakam Aziz beyin mahkemesine devam etmiştir. Makam-ı iddiada Baş muavin Cemil bey bulunuyordu.

Heyet-i hakimenin salona duhulüne mütakıb-i şahit Mahmut Zeki Efendi celp ve hüviyeti tahkik edildikten sonra ba'de'l-tahlif bir vech-i ati-i şehadette bulundu.

Şahidin İfadesi :

□ Aziz beyi bazı defalar görürdüm. Kendisi hakkında bildiklerim mesmuat-ı kabilindedir. İşittiğime göre muma-ileyh bazı kimselerle müşterke Medine'den gelen erzakları Şam'da sattırmış. Hatta Medinelilerden bazılarının şikayeti üzerine tahkik-i keyfiyet için Şerif Hüseyin, Şerif Ali'yi göndermişti. Merkad-i nebeviden otuz sekiz vagon elmas, mücevher, mesak ve anbar-ı vesaire, zi-kıymet-i şeyler sirkat ve sevk ettirmişler birçok fenalıklar Suriye'de harekat-ı iftirakiyeye meydan vermişlerdir. Mesela Abdurrahman ve Cemal Paşalar, bi'l-hassa bu meyanda şayan-ı kayıttır, hatta Cemal Paşa, nam-ı padişahdan evvel kendi namını tazyik ile hitabede okuttururdu. Bunun Alem-i İslam üzerindeki tesiraty kabul edebilir. Kodesde Yahudi kızlarıyla zevk ve sefa eden Cemal Paşa kendi namına caddeler açtırıyor,

çeşmeler yaptıyordu. Suriye’de irtikab edilen fenalıklar, adamlar, cinayetler, tehcirler ve taktillerin zahire-i ihracı ve müsebbiblerin şiddetle tecziyesi lazımdır.

Söylediğim gibi Aziz bey hakkında çok fena şeyler işittim. Fakat bunları rey algın görmediğim için ve sevkini temin edemem. Evvelce tard olunmuş birisini de komiser tayin ettirmiş. Yapılan yolsuzlukları iyice bilen ve mahkeme-i alileri huzurunda bunları tenvir edecek. Medine manevralı bazı kimseler mevcuttur. Bendeniz o zaman Sivas’ta menfiydim.

Ba’dehu Aziz bey kıyam ederek şahidin ifadesine itiraz etti.

Aziz Beyin müdafası :

□ Daima hayra, doğruluğa ve iyiliğe çalışan bir kalp ve vicdanım vardır.. En ağır bir cezanın hakkımda tatbikine razıyım, şahit-i mesmuatını, meşhudatıyla ve meşhudatını mesmuatıyla karıştırıyor. Abdurrahman ve Cemal Paşaların icraati yanında, banada bir mevki ayırıyor, hal buna benim, Cemal Paşa ile aram açıktı. Kum Necip Arapla alaka ve muhabetim olduğundan Cemal Paşanın yaptığı idamlara ve tehcirlerle muarızdım.. Hatta Cemal Paşa, benim kaldırılmam için iki defa buraya yazdı. Bu kayden sabit olacak bir keyfiyettir. Komiser meselesinde benim alakam yoktur. Bu, valinin işidir, esasen o zat valinin adamıydı.

Bunun üzerine Baş müdde-i umumi muavini Cemil beyin talebi üzerine şahit ifade ettiği vakayinin mebde ve münteha tarihlerini tespit ve Kanaldan sonra Suriye meselesi vuku geldiğini beyan ederek dışarı çıkarıldı.

Ba’dehu irad edilen asile üzerine Aziz bey bir vecezir-i cevaplarda bulundu.

Aziz beyin cevapları :

□ Aban El-Reşid’in bir muhbir sıfatıyla bulunuyordum. Hükümet merkeziye ile tesis rabıta etmek vazifesiyle mükellefdim. Aban El-Reşid fi’l-hakika beni bir misafir gibi kabul etti. Verilen şeyleri bazen kabul eder ve bazen para ile alırdım.

Geçen celsede söylediğim gibi beş sene zarfında dokuz yüzü altın ve sekiz yüzü kağıd olarak bin yedi yüz lira aldım. Bu paraları siyaseten ve iktisaden lazım gördüğüm hususatı sarf ederim. Kaymakam-ı mahsusatım bundan ayırırdı. Çok kanaatkar ve muktesid yaşadım.. Orada hiç salahiyet-i vasiam yoktu.. Askerliğe tekrar intisab ettikten sonra fırka işleriyle alakadar olmadım. Oraya bir otomobil

götürmüştüm. Yanında yalnız bir otomobilci vardı. Ba'dehu birde tabib celp ettim. Gördüğüm nevakısın ikmalî için buraya işarette bulunurdum..

Teceddüdün (331) senesinde avdet ve bi'l-ahire Medine'ye azimet ettim. Giden şahda herkesin gayr-i meşru bir suretle idhar-ı servet ettiği halde benim niçin fakir kaldığım hakkında bir sual soraydınız, mesela daha iyi tevziye edecekti.

Bana itimad edildiği doğrudur. Reis Paşa ! Sizde inşallah Harbiye nazırı olursunuz, bana itimad edeceksiniz. Dedi.

Ba'dehu mahkemeye perşembe günü saat birde devam edilmek üzere saat üçü çeyrek geçerek nihayet verildi.

Müştak Lütfü beyin muhakemesi

Ertuğrul mutasarrıf-ı sabıkı olup emniyet-i Dahiliyeyi ihlal maddesinden dolayı maznunen mevkuf bulunan Müştak Lütfü beyin, mahkemesine dün ba'de'l-zeval saat dört buçukta Divan-ı Harb örfide ibtidar edilmiştir. Makam-ı iddiada muavinlerden Feridun bey bulunuyordu.

Heyet-i hakimenin salona duhulüne mütakıb-i maznun-i muma-ileyh in ale'l-usul-i hüviyetini tahkik ve zabıt katıbi tarafından hakkındaki heyet-i tahkikiye kararnameşi kıraat edildi.

Kararnamede : Emniyet-i Dahiliyeyi ihlal maddesinden dolayı taht-ı tevkife alınan muma-ileyh hakkında (45)nci madde delaletiyle (56)ncı tatbiki talep olunuyordu.

Ba'dehu müdde-i umumi Feridun bey teşrih ve davaya kıyam ile maznunen İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından verilen avare ve mukarrerat-ı icra ve infaz ettiğine ve o vezaifin efal-i cinayelerine iştirakı anlaşıldığı cihetle evvel vecihle icra-i muhakemesini talep etti.

Bunun üzerine irad edilen asliye Müştak Lütfü bey tarafından bir vech-i atı-i ifade de bulunuldu :

Müştak Lütfü beyin ifadesi :

□ Yirmi senelik hayat-ı memuriyetini tadad ettikten sonra, Ermeni tehciri esnasında Menteşe mutasarrıfı idim. Menteşe'de Ermeni olmadığı için orada tehcirde olmamıştır.

Ertuğrul mutasarrıflığından cami ianat-ı nizamnamesinin muhalif-i iane cami ettiğim iddiasıyla infisal iledim. Bi'l-ahire Şuray-ı devletçe keyfiyet-i infisalim bi'l-tetkik bir ait kazandım.

Siyasetle bir mutasarrıf olmam hesabıyla alakadar idim. İttihat ve Terakki'ye müntesebdim. Memurun-i siyasetle işgal etmemeleri hakkındaki emir üzerine (328) senesinde fırkadan alakamı kesdim.

Mithat Şükrü ve Doktor Nazım beyleri eskiden beri tanırım, sırf şahsıma ait bazı mesail için Mithat Şükrü beye müracaat ederim. Sinop'ta bulunduğum zamanda ve Ayancık tabibinin azli içinde muma-ileyh müracaat iledim. Çünkü bu zat eksantirik, tuhaf bir adamdı. Muamelatı teşviş etmesi mahsustu. İttihat ve Terakki'ye mensup değil kendisini azil ettirdiğim yalandır.

İntihabatda İttihat ve Terakki cemiyetinin kazanması için çalışması hakkında merkezde bir emr-i telki ettim.

Bu emir (329) intihabat ı icra olunacağı sıralardaydı. O zaman İttihat ve Terakki'ye mensup değildim. Fakat memurdum ve res-i karda hükümet-i İttihat bulunuyordu. Şimdide İttihat bulunuyordu. Şimdide Hürriyet ve İtilaf Fırkası mevki-i iktidara geçseydi ve ben de memur olsaydım. Buna çalışmam iktiza ederdi. Yahut mevkini terk etmemeliydim. Bu fi'l-hakika intihabat da serbest-i hareket tehdidi demek olan kanuna muhalif ise de o zamanki hükümet böyle arzu ediyordu.

Der-sa'adet'te Mahmutpaşa'da Kigork namındaki tüccarı tanıyorsam da şerik-i ticaretim değildir.

İzmir'de ticaretle meşgul olurdum. Samsun'daki Fuat Efendiye beş yüz lira verdim. O zaman memur olmayıp İttihat ve Terakki katib-i mesullüğünde de bulunmadım. Samsun'da Rumların tehciri için Üçüncü Ordu'dan ve resen Dahiliye Nezaretinden emir aldım. Bu emir cihet-ı askeriyece icra olundu. Bendeniz karışmadım, bunlar kumalarla değil şüpheli olanlar sevk edilirdi. Nehib ü garet-i vaka olmadı. Samsun'a gitmekten, Ermeni tehciri bir buçuk sene evvel yapılmıştı. İstilaf-ı müdde-i umumi Halil beyin altı bin lira kadar su-i isti'malatı olduğu işaret etmiştir. Oraya gittiğim zaman emval-i mütareke komisyonu teşkil edilmiştir. Teşkilat-ı mahsusa ile alakam yoktur. Samsun'da bulunduğum (...?) leva dahilinde on iki bin mesleh-i Rum, İslam halkının namus ve ırzına tasallut ediyorlar, postamıza

veriyorlardı. Bunun için Jandarma kuva-yı muavenesini teşekkül ettik. Teşkilat-ı mahsusa meselesi bunun galatı olsa gerekdir. Dedi.

Bunun üzerine perşembe günü saat ikide devam edilmek üzere mahkemeye nihayet verildi.

Son Haberler

Paris’de Şenlikler

Paris 13 (T.h.r) __ Zafer şenlikleri münasebetiyle (Şanelize) caddesi, ilerlemeye çalışan halk ile hınca hınç dolmuş olan Kongor Deya meydanına kadar fevka’l-ade-i tezahüratı meserretkaraneye sahne olmuştur.

Otel Koriyon’da bulunan Amerikalılar tarafından yağdırılan alkış tufanı Mareşal Koş ve Jufer’in nazar-ı dikkatini celp etmiş ve meşarül-aleyh bunları selamlamıştır.

Otel Koriyon, Heyet-i murahhasa azası, erkan ve zabitan ile lebaleb dolmuştur. Revayal caddesinin öte tarafında Bahriye Nezaretinin bir penceresinde Mösyö ve Madam Povankare ile davetliler bulunuyorlardı. Güzergaha nazır pencerelerle balkonlar için fevka’l-ade-i icraatlar tediye edilmişti. Bir İngiliz heyeti Şanelize caddesine nazır uzun bir balkonu (20) bin dolara isticar etmiştir. Ve diğer altı kişi (...?) edecek balkonlardan bahri (20) bin marka icar edilmiştir.

Bedel-i icariyesi 4 bin dolardan ibaret bulunan bir bina müstecir-i caddeye nazır beş pencereden bahrini 600 dolara kiralamış ve bu suretle 12 bin dolar bir tematü temin etmiştir.

Meclis-i mebusan ve ayan geçen hafta sulh şenlikleri münasebetiyle icra edilecek ihtikarın şeklini müzakere etmiş ve babda ittihaz edilen karar-ı hilafına hareket edenlerin ağır bir surette tecrübesini kararlaştırmıştır.

Paris Caddeleri

Paris 13 (T.h.r) __ Paris belediyesi Bay-hattının iki caddesini Reymon Povankare ve George Kalemensu isimleriyle tevessüme karar vermiştir.

İlan

İstanbul Doktor Hakan-ı Müdüriyetinden :

Sultan Beyazıd'da atık Takvimhane caddesinde 1- 2 numaralı arsa Rıfat ve Vahit beylerin uhdelerinde iken vukufatlarıyla ashab-ı hakk-ı intikalden bulunması hesabıyla uhdesine intikal-i lazım gelmekte ise de tasrif-i senedi ziyağa uğramış olduğundan bahisle kaydının ihracı Mehmet Tefvik imzasıyla muta-i arzuhalde işar olunması üzerine lediyy'ül-tetkik tasrif-i kaydına desters olunamadığı senedat-ı umumiye idaresinde beyan edilmesine binaen tahkikat-ı tahliye icrasına lüzum hasıl olmakla tarih ilandan işar üç mah-ı zarfından mezkur arsa da tasrif-i iddiasında bulunan alakadarenin idareye müracaatıyla ispat (...?) ilemeleri lüzumu ilan olunur.

Mısır Küçük Gazete

Her hafta yeni bir zarafet gösteren bu (...?) Aile gazetesinin mevcudu kalmayan bir numaralı nüsha yeniden tabi edilmiştir. Merkez-i tevzi-i cemiyet-i kütüphanesi sahibi Kasım Efendi'dir.

3.22 27.SAYI

Birinci Sene – Numara : 27

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

16 Temmuz 1335-1919 (Çarşamba) 17 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak / Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin / Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin

Yeni Suret-i Hal Hakkında / Şark Meselesi Hakkında 2

Dün Asya-yi Osmani meselesini hak etmek, ancak bu kıtada mütemken milletlerarasında bir ‘‘ federasyon ‘‘ yapmakla mümkün olabilir demiş ve fikrimizin izahatı bugüne talik ilemiştir.

Dün de söylediğimiz vecihle asırları burada mütemken milletleri birbirleriyle karışdırmış, birçok yerlerde gayr-i kabili tefrik bir hale getirmiştir. Bugün birçok mıntikalarda Rum ve Türk , Kürd - Ermeni anasırları muhteliten yaşıyor.

Anasırların şu suret-i intişar ve tevzini esas ilan ederek Asya-yi Osmaniye iki nev-i mıntika taksim etmek mümkündür : 1) Ekseriyet-i Türk ve İslam anasırı teşkil eden menatık, 2) Muhteliten meskun olan menatık.

Türk ve İslamlarla meskun olan menatık-i ekseriyet itibariyle aynı ve hiddet-i siyasiye ve iktisadiye dahilinde yaşamayı tercih ettiği muhakkaktır.

Muhtelit olan mıntikalarda, halkın mühim kısmı ana kıta ile revabıtının muhafaza ve idamesini arzu etmeye beraber bir kısım diğeri de kesf-i muhteris ecnebi propagandalarına mağruz bulunur.

Ekseriyet-i millet ve ahdeden mürekkeb olan mıntikaların istikbal-i siyasiyeleri hakkında ıstibaha düşmeye pek çok mahal yoktur. Çünkü mukadderat-ı cihan-ı tayin ve tespiti emir mühimini deruhde eden devletler, milletlere ‘‘ Mukadderatını bi’z-zat tayin etmek hakkını ‘‘ bahş, ve buna her yerde riayet edeceklerini vaad etmişlerdir.

Muhtelit-i mıntikaların tayin mukadderatına gelince verilecek hükümlere, bir takım avamel-i meşumenin tesir etmesi ihtimali bizi endişeye sevk ediyor. Fakat bu hususda bir vech-i ati iki noktanın kale alınacağını ümid ediyorum :

1) Tesirat-ı muhterise ve menafi-i hususunun tahakkümünden, ve artık hurafata karışan bazı prensiblerin tesirinden kurtulmak,

2) Ve yalnız bu mıntikalarda mütemken insanları hukuk-i siyasiye ve hürriyetnamelerine nail ve daire-i ahvası dahilinde yaşamaları çarelerini temin etmek. Aksi suretle hareket böyle mıntikalarda birini muhteris bir emele rabt ile bu mıntikadan mütemken iki milletten birini esaretine mahkum etmek, hiçbir zaman insani ve devamlı bir sulh-i kafil olamaz.

Bundan sonra, kale alınacak diğer bir nokta bu mıntıkaların hayat ve mevcudiyetiyle alakadar bir nokta mühimme vardırki bu mıntıkaların tayin istikballerinde amal-i müessir olması lazımdır.

Bir devletin esbab-ı mevcudiyetinden biride o devletin iktisaden kendi kendini idareye kafi olabilmesidir.

Halbuki Asya-yi Osmaninin bu farklı mıntıkalarının hiçbirisi tam ve müstakil bir vahdet-i iktisadiye teşkil edemez. Yani bu mıntıklardan hiçbirisi diğerine muhtaç olmadan yaşayamaz. Bir taraftan teşkilat-ı tabiye diğer taraftan on beş asırdan beri müşterken geçen hayat-ı ictimaiye ve iktisadiyenin tevellüd ettiği teşkilat-ı ticariye ve iktisadiye bütün bu kıtaların yeni diğerine ihtiyaç-ı izhar ve aynı bir vahdet-i iktisadiye dahilinde kalmalarını icap ediyor. Şu noktanın Asya-yi Osmani meselesinin halinde bir esas olacak kadar haiz-i ehemmiyet olduğu kanaatindeyiz.

Binaenaleyh evvela ciddi ve hakiki bir surette bu iki nev-i menatığın tehdidini temin etmeli. Saniyen muhtelit-i mıntıklarda mütemken bütün kitlelerin hukuk ve serbest-i inkişafalarını kafil bir şekil ve idare-i siyasi tesisi, ekseriyeti bir millet vahdeden müteşekkil mıntıklarda ise akliyet-i hukukunun tamamen tesisi şartıyla bu ekseriyetin mahiyetine, ananesine, kabiliyetine muvaffak bir şekl-i idari ve siyasi ihdas etmeli nalsan bütün bu mıntıkları bir vahdet-i siyasiye ve iktisadiye dahiline idhal ve bir federasyon halinde birleştirilmelidir.

Asya-yi Osmani meselesi şu suretle hal edildiği takdirde anasır arasında mevcud bütün ihtilaflara ebediyen nihayet vermek ve şarka sükun ve salah bahş etmek imkanı dahiline girmiş olacaktır kanaatindeyiz.

“ Osmanlı Federasyonu ” : Asya-yi Osmani meselesini hal için teklif ettiğimiz sureti budur. İşte bütün cihan-ı sosyalistleride Şark meselesinin ancak bu suret ile hal edilebileceğini ümid ediyorlar.

Şunuda ilave edelim ki, bu mıntıkları tasgir ve teksir etmekde şüphesiz daha büyük faide-i mamuldur ve bu takdirde akliyetlerin hukukunu daha iyi tarzda müdafa ve izhar etmek imkanı temin edilebilir, bu hususu da ayrıca izah edeceğiz.

(...?)

Fakat insanlara menafi-i hakikiyelerini araya ve birbirleriyle kardeş gibi yaşamayı telkin ederek şarkda sulh ve sulh-i temini amal-i insaniyet-perveraneyi tatmin etmiş olur.

Borsa Hanı - Hamallar

(Şehremini-i paşa ittihad-ı zamanında yapılan hamallar ve katib-i mesul teşkilatının gayr-i kanuni olduğunu söylemişlerdir.)

Bugün, gazeteleri ve efkar-ı umumiyei işgal eden iki mütenazır hadise varki her ikisi de şehre ve dolayısıyla şehremanetince taalluk ediyoruz. Bunlardan birisi Borsa hanı arsasının şehremaneti tarafından feruhtine teşebbüs olunması, diğeri de zahiren bir buhran gibi birkaç günden beri devam ilemekde olduğu halde esas itibariyle senelerden beri mevcut olan hamallar meselesidir. Biz her iki meselede de sevgili Şehreminiiz tarafından - Kendi şöhret ve şairlerine layık suretde - metin, salim ve doğru bir hatt-ı hareket takib edildiğini görmekle mübahiyiz Borsa hanı arsasının emanet tarafından satılması etrafında koparılmak istenilen itirazların mahiyetini anlamıyoruz. Feruhun şekli-i mucib-i münakaşa bir şey olup olmadığını bilmiyoruz. Fakat esnasında emaneti mazur ve haklı görmemek için insanın gözlerini büsbütün yumması icap eder. Hepimiz her gün bir takirat gibi şehrimizin imarı, sıhhi, iktisadi ve beda-i ihtiyaçlarının tazmin-i lüzumundan, emanetin adım faaliyetinden, yapılacak birçok şeyler var ki seyirci vaziyetinde durulmasından acı acı şikayetler ediyoruz. Cemil Paşa evvelki Şehreminileri bizim bu şikayetlerimize yalnız bir suretle mukabile ederlerdi : Para yok, halbuki para olmadığını bizde bilmiyorduk. Eğer para yokduysa, eğer millet bunca bir gelir altında emanete lazım gelen tahsisatı veremiyorduysa hiç olmazsa emanetin şahsi teşebbüsleriyle en mübremi ihtiyacatını temin edecek kadar bir para bulması çaresi de yok muydu ? Şimdi ise programından (Adem-i İmkan) kelimesini tayyi etmek isteyen Şehreminiimiz Cemil Paşa, faal, faali, metin ve azimkar bir iş ve idare adamına yakışacak bir vakıf ile bu çareyi bulunca, bu seferde buna itiraz etmek istiyoruz. İnsaf edelim, emanete hükümet para veremez varidat-ı kifayet etmez, şehir istikrazları akdına müsaade verilemez, sonra böyle meydana – evet nev-i meydana - teşebbüslerinede leyte ve amel ile itiraz edilir ve memleket çıkarılırsa o emanetden ne yüzle ne sıfatla iş beklenir ?

Meclis-i vükelanın bu satışa mümanee-i tasvirinde bulunmasında (...?)ve sahih ise garibdir. Bi'z-zat şehremanetinin de söylediği vecihle her gün varidat

müdürlüğü vasıtasıyla emlakından bir çoğunu sattıran bir hükümetin kendisine yegane kuvvetli bir menabi-i varidat bulmak emniyesiyle şehremaneti tarafından meydana atılan bu mesele hakkında meclis olsa olsa şehirlilere ve o şehirlileri temsil eden umum-i belediye izahat vermeye mecburdur. Binaenaleyh şehremanetinin şehirlerinin selameti namına teşebbüs ilediği meşkur-i icraatdan bu kabıl-i malayını, itirazlarla vaz geçmek zaafını göstermeyeceğinden nakdar emin bulunuyor isek hükümetin bu hususda beyhude mümaneeetler ihdas etmeyeceğine o nisbette kani olmak istiyoruz. Kendiniz bir iş göremiyorsunuz bari iş görmek isteyenlerin ellerini kollarını bağlamayalım.

□ Hamallar meselesine gelince, biz katib-i mesuller ve kahyalar hakkındaki fikirlerimizi bil defat izhar ettik ve ittihatçılar tarafından yapılan bu teşkilatın sırf hamalları elde bulundurmak ve mütamedleri olan birkaç şahısta yeni bir meakil çıkarmak maksadına matuf olduğunu ve bu teşkilatdan hamalların mazeretden, istibdaddan, ihtikardan başka bir şey görmeleri imkanı bulunmadığını söylemiş ve esnafın kendilerini yine kendileri tarafından intihab olunacak heyetlerle idare etmeleri en makul en meşru ve en doğru bir şey olacağını iddia etmişdik. Çok şükürki sırf mağdur ve çaresiz amelenin hukukunu müdafî dermeyeran ilediğimiz bu mutalebatın isbatını Şehreminiimizde teyid ve tasdik iliyor. Fi'l-hakika dünkü Vakıf refikimize vaka olan beyanatından bir vech-i ati-i iktibas ilediğimiz fıkralar her hangi bir mütalaya arz-ı ihtiyaç kıyamayacak kadar vazıhdır. Paşa hazretleri, hamallar teşkilatı hakkında kendilerine dermeyeran edilen sualle şu cevabı veriyorlar :

(Üç dört sene evvel ilan harbi mütakıb katib-i mesuller teşkilatı yapılmıştır. Bu teşkilatı yapan Kemal bey o zaman tekamül-i esnafı eline almak gayesini takib ediyordu. Bu bi'l-tabi gayr-i kanuni bir şeydi. Bizim şimdi böyle bir teşkilata ihtiyacımız yok. Hamallar kendi kahyalarını kendileri intihab etsinler. Katib-i mesullüğün bu sebtuni lağvı hakkındaki teklifin bab-ı alice şuray-ı devlete havale edildi. Oradan da çıktığını haber aldık.)

Biz tamamen fikirlerimizi ifade eden bu beyanata bir şey ilave edecek değiliz. Yalnız (...?) tabiye ve faniyeleri kadar iktidar-ı idari ve siyaside malik oldukları bildefat takib olan Şehreminiimize amelenin hukukunu siyanet bulunduğu budur endişeliklerinden dolayı beyan-ı şükran eder ve hükümetde bu hususda kaffe-i vesaitiyle emini meşar'ül-aleyh müzaheret ve muavenet ilemesine intizar ileriz.

Borsa Hanı Meselesi

Kadıköy rıhtımının ve Borsa hanının satılmaması hakkında meclis-i vükelaca karar verildiğine dair devran ilediğini dün bizimde kayıd ettiğimiz şayia dünkü tahkikatımızla teyid etmemiştir. Mevsuken istihbar ettiğimize nazaran hükümetçe şehremanetine hiçbir muavenet-i imkanı mutasavver olmadığından emanetin ihtiyacını temin edebilmesi için Borsa hanı satılacaktır. Kadıköy rıhtımının ise satılmasından sarfinzar ilediğide dün söylenmekde idi.

Milli Şirketler

Milli Şirketler heyet-i idarelerinin tevhide için Evkaf Nezaretince bir layiha tanzim edildiği malumdur. İstihbaratımıza nazaran mezkur layiha meclis-i vükelada tezkir edilerek bir ay tasdik-i arz-ı atıbe-i aliye kalemindir.

İntihabat

İntihabat-ı icrasının esas itibariyle meclis-i vükelada kabul edildiği malumdur. İstihbaratımıza nazaran Sadrazam Paşa da dahil olduğu halde akd edilecek ilk meclis-i vükela da keyfiyet bir daha müzakere edilecek ve verilecek karara göre hemen icraata başlanacaktır.

Hamallar İntihabatı

Hamallar dün heyet-i idare-yi intihabatı icra edileceğini yazmış idik. İstihbaratımıza nazaran bazı esbabdan dolayı intihabat birkaç gün tehir edilmiştir.

Rıfat ve Haşim Beylerin Tahliyesi

Tevkifhane-yi örfide mevkuf bulunan ayan reis-i sabıkı Rıfat ve posta ve telgraf nazır-ı esbakı Haşim beylerin Divan-ı harb örfinin verdiği karar-ı mucibin dün akşam tahliyeleri icra edilmiştir.

□ Mevkuf bulunan ayan-ı azasından Ferik Hüsnü paşa dahi tahliye kılınmıştır.

Darü'l-fünun Nizamnamesi

Meclis-i Maarif bugünkü ictimanda darü'l-fünun nizamnamesini müzakere ve tedkik edecektir.

(Şuunun mabadı ikinci sahifededir.)

Murahhaslarımızın Müvasaleti - Hükümetin Mevki

Köstence'den İstanbul'a - Dolmabahçe Sahil Sarayında - Heyetin Müvasaleti – Merasim-i İstikbaliye - Sadrazam Paşa Huzur-ı Hümayunda - Hükümetin Vaziyeti – Buhran-ı Vükela İhtimalatı - Kabine Azasından Mühim Bir Zatın Beyanatı

Yazdığımız vecihle Sadrazam Paşanın taht-ı riyasetinde bulunan heyet-i murahhasamız erkanı şehrimize müvasalet ilemişlerdir.

Daha sabah saat sekiz raddelerinden itibaren vükela ve rical-i hükümet ile sair-i müstakilin Dolmabahçe sarayı önüne gelerek intizara başlamışlardı. Torpidolar saat dokuzda saray-ı hümayun pişgahına gelmiş ve yanaşan bir istembota Sadrazam Ferid Paşa ile sadr-ı esbak Tevfik Paşa, Maliye nazırı Tevfik bey vesaire heyet-i erkanı rakib olmuşlardır. İstembot dokuz buçuk raddelerinde saray rıhtımına yanaşmıştır.

Heyet-i murahhasaya zat-ı şahane namına Serkerin Yavuz Paşa ile Seryavur Naci ve ikinci Mabeynci Salim beyler tarafından beyan hoş amade edilmiş ve merasim-i istikbaliyeye vükela ve meclis-i vükelaya memur zevat, rical-i devlet-i Şehremini Cemil Paşa, İstanbul muhafızı Seyid Paşa, polis müdürü Nureddin beyde iştirak ilemiştir.

Sadrazam Paşa saray rıhtımına müvasaleti esnasında bir bando ve muzika ile bir itfaiye balonu tarafından resm-i ihtiram ve tazim ifa edilmiştir.

□ Heyet-i murahhasa erkanı ile vükela ve rical bir çeyrek saat kadar Dolmabahçe saray-ı hümayun-ı mabeyn dairesinde istirahat iledikden sonra otomobillerle dağılmışlardır.

□ Rıza Tevfik bey torpidodan diğer bir istembota rakiben doğruca Bebek'deki hanesine azimet ilemiştir.

Huzur-ı Hümayunda

Heyet-i murahhasa reisi Ferid ve Sadr-ı esbak Tevfik Paşalar dün Yıldız saray-ı hümayununa azimetle huzur-ı şahaneye kabul buyurulmuşlar ve seyahatleri ve Paris'de ceryan eden vaka-yı hakkında zat-ı şahaneye arz-ı malumat ilemişlerdir.

Şehzadekanın Müvasaleti

İsviçre'de bulunmakta olan Şehzadekanımızdan Emir Faruk, Şerafeddin ve Nureddin Efendiler hazretide Sadrazam Paşa ile birlikde gelmişler ve ayrı bir

istembotla saray-ı hümayunun haram bahçesi rıhtımına çıkarmışlardır. Veliahd-ı saltanat Mecid Efendi hazretleri mahdumları Emir Faruk efendiye istikbal ilemişlerdir.

Prens Sabahaddin ve Reşid Beyler

Duran eden rivayetlere rağmen Prens Sabahaddin ve Dahiliye nazır-ı esbakı Reşid beyler heyet-i murahhasa ile birlikde avdet etmemişlerdir. Reşid beyin bir haftaya kadar şehrimize ayrıca geleceği hakkında bir rivayet iliyordu.

Encümen-i Vükela

Dün akşam geç vakit Şeyhü'l-islam Mustafa Sabri Efendi, Bahriye nazırı Avni Paşa, Dahiliye Nazır-ı vekili ve Ziraat ve Ticaret Nazırı İbrahim bey, Adliye Nazırı Vasfı, Evkaf Nazırı Hamdi efendiler ile Nafia Nazırı Ferid beylerde bab-ı alide toplanarak bir müddet müdavele etmişlerdir.

□ Avni Paşa bi'l-ahire Sadrazam Paşanın konaklarına azimet ilemişlerdir.

Sadrazam Paşanın Konaklarında

Sadrazam Ferid Paşa mabeyni hümayuna azimetle huzur-ı padişahıya kabul buyurulduktan sonra yorgun olduğundan konağında kalmıştır. Harbiye nazırı Ferid Paşa, meclis-i vükelaya memur Reşid Akif Paşa, Hariciye nazır vekili Sefa bey Sadrazam Paşanın nezdinde ictima ederek vaziyet-i hazırta hakkında icra-i müzakerat etmişlerdir.

Sulhün Ferdasında

Müttefikler Komisyon-ı Aliyesi

Paris 13 (T.h.r) __ Müttefikler komisyon-ı aliyesi cumartesi günü saat üçü otuz beş geçe ictima etmiş ise de Rusya'ya vazı edilen ablukanın refa-i meselesi mevzuat olmamıştır.

Komisyon malum olduğu vecihle Çekoslovakya ile Lehistan arasında münazı-yi fih bulunan Çeçen arazisi meselesini mevzu müzakere etmiş ve bu hususda doğrudan doğruya müzakarata girişmiş olan Mösyö (Padurefski) ile Mösyö (Benes)in aralarındaki müzakarata tesri etmelerini rica etmiştir. Komisyon salı günü tekrar ictima edecektir.

Versay 13 __ Baron Fon Lerzenir dün akşam mir-alay Henri'ye oldukça uzun bir nota tevdiğ etmiştir. Mezkur nota, son zamanlarda Mösyö Luşor tarafından Alman inşaat ve iâşe komisyonlarından talep edilen kömür ve mevad-ı madeniye hakkında bir takım istatistiklerle bazı malumat-ı ihtiva etmektedir.

Meclis-i Ali ve Rus Meselesi

Paris 14 (T.h.r) __ Meclis-i Ali, dün ictima ederek Almanya'da ablukanın refa-yi netayiciyle iştigal etmiş ve Rusya'ya vazi edilmiş olan abluka meselesini mevzu-i bahs ettikten sonra Çeçen meselesini müzakere etmiştir. Gelecek ictima salı günü vakur bulacaktır. Çeçen meselesini tetkike memur müttefikler vekalet komisyonu Londra'daki mesaisine hemen hemen ikmal etmiş ve Fransa müstemlekat nazırı Paris'e avdet ilemiştir.

Kaç Türlü Vekalet Var ?

(Eksleniyor) gazetesi diyorki : Üç nev-i vekalet vardır. (A) Nev'i Asya-i Sugraya mütalıklıdır. (B) Nev'i Eski-yi Alman müstemlekatı hakkındadır . (T) Nev'i hakimiyete matuf-i vekaleti istihdaf hakkındadır. (A) Nev'i henüz tetkik edilememiştir.

Murakabe ve Abluka Heyetlerinin Refai

Bern 13 (T.h.r) __ Fransa, Büyük Britanya ve Cemahir-i müttehida , Almanya tarafından muahede-i sulhiyenin tasdik edildiğini istihbar eder etmez İsviçre'de bulunan murakabe heyetini ve ablukanın mütevellid-i tehdidat-ı refa ve ilgaya amade bulunduklarını beyan etmişlerdir. Mezkur hükümetlerin birindeki mümessilleri cumartesi günü bu mealde notalar tevdiğ etmişlerdir. İktisad Nezareti beyne'l-milel-i mukavelata müstened bulunan ihracata vazı edilen bi'l-cümle tehdidatın refa edildiğini hükümet-i müttehida meclis namına cevaben bildirmiştir.

Hükümet-i müttehida-yi meclisi teati edilen notalar neticesinde istihsal ilediği mezuniyete binaen İsviçre'deki murakabe heyetinin faaliyetine nihayet vererek derhal tasfiye-yi muamelata ibtidar etmesini tebliğ etmiştir.

Ambargonun Refai

Londra 14 (T.h.r) __ Almanya'ya karşı ticar-i ambargo refa edilmiş ve abluka nihayete ermiştir.

Lansing – Titoni

Paris 13 (T.h.r) __ Mösyö Lansing dün akşam Cemahir-i müttehideye müteveccihen Paris’den mufarekat etmiştir.

Mösyö Titoni ba’de’l-zeval Roma’dan Paris’e avdet etmiştir.

Paris 13 (T.h.r) __ Cemahir-i müttehide hariciye nazırı Mösyö Lansing sonra cumartesi akşamı Waşington’a müteveccihen Paris’de mufarekat etmiş ve Fransız ahalisine Paris’de bulunduğu müddetçe hakkında ibraz edilen asar-ı nezaket ve muhasalatdan dolayı teşekküratını ve Paris’de kalmak arzusuna rağmen muahede-i sulhiyenin ve Fransa mukavele tedafüsünün tasdiki gibi esbabdan dolayı mufarekata mücevver bulunduğunu natık bir beyanname neşir etmiştir.

General Perşing

Paris 14 (T.h.r) __ Amerika Başkumandanı Perşing iki senden beri karargah-ı ittihaz etmiş olduğu (Şumon)dan cumartesi günü mufarekat ettiği sırada belediye meclisine veda etmiştir. General Perşing belediye dairesine hin-i azimetde pek ziyade alkışlanması ve müteaddid-i nutuklar teati edilmiştir.

İtalya’nın Bir Talebi

Paris 13 (T.h.r) __ İtalya 1902 senesi muahedenamesiyle Avusturya – Macaristan'a (Tiyecen) arazisi üzerinde bahş edilmiş olan imtiyazatın kendisine ita edilmesini meclis-i aliyyeden talep etmiştir.

Kamerun ve Doğu Müstemlekeleri

Londra (T.h.r) __Fransa ile Britanya arasında Kamerun ve Doğu Müstemlekelerine dair olan itilafname ahiran Londra’da suret-i katiyede neticelenmiştir. Müttefikin meclis-i alisinin itilafnameyi tasdik etmesi mahkuk olduğundan Fransa’ya Kamerun arazisinde beşde dördünü ve doğrudan takriben üçde ikisini temin eden işbu itilafnameyi kat’i nazarıyla bakılmaktadır.

Öğrenmek İstiyoruz

İstanbul Yangın Yerlerinin En Seri Çare Tamir ve İnşası Nedir ?

Sevgili İstanbul’umuzun hiç olmazsa dörtte bir kısmı feci yangınlara kurban oldu. Şehrin en mamur aksamı bir remadhaneye döndü. Bu yüzden esasen mucip olan sefalet, mesken buhranı bir kat daha arttı. Şimdiye kadar hiçbir teşebbüste bulunulmamasıyla da anlaşılıyor ki hükümet olsun, emanet olsun bu harabelerin bir an

evvel imarı hakkında kati ve müsbet hiçbir fikre malik değildirler. Veyahud şerait-i hazıranın arz ilediği mevani ve müşkilat, - Parasızlık vesait-i nişaniye fıkdanı, Allah ... gibi – fikirlerini saha-i tatbika koyabilmelerine imkan bırakmıyor. Binaenaleyh gazetemiz bu hususda doğrudan doğruya milletin rey ve ne müracaat etmek, kara ve karailerimiz ve bi'l-hassa bu hususda, salahiyetdar olan zevatın İstanbul yangın yerlerine en seri ve en amali bir surette imar için nasıl bir çare düşündüklerini anlamak istiyor. Binaenaleyh bilimum karinlerimizden rica ederiz : Bu mühim meseleye kesdirme bir çareyi hal bulunmasına medar olmak üzere bu hususta ne düşündüklerini yukarı satıra tecavüz etmemek şartıyla - bi'l-tabi mesele buna alakadar olanlara müstesna - bize birer mektupla bildirsınler. Biz bu muhtelif-i fikirleri tarih sırasıyla derc ve neşir iledikten sonra aralarında birde tasnif yapacağız ve hangi fikirler tecanüs itibariyle ekseriyet-i teşkil ediyorsa bunlarda ayrıca neşir ederek karinlerimizden bunların hangisini tercih ilediklerini soracağız. Bu sayede milletin şehrin imarı hakkında nasıl bir fikir ve amal-i perverde ilediğini anlamaya ve devair-i aidesinde bu hususta tenvire muvaffak olacağımızı zan ediyoruz. Mektuplar doğrudan doğruya heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmeli ve zarfın üzerine (Yangınlara Dair) cümlesi yazılmalıdır.

Sosyalizm'in Almanya'da Zuhur ve İntişarı

Bundan iki evvelki makalemizde sosyalizmin muhtesir-i tarihçesini yaparken, diğer bendlerimizde sosyalizmden daha şemulli olarak bahs edeceğimizi vaad etmiş ve maksadımızın sosyalizm hakkında bir silsile-yi makalatı vücuda getirmek olduğunu söylemişdik. İşte bugün o vaadimizi ifaya başlıyoruz. Yalnız şunu temenni ederizki, vesait-i tatbik noksanı cihetle vereceğimiz malumatda aldanırsak veya noksan-ı malumda ita edersek kartlarımız, bizi afv etsinler ve ikaz etmek lütufkarlığını göstersonler.

Sosyalizm, asırlarca zillet ve esaret boyunduruğunun rekabete cevri altında inlemeyen insanların o beliyye ve afetden yakalarını kurtarmaya gayret etmek. Sermaye kuvvetinin esaretinden hulas olmak gibi mübeccel ve ulv-i maksadlar tahtında ihdas edilmiş ictimai bir meslektir. Bu meslek-i zuhur ve intişarı hakkında iki evvelki makalemizde bazı malumat kayıd etmişdik. Fakat bu ceryan o zamanlar ancak Fransa'ya münhasır kalmışdı. Halbuki 1848 ihtilalinden evvel müttehidi Almanya hükümetlerinde şayan-ı dikkat hiçbir iştirak-i hareket baş göstermemiş, filiz vermemişdi. Gerçi Almanya'nın şevket ve haşmet-i sabıkasını hazırlayan ‘‘ kanaat ‘‘

ön safda olmak üzere ‘‘ Hegel ‘‘, ‘‘ Freud ‘‘ vesaire gibi Filozoflar milletin musab olduğu hastalıkları tahlil ve tetkik ve esbabını taharri ederlerken say’i ile sermaye arasındaki münasebet-i taharri etmeyi de unutmamışlardı.

Fakat bu tahribat-ı mühim ve faideli bir semere tevliid edemeyerek avam takımının yegane olduğu, ruhuyla, vicdan-ı devîğosuyla daha umumi bir tabir ile kendi ruhundan kopmayan haşin bir felsefe lisanı ilerilmiş bir takım münakaşa ve mebhasalardan ibaret kalmışdır.

Sosyalist fırkalarına gelince, bunların ihdas-ı tarihi Prens ‘‘Bismark ‘‘ zamanındadır. Bundan evvel, bugün olduğu gibi, Almanlarda kervan-ı evvelideki esirler kervan-ı vasıtaadaki vasallar gibi bir heyet yaşıyorlardı.

İhtilalden sonra ‘‘ Lasal ‘‘ daha sonra ‘‘ Marks ‘‘ içtima-i aletlerin tedavisi sermaye kuvvetinin mahvedilerek, amele ve avam hukukunun müdafa ve muhafazası için, iştirak usullerinin tesis ve vaziyete başladılar.

1871 muharebesiyle sosyalizm meselesi yalnız bir takım müttetikirlerin dimağlarında kalmayarak bir yıldırım süratiyle Almanya’nın her tarafına yayılıyordu. Zira muharebeden evvel sükun ve refah, feyz ve mebzuliyet içinde yüzen bu memleket ‘‘ Alsas – Loren ‘‘ muzafferiyeti üzerine birden bire hayrete şayan bir içtima-i inkılab sarsılmışdı. Hülya-perver, müsahelekar, fakat cahil beşeriyetin veli-yi irfatı olan Fransızların hamiyet-i hazinesinden dökülen milyarlar Almanların bir zaman nahvet ve harabiyet içinde boğulan talihi değıştirecekti. Zafer cesareti, harb galibiyetinin verdiği taşkın sevinç ve meserret-i kanunları, adalet-i tekamülü, hatta örf ve itiyadı bile değıştirdi. Ve pek az bir zaman içinde ticar-i teşebbüsat pek geniş bir mukayesede baş göstermeye başladı. Şirketler teşkil etti. Fabrikalarda günden güne açılıyor, her gün artıyordu. Fakat müthiş zalim ve ızdırab çeken bir boyunduruk sermaye kuvveti teksir ediyordu. Bunun kimse farkında değildi. Her tarafta intizarın fevkinde o kadar kuvvetli bir cevelan baş göstermiş idi ki iki ay zarfında altı yüz altı kumpanya teşkil ve tesis etmişdi. Sanat ve harasetden Almanya kazanmış, yüksek ve uğurlu bir kar temin etmiş, fakat sükun ve huzurundan pek ziyade kayıp etmişdi.

Tatil-i Eşgal gürültüleri, amele patırtıları çok geçmeden. Günün birinde bir yıldırım süratiyle, gürleyerek, bi’l-ictimai üzerindeki kan pıhtılarını kırbaçladı. Ve bunu idare eden kuvvetlerde Alman Sosyal Demokrat Fırkası idi. İşte bu uğurlu ve pek mesud-i teşebbüsle Almanya’da sosyalizmin ilk tahammülleri geliyordu. Ve öyle

anlaşılyorduki bundan sonra sosyalizm hiçbir dakika devirmeyecek, ve şayan-ı ehemmiyet ve dikkati celp bir değişikliğe mağruz kalmaksızın yirminci asra şu yaşadığımız makine ve elektrik asrına kadar yetecekti.

1881 senesinde Almanya üç yüz on bir bin dokuz yüz altmış bir sosyalist-i müntehib ile on iki mebusa malikdi.

1890'da bu beş yüz bin ile elliye balığ olunuyordu. Bugün Rayhiştağ'da iki milyonu tecavüz eden Almanya'nın intihab ettikleri yüze yakın sosyalist mebus olduğu gibi, bunların ekseriyeti kazanarak, Merkez Katolik Fırkasına galiba çalmaları pek yakındır. Almanya'da sosyalizm mesleğinin tesis-i tarihinden beri ancak üç reba-i asır kadar geçdiği düşünülüyorsa bu terfiye hayret ve tağceb etmemek hakikate gayr-i kabıldır. Mamafih bu içtima-i inkılab müteaddid-i esbaba müsteneddir. Bunu da diğer bir makalede arz ederiz.

Münir Süleyman

(Şuun Mabadinin Devamı)

Fırka Haberleri

Hürriyet ve İtilaf ve Ali Kemal Bey

Sabık-i Dahiliye Nazırı Ali Kemal beyin Hürriyet ve İtilaf Fırkasından ihracının heyet-i umumiyeye karar verildiği ve birkaç gün içinde bu kararın gazetelerle ilan edileceği fırka merkez-i umusinde söylenilmektedir.

□ Hürriyet ve İtilaf merkez-i umumisinde şu birkaç gün içinde bir tasfiye yapılacağı bazı mahafilde söylenmektedir. Bizi mevsuk-i menabiden öğrendiğimize nazaran bu bir tasfiye değil, bazı azanın fırkadan, istifa ederek Muhafazakarlar fırkası namıyla yeni bir siyasi fırka teşkil edecekleri rivayetinden galizdir.

Peyam ve Antanat

Çıkacağı son günlerde rivayet edilen Peyam ve Fransızca neşir edilmekte bulunan Antanat gazetelerinin ve esbak Dahiliye nazırı Mehmed Ali ve Ali Kemal beylerin teşkil edecekleri fırkanın vasıta-yı neşir ve efkarı olacağını bazı refikamız yazmışlarsa da biz maruf-i mahafilde yapmış olduğumuz tahkikat neticesinde bu haberin doğru olmadığını öğrendik.

Tünelcilerin Grevi

Dün sabah tünel memurları, talepleri tahmin edilinceye kadar tatil-i eşgal ilediklerini beyan etmişlerdir. Memurun muma-ileyh in naaşlarının tezyidi talep etmekde idiler. Kumpanya taleb vakası derhal kabul ettiğinden muma-ileyhin derhal işe başlamışlardır.

Banka Memurlarının Grevi

Osmanlı Bankası memurlarının grevciler ittiheadından ayrılarak tekrar vazifeleri basına avdet etmelerine rağmen diğer banka memurlarının grevi ilan devam etmektedir. Evvelki gün 14 temmuz Fransız aid-i millisi münasebetiyle tezahürata iştirak birçok cemiyet heyetleri grevciler ittihead-ı merkezi önünde geçerek grevcileri selamlamışlar ve bu suretle onları teşvik ve teşci ilemişlerdir. Atina bankasının grevci memurlarına karşı bazı teklifatda bulunduğu söyleniyordu bu teklifatın maliyet-i resmiyeyi haiz olmadığıda ilave ediliyor.

Hilal-i Ahmer ve Terakkiyeliler

Hilal-i Ahmer cemiyeti, ahiran Terakkiyelilere de muavenet ve müzaheret edilmesi hususunu taht-ı karara almışdır. Hilal-i Ahmerin bu kararına göre Terakkiye'ye heyet gönderilmeyecek fakat icap eden edviye ve mualecatı buradan gönderilecektir.

İşgal Vukuatı Hakkında

İşgal vesaire gibi vukuat hakkında daima vesaik elde edilmeye gayret olunarak bunların vuku bulan işaretde zikri ve mümkün mertebe-i tesrihatın dercine itina olunması Dahiliye Nezaretinin işarına itafen İstanbul vilayetinden lazım gelenlere tebliğ edilmiştir.

Erzurum Hilal-i Ahmeri

Erzurum Hilal-i Ahmeri eşya ve mualecatın mülhakata sevkine ibtidar ettiğini Hilal-i Ahmer merkez-i umumisine işar etmiştir.

Ermenistan Diktatörlüğü

Mir-alay Haskel'in Ermenistan Diktatörlüğüne tayini hakkında bab-ı aliye henüz bir işar-ı vaka olmamıştır.

Mütareke Komisyonu

Dün Mütareke Komisyonu ictima ederek Almanların sevki hakkında mukarrerat-ı ittihaz etmiştir.

Trabzon Cephanelikleri

Trabzon vilayetinden varid olan ikinci bir telgrafda Değirmendere, Boztepe vadilerinde vaka olan cephe infilakının bir kaza-yi neticesi olduğu ve ahali ve askerden mecruh olanların derhal tedavilerine ibtidar edildiği bildirilmiştir.

Memurun Muhakematı

Memurun muhakemat-ı hakkındaki tahkikat ve takibatın usül-i muhakemat-ı cezaya ve memurun muhakemat-ı kanunlarının mevad-ı mahsusuna tevkiye muayyen-i müddetler zarfında ikmal ve intacına itina olunması ve aksi halde alakadarane mesuliyet-i mukarrer bulunduğu hakkında İstanbul vilayetinden mülhakata tebligat ifa olunmuştur.

Mir-alay Şahab Bey Hakkında

Dahiliye Nezaretiyle Harb Örfünün Nazar-ı Dikkate

Dün matbaamıza Kayseri mutebarından bazı zevatın imzalarıyla zira aynen derc ilediğimiz varaka varid olmuştur. İmzalar matbaada mahfuzdur. Tabibin hak ve hakikat hususunda bizde Divan-ı Harb örfünün iltizam-ı sıra ilemesine ve namuslu bir vatandaşımızın - Eğer bir sebebi yoksa - böyle aylarca hürriyet-i şahsiyesinden mahrum kalmasına meydan bırakmamasına intizar ediyoruz :

Kayseri sabık-ı ahz-ı asker-i kalem-i reisi Mir-alay Şahap beyin Ermeni tehcir meselesinde güya müdahildar olduğundan dolayı Divan-ı harbe sevk edilerek mevkufen taht-ı isticvabda bulunduğu mala-ıstırab evrak-ı ceraide de manzurmaz oldu. Muma-ileyhin tehcir-i vaka-yı müessifesiyle katiyen alakadar olmadığı bütün biz Kayseri Ermenilerince mağlum olup hatta esnai tehcirde perişan ve serkerden bir halde birçok Ermeni ailelerinin tahvin-i ızdırıp ve sefaletine son derecede gayret ilediği hepimizce meşhud olduğu gibi bunun aksini ve muma-ileyh in tehcirde en ufak bir alakasını iddia ve ispat edecek hiçbir Ermeni yoktur ve olamaz. Bu husus için gerek huzuru ilahide ve gerek müveccihen adalette icra-i şهادete amade olduğumuz gibi tehcir meselesindeki muavenet ve sefaletzedekane can siparane ibraz ilediği şefkatten dolayı da kendisine ebedi bir şükran ve minnet hiss ilemekteyiz. Bu cihet-i mahalincede icra edilecek tahkikat ilede tebeyyün edeceğinden izhar-ı tebeyyün-i hakikate medar

olacak Şu satırların mir-i muma-ileyhin mesai-i mesbuka-yı huda-yi sendikasına karşı perverde ilediğimiz bir hiss-i Őũkrana tebeanı efkar-ı umumiyeye ırzını bir vecibe-yi medalet telki iler ve hũkũmet-i saniyeden tahliye (...?) istirham ileriz.

Bir Tamim

Hazine namına tapuya merbut-i emval-i gayr-i menkule-i metrukenin sahib-i evvelleri namına tashih-i mũnasib olacağı Dahiliye Nezaretinin işarı ũzerine İstanbul vilayetinden tamimen tebliğ edilmiştir.

İradesiz Asker Heba Olunamaz

İradeye makrun olmayarak hiÇbir tebliğ icra edilmemiş olduğu halde hud-behud asker-i cemaat ile iane-i dercinin ahkam-ı kanuniyeye muhalif ve mũstelzim-i mesuliyet-i ahvalden olduğu vilayetleri tebliğ olunmuŐdur.

Encũmen-i Vilayet

İstanbul vilayet-i encũmeni dũn Mektubcu Cevad beyin taht-ı riyasetinde ictima ederek arpacı ĐiftliĐinin suret-i mũzayedesini hakkında mukarrerat ittihaz etmişdir.

Seyyar Mualimliklerin İlgası

İstanbul vilayeti Tedrisat-ı ibtidaiye meclisi dũn maarif mũdũrũ Mustafa beyin taht-ı riyasetinde ictima ve maarif idaresi bũtĐesinin azlığı hesabıyla seyyar mualimliklerin ilgası hakkında icra-i mũzakarat etmişdir.

Mũzakarat henũz netice-yi kitabeye iktiran etmemiştir.

Dolandırıcılardan Nasıl Sakınmalı ?

Ahval ve hũviyetleri kısmen zabıtaca anlaşılmış olan bir takım dolandırıcıların kendilerine zabıtaya mensubiyet izafa etmekte veya memur sũsũ vermek suretiyle enva-i hayal ve de siyasi tertip ve imaliye bazı zevata bi'l-rica Divan-ı Harb ũrfice ihtikar maddesinden dolayı tevkiflerine karar verildiğinden bahisle tevkifat-ı icrasına teŐebbũs ve diğer taraftan da başka adamları mũtevassıt-ı suretiyle gŕndererek adem-i tevkifleri iÇin para talep ve ahzına cũrret iledikleri istihbar edilmiş olduğundan tũccar ve ahali-i muhteremenin bu gibi edaniyenin tebligat ve teŐebbũsatına katiyen ehemmiyet vermeyerek kendilerinden evvel emirde sıfat ve salahiyet-i resmiyelerini mabeyn olarak bu mesull-i memuruna ale'l-usul verilmekte

olan evrak ve vesaik-i resmiye ve tevkif-i emri ibraz edemeyenler dolandırıcı olduklarından derhal en yakın polis merkezine ihbar ve teslim etmeleri ve tevkif olunacaklarına dair cerr-i menfaat için şaiyata ve ihbaratta bulunanları da derhal polis müdüriyet-i umumiyesine şifahen veya tahriren malumat vermeleri temenni ve şu hengamede menafi-i şahsiyeleri için şeref ve şan ve namus hükümeti ihlal edecek surette bu gibi teşebbüsatta bulunan sefil ve ahlaksızların suret-i şedidede takip ve tacziyeleri mukarrer bulunduğu ilan olunur.

Düvel-i Mutelife Zabıtası

Polis müdür-i Umumisi

Kontrol Komisyonu Reisi

Mehmet Nureddin

Berikadiye General Fuller

Divan-ı Harb Örfide

Muhtedi Hidayet Efendinin Son Mahkemesi

Divan-ı Harb örfi, dün ba'de'l-zeval saat bir buçukta bi'l-ictima Muhtedi Hidayet Efendinin vekili Talha beyin müdafasını istima etmiştir. Makam-ı iddiada muavinlerden Sadi bey bulunuyordu.

Heyet-i hakimenin mevkilerinden ahz-ı mevki etmelerine mütakıb-i vekil Talha bir vech-i ati-i müdafatını dermeyan etti.

Talha beyin müdafası :

Müvekkilim müdüriyet-i umumiye verdiği jurnallerle bazı işhas-ı meçhul-i el-havaye gibi göstererek hanelerini taharri ve bulabildiği nukud ve emval-i gasp ile salı vermesi ve bi'l-ahire tekrar derdest ettirerek nafi ettirmesi ve bunlardan bir çoğunun yollarda sefalet ve zaruret yüzünden helal ve ailelerinin perişan olmalarına sebebiyet vermesi gibi efal-i cinayeler ictisar etmesinden cinayetle itham ve hareketinin kanun-i cezanın (45)nci maddesinin delaletiyle (56)ncı maddesine temas etmekte olmasında bahisle mahkeme devletlerine sevk edilmişlerdir.

Şimdi, Paşa hazretleri evvela müvekellem, hakikate bu gibi efal-i cinayeye ictisar etmiş midir ?

Saniyen, eğer etmiş ise istintaknamede gösterilen mevad-ı cinayeye efal-i mezkurenin ithal ve tatbiki mümkün müdür ?

Salisen, zat ve mahiyeti faal, cünhayı derecesinde ise sübut-i nazar-ı itibara alınabilir mi ?

Demiş ve bu mevada dair uzun ve mukni bazı müdafatı sert ve atiyen ile işbu esasetin nazar-ı itibara alınmasını ve müvekkiline atıf edilen pek hafif tasvirlerden dolayı pek sarıh olan hakk-ı kanunisinden kendisinin mahrum bırakılmamasını talep ederek Heyet-i hakimenin muhafaten Allah ile hareket ettiğini ve hakim-i kanunu infazında başka bir maksat tanımadığını, binaenaleyh icra-i madelet edilerek bu hukuk-iumumiye davasının sükûtunu istirham etmiştir.

Ba'dehu makam-ı riyasetten tarafının iddia ve müdafat-ı ba'de'l-tetkik-i hükmün tebliğ edileceği bi'l-tefhim-i celseye nihayet verilmiştir.

Remzi Efendi Mahkemesi

Dün Divan-ı Harb Örfi İstanbul paket gümrüğü muayene müfettişlerinden Remzi Efendinin de mahkemesine devam ile vekil Mithat beyin müdafaasını istima etmiştir.

Mithat bey, kısa ve veciz bir ifade ile Remzi Efendinin hidmet-i vataniyesinden namus ve istikametinden İttihat ve Terakki ile müvekkilinin münasebeti yalnız kabloları devam mahiyetinde olduğundan ve cemiyetin icraat-ı hafiyesinde katiyen alakadar olmadığından ve nihayet muma-ileyh in bulunduğu muharebelerde gösterdiği yararlılıklardan bahs etmiş ve bir astını talep etmiştir.

Ba'dehu tarafından iddia ve müdafat-ı nazırı tetkike alınarak hükmün bi'l-ahire tebliğ edileceği bi'l-tefhim celseye hitam verildi.

Mahkeme Taliki

Dün icrası mukarrer olan Giritli Necati Efendinin mahkemesi yarın ki perşembe günü iki buçuğa talik edilmiştir.

Son Haberler

Bahr-i muhit Üzerinde Tayyareler

Londra 14 (T.h.r) __ (R34) işaretli İngiliz tayyaresinin cumartesi günü saat (20)de Kınıftan üzerinde tayeran ettiği görülmüştür.

Saat 22'de vürud eden haberlere nazaran tayyare pazar günü (Norfolk) dahilinde (Potham) vasıl olmuştur. Tayyarenin azimetı 108 saat devam ettiği halde

avdette hava müsait olduğundan (75) saat üç dakikada müvasalet etmiştir. Tayyare kumandanı esna-i mülakatta seyahatin mükemmel bir surette icra edildiğini ve motorlardan birine arz olan sakatlığın müddet seyahat üzerinde bir güne tesiri olmadığını ve benzin mikdarından dolayı hiçbir müşkilata mağruz kalmadığını beyan etmiştir.

Londra 14 (T.h.r) __ (Sen Juhen)den vürud eden bir telgrafnameye nazaran havada bir tebdil vuku bulmadığı takdirde Bahr-i muhit-i ıttılasıyı tayyare ile katığ etmek üzere yeniden bir teşebbüs vuku bulacaktır.

Tayyareci (Vaynam) ve (Adla Kont) bugün ba'de'l-zeval saat 2,30'da (Maninrid) sisteminden bir rakiben İngiltere'ye doğru tayeran etmek tasvirinde bulunuyorlar.

Bir İsviçre Tayyarecisinin Mevfikiyeti

Cenevre 13 (T.h.r) __ İsviçre tayyarecilerinden (Kadovalı) bir deniz tayyaresine rakiben cumartesi sabahı (Stokaks Kaland)dan hareket ile Semilon'dan, Revan vadisinden, Lozan'dan ve Cenevre gölünde mürur ederek iki saat sonra Cenevre'ye vasil olmuştur. Deniz tayyaresiyle ilk defa olarak böyle bir seyahat icra edilmiştir.

Belçika Meşrutiyet Kanunu

Brüksel 13 (T.h.r) __ Meclis-i Nazar, Dahiliye nazırı tarafından meşrutiyet kanunun yeniden tetkiki hakkında vuku bulan teklifi müzakere etmiş. Dahiliye nazırı tarafından tanzim edilecek olan kanun-i layihası meclisin tasdikine iktiran ettikten sonra mebusan ve ayan meclisleriyle Belçika'yı ziyareti ve orada ikametleri esnasında tabi olacakları usül-i vukuatı tekrar ettirmiştir.

Brezilya Reis-i Cumhuri

Rio de Janeiro 13 (T.h.r) __ Kongre (...?) Reis-i cumhuru Mösyö (...?) sevabı 1922 senesine kadar Reis-i cumhur ilan etmiştir.

Çek Kabinesinin Tebdili

Prag 14 (T.h.r) __ Kabinenin tebdil-i münasebetiyle Reis-i cumhur istifa eden ve yeniden kabineye dahil olan nazırlarla mevkilerini muhafaza eden nazırlarla gönderdiği mektuplarda şimdiye kadar ifa edilen ve bundan böyle ifası lazım gelen

hidametten bahisle yeni teşekkül eden kabineye bütün mesaisini programının icrasına ve bi'l-cümle şubatın ıslahına hazır etmesini tavsiye etmiştir.

İsviçre İhracatına Müsaade

Bern 14 (T.h.r) __ İktisad Nezareti tarafından yedi temmuzda ihracat-ı umuma müsaade edilmesi hakkında ittihaz edilen karar 10 Temmuzdan itibaren merai olacaktır. İş bu mesaide bütün hudutları şamil bulunacaktır.

Lerznar'ın Üç Notası

Paris 14 (T.h.r) __ Baron Lerznar, Mösyö Kalemensu'ya ve nota irsal etmiştir. Birincisinde (Malmedi) ve (Morsne) meselesini tetkik etmek üzere Belçika - Fransa komisyonunun ictimai talep edilmektedir. İkincisinde Sar-i havzası, üçüncüsünde (Ren) memleketlerinin işgal-i askerisi ve bunlardan ne suretle istifade edileceği mevzu-i bahs olmaktadır. Baron Fon Lerznar müşavir Fon (Kalarak)'ın Kolonya'daki Alman hükümeti murahhası olarak tayin edildiğini Hariciye Nezaretine tebliğ etmiştir.

Hava-i Seyr ü Seferler

Londra 14 (T.h.r) __ Hava-i seyr ü seferler halinde kat'i mukarrerata intizaren Londra ile Paris arasında Fransız ve Britanya tayyarelerini sulh bayramları esnasında seyr-i sefer edebilmeleri için her iki hükümet arasında itilaf akd edilmiştir.

Buna nazaran 13 Temmuzdan itibaren Londra ile Paris arasında işhasa ait tayyareler işleyecektir.

Karaköy'deki Borsa Hanı Arsası Satılıktır

Şehremanetinden : Karaköy'de Köprübaşı'nda kain olup üzerine muvakkat dükkanlarla beraber gerek toptan ve gerek ki kısmen tefriken mevki-i müzayedeye çıkarılmış ve bedeli hadd-i layıkını bulduğu takdirde ağustosun ikinci cumartesi günü ihale oluyor ve on gün sonrada ihale-yi katiyesinin icrası mukarrer bulunmuş olduğundan talep edilenlerin encümen-i emanete ve muhasebeye müracaat ilemeleri ilan olunur.

Kadıköy'ünde Denizden Gelen Vası-i Arsa Parça Parça Satılıktır

Şehremanetinden : Kadıköy iskelesinde denizden imla ettirilmiş ve birçok parçalara ifraz edilmiş olan arsalar mevki-i müzayedede vazı olunmuştur. Talep

olanların şerait-i müzayedeye anlamak ve parçaları harita üzerinde görmek üzere muhasebe-yi izahına müracaatları ilan olunur.

Toptaşı'nda Kırk Sekiz Saat

_ Cabi Efendi ile Mühim Bir Mülakat _

Yarın çıkacak Mısır Küçük gazetede.

İlanat

İstanbul Doktor Hakan-ı Müdüriyetinden :

Sultan Beyazıd'da atık Takvimhane caddesinde 1- 2 numaralı arsa Rıfat ve Vahit beylerin uhdelerinde iken vukufatlarıyla ashab-ı hakk-ı intikalden bulunması hesabıyla uhdesine intikal-i lazım gelmekte ise de tasrif-i senedi ziyağa uğramış olduğundan bahisle kaydının ihracı Mehmet Tefvik imzasıyla mu'ta-i arzuhalde işar olunması üzerine lediyy'ül-tetkik-i tasrif-i kaydına desters olunamadığı senedat-ı umumiye idaresinde beyan edilmesine binaen tahkikat-ı tahliye icrasına lüzum hasıl olmakla tarih ilandan işar üç mah-i zarfindan mezkur arsa da tasrif-i iddiasında bulunan alakadarenin idareye müracaatıyla isbat-ı müddeâ ilemeleri lüzumu ilan olunur.

Koşunuz !

Kadıköy vapur iskelesi caddesinde Devîçbank karşısında yeni açılan ‘‘ Güzel Kırâathane ‘‘ ye koşunuz!. Kahve ve çay gibi meşrubatın en nefislerini bulacağınızdan maada, temizlik ve zarafeti de hakikate celb-i dikkattir. Ali Asar Ağanın idaresinde bulunan kırâathane, nargile meraklılarına da şayan-ı tavsiyedir.

3.23 28.SAYI

Birinci Sene – Numara : 28

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

17 Temmuz 1335-1919 (Perşenbe) 18 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir. / Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin / Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin

Yine Kabineye Dair

Sadrazam Paşanın vürudiyle birlikte kabinenin istifa edeceği şayialeride tekrar ortaya çıktı. Çünkü Mösyö Kalemensu, heyet-i murahhasamız erkanının artık Paris’de ikametinden bir faide-yi mamul olduğunu Sadrazam Paşa’ya tebliğ ilediği tarihten itibaren hükümetin millete karşı hal ve mevki pek şayan-ı vakit bir safhaya dahil olmuştur.

Sadrazam Paşa Paris’de iken burada zuhur eden vaka-yı kabine dahilinde ve kabine ile herkesin kabineye yegane mütteka olarak telki iledikleri Hürriyet ve İtilaf Fırkası arasında zuhur eden ihtilaf (...?) hadd-i aksaya getirdi. Binaenaleyh Efkâr-ı umumi Sadrazam Paşanın vürudiyle birlikte bir kabine buhranına intizar ediyordu.

Biz evvel ve ahir söyledik. Memleketin mukadderat-ı istikbal ve istiklali mevzu-i bahs olan böyle bir zamanda res-i karda bulunan hükümetlerin tarihe, padişaha, cihana ve millete karşı olan mesuliyetleri o kadar büyük, ağırdır ki bir hükümet ne kadar kuvvetli olursa olsun yalnız başına bunu taşımaya muvaffak olamaz. Bi’l-hassa bütün cihanın hakimiyet-i milliyeye doğru diye hitaveleriyle yürüdüğü saday-ı halkın saday-ı hak tanındığı böyle devirdi (...?)

Parlamento müctemi olmadığı cihetle millet-i efkar ve amelini ancak iyi, kötü fırkaları veya matbuatı ile efham ve alam eder. Binaenaleyh bu kadar ağır mesuliyetler altına girmeye hazırlanan bir hükümeti eğer bizim bir türlü akıl erdiremediğimiz bazı esbabdan dolayı - parlamento içtima-i davet edemiyorsa hiç olmazsa arzuvi-yi milliyenin bir nevi diğeride ifadesi demek olan bu mevcut kuvvetlerin müzaheretini temine mecburiyet-i hiss etsin.

Müstebid zihniyetleri ile gasb-ı şöhret eden İttihatçıların bile hiç olmazsa zahiren ve şeklen bu kaide-i riayet etmişler ve hareketlerini bir parlamento ve matbuatın tasdik ve tergibiyle teşriğ ilemişlerdi. Halbuki bugün hükümetin bu vaziyet karşısında hiçbir gazete hiçbir fırka görmüyoruz ki bir vaziyet alsın ! Hatta nazırlardan ekseriyetin mensubiyeti itibariyle en ziyade Hürriyet ve İtilaf Fırkasına istinad etmesi lazım gelen kabine en büyük muhaliftede ondan koruyor.

Binaenaleyh biz hiçbir mahir düşünceye, hiçbir fikir ve amel-i hususiye kalmaksızın sırf memleketin selameti ve saadeti ve bir az da hükümetin menfaat-i temine istiyoruz ki bu mübhem ve müşevveş-i vaziyete bir nihayet verilsin.

Bu iş ancak iki suretle mümkündür. Birincisi her ne şekil ve suretde olursa olsun derhal bir meclis-i milli toplamak, ikincisi de bu husus-i tahkik edilinceye kadar, (...?)

Biz bu müşevveşiyet-i izale için başka çare görmüyor ve müşevveşiyet ve mübhemetin devamına ise memleket için pek ağır ve netayic-i vahimesi kolay kolay def edilemeyecek bir darbe mahiyetinde telki ediyoruz.

Şuun

Hürriyet ve İtilaf Fırkasına Mensup Nazırlar

Refiklerimizden biri Hürriyet ve İtilaf ile fırkaya mensup nazırlar arasında bir itilaf hasıl olduğu ve bunun bir emr-i vaka bulunduğunu yazıyorsa da mezkur fırka aza-i nafizasından birinin beyanatına nazaran kafi-i el-sabık arada eski vaziyet devam etmekte ve fırka-i sabık-ı nazırlarını müstafi ad ilemekdedir.

Hürriyet ve İtilaf'da Bir İctima

Hürriyet ve İtilaf Fırkası merkez-i umumisinde dün Sadık beyin riyaseti altında bir içtima-i vaka gelmiştir.

□ Dün Bursa valisi Gümilcineli İsmail bey Dahiliye Nazır-ı vekili Ethem bey yeni ziyaretle bir müddet mülakat etmiştir.

Amiral Bristol

Amerika mümessil-i siyasiyesi Amiral Bristol dün Bab-ı ali de Sadrazam Ferid Paşa ile Dahiliye Nazır vekili Ethem beyi ziyaret ve bir müddet mülakat etmiştir.

Azil ve Tayinler

Çarşamba kaymakamı Rıfat bey azil olunarak yerine Merzifon kaymakamı Abdullah, Merzifon kaymakamlığına Osmancık kaymakamı Sahibi Rumi ve Osmancık kaymakamlığına, Ünye kaymakamı Muhiddin, Ünye kaymakamlığına, Sürmene kaymakamlığında Munfasıl Mahmud Celaleddin beyler ikinci sınıf maaşlarla nakil ve tayin edilmişlerdir.

Tevhid-i Mübayat Komisyonu

Tevhid-i mübayat komisyonu riyasetine Şura-yı devlet maliye, nafia dairesi azasından İhsan beyin tayini hususunu irade-i seniyeyle iktiran ilemiştir. Komisyon mezkurun azası derdest-i intihab olduğundan henüz vazifeye mübaşeret ilememiştir.

Seyr-i Sefain Müdürünün İstifası

Dünkü refiklerimiz Seyr-i sefain müdür-i umumisi Hüseyin beyin istifa ettiğini yazmışlardı. Bizim bu hususdaki tahkikatımıza nazaran muma-ileyhin istifası köprü başında bulunan Milli mahsulat şirketi binasının Bahriye Nezaretince on sene müddetle geriye verilmesi ile alakadardır.

Heyet-i Tahkikiyelerde Tebligat

Divan-ı Harb Örfiheyet-i tahkikiyelerinde bugünlerde mühim-i tebdilatın vaka olacağı mahafil-i siyasiye aidesinde söylenmekdedir.

Sapancalı Hakkı bey

Sapancalı Hakkı beyin şu günlerde tahliye olunacağı mevsuken müstahberdir.

Emin ve Zeki Paşalar Gitmiyor

Divan-ı Harb Örfiazasından Emin ve Zeki Paşaların bazı tahkikat için taşraya gidecekleri yazılmış idi. Bunun bir usul ve esası olduğu tahkikatımız neticesinde anlaşılmıştır.

Recep Ferdi bey

Divan-ı Harb Örfi azasından olup mazunen Bandırma'da bulunan Mir-alay Recep Ferdi beyin şu günlerde şehrimize avdetine intizar edilmekdedir.

İsticvab

Nehib ve garet-i emval-i maddesinden dolayı tüccardan Nikola Efendi, dün Divan-ı Harb Örfiheyet-i tahkikiyesince, isticvab edilmiştir.

□ Dün Divan-ı Harb heyet-i tahkikiyesinde erkan-ı harb kaymakamlarından Agah bey isticvab olunmuş ve bab-ı meşihat memurun-i müdür-i sabıkı Havacı Bahri Efendinin ifadesinde müracat olunmuşlardır.

Kadıköy Arabacılar Kahyası

Kadıköy ve Haydarpaşa arabacılar kahyası hakkında bazı şikayet dermeyen edilmekdedir. Bu hususda icra ilemekde bulunduğumuz tahkikatımızın neticesini yazacağız.

Bir Tefsir

Menatık ve mevaki-i harbiyede ifa-yi vazife eden memurun mülkiyenin mesbuk-i müddet-i hidametinin zafien hesap ve kabulü hakkındaki tekaüd-i kanununda münderiç-i madde-i kanuniyede mevaki-i harbiye tabirinin ilk seyr-i hataları ile menzil-i hattati arasındaki mevaki-i matuf olduğu Şura-yı devlet maliye, nafia dairesince tekrar ilemiştir.

Hapishaneler Hakkında Adliye nazırı dün istinaf müdde-i umumisi ile Dahiliye Nezareti hapishaneler müdür-i umumisi Afzal beyi makam-ı nezarete celb ederek hapishanelerin ahvali hakkında malumat ve izahat talep etmiştir.

(Şuun Mabadi İkinci Sahifede)

Bugünkü Vaziyet

Hal ve Mevki-i (...?) Etmemiştir - Sadrazam Paşa Bab-ı Aliye Dün Gelmişlerdir

Hal ve mevki Sadrazam Paşa ile refikasının avdetlerine rağmen vazı-i sarahat gasb etmemiş, kabinenin istifasına dair devran eden pek kuvvetle şayialer dün akşama kadar teyid ve tahkik etmiştir. Bunun sebebi zannımıza kalırsa henüz Sadrazam Paşanın bütün ve fırkasıyla resmen temas edememiş ve hal-i mevki hakkında teati-i müdavele-yi efkara muvaffak olamamış bulunmalarıda.

Sadr-ı meşar'ül-aleyh seyahatlerinde bir az yorulmuş ve rahatsızlanmış bulundukları cihetle ancak dün konaklarından çıkabilmişlerdi. Her halde hal ve mevkinin tevzi etmesi için bir müddet beklemek lazım gelir.

Bugün Vaziyet Anlaşılacak

Dün Sadrazam Paşa, Bab-ı aliye gelerek bir müddet Hariciye Nezaretinde oturmuşlardır. Mahafil-i siyasiye-yi aliye nezdinde icra ettiğimiz tahkikata nazaran meşar'ül-aleyh bugün saat üçde bab-ı alide inikad edecek meclis-i vükelada hazır bulunacaklar ve sulh konferansındaki mütalab ve müddeiyatımızla sebeb-i avdetleri ve mukadderatımız hakkından izahat vereceklerdir. İşbu izahatdan sonra kabinenin şekil ve mevki-i tezkir edilecek ve vaziyetin icap ettirdiği kararlar dairesinde hareket olunacaktır. Kabinenin istifa edip etmeyeceği şu halde ancak bugün anlaşılacaktır.

Dahiliye Nazır-ı vekilinin Beyanatı

Dün mesail-i cariyeye hakkında kendisiyle mülakatda bulunan bir muharririmize Dahiliye nazır vekili Ethem bey bir vech-i ati-i beyanetda bulunmuşdur :

□ Kabine bir buhran zuhur-ı ihtimalinde resmi mağlumatım yokdur. Sadrazam Paşa verdiği heyet-i murahhasa erkanıyla henüz görüşemedim. Binaenaleyh vaziyet-i umumiyenin hakkında bir şey bilmiyoruz. Meclis-i vükela inikad edecek vaziyet-i temin ve tevzih edecektir.

Anadolu ahval-i Dahiliyesi hakkında düvel-i itilafiye mümessilleri tarafından celb-i dikkat-i havi olarak bab-ı aliye tevdiğ edilen nota, meclis-i vükelada mevzu-i bahs olmadı... Bu nota şimdiye kadar bekada gelememi.

Hürriyet ve İtilaf Fırkasıyla münasebeti muhafaza ediyor. Ne istifa etmiş ve ne de etmek niyetindeyim. Fırkaya mensup olup el-yevm-i Nezaretlerde bulunan refikimde aynı vaziyetdedirler. Gümölcineli İsmail bey yakında tekrar mahall-i memnuniyetine giderek ifa-i vazifeye başlayacaktır.

Rıza Tevfik Beyin Beyanatı

Osmanlı Heyet-i murahhasası azasından Doktor Filozof Rıza Tevfik bey kendisine müracat eden (Lu Jurnal Duryan) muharrine beyanat-ı atiyede bulunmuşdur :

Paris muvasaletimizde heyet-i murahhasaya memur-i zabitin tarafından kemal-i nezaketle kabul edildik. Kendilerine tahsis edilmiş olan şato bahçesinde gezmelerine bile müsaade edilmemiş olan Alman murahhaslarına rağmen Osmanlı delegelerine Paris’de serbest-i suretde gezmeye mezuniyet verilmiş idi. Heyet-i murahhasamız, beşler meclisi bi’l-hassa Mösyö (Kalemensu) tarafından samimiyetle kabul edilmiştir.

Müttefiklere verdiğimiz muhtıra gayet iyi tesir husula getirmiştir.

Müttefik ve meşarın hükümetler bize verdikleri cevabda Osmanlı mütalalarının ciddiyyetle nazar-ı dikkate alınacağı vaad ilemişlerdir.

Bizim ikinci muhtıramız ilk muhtıradan pek farklı değildir. İkinci muhtıra bazı mesail-i mümine hakkında tafsilat ve tevzihata aid idi. Bu sırada Onlar meclisi tarafından kabul edildik. Biz beyan-ı mütala ettik. Dörtler meclisinde olduğu gibi, onlar meclisinde de azm-i varidat-ı milliyeye izhar iledik.

Osmanlı heyet-i murahhasasının Baron Bogos Nubar ve Mösyö (Venizelos) ile münasebetle girmeye teşebbüs edildiğine dair olan haberlerin usul ve esası yoktur.

Konferans azası beyne'l-milel-i mesail ile mevcudi sıkı rabıtası dolayısıyla Türkiye meselesinin beş aydan evvel bir netice-i katiyeye iktiran edemeyeceğini tahmin ediyorlar. Mösyö (Kalemensu) Osmanlı heyet-i murahhasasına Paris'de daha fazla ikameti müsmir olamayacağını ve vaktimizi İstanbul'da daha müsmir bir suretde geçirebileceğimizi bize beyan etti.

Fransa Reis-i vükelası, Avusturya ile sulhün imzasından sonra konferansın Türkiye mesaili ile iştigal olamaz davet ileyceğini vaad etmiştir.

Rıza Tevfik bey buhran-ı vükelaya dair devam eden şaiyat hakkındaki böyle bir tedbir-i mucib hiçbir hal olmadığını söylemiştir.

Tevfik Bey Ne Diyor ?

Maliye Nazırı ve sulh murahhasamız Tevfik bey akşam muharrir beyanat-ı atide bulunmuştur.

□ Bu bizim memurumuza taalluk eden, eylem hakkındaki hükümetin gazetelere resmen izahat vermesi lazım ve tabidir. Ve bu izahatın yakında verileceğini mamul ediyorum. Binaenaleyh şimdiden ayrıca tafsilata göremiyorum.

Beyanname Verilecek

Sadrazam Ferid Paşa vaziyet-i hariciye ile ahvali hakkında matbuata bir beyanname tevdiğ edecektir.

Darü'l-fünun Nizamnamesi

Bir Mülakat

Darü'l-fünun nizamnamesinin Maarif Nezaretinde tetkik edilmekte olduğu mağlumdu, kabul edildiği takdirde yakında mevki-i meraite görünecektir. Darü'l-fünun istiklal-i alemin istiklali, ve neticede bunun fikir aleminde hiç olmazsa bir tahvil demek olacağından, tetkik edilmekte olan nizamnameye nazaran Darü'l-fünun alacağı vaziyet hakkında muharrirlerimizden birisinin Maarif Nezaret-i erkanından bir zat ile icra ettiği mülakatı bir vech-i ati-i derc ediyoruz :

□ Tetkik edilmekte olan nizamname ahkamına kadar Darü'l-fünun idaresi nasıl olacaktır efendim bu husus bir az tenvir buyurulur mu ?

□ Eldeki tetkik edilmekte olan nizamnameye göre, Darü'l-fünun bir darü'l-fünun emini tarafından idare olunacaktır. Bu emin medreseler meclis-i müdiresi tarafından intihab Maarif Nazırının tasdikiyle tayin edilecektir.

Emin, Darü'l-fünun reisi olan nazır-ı namına icra-i vazife edecektir. Darü'l-fünun şubelerinin hüsn-i idaresine, divan-ı mukarreratına Ruslara vazı-yı imzaya Darü'l-fünun emin-i memurdur.

□ Silsile-yi tedrisatda, yani medrese ve muallim intihabı hakkında yeni bir karar var mı ?

□ Evet medrese olmak için mesela otuz yaşını ikmal etmiş olmak, şahsi birkaç asır neşir etmek gibi bazı hususat nazar-ı dikkate alınacaktır. Tabi muallimler içinde böyle, çünkü onlar da yarının medreseleri olacaklardır.

Medreseler ve Muallimler — Medreseler meclis-i müdirenin medreselik ve muallimlik şeraitini haiz olanlardan iki zatı namzed gösterir. Maarif Nezareti kabul ettiği takdirde memuriyeti tasdik olunur ...

Heyet-i tedrisiye arasında birde mukarrerler vardır, bunlar medreselerin güzide mezunlarından istihamla kabul edileceklerdir... Bunlar tahriri ve şifah-i imtihanları geçirdikten sonra taleb ve medreseler huzurunda bir de ders vermek suretiyle mukarrerliğe tayin edileceklerdir...

□ Darü'l-fünun-i emini medreselikden maada maaş alacaklardır, efendim.

□ Evet efendim, medreselikden maada 5000 – 6000 kuruş maaş verilecektir.

□ Demin divan duyurmuşdunuz, bunun vazifesi hakkında da bir az izahat-ı lütuf edermisiniz ?

□ Darü'l-fünun-i divanı, bundan sonra fakülte müdürleri yerine kaim olacak olan medrese reisleriyle her medrese meclis-i müdiresini tarafından ikişer sene müddetle intihab edilen ikişer medreseden mürekebdir. Divanın vazifesi üç kısımdır. Kazayı, idari, alemi mesela heyet-i alemiye azasından birisinin tebdili, talebe hakkında verilen inzibat-ı cezaların istinafen tetkiki gibi mesailde olduğu gibi, bununla beraber, medreselerin tatili, açılması, Darü'l-fünun bütçesinin tetkiki, işte asıl Darü'l-fünun muhtariyeti bu suretle teşekkül edecektir.

Divan-ı alemiye meselelerde meşgul olacaktır. Türkiyat alemine aid-i tetkikatı teşvik edecek surette ita ve alemiye'nin himayesi hakkında kararlar itası, mükafat verilmesi, darü'l-fünun'da gerisi ihdas etmek, tali ve al-i tedrisatı hakkında nukat-ı nazarını nesibiyet etmek hep Darü'l-fünun divanının cümle vezaifindendir.

Mukarrerler meclis-i müdiresin mukarreratıyla Avrupa'ya vesair-i mahaller tetkik ve tettebbu için gönderilebilirler.

Bu izahat üzerine muharririmize teşekkür ederek ayrılmıştır.

Sulhün Ferdasında

Fransa'da Galay-ı Esar'a Karşı Tedabir

Paris 15 (T.h.r) __ Meclis-i nazırı Mösyö Povankare'nin riyaseti altında toplanarak hayat pahalılığına karşı mücadelede bulunmak üzere yeniden ittihaz-ı mukarrerat ilemiştir.

Evvela meclis, evvelce Paris'te müsait mahallerde tesis edilip mucib-i memnuniyet netice vermiş olan hububat-ı furuhtuna mahsus barakaların tazifine karar vermiştir.

Tanıyan, İaşe Nezareti vasıtasıyla Paris'te ve eyaletlerde ucuz ve maktuğ fiyatla yemek temin edecek lokantalar küşad edilecektir.

Salisen __ Harp dolayısıyla ithal edilmiş olan mekulatı muhtelif-i vasıtalarla ve bi'l-hassa kooperatif şirketleri vasıtasıyla doğrudan doğruya ahalinin emrine amade bulundurulacaktır. Mezkur şirketlere Teşkilat-ı Mahsusa'da bulunulacaktır.

Rabian __ Hububat ve ihtiyacat-ı zaruriyeden mağdud-i eşya üzerinde gayr-i meşru ihtikarda bulunanlar da tazminat-ı icrası için İaşe Nezaretinde bir heyet teşkil etmiş ve mezkur heyeti muhtekirler hakkında tahribat ve tahkikatta bulunmak üzere zabıta tahsis edilmiştir.

Romanya ve Besarabya Meselesi

Paris 15 (T.h.r) __ Romanya'nın Paris sefiri Mösyö (Antonko) Besarabya hakkında (Tan) gazetesi muhabirine bir vech-i ati-i beyanatta bulunmuştur : ‘ ‘ Bugünlerde konferans Besarabya meselesiyle işgal etmiştir. Hal-i hazırdaki konferansça derdest tetkik bulunan hukukumuz itiraz kabul etmez hakayık ve vaka üzerine istinad etmektedir. ‘ ‘

Muma-ileyh , bütün Besarabya'nın Rusya tarafından, ilhak edilinceye kadar, Bağdat'ın iczasından mağdud bulunduğunu ispat ettikten sonra buradaki ahaliden yüzde yetmiş ikisi Romanyalı olduğunu beyan etmiştir.

Mütakaben ara-yı umumiyyeden bahisle demiştirki :

“ Besarabya'nın Romanya ile tevhibi bir ihtilalci meclisi tarafından kabul edilmiştir. Mezkur meclis, sulh konferansının arzu-i mütalabı isaf edilmiş olan komşu memleketlerdeki meclisler derecesinde kıymet-i temsiliyeye haiz bulunmaktadır. Binaenaleyh Besarabya hakkında başka türlü bir muamele-yi icrası için hiçbir sebep mevcut değildir. Esasen intihabat-ı umumiyenin, bütün Romanya'da olduğu gibi Besarabya'da da doğrudan doğruya hafi-i reye müracaat edilmek suretiyle yakında icrası lazımdır.

Şahsım itibariyle Romanya'nın, konferansı ve bi'l-hassa öteden beri hak ve hukuk memleketi olan Fransa tarafından mazhar-ı müzaheret olacağına emindim. “

Silezya Hakkında

Breslav 15 (T.h.r) __ Amerika kıtat-ı aray-ı umumiye neticesinde tayin-i mukadderat edecek olan Yukarı Silezya arazisinde işgale amade bulunmaktadır.

İsviçre ve İttihad-ı Akvam

Senegal 15 (T.h.r) __ (İsviçre) Radikal Fırkası kongresinde hükümet-i müttehida müşaviri Mösyö (Joltes) siyasi büyük bir nutuk irad ederek bihassa İsviçre'nin İttihad-ı Akvam duhulünden bahisle demiştir ki : “ Akvam-ı muntazamen birleştiren ve bunları cihan-ı siyasetine müteallik-i mesail-i azime-yi müzakereye mecbur eden bir teşkilatın vücuda getirilmesi hadd-ı zatında büyük bir asr-ı terkidir. Büyük mütemeddin-i akvamın az bir zaman zarfında İttihad-ı Akvam'a dahil olabileceklerini ümit ediyoruz. “

Almanya'daki Ren Hükümeti

Bal 15 (T.h.r) __ (Kolnişa Kolkçaytung) gazetesine nazaran Ren yaltlarında devam eden şaiyata göre Almanya hükümeti her halde Almanya'ya merbut kalmak şartıyla Ren'de müstakil bir hükümet tesisine ba'de-ma şiddetle itiraz etmeyecektir.

Ren Hükümeti İçin

Bal 16 (T.h.r) __ ‘‘ Kolniša Kolkçaytung ‘‘a göre Ren hükümet müstakilesi Almanya ile müttehid kaldıkça bu istiklale uzun müddet muhalefet etmeyeceği şayası devran etmektedir.

Öğrenmek İstiyoruz

İstanbul Yangın Yerlerinin En Seri Çare Tamir ve İnşası Nedir ?

Sevgili İstanbul’umuzun hiç olmazsa dörtte bir kısmı feci yangınlara kurban oldu. Şehrin en mamur aksamı bir remadhaneye döndü. Bu yüzden esasen mucip olan sefalet, mesken buhranı bir kat daha arttı. Şimdiye kadar hiçbir teşebbüste bulunulmamasıyla da anlaşılıyor ki hükümet olsun, emanet olsun bu harabelerin bir an evvel imarı hakkında kati ve müsbet hiçbir fikre malik değildirler. Veyahud şerait-i hazıranın arz ilediği mevani ve müşkilat, - Parasızlık vesait-i nişaniye fıkdanı, Allah ... gibi – fikirlerini saha-i tatbiki koyabilmelerine imkan bırakmıyor. Binaenaleyh gazetemiz bu hususda doğrudan doğruya milletin rey ve fikrine müracaat etmek, kara ve karailerimiz ve bi’l-hassa bu hususda, salahiyetdar olan zevatın İstanbul yangın yerlerine en seri ve en amali bir surette imar için nasıl bir çare düşündüklerini anlamak istiyor. Binaenaleyh bilimum karinlerimizden rica ederiz : Bu mühim meseleye kesdirme bir çare-yi hal bulunmasına medar olmak üzere bu hususta ne düşündüklerini yukarı satıra tecavüz etmemek şartıyla - bi’l-tabi mesele buna alakadar olanlara müstesna - bize birer mektupla bildirsınler. Biz bu muhtelif-i fikirleri tarih sırasıyla derc ve neşir iledikten sonra aralarında birde tasnif yapacağız ve hangi fikirler tecanüs itibariyle ekseriyet-i teşkil ediyorsa bunlarda ayrıca neşir ederek karinlerimizden bunların hangisini tercih ilediklerini soracağız. Bu sayede milletin şehrin imarı hakkında nasıl bir fikir ve amal-i perverde ilediğini anlamaya ve devair-i aidesinde bu hususta tenvire muvaffak olacağımızı zan ediyoruz. Mektuplar doğrudan doğruya heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmeli ve zarfın üzerine (Yangınlara Dair) cümlesi yazılmalıdır.

Sosyalizm Nedir ? (Üçüncü Mebhas)

Sermaye Saltanatı

Ticaret ve İtibar

Şimdiye kadar neşir ettiğimiz bendlerde ‘‘ İstihsal-i Sermayesi ‘‘ usulünün cari olduğunu memleketlerde ekseriyet-i halkın istihsal-i vesaitinden mahrum kalarak, saik-i kuvvetini satmaya, amele proleter olmaya mecbur kaldığını izah etmişdik.

Şunu ilave edelimki köylülerin ve küçük sanatkarların ekseriyeti ve proleter sınıfına dahildir. Bunlara diğer proleterlerden tefrik eden şey ki, ufak bir emlakdır. Faidesiz ve zaheridir, bunları proleterler gibi soyulmakdan mana etmez bugün bütün halkın beka ve mevcudiyeti menabı en vası-i istihsalat-ı vesaiti, sermayedarların emlak-ı cesime ashabının elindedir. Şu hali sermayedarın safına vasıtasız sınıfı saymak, esarete rabet etmek imkanını tamamıyla bahş etmektedir.

Halkın büyük bir ekseriyeti günden güne ihtiyaç ve sefaletin zebuni olurken, ufak bir guruptan ibaret olan sermayedarın ve emlak-ı ashab-ı kasalisleriyle beraber, medeniyet-i hazıranın fütuhâtından kanun-i tabiye ve hükümiyenin Türkiyat ve sanayi tatbikatından mütevellid-i menafî-i bi nihayeye müstakilen vaziyet ediyorlar.

Bu sınıf mümtaz ve gasben, hayat-ı iktisadiye de oynadığı rolü bunun netayic-i ictimaiyesi nedir ? Bugün bunu yakından tetkik edelim.

Mukaddema-yı (sermaye)yi üç neva taksim etmek mümkün olduğunu görmüşdük : Ticaret sermayesi, faiz sermayesi, sanayi sermayesi.

Bu son nev-i sermaye pek yeni olmakla beraber az zaman zarfında, yirmi asırlık eski olan diğer iki nev-i sermayeden belki on bin defa daha fazla terki ve inkişaf etmiştir.

Sanayi-i sugra devrinde ticaret (Bugünkü manasında) cemiyet için fevka’l-ade zaruri bir hadise değildi. Köylü ve sanatkar, doğrudan doğruya mütehassısların nezdinde tedarik ederlerdi. Tekamül-i iktisadiyenin bu merhalesinde ticaret lüks gibidir. Cemiyetin hayat-ı istihsalîyesinde bir anasırı gayr-i mufarık değildir.

Halbuki, istihsal-i sermayevi usulünde bir taraftan tüccara ve ticarete ihtiyaç vardır. Diğer taraftan ticaret, tekamül-i iktisadiyenin bir safhasında, tekamül ve inkişaf edebilmek için, istihsal-i sermayeviye muhtaçdır. İstihsal-i sermayevi usulü tevessü ettikçe ticaretinde tevessü etmesi lüzumu tezayüd eder ve bu lüzum, hayat-ı iktisadiyeye hakim olmaya başlar.

Hulasa, istihsal-i sermayevi usulünün kaim olduğu bir cemiyet de, halkın tahvin-i ihtiyacatı keyfiyet-i ticaretin bilimum enva-i tevessü etmesini icap ettiriyor.

Mevzi bir harb bile alem-i ticaretin bu noktada tevkifine sebebiyet vereceği için, bütün hayat-ı iktisadiyeyi sarsar, harb-i umumi ise, şüphesiz alem-i iktisadiyeyi büyük mukayesede harab eder.

İstihsal sermayevi devrinde, (faizname)nin terkiside fevka'l-ade haiz-i ehemmiyettedir. Sanayi-i sugrada, murabzacı sefil ve açlarda kan emerek istifa ederdi. İkraz ettiği para ise, mahsuldar olmayan, hiçbir serveti tevellüd etmeyen masarife sarf edilirdi. Çünkü bu esnada, herkes vesait-i istihsalıyesine malikdi. İstihsalini tezyid etmek için para istikrazına, bu devrede hacet görülemezdi. İstikraz edenler, mesela bir bey, bunu ya eğlencelere, sefahata sarf eder, yahud da bir köylü gibi vergilere, angaryalara masarif-i adliyyeye kapatırdı. Binaenaleyh bu devirde faiz mukabilinde ikraz, ahlaka mugayir telki ediliyor, her tarafda tekbihi edilirdi.

İstihsal-i sermayevi devrinde, faiz şüphesiz büsbütün başka bir mahiyettedir. Artık para, bir müessese-i sermayevi tesis etmek, insanların sa'y-i kuvvetlerini satın alıp işletmek için bir vasıta mahiyetini iktisab etmiştir. Bugün bir patron, ya yeni bir müessese-i ihdas veya mevcud-i alanı ıslah etmek için para istikraz eder. Varidattan, istikraz ettiği paranın faizini verdiği zaman, varidatı eksilmiş değildir. İstikraz ettiği paranın fazla miktarda sa'y-i kuvveti iştirâ, varidatını tezyid etmeye yarar. Bu halde faiz ile ikraz sefalet ve açlıktan istifade etmekden ibaret olan mahiyeti sabıkasını kayıp ederek, istihsal-i sermayeyi tezyid etmeye hizmet ediyor. Artık muterizler enzar-ı umumiye de takbihi edilmiyor. bi'l-aks-i mühim bir mevki-i mümtazi işgal ediyor. Bunlara artık : “ Credit up ” - “ İtibar Açanlar ” diye süslü bir isim veriliyor.

Bundan maada, faiz getirmek için istimal edilen sermayenin şimdiye kadar takip ettiği istikamet ba'de-ma tebdil etmiştir. Mukaddema-i faizcilerin murabahacıların kasalarındaki mebla “ Bin türlü vasıtalarla sermayesiz sınıfa akardı. Şimdi ise murabahacıların kasaları, müessesat itibariyle sandıkları sermayedarlara verilmek üzere, bin türlü turuk ve vesait ile sermayesiz sınıf tarafından verilen mübala ile doludur.

İtibar, evvelce olduğu gibi, sermayesiz ve sermayedar sınıfının paralarını tamamlatdırmak için bir vasıtaadır. Fakat aynı zamanda bugün muhtelif sermayesiz sınıfların tasriflerini sermaye haline ifraz etmeye hizmet ediyor.

Şekl-i hazıran müdafaları : Bu müessesat-ı itibariye-yi hazırayı “ ameleleri, köylüleri esnafı sermaye haline ifrağ ediyor. ” diye medh ü sena ediyorlar. Halbuki

sermayesiz sınıfın tasriflerini böylece birikdirmek. Sermayedarların kuvvetini teşdid ve bu zavallı sermayesiz sınıfın daha ziyade ezilmesine hizmet etmiyor ? Sermayedarların kuvvetlerini tezyid etmeleri, ameleye, köylüye, esnafa ne kadar pahalıya mal olduğunu izah etmedik mi ?

Müessesat-ı itibariye-yi hazıra, muhtelif-i sermayesiz sınıfın mecmua tasriflerini (sermaye) haline ifrağ ederek, sermayedarlara, sermayelerini ihsanı suret ile istimal etmek imkanını ihzar eder. Sermayesiz sınıfların tasriflerinden husula gelen (sermaye)yi bu sınıflar istimal etmek kudret ve salahiyetinden mahrum olduklarından bundan sermayedarlar istifade eder.

Yine bu müessesat-ı itibariye sayesinde sermayedarlar, birçok eşya-yı ticariyeyi daha satmadan para haline ifrağ ederek diğer teşebbüsat-ı ticariyeye girişmeye imkan bulurlar.

İşte itibar, sermayedarların emrine tabi olan sermayenin miktar ve kuvvetini fevka'l-ade bir surette tezyid eder, aynı zamanda, istihsal-i sermayevinin en kuvvetli bir nokta istinadını teşkil eder. Bu sayede sanayi ufak bir kuvvetle fevka'l-ade tevessü ve inkişaf bulmak imkanını elde etmiştir.

Fakat itibar en ufak bir tezelzülde şiddetle mütesir olur ve ufak bir tesiri bütün hayat-ı iktisadiyeyi şiddetle sarsar.

Birçok muktesidler, itibar-ı sermayesiz sınıfı, yahud az sermayesi olanları sermayedar haline ifrağ için bir vasıta olarak telki ederler. Fakat isminden anlaşılacağı bir vecihle, itibar-ı mukarririn, müstakraza-yı emniyet ve itibarından ibarettir. Müstakraz ne kadar fazla sermayeye malik olursa borcunu tediye ihtimali o kadar artar. Binaenaleyh fazla istikraz etmek imkanı o kadar tezayüdler. Şu halde itibar-ı usulü, sermayedarlara, sermayelerini tezyid, tefavvuk ve nüfuzlarını takviye için bir vasıtaadır. Sermayesiz sınıfın menafını temin etmekden katiyen uzaktır. Binaenaleyh itibar, ihtilafat-ı ictimaiyeyi tenkis değil tezyid ve takviye eder.

Şu halde, itibar yalnız istihsal-i sermayevinin inkişafını tezyid ve bunun istifadesi ihtimallerini teksir etmek için bir vasıta değil, fakat sanayi-i sugranin zevalini teshil-i sermayedar sınıfları arasında emniyetsizlik ilga etmek için bir vasıta kavi olmuştur.

Bankalar Yola Geliyor mu ?

Bankalar memurunun grevi devam ediyor. İcra ilediğimiz tahkikata nazaran fedarasyon heyeti evvelki gün kulüp de bütün azalar hazır bulunduğu halde bir ictima akd etmiş. En son ve kat'ı mutalebatını banka direktörlerine tebliğ etmek üzere Fuat ve Rafi beylerle Alyapolu, Papasyan ve Hasaryan Efendilerden mürekkeb bir heyet teşkil ederek İtibar-ı milli bankasına göndermeye karar vermişlerdir. Bu müzakare saat ondan on ikiye kadar devam etmiştir.

Saat üçte heyet ‘ ‘ İtibar-ı Milli Bankası ‘ ‘ müdüriyet-i erkanı tarafından suret-i nazikanede kabul olunmuşlar ve mutalebatlarını şefahen tekrar tebliğ etmişler heyete bankaların vaziyet maliyesiyle mütasıp bir surette azami fedakarlık yapılacağı gibi tekaüd sandığı ihdas olunacağı ve saat-i mesainin Avrupa saat-i mesaisi gibi tanzim edileceği, müddet-i sa'yinin tamamıyla tehdit edileceği tebliğ olunduğundan müsterih olmuşlardır. Yalnız memurların ittihadının resmi surette tasdikini kabul ettirmemişler ve mamafih cemiyete serbestçe aza olarak kayıt olunmak hakkını muhafaza ilemişlerdir.

Cemiyetin memalik-i sairedeki şubatıyla muhaberesi temin edilmiştir. Yalnız bu grevde şayan-ı dikkat ve Osmanlı tarihinde ve Osmanlı tarihinde ilk defa tesadüf edilen bir hadise vardır. O da Türk ve İslam memurelerinin ilk defa greve iştirakleridir. Evvelki gün kulüpte müzakaratta bulunan hanımlar, erkeklerden daha metin bir surette idareye kelim etmişlerdir.

İtibar-ı Milli memurları tarafından teşkil edilmiş olan yeni heyet-i murahhasa azasından bir zat ise grevin mahiyeti hakkında kendisiyle görüşen Akşam muharrirlerinden birine şu malumatı vermiştir :

□ Biz bankadan ağır ve kabulü gayr-i mümkün bir şey istemiyoruz, sainiz mukabilde bize yaşamak hakkında verilmesini istiyoruz. Banka müdüriyeti hayatın pahalılığını göz önüne getirsın ve memurlarına ona göre bir maaş versin. Divan-ı Umumiye yüzde üç yüz gibi bir zammı kabul ettiği halde, İtibar-ı milli ve diğer bankalar bunu niçin kabul etmiyor.

Greve son hadde kadar devam edeceğiz. Çünkü bizim için bundan başka yapılacak iş kalmamıştır. Biz sermaye sahiplerinin temiz, namuslu, hakşinas olmasını istiyoruz. Bizi, yerinize başka memur alacakları tehdidiyle korkutmak istiyorlar. İtibar-ı milli bankasının başına geçenlerden bir Mösyö, ‘ ‘ Memurlar greve devam ederlerse etsinler icap ederse ben Mösyö ‘ ‘ Beneberit ‘ ‘ cemiyetinden kırk memur alır

buraya getirir, çalıştırırım. ‘‘ Demiştir. Başına milli kelimesini koyan bir banka memurunun bu sözü sarf etmeye hakkı yoktur. Hatta yalnız onun değil, banka müdüriyetinin bile böyle bir sözü söylemek hakkı olamaz İtibar-ı Milli’nin kapısından ‘‘ Milli ‘‘ kelimesini kaldırdıktan sonra isterse Hutantolardan, Eskimolardan da memur getirip çalıştırılabilirler. ‘‘

Reji Amelesi

Reji amelesi namına üç kişilik bir heyet evvelki gün Reji idaresi direktörü nezdine giderek hem 14 Temmuz münasebetiyle amele ve memurdan tebrigatını arz etmiş ve hem de bir mutaleb-i defteri takdim ilemiştir.

Müdür, bu muhtırayı gözden geçirdikten sonra mutalebin bir çoğu muhik olduğuna ve kendisine arzularının isafını çalışacağına lakin diğer bir takım mütalab için müdür-i umuminin muvasaletine intizar etmek lazım geleceğini beyan etmiştir.

Köprü Zammı

Takvim-i Vekayi’den :

31 Mayıs 324 tarihinde vuku bulan harik-i hailden musab olanların masarif-i iskaniyelerine karşılık ittihaz olunmak üzere 20 Haziran 324 tarihli irade-i seniye mucibince Haliç köprüleri müruriyesine icra edilmiş olan bir misal zammın 1 Temmuz 335’den itibaren şehremanet-i nam ve hesabına cibayete Meclis-i vükela kararıyla tesis olunmuştur.

Beyoğlu Tevkifhanesi

Beyoğlu tevkifhanesinin bir istasyon halinde bırakılarak haklarında Beyoğlu levası tevkif-i müzakeresi ile tevkif edilecek maznuniyenin mezkur tevkifhanede karantina müddetini ikmal etmek üzere bir iki gün alıkonularak tevkifhaneye nakil edilmesine veya mahkemeye celbine lüzum görülenlerin mahpusun nakline mahsus otomobiller ile nakil edilmeleri hususunun tekrar ettiği Dahiliye Nezaretinden, Adliye Nezaretine işar olunmuştur.

Darphane Müdür-i Sabıkı

Antanat gazetesi sabık-ı darphane müdürü olup su-i isti’malattan dolayı hakkında takibat-ı icra edilen Hakkı beyinde Heyet-i Murahhasa ile birlikte avdet ettiğini yazıyor.

Divan-ı Harp’de

Hidayet Efendinin Beraat ve Tahliyesi

Emniyet-i Dahiliyeyi ihlal maddesinden dolayı mevkuf bulunan Polis müdüriyeti taharri memurlarından Muhitti Hidayet Efendinin, Divan-ı Harb örfide icra kılınan mahkemesi neticesinde beraati Heyet-i hakimece taht-ı karara alınarak muma-ileyhi evvelki akşam tahliye kılınmıştır. Mahkeme kararnamesinin bir suretini bir vech-i ati-i derc ediyoruz.

Kararname Sureti

Mahkeme-i ceribe ve vecihle tarifi iddia ve müdafasının istimaından ve evrak-ı davanın mütala ve tetkikinden sonra icab-ı keyfiyet-i müzakere olunduk : Maznun-i aliye Hidayet Efendinin İstanbul’da bulunan ve hüviyetleri meçhul ve bekar olan taşralı Ermenilerin memleketlerine iadesine dair amiri tarafından verilen emri ifa ilemiş olmakla evvel babdaki kararnamede münderic bulunan ceraime-i cesareti hakkında hakim için temini vicdana kafi-i delail ve emarete desters olunamadığı gibi muma-ileyh in vaziyet-i memuru efal-i mezkureyi resen ikağa namüsait olduğundan dolayı cihet-i mezkureden bir itina ancak maznun-i muma-ileyh in ma-fevkinden telki ilediği salifu’z-zikr-i emr-i icra hengamında bazı haneleri taharri ederken bu babdaki usul ve teamüle riayet etmemek ve bu mesullü hanelerden ahz ilediği eşyaya dair zabıt vergisi tanzim ilememek ve bu eşyayı teslim ettiği mahalden makbuz alem ve haberi olmamak suretiyle vazife-yi memuriyetini ifade bi’l-sebeb-i makbul-i ihmal ve terahi ilediği kendisinin suret-i ifadesi ve şehadet ile sabit olduğundan faal-i mezkuren faali olduğuna ve cihet-i tatbikeye gelince muma-ileyh in hareket-ı mebhusası mülkiyece ceza-i kanunname-i hümayunun (102)nci maddesi ahkamına tevafuk ederse de faal-i mezkurun vaka ile tahkikatına mübaşeret edildiği zaman arasında usül-i muhakemat-ı cezaiye maddesinin (482)nci maddesi mucibince mücazat-ı tediye müstelzim-i ifal için mevzu üç sene mürur-i zaman müddetine balığ bir müddet geçmiş ve usul mezkurun ikinci maddesi mantıkınca dahi hukuk-i umumiye davası mürur-i zaman hesabıyla sakıt olmuş olmasına binaen tayin-i cezaya mahal olmadığına ve sebeb-i ahire mebni-i mevkuf olmadığı takdirde tahliye-yi sebine ve hukuk-i şahsiye iddiasında bulunanların mercana müracaatta muhtar olmalarına vecihen ve müttefiken karar verildi. 10 Temmuz 335

Devairde Teftiş

Mülkiye müfettişlerinin her gün devair-i teftiş ilemleri lüzumu kendilerine tebliğ olunmuş ve dünden itibaren devairde teftişata ibtidar edilerek devam etmeyen efendilerden kıst-ı el-yevm-i icra kılınmıştır.

Entari ile Dolaşılmayacak

Erkeklerin gecelik entarisi ile sokaklarda dolaşması hükümetçe mani edilmiştir.

Vukuat-ı Sıhhiye

Şehir halk beşinci gününden on ikincisine kadar İstanbul vilayeti dahilinde himaye-yi tifodan iki ve difteri hastalığından da beş mesab-i vaka kılmıştır. Emraz-ı sariye mücadele heyetinin mıntika icraatı dahilinde lekeli hümadan yirmi dokuz musab ve bir vefat vukua gelmiş ve himaye-yi ricadan yirmi iki çiçekten iki musab olmuştur. Bu müddet zarfında iki bin altı yüz on beş nüfusa telkih-i cedr-i ameliyatı icra olunmuştur.

Erzak Geliyor

İaşe namına şehrimize (59940) kilo buğday (14920) kilo arpa gönderildiği Kütahyadan Dahiliye Nezaretine yazılmıştır.

Kasımpaşa Harik'üz-dekanı İçin

Kasımpaşa'da harikzedeganının sakin bulundukları mekteblerin ağustosun ilk haftasının behmehal-i tahliyeleri lüzumu Maarif Nezaretinden, Dahiliye Nezaretine yazılmıştır.

İaşe Şuebatında

İaşe şuebatının ekseriyesinde memurlara bir ay muavenet-i merkez-i refikleri vardı. Ahiran iaşe şubesi merkezi refiklerinin lağvedildiği müstahberdir.

Bulgaristan Ermenilerinin Yardımı

Bulgaristan Ermenilerin tarafından Anadolu Ermeni Macarlarına tevzi edilmek üzere Ermeni Patrikhanesine (38,800) kûsur lira gönderildiği haber alınmıştır.

Naaş-ı Zahiri

Çarşamba günü Küçükçekmece civarında Florya sahilinde hüviyet-i meçhul bir çocuk maaşı görüldüğü istasyon şefi tarafından ihbar edilmesi üzerine derhal icap eden mukamata mağlumat verilmekle beraber tahkikata da ibtidar kalınmıştır.

Eğlence Arasında Cinayet

Şehremini polis merkezi idaresinde vaka oda başı mahallesi süknasından ve arabacı esnafından otuz beş yaşlarında Abdal İsmail ve Bekaroğlu İsmail nam-ı kimseler ve bir takım refikalarıyla birlikte arabaya rakiben bir ay tenezzüh Veliefendi çayırına gelerek akşama kadar ayş ü aşiretle vakit geçirdikten sonra ba'de'l-zeval saat sekiz raddelerinde zuhur eden münaza neticesinde Abdahoğlu İsmail Cemil olduğu bıçakla refiki Bekaroğlu İsmail sağ memesi altından tehlikeli bir surette cerrah ile Makriköy cihetlerine karar etmiştir mecruh bir ay tedavi Yedikule hasta hanesine nakil olunurken esna-i nakilde vefat etmiştir. Katilin takibatına devam ediliyor.

Ekmeklerimize Dair

İaşe komisyonu azasından bir zat ekmek meselesi hakkında beyanat-ı atide bulunmuştur :

“ İaşe encümeni teşekkül eder etmez en evvel ekmek meselesini tetkik ilemiştir. İaşe hakkında mevki-i tatbiki konulan en son karar mucibince ashab-ı maaşının ekmeklerini kat'i ilediği herkesin giysisine elverişli ve unla silah ve havası gıdaiyeyi tamamen haiz bulunmak üzere piyasada ihtiyaç-ı nisbetinde ekmek bulundurması esbab-ı teemmül edilmiştir. Eskiden beri ekmeğe narh konulmak için çeşni tutulması adet idi. İaşe encümeni bir taraftan fırıncıları ve yine cihetten fırın amelelerini celp ederek her iki tarafın müddeiyatını dinledikten sonra çeşni tutulmasına karar vermiştir. Çeşni hususunda taraf hükümetten Rıza Efendi isminde bir mütahasis çeşn-i muamelatına memur edilmiştir. Fırıncılardan ve amelelerden tayin olunan murahhaslar ile birlikte Galata'da kavaklar da Penayutun fırınında geçen cuma günü iaşe encümeni azasından şehremaneti müfettiş umumisi Fuat beyler dahi hazır oldukları halde çeşni tutulmuştur. Avusturalya ununun (72) kiloluk bir çuvaldan (100) ekmek ve yüzde yetmiş beşi yerli kırma ve yüzde yirmi beş arpa unundan olmak mahlut (82) kiloluk bir çuval undan (110) kıya ekmek alınmıştır.

Avusturya ununun cinsi malum olup yerli kırma unu muhtelif olduğundan evvel emirde bu unu cinsinin tayini ve piyasada da bu undan kilitli miktarda bulundurulması esbab-ı encümen tarafından düşünülmüştür. Bunun için evvela

değirmenciler saniyen firmacılar celp edilmiştir. Dün bu babda ittihaz edilen karar bir vech-i atidir :

Birinci Neva __ Avustralya unundan yapılan hass-ı firmaların fiyatı yirmi kuruşa.

İkinci Neva __ Yüzde yetmiş beşi yerli kırma undan, yüzde yirmi beş arpa unundan yapılan ekmek fiyatı on beş kuruştur satılmasına karar verilmiş ve bu karar ekmekçilere tebliğ edilmiştir. Ekmekçiler fazla kazanç temin etmek için bu kararı kabul etmek istememişler. Komisyon perşembe gününe kadar mühlet vermiştir. Perşembe günü muvafakat-ı cevabı vermeyen fırıncılara beş günlük bir müddet verilecek. Bu beş gün zarfında fırıncılar eski narh-ı özrüne ekmek satabileceklerdir. Beş gün müddetin hıtamında fırınları başkaları tarafından işletilecektir.

Münaza

Pazar günü Kartal'da İtalyan tebasından Futilin hizmetkarı Yanyalı Tınaş ile Ermeni Marika'nın bahçıvanı Kengrili Kemal'in zevcesi Kezban arasında bir münaza zuhur etmiş Kemal zevcesine müdafa ettiği sırada Tınaş revolver ile Kemal'i bacağından tehlikeli bir surette cerh etmiştir. Carh-i derdest ve mecruh hasta haneye nakil edilmiştir.

Ağapara Çayırı

Alibey karyesi civarında kain ve hazine hasaya ait bulunan Ağapara çayırına Nikolaki isminde biri tecavüz etmiş olduğundan keyfiyet-i hazine-yi hassa olup Sulh mahkemesine ikame dava etmiş ve Makriköy kaymakamı Yenaki Efendi ne mahkemede rivayet-i davaya ve ne de hazineye mevcut senedat-ı tasrifiyeye ihale vası etmeksizin kuva-yı cebreye ile hazinenin malını Nikolaki'ye teslim ettirmişti. Bu mesele üzerine Dahiliye Nezareti kaymakamın bu hod-i serrane hareketini vazife ve salahiyet-i haricine tecavüz-i mahiyetinde telki ederek başkaca esbab-ı kanuniyeye tevessül edilmek üzere hemen mezkur arazisinin evvelki müstecirine teslim-i lüzumunun kaymakama tebliğini İstanbul vilayetine emir etmiştir.

İbtidai ve Çırak Mektepleri

Tahsil-i ibtidaiyi temin için bütçede tenkihat-ı icrasına lüzum görülmüş ve bir iki mektebin lağvıyla talebesinin diğer mekteplere nakline ve Çırak mekteplerinin ilerde tekrar küşad edilmek üzere şimdilik (...) ve mekteplerde sabit kadro yapılarak

daim-i muallimler istihdamına ve evsaf-ı kanuniyeye haiz bulunan seyyar-ı muallimlerde daim-i muallimliklere tayinine mercince karar verilmiştir.

Derdest

İskilip kasabasında Kel ağanın katilleri olup hala firarda bulunan Şükrü ile refikasının derdest edilerek evrakıyla beraber cihet-i adliyeye tevdiğ edildikleri Ankara'dan Dahiliye Nezaretine yazılmıştır.

□ Beyanabad ahalisinden olup öteden beri hal-i şekavette bulunan Musa Çavuş ve hamiyeleri Kastom ve nam diğeri baba oğlan Mustafa ve İbrahim takip müfrezeleriyle vuku bulan müsadma neticesinde hayan derdest edilmişlerdir.

Davetler

Hürriyet ve İtilaf Beşiktaş Şubesinde :

Temmuzun on sekizinci cuma günü mühim bir meselenin müzakeresi zamanında Hürriyet ve İtilaf Fırkası Beşiktaş şubesine mensup zevatın kable'l-zeval saat onda behmehal kulüpde ispat-ı vücut etmeleri.

Zabıta Şuunu

Abdülşamet Efendinin katilleri __ Azerbaycanlı Abdülşamet Efendiyi yarasına tanı ederek katl eden sahte zabıt İsmail Hakkı Hüseyin haklarındaki tahkikat-ı zabıta hıtam bulmuş ve evrak-ı cihet-i adliyeye tevdiğ edilmiştir.

Gazi Mehmet __ Kendisine Mustafa Sabri Efendinin yeğeni süsünü vererek Şeyhü'l-islam esbak Musa Kazım Efendinin hanesine girip dolandırmak isterken yakayı ele veren Gazi Mehmet'in evrak-ı tahkikiyesi zabıtaca bi'l-kemal-i cihet-i adliyeye tevdiğ edilmiştir.

Ahaliye karşıda icra-i habaset ettiğinden zabıta yakalanmış ve bi'l-ahire-yi kefaline rabten tahliye edilmişti. İstihbaratımıza nazaran merhum bu kere Rusya'ya firar etmiştir.

Son Haberler

Brüksel 15 (T.h.r) __ Meclis-i mebusan intihabatının 10 Teşrin-i sanide icra-i meclis-i nazırı tarafından taht-ı karara alınmıştır.

Bu Seferde Hindistan'a Kadar

Londra 15 (T.h.r) __ Kumandan (Mali)nin gazetesine gönderdiği bir telgrafnameye nazaran (220) işaretli kabl-i sevk-i balon sekiz güne kadar İngiltere'den hareketle Fransa, İsviçre, İtalya tarikiyle Hindistan'a gidecektir.

Mezkur balon Roma'ya uğrayacak ve Kahire'den de geçecektir.

Harb-i Umum-i Abdesi

Brüksel 15 (T.h.r) __ Cihan (...?) ve sulhü tahattur etmek üzere bir ayda inşası maksada teşkil etmiş olan müttetikler heyet-i mesaisine mübaşeret etmiştir. Heyet Belçika'da bi'l-ahire İttihad-ı Akvam cemiyetine makarr-i ittihaz edilebilecek beyne'l-milel bir şehir tesisi teklif etmiştir.

İlanat

Şehremanetinden : Beyazıd şube-i idaresinin paşa netafet-i kaliye-yi ahurunda müterakim-i gübre zuhuru edecek talebine furuhat olmak üzere müzayedeye konulmuş ve bedel-i makarr-i hadd-i layıkda görüldüğü halde 30 Temmuz 335 tarihinde ihale eylüle ve 3 Ağustos tarihinde de ihale-yi tamiyesinin icrası mukarrer bulunmuş olduğundan talep olanların şeraiti anlamak ve pey sürmek üzere şehremanete Levazım müdüriyetine müracaatları.

□ Şehremanetiyle iaşe-i hususatıyla mütevaggıl olduğu zamanlarda icra-i ıttılağ Sirkeci un debbus-i memurluğunda bulunan Şevki Efendi ile umur-ı iktisadiye Sirkeci erzak-ı anbar memur-i muavini Bedri Efendinin birkaç gün zarfına behmehal memurun kalem-i müdüriyetine müracaat ilemeleri.

□ Derdest-i münakaşa olduğu evvelce ilan olunan Haseki-yi tema Cerrahpaşa ve Beyoğlu Zükur-i hasta hanesi için üç ay müddetle yövmiye mübağa olunacak aza yüz kilo sudan beher kilosu yirmi beş kuruştan ve on beş kilo yoğurdun beher kilosu otuz beş kuruş talebi uhdesinde olup 19 Temmuz sene 335 tarihinde ihale oluyor ve 23 Temmuz sene 335 tarihinde de ihale katiyesi icra kılınacağından tenzil-i ıttılağ-i itasına talep olanların şeraiti anlamak üzere Şehremini-i Levazım müdüriyetiyle müracaatları.

Der-sa'adet İcra Dairesinden : Ayşe hanıma nafakadan meydan Yeni pençeli Kemal Efendinin ahde-yi tasrifinde olup mechuzen furuhtu mukarrer bulunan Yenibahçeli Katip Muslaheddin mahallesinde Yenibahçe hasta hanesi sokağında 95 numaralı iki bin küsür arşın bahçe ve on bir oda iki sofa ve müştemilat-ı saireyi havi-

i hane rub-i husası icra kılınan müzayede-yi aleniye neticesinde on bin kuruş bedel-i mukabilinde müşterisi uhdesinde ihale dosyası icra kılınmış olduğundan yüzde beş zamlı talep olunanların ve daha ziyade malumat-ı ahz etmek isteyenlerin tarih ilandan itibaren on beş gün zarfında 326 – 720 şera-i dosya numerosuyla Der-sa’adet İcra dairesine müracaatları ilan olunur.

İstanbul Doktor Hakan-ı Müdüriyetinden :

Sultan Beyazıd’da atık Takvimhane caddesinde 1- 2 numaralı arsa Rıfat ve Vahit beylerin uhdesinde iken vukufatlarıyla ashab-ı hakk-ı intikalden bulunması hesabıyla uhdesine intikali lazım gelmekte ise de tasarrfu-i sitadı ziyana uğramış olduğundan bahisle kaydının ihracı Mehmet Tefvik imzasıyla muta-i arzuhalde işar olunması üzerine lediyy’ül-tetkik-i tasrif-i kaydına desters olunamadığı senedat-ı umumiye idaresinde beyan edilmesine binaen tahkikat-ı tahliye icrasına lüzum hasıl olmakla tarih-i ilandan işar üç mah-ı zarfından mezkur arsa da tasarruf iddiasında bulunan alakadarenin idareye müracaatıyla ispat-ı müddeâ ilemeleri lüzumu ilan olunur.

Koşunuz !

Kadıköy vapur iskelesi caddesinde Devıçbank karşısında yeni açılan ‘‘ Güzel Kırâathane ‘‘ ye koşunuz!. Kahve ve çay gibi meşrubatın en nefislerini bulacağınızdan maada, temizlik ve zarafeti de hakikate celp dikkattir. Ali Asar Ağanın idaresinde bulunan kırâathane, nargile meraklılarına da şayan-ı tavsiyedir.

3.24 29.SAYI

Birinci Sene – Numara : 29

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

18 Temmuz 1335-1919 (Perşembe) 19 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir. / Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin

Bugünkü Vaziyet

Henüz Buhran Yok - Dünkü Meclis-i Vükela - Sadrazam Paşanın İzahatı - Sadık Beyin Ziyaretleri - Vükela'mız Neler Söylüyor ? - Matbuata Beyanname

Vaziyet evvelki ve daha evvelki günlerin aynıdır. Bir taraftan kabinenin istifa ettiğine, şu veya bu zatın yeni kabineyi teşkil edeceğine dair bir alay-ı şayialeri devam ederken diğer taraftan Erkan-ı hükümet devairde vazifeleriyle iştigal ilemekde ve kendileriyle temas edebildiğimiz nazırlar şimdilik bir kabine buhran-ı vakana hiçbir sebep olmadığını söylemekdedirler. İltizam edilen ketumiyet-i fevka'l-adeden dolayı hakikat-ı hali olduğu gibi tayin edebilmek mütesirdir. Bugünkü vaziyetimiz bir kelime ile hulasa edilebilir : Mübhemmiyet

Dünkü Meclis-i Vükela

Dünkü nüshamızda da yazmış olduğumuz vecihle Meclis-i Vükela dün saat dörtde Sadrazam Paşanın taht-ı riyasetinde akd-ı ictima ilemiştir. Bir ehemmiyet-i mahsusayı haiz olacağı nazırlar tarafından temin edilen bu Meclis-i Vükela'dan maada Meclis-i Vükela'ya memur bilimum zevatda iştirak ilemiştir ve müzakarat-ı takriben saat sekiz buçuğa kadar imtidad etmiştir. Müzakerede Sadrazam Paşa tarafından Paris seyahatlerine aid-i tafsilat ve izahat ita edildiği gibi bi'l-hassa bugün bu hususa dair matbuata tevdiğ edilecek mufassal-i beyannamede mevzu-i bahs olmuştur.

Vükela Dağıldıktan Sonra :

Meclis-i Vükela dairesinin önü bir mutad-i müteadid-i gazetecilerle dolu idi. Herkes nazırların hal ü mevki-i tenvir ederek beyanatına sabırsızlıkla intizar ediyorlardı. Bu esnada nazırlar ve Meclis-i Vükela'ya memur zevat birer, ikişer çıkmaya başlıyordu. İş rivayetlere boğmamak için bi'z-zat nazırların söylemiş oldukları sözleri bir vech-i ati-i muhtesiren yazıyor :

Rıza Paşa __ Neşir edilecek beyanname mevzu-i bahs oldu. Yarın size tevdiğ edilmesi muhtemeldir.

Azat Paşa __ Bir şey söylemeye mezun değilim.

Abdülrahman Şerif bey __ Sadrazam Paşanın meclis-i vaka olan izahatına itiraz edilmedi.

Ferid bey __ Meclis-i Vükela'da hudud-ı esasiyesi kararlaştırılan muhtıra ile sulh konferansına Heyet-i murahhasanın takdim ilediği muhtıralar aynı değildir. Bizim

verdiğimiz muhtırada Mısır ve Kıbrıs mesaili yokdur. Mamafih Sadrazam Paşanın mesaisi vahdet-i milliye'nin ve istiklalimizin teyidine matuftur.

Vasfi Efendi — Buhran-ı vükela ihtimali galeyan-ı yalandır. Beyanname neşir edilecektir.

Diğer bazı nazarda aynı tarzda beyan-ı fikir iledikleri. Nazar-ı keramın Meclis-i Vükela'da kable'l-infikak-ı söz birliği istedikleri anlaşılıyordu. Fakat buna rağmen Rıza Tevfik beyle birlikde en sonuncu olarak çıkan Sadrazam Paşa kendilerine bir buhran ihtimali olup olmadığı ve beyannamenin zamanı neşrini soran gazetecilere :

□ Mektubçu beye bir tebliğ bıraktım. İçerden isteğiniz, verecekler. Cevabı ita buyurdular. Fakat gazetecilerin burada da bir sükut-ı hayal karşıladı. Hemen tehacüm iledikleri mektubçu beyin odası boştu ve mektubçu beyin bu vakitsiz ziyaretçileri beklemeden savuşmuşlardı.

Sadık Beyin Ziyaretleri

Hürriyet ve İtilaf Fırkası reisi Sadık bey evvelki akşam ve dün sabah sadr-ı esbak Tevfik Paşayı ziyaret ederek meşar'ül-aleyh ile uzun müddet icra-i mülakat (...?)

Sadık Bey Huzur-ı Şahanede

Karşı gazetelerin neşretine nazaran Hürriyet ve İtilaf Fırkası reisi Sadık beyin evvelki gün Saray-ı şahaneye davet edilerek fırkanın kabineye karşı vaziyeti hakkında izahat-ı lazıma istenmiştir. Zat-ı hazret-i padişahı fırkaların bu hazin ve nazik dakikaları da kuvvetli bir kitle teşkil etmeyerek ihtilafına meydan verilmesi lazım geleceği beyan buyurmuşlardır.

Vasfi Efendi Ne Diyor ?

Adliye Nazırı Vasfi Efendi dün kendisiyle mülakat eden Akşam muharririne beyanat-ı atide bulunmuştur :

□ Kabinede yalnız ufak bir tasfiye yapılacağı rivayeti doğru mudur ?

□ Benim böyle bir tasfiyeden haberim yok. Zaten kabine meselesi mevzu-i bahs değildir. Bugün Sadrazam Paşa konferansdaki mahsusat ve mütalatına dair Meclis-i Vükelayı tenvir edeceklerdir.

- Matbuata verileceği vaad edilen tebligat bugün ifa edilebilir mi ?
- Dediğim gibi bugün meclis de bu hususat hakkında görüşülecek ondan sonra matbuata tebliğ edilecektir. Mamafih konferansa verilen muhtıra ve cevab-ı notaların metni belki bugün tebliğ edilebilir.
- Kabine ile fırka arasındaki vaziyete dair bir az izahat-ı lütuf edermisiniz ?
- Fırka hangi şekle girerse girsin Meclis-i mebusan toplatıp orada ara-yı milliyi temsil etmedikçe yani mebusandaki fırak-ı siyasiye şekline giremedikçe hükümete adem-i itimad-ı beyan etmeye salahiyeti yoktur. Bunlar fazla sözlerdir. Sonradan fırkanın hem müesseselerinden hem de meclis-i umumi azasındanım. Benim fırkadan ihracım, ancak kongrenin kararına vabestedir. Biz Mustafa Sabri Efendi ile birlikde fırkaya tesis ettiğimiz zamandan ancak iki sonra Sadık bey ortaya çıktı. Şimdi bizi fırkadan çıkarmaya çalışması pek garip.. “ Dağdaki gelir, bağdakini kovar ” diye buna derler..

Milli Kongrede ve Vahdet-i Milliyede

Sadrazam Ferid Paşanın sulh konferansına tevdiğ ettiği 17 haziran 335 tarihli muhtıraya Mösyö Kalemensu tarafından verilen cevab-ı muhtırada serd edilen hususat hakkında Milli Kongre ve Vahdet-i Milliye heyetlerinin bi'l-ictimai-i müdellel ve mufassal bir cevabname irsaline karar vermeleri üzerine Petersburg Sefiri Rüstem bey tarafından uzun bir mesude-yi kaleme alındığı müstahberdir. İşbu mesudenin tabini alakadarane tevziğine mütakıb-i müzakarat ceryan edecek ve Ba'dehu mezkur cevabname sulh konferansına takdim ve tesir kılınacaktır.

Yunan İntihabatı ve Kral Konstantin

Lusern 16 (T.h.r) __ Hal-i hazırda Lusern'ın bir otelinde ikamet etmekde bulunan Sabık Yunan Kralı Konstantin teşrin-i sanide icra edilecek olan intihabatdan sonra tahta avdet edeceğini ümid etmektedir.

Sabık-i Kral, bu hususda Amerika gazeteleri muhabirleri tarafından vuku bulan suale cevaben demişdirki : “ Tabiatıyla beni veya Venizelos'u tercih etmek icap eder. Venizelos Paris konferansının inikadından beri ahalinin adem-i memnuniyetini celb etmiştir.

İntihabatın müstakimane-i icra edilmemesi, ihtimalinden endişe ediyorum. Kendi vaziyetinden endişe nen değilim. Fakat malimen müstakimane-i intihabat da bulunacak iktidara haiz olmasını arzu ediyorum. “ Mütakiben muhabirlerin kıraatlerinin vaziyeti hakkında ne düşünüyorsunuz, sualine cevaben :

“ Maksudımız, hükümdarlık nazariyesinde taht etmek ise, bu nazariye bir dereceye kadar zevale yüz tutmuştur. Hiçbir zaman hukuk-i mukaddeseye inanmadım. Demokrasi-yi idareye gelince : Birçok krallıklar tanırım ki bunlar Cemahir-i müttehideden daha demokratik bir idareye mazhar olmuşlardır. “ demiştir.

Sabık-ı Kral kendisinin müfriti Alman (mahbu (önemli)) olduğunu inkar ile demiştir ki : “ Muazzam milletler arasında büyük bir harbe dahil olan küçük memleketler harbden daima mutazarrır çıkarlar. “ Sabık-ı Kral Konstantin elli kadar maiyyetiyle beraber Nasyonel otelinde ikamet etmektedir. Esna-i tenzihde kendisini İsviçre polisleri takip etmekte ve krallık mülakatda bulunduğu kimseleri kayıd ilemektedirler.

Meşar’ül-aleyh Amerika muhabirlerini (...?) bir odasında yalnız olduğu halde kabul etmiştir.

Kral Konstantin’in sıhhati bozulmuş görünüyor. Elbiseleri müzayaka içinde bulunduğunu ima ediyor. Ez cümle süvari elbisesinin dökme atlıklarının katarları tel tel olmuşdu.

Kraliçe Sofya mülakatda hazır bulunmamıştır.

Amerika intihabat için propaganda yapmak maksadıyla tesis eden gazeteler orada mukim (300000) Yunanlı arasında elden ele dolaşmakta ve mahlu-yi Kral lehinde neşriyatda bulunmaktadır.

Anadolu’dan - İstanbul’a Harb-i umumide

Benden ümidi kesin zira bugün olmaktadır, bende gasil ve defini-yi emvatin bile nisvan ile işte ağuş-i perişanım ! Bakın göremezsiniz ! Binde bir erkek mezarı, binde birinin hamile ! ... Ahmed Kemal

Weimar’ı Neden Seçtiler ?

Weimar’ın Alman Tarihindeki Ehemmiyeti

Almanya'nın yeni hakimleri, memleketin, mukadderatını tayin edecek olan Meclis-i milliyi Weimar'da içtima-i davet ettikleri zaman hiç şüphesiz artık müsalemet-perverane hislerle, perver-i şiyab oldukları hakkında Düvel-i mütelif bir delil vermek, bir nümayiş yapmak arzusuyla mütehassıs olmuşlardır. Berlin ve Potsdam, Alman militarizminin iki büyük abidesi, daima (Kavri Barut ve Keskin Kılıç) darb-ı meselini hatırlanan bir aksilik provası olduğu halde (Weimar) bir zamanlar yalnız sanat ve medeniyet aşkıyla yaşayan ve Madam Devestaili o kadar hayran bırakan eski Alman ruhunu temsil ilemektedir.

(Weimar) on sekizinci asrın nihayetlerine doğru Alman klasik edebiyatının adeta bir beşiği, bir nevası idi. Dük Şarl - Ogust asrının bütün müttefekkirin ve muharririni kendi küçük sarayına topluyor ve Berlin saray-ı hükümdarı Granadiye alaylarına kayıd edilecek iri, yarı adamlar ararken, bu mütevazi saray kendi sıhhati için köşeye bucağa gizlenmiş mütevazi şair ve sanatkarları meydana çıkarmakla uğraşıyordu.

Bu kabilden olarak (1775)de şair Goethe Weimar'a yerleşiyordu. Meşhur romancı Viland bir sene evvel gelmişti. Nihayet Jean Jak Rousso'nun tilmizi olan Filozof Herder ile (1787) tarihinde Laymut Şiller'de bu imperor şehrin sinesine mihman olmaya isticai göstermişlerdi.

O zamandan beri, Şarl Ogust'un küçük pay-i tahtında yerleşmek istemeyen bir tek Alman şair veya müttefekkiri kalmadı. Muharib, sert ve cidalcu bir muhit ortasında Weimar munis ve tatlı bir cezire-i şar-ı havaliyeye benziyordu.

Meşhur Fransız muharriresi Madam Devestail'de Almanya seyahati esnasında bu beldeye geldi. Ve bu samimi muhit-i sanata karşı pek bütün bir mecburiyet kalbiye hasıl etti. Hatta diyebilirizki Weimar'ın letafeti ona diğer Alman memleketlerinin bürudet ve huşuneti bile unutturdu. Bütün Almanya ona yeni bir (Weimar) gibi geldi. Bütün dünyaya Almanlara halim, hassas, hayal-perver, mücadeleğiriz, namuslu vaadlerine sadık, ihtirasatdan münezzeh olarak tanıttı. Bu zan ve hayal on dokuzuncu asrın nisf-i ahir-i ibtidasına kadar bütün Avrupa'da adeta bir akide teşkil ilediği cihetle Almanlar da kendilerini muhit olan bu hüsn-i zan ve teveccüh-i umumi arasında dişlerine kadar rahatça silahlanmaya muvaffak oldular.

Weimar bugün Almanya'nın pay-i taht-ı edebisi olmamakla beraber her halde mazisinden bazı şeyle muhafaza edebilmiştir. Fi'l-hakika müessesat-ı sanayinin

nazar-ı haraş azimet ve yekun-i eskisine boğulmuş dumanlar ve sisler içinde kalmış olan Almanya'da bir az letafet ve zarafet bir az incelik muhafaza edebilmiş yegane şehir Weimar'dır. Her tarafı yeşillikler, büyük ormanlar ile muhat olan bu belde sanki daima bir huzur ve sükunetin munis-i tebessümleri vardır. Şehrin içinde küçük, dar fakat temiz sokaklar, geniş, yeşil parklar, bahçeler, gazinolarla doludur. Ortasından (İlem) isminde küçük bir nehircik ceryan eder.

Ahalisinde de : Almanlar da nadir tesadüf edilen bir hass-ı sanat-perveri ve nezaket, bir zarafet bize mevcuddur.

Mebani-i meşhuresi arasında bi'l-hassa düklere mahsus eski ve tarihi saray ile Alman tarz-ı mimarisinin en kadim devrelerine aid olan şehremaneti sonra tarihi (Dam) meydanına nazır Goethe'nin hanesi ile Espalanad üzerindeki şeylere aid ev şayan-ı zikirdir. Bunlardan maada bir vakitler Goethe'nin müdüriyetini deruhde ilediği tiyatro da - Ki el-yevm-i meclis-i milli bir bina dahilinde inikad ilemekdedir - şayan-ı dikkat bir derece nazır-ı karibdir.

Fi'l-hakika Weimar Almanya'da militarizmin mahreb-i tesiratından kendisini nisbeten vakaya muvaffak olmuş yegane bir şehirdir. Ve bunun içindir ki Almanlar artık her türlü zafer ve kuvvet ümidlerinin mahvolduğunu hiss ettikleri bir dakikada, Weimar kendilerine pay-i taht olarak intihab ilemişlerdir ve yine bunun içindir ki Almanlar ilk günlerde :

“ Yeni bir hükümet bina etmek istiyoruz, diyorlardı bir fikir ve sanat imparatorluğu bir Weimar imparatorluğu tesis etmek istiyoruz. Prusya'nın (...?) top ve tüfek gürültüleri ve yıldırımları arasında soldu, karardı. Şimdi her tarafımız zulmet ve duman içindedir. Biz bu zulmet içinde yalnız bir yıldız görüyoruz : Weimar. Ve yalnız bir ses işitiyoruz : Weimar'ın mazi-i sükun ve sanat-ı ihtar eden hassas sesi... ”

Cihanın temin-i sulh ve salah-ı namına temenni olunur ki bu hayr-ı hava ve hayır-perver-i ses, Pan Germanistlerin saday-ı harb ve tahakkümünü susdurmaya ve bütün Almanya'da tahakküme mevkuf olabilsin.

Sulhün Ferdasında

Müttefikin Meclis-i Aliyesi

İzmir'de İtalya ve Yunanistan

Paris 16 (T.h.r) __ Müttefikin Meclis-i aliyesi çarşamba günü saat bir buçukda ictima etmiştir.

Ruzname müzakaratta, Avusturya muahedesinin tanzimini ikmal etmek için hali lazım gelen bir takım mesail ile İzmir havalisinde İtalyanla Yunanlılar arasındaki faaliyet-i mıntikasının tayin ve tehdidi hususlarının tetkiki ve muahedenin icrasına nezarete memur komisyon tarafından Sar havzası, Şalzving, Lehistan, Dançing ve Mamel hakkında ita edilecek olan raporların tezkir-i münderic bulunmakta idi.

Mezkur komisyon, çarşamba günü sabahı vuku bulan ictimanda muahedenin tevhid-i mesai etmelerini teminen Amerika tarafından dermeyan edilen bir teklife ıttılağ etmiştir.

(Taratet)de Avusturya imtiyazı meselesini tezkir etmek üzere teşekkül eden komisyon dahi ictima etmiştir.

Sulh Komisyonu

Paris 16 (T.h.r) __ Sulh komisyonu çarşamba günü sabahı ictima ederek (Şarl Yünvana) tarafından arazi mesailine dair tevdiğ edilmiş olan raporun mabadını istima etmiş ve mütakaben Sar havzası meselesini tetkike başlamıştır. Komisyon bugün de mezkur raporun kıraatine devam edecektir. Dün ba'de'l-zeval akd edilen içtima-i nehirler mesailesi hakkındaki raporun istimaina hasır edilmiştir. Reis-i nuzzar Mösyö Kalemensu muahede-i sulhiyenin icrası hakkındaki teminata dair bugün izahatda bulunacaktır.

Macaristan Ne Halde ?

Paris 16 (T.h.r) __ Sulh konferansı bu sabah ki celsesinde Macar (Sovyet) hükümeti reisi (Bella Gun)un Macaristan'da bulunan bütün ecnebi-i evrak-ı nakdiye ve tahvilatını müsadereye hazırlandığına dair vürud eden habere vakıf olmuştur.

Bunun üzerine konferans, Bella Gun'a bir vech-i ati-i nim-i resmi tebliğ göndermeye karar vermiştir :

“ Sulh konferansı mezkur tahvilat-ı vesairenin müsadereyesini bir sirkat telki edecektir. Bunların her hangi bir memleketde fûruhte düvel-i müttefika ve müşarikece muteber ad edilmeyecektir.

Düvel-i müttefika ve müşarikenin bu suretle müdahalesi Bella Gun ile şimdide bu hususta müzakerede bulunmak üzere teşekkül etmiş olan bir takım bitaraf

sendikalar tarafından mara'l-zikr-i tahvilat-ı vesairenin mübayasına mani olacağı ümid edilmektedir.

Macar meselesinin halinde vuku bulan Avusturya ile akd edilecek muahede ve aynı zamanda Bulgaristan muahedenamesi ahkâmına tanzimine icra-i tesir etmiştir.

Budapeşte Bolşeviklerine karşı bir siyaset takip edilmesi lüzumuna kanaat hasıl olmuştur. Beşler meclisi ba'de'l-zeval (Bella Gun)dan bir mektup almıştır. Mezkur mektup da Macarların mütareke ahkâmını ihlal etmediği bi'l-aksi Çekoslovaklara Romanyalıların taahhüdlerine riayet iledikleri bildiriliyor. Mektubun nihayetinde Bella Gun, Çek ve Romanya hareket-ı harbiyesinin tevkif edilmesini talep ediyor. Mektub-i harb meclis-i alisine havale edilmiştir.

Sulh Komisyonu Faaliyetde

Paris 16 (T.h.r) __ Müttefikin meclis-i aliyesi, Rusya'ya mevzu abluka meselesi ile işgal etmiş ve Almanya'dan abluhanın refai Rusya'nın vaziyetine ne suretle icra-i tesir edeceğini tetkik etmiştir.

Diğer taraftan meclis, Flemenk ile Belçika arasında muallakda bulunan mesail-i tasfiyeye memur komisyonun 29 temmuzda ictima etmesine karar vermiştir. Mezkur komisyonda düvel-i muazzama mümessillerinden maada Flemenk ve Belçika murahhaslarıda bulunacaktır.

Belçika, sabık-ı nazırdan (Naker) ile Hariciye nazırı (Ort)u murahhas tayin etmiştir.

Mesuliyet komisyonu, Bulgaristan ile akd edilecek muahedenameye derci Larmkelen mevad-ı tetkik etmiştir. Arazi komisyonu dahi Bulgar hudutları hakkında Mösyö Venizelos'u istima etmiştir.

Bulgar Sulh Heyet-i murahhasası

Paris 16 (T.h.r) __ 25 temmuzda Fransa'ya muvasalat edeceği bildirilen Bulgar heyet-i murahhasası bir vech-i ati-i zevatdan müteşekkildir :

Reis-i nuzzarın Hariciye ve mezahib-i nazırı Mösyö (Teodoruf), Adliye nazırı Mösyö (Danaf), Nafia nazırı Mösyö (Setamboliski) Sabık Maliye, Dahiliye nazırı Mösyö (Sarakof), Ticaret, sanayi-i müsavi nazırı Mösyö (...)

Şuun

Divan-ı Harb Örfinün Bakacağı Muhakemeler

Dün suret-i hususiyede aldığımız malumata nazaran aşağıya derc ettiğimiz mezalim ve cinayet-i faallerinin muhakemelerinin rivayetinden sonra Divan-ı Harb örfinün vazifesi hıtam bulacaktır :

□ Antakya tehcir ve taktili Giresun, Sivas, Adapazarı, Bilecik, Bitlis, İzmit, Mamurete Elaziz, Amasya, Dirzor, Kırşehir, Diyarbakır, Kayseri, Konya, Kangrı, Edirne, Karahisar, Adana, Çatalca, Çanakkale, Bafra, Maraş, Akhisar, Der-sa’adet tehcir mezalimi.

□ Der-sa’adet tehcirinde müdahalede bulunanlar Polis müdür-i esbakı Bedri, Kasım siyasi müdürü Reşad ve merkez kumandan-ı sabıkı Cevad beylerdir.

Yeni Bir İzmir Heyeti

Bir iki güne kadar İzmir eşrafından mürekkebe yeni bir heyetin şehrimize müvasalet edeceği mesmuamız olmuştur.

Türkiye Heyetinin Bir Muhtırası

Türkiye’deki Rumların ahval-i hazıra münasebetiyle vuku bulan bazı hareketinden dolayı şehrimize gelen Türkiye heyeti tarafından hükümete bir muhtıra takdim edildiği haber alınmıştır.

Milli Şirketlerin İctima-i Daveti

Ahıran tasdike iktiran eden kanun-ı mucibince Milli şirketkelerin heyet-i idarelerini Evkaf Nezareti içtima-i davet edecektir. Yevm-i ictima ayrıca kararlaştırılacaktır.

Ucuzluğa Doğru

Yeni Bir Teşebbüs

İaşe müdüriyetinde bulunan (...?)

Teşebbüs-i delaleti üzerine yakında şehrimize İngiltere vesaire itilaf memleketinden kilitli miktarda eşya ve erzak celb edilecektir. Bu eşya ve levazım İstanbul’un muhtelif-i mevakında inşasına ibtidar edilecek olan barakalarda mal olduğu fiyata cezai bir temenni-i ilavesi suretiyle ucuz olarak halka satılacaktır.

İstikraz-ı Dahili Hakkında

Haber aldığımızı göre Maliye Nezareti istikraz-ı dahili tahvilleri kıymetlerinin muhafazasını temin için mezkur tahvilatın faizini ita etmek üzere yeniden Duyun-ı umumiye ile müzakere icrasına ibtidar etmiştir. Bu müzakerenin bu defa muntic-i muvaffakiyet olacağına maliye mahafil-i siyasiyesince kanaat-i perverde edilmektedir.

Ziraat Nezaretinde

Ziraat Nezaret-i Encümeni

Ziraat Nezaretinde dün Müsteşar beyin riyaseti altında toplanan nezaret-i encümeninde şubeler müdüriyetlerine aid meseleler hakkında müzakere ceryan etmiştir.

Evkaf Nezaretinde

Müfettişler Nizamnamesi

Evkafda Vasfi Efendinin Nezareti esnasında bazı teşkilat vücuda getirilmişdi, bunlardan en ehemmiyetlisi de müfettişlikleride, bu teşkilatın nazaran iki müfettiş bulundurulacaktı, Nezaret-i fi'l-hakika bu esaslar dairesinde kadrosunu itimam etmiş, fakat buna birde talimatname ihraz-ı zaruri görüldüğünden, bu talimatnameyi hazırlamak üzere, Nezaret müdürlerinden mürekkeb olmak üzere evkaf müsteşarı Rüşdü beyin riyaseti altında bir komisyon toplanmış ve müfettişler talimatnamesi vezaifi hakkında tedkikat-ı icra etmiştir.

Maarif Nezareti'nde

Maarif Nezaretinde haftada bir iki defa toplanmakta olan encümenler faaliyetlerine devam etmiştir. Dünde Nezaret dairesinde sırf encümeni lisan-ı tetkikatıyla iştigal etmiştir.

Dahiliye Encümeni Müdüranı

Dahiliye Nezareti encümen-i müdüranı dün Müsteşar Kaşfi beyin taht-ı riyasetinde ictima ederek memurun-i nasib-i tahvilleri ile iştigal ilemiştir.

Şura-yı devlet Heyet-i Umumiye

Şura-yı devlet Heyet-i Umumiyesi dün mülkiye dairesi reisi Celal beyin taht-ı riyasetinde ictima ederek ashab-ı musalihe aid bazı evrak ile kondüktör ve mühendis

mektepleri talebesinin icazet-i istihsalinden sonra hidmet-i mecburiyeye tabiatları hakkındaki kararnameyi tetkik ilemişdir.

Harik-i Komisyonu

Harik-i komisyonu dün şehreminii muavini Kenan beyin taht-ı riyasetinde ictima etmiş henüz ikmal edilmeyen devr-i muamelesiyle iştigal ilemişdir.

İtfaiye Noksanlarının İkmali

Devair-i belediyeye aid itfaiye noksanlarının ikmalı için şehremanetince Fransa'dan alan-ı varidat-ı mübayasına karar verilmişdir.

Dahiliye Memurlarının Müracatı

Dahiliye Nezareti memurunu maaşlarının tezyidi hakkında Nezarete bir muhtıra takdim etmişlerdir.

Seyr-i Sefain Müdüriyeti

Seyr-i sefain müdür-i umumisi güzide bahriyemizden Hüseyin beyin dünkü nüshamızda da yazdığımız vecihle Bahriye Nezaretinin hiç de hakkı olmadığı halde Galata'daki Milli Mahsulat şirketi binasını on sene müddetle ecnebilere icara vermesinden mütesiren istifa etmesi üzerine müdüriyet-i mezkure-yi umurunin, bir münasebetinin tayinine kadar vekalet müdür-i umum-i muavini Tahir bey tarafından tenvir-i tensib edilmiştir. Mamafih Hüseyin beyin istifasını geri alması hakkında bir teklif-i vaka olduğu mahafil-i siyasiye aidesinde söylenmekdedir.

Rıza Tevfik Beyin Ziyareti

Dün Rıza Tevfik bey, Maliye nezaretinde nazır Tevfik beyi ziyaretle uzun bir müddet mülakatda bulunmuşdur.

Hapishane Firarilerinin Derdesti

Hapishane umumiden gećenlerde firar eden eřra-yı meşshureden ve mahkumiyetden jandarma Kemal, Sarı Ali ile diğer bir refiki derdest edilmiş diğer firarilerinde yakında derdest edileceğine muhakkak nazarıyla bakılmaktadır.

Hapishanelerde İnzibat

Hapishane müdür-i umumisi Efdalüddin bey Adliye nazırı nezdinde umum-i hapishane firarilerinin tenkis-i esbab-ı hakkında müzakaratda bulunmuşlardır.

Hapishane gardiyanlarının kadroya tevfikten yirmi sekiz kişiye iblağı ve inzibatın daha ciddi esaslar dairesinde, ittihazi tekrar etmiştir.

Sosyalizm Nedir ?

Üçüncü Mebhas

Sermaye Saltanatı

Taksim İmar ve Rekabeti

Tekamül-i iktisadı, bir taraftan ticaret ve sanayi ile itibar arasında daha sıkı bir rabıta tesis ederken, diğer taraftan, taksim-i amelde meşhud olan terkiyat-ı neticesi olarak, sermayedarım cümle vezaifinden olan muhtelif-i vazifelere gasb-ı istiklal ediyor, müstakil ve mefaik bu müessesese-yi ticariye haline gelir, mukaddema bir tüccar bir malı alıp satabilmek için, o malı evvela ihraz etmek. Sonra idhar etmek ve nihayet ekseriye uzak olan mevki-i fûruhte sevk etmek mecburiyetindeydi. Halbuki bugün yalnız ticaret-i sugra - perakendeci – ticaret azime - toptancı - gibi ticaretde husule gelen bir tefrika tesadüf etmiyoruz, idhar ile uğraşan tüccarlar nakliye mesailiyle iştigal eden hususi müesseseler ve daha sair-i hususla muştetil kimseler görüyoruz. Büyük merakiz-i ticariyede, büyük borsalarda alım satım öyle müstakil ve hususi bir şube-i ticaret halindedir ki, daha imal edilmemiş yahud nakli uzun manaya mütevakkıf-ı emtia derhal alınıp satılıyor.

Mukaddema, mübaya edeceği emtia-yı tediye etmek veya sattığı malın bedelini hıfz etmek için cisim ve dolu bir kasası olmayan tüccar mevcut değildi. Halbuki iktisada müterki memleketlerde ve billhassa İngiltere ve Amerika'da sermayedarların kasaları artık bankalardır. Bir para sermayedara değil, onun namına bankaya tevdiğ edilir. Hulasa bugün ticaret muhtelif-i şubelere ayrılmış, ve her şubede ve ehemmiyet ve istiklali gasb etmiştir.

Fakat ticaretin şu suretle muhtelif-i şuabata ayrılması ve her şubenin müstakil olması zahiri ve hukukidir. İktisaden bu şubeler yeni diğerine sıkı bir suretde merbut olup aralarında bir tabiat mevcuttur.

Bu şubelerin birinin vezaifine helal-i darı olursa, diğer şubeler derhal mutesir olur. Ticaret ve sanayi ile itibar arasındaki revabıt sıkılaştıkça bir taraftan, sermayedarların vezaif-i muhtelifesi gasb-ı teferrüd ve istiklal ediyor, diğer taraftanda bu münferid-i sermayedarlar yeku diğerine muhtaç ve tabi kalıyorlar. Bir memleketin

hayat-ı iktisadiyesi, git gide azası yani diğerine şiddetle merbut bir taazzuv-i iktisadi haline girmektedir. Bir memleketin ekseriyet halkı git gide, sermayedar sınıfını tahakküm ve istibdad-ı altına düşdüğü gibi, sermayedarlar da birbirinin vaziyet ve tahakkümü altına girmektedirler.

Cihan-ı taazzuv-i iktisadiyesi, o kadar malik ve nazik bir makine haline girmektedirki, bunun tamam-ı sıhhat ve faaliyeti, her cüzün-i vezaifini fevkaalede dikkat ve ihtimamla ifa etmesine mütevakkıf bulunmaktadır. usul-i istihsal hiçbir zaman bugünkü kadar katıyetle tetkik ve tanzim edilmeye muhtaç kalmamıştır. Fakat mülkiyet-i ferdiye kaidesi ve bunun netayici bu taazzuvun ahının ve intizam tam dahilinde ceryanı için bir tehlike teşkil etmeye başlıyor. Teşebbüsat-ı münferede bugün iktisaden mutekabil bir irtibat ve tabiyatı düşmekle beraber, hukuken beraberinden müstakil bulunuyorlar. Fi'l-hakika her teşebbüs ticari bugün mülkiyet-i ferdiye esasına müstemedir. Sahibi bunu hukuka istediği tarzda idare etmek hakkına haizdir. Bununla beraber iktisad, yani bugünkü mevzuat-ı vakanın iktisadiye, diğer şubat-ı ticariye ile müşterken yahud mutakabil bir tabiyat halinde hareketi icap ettiriyor.

Ticaret cesime tekamül ettikçe, teşebbüsat-ı hususiye teksir ettikçe, her şubedeki faaliyet iktisadiye en ufak teferruata varıncaya kadar tanzim edilmiş, kurulmuş bir hale geliyor. Fakat buna rağmen bu muhtelif-i teşebbüsat-ı hususiye “ serbest-i rekabet ” denilen kuru serseri bir kuvvetin idare ve hakimiyetine mahkum kalıyor.

Bu kuvvet, taazzuv-i iktisadinin faaliyetini buhran ve girdaplar içinde tahrik ede ede idame ediyor ve kendine muhalefet eden kimseleri helak ediyor. Bugün şu hale (Selection / Seçim) yahud “ hayat için mücadele ” namı veriliyor. Halbuki muhakkaktır ki, serbest rekabet, ehliyesiz olanlardan ziyade, کافی derece sermayesi olmayanları harç az kısmet bırakıyor. Ve yoluma mahkum ettiği bir tüccarın arkasında, bundan maada birçok kimseler, mesela ameleler, dainler müteahhidlerde aynı akıbeti mahkum oluyorlar.

Artık insan bir servet temin eden, kendi değildir. Amelenin çalışıp hem kendini hem de ailesini geçindirdiği zamanlar çoktan mürur etti. Amelenin meziyet-i zatıyesiyle hayatını kazanmıştır. Artık imkan yokdur. Bugün cemiyet-i haziranın tarz-ı teşekkülü hususuyla teşekkül-i iktisadiyesi bugünkü taazzuv-i iktisad-i efradın, hatta

sermayedarın meziyet-i zatıyesini hükümsüz bırakmıştır. Bugün hakim olan bu taazzuv-i hazır-ı iktisadinin kanunları yani para kuvveti ve bunun icabatıdır. Bu taazzuv-i serbest-i rekabet denilen kanun, ehliyetsizleri değil. Fakat paraca kuvvetsizleri ‘‘ hayat mücadelesinde ‘‘ mağlup ediyor, ve yaşamak hakk-ı muvaffakiyeti esbabını müdhiş-i sermayeye malik olanlara hazır ediyor.

Darü'l-aceze Meselesi

Bugünler de darü'l-aceze müdüriyeti de İaşe müdüriyetinin son zamanlarda aldığı şekl-i iktisab etti. Gazetelerin ekseriyesi birkaç tane müdür tayin olunduğundan bahsettilerse bunların arasında Ferid, Şevket Kadri, Nebil, Lebid beyler vardır ki dört tane müdür olmuş oluyor. Darü'l-aceze mühim ve ıslaha muhtaç bir müessese olduğu için biz derhal meselenin neticelendirilmesi taraftırız. Darü'l-aceze son günlerde hadis olan vukuat hakkında mağlumat olmak ve karinlerimiz de malumatdar etmek için muharrirlerimizden biri darü'l-aceze müfettişlerinden Şevket Nezihi beyler mülakat etmiştir. Şevket bey muharririmize beyanat-ı atide bulunmuştur.

□ Son zamanlarda darü'l-aceze’de hadis olan vakadan bahsediyorsunuz. Benim hiçbir vakanın hususundan haberim yoktur. Yalnız gazeteler de su-i isti’malden ve müdüriyetin diğer bir başkasının tayin edileceğinden bahsediliyor. Eğer hududunu farz ettiğimiz vakayı bunlar ise benim de işittiğim sizin kadardır.

□ Darü'l-aceze’nin şehremanetine rabt edebileceği söyleniyor, bu hususdaki fikriniz nedir ?

□ Darü'l-aceze teşkilatı yalnız İstanbul’a münhasır olduğu için şehremanetine rabtı tasvir olunabilir. Fakat ben taşralarda da bu teşkilatın vücuda getirilmesi taraftarıyım. Darü'l-aceze’nin şehremanetine rabtıyla ıslah edileceği düşünülüyorsa bu ıslahat rabt edilmeden de yapılabilir. Şu rabt-ı keyfiyeti bir daha gösteriyor ki biz bir dairenin ıslah-ı çaresini şuradan buraya rabt edilmekte arıyoruz. Ben darü'l-aceze’nin şehremanetine rabt edilceğine de, ıslahı için teşekkül eden komisyon taht-ı merakıbesinde olarak müstakilen idare-i umur etmesini daha muvaffak buluyorum. Çünkü darü'l-aceze’nin varidat-ı seneviyesi idaresi için hüsn-i istimal edilmek şartıyla, bol bol kifayet eden ve hatta (...?) şehremanetine rabt ediliyorsa varidatından bir kısmının başka yerler sarf olunacağı varidi hatır olur ki ba’dehu darü'l-aceze’de yapılması icap eden yeniliklere mani olmuş olur.

□ Darü'l-aceze ıslaha muhtaç mıdır ?

□ Pek ziyade muhtaçtır. Zira alan idare ve usullerde eskiden miras kalmış öyle bir tezbezeb caridir ki tahmin edemezseniz darü'l-aceze'nin muhtelif-i varidatı vardır. Bu varidatın kısm-ı azmini tiyatro ve sinemalardan ahz olunan yüzde on resmi teşkil eder. Benim vazifem tiyatrolardan ahz olunan bu resmin bir suret-i muntazamede cıbayetini kontrol etmektir.

Fakat bu kontrol-i keyfiyeti için elimizde mevcut bir maddelik kanun-i muntazam bir iş görmeklimizi katiyen temin ediyor. Bu memuriyeti deruhde ettiğim üç ay oluyor. Birçok tetkikattan sonra müdüriyete bu hususlara dair birkaç rapor takdim ettim. Raporlarımın tetkik edilip edilmediğini bilmiyorum.

Tabi bütün bu mesuliyetleri idare-i sabıka memuriyetine teveccüh eder. Bugün ise yine iş başına eskiden eskiden kalma memurlar bulunmaktadır ki şimdiye kadar varidatın cinayeti hususunda gayr-i surette tatbik etmiş oldukları ve adeta tatbik etmekte mülke gasp ettikleri usulü bırakmıyorlar. Ben evvela darü'l-aceze'yi ıslah etmek maksadıyla teşekkül eden komisyonun bu hususat için nazar-ı dikkatini celp ederim herhalde Şehremini Cemil Paşa hazretleri hüsn-i idare sahibi olarak tanıdığım için bu ıslahatı yapacaklarından ve mukadder-i eller tarafından idare edilmek şartıyla darü'l-acezenin pek yakın bir zamanda pek mükemmel bir hale ifrağ edileceğinden emin bulunuyorum.

Divan-ı Harb Örfide

_ Hafi Bir Celse _

Kaymakam Aziz Beyin Mahkemesi

Dün Divan-ı Harb örfi, müzakere salonunda hafiyen ictima etmiş ve sabık-ı Dördüncü Ordu umur-ı garbiye müdürü Aziz beyin mahkemesine devam ile bu hususta İbn-i El-Reşid'in İstanbul'da bulunan murahhası Reşid Paşanın şهادetini istima ilemiştir.

Ba'dehu maznun Aziz bey mahkeme salonuna getirilmiştir. Makam-ı iddiada muavinlerden Sadi bey bulunuyordu. Heyet-i Hakime'nin salona duhulüne mütakıb-i ticarete meşgul esbab-ı Bahriye muhasebecisi Tevfık bey ve Medine münevveresi ahalisinden Mehmet Birada ve Buhara ahalisinden Müslüm Efendiler bir ay şهادet-i celp edilmek istenmeli ise de gelmedikleri anlaşılması üzerine Aziz beye bazı sualler icra edilmiş ve muma-ileyh dahi bir vech-i ati-i ifadede bulunmuştur.

Aziz Beyin İfadesi

□ Necefde bulunan merkad-ı aliye birçok nezr ve hedaye gönderilir ve mermer bir duvar arkasına vazi olunmuş olan mezkur nezr ve hediye mükemmel muhafaza ederlerdi. Hükümetin bir mümessili olmak sıfatıyla kaymakamlar, kontrol ve hakkını haizdirler. Gelen hediyein kayıt olup olunmadığını anlamak için doktorlara bakılabilir. Fakat bu hal pek vaka değildir. Esasen hedayenin muhafazası seyidlere mevdudur. Su-i isti'malat-ı ziyadeydi. Münasip vecihle tahkikatta bulundum, iktidarın nüfuzunun pek fazla olmasına rağmen İstanbul'dan amir getirterek doktorları tetkik ettim.

Bazı hak ve söylenti vesaire yakaladım. Mesela hediye edilmiş incili bir hırkanın Osmani olan (80000) lirada üç safri kaldırılarak seksen lira kalmış olduğunu gördüm.

İşte bu meseleden dolayı icra ettiğim tahkikat-ı mucib-i azilim oldu.. Bunun üzerine bendeniz de tekrar orduya dahil oldum.

Bunun üzerine zabıt katibi tarafından Aziz beyin Necef'den sebep-i infisaline dair Dahiliye Nezaretinden mevrude-i cevab-ı tahrirat-ı kıraat edildi. İşbu tezkerede muma-ileyhin Trablusgarp'a gitmek üzere altı ay mezuniyet talep ettiği ve bu kadar müddetle mezuniyet itası gayr-i kabil olduğu ve kendisine o zaman Dahiliye Nezaretinde bulunan Celal, Memduh ve Hacı Adil beylerden biri tarafından hususi bir şifre miftahi verildiği zikir ediliyordu. Aziz bey mezuniyeti itası talebinde bulunmadığını ve imzası bahsında böyle bir vergi olduğu takdirde her türlü mesuliyeti kabul edeceğini beyan ile ifadesine şöylece devam etti :

□ Necef'deki su-i isti'malat hakkında o zaman ufak nazarı bulunan Hayri Efendiye şifahen malumat vermiştim. Çünkü Hayri Efendiyi gördüğümde orduya tekrar girmiş bulunuyordum. Defterleri tetkik ederken yanında Kerbela evkafı müdürü vardı. Merkadı aliye gelen zavar, çıkın çıkın altın, mücevherat ve zi-kıymet-i eşya atarlardı. Ancak bunun Mithat Paşadan sonra zabtına başlanması muhtemel olduğunu zan ediyorum. Ba'dehu pazartesi günü saat onda devam edileceği bi'l-tefhim-i mahkemeye nihayet verildi.

Necati Efendinin Mahkemesi

Divan-ı Harb Örfikaymakam Aziz beyin mahkemesinden sonra bi'l-ictima Giritli kıraathaneci Ahmet Necati Efendinin mahkemesine devam etti. makam-ı iddiada muavinlerden Sakıp bey bulunuyordu, irad edilen Necati Efendi tarafından bir vech-i ati-i cevaplar verildi.

Necati Efendinin İfadesi :

□ İttihat ve Terakki'ye harbin ilanından sonra intisap ettim. Hiçbir vazifem yoktu, kulüplere dört beş kere gittim. Harbin ilanı üzerine gönüllü olarak asker kaldım. Arabistan'a sevk edilerek Eşref beyin müstakil gönüllü taburunda istihdam olundum. Kanal hareketına iştirak etmeden Halep'e döndük.. Hiç muharebeye girmedik. Bölük zabiti vazifesini görüyordum. Bütün tabur için çayımıza kadar her şeyimizi üstümüzü, başımızı, yanımızı verirlerdi. Kumandan muhtaç olanlara bir az para verirdi. Kendimize para icap edince, buradan telgrafla getirtirdik.

Aldığımız emir üzerine Halil Paşaya iltihak ettik. Bendeniz Siverek'de arabayla dereye düştüm.. Verilen rapor üzerine İstanbul'a geldim, bi'l-ahire gaz ve benzin götürmek üzere yalnız olarak Medine'ye gittim, bi'l-ahire döndüm. Kafkasya'ya gitmedim.. Bahaddin Şakir ve Doktor Nazım beylerle hiç münasebetim yoktu.. Burada Süleyman Askeri beye müracaatla gönüllü yazılmışım.. Benzini götürmemi Eşref bey emir etti. Medine'de de kendisine teslim etti.

Siverek'ten geçtiğim tarihi raporda vardır. Biz, oradan geçerken tehcir ve taktil yoktu. Cemiyetle hafi bir alakam yoktur. Hiçbir vazifeyi mahsus da almadım. Söyleyenler varsa gelsinler söylesinler. Askerlikten başka bir vazifede yapmadık.

Bunun üzerine göğsümdeki yarayı açarak gösterdi ve :

□ Paşa hazretleri, bu vatan içindir, dedi.

Ba'dehu mahkeme pazartesi günü öğleden sonraya talik edildi.

Mahkeme Taliki

Dün icra edilmesi musammem olan Müştak Lütfü beyin mahkemesi bir yevm-i gayr-i muayyene taalluk edilmiştir.

Bankacıların Grevi

Banka memurlarının grevi başlangıcındaki şiddet ve kuvvetini muhafaza edememiş, gevşemiştir. Fi'l-hakika bazı banka memurları taleplerini az çok kabul

ettirmişlerse de maalesef ve sarf-i teşkilat-ı fıkdanından dolayı matlub-i semere tamamen istihsal edilememiştir.

Birkaç gün evvel nokta-i nazarlarında ısrar eden Selanik Bankası memurları ile banka heyet-i idaresi arasında itilaf hasıl olmuştur. Maaşlarına azami nisbette tezyidini kabulden ibaret olan bu uyuşma neticesinde, memurun işlerine devama karar vermişler ve dün vazifelerine başlamışlardır. Yalnız Atina Bankası memurları idareleriyle ilan müzakere etmektedirler. Atina bankasının işleri el-yevm-i greve iştirak etmemiş birkaç memur ile greve iştirak iledikleri halde dün işlerine - her halde yoksulluktan olacak - başlayan üç memur tarafından idare edilmektedir.

Şimdilik Bankalar federasyonuna merbut kalan yegane müessese Atina bankası oluyor. Osmanlı bankasına gelince bu bankaların memurları grevin üçüncü gününde işlerine başlamışlardır. İtibar-ı milli bankası memurları işleriyle meşgul olmaktadırlar.

Evvelsi Günkü Tramvaycıların Grevi

Fransızca İstanbul refikamızın tramvaycılarında kumpanyası zam maaşa icbar için bir grev ilan ettiklerini yazıyordu. Bu hususta yaptığımız tahkikat-ı neticesinde, fi'l-hakika amelenin böyle bir teşebbüsatta bulunmuş olduğunu, fakat bunun pek çabuk önü alındığını öğrendik.

İki Ayda Kaç Sirkat ?

Polis müdüriyet umumiye geçen haziran ayının son haftası ile temmuz ayının ilk haftası zarfında şehrimizde vuku gelen zabıta vukuatıyla harikleri mukayese etmiştir. Bu mukayese neticesinde haziranın son haftası zarfında yüz otuz beş sirkat-i vaka ve kaza iki hane-i muhterik olmuştur. Keza temmuzun ilk haftasında iki yüz on altı sirkat vuku olmuş ve bin seksen dokuz hane muhterik olmuştur.

Tıbbiyelilerimize Dair

İki sene evveline kadar tıbbiye-yi askeriyeden diploma ahzına muvaffak olanlar yüzbaşı rütbesi ihraz ettikleri halde evvelki sene çıkanlar mülazım-ı evvel ve geçen senede mülazım-ı sani rütbesiyle neşet etmiştir. Harbiye Nezaretince bu efendilerin mağduriyetten vakayeten kemakan-i yüzbaşı olarak neşet etmeleri hakkında tanzim edilen layiha-i kanuniye bir ay tefsir Şuray-ı devlete havale edilmiştir.

Kumar Kulüpleri

Beyoğlu'nda adım başında rastgeline ve Ada'da kulüp namı altında iş gören bir takım kumarhanelerin seddine hükümetçe karar verilmiştir.

Servet-i maliyeden mühim bir kısmının her gün mahv ve heder olmasına ve ihtilafen infasahane sebep müstakil olan bu kumarhanelerin sedini pek ziyade şayan-ı şükran icraattan olmak üzere kayıt eder, fakat kararın yalnız kolda kalmayarak faalende tatbikine başlanmasına intizar ileriz.

Besim Amir Paşaya Nişan

İsveç Kralı tarafından Doktor Besim Amir Paşaya Salib-i ahmer nişanı ita kılınmıştır.

Konya Umur-ı Hukukiye Müdüriyeti

Konya vilayeti Umur-ı hukukiye müdüriyetine Halit Nazmi bey tayin olunmuştur.

Ekmek Narhı

19 Temmuz 335 tarihli cumartesi gününden itibaren ikinci nev-i ekmeğe bir vech-i ati-i narh vazı olunmuştur :

Bir Kilosu 15 Kuruş

Yarım ‘‘ 8,5 ‘‘

Emniyet Sandığı Memurları

Emniyet sandığı memurlarının hak ve tekaüdden istifadesi hakkındaki kararname Şura-yı devlet tanzimat dairesince tetkik edilmektedir.

İtam ve Aramlık Paraları

Buğday zamiyatına mukabil-i hükümet-i itam ve aramla yüzde altmış zam yerine nüfus başına günde üç kuruş vermektedir. Şu halde iki yüz kuruş maaşı olan bir nüfus ayda doksan kuruş ekmek zamiyatı olacaktır.

Ziraat Memurlarına Havaleler

Eskişehir, Kütahya, Karahisar mıntıkalarında bulunan Baytar müfettişliklerine oradaki ziraat hayatı ve hayvanat hastalıkları nazar-ı itibariyle alınarak sarf olunmak üzere yirmi bin, Azizeye hara müdüriyetine elli bin,

Hüdavendigâr vilayetine 20 bin ve Kastamonu vilayetine baytarlara harcırahlarına karşılık olmak üzere on beş bin kuruşluk havaleler gönderilmiştir.

İsticvab

Dün Divan-ı Harp örfü heyet-i tahkikiyesine Adapazarı İttihat ve Terakki murahhasası Hamit ve Adapazarı tüccarından Sait beyler isticvab edilmiştir.

Son Haberler

Amerika Başkumandanı

Londra 14 (T.h.r) __ Amerika Başkumandanı General Persing refakatinde Erkan-ı harbiye olduğu halde ba'de'l-zeval buraya vasıl olmuş ve samimi bir surette istikbal edilmiştir.

Bir İngiliz Balonunun İstigali

Londra 15 (T.h.r) __ Bir İngiliz kabil-i sevk balonunun (Norfolk) sahilleri açıklarında istigal ettiği bildiriliyor. Bunun Bahriye Nezaretine ait 11 numaralı kabil-i sevki balon olduğu vesaike isabet etmesi neticesinde istigal ettiği zan olunuyor.

Wilson'un Telgrafi

Paris 16 __ Reis-i cumhur Wilson, temmuz yortusu münasebetiyle Reis-i cumhur Mösyö Povankare'ye tebrik telgrafnamesi göndermiştir.

Fransa'da Vapur Amelesinin Grevi

Londra 16 (T.h.r) __ Buraya vürud eden haberlere nazaran Fransa limanlarındaki amelenin Tatil-i eşgal etmesi neticesinde bütün vapurlar hareket edememişlerdir. Teransi Atlantik vapurlarından Ruşame bunun birkaç güne kadar (Havar)a hareket edebileceği zan olunuyor. Me'a-haza askeri nakliye vapurlarının ameale ile bir alakası bulunmadığından bunlar muayyen saatlerde hareket edeceklerdir.

Rusya - İngiltere

Londra 16 (T.h.r) __ Hariciye Nezareti müsteşarı Mösyö Sesil Hamsuvran ı Avam kamarasında Britanya hükümetinin Amiral Kolçak nezdine mümessil-i siyasi tayin ettiğini beyan etmiştir. Harbiye nazırı Mösyö (Winston Churchill) Rusya'da bulunan Heyet-i askeriye raporuna itafen 12 ay zarfında General (Deniken)in (260) binden ziyade esir alındığı ve bunların bir takımının hal-i hazırda Generalin

ordusunda hizmet ilediklerini ve bazılarında har olarak General ile birlikte müstakimane çalıştıklarını ve üseradan mücrimiyetleri tayin edenlerin Divan-ı Harb Örfi tarafından adilane mahkemeleri icra olunduktan sonra kurşuna dizildiklerini beyan etmiştir.

...

Şehzade Başında Hilal Sinemasında

Her gün hanımlara, geceleri beylere en yeni dramlar, en gülünç komediler araya ediliyor.

İlanat

Muhallefat-ı Umumiye Kassamlığından : Beyoğlu'nda Hüseyin Ağa mahallesinde Arnbud sokağında Cedid 13 numaralı bir bab-ı dükkanın üç hisse itibariyle iki hisse on iki bin kuruştan talebi uhdesinde olup ziyade ile talep olanlar yüzde beş zam ve yüzde on nisbetinde pay akçesiyle şehir-i halin on dokuzuncu cumartesi günü vasıtı saat ikide Muhalefet-i umumiye kasamlığında müracaat ilemleri ilan olunur.

3.25 30.SAYI

Birinci Sene – Numara : 30

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

19 Temmuz 1335-1919 (Cumartesi) 20 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin

Galay-ı Maişet

Harb-i umuminin en vahim en ağır ictinab-i neticelerinden biriside yine yiyecek, içecek gibi ihtiyacat-ı mübreme-yi hayatiyeye aid eşya fiyatlarının harkulade bir suretde yükselmesi oldu. Harb-i hıtam bulup nisbeten sulh ve sükuneti devresi hulul etmiş bulunmasına rağmen gerek vesait-i istihsalin henüz harbden evvelki haline gelememesi. Gerek münakalat-ı ticariyenin tamamıyla tesir ve hayat-ı iktisadiyenin inkişaf edememesi yüzünden Galay-ı esarde hiçbir fark mahsus olmadı. Yalnız buhran-ı maişet bütün şiddet ve vasatıyla devam ediyor. Fransa, İtalya gibi bize nisbetle pek muntazam teşkilata, pek mebzul vesait-i nakliye ve ticariyeye, serbest yollar, geniş menbalara malik olan zengin ve galip devletler bile galay-ı maişete karşı mücadeleleyi ve şerait-i hayatiyenin temin ve terfihini programlarının sari maddesine yazarlarken bizim bu hususa en ciddi ve en endişeli bir nazar-ı atıf etmemekliğimiz cennetden başka bir şeye hamal olunmaz. Ba husus ki dört gala ve dört ihtikar ile en ziyade bizim bu zavallı ve bedbaht memleketimiz musab olmuş, harbin en ağır ve en feci neticelerin düş tahammülüne aldığı gibi buhran-ı maişeti yüzünden de en büyük kurbanlar kendisi vermiştir. Dünyanın her memleketinde mecruh ve bitap-ı matemnan ve makhur insanların tefika-yı hayatına göz dikmiş, onların kanları pahasına ceplerini şişirmeye azam ilemiş, insaf ve vicdandan mahrum kimselere, tabir-i marufiyle leş kargalarına tesadüf edilir, lakin bir memleket daha gösterilemezki ve badana koleradan daha mühlik ve daha vahim olan bu afet-i ictimaiyeye karşı bizim gibi zelilane bu yanını ve küb-i mutavat göstermekle iktifa ilesun .

Evet biz harb senelerinde olduğu gibi mütareke aylarında ihtikara ve muhtekirlere karşı bir şey yapamadık. Dört maişeti bir az tahfif ettirecek hiçbir müsemmer-i çareye tevessül edemedik. Milletin ihtiyacını yalnız ekmeğe maksur zan ederek bunu ucuzca temine çalışırken onu da yüzümüze gözümüze bulaştırdık nihayet elimizin akıyla ve bilmem kaç milyon liralık bir borç ile güya meseleyi tasfiye ederek işin içinden çıktık. Hatta bunun için - sanki büyük bir beladan kurtulmuşuz gibi - ikramiyeler vermekden bile hali kalmadık. Ne olduk ? Artık her işimiz yoluna girdi mi ? Harbden evvelki hal tabi avdet iledi mi ? Hiç zan etmiyoruz, vaka-yı galay-ı esara karşı bazı tedabire tevessül edilmek istenildi. O mahuda men-i ihtikar kanunlarından vesaireden sarf-i nazar yalnız hazine-yi devletden aldıkları paralarla geçinen memurların - Ki bizde ekseriyet halkı teşkil eder - maaşatına bir mukadder-i zamiyet yapıldı. Lakin hayale ve zevahire kapılmaksızın düşünecek olur isek bundan hemen

hemen hiçbir netice elde edilemediğini itiraf zarurini hasıl olur. Fi'l-hakika bugün hayat, harbden evvela nisbetle muhayyirülukul bir nisbetde terfi ilemiştir.

Harbden evvel bin kuruş maaş ile ailesini müreffeh geçindiren bir memur bugün ondan daha aşağı bir suretde imrar-ı vakit için la-akal seksen - yüz liraya muhtaçdır. Halbuki yapılan bütün zamiyat onun maaşını yirmi beş liradan yukarıya çıkarmışlardır. Hazineye milletin bugünkü vaziyetine nisbetle çıkarması yokdur. O halde bugün halkımızın yüzde doksanı korkunç bir sefaletle pençeleşiyor demektir.

Binaenaleyh eğer galay-ı maişete cidden bir çare bulmak istiyor isek meseleyi daha esaslı daha amelli bir suretde ihata etmeli aynı dert içinde çırpınan medeni memleketlerin takip ettikleri tarik hareketi kendimiz için bir numune imtisal-i ittihaz ilemeliyiz.

Bugün ekmeğinde cidden pek ziyade gali olmasından sarf-i nazar, insanların yalnız ekmekle defa ihtiyaç edemeyecekleri bedihidir. İnsan ekmek kadar, yemek kadar, elbiseye de, Botine de, ete de, sebzeye de, oduna da, kömüre de muhtaçdır. Bunlarsız olalım demek sahidir. Binaenaleyh tahvin-i maişet-i esbabıyla iştilgal mesuliyetini deruhde edecek devair, bunları heyet-i mecmualarıyla ihata etmelidir. Bugün görüyoruzki İtalya'da ve Fransa'da galay-ı maişet meselesiyle hükümet kadar ve belki hükümetden ziyade belediyeler, nahiyele meşgul oluyor. Bir taraftan ihtikar-ı esasından mani ileycek zahir-i tedbirler düşünülürken diğer taraftan mevcut ve müddehar-ı eşya herkesin pişu-i istihlakına konuyor, emval ve eşya ciddi bir narh altına alıyor, her tarafta ucuz yemek verecek lokantalar ve ucuz mal sanacak umumi dükkanlar açılıyor. Velhasıl takat-i beşeriyenin yattığı kaffe-i çarelere evriliyor. Çünkü oralara hükümet kendisinden ve her şeyden evvel malını düşünmek mecburiyetinde bulunduğuna kanidir.

Ya Bizde ?... Biz henüz yüreklerimize birer şaşe sesli serpecek hiçbir ciddi ve faal-i icraata şahid değiliz. Bayılacağı söylenilen şeylerin kıymeti ise laf-ı hududundan ileri geçemiyor. Halbuki memleketimiz, bugün en nabina-yi gözleri bile üzerine celb ileycek, en hissiz vicdanları bile merhametle yumuşatacak umumi bir sefalet manzarası arz ediyor. Önümüz ise korkunç ve kara bir kışdır. Önümüzdeki şu birkaç ay zarfında aklımızı başımıza almayacak olursak bu biçare millet, şimdiye kadar tarihin bir meselini daha kayıd ilemediği sefalet ve felaketlere duçar olacaktır.

Gözlerimizi yüksek koltuklardan, mala-yı sedirlerden, azımet-i onurlardan bir az da milletin kangren olmaya istidad gösteren yaralarını sarmaya çalışsak günah mı işlemiş oluruz. Yoksa hala ‘’ Benden sonra tufan ! ‘’ devrinde mi yaşıyoruz ?

Bugünkü Vaziyet

Buhran Yok – Beyanname Dünde Tevdiğ Edilmedi – Erkan-ı Hükümet’den Bir Zatin Beyanatı - Sadrazamın Kulaklarında - İntizar Lazım - Tefik Paşa Huzur-ı Hümayunda

Dün cuma olmak münasebetiyle devair-i kapalı ve bi’l-tabi havadis-i mahdud idi. Yalnız evvel ve ahir yazdığımız gibi bir kabine buhranına, Sadrazam Paşanın istifasına veyahud kabinenin tasfiyesine delalet edecek hiçbir emarede yoktu. Hal ve mevkinin Paris’de olup biten (...?) tevzi ilemesi için efkar-ı umuminin büyük bir merakı ve endişe ile intişarını beklediği beyanname sadaretpenahı devran eden kuvvetli rivayetlere rağmen matbuata dünde tebliğ edilmedi. Beyannamenin bugün gazetelere verileceği koyan muhtemeldir.

Sadrazam Paşa Nezdinde

Dün vükeladan bazılarının Sadrazam Paşanın konaklarına azimetle bazı hususat hakkında mülakatda bulundukları müstahberdir.

Erkan-ı Hükümetden Bir Zat ile Mülakat

Dün muharrirlerimizden biri Erkan-ı hükümetden mühim bir zata mülaki olmuş ve meşar’ül-aleyh de bir vech-i ati-i beyanatı mühimmeyi telki etmiştir.

□ Dün Meclis-i Vükela, Sadrazam Paşa hazretlerinin taht-ı riyasetinde ictimâ ile kaç vakte kadar müzakaratda bulundu. İctimada Sadrazam Paşa tarafından sulh konferansında heyet-i murahhasaya gösterilen nezaket ve tarz-ı kabul-i izah ve heyetin mesaisi ile konferansa tevdiğ ettikleri muhtıralar ve cevaplar uzun uzadıya mevzu-i bahs etti. Konferansa verilen notanın meclis-i vükelaca evvelce burada kararlaştırılan esaslara itimad etmemesi her ne kadar bazı mülahazat ve mütalatın serdine mucip olmuş ise de netice itibariyle heyet-i murahhasanın vahdet-i milliye ve istiklalimizin temin ve teyid-i gayesine mağtuf olan muhtıraları ve müdafat-ı hudut-ı esasiyece badi-i itiraz olmadı. Heyet-i murahhasamız vaziyetden nikbin ve ümid var görünmekde ve tekrar konferansa vakti merununda davet olunacağımızdan emin

bulunmaktadırlar. Binaenaleyh buhran-ı vükela ihtimali şimdilik mevzu-i bahs olamaz. Bu vaziyetin inkişaf etmesine bağlı bir keyfiyettir.

Sadrazam Paşanın Beyanatı

Damad Ferid Paşa (Monitor Oryantal) muharrirlerinden birini kabul ederek bir vech-i ati-i mülakatda bulunmuştur.

☐ Kabine istifa etti mi Efendimiz ?

☐ Hayır kabinenin istifası için bir sebep mevcut değildir. Bu haberler hiçbir esasa istinad etmiyor.

☐ Tasfiye-yi icra edilecek mi ?

☐ Lüzum-ı has edilmeksizin tasfiye yapılmaz.

☐ Acaba efendimiz, sulh konferansındaki mesaimizin şayan-ı memnuniyet olduğu fikrinde midirler ?

☐ Sulh konferansı nezdindeki teşebbüsümüzün netayic-i şayan-ı memnuniyetden ziyade fevka'l-adedir. Konferansla aramızdaki muhaberatı neşir ettiğimiz vakit bunun ehemmiyet-i tezahür edecektir. O vakit İstanbul'a gelen telgraf haberlerinin ne kadar yanlış olduğu anlaşılacaktır. Biz konferans tarafından fevka'l-ade bir surette kabul edildik.

☐ O halde bize getirilen haberler, tamamıyla yanlış idi ?

☐ Evet büyük bir kısmı.

☐ Türk heyet-i murahhasası Paris'e avdet edecek mi ?

☐ Şüphesiz vakt-i münasebinde avdet edecektir. Biz Paris'den hareket etmezden evvel bu hususda teminat aldık.

Huzura Kabul

Dün sabah Tevfik Paşa hazretleri saray-ı hümayuna azimetle huzur-ı hümayuna kabul buyurulmuştur.

Karşı Gazetelerinin Mütalası

(Rönesans)dan :

Sadrazam Paşa, bazı tebdilat-ı icrası ile şimdiki kabineyi muhafaza etmeye çalışmaktadır. meşar'ül-aleyh Ali Kemal beyi davet ve Dahiliye Nezaretini teklif ilemiş ise de muma-ileyh teklif-i vakayı kabul edilmiştir.

Zat-ı hazret-i padişahı tarafından vuku bulan vesaya üzerine Mir-alay Sadık bey münhasıren Hürriyet ve İtilaf Fırkası erkanından mürekkeb bir kabine teşkili hususundaki tasvirinden feragat etmiştir. Mamafih Sadık bey yeni kabinede en mühim yedi Nezaretin İtilaf ve Hürriyet Fırkası imzasını tevdiğ edilmesini talep etmiştir.

Meclis-i Vükela dün ba'de'l-zahir saat üçde ictima etmiş, müzakarat geç vakte kadar devam ilemiştir, meclis-i vükela, Sadrazam Paşanın sulh konferansındaki müdafatını istima iledikden sonra matbuata vuku bulacak tebligat ile iştigal ilemiştir. Mustafa Sabri Efendi, tarafından vuku bulan teklif üzerine meclis-i vükela, Tevfik Paşa kabinesi meselesini mevzu-i bahs ilemiştir. Mağlum olduğu üzere Tevfik Paşa meclis-i mezkurede hazır bulunmakda idi. Mir-alay Sadık bey dün ikinci defa olarak Tevfik Paşanın konağına giderek mülakat etmiştir. Sadık bey kendi fırkası namına yeni kabineyi teşkil ilemesini Tevfik Paşaya teklif etmiştir. Fakat kati bir cevap alamamıştır.

Alman Ablukası

Bir Tebli-yi Resmi

Fransa Cumhuriyeti fevka'l-ade komiserliği tarafından tebliğ olunmuştur :

İstanbul 18 (T.h.r) __ Alman ablukasının refai : Almanya Cumhuriyeti tarafından muahede-i sulhiyenin tamamen tasdik edildiğine dair düvel-i müttefika ve meşarekeye vaka olan işar üzerine düvel-i mezkure Alman ablukasının 11 temmuzdan itibaren refana karar vermişlerdir.

Ablukanın refana mebni 19 Şubat 1919 tarihli imarnamenin infaz ahkam-ı maksadıyla Fransız tebasının şerait-i atiye dairesinde Almanya ile münasebet-i ticariyede bulunmasına müsaade edilmiştir. Fransa'dan ihraç-ı serbest-i eşya Almanya'yı irsal edebilecektir. Diğer eşya hakkındaki müsaade Nezaret aidesi tarzdan ita edilecektir. Alman emtia-i ticariyesi Maliye Nezareti kararıyla ita edilecek olan müsaade-yi mahsusa ile idhal olunacaktır. (17 Ağustos 1915 kanunu)

Bir vech-i ati-i hususata mutalık-ı bi'l-cümle-yi muamalat-ı mani edilmiştir. Fransa'da mukim Fransızlarla Almanya'daki Almanlar arasında harbden evvel

tediyesi lazım gelen Divan-ı esna-i harbde vadesi hulul eden divan, Almanya tarafından mevki-i tedavüle vazı edilen asham ve tahvilatdan mütehasıl olup harbden evvel ve esna-i harbde Almanlara tediyesi lazım gelen gezenteler, Almanlar veya Fransızlara harbden evvel veya esnai harbde lazım altdiye sermayeler, haciz edilen düşman emlakına aid muamelat 1 Ağustos 1914 tarihinden beri düşman tebasının tasrifinde bulunan veya tasrife geçmiş olan asham-ı tahvilat kuponlarının tediyesi. Mark üzerine bey ve şera-i muamelesi ise 2 Nisan 1918 tarihli kanuna tabi olup bu babdaki alım satım muamelesi kambiyo muamelatına aid defteri tutan bankalar tarafından icra edilecektir.

12 Temmuz tarihli ceride-yi resmiye ile bu babda bir ilan neşir edilecektir.

Sulhün Ferdasında

Müttefik Meselesinde İzmir Meselesi

Paris 17 (T.h.r) __ Müttefikin meclis-i alisi perşembe günü ba'de'l-zeval ictima etmiştir. Ruzname-i müzakaratda ez cümle Yunan kıtatı tarafından İzmir havalisinin işgaline dair olan müzakaratın mabad-i münderic bulunuyordu.

Asya-yi Sugrada İşgal Meselesi

Meclis-i Ali Almanya ile akd edilen muahedenin icra-i ahkamına memur komisyon namına Mösyö Tardiyu tarafından tevdiğ edilen rapora ıttılağ hasıl etmiştir.

Mezkur raporda yeni hudutlar meselesi de mevzu-i bahs olmaktadır. Meclis ba'de'l-zeval akd edildiği ictimada Asya-yi sugrada işgal meselesinin tetkikine devam etmiştir. Bugün mesuliyetler Bulgaristan hudutları, limanlar, nakliyat, ordular ve Lehistan komisyonları ictima etmişlerdir.

Komisyonlar Faaliyetde

Paris 17 (T.h.r) __ Mesuliyet ve Bulgarla muahede-i sulhiye komisyonları dün sabah ictima etmişlerdir. Ba'de'l-zeval limanlar, münakalatlar, ordular ve Lehistan komisyonları ictima etmişlerdir.

Paris 17 (T.h.r) __ Sulh komisyonu perşembe sabahı akd ileddiği ictimada Mösyö (Sepil)in turuk-i menakaliye dair olan raporun istiman-ı ikmal etmiştir. Mazbata muharriri bu meselede Fransa'nın menafi-i tatmin edildiğini beyan etmiştir.

Ba'de'l-zeval komisyon, muhtelif-i mesail hakkında Reis-i nuzzarı istima etmiş ve ez cümle hükümetin komisyona sulh konferansı mazbatalarını tebliğ edip etmediği mevzu-i bahs olmuşdur.

Almanya'da İaşe Derdi

Berlin 16 (T.h.r) __ Amerika'dan memleketin iaşesine mukted-i mevadın vürud-i vaziyetde sükuneti tevellüd etmiş ve iaşe meselesinde bir derece kadar kafi mikdarda erzak celb-i imkanı henüz tayin etmemiştir. Hükümetin erzak fiyatının tenziline matuf-i layihası henüz tatbik edilmemiş ise de yakında buna imkan hasıl olacağı ümid ediliyor. Umur-ı iaşede meşhud olan ıslahatdan en mühimini dört yaşından dün bulunan çocuklara çikolata ve kakao tevziyatına teminen hükümet tarafından neşir edilen bir tebliğ teşkil etmektedir.

Avusturya Almanya'sının İaşesi

Paris 17 (T.h.r) __ Avusturya Almanyası heyet-i murahhasası Avusturya Almanya'nın iadesine devam edilmesinin müttetiklerden talep etmiştir.

İngilizler Harbe Hazırlanmalıyız Diyorlar

Londra 11 (T.h.r) __ (Gecikmiştir) Ajans Rubter işar ediyor. Mareşal Sir Douglas Haig bugün (ayandan) darü'l-fünun'da irad ettiği bir nutukda demişdirki : “ Ba'de-ma harb etmek mecburiyetinde bulunmayacağımıza zaheb olanlar aldanyorlar. Hazırlanmalıyız ve darü'l-fünun hayatından talim ve terbiye-yi askeriye için büyük bir zaman ifraz etmeliyiz. “

Çehlerin Tebriki

Prag 17 (T.h.r) __ Çekoslovakya Cumhuriyeti meclis-i milliye 14 Temmuz münasebetiyle Fransa meclis-i mebusanına tebriklerini mulin bir telgrafname göndermiştir.

Rusya – Fransa

Paris 17 (T.h.r) __ Amiral Kolçak, Mösyö Kalemensu tebrike bir telgrafname göndermiş meşar'ül-aleyh cevaben gönderdiği bir telgrafnamede harbin ilk senesinde Rus orduları tarafından ifa edilen hizmeti Fransa'nın hiçbir zaman unutmayacağı ve müttetiklerin yakında demokratik büyük Rusya'nın büyük milletler arasındaki mevkinin tekrar ihraz edeceği kanaatinde bulunduğunu beyan etmiştir.

Marki Sasiyoni

Paris 17 (T.h.r) __ Marki Sasiyoni Japonya'ya gitmek üzere maiyyeti ile beraber perşembe akşamı Paris'den Marsilya'ya müteveccihen hareket etmiştir.

(Not : Teşevvüşat-ı havaiyeden dolayı İngiltere'den telsiz telgraf haberleri gelememiştir.)

Şuun

Selamlık Resm-i Alisi

Selamlık resm-i aliyesi dün Yıldız'da Hamidiye cami-i şerifinde huzur-ı mutedi hazır bulunduğu halde icra edilmiştir.

Fırkalar - Cemiyetler

Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nda :

Dün Hürriyet ve İtilaf Fırkası merkez-i umumisinde fırka erkanı ictima ederek vaziyet-i umumiye hakkında bir müddet müzakerede bulunmuşlardır.

□ Dünkü nüshamızda yazdığımız vecihle evvelki ve daha evvelki günkü Hürriyet ve İtilaf Fırkası reisi Mir-alay Sadık beyin Tefik Paşa ile uzun müddet iki mülakatda bulunduğu ve bunun kabine meselesiyle alakadar olduğu mağlumdur. İstihbaratımıza nazaran Sadık bey bugün yarın Tefik Paşa hazretleriyle bu hususda bir daha mülakatda bulunacaklardır.

Sulh ve Selamet Fırkası'nda :

Evvelki gün Sulh ve Selamet Fırkası merkez-i umumisinde muhtelif-i fırka-yı siyasiye murahhaslarının ictima iledikleri malumdur. İstihbarat-ı (...?) nazaran bu ictimada intihabat hakkındaki muhtelif-i nukata nazaran takbitine çalışmış bundan maada 23 Temmuz aid-i milliyesinde fırkaların müşterken hareket edecekleri ve bu vahdet ve tesanüdün bütün fırkalardan münteheb bir heyetin hürriyet-i abideye tepesine gönderilerek gösterileceği ve aid-i milli tezahüratının şekil ve suretinin de darü'l-fünun-i günceliği tarafından ihzar ve tertip edileceği taht-ı karara alınmıştır.

Trabzon Adem-i Merkeziyet Cemiyeti'nde :

Dün Trabzon ve havalisi Adem-i Merkeziyet Cemiyeti heyet-i umumiye halinde ictima ederek “ Trabzon Müdafa-i Milliye Cemiyeti ” namının “ Trabzon

Havalisi Adem-i Merkeziyet Cemiyeti ‘‘ suretine kalıb ve ifrağını taht-ı karara almıştır.

□ Bugün Trabzon ve havalisi Adem-i Merkeziyet Cemiyeti’nde bazı fırka mümessilleri mesail-i dahiliye ve hariciyeyi lehinize tahvil ettirmek için aralarında birleşmeye doğru bir içtima-i akd edeceklerdir.

Milli Ahrar Fırkası’nın bu ictimaya iştirak etmek istemediği hakkında bir rivayeti devran ediyordu.

Mağdurin-i Siyasiye Cemiyeti’nde :

Dün Mağdurin-i Siyasiye Cemiyeti heyet-i umumiyesi bi’l-ictimai vaziyetlerine dair bazı mukarrerat-ı ittihaz etmişlerdir.

Beyannameyi İhzar Edenler

Matbuata verilecek tebliğ-i resminin Şeyhü’l-islam Mustafa Sabri Efendi ve Dahiliye Nazır Sabıkı Ali Kemal bey tarafından Sadrazam Paşanın Nişantaşı’ndaki konaklarında ihzar edildiğini ‘‘ Monitor ‘‘ yazıyor.

Anadolu Meselesi ve Titoni

Anadolu Heyet-i murahasası reisi Mösyö (Titoni) Paris’e müteveccihen Roma’dan mufakatinden evvel Asya-yi Sugra hakkında parlamentoda beyanat-ı atide bulunmuşdur : ‘‘ Asya-yi Sugra meselesi hakkında bi’l-kayd beyanında bulunadım. Bu meselenin kat’i bir şekil alması, Amerika Cemahir-i müttehede reisinin Amerika ahalisinin fikir ve reyini sormasına mütevakıftır. ‘‘

Bursa Valisi

Bazı mesail-i mühime dolayısıyla Bursa valisi Gümülcineli İsmail beyin makam-ı vilayete avdetleri hakkında ısrar gösterildiği takdirde meşar’ül-aleyh istifasını vermeye karar verdiği mevsuken haber alınmıştır.

Yeni Bir Banka

Dahilye nazır-ı esbakı Mehmet Ali, Vükelayı dava eden Haydar Rifat beyler ile refikası namına elli sene müddet ve bir milyon lira sermaye ile açılacak Şark banka nizamnamesinin Şura-yı devlet maliye, nafia dairesine tetkikat-ı ikmal edilmiştir.

Banka Memurlarının Grevi

Rus bankası dahi grevcilerin mütalebini kabul ettiğinden grevciler ittihad-ı idareside banka memurlarının vazifeleri başına avdetlerine müsaade etmiştir. Selanik, Osmanlı, (...?) Milli, İtalyan ve Rus bankacıları grevci memurlarının mütalabını kabul ettikten sonra geride Atina, Roma ve Karedi, Lyona bankaları kalıyorki bunların ceryan-ı tıbbiye tabi olarak memurlarının mütalabını kabule mecbur kalacaklarına artık şüphesiz nazarıyla bakılmaktadır. Esasen Atina bankası ile memurları arasındaki ihtilafın haline - dün de yazdığımız gibi - Yunan mümessil-i siyasetinde tavassut ilemekdedir.

Hapishane Kaçakları Yakalanıyor

Arap Kadri – Alman Rudolf – Celal

Takriben bir ay evvel hapishaneden komşu un bahçesine çok akıl ve çok kuvvet sarfından sonra bir tünel açarak oradan birer birer firar eden üç şerir Arap Kadri, Alman Rudolf ve Celal, Eminönü polis merkezinin cidden takdire şayan-ı tedabir-i müessiresi neticesinde yakayı ele vermiştir. Bu üç şeririn firarı zabıtaca aynı endişelerle karşılaşmış ve polis müdüriyetince de merkulardan her birini yakalayana yüz lira vaad edilmiştir. Fi'l-hakika zabıtanın bu endişesinde haklı olduğu Arap Kadri'nin birkaç gün evvel Eminönü'nde birinin cebinden yüz lira aşırıldığı sırada da yakayı ele vermesiyle tezahür etmiştir. Bi'l-ahire diğerlerinin tevkifi içinde Arap Kadri'nin delaleti temin edilmiş ve Eminönü polis merkezinden Hulusi Efendi beraber alınarak Alman Rudolf'un Galata'da bir hapishane de garsonluk ettiği bir sırada yakalanmasına muvaffakiyet alıvermiştir.

Cemale gelince, merkumda dün uzun çarşıda fırıncı patronun önüne çıkarak merkumun o günkü satış hasılatı olan yüz elli lirasını aşırırken derdest edilmiştir.

Bu üç şeririn derdestine muvaffak olmalarından dolayı zabıtamızı cidden tebrik eder ve hapishaneden firar ileyen diğer efal-i cinaiye mütecasirlerinin bir an evvel yakalanmasını temenni ileriz.

İaşe de Mühim Bir Su-i isti'mal

İaşe müdüriyeti bu defa büyük ve şumullu bir su-i isti'malin tahkikatına mübaşeret etmiştir. Fırıncılar grevinin Büyükdere, Arnavutköy, Çengelköy mıntikalarını gönderdiği unların fırınlara teslim ve tevziğinde birçok su-i isti'malat vuku bulduğu ve müstemedlerle bazı iaşe mıntika memurlarının bu hususda

uyuşdukları müdüriyetçe haber alınması üzerine tahkikat-ı ciddiye ve amikiye-yi mübaşeret olunmuştur. Bin çuvalla balığ olan bu sirkat olunmuş unlar muhtelif-i fırınlarda ekmek haline konulduktan sonra Eminönü ve yemiş cihetlerinde satılmakda imiş. Bu hususda alakadar olan bazı mıntika memurlarına el çektirilmiştir.

Hapishaneler Tahsisatı

Dahiliye Nezareti bütçesinin hapishaneler inşaat ve tamirâtı faslında mevzu olan muhassattan bir kısmı sene-yi iptidaisine bütçede tevazün-i husulü için muvazene-yi umumiye dahilinde bütün aksam, masarifattan icra edilen tenzilat ve tasrifat-ı meyanında tay edilmiştir. Bu kere Dahiliye Nezareti hapishanelerinin inşaatına ibtidar edeceği gibi diğer taraftan Adliye Nezareti civarındaki tevkifhanenin ikmal-i inşasına devam edilmekte olması ve aynı zamanda mahbusuna, nazif-i kabiller deruninde mekulat-ı itasıda mukarrerat-ı ahiren iktisasından bulunmasına mebni hapishanelere kilitli miktarda tencere biçiminde üzerleri kapakları mestur ve kulplu bakır karavanlar ve kaplar, yemek tabakları imal ettirilmekte olduğundan tahsisat-ı hazıranın adem-i kifayesi tahkik etmiştir. Dahiliye Nezareti hapishanelere müdüriyet-i umumiyesince yakında inşasına başlanacak olan inşaatın sektedar olmaması zamanında inşaat tahsisatından (...?) edilen aksamının adeta tahsis-i lüzumu Maliye Nezaretine işar olunmuştur.

Hapishane İnşa Olunuyor

Şehir dahilinde bulunan hapishanelerin gerek şerait-i faniye ve vukuat-ı hafız-ı elsa-haya muvafık-i tarzda imal edilmemiş eski (...?) bulunması ve gerek zabıt ve rabtın teminine adem-i kifayeleri hesabıyla Avrupa memleketinde olduğu gibi şehir-i haricinde tesisi Dahiliye Nezaretince tekrar ettiği ve bunun için Evkaf Nezaretine ait bulunan sur haricinde Veli Efendi çayırındaki yüz elli dönümlük arazinin mübaya edileceği yazılmıştır.

Müstahberat-ı mütemmimize nazaran Evkaf ve Dahiliye Nezaretleri arasında ceryan eden muhaberat-ı esasî itibariyle müntec-i muvaffakiyet olmuş ve arsaya bedel-i tayini zamanında muhammen Evkaf mühendisi ve muhammeleri azamı kararlaştırılmıştır. Bir iki güne kadar arsa mahalini mühendis ve mihmanlar tetkik ederek tayin edecekleri fiyatı bedel üzerinden Dahiliye Nezaretince istimlak-ı muamelesi icra olacak ve inşaaata başlanacaktır.

Şehir Temizliği

Şehreminii, İstanbul'un temizliği için çalışmaktadır, yeniden çöp arabaları sipariş edilmiştir. şehremaneti İngiliz cihet-i askeriyesinden yirmi astar satın almıştır. Bi'l-ahire yirmiastardaha alınacaktır. Hal-i hazırda Beyoğlu'nda (64), Beyazıt'ta (30), Fatih'de (26), Üsküdar'da (15), Anadolu Hisarı'nda (18), Adalar'da (14) , Makriköy'de (11) kocaman çöp arabası kullanılmaktadır. Bunlardan maada muhtelif mahallelerde iki hayvanlı on iki büyük araba ile yirmi küfe istimal olunmaktadır.

İtfaiye kumandanlığının talebi üzerine şehremaneti şehrimizdeki Fransız makamat-ı askeriyesi nezdinde Fransa fabrikalarından on iki tazyik-i nesimiye mukavim (4500) ve ayrıca on sekiz tazyik-i nesimiye mukavim (500) metre tulumıye hortumunun siparişine müsaade edilmesi için teşebbüsde bulunmuştur. Bu hortumlar, beş seneden beri kullanılabilen işe yaramaz bir hale hortumlarla tebdil edilecektir.

Süleymaniye Caminde Sirkat

Geçenlerde Akşam refiklerimizden biri, Süleymaniye camiinde bir sirkat vuku bulduğunu yazmıştır.

Tahkikatımıza nazaran, Süleymaniye cami minarelerindeki elektriklerin yanmaması iyi bir zamandan beri nazar-ı dikkate celp etmekte ve keyfiyet-i takip edilmekte idi.

Geçenlerde arkasında bir zenbil ile minareden inen bir şahıs, cami-i hademeleri tarafından yakalanmış ve merkurum arkasındaki zenbilde elektrik lamba ve pilleri, teller katana mahsus alet zuhur etmiş ve hatta esna-i sirkatta şişelerin kırılmasıyla ellerinde ve lambalar üzerinde kuruyan kan lekeleri görülmüş ve buna rağmen merkurum-ı inkar-ı keyfiyet etmekde ve hatta kendisini derdest edenlere karşı da bazı isnadatta bulunmuştur.

Aradan epey bir zaman geçtiği halde Evkaf Nezareti zarar ve ziyan miktarını keşif ettirmemiş ve binlerce liralara vücuda getirilen bu elektrik tesisatı bu suretle harp edilmiştir.

Sarkın hüviyet ve vazifesi Nezaretince ve bizce mağlum olduğundan keyfiyetin bir an evvel netice-pezir edilmesi hususunda müracaatın nazar-ı dikkatini celp ederiz.

Menatik-i Harbiye Memurlarına Zam

Bilcümle Memalik-i Osmaniye'nin menatik-i harbiyeden adıyla muamele-i tekadüiyeden ona göre zam hesap edilmesi hakkında Harbiye Nezaretinin işarı Şuray-ı Devlet'çe isaf edilmeyerek bu zammın ancak bi'l-faal Harbiye'de bulunanlara münhasır olmasına karar verilmiştir.

Limanımızda

Yunan bandıralı (Dudakanay, Adet ve Adis) vapurları ve (...?) hamulesiyle bu İtalyan bandıralı (Perimader) vapuru da birçok ipekli, yünlü kumaşlar vesair-i manifatura eşyası limanımıza gelmişlerdir.

Sosyalizm Nedir ?

Sermaye Saltanatı

“ Kar ”

Sermayedar sınıfı ; karını nereden temin ediyor ? Bugünde bunu tetkik edelim :

Bir istihsalde üç anasır mevcuttur :

1) Mevad-ı ibtidaiyeyi 2) Alet, Edevat, Fabrika 3) Sa'y

Bir mevad-ı ibtidaiye, madde-yi mamule haline getirmekle hasıl bulan ve sermayedara aid olan kar acaba bu üç anasırdan hangisi tarafından temin ediliyor ?

1) Bu karı, mevad-ı ibtidaiyenin temin etmesi varid olamaz. Bir müteahhiden malik olduğu arazide bir maden keşif etmekle vesaire birer tesadüf mahsulü olarak bir temine nail olmakla lüzumu olan mevad-ı ibtidaiye diğer müteahhidlerden daha ahvan bir ıttılağ temin edilebilir, bu mümkündür fakat bir istinadır. Muvakkat bir mahiyeti haizdir, yahud ekseriyet için vaka değildir. Bir kaide-yi umumiye olarak kabul edilemez. Binaenaleyh mevad-ı ibtidaiyenin, bir kar, bir faide temin ettiği kabul edilemez.

2) Alet, edevat, vesaire acaba bunu temin etmiyor mu ? Bu hususa bir az nazik olmakla beraber, cevab-ı menafi vermek lazım gelir.

Fi'l-hakika makinecilikte, her gün ihracat vuku bulmakda ve günden güne eski makinelerin yerine daha mütekamil, ve daha fazla istihsal eden yeni makineler ikame edilecektir.

Farza bütün sanayi-i nesciye makineleri mesavi miktarda mesela, bir makine saatde on metre kumaş imal ederken, yeni bir fabrikanın saatinde yirmi metre kumaş imal eden bir makine keşif ve istimal etmesi şüphesiz bir fazla faide temin eder. Çünkü bütün kumaşların fiyatı aynı olacağından, aynı müddet esnasında 10 metre fazla kumaş istifade etmesi tabidir. Fakat bu karda, muvakkat bir mahiyeti haizdir. Rekabet dolayısıyla, diğer fabrikaların da fevka'l-ade gayret ederek, en yeni makinenin kuva-yı istihsaliyesine mesavi, yahud faik-i makineler icad ve istimal etmeleri ihtimali vardır. Binaenaleyh, alet, edevat vesairenin şu muvakkat ve müstesna-i latıfını, umumi ve şemulli bir kaide olarak kabul etmek haiz değildir, demek oluyorki, alet, edevatda bir kar, bir faide temin edememekdedir.

3) Bir madde-i ibtidaiyenin, bir madde mamule haline gelmesiyle tahsil eden karın, iki anasırdan neşet ettiği tayin ettikten sonra, üçüncü anasırdan, yani sa'yiden mütevellid olduğu ihtimalini kabul etmek kalıyor. Fi'l-hakika sathi bir tetkik ile bile bu karın sa'yiden mütevellid olduğu tezahür eder.

Bir fabrikada yüz amelenin çalışdığını ve bunların dün bin değirmen imal ettiklerini farz edelim. (...?) değirmen iki liraya satılsa o günkü hesilet gayr-i safiye iki bin lira eder, bunun bin lirasına mevad-ı ibtidaiye alet, edevat ve vazı edilen sermayenin faizi ad edelim, kiraya kalan hasılatdan yüz amelenin yövmiyesi olan yüz lira tarh edilirse, patrona tahminen (900) lira kadar bir para kalırki, bu patronun menafi-i meşruasından gayr-i bir kardır, amelenin husasından çalınmış bir paradır. Şu halde amele 9 saat çalışmak neticesi olarak imal ettiği mevadın kıymetinden yalnız bir para alarak dokuz lirasını patrona terk etmiş oluyor ? Patron buna sırf amelenin çalışması neticesi olarak husula gelen kuvvetini evvelden iştiraa ettiğinden nail oluyor.

Şu halde bugün sanayide istimal edilen sermaye, sermayesiz sınıfın sa'yinden bir kar temin ediyor demektir.

Şayan-ı dikkatdir, istihsal-i sermayevi tekamül ve tevzi ettikçe burada istimal edilen sermayenin miktarı da o derece tezayüd ediyor, ve patronun karı o nisbetde amelenin sainden bir parça daha fazla çalmaya mütevakıf kalıyor.

Bunu da izah edelim. Yukarıda da söylediğimiz vecihle, makinecilikde günden güne fazla terakki meşhud, ve müstemet makineleri, ameleler ile sık sık tebdili ve ikame etmek şiddetle ihtiyaca hasıl olmaktadır. Hülasa istihsalin bu anasırı için yani fabrika ve makineler için vazı edilen sermayenin mikdar-ı fevkaledge teksir

edilmiştir. Binaenaleyh bu anasırdan fazlaca bir kar temin etmek mümkün değildir. Sermayedarlar vazi ettikleri azim miktarı da sermayelerin karını amelelerin husalarından temin etmektedirler.

Hulasa görülüyorki sermayedarların “ fazla kıymet ” denilen şu karını sanayide çalışan proleterler temin ediyor.

Muhik Bir Şikayet

12 kuruş maaşa tabib-i baytar olur mu ?

Birkaç gün evvelki bir nüshamızda taşraya azam edilecek baytar bulunamamasından şikayet-i muhtevi bir fıkra neşir etmişdik. Karilerimizden bir zat biz bu hususa dair atideki şayan-ı dikkat mektubu gönderiyorki biz de aynen neşir iliyoruz. Muhabirimizin mütalatındaki haklı olduğuna ve bu zamanda 1000 – 1200 kuruş maaşla tabib veya baytar aramaklığın tamamen mantıksız bir iş olduğuna zira kadar şüphe yokdur mektup bir vecatidir :

Taşra baytarlarına zamiyat-ı icrası dokuz sene evvel mektupdan neşet etmiş olan memurun maaşatının bin iki yüz kuruşa iblağından ibaretdirki bu esasen bir hakk-ı kadimdir. Saniyen cihet-i askeriyece terhis edilmemiş baytarların miktarı kale alınacak kadar değil, hiç demektir. Asl-i keyfiyet-i terhis edilipde memuriyet talebinde bulunmayan ve buhran-ı hazır içinde ancak teşebbüs-i şahsiyesiyle yaşayabilen itayı baytariye adedine oldukça mühim bir yekune balığ olmuştur, yetiştirdikleri baytarı ve uhdesinde tevdiğ ettikleri vazifenin daire-i şemulini buna mukabil verilen maaşatıyla mukayese etmek isteyen ziraat Nezaretine izaha mecburuz ki bir baytar-ı ali mera-i tebehhüm-i ibtidai, rüşdi, idadi, veya sultan-i ikmal ve bilmüsabıka ispat-ı ehliyetden sonra dört senede tedrisi meşrut-i ulum ve fünun-i aliyei tahsil etmiş ve bilimüm hükümet nezdinde haiz kıymet bir diplomaya sahip, hakiki-i müttefünundur. Vazifesinin hududu ise memuru bulunduğu levanın hayvanat-ı ziraya ve mevaşiyesinin ahval-i sıhhiyesi, emraz-ı sariyesi, teksir ve ıslahı, sudhanelerinin, mezbahalarının mecmua-ı hayvanatın, bilimüm müstahzarat-ı lahmıye ve mahsulat-ı hayvaniyesinin mümtazımen ve (...?) muayene ve teftişinden ve bunların aid-i muamelat-ı resmiye kırtasiyeden - teferruatdan sarf-i nazar-ı ibaretdir. Ahval-i hazıra ilcaati olarak mektub-i aliyyeden sarf-i nazar bir rüşdi veya andır olarak idadi mezununun ancak bu maaşla ifa-i hidmet etmekde olduğu mağlum iken ve hatta geçenlerde şehremaneti bin iki yüz kuruş maaşla nalibend araştırırken Ziraat Nezareti

bin kuruşla bir tek baytar bulamazsa bu pek tabi görmeleri ve bu tasvir haricde aranmamalıdır.

Sonra Bolu baytar müfettişliğine haricrah-ı mukabili olmak üzere on beş bin kuruş havale verildiğinden makam-ı fahir ve icraatda ilan edilmiş olmasında da acı bir garabet var bu bir taltif veya akdar olmak üzere tahsis edilmiş bir para değildir. İsminden de anlaşılacağı vecihle masarifi rahiye ve binaenaleyh bilimum memurun haiz olduğu bir hakk-ı kanunidir. Buna mukabil memleketin beş seneden beri ve hala devam eden zaiyat--ı hayvaniyesi mikdar-ı azimiyle esbab ve avamili ve bundan tevellüd eden buhran-ı zirai ve iktisadi, salahiyetdar bir lisanla tafsil ve teşrih edilmiş olsa idi bir dereceye kadar gizli bir derdimizin teşhisine hakim olunabilirdi. “

Meyus Olacak Ne Varki ?

Siz tuhaf insanlarsınız ! Hiçbir şeyden memnun olmamak, her şeyi görmek, devrine daima ters tarafından bakmak en esaslı bir seciyenizdir. Onun için böyle cılız, sıksa, sinirli, titiz, cidalcu ve rahatsız olursunuz. Yüzleriniz görmüş ay çiçeği gibi solgun durur, kabuğuna saklanmış kirpi gibi temas edenleri haşlar, yakarsanız dünyaya, hicre-yi itikafına çekilmiş bir zahd kadar huşunetle, çirkinlikle bakarsınız. Halbuki gün soracak bir merhalede yokdur ince eleyip sık dokuyarak emrini zahirelemek kar-ı akıl mıdır ? Hem ortada meyus olacak bahsin alacak her şeyi kara görecektir ne var bilmemki ?.. Şehrin halini yangın yerlerini, susuzluğu, maişat-ı pahalılığını, elbise fıkdanı, kundura buhranını düşünüyorsunuz ? Şaşarım aklımıza ! Şehremanetinin elinde ledi’-ül-icab çıkarılacak daha bir iki han, hamam, dükkan olduktan sonra bunlardan endişeye ne mahal var ? Yarın sekiz yüz bin şiraya bir han satar beş yüz bin liraya bir arsa terhin eder, yine işimizi görürüz, şehrin sokaklarına beş on süpürücü daha alırız, yangın yerlerinden bir kaçını daha park haline getiririz. Çeşmelerimiz bir selsebil-i reyana döner hiç olmazsa lağımlar nerelerden geçmesi lazım geleceği anlaşılır haritalar yapılır, planlar çizilir, komisyonlar kurulur, zaten miras yedilik eski şiarımız değil mi ? Babamızdan, dedemizden kalan malı son meteliğine kadar yiyip bitirirken hiçbir esef ve merhamet duymadığımıza yarınki sefaletin ihmal-i vürudiyle titrediğimiz halde şehremanetinin ufak bir arsayı satması bizi köpürtür ! Kendi gözümüzdeki mertekden ziyade başkalarının gözündeki çöpe dikkat ederiz. Hükümet bile öyle yapmadı mı ? Kendi el altından mir-i mülklerini harıl harıl satarken zavallı emanetin küçücük bir teşbi karşısında isyan etti. Hem efendim telaşa ne lüzum var ? Elden giden arsaya mı acıyoruz ? Beyhude bu gidişle yarın öbür

gün, bütün İstanbul büyük bir arsa haline gelmeyecek mi ? Bari bunları para ederken elimizden çıkaralım ! Bırakalım emaneti istediği gibi hareket etsin ... Fakat hayr-ı havahane nasihat ederim, eline geçecek paralarla beş, on çadır-ı çerki almayıda unutmasın. Çünkü er geç hepimizin Toros Türkmenleri gibi çadırlar altına çekileceğimizi anlamayan kalmadı tüneli dememişler : Gel şey bir çağ asla ! Geldiğimiz Turhan ellerindedede İstanbul gibi memureler yokdu ya !

Sonra bir alay laf, bir alay düşünce daha : Kabine buhranı düşdü düşecek, geldi gelecek ... fırka dedi, kuvvetlerin lider reis daha bilmem ne .. Canım efendim bunlar sizi beni niçin alakadar etsin ? İşte hal gözümüzün önünde sekiz ayda tam altı hükümet değişti, hangisi geldiği gidene rahmet okutmasın ! Acaba bundan sonra gelecekler, bizi içimizden çıkamayacak da (oluver) bebekleri gibi ecnebi fabrikalarına mı sipariş edilecek ? Ben yine sırtıma geçirilecek bir elbise, ayağıma takılacak çift botin bulamadıktan, vesika ekmeği ile fasulye beyazını yiyebilmek için yarım saat düşündükden, etin kokusunu yalnız kasap dükkanlarının önünden geçerken aldıktan, tereyağı, kaymağı yoğurtçuların camekanlarda görüp imrene imrene küçük dilimi yutduktan sonra koltuklara alınan yerine valinin oturmasından, otomobillere Ahmed'in yerine hastanın kurulmasından ne çıkar ? Ama selamet millet bunu iktiza ediyormuş diyeceksiniz ! Ba'dehu – Afüvv edersiniz ama - ama sizin kendi kuruntunuz. Hem bugünkülerin selamet milleti, (...?) tali, temin ilediklerini ne yüzle iddia ediyorsunuz ? Yapılan icraat meydanda değil mi ? İşte ittihatçılar Malta'ya nefi olundu ! Ama bu nef-i mugayir ale'l-rıza etmek. Ne olursa olsun alet mendefi oldu ! İşte dağları, bağları kesin celali döküntüsü eşkiyalar artık ferih ve fehur hükümetimiz zel-i himayesine sığınıyor. Her tarafda afüv, safih, rahmi şefkat, emin ve asayiş ! Meydanda fikirlerini serbesteçe yazdıkları için sürülen muharirler mi var ? (...?) olsun, yine bu kadarla iktifa olunduğuna şükür etmeli. Ya kendiler onlar zavallı muharirleri daha kesdirme yoldan, mini mini bir (...?) susdurmak yolunu biliyorlardı ya ? Ama gazeteler her istediklerini yazamıyorlarmış, aman yazıyı, bundan büyük nimeti mi olur ? Her istediklerini yazamazken dünyayı böyle çorbaya çevirirlerse, ya istedikleri hürriyete nail olunca neler yapmazlar !

(...?) Düşüncelerimiz bari yalnız bunlar olsa ! (...?) Hep şarlatanlık...

Boğaziçi'nin menekşe şerbeti kadar tatlı ve serin rüzgarlarına alışan murahhaslarımızın, bi'l-sebep o cehennemi hava içinde boğulmalarını istiyorduk yalnız bu Paris seyahatinde hepimizi düşündürecek karanlık bir nokta var :

Filosofomuzun, muhibbi azizi Doktor (Birkosun) ile görüşememesi ! Eğer buna da muvaffakiyet oluverse idi, kendilerini el çırparak karşılamaktan, secdeye kapayıp muvaffakiyetlerinden dolayı Cenab-ı hakka hamduna etmekden başka yapılacak şey kalmazdı !

(...?)

Hayır hayır bunlar hep safsata... Hep bizim hasta ve gergin sinirlerimizin mevlüdü olan kabuslar, zaten daha dün pek muhterem ve pek yüksek bir rical-i hükümetimiz :

□ Meyus olacak bir şey yok ! Diyemiyor muydu ? İnanmak en büyük tesellidir. Binaenaleyh inanalım..

Sahi meysus olacak ne var ki ... Köstebek

Öğrenmek İstiyoruz

İstanbul Yangın Yerlerinin En Seri Çare Tamir ve İnşası Nedir ?

Sevgili İstanbul'umuzun hiç olmazsa dörtte bir kısmı feci yangınlara kurban oldu. Şehrin en mamur aksamı bir remadhaneye döndü. Bu yüzden esasen mucip olan sefalet, mesken buhranı bir kat daha arttı. Şimdiye kadar hiçbir teşebbüste bulunulmamasıyla da anlaşılıyor ki hükümet olsun, emanet olsun bu harabelerin bir an evvel imarı hakkında kati ve müsbet hiçbir fikre malik değildirler. Veyahud şerait-i haziranın arz ilediği mevani ve müşkilat, - Parasızlık vesait-i nişaniye fıkdanı, Allah ... gibi - fikirlerini saha-i tatbika koyabilmelerine imkan bırakmıyor. Binaenaleyh gazetemiz bu hususda doğrudan doğruya milletin rey ve fikrine müracaat etmek, kara ve karailerimiz ve bi'l-hassa bu hususda, salahiyetdar olan zevatın İstanbul yangın yerlerine en seri ve en amali bir surette imar için nasıl bir çare düşündüklerini anlamak istiyor. Binaenaleyh bilimum karinlerimizden rica ederiz : Bu mühim meseleye kesdirme bir çareyi hal bulunmasına medar olmak üzere bu hususta ne düşündüklerini yukarı satıra tecavüz etmemek şartıyla - bi'l-tabii mesele buna alakadar olanlara müstesna - bize birer mektupla bildirsinler. Biz bu muhtelif-i fikirleri tarih-i sırasıyla derc ve neşir iledikten sonra aralarında birde tasnif yapacağız ve hangi fikirler tecanüs itibariyle ekseriyet-i teşkil ediyorsa bunlarda ayrıca neşir ederek karinlerimizden bunların hangisini tercih ilediklerini soracağız. Bu sayede milletin şehrin imarı hakkında nasıl bir fikir ve amel-i perverde ilediğini anlamaya ve devair-i aidesinde bu

hususta tenvire muvaffak olacağımızı zan ediyoruz. Mektuplar doğrudan doğruya heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmeli ve zarfın üzerine (Yangınlara Dair) cümlesi yazılmalıdır.

Ermenistan Baş Komiserliğinin Maiyyeti

Ermenistan Baş komiserliğine, Sulh konferansına tayin edilen Amerika Mir-alayı Haskel'in muayyene (...?) bazı zevat evvelki gün şehrimize gelmiştir. Mir-alay yarın Sofya'ya müvaselet ve hal ve vaziyet-i tetkik için birkaç gün orada kalacaktır.

Bir Cinayet

Tophane'de kışla arkasında yangın mahalinde (...?) ve katl edilen şahıs hakkında takiben icra kılınan tahkikat-ı mahsul-i merkumun İzmir'in Seydiköy karyasında Mustafaoğlu Ahmet olduğu ve mezkur gece Galata'da tesadüf eden on yedi yaşında Kiropa'yı mahall-i mezkure faal-i şaniğ maksadıyla götürmüş ise de arkalarını takip eden Acem Ali, İsmet, Asım Havaca, Andon nam-ı şahıs tarafından parasına tamamen başına bir cesip ile vürud-i suretiyle katl edildiği anlaşılmış olmakla tahkikatta edilmektedir.

Mehmet Ali Beyin Cenaze Merasimi

Evvelki gün Ada vapurunda bitane kurşun sabitsiz suretiyle intihar ettiği yazılan bahr-i sefid Mevki-i müstakim kumandanlığı yaveri Mülazım-ı evvel Mehmet Ali beyin (...?) denizden çıkarılarak dün merasim-i mahsusa fevka'l-ade ile Ada'ya defin edilmiştir. Muhterem ailesine beyan-ı taziye ederiz. Cenab-ı hak mazhar-ı gufran ilesin.

İmamlık ve Muhtarlık

İmamlık ile muhtarlığın bir zat-ı uhdesinde icra-yi gayr-i caiz bulunduğu mercîğinden icab edilenlere bildirilmiştir.

Memurunun-i Ceraimi

Ahad-i nas ile müşterek-i ceraim ile maznun-i memurun merci-yi mahkemesinin memurun hakkındaki ahkam-ı teba-yi icra Şuray-ı devletçe kararlaştırılmıştır.

İleri Refikimizin Tatili

İleri refikimiz bir karikatürün gazetesine (...?) edilmek istenilmesinden dolayı sansür heyetince yirmi dört saat müddetle tatil edilmiştir.

Muhterik-i Cevami-i Hademesi

Evkaf nizamnamesi yedinci maddesi mucibince harlı olan hayret ile inşalarına lüzum görülmeyen (...?) hademesinin vazifeleri hakkında evlenecek muamele Şuray-ı devletten maliye dairesince de bi'l-tezkir yedinci maddeye istinaden muhterik olan cevami-i şerife-i hademesinin muhassasat-ı nazar-ı caiz olamayıp kemakan-ı itası hususuna karar verilmiştir.

Darü'l-şafaka'da Bir Müsamere

Darü'l-şafaka mektebine dün mezunun şerefine bir müsamere verilmiş, tarafınca nutuk irad edilmiştir.

Rus Muhacirleri İçin

Şehrimizde bulunan Rus muhacirlerinin Bolşevik (...?) tahliye etmiş oldukları memleketlerine sevk ve iadelerine yardım etmek üzere bir Rus cemiyeti teşkil edilmiştir.

Nafi ve Şayeste-i Şükran Bir Teşebbüs

Tetebuat-ı alemiyesinin gerek mekteplerde ve gerek ise husus-i tahsili ile ikmal ilemiş, Osmanlılık neseviyetinde mevki-i mümtazı sahibesi bir hanım evladını asr-ı hazırın icap ettirdiği tarz-ı kemalette yetiştirmek isteyen bir aile nezdinde daim-i hususlama etmek arzusundadır. Tafsilat-ı kafîye almak için yazısında maliye karşısında sühulet kütüphanesine müracaat buyurulmuş rica olunur.

Asar-ı Münteşire

Mısır Resimli Küçük Gazete

Üçüncü numarası da çıktı. Toptaşına Cabi Efendi ile bir mülakat, iki masume ünvanlı şuh bir hikaye ve daha pek müfid-i mündericatıyla bu mucib-i memleketimizde yeniliğin (...?) . Karilerimize ehemmiyetle tavsiye ederiz.

Şehzadebaşı'nda Güneş Sinemasında

Bugün gündüz hanımlara, gece beylere (Nevyork Şehrinin Esrarı) mükemmel, müthiş dram.

Şehzadebaşı'nda Hilal Sinemasında

Her gün hanımlara, geceleri beylere en yeni dramlar, en gülünç komediler araya ediliyor.

İlanat

Zayi __ 327 senesinde darü'l-muallimat ikinci sınıftan aldığım tasdikname ile 31 Ağustos 321 tarihinde tedrisat-ı ibtidaiye meclis huzurunda bi'l-mütehan aldığım ehliyetnamem vefa-i harikinde muhterik olmuştur. Nüsha sayılarını çıkaracağımı ilan ilerim.

Şehremanetinden : Mevcud-i ünvanesi vecihle dela ettirilecek iki yüz adet karaşın beher-i adedi on kuruşta talebi uhdesinde tekrar ederek öylesi icra kılınmış ve temmuzun yirmi birinci pazartesi günü ba'de'l-zeval saat üçte ihale-yi natiyesinin icrası mukarrer bulunmuş olduğundan tenziliyle imaline talep olanların müddetinin enkazasından mukaddim Şehremaneti Levazım müdüriyetine müracaatları (...?)

3.26 31.SAYI

Birinci Sene – Numara : 31

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

20 Temmuz 1335-1919 (Pazar) 21 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin

Hala Entrika, Hala İhtiras

İttihad ve Terakki'ye muhalefet yüzünden, sekiz seneden beri İsviçre'de ikamete mecbur edilen muhterem bir arkadaşımızdan evvelki gün, bir mektup aldık. Bu 10 temmuz tarihlidir, yani Paris'den dönen heyet-i murahhasaya Lozan'da esna-i ikametinde yazılmış ve ihtimal heyet-i murahhasa ile birlikte gelmiştir. Vaziyet-i hazıramızı daha vası ve etraflı bir tarzda görmeye ve göstermeye müsaid bir muhitde bulunan arkadaşımızın telkifat ve mütalatına vakıf olmak imkanı, bizi son derece memnun etmekle beraber, netice fevka'l-ade-i meyas ve mütehayyir bırakmıştır.

Rical-i hükümetin memleketi idare hususundaki zihniyet ve maharetlerinden mütevellid olduğu hakkındaki zehablarımızın hakikate mukarrin olduğunu görmek bu kadar ye's-i tevlid etmekle kafi değil midir ? Memleketin münevver ve müstesna-i ricalinin İstanbul'a avdetini eşkal etmek gibi teşebbüsler, Türk tarihini (...?).

(...?) hala devam ettiğini göstermez, insanı hayretten hayrete düşürmez mi ? Arkadaşımız mektubunda : ‘ ‘ İttihat ve Terakki'nin şefkatiyle memleketde bir devre hakiki hürriyetin doğduğunu ve idare-yi istibdad aleyhinde açtığımız mücahedenin hitam bulduğunu zan etmiştir ... ‘ ‘ diyor. Ve mütarekeden beri gelen hükümetler İttihad ve Terakki hükümetlerinden, faaliyet itibariyle farklı olmakla beraber, zihniyet ve usül-i idare nokta-i nazarından pek farksız olmadığını izah ederek, ‘ ‘ Memleketde hürriyet ve adaletin ahrarına ve asrı bir idarenin tesisini görmek veya temin etmek için daha çok beslemek, çok çalışmak lazım gelecek ‘ ‘ diye büyük bir ümitsizlik gösteriyor.

Bizde şimdiye kadar vuku bulan neşriyatımızla mütarekeden beri gelen hükümetlerin maalesef ne zemin ve zamanla ağır kabıl-i telif, asr-ı dide, köhne bir zihniyetle idare-i umur ettiklerini tesrih ederek bu usül-i medhul-i menhus-i şiddetle tenkid ve ma'a-haza etmiştir. Bugünkü vaziyet-i umumiye vahimenin rical-i siyasiyemizin matuf oldukları bir zihniyet-i siyasiye ve idariyenin mahsulü olduğunu iddia ederek icabat zamanı muvaffak-ı asrı bir siyasetin derhal telki ve tatbik-i lüzumunu ileri sürmüştür. Fakat varak-ı mehr-i vefai kim okur, kim dinler.

Avrupalılar Çin'i, mevki-i örf, adet-i vesaire itibariyle Avrupa Alman'ın tamamıyla aksi ve bir garbiye olarak gösterirler. Halbuki bizde bu son senelerde idare-i hükümet ve öyle garibeler vaka geliyorki.. Bu ahval böyle devam ederse şüphesiz Türkiye'nin Çin'den kiro kalmayacağını itilaf etmek gasb-ı zaruret edecek gibidir.

Ortalık demokrasiye, sosyalizme vesaireye doğru ilerliyor, biz ise geri geriye kervan-ı vasıtaya doğru..

Mektupda bizi mütalim eden diğer bir cihetde, evvel ahir söylediğimiz vecihle o tarihini (...?). Bugün bütün şiddetiyle devam ettiğini öğretmekdedir. Mağlumdurki Sabahaddin bey, Reşid bey, Sübut Lütfü bey vesaire gibi Türklere birçok mümtaz ve müstesna-i ricali sekiz aydan beri İstanbul'a avdet için uğraşıyorlar. Bu zevat Avrupa'da müddet ikametleri esnasında, muhtelif rical-i siyasiye ile temasa geçmişler takip edilmesi lazım gelen esaset-i siyasiye kafi derecede temel ve taharri ilemişlerdir. İstanbul'a avdetlerine mütakıb-i memlekete maharet ve kiyasetleriyle hizmet etmeleri ve edecekleri tabidir.

(...?) Bu seferde maalesef aynı hal vaka olmuştur.

Heyet-i murahhasanın Lozan'da bulunduğu esnada (...?) heyetle İstanbul'a gelmek imkan ve vesaitini tehiyye etmiş olduğu Sabahaddin bey ve refikası, heyet-i murahhasanın avdetinden bir iki saat evvel birden bire azimetlerinin daire-i imkan haricine çıktığını hayretle öğrenmişler ve birçok (...?) kurbanı olduklarını isfale müşahade etmişlerdir. Buna sebep nedir ? Bu zevatın İstanbul'a avdetleri ne için eşkal ediliyor. Başka memleketlerde olsa buna kim ne gibi siyasi-yi esbab gösterilir. Bizde ise bunun sebebi pek aşikardır : İhtiras-ı zavallı memleket ! Bu memleket için fedakarlık eden zavallı insanlar ! Yazık ! Yazık ...

Murahhasalarımızın Beyanname ve Muhtıraları Metni

Vaziyet-i umumiye – Tafsilat-ı Mütemmima - İzmir Vakasından Evvel – Anadolu'da Hal ve Mevki – Millet-i Osmaniye'nin Mesuliyet Meselesi – Birinci Muhtıra Sureti

Bazı Tafsilat-ı Mütemmima :

Sadrızam Paşa tarafından kıraat edilen birinci muhtıranın metn-i resmiyesini derc etmezden evvel bazı tafsilat-ı mütemmimayı itasına mecburiyece hisar ediyoruz : Damad Ferid Paşa hazretleri taraf-ı şahaneden yeni bir kabine teşekkülüne memur edildiği zaman memleket harabeye pek yakın bir halde bulunuyordu. Garb matbuatı Hükümet-i Osmaniye'nin merkez imparatorlukların yanında harbe girmek suretiyle Fransa ve İngiltere'ye karşı mevcud-i ananevi dostluğunu ayaklar altına aldığını unutamıyorlardı. Aynı matbuat İttihadçılar tarafından irtikab edilen cinayeti tadad

ederdik hiç olmazsa Osmanlı İmparatorluğunun bir şekil müstakilde kalmamı imkanı bulunduğunu yazıyorlardı.

Hatta İstanbul'un Yunanlılara terk edilmesi ihtimali babalık makamını bile telaşa düşürmüştü ve makam-ı meşar'ül-aleyh Ayasofya'nın Ortodoksluktan ziyade Katolik'in ile alakadar olduğunu ilana başlamıştı. Papalık bu mesele hakkında teşebbüs-ı resmîyede de bulunmuşdur.

Sadrazam Damad Ferid Paşa hazretlerinin mevki-i iktidara gelir gelmez , ilk yaptıkları şey Sulh konferansına Türkiye'nin hakiki saadetini ismaa edebilmek ümidiyle, Der-sa'adet'deki düvel-i mütelif mümessilleriyle münasebet-i dostane ve samimane tesisi oldu.

Bu maksad az bir zaman zarfında hasıl olmuş ve her iki taraf yeni diğerine karşı mütakabil bir itimad hiss-i perverdesine başlayarak mevcut-i müşkilatın kısmen olsun izalesine muvaffakiyet oluvermişti.

Devamı bu kadar arzu edilen bu samimiyet ve muhadenet-i siyaseti maalesef İzmir'in Yunan askeri tarafından işgaliyle mıntika olmuşdur.

İşte Sadrazam Paşa hazretlerini burada bulunmadığı altı haftalık zaman zarfında Anadolu'da tahdis eden hareketin menşei bunlardır.

Türkiye meselesi bütün cihanın makarr-ı siyaseti olan Paris'de hal edilebilirdi. İşte bunun için Sadrazam Paşa nisan ayı zarfında Paris'e sulh murahhaslarımızın gönderilmesi için lazım gelen teşebbüs-ı bulundu. Bu teşebbüs-i müntiç olduğu içindir ki Osmanlı heyet-i murahhasası Paris'e müteveccihen hareket iledi. Türk murahhasaları Paris'e müvasalet eder etmez Mösyö Klemensu'dan mesail-i malike hakkındaki nokta-i nazarlarını bildirmek davetini mutazammin bir mektup aldılar.

Sadr-ı esbak Tefik Paşa hazretleri henüz Paris'e müvasalet etmemiş oldukları cihetle Sadrazam Paşa refakatlerinde Rıza Tefik ve Maliye nazırı Tefik beyler bulunduğu halde Fransa Hariciye Nezareti dairesine giderek Mösyö Klemensu tarafından pek ziyade nazikane karşılanmışlar ve heyet-i murahhasa reisi metn-i zirde derc edilen beyanatda bulunmuşdur :

Efendiler !

Bu Meclis-i ali huzurunda ibrazı vücud etmeye cesaret etmez idim. Eğer Avrupa ve esbabı kana gark eden bu harbde Millet-i Osmaniye mesuliyeti bulunduğunu tasvir etse idim. Beyanatımın maksul olamayacağından dolayı evvela arz-ı itizar ederim. Zira bugün Efkar-ı umumiye-i alem ve tarih-i müveccehesinde gayet mafsalsal ve hakikati uğradığı tahrifat-ı sebebiye her gece mağlum olmayan bir davayı müdafa ediyorum.

Harb esnasında hemen bütün alem-i medeniyet, Türklerin güya irtikab etmiş oldukları efal-i cinaiye hikayeleriyle teheyyüc ilemiştir. Vicdan-ı beşeri ale'l-bedi-i hiddetle evrirtcek mahiyetde bulunan bu ceraim-i satır veya tevili bundan pek baiddir. Ve hatta şu faciayı azime faallerinin derece-i mücrimiyetlerini tahfif-i tasvirinde de değilim. Maksadım bu cinayet-i müdhişenin hakiki faalleri kimler olduğunu delail-i müsbetsiyle cihana araya ilemekdedir. Bizler etrafımızı muhit-i hissiyat-ı nahoşnudunun ehemmiyet-i şemuli hakkında hayale kapılmıyoruz. Bir takım hadisat-ı müessifanın Türkiye'yi bugün namüsaid bir mevki koyduğu tamamıyla mağlumumuzdur. Fakat hakikat-i ahvalin saha-i alaniyete isal edilmesi alem-i medeniyete ve nasıl müstakil-i halkımızda gayr-i muhik bir hakim vermekden meni edeceğine kanaat gemlemez vardır.

Osmanlı hükümdarının ve milletini haberi olmaksızın Karadeniz'de bir Alman safine-yi harbiyesine rakip bir Alman amiralinin şarkda ilan ilediği muharebenin (...?) Millet-i Osmaniye'nin Avrupa kabinelerinin dahi tamamıyla mechuli olan muahedat-ı hafiyeye vaz-ı imza etmiş olanlara racidir. Fi'l-hakika bu muahedat Kayzer İmparatorluğu ile (1913) senesinde bir gasb eden bir ihtilal komitesi serkerdeleri arasında akd ilemiştir. Bu hususda Fransa ve İngiltere sefirlerinin Devlet-i Aliye ile Çar hükümeti arasında muhasamatın ibtidar-ı tarihine takdim eden üç ay zarfında hükümet matbuaları ile teati iledikleri muhaberatı ile istişhad ederim.

Naire-i harb bir kere iştilal edince İstanbul hakkında Rusya'nın öteden beri perverde ilediği amel-i harisanın Millet-i Osmaniye'ye mahirane bir suretde karib-i el-zuhur bir tehlike gibi göstermekle mevcudiyet-i milliye endişiyesi harbe azim bir şiddet verdi.

Arzu buyurulduğu halde bu babda icra edilecek tahkikatda küşada devran arşivlerimiz (Evrak-ı siyasiyemiz) Meclis-i alinize arz ile şarkiyab-ı itası olduğum, izahat-ı temin ve ispat edeceğinden iştibah buyurulmamasını rica ederim.

Diğer hadisat-ı feciyeye gelince Osmanlı meclis-i ayanı huzurunda mükerreran vuku bulan beyanatını burada tekrara cesaretiyab oluyorum Devlet-i Osmaniye heyeti izale edilen ahali-i islamiyeye müteallim olduğu derecede Hristiyan vatandaşlarının katl ü iknasından dolayı mütesifdir. Fi'l-hakika İttihad ve Terakki komitesi Hristiyanların itlafıyla, iktifa etmeyerek üç milyon Müslümanı vesait-i mütenevviye ile isal dar adım etmiştir. Komite tarafından meskenlerinden tard edilmiş olan bu bedbahtlardan kaç yüz bini hala bugün melcesiz ve her türlü vesait-i maişetden mahrum bir halde Anadolu dahilinde sürünmekdedir. Bu felaketzedeler maskat-i risalelerine avdet etseler bile yine felaketleri nihayet bulmayacak, çünkü müslümanlara aid birçok şehirlerle karyeler an tasaddi-i tahrip edilmiştir. Asya-yı Sugra bugün saraya bir harabazar ve saidir. Hükümet-i hazıra faaliyet ve mesaisine rağmen bu aktın tesirat-ı muharebesini hala kamilen izaleye muvaffak olamıyor.

Şu beyanatımı mahalinde rey-i alın müşahade herkes için mümkündür. Bu ahvalin delaletiyle memalik-i Türkiye'de taassub-ı mezhebiyet tevlid edebilecek mücahidat veyahud münafarat-ı maliyeden inbas edebilen muhasamat-ı tasviri tamamıyla bir taraf edilmelidir. Zira Millet-i Osmaniye kuvvet ve şiddetin hakka karşı muvaffakiyetle mücadele edebildiği bir devr-i tarihinde bile zir-i hakimiyetindeki Akvam-ı hristiyanienin mevcudiyetine, ırz ve namusuna, mukaddesatına riayet ve hürmet olduğu gayr-i münkirdir, Millet-i Osmaniye'yi kendine en az müsaid olan bir devre hayatisiyle değil, belki medid olan tarihinin heyet-i umumiyesiyle muhakeme etmek daha muvaffak-ı adalet ve hakkaniyet olur.

Namları, desatir-i hareketleri, sur-i icraieleri ne olursa olsun Rus ve Türk ihtilalcilerini tahrik eden sevak-i tibbiyeye aynidir. Enkazını yağma için Cemiyet-i beşeriye tahrip, emvalini gasb için masum insanları itlaf etmek nukatına matufdur. Mesell-i namesbuk bir istibdad ile efal ve efkarı-ı hususuyla beş seneden beri zincir-i bend Türklerden bugün Düvel-i mütelifeye karşı vaziyet-i zahiriye farklı olmayan Rus milletin Bolşeviklerden istihlası için Avrupa ve Amerika azim fedakarlıklar ihtiyar etmektedir. Senelerden beri İttihad ve Terakki komitesinin ribka-ı tahakkümi altında kalmış olan Türklerin hali bugün terhibkar Bolşevik (Terörist / Fransızca) idaresi altında bulunan Rusların vaziyetine müşabih olduğundan birine ibraz edilen meveddet-i insaniyetkarane ve hayırhavahane diğerinden diriğ edilmemelidir. Biri ihtilalcilerin efalinden mesul tutulmadıkları halde diğerinin muatib olması muvafık nasfet olamaz.

Nur-i hakikat bir müddetden beri Avrupa efkar-ı umumiyesine nüfuz etmeye başladı.

İttihat ve Terakki komitesi aleyhinde Der-sa'adet'de ceryan eden muazzam-ı dava devletin en yüksek makamâtını işgal etmiş olan Rüesa-yı cemiyetin harb ve fecâ-i meselelerindeki mesuliyetlerini izhar ve araya iledi. Bu hal, Millet-i Osmaniye'nin delil-i beraatidir.

Alem-i medeniyet huzurunda bu suretle beraat ve iade şeref ve haysiyet eden milletimizin ba'de-ma vazifesi iktisadi ve fikri bir hırsat-i kesifeye hasır mesai ile Cemiyet-i Akvam'ın bir uzv-i mukayyed olmasıdır. Binaenaleyh Millet-i Osmaniye ne harb nede sulh olmayan ve hayli zamandır imtidat eden bir vaziyet-i gayr-i tabiyenin tevellüd ilediği keşmekeş ahvalin artık reside-i hıtam olarak bir devr-i intizamın tesisini ve mütarekeye rağmen arazisinin mütemeddin adiyen taht-ı işgale alınmasına bir nihayet verilmesini arzu ilemektedir. Fi'l-hakika bu işgal-i keyfiyeti İzmir'de vesait-i müdafadan mahrum ahali-i islamiye aleyhinde en musif-i cinayet vukua sebebiyet verdi. Aynı zamanda şiddet tahtındadırki kırk seneden beri arazice birçok zaiyata uğratılarak artık la-yetecezza bir hale gelen Devlet-i Osmaniye'nin istatuku (...?) esasına müstenaden kable'l-harb-i mevcut bulunan hudud-ı enhasıyla tamamîyet-i mülkiyesi temin edilsin Terakiye'de Müslüman ahali bir ekseriyet-i azime teşkil eden kısmın iadesi ve Edirne'nin müdafasını temin ileycek hududun tayini cümle temenniyetindendir. Zira ancak bu suretle pay-i taht-ı Osman-i emini bir surette temin edilebilir.

Zaten bu mütalamızı Wilson prensiplerine tamamıyla muvafık olup prensiplerin sulh-i alemin iddiası için seyiatten tatbik edileceği kanaatiyle mütareke talebinde bulunmuş idik. Aksi takdirde Devlet-i Osmaniye yeniden duçar inkısam olursa Şark'da muvazne-yi siyasiye zir-i vezir olacaktır.

Toros-ı silsile-i cebeli tekvin ve hilkat-ı alemde tesadüfen husule gelmiş bir arza tabiyeden başka bir şey olmayıp bahr-i sefidde Arabistan'a kadar bu silsile-i cibalin öte tarafındaki havalide Türk lisanı ile beraber her ne kadar kısm-i gelisinde başka bir lisan-ı mütekellim ise de bu memalik-i milliyet esassından daha amik-i hayatdan dolayı La-yenfek bir surette İstanbul'a merbutedirler. Toros'un her iki tarafında aynı gaye, amel, aynı efkar, aynı münafayı maneviye ve maddeye bunları ortaya merc etmişdirki bunların teşkil etmiş olduğu keşif kitlenin tecziyesi Şark'ın sulh

ve müsalemetini galeyana ihlal edebilir. Hatta o memalik-i ahalisi arasına müracat bile meseleye hala kafidir. Zira bu mesele nev-i beşerin heyet-i mecmuasından bir kısım mühim teşkil eden üç yüz milyon Müslüman'ın menafi-i aliye ve mühimesine mutalık ve anlara aiddir. Vicdan-ı alem ancak hakka, milletlerin amaline ve adalet-i izaliyeye muvaffak olan şerait-i sulhiyeyi tasvip edebilir.

Bu beyannamenin hıtamını mütakıb konferans heyeti müzakere etmek üzere diğer bir salona çekilmişler ve heyet-i Murahhasamız erkanında teşrifatçılar tarafından bir ay izaz diğer salona isal edilmişlerdir. Yarım saatlik bir intizar-ı mütakıb konferans tekrar küşad edilmiş ve Mösyö Kalemensu bir vech-i ati-i idare-yi kalam ilemiştir.

“ Beyana tekzi layık olduğu kadar amik bir dikkatle dinledik. Mütaleb-i vakua ve mühimeniz hakkında beyan-ı mütala edebilmek üzere birkaç gün müsaade talep edeceğiz. “

Buna cevaben Sadrazam Paşa ayrıca mafsalsal bir muhtıra hazırlamakda olduğunu ve hıtamında bunu da irsal ileyceğini beyan etmişlerdir.

Mabadide Gelecek

Not : Türkiye, Havas ve Reuter ajans buna müteferr-i mağlumatı peyder pey tebliğ edecektir.

Hapishane Kaçakları

Hapishane ve tevfiikhane firarileri artık cidden gülünç ve aynı zamanda acınacak bir hal ve şekil aldı. Gün geçmiyorki üç, beş hatta on, on beş kişinin birden başlarını alıp, savuşup gittiklerine şahid olmayalım. Tünel açmak, duvar delmek, pencere sökmek, demir kesmek artık hapishanelerimizde yövmi ve aded-i meseleler haline geldi. Halbuki mütemeddin bir memleketde asayiş ve emniyetin, huzur ve sükunet, zabt ve rabetin en esaslı vesait-i temin-i memurun ve inzibatîyenin olduğu kadar ve belki ondan ziyade hapishanelerin mükemmeliyetidir. Zabıta takdir-i faal, takdir-i cevval, takdir-i muntazam olursa olursa olsun birer birer yakalayıp dest-i adalete teslim ve tevdiğ ilettiği mücrimleri üç beş gün sonra sırf dikkatsizlik mevzife-i naşinaslık, ihmal ve tekasül yüzünden yine ferih ve fahur karşısında geziyor görür ise, elbet onun faaliyetinden hiçbir semere hasıl olmaz. Bundan maada er veya geç gireceği tevkihfane veya zindandan nasıl olsa az bir zaman zarfında kaçıp kurtulmaya muvaffak olacağına kani olan bir mücrim, en ağır bir cinayeti işlemek için bile pek

ufak bir tereddüde kapılmaz. Ahlak-i umumiyenin tasfiyeye olan şiddet ihtiyacından ve memleket de emniyet ve asayiş fıkdanından bihakkı bahis olunan bu günlerde artık bu hapishaneler meselesini hal için boş bir dakika geçirilmemelidir. Herkes bilirki bizim hapishanelerimiz, birer insan burası olmakdan ziyade birer hayvanat-ı vahşiye inse benzerler. Kim bilir ne gibi sevaik ile ve belki istemeye istemeye bir ceraim-i irtikab etmiş bulunan her an ve her seneye onun için kalbde en acı nedamet hisleri doyan bir takım biçareler o dar elaziye tıkladıktan sonra artık Cemiyet-i beşeriye ile, hatta insanlıkla bütün alakalarını keserler, mütemeddin-i adi tahkirlere binine dayaklara, işkencelere, manevi ve maddi birçok azaplara mağruz kalırlar ve bi'l-heba muvaffakiyet-i medeni onların ıslah taksimini ve cemiyete faideli birer uzuv hepsi ufak bir hata yüzünden mağruz kaldıkları bu nankörce muamele karşısında kalplerini Cemiyet-i beşeriye karşı susmak bilmez bir kin ve hiss-i intikam ile doldururlar ve hapishaneye bir mücrim olarak girdikleri halde bir cani istidadıyla çıkarlar.

Her nasılsa bir defa hapishaneye düşmek felaketine uğraşmış pek çok namuslu, meslek ve haysiyet sahibi kimselerin bile oradan her türlü safiyet-i ahlakiyeyi kayıp etmiş birer gani ve cani mahiyetini kazanarak çıktığı pek çok defa vaka oluyor.

Sosyalizm bilimüm ceraim-i maddiye ve maneviye için sebep olarak, Cemiyet-i hazır-yı beşeriyenin teşkilatındaki noksanı ve tasvirlerini gösterir. Dünya da hiçbir ferdi mücrim ve cani olarak doğmaz, bi'l-aks birçok esbab ve evamil-i tesiri altında fıkdan talim ve tahsil, ilca-i muhit, zaruret, hased, hakaret, adem-i müsavat vesaire - günahkar ve cani olur. Binaenaleyh onlar şekl-i hazır-ı cemiyetin zahirelediği hastalardır, malullerdir. Badi-i nekbet ve felaketleri olan cemiyete müterettib-i vazife ise evkafla malulini enva-i renc ve cefa içinde diri diri mezara sokmak ve öldürmek değil, fakat ihtimam ve şefkatle, dikkat ve basiretle, fakat azim ve ciddiyetle tedavi ilemek ve tam'el-sahha bir insan halinde tekrar ağıuş-i beşeriye atmakdır.

Binaenaleyh hapishanelerimizi evvela bu nokta-i nazarından ıslah ilemeli ve onlara insani bir mahiyet vermeliyiz o haldeki cezası tayin ederek hapishaneye giren bir mevkuf orada tasfiye, ruh ve maneviyet edebilecek bir muhit-i şefkat ve hidayet bulsun ! Orada kalbi insanlara karşı kin ile alude, hahişkar cinayet yaptığı efal-i merdude ile müftehir bir güruhun arasına karışacağına irtikab ilediği cürmün verdiği azab-ı vicdani gördükleri mağlumla insan-i niyetkarane ile teşkiye ilemiş kalbine hakiki bir hası nedamet yerleştirmiş mesafi-i insanlara müsadif olsun, bu şerait altında bi'l-tabi fırdan ziyade insanlığa yakışır efal ile temiz etmeye çalışın. Hiç şüphe yok

bu karar hadiselerinde mahkumların - mağruz kaldıkları mağlumata karşı - bir hiss-i intifa-yı mucibine ile hareket ilemelerinde de pek çok tesiri vardır. Binaenaleyh hapishaneler her şeyden evvel ve öyle şimdiye kadar olduğu gibi kavı ile değil faala ile bu nokta-i nazardan ıslah edilmemelidir.

Halbuki görüyoruzki hükümet firarların sevaik-i maneviyesinden sarf-i nazar henüz esbab-ı maddiyesini bile tamamıyla ihata edememiştir. Bir ihmâl neticesi mi bir irtikab ve artış meselesi mi ? Gardiyanların bir cinayeti ! Daha bunlar bile belli değil. Belli olsa idi üç, dört aydır devam eden bu firar hadiselerinden dolayı bir ferdin olsun mesul tutulması icap ederdi. Doğru cihana karşı, dört duvar arasına takılmış ve süngülerden bir çenber içine alınmış beş, on mahkum ve mücrimi bile cidden muhafazadan aciz kaldığımızı böyle acı delillerle ispat etmek hükümet ve meltemin için pek feci bir sükuttur. Bilmeyiz bu gidişle yarın bütün hapishanenininde boşaldığını duysak, mütehayyir olmakda mana kalacak mı ?

Sulhün Ferdasında

Asya-yi Sugra - İtalya - Yunanistan

Paris 18 (T.h.r) __ Müttefikimiz Meclis-i alisi ve cuma sabahı Hariciye Nezaretinde ictima etmiştir. Mösyö Venizelos kıtatı tarafından işgal edilmiş olan mıntıkaların tehdidi hakkında istima edilmiştir.

Meclis-i ali, tekrar ba'de'l-zeval ictima ederek yakında Avusturya heyet-i murahhasasına tevdiğ edilecek olan muahedenamenin son mevadını tetkik etmiştir.

Avrupa'da Kömür Buhranı

Londra 17 (T.h.r) __ Avrupa'daki kömür istihsalatı hal-i hazırda ahval-i tabiyedeki istihsaline nisbetle yüzde kırk derecesindedir. Mahrukatın bu suretle tenakusi haiz-i ehemmiyet görülmektedir. Fransa'da kömür tedarik edilebilecek madenlerdeki ihracat, ahval-i hazırda dolayısıyla muattal bir halde bulunmaktadır.

Silezya'daki madenlere gelince : Mezkur memleketde arazi-i umumiyyeye müracat edileceği cihetle madenlerin kimlere aid olduğu henüz mağlum olmadığından şimdilik bunlar tatil edilmiştir. Me'a-haza bir Alman, bir Çek ve bir Amerikalıdan müteşekkil bir heyetin taht Nezaretinde işletilmekte olan Çeh-Çin madenlerindeki ihracat hal-i tabiyedeki mukaddere yaklaşmış ise de buradan kömür ithal eden

memleketler kömüre mukabil erzak göndereceklerdir. Heyet-i mezkure bir taraftan kömür irsalatını ve diğer taraftan erzak ithalatını idare etmektedir.

Avrupa İaşesi

Londra 17 __ Her ne kadar muhtelif limanlarda tevziye edilmek üzere el-yevm-i azim-i mikdarda erzak idhar edilmiş bulunuyorsa da Avrupa'nın amir-i iaşesi bi'l-faal ikmal edilmiş değildir.

Amerika iaşe kontrolvarı Mösyö (Huvar) Avrupa'da dört milyon çocuğun bir müddet gayr-i muayyene için mütakasif-i sudla iaşesine devam edecektir. Alman limanlarında henüz Amerika konsüsleri bulunmamasına yine Almanya – Amerika arasında münakalat-ı ticariye henüz tesis etmemiştir.

Bern ve Hamburg'dan vürud eden haberlere nazaran Fransa ve İngiltere konsolosları şimdiden mezkur şehirlere vasıl olamamışlar ve diğer konsoloslar ise yolda bulunmaktadırlar. Hamburg'dan beri et yüklü üç Amerika vapuru vürud etmiştir. Diğer vapurların hamulesi olan yamuk Çekoslovakya'ya gönderilecektir. Amerika konsolosu bulunamadığından mezkur vapurların hamulesi ihraç edilememiştir. Nihayet Mösyö Huvar Cemahir-i müttehida iaşe mümessili sıfatıyla etin ihracını temin etmiştir. Pamuk yüklü olan vapurların hamulesi henüz çıkarılmamıştır. Mösyö (Huvar)ın memurları ba'de-ma konsolos vazifesini ifa etmeyeceklerdir.

Avusturya'nın İaşesi

Paris 18 (T.h.r) __ Meclis-i ali perşembe günü ba'de'l-zeval Avusturya'nın iaşe hakkındaki notasına ıttılağ hasıl etmiştir. Mezkur notada, Avusturya iaşesinin eylüle kadar tehdidi talep etmektedir. Meclis, esas itibariyle bu teklifi muvaffak görmüş ve bir ay tatbik-i tamirat komisyonuna göndermiştir.

Avusturya Muahede-i sulhiyesi

Paris 17 (T.h.r) __ Avusturya muahede-i sulhiyesinin yarın suret-i katiyede itmam edilerek cumartesi heyet-i murahhasaya tevdiğ edilmesine intizar ediliyor. Mareşal Foş bu akşam Londra'ya hareket edecektir. Mareşal Petan bugün ba'de'l-zeval Amerika Generali (Yais)i ziyaret etmiştir. General Fe-yevmdaki Amerika mümessillerinden bir takım telgrafnameler almıştır.

İtalya'nın (Tiyen Çin)de Avusturya'nın haiz olduğu imtiyazatın kendisine itası için dermeyeran ilediği mütalab Amerika murahhaslarının faaliyeti üzerine muvaffakiyetle neticelendiği ihtimali verilir.

Mesuliyet Komisyonu

Paris 17 (T.h.r) __ Mesuliyet komisyonu bugün ictima etmiştir. Komisyon, muhakemeleri icra edilecek olan sabık-ı Kayzer ile Alman rüesa-yı askeriyesinden maada Bulgar, Türk ve Avusturya mücrimlerini muhakim edecek olan muhakemenin şekil ve mahiyetini tayin ile uğraşmaktadır. Komisyonun, mezkur memleketlerde Divan-ı harbler teşkilatını tercih edeceğine ihtimal verebiliyor.

Sosyalizm Nedir ?

Sermaye Saltanatı

4 – Emlak İradı

Şimdiye kadar vuku bulan neşriyatımızla sermayedar sınıfının, kentin bütün vesait-i istihsalıyesini bab-ı inhisarına aldığı hakikatini araya ve izhar etmiştik. Bugün bu sınıf arasında bir taksim yapmak ve sermayedar sınıfını asıl ‘‘ Sermayedarlar ‘‘ ile ‘‘ emlak-ı cesime ashabı ‘‘ diye ikiye ayırmak lazım gelir. Fi'l-hakika toprak, büsbütün müstesna bir vasıta istihsalıdır. Ehemmiyeti ve kıymeti pek azim cemiyet için zaruri bir istihsalıdır, topraksız faaliyet-i beşer derhal tevkif eder. Toprak, arazi beşerle tezyidi ve tevessü gayr-i kabil bir vasıta-yı istihsal olmakla beraber, şimdiye kadar dünyanın her tarafı zeri edilmiş, çalışılmış değildir. Kesafet-i nüfusiyesi fevka'l-ade olan Çin'de bile el sürülmemiş yerler pek çoktur.

Avrupa'da kervan vasıtada küçük istihsal dörtte, her köylünün bir çiftliği yahut bir tarlası vardır. Su, orman meraları ise mülkiyet-i müşterkeden mağdud idi. Zirai edilmemiş arazinin vesatı o kadar ziyade idiki, herkesin işitilmek maksadıyla bir sahaya vaziyet etmesine imkan vardı.

Sonraları, evvelki bendlerimizde görüldüğü vecihle, istihsalatta bir fazla vuku bularak mübadele yahut iştirak edilmeye başlandı, arazinin verdiği mahsul, bir eşyayı ticariye haline gelerek bir kıymet iktisap etti. Toprak da, bir eşya haline gelerek iktisab-ı cemiyet etti. Bunun üzerine muhtelif köyler, mıntıkalar efradının miktarını tehdit etmeyi düşündüler, bu efrad ise müşterke sahip oldukları ve işlendikleri araziye, kendi cemiyetlerine has ve münhasır, o cemiyetin bir ‘‘ Mal Hususisi ‘‘ farz etmeye

başladılar. O araziye ve onu işletilmek hakkını bir nev-i “ inhisar ” altına almak istiyorlardı.

Fakat şu halden istifade eden, yahut bu inhisardan mütevellid-i menafi yalnız kendi lehine sarf ve istimal etmek isteyen birisi zuhur etti : “ Mülkiyet-i Müşterke ”nin sabık-ı muhafız ve müdafî olan derebeyi büyük bir ehemmiyet ve kıymet-i ihraz eden bu arazi, mademki bir mal şahsi haline geliyordu, ne için kendinin olmamalı idi, bu mal hususiye neden temellik etmemeli idi ? Nihayet birçok havalide ez cümle “ İstihsalat-ı cesime-i ziraiye ” cari olan memleketlerde, beyler, köylülerin emval-i müşterkelerine vaziyet etmeye muvaffak oldular ve zavallı köylüler, emvalinden vesait-i istihsallerinden mahrum kaldılar. Bütün arazi, hatta işlenememiş olan aksam, mülkiyet-i münferid haline mahdud birkaç kimsenin “ Mülki ” haline geldi. İşte, şu tekamül-i iktisadi netice ve sayesinde ve bi'l-hassa “ Emlak-ı Cesime ”nin teşekkülü sayesinde toprak işletile işletile gayr-i müsbet bir hale gelmeden (sur peoplement / ayakta) denilen iskanı mükessifden bahs olunmadan evvel bir inhisar haline geldi. Eğer toprak bir vasıta-yı istihsal olmak itibariyle, arzuvi beşer ile tevessü edilmediğinden naşi müstesna bir vaziyet-i ihraz ediyorsa, bu elde mevcut arazinin kamilen işletilmiş olmasından değil, fakat birçok yerlere bahusus memalik-i mütemeddine ufak bir akliyetin pek cesime-i araziye taht-ı inhisarlarında alıkoymalarından neşat ediyordu. İşte şu suretle kayıp ve müstesna bir şekli inhisar tevellüd etmiştir. Sermayesiz sınıfın karşısında, sermayedar sınıf-ı vesait-i istihsali yed inhisarlarında bulundurmakla beraber bu sınıf deruninde, bazı azalar diğerlerine karşı, bazı vesait-i istihsali taht-ı inhisarında bulundururlar. Ve emlak sahipleri şu suretle yalnız, sermayesiz sınıfa karşı değil, fakat sermayedar sınıfa karşı da, böyle bir inhisara mülkiyetle haiz-i rüchandır.

“ Mülkiyet-i arazi ” en ziyade İngiltere’de şayan-ı dikkat bir mahiyet-i iktisap etmiştir. Burada mahdud olmakdar, aileler memleketin bütün arazisine vaziyet etmişler ve buna son derece metanetle sarılmışlardır. İngiltere’de araziye muhtaç olan kimse, bunu satın alamaz, belki muvakkaten ve bir icraat-ı mukabilinde elde eder, yani isticar eder, sahibine bir “ Emlak İradı ” terk eder bir fabrika veya bina inşa etmek, yahut bir maden işletmek veya sair bir suretle araziye ihtiyacı olan bir kimse araziye satın alamaz, isticar etmekle iktifa eder.

Almanya’da sermayedar, ekseriye emlak sahibidir, fabrikatör, aynı zamanda fabrikanın altındaki toprağın sahibidir. Bi'l-mukabile emlak sahibide ekseriye-yi

sermayedardır, istihsal-i sermayesi devrinde ziraat diğer şubat-ı istihsalin tabi olduğu kanun tabi olup, bir nev-i istihsal-i sermayevidir. Sermayedar teşebbüsünü, kendisine aid olan arazide, işletilirse fazla kıymeti, karı, şüphesiz arazi sahibiyle paylaşmak ıztıratda bulunmaz. Fakat bu meselenin esasını tebdil edemez fi'l-hakika sermayedar, sermayedar olabilmek için, bu halin sahib-i sabıkına faiz-i emlak iradından ibaret olan bir sermaye tevdiğ etmiştir.

Fakat “ Mülkiyet-i arazi ”nin inhisar-ı mahiyeti, araziye olan talep tezayüd ettikçe, tezayüd-i nüfus vuku buldukça, sermayedar sınıfının toprağa olan ihtiyacı arttıkça mahsus olur, ve arazinin getireceği irad o nisbette tezayüd eder. Şüphesiz bunu umumi bir manada alıyoruz. Her kıtadaki toprağın tezayüd-i fiyat etmesini murad etmiyoruz. Aynı şerait dahilinde bulunan iki topraktan daha müsbet, ve daha muvaffak bir yerde kain (Pazar karbiyeti dolayısıyla) olan arazi şüphesiz diğerinden daha ziyade irad getirir. (“ Arazi iradı ” kanunlarını teşrihe girişmekden bugün sarf-i nazar ediyoruz. Ve bunu vakt-i ahire talik ileyoruz.)

1. Daha münbit ve mahsuldar-ı mevakını işletilmesi çorak yerlerin iradını tenkis eder.
2. Vesait-i nakliyyede husula gelen terfiyat pazar-ı ticarete yakın olan arazinin iradını uzak olan arazinin menfaatine olarak tenkis eder.

Bu iki hadise 1890'dan 1900 senelerine kadar pek bariz bir surette meşhud olur. Amerika arazisinin iradı, Garbi Avrupa arazisi iradının zararına olarak, yükseldi. Bu müşahede sırf ziraate hazır edilen arazi için vakadır. Şehirlerde de arazi iradı daimi ve sari bir surette terki etmektedir. “ İstihsal-i sermayevi ” ekseriyet halkı şehirlere dönmekden bir an hali kalmıyor. Şehirlerde fazla iskan tevellüd ediyoruz. Bu sebeble arazi olan ihtiyaç artıyor. Ve arazinin iradı tezayüd ediyor. Fakat şu hal bir taraftan sermayedar sınıfının menafine muvaffak gelirken diğer taraftan sahip ve ahlak-ı umumiyyeyi ızrar ediyor. Bugün bu yüzden bir “ Sükna meselesi ” birde “ Tekasif-i İskan ” meselesi tahdis etmiştir.

...

Bugünkü bendimizin İslamiyet'e taalluk eden birçok noktaları vardır, bunları “ İslamiyet ve Sosyalizm ” namı altında yakında neşre başlayacağımız tetkikatımızda münakaşa edeceğiz. Mamafih karslarımız tarafından bu hususa ait vürud edecek olan tetebuat-ı makalat-ı maaleşkeran telki ederiz.

Şuun

Fırkalar Arasında

Dün Milli Kongre’de Vahdet-i milliye ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası murahhasları ictima ederek, Kalemensu’nun notasına verilmesi tekrar eden cevabın tayin ve tahriri ile meşgul olmuşlardır.

□ Geçenler Trabzon ve havalisi Adem-i Merkeziyet Cemiyetinin teşebbüsüyle dahilen asayiş ve vahdeti temin haricen ise sulhün avdet-i tesri-i gayesi etrafında fırkalar arasında tevhid ve teşrin-i hareket edilmesi zamanında Hürriyet ve İtilaf, Sulh ve Selamet, Milli Ahrar Fırkaları, Trabzon Adem-i Merkeziyet Cemiyeti sayesinde ictima etmişlerdir. Milli Ahrar Fırkası, bu gayenin temini için yegane çarenin Meclis-i milli intihabatına başlamak olduğunu ileri sürmüş ve bu şart kabul edilmediği takdirde teşrin ve tevhid-i mesaiye kendilerince imkan ve mahal kalmayacağını beyan etmiştir.

Dünde, saat on buçukta ictima edilmesi kararkir olmuşsa da Hürriyet ve İtilaf Fırkası murahhaslarının taalluk edilmiş idi. Fakat yine ekseriyet hasıl olamadığından ictima bugün öğleden sonra saat ikiye taalluk edilmiştir.

İzmir’’de Vaziyet

Dün İzmir’den şehrimize gelmiş olan bir yolcu şehir-i mezkur vaziyeti hakkında (Lu Jurnal Duryan) muharrirlerinden birine beyanat-ı atide bulunmuştur :

İzmir, eski manzarasını hemen kayıp etmemiş gibidir. Yunan müfrezeleri Osmanlı zabıtasının muhafazası altında bulunmakda olan Türk mahallelerine girmekten ictinab ediyorlar. Bu mahalleler de inzibat-ı kafî-i el-sabık-ı Osmanlı memurlarının elinde bulunmaktadır. Vali Azat beyin Menafi-i Osmaniye’yi muhafaza için lazım gelen azim ve metanet-i ibraz edemediği söyleniyor. Orada iktitaf ettiğim ispat bu rivayet ile tezat teşkil eder. Esasen Azat beyin, Manisa’nın işgali esnasında ittihaz ettiği hatt-ı hareket vali meşar’ül-aleyh Yunan taraftarı olduğuna dair bulunan şaiyat-ı cerh etmektedir. İzmir’de herkesin hayatı, vaziyet-i haziranın muvakkat olduğu fikrindedir.

Aydın Hariki

Proyudosdan : Aydın harikinin hasarını tetkik etmek üzere (...?) Amerikan heyetini Aydın'a vasıl olmuştur. Harik-i hasarının yüz milyonu mütecaviz olduğu anlaşılıyor.

Ba'dehu mu Geldi ?

_ Kolera _

Şehrimizde üç kolera musabı vuku bulmuştur. Bunlardan biri Beşiktaş'da Mısırlı Doktor Selim beyin harem-i hanım ile mühendis Tevfik bey, üçüncüsü de Kumkapı'da Dimostoklu efendidir.

Venizelos Ne Diyor ?

Karşı tarafda neşir olunan " Monitor Oryantal " gazetesinin Paris muhabir-i atideki şayan-ı dikkat mektubu gönderiyor :

" Türk heyet-i Murahhasasının avdetinden Anadolu'daki karanlık vaziyetten sonra Avrupa sulhü teşvişe uğrayacağına benzeyen bu şark memleketlerine avdet etmek istedim. Fakat hareketinden evvel Yunan ve Fransız bayraklarıyla donatılmış (Mercedes) otele gittim. Mösyö Venizelos'a ilk sualım birkaç ay gecikeceği benzin Şark sulhü hakkındaki fikirler oldu.

□ Türkiye sulhü gecikecek. Sebebi İtilaf devletleri, eğer bir manda meselesi mevzu-i bahs ise bu mesele için aralarında uyuşmaya mecburdur : Bu mesele de en evvel alakadar olan hükümet Amerika'dır. Mösyö Wilson, Amerika ayanı ile, Avrupa şark işlerine Amerika'nın tarz-ı müdahalesine dair bir karar ittihaz etmeden evvel doğrudan doğruya tahüd altına girmedi şunu da ilave ederim ki Waşington ayanının müzakere edeceği mesele bu kadar değildir. Versay muahedesi, Cemiyet-i Akvam, her şeyden evvel müzakere edilecek meselelerdir.

Cemiyet-i Akvam nizamnamesinde mandalar hakkında prensipler tevzih edilmiştir. Eğer Amerika ayanı kabul ederse, Sulh konferansı Osmanlı İmparatorluğunun muhtelif-i aksamına tatbik edilecek muhtelif mandaları müzakere edecektir.

□ Son hadiseleri biliyorsunuz, bu şehrin Yunan kıtatı tarafından işgali.. Şimdilik bu mesele için söyleye bileceğim şey bundan ibarettir.

Bundan sonra mülakatımız yakında günün en mühim meseleleri sırasına geçecek olan Şark sulhüne ait mesail-i muhtelif üzerine ceryan etti.

Bulgaristan sulhünün yapıldığı şu sırada Mösyö Venizelos Paris’de bulunması lazım ve zaruri ise de muma-ileyh kısa bir müddet için Atina’ya dönmek niyetindedir. ‘‘

Harbiye Nezaretinde Lisan Dersleri

Harbiye Nezaretinde ahiran lisan dersleri küşad edildiği mağlumdur. Fransızca ve İngilizce muallimi olarak tahrirat-ı ecnebiye ve tercüme şubesi müdürü Fizah bey tayin edilmiştir. Beşerden İngilizceye talebin çokluğu hesabıyla İngiliz irtibat zabiti muavini Mister Benat dahi bu dersi ayrıca tedris etmektedir.

Askeri Serpuşlar :

Kalpak ve fes yerine zabitan ve asker için ihzar edilen müteaddid-i serpuş numunelerinin henüz tercih ve kabul edilmediği müstahberdir.

Darü’l-fünun Nizamnamesi

Meclis-i Kebir-i Maarif dün dahi nazır Seyit beyin taht-ı riyasetinde ictima ederek darü’l-fünun-i nizamnamesinin tetkikatına devam etmiştir.

Şehremanetinde

Köprü Fişleri __ Aid-i milli gününe müsadif 22 Temmuz’da köprü fişlerinin istimal edilmeğe başlanacağı mevsuken müstahberdir.

Fırıncı Meselesi __ Şehremaneti müfettiş umumisi Mehmet Ali beye fırıncı amelesinin istedikleri icraatların fırıncılar tarafından verilmesini temin ettiğini ve ekmek narhının buna göre konulduğunu haber aldık.

Hamallar Heyet-i İdaresi

Sabık-i hamallar heyet-i idaresinin bütün hamalların şikayetine mucib olduğundan dolayı lağvedildiğini ve birine ikame edilecek yeni Heyet-i idare intihabatına birkaç güne kadar başlanacağı mevsuken haber almıştır. Bu mağlumatı muharririmize veren Şehremanet-i erkanından mühim bir zat aynı zamanda katib-i mesullüklerinde lağvı Şuray-ı devletçe taht-ı karara alınarak keyfiyetin bir ay tasdiki arz-ı atebe-i aliye kılındığını beyan buyurmuştur.

□ Hamallar katib-i mesullüğünde tebdilen katib-i mesul Necmettin beyin talebi üzerine vaka olduğunu ve yerine bed-i sitan katib-i mesulü Kadri beyin becayiş suretiyle tayin kılındığını haber aldık.

Dahiliye Kalem-i Mahsus Müdür Muavini

Dahiliye Nezareti kalem-i mahsus müdür muavini Vehbi bey bazı hususatının tesmiyesi zamanında maznunen dün Samsun'a hareket etmiştir.

Mösyö Dufrans

Fransa mümessil-i siyasiyesi Mösyö Dufrans dün daire-i hariciyede Sadrazam ve Hariciye nazırı Ferid Paşaya ziyaretle bir müddet mülakat ilemiştir.

Erzak Vürudi

İaşe namına Afyon – Karahisar'da şehrimize (169717) kilo buğday ve (31672) kilo arpa gönderilmiştir.

Bekir Ağada

Tahliye __ Taaruz maddesinden maznun-i aliye bulunan, Yanni, Estiyan, Yuvkim ve Kigork nam-ı şahıslar dün muhafızlık tevkifhanesince tahliye edilmişlerdir.

Tevkif __ Şekavet maddesinden maznun-i aliye ve sahte İngiliz elbise-yi resmiyesini Labis Niko oğlu Yurdan taht-ı tevkife alınarak, dün muhafızlık tevkifhanesine azam kılınmıştır.

İsticvab

Dün Divan-ı Harb Örfiheyet-i tahkikiyesince Doktor Ziya, Hasan Rıza ve Adapazarı İttihat ve Terakki murahhas-ı mesulü Hamit beyler isticvab edilmişlerdir.

Gayrimüslimlerin Askerliği

Trabzon, Kırkkilise ve Adapazarı ve Çanakkale'den Rum Patrikhanesine verilen mağlumata göre mukaddemat-ı mahalliye gayr-i müslümlerden 314 tevellüdlülerin muayyene-yi ibtidaiyeleri için hazırlanmalarını bildirmişlerdir.

Harikzedeler İçin

Kenan beyin riyasetindeki Harik komisyonu dün sabah Şehreminiinde kain-i valide hasta hanesinin pavyonlarında iskan edilmiş olan hariku'z-dekanı teftiş etmiş ve bunların daha sahi bir surette emr-i iskanlarının namına esbabını tetkik ilemiştir.

Becayış

İzmit mutasarrıfı Ahmet Anzavur beyle Balıkesir mutasarrıflarının becayışı tehir edilmiştir.

Vilayet -i Edirne'de Feci Bir Kaza

Evvelki gün öğleye doğru Ayşe kadın civarında İstanbul caddesi üzerinde matufi Yüzbaşı İsmail Efendi mahdumu Ahmet Efendinin mutasarrıfı olduğu on (...?) tabir edilen çıkması üzerine muma-ileyh Ahmet Efendinin evladı manevisi on iki yaşlarında Mustafa kerimesi Hayriye ile komşusu tiftikçi ustası Kamil Efendi kızı dört yaşındaki Rabia oynamaktalar iken esasen harap ve mail-i inhidam bir halde bulunan (...?) birden bire sükut ve inhidam etmiş ve zavallı iki masum enkaz altında kalmışlardır.

Derhal mahall-i vakaya gelen zabıta hayr-ı bayı mecruhen kurtarmaya muvaffak olmuşlarsa da rabia aldığı ağır cerihede münasaren vefat etmiştir.

Bursa'da Şaki-yi Tedmiri

Tarihten bir hafta makdum-i ahu dağını kendilerine mavi ittihaz eden bazı aşra pazara gitmekte olan dört Musevi vatandaşımızın yollarını kati ederek sekiz yüz lira kıymetindeki manifatura vesaire eşyalarını silahlarının kuvvetlerine istinadlı gasp ve ahu-i taganın hicr-i köşelerinde bizaz ve tuhafiyecilik yapmaya çalışan bu sefil eşkiyadan İnegöl'ün Kurşunlu Karbalı İmamoğlu Ahmet ve İmaroğlu Aşar talep ve beraber Hüseyin Selim ve devreniş nam-ı şekiller yorulmak bilmeyen kuva-yı zabıtamızın mesai-i mütemeddin-i adiyeleri neticesi olarak geçen cumartesi günü kendi karyalarında derdest edilerek eşya-yı mağsubenin kafası elde edilmiştir. ‘‘ Mecahde ‘‘

Konya'nın Elektrikle Tenviri

Konya şehrinin elektrikle tenviri için teşekkül edecek anonim şirketi nizamnamesi Şura-yı devlet maliye ve nafia dairesince bazı tadilat ile kabul edilmiştir.

Ankara Umur-ı Sıhhiyesi

Temmuz ibtidaisinden on beşına kadar Ankara'da huma ve lekeli hummadan birer mesab-ı vaka olmuştur. Lekeli hummadan Yozgat'ta bir ve mucurda beş musab vukua gelmiştir.

Mazul-i Makriköy Kaymakamı

Su-i isti'mali ile gayr-i kanun-i muamelatı görüldüğünden dolayı işten el çektirilen Makriköy kaymakamı Yanaki Efendinin muamelat-ı teftişe memur müfettiş beyler tetkikatın ikmalı için mahalinde teftişatta bulunacaklardır.

İranlılara Temettü Vergisi

Şehrimizde bulunan İranlıların temettü vergisi vermekte istinkaf ettikleri haber alınmıştır.

Tarik

Bir müddetten beri intişar edeceği tebeşir edilmekde olan ‘‘ Tarık ‘‘ refikamız pazartesi günü çıkacaktır. Yeni refikamız temenni-i muvaffakiyet ederiz.

Hapishaneler Boşalıyor mu ?

Bir günde iki firar teşebbüsü - Cebren kaçmak mı ?

Tevkifhane ne halde ?

Hapishaneden vuku bulan firarlar, cidden calib-i endişe bir mahiyet-i gasp etti. Firarlar birbirini veli ve takip ediyor. Meseleyi cidden pek ziyade ehemmiyetli bulunduğumuz cihetle dün suret-i mahsusa da tahkik-i keyfiyet ettik. Evvelce cinayet-i tevkifhanesi ittihaz edilen muhtekirhane binası, İngilizler tarafından gayr-i sıhhi olduğu söylenerek tahliye ettirilmiş ve evvelce gardiyanların yattıkları iki tahta ve çürük parkeye nakil edilmişti.

Bu iki barakanın yanında köhne duvarlarla muhat-ı teneffüs için bir bahçe vardır. Eline ufak bir çivi veya sair bir alt geçiren bir mevkuf, elleriyle, arkasındaki duvarla oynarken duvarı dele biliyor ve kaçıyor.. Bahçenin üstünde bir nöbetçi kulübesi bulunan bir duvarın dibinde de kuytu bir yer var.. İşte evvelki günkü son firarlarda buradan vaka oluyor...

Şayet mezkur nöbetçi kulübesinde, gündüzde bir nöbetçi bulunsaydı buna muvaffak olunamayacağına hiç şüpheye mahal olmadığı temin edilmektedir.

Barakalar kaç kişilik ?

Bu iki baraka ancak altmış kişiyi istiyab edebildiği halde el-yevm-i takriben (130) mevkuf bulunmaktadır. Şerait-i muhafız ve gardiyanlar na-tamam olduğundan tevkifhane idaresi çok müşkül bir vaziyettedir.

Geçende Beyoğlu tevkifhanesinin şerait-i sıhhiyesi bulunmasına muhafaza imkanı olmadığından bahisle Beyoğlu müdde-i umumiliği İstinaf-ı müdde-i umumiliğine bazı mevkıfların cinayet tevkifhanesine nakillerini işar etmiş tevkifhane müdüriyeti, binanın vaziyetinden ve tertip edecek mesuliyetten ve gelecek mevkıfların henüz cinayetle hakim edilmediğinden bahisle on beş gün sonra yeni tevkifhane itam edilinceye kadar pek güzel bildiği Beyoğlu tevkifhanesinde muhafazasını rica etmiş ise de istinaf müdde-i umumiliğin ısrarı üzerine on yedi mevkuf-ı teslime mecbur kalmış.

Fırarı Hazırlayanlar

İşte ilk firar hadisesi hazırlayanlar bunlardır. Bunlardan kaçmayanlar da, ikinci bir plan tertip etmişlerdir. Bunlar dün gece evvela Şarki soylarına eklenmişler ve Ba'dehu gardiyanlara hücum ve darbe başlamışlardır. Hadise-yi firarda (...?) görüldüğünden Polis müdüriyetine azam edilen baş gardiyan Mestan, gardiyan Ahmet ve Rıza Efendilerin de mevkufiyetlerine binaen komiser muavini Şevket, polis Mehmet Şükrü ve Azaddin Efendiler, gayr-i Masalih olarak tevkifhanede emr-i muhafazaya memur edilmişler idi. Bunlar derhal yetiştilerse de kendilerine de taaruz edildiğini görürler. Vaka olan istimdad ve düdük sesleri üzerine tevkifhane müdürü Halid, hapishane umum-i jandarma kumandanı yüzbaşı Enver, mülazım Mecadeddin ve Cevdet ve Mahmut beyler de mahalli-i vakaya yetişerek iyice uğraştıktan sonra hadisenin manana muvaffak olurlar.

Yirmi Dakikada Tünel

İcra edilen teftişat neticesinde mevkıfların yirmi dakika zarfında cinayet koğuşunun altından tahte'l-zemin bir tünel açmaya muvaffak oldukları görülmüş ve mecruh olan gardiyanlardan Aydın bin Mustafa ile Arif bin Şemseddin'in tedavisine ibtidar edilmiştir.

Bu hususdaki mütalatımızı kısmi mahsusumuzda yazdığımız cihetle ayrıca beyan-ı fikre lüzum görmüyoruz.

Son Haberler

Müstemlekat Komisyonu

Paris 18 (T.h.r) __ Müstemlekat vekalet-i komisyonu dün Mösyö Henri Simon'un riyaset altında Müstemlekat Nezaretinde ictima etmiştir.

Cemahir-i müttehhide mümessili Mösyö (Par), İngiltere müstemlekat Nezaret-i mümessili Mir-alay (Ameri), İtalya mümessili Mösyö (Markoni) ictimada hazır bulunmuşlardır.

Belçika'nın Paris sefiri Baron Kadestrol, Şarki Afrika hakkında Britanya ile Belçika arasında akd edilen itilaf-ı mündericatını izah etmiştir.

Komisyon, Beşler meclisine, mezkur itilafnamenin tasdik edilmesini teklife karar vermiştir. Esasen konferans mahafil-i siyasiyende mezkur itilafın tasdiki hususunda evvelce meclisin muvafakatını istihsal edildiğinden şüphe ediliyor.

Mezkur itilafnameye tevkifen Belçika evvelce Almanya'ya ait Şarki Afrika müstemlekesinin şimal garbisinde kain (Orvand) ve (Orvandı) eyaletlerine temellik edecektir. Müstemlekenin küçük bir kısmetini teşkil eden mezkur eyaletler takriben üç milyon nüfusu ihtiva etmektedir. İşbu miktar Almanya'nın Şarki Afrika müstemlekesindeki nüfus-ı umumisinin hane nüfusuna karib bulunmaktadır.

İtalya ve Fransa Müstemlekeleri

Roma 19 (A.a) __ Mösyö Titoni Paris'te Fransa ile İtalya arasında muallakda kalan müstemlekat meselelerinin hali için müzakeratta bulunmaktadır. İngiltere ile alan-ı müstemlekat meseleleri hal edilmiştir. Fransa ile de itilaf koyan mamuldür.

İtalya Mebusanında

Roma 16 (T.h.r) __ Maliye – Nafia, Ticaret ve Ziraat nazırlarıyla reis-i nuzzarın Meclis-i Milliye'de irad iledikleri mühim noktaları meclis 55 rey muhalife karşı 186 rey ile 31 Kanun-i evvele kadar olan muvakkat-ı bütçeyi tasdik ilemiştir.

Bugün intihabatın ıslahı hakkındaki müzakarata ibtidar edilecektir. (Bupalu Romano) gazetesi Harbiye Nezaretinin, meclise ordunun kadrosunu tenzilen yakında bir layiha-i kanuniye tevdiğ edeceğini yazıyor.

Amerika Ordusunun Terhisi

(Amferteriyet) Yunan hasta hane gemisinin Romanya'dan şehrimize gelirken yolda, kazada olduğuna dair bir rivayet devam etmiştir. Gemide 150 kişi vardı.

Muahede-i Sulhiye ve Belçika

Paris 18 (T.h.r) __ Belçika Meclis-i Mebusan encümenleri muahede-i sulhiyeyi tetkik ettikten sonra bunun kabulü lazım geldiği ve bir güne itiraza mahal olmadığı mütalasını dermeyan etmişlerdir. Me'a-heza Malmedi arazisinde ara-yı umumiye müracaat itibariyle tevellüd edecek vaziyet hakkında bir takım tenkidat serd edilmiştir.

Lehler Ne İstiyorlar ?

Varşova 18 (T.h.r) __ Lehistan Fırka-yı siyasiyesi bütün azasını Dançing'de akd ilediği bir kongreye davet etmiştir. Kongreden maksat, şehir-i mezkurede ahalinin dörtte birini teşkil eden Lehlerin yeni hükümet dahilinde nisbi bir surette temsilini ve yeni Kanun-i esasının tanziminde bunlarda iştiraklerini temin etmektedir.

Lehler, yeni hükümette temsil edilmelerini ve aynı zamanda memuriyetlere iştirak ettirilmelerini talep ediyorlar. Mezkur kongre, Lehlerin idare-i hükümete iştirak ettirilmesinden bahsedilmesine mani olan Dançing idare-i mülkiyesi Reisin beyanatına karşı protestoda bulunmak üzere ictima davet edilmiştir.

İlk Maslahatgüzar

Paris 18 __ Muahede-i sulhiyenin Düvel-i mütelifeden üçü tarafından tasdikini mütakıp Almanlar tarafından ale'l-usul Paris'e bir sefir tayinine imkan hasıl oluncaya kadar Baron Larster resmi bir surette Alman maslahatgüzarı tayin edilmiştir. Muma-ileyh hal-i hazırda muahede-yi ahkamına tevkifen Almanya'nın tahrip edilen şehirlerin emr-i inşasına iştirak etmek üzere yakında göndereceği (300) bin amelenin istihdam-ı şeraitiyle meşgul olmaktadır.

Asar-ı Münteşire

Safüvv

Edebiyat-ı cihanın, bu en kıymetli ve mümtaz asrı, nihayet Türkçeye de tercih edilmiştir. Kütüphane sudiden arayınız. Fiyatı (30) kuruştur.

Felokos

Bütün reklam ve ilanlarınız için (Felokos) nam-ı ilanat şirketine müracaat ediniz.

Galata'da Vevide han, numara : 18

Zayi __ Deruninde takriben on yedi liralık evrak-ı nakdiye nüfus-i tezkirem ve vesika-ı askeriyem ve şimendifer-i tahvilatı bulunan birçok lira kıymetindeki cüz-i daimi zayi ettim. Yenilerini çıkaracağımdan hakimi kalmadığını ve getirenin memnun bırakılacağını ilan ederim.

Beyoğlu'nda Tepebaşı'nda 75 numaralı Şeyh hanında 5 numaralı apartmanda 301 tevellüdlü Vinalı Horonyon Vald Nasim

Şehzade Başında Güneş Sinemasında

Bugün gündüz hanımlara, gece beylere (Nevyork Şehrinin Esrarı) mükemmel, müthiş dram.

Şehzadebaşında Hilal Sinemasında

Her gün hanımlara, geceleri beylere en yeni dramlar, en gülünç komediler araya ediliyor.

3.27 32.SAYI

Birinci Sene – Numara : 32

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

21 Temmuz 1335-1919 (Pazartei) 22 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin

Hükümetle Millet Karşı Karşıya

Nihayet bütün milletin o kadar şedid-i halecan ve intizarkarla beklediği hesap saati vürud etti. Dün hükümet Türkiye Ajansı vasatıyla Paris’de kıraat ve teati edilen beyanname ve muhtıraların birer suretlerini vermeye başladı. Ve ilk defa olarak da hükümet için yazılmış uzun bir medhiyenameye benzeyen bir mukaddematdan sonra Sadrazam Paşa tarafından henüz Tevfik Paşanın vürudinden evveli sulh konferansına vaka olan birinci beyanatın metnini tebliğ etti. Eğer ajansın bundan sonra vereceği tebligatda aynı şeylerden mürekkep ise bu cidden zahmetine değmez bir işdir. Çünkü bütün memleket bunların hiç olmazsa malına olsun vakıf bulunduğu gibi bi’l-hassa murahhasların icraatını daha yakından tetkik ve tenkide salahiyetdar olan bütün rical ve manevranda – Avrupa gazeteleri vasıtasıyla - bu mükalemet ve mükatebane daha heyet-i murahhasa Paris’de ve yolda iken ıttılağ hasıl ilemişler ve muhakemelerini, mütalalarını ona göre yürütmeye başlamışlardı. Bizde bu mütalalar zümresi meyanına dahil olduğumuz için Sadrazam Paşanın tevehhüm buyurdıkları vecihle bu beyannamelerin, ne vakit geleceği kestirilemeyen nihayetine intizara lüzum görmeksizin düşündüklerimizi bu defa daha ve bütün sarahat ve katiyetiyle soyulmak istiyoruz, çünkü hukuki takdir acı ve zahireli olursa olsun, rey-i alin görmeye, ama parmaklarımız ve kalemlerimizle tutunmaya hiçbir zaman şimdi olduğu kadar muhtaç kalmamışdık binaenaleyh yazdıklarımız bir az haşin ve bir az nezaket-i siyasiyeden mahrum olur ise bunu memleketin vaziyet-i vahime ve meşkalesi karşısında has ettiğimiz halecan ve heyecana, kalmamızı ve dimamızı tahrik ileyen asabiyet-i fevka’l-adeye bağışlanmalıdır. Bu satırları yazarken karşımızda şahısdan ve şahsiyetlerden ziyade efal ve amel vardı. Kabineye kendisini terkip eden muhtelif-i şahsiyetler itibariyle değil. Fakat şu üç, dört ay zarfında gösterdiği yekun-i icraatıyla muhakeme etmek istiyoruz. Çünkü Paris sulh konferansının alenen ve yüksek sesle Asya-yi Sugra nüfuz-i mıntıklarının tayin ve tehdidiyle uğraşdığı bu felaketli günde hala vaad-i vaidler, yaldızlı cümleler, tebliğ ve beyannamelerle milleti avutmak ve uyuşturmak fikrimizce irtikab edebilecek hatayatın en muazzamıdır. Ve bu hatayatında günah ve mesuliyetini yine zavallı masum ve günahsız halkımız çekecektir.

Ferid Paşa kabinesi takriben üç, üç buçuk ay evvel mevki-i iktidara kaldı. Fi’l-hakika o zamanda memleketimiz şimdiki kadar nev-i meydana olmakla beraber – pek büyük bir an buhran geçiriyordu. Binaenaleyh evvelce bir dakika da res-i kara

kalmak mesuliyetini deruhde edecek olan bir hükümetin en ibtida-i vazifesi kendisinde o buhranı hal edebilecek bir kudret ve salahiyet mevcut olduğuna itimad etmekdi. Bu iş Damad Ferid Paşanın deruhde ilemiş bulunmasına nazaran meşar'ül-aleyh bu cihetide nazar-ı dikkate aldığını ve her şeyi ariz ve amiki düşünüp mevcut-i müşkilat-ı uhdesinden gelebileceğini katiyen kanaat getirdikten sonra mukaddemat-ı milleti bedi-i rivayete almaya karar verdiğini kabul etmek icap eder.

İzaa edilecek bir tek saniyemiz bile bulunmamasına rağmen oradan üç buçuk ay gibi nisbeten uzun bir zaman geçtiği halde bu buhranı hal edilmiş şöyle dursun her gün daha had bir safhaya dahil oldu. Tarihimizin bu en mühim, en feci, en karanlıklarla mali dakikalarında memleket her şeyden ziyade bir vahdet-i dahiliyeye muhtaçdı. Kabine bu vahdeti temin etmekden sarf-i nazar, tavır ve hareketiyle milletin arasında mevcut-i tefrikayı ve ihtilafatı bir kat daha tezyid etti. Bundan sonra bütün cihana karşı Türkiye'nin res-i karında kuvvetli, idari-i mülke mukadder, arzularını infaza azimkar bir hükümet bulunduğunu ve bu hükümetin memleketde emniyet ve asayiş-i temine, adalet ve hürriyet-i tatbik ve tevziye, asrın ihtiyacatını beladır en buna Tevfik-i umura kabiliyeti olduğunu ispat, falan ispat-ı lazımdır. Bu hususda da makus-i neticelerden başka bir şeye desters olamadık. Ne asayiş temin edilebildi. Ne de hürriyet ve adalet-i tevzi !

Feryad ve bidad ile hürriyetin imha edilemeyeceğini ve hakikatin amansız savletlerden kurtulmak için adamiyyetden idrakı kaldırmak icap ileyeceğini düşünemedi. İttihatçıları sakın zihniyeti (Hürriyet ve Adalet Mutlaka) teraneleriyle mevki-i iktidara koşan bu hükümete de rehber hareket oldu. Nihayet mesele öyle bir raddeye geldiki matbuatı, fırkaları ve kaffe-i tezahüratıyla memleket bir katle mütehevvere halinde bir tarafda, beyannameleri muhtıraları, sözleri ve sansürleriyle hükümet bir tarafda kaldı.

Dahilen böyle müşevveş bir mahiyet arz eden, milletin hiçbir kuvvetince istinad edemeyen tecanüsdan, fakir, meslek ve amele birliğinden mahrum bir hükümetin siyaset-i hariciyede hiçbir muvaffakiyet gösteremeyeceği ise bedbahtdan idi. Sekiz aylık mütareke hengamında Avrupa'ya mazlum ve masum sesimizi isma için elimize geçen yegane fırsatında sırf düşüncesizlik, sathi binlik, ancak hırs-ı teferrüdün vereceği bir hayal-perverlik ile izah edilmemesi ise mevcut-i hoşnutsuzluğu en son derecesine getirdi. Biz lafügüzafdan bir şey anlamıyoruz. Eğer Düvel-i mütelif-i müşterkenin maksadları mesaili talike hakkında sırf Hükümet-i

Osmaniye'nin ne düşündüğünü öğrenmekden ibaret olsa idi, biz iddia ederiz ki muazzam ve metanetin bir heyet-i Murahhasanın buradanda Paris'e kadar çağrılmasına hiç lüzum görülmezdi, çünkü bu vazifeyi buradan da görmek, Sadrazam Paşanın (Ked Versay)da okuduğu beyanname ve muhtıraları posta veya telgraf ile buradan da göndermek pek ziyade mümkündü. Zaten Tevfik Paşanın zamanında düvel-i müşterke ve mütelifeyi Türkiye nokta-i nazarı hakkında kafi derecede tenvir edecek böyle bir muhtıra tanzim edilmiş ve gönderilmişdi. Şu halde heyet-i Murahhasamız erkânı buradan davet edilirken mesaili malikenin suret-i katiyede hal ve fasıl edilmesi hususu, hiç olmazsa bir ihtimal şeklinde, pişi nazar-ı dikkate alınıyordu. Ve heyet-i Murahhasa en dirayet ve kiyaset-i siyasiyeyi işte bu ihtimali hakikate kalp ilemek suretiyle gösterecekti.

Ondan sonra heyet-i Murahhasanın Paris'i terk ilemesi zamanında ileri sürülen sebep bile takdir sathi ve takdir-i basitdir : Türkiye meselesi diğer birçok mesail ile alakadar olduğu için onların halinden evvel bu hususda kati bir karar ittihaz edilemeyecekmiş ve binaenaleyh Murahhaslarımız Paris'de daha uzun müddet kalmalarına lüzum yokmuş !.. Acaba dünyaya nizam ve intizam vermek gibi muazzam bir vazife deruhde eden onlar veya dörtler meclisi azaları Şark meselesinin, Türkiye umurunun beyne'l-milel-i mesail ile alakadar olduğunu evvelce bilmiyorlardı da buna heyet-i Murahhasamız verdiği notalar, muhtıraları mı mütala oldular ?! Çağrıldıkları zaman varid olmayan bu sebebin Murahhaslarımızın istimağından sonra meydan çıkarılması takdir şayan-ı dikkatdir. Fevkalede ehemmiyetle derpiş edilecek bir nokta daha var : Murahhaslarımızı Paris'den nazikane savmak için Türkiye umuruyla bütün mesailin halinden sonra iştilal edeceğini beyan eden sulh konferansı bugünlerde hemen hemen sırf bizim işlerimizle uğraşıyor, vekalet meselesi Asya-yi Sugradaki nüfuz ve işgal mıntıkalarının tayin ve tehdidi, komisyonların hemen her günkü ruzname müzakaratına dahil, Paris'den gelen telgraflarda buna dair sarahatı kafiye var, o halde bu ne demek oluyor ? Asya-yi Sugra, yani bizim öz ve ana vazifemiz nüfuz ve işgal mıntıkları altında parçalanırken Murahhaslarımızın Paris'de bulunarak milletin hiç olmazsa mezbuhane feryadlarının olsun tercüman olmaları faideden tamamen halimi idi.

Hayır, zırva tevil götürmediği gibi Murahhaslarımızın Paris'den millete zarardan başka bir şey temin edemeyen bir adem-i muvaffakiyetle döndükleri de takdir gayret edebilirse edilsin inkar olunamaz. Bu an tarihide başka hiçbir sebep olmasa idi,

bile yalnız böyle bir adem-i muvaffakiyet kendini bilir bir kabinenin derhal mevki-i iktidarı terk ilemesine ve hatta hayat-ı siyasiyeden bile bu sebtun sıyrılıp bir köşede istifar-ı zevb ile vakit geçirmeye başlamasına kafi idi. Halbuki kabine reisimiz geldiği zaman bu sebtun-i muadil bir vaziyet karşısında kaldı. Hükümet-i erkanı arasında ihtilaf zuhur ederek bazı nazırlar istifa etmiş, en çok günündeki fırkalar kendisine muhasım ve muarız bir vaziyet almış, efkar-ı umumiye ve onu temsil eden matbuat büyük bir heyecan ve halecan içinde uğradığı bu sükut-ı hayalin sebep-i müsebbiblerini aramaya başlamışdı. O muvaffakiyetsizlikten sonra bu vaziyet artık her türlü tereddütleri ızaleye gelmeli ve kabine kendi mevkindeki garabeti, gayr-i tabiliğini, manasızlığı artık anlayarak beyhude bir hırs ile biçare milletin sabrını can ve can etmemeliydi.

Bu asırda hiçbir hükümet kendisini cebren bir millete kabul ettiremez, empoze (Fransızca) edemez. Bunu takdir edemeyecek bir zihniyetle hareket eden zevatın ise böyle bir zamanda res-i kara anudane yapışıp kalmalarına millet tahammül ileyemez. Mahiyeti artık anlamaya başladığımız bu beyannameler milletin, yunamayacağı yaldızlı fakat demir bir hapdan başka bir şey değildir. Bir vakitler Sultan Abdülhamid Han'a Selanik'de bulunan vilayet-i salise müfettişi tarafından çekilen bir telgrafda : (Bu muhitde benden başka hürriyet-perver (İttihatçı) olmayan kalmadı !) demişdi bunu şimdi biz bir şekil diğeri de tekrar ederek bu memleketde hükümete, kendi azalarından başka tarafdar kimse kalmadı diyoruz. Bu sarahat karşısında hala birkaç vakit daha geçirebilmek emeliyle çırpınıp kalmak ve müşkilat-ı hazırayıda bir kat daha arttırmak ne nam ile tavsif edilir bilemeyiz. Bizim bildiğimiz şudur ki, Ferid Paşa hükümetinin mevki-i iktidara geldiği günden beri milletin mazhar-ı tasvibi olmak şartıyla, yaptığı ilk ve son dürüst-i hareket bir an evvel hatalarını bi'l-idrak-i istifasını verip çekilmek olacaktır. Bilmeyiz ki her gün bunları, işite işite ve memleketin felaketlerini göre göre mevki-i iktidara sarılıp kalmakta ne zevk var ?..

Anadolu İşgal Mıntıkaları

Biz sulh konferansının, bilimum mesail-i malikenin hal-i hıtam bulmadan Türkiye mesailiyle işgal etmeyeceği ümidiyle kendimizi aldanmaya çalışırken diğer taraftan vakayı bir yıldırım süratiyle takip ediyor, ve bizim burada uykuya ve münazaya hasır ilediğimiz zamanları konferans biçare memleketimiz için itilaflar husule getirmeğe vakıf iliyor. Biz dün Türkiye, Havas, Reuter Ajansı tarafından tebliğ edilen telgrafın bir kısmını bir vech-i ati hiçbir mütala ilavesine lüzum görmeksizin

derc ediyor ve bu telgrafın hepimiz tarafından ve bi'l-hassa sulh murahhaslarımız tarafından derin, pek derin bir suretde ve tekrar tekrar okunması icap edeceğini beyan iliyoruz :

Paris 19 __ Müttefikin Meclis-i alisi Anadolu'da İtalyan ve Yunan işgal mıntıklarının tehdidi hakkında Mösyö Titoni ile Venizelos'u istima etmiştir.

Meclis-i ali ve müttetik devletler murahhasları her iki işgal ordusu kıtatı tarafından tecavüz edilmemek üzere bir hatt-ı fasıl-ı tayini hususunda itilaf etmişlerdir ?

Nihayet Ferid Paşa Kabinesi İstifa Etti

Kabine Çekilecek mi Tasfiye mi Edilecek ?

Muntezir Olan Bir Akıbet - Saray-ı Hümayun'da İctima - Sadrazam Paşanın Konaklarında - Bab-ı Ali'de Son İctima-i Vükela - Kabinenin İstifası - Mütemeddini Merkez Kabine mi Mütecanis Fırka Kabinesi mi – Yeni Kabineye Dair İki İhtimal - Yeni Kabineyi Kim Teşkil Edecek ? - Sadık ve Gümülcineli İsmail beyler - Muhtelif Rivayetler – Tebdil mi Tasfiye mi ?

Nihayet Ferid Paşa kabinesi istifa etti. Biz şimdiye kadar bildefaat kabinenin artık pek garip ve pek gayr-i tabi bir mevki düşündüğünü ve bu mevkide uzun müddet durması gayr-i kabil ve memleketin menafi-i aliyesiyle gayr-i mümkün telif bulunduğunu beyan etmişdik. Er veya geç vakayı intizar edilen bu ihtimal tahkik etmiş ve Sadrazam Ferid Paşa da nihayet vaziyetdeki vehamet ve fevka'l-adeliği takdir ederek istifaya mecburiyet-i hiss ilemiştir.

Saray-ı Hümayun'da

Evvelki akşam Sadrazam Ferid Paşa ile vükeladan bazıları Saray-ı Hümayun'a azimet ederek uzun müddet kabinenin hal ve mevki hakkında icra-i müzakarat ilemişler ve bazı mukarrerat ilemişler ve bazı mukarrerat-ı ittihaz etmişlerdir. Bu mukarreratın kabinenin istifasına bir mukaddema teşkil ilemiş olması muhtemeldir. Bu ictimadan sonra Ferid Paşa huzur-ı hümayuna kabul buyurulmuştur.

Sadrazam Paşanın Konaklarında

Dün sabah Meclis-i Vükela - Bazı azalarının noksanıyla Sadrazam Paşanın konaklarında ictimada ilemiş ve bu ictimada esas itibariyle kabinenin istifa ilemesi ve

ba'de'l-zuhur Bab-ı alide inikad ıleyecek Meclis-i Vükela'da lazım gelen izahatın itasına mütakıb-i istifanın zat-ı hazret-i padişahıya takdimi kararkir olmuştur.

Bab-ı Ali'de

Vaka olan davet üzerine Meclis-i Vükela azaları ve Heyet-i Vükelaya memur zevat saat iki buçuğa doğru Bab-ı Ali'ye gelerek akd-ı ictimada ilemişlerdir.

Sadrazam Paşanın İzahatı

Mevsuken vaka olan istihbaratımıza nazaran bu ictimada Sadrazam Paşa niçin istifaya mecburiyet-i hiss ettiklerini izah ilemişlerdir.

Ferid Paşa, İzmir hadisesinden sonra mütemerkiz bir kabine teşkili suretiyle mamafih maliyeyi daha emin bir suretde muhafazaya muvaffak olacakları kanaatine düşdüklerini ve muhtelif ve gayr-i mütecanis zevatdan mürekkeb olan müstafi-i kabineyi bu maksadla teşkil ilediklerini ve fakat aradan geçen müddet zarfında böyle gayr-i mütecanis zevatdan müteşekkil kabine ile bu müşkül zamanlarda tedvir-i umuru kabul olmadığı gibi dedikleri cihetle zat-ı şahaneye isteklerini takdim ıleyeceklerini söylemişler ve bu izahatdan kabul ve tasdik ilemiştir.

Kabinenin İstifası

Buna mütakıb Sadrazam Paşa unutmamasıyla mabeyni hümayuna giderek kabinenin istifanamesini zat-ı hazret-i padişahıya arz ve takdim ilemiş ve istifa-yı vaka-yı mazhar kabul olmuştur.

İstifadan Sonra

Kabinenin istifası şehrimiz mahafil-i siyasiyene ve efkar-ı umumiyede pek ziyade hüsn-i tesir icra ilemiş olmakla beraber bi'l-tabii birçok rivayetinde devranına vesile ihzar etmiştir. Ez cümle Bab-ı ali mahafilinde Sadrazam Paşanın istifasını bir müvazadan ibaret olmadığı ve yeni kabine teşkili vazifesinin taraf şahaneden üçüncü defa olarak kendilerine tevdiğ olunacağı ve meşar'ül-aleyhde bu kabineyi kamilen bitaraf zevatdan mürekkeb olarak teşkil edeceği veyahud azadan birkaçını tebdile iktifa ıleyeceği söyleniyordu. Biz bi'l-hassa Sadrazam Paşanın Meclis-i vükela da istifa için dermeyan iledikleri (...?) ve bu zamanda ancak bir fırka hükümetinin müsemmer bir işe göre bileceği hakkındaki kanaatlerine nazaran ve hükümet-i hazırda ile ekseriyeti temsil eden Hürriyet ve İtilaf Fırkası arasındaki münasebete müstenaden böyle bir ihtimatı gayr-i varid ve gayr-i mustafi telki ediyor ve şayıad Ferid Paşa

yeniden mevki-i sadarete getirilecek olursa mevcud-i buhranın katiyen izale edilemeyip bi'l-aks gasb-ı istidad edeceğine zan iliyoruz. Böyle beyhude müvazalarla kayıp edilecek boş zamanımız yokdur. Artık ticariyeler kafidir, rical-i hükümetimizin de itiraf iledikleri gibi bugün millet, mütecanis-i müttehid ve bi'l-hassasine-i millette mütemezzud ve teşekkül etmiş bir fırkanın müzaheretine nail bir hükümet kurmak istiyor. Esasen Adliye Nazırı Vasfi Efendi de buhran hakkında fikrini istimzac ileyen bir buhranımıza :

□ Mütemerkiz olmakdan ise kabinenin bir fırka kabinesi şeklinde olması müreccehdır. Demiştir.

Yeni Kabinayı Kim Teşkil Edecek ?

Bizim vaka olan istihbaratımıza ve pek kuvvetli olarak devran eden rivayetlere nazaran zat-ı hazret-i padişahı yeni kabinenin teşkil-i vazifesini ağleb-i ihtimal sadr-ı esbak Tefvîk Paşa hazretlerine tevdiğ büyük ihtikarlardır. Kabine teşkili meşar'ül-aleyh tarafından deruhde edildiği takdirde makam-ı meşihata Haydarizade İbrahim Efendinin, Harbiye Nezaretine Hamdi Paşanın, Hariciye Nezaretine Prens Sabahaddin beyin, Dahiliye Nezaretine Hürriyet ve İtilaf Fırkası reisi Sadık beyin, Adliye Nezaretine Gümücineli İsmail bey yahud Cemil Monla beyin Maliye Nezaretine de ya nazır-ı esbak Abdulrahman veyahud İşkodra vali esbakı Seyfettin beylerden birisinin getirilecekleri müstahberdir. Bu takdirde kabine buhranı pek az bir zaman imtidad edecek ve kabine suret-i katiyede bugün teşekkül ileyebilecektir. Her halde devran eden muhtelif-i şayialar bi'l-hassa bir nokta üzerinde mütemerkiz ediyordu ki o da Hürriyet ve İtilaf Fırkasının yeni kabineye vası bir mukayesede iştirak ileyceği idi. Ve fikrimize kalırsa buhranın en kestirme ve en makul tarık-i hali de bundan ibarettir.

Tefvîk Paşa Huzur-ı Hümayunda

Sadr-ı esbak Tefvîk Paşa dün mabeyni hümayuna azimetle huzur-ı hümayuna kabul buyurulmuştur.

Bir İşgüzarlık

Kabinenin istifa ettiği haberi Bab-ı ali mahafilinde sa'y olduğu ve Sadrazam Ferid Paşanın Saray-ı hümayuna azimet edecekleri hengamda ahz-ı malumat etmek üzere müracat eden gazete muhabirlerine sadaret-i seryaveri Cemal bey mümanecet

etmiştir. Muma-ileyh bundan başka Herta muhabirlerinin merci-i matbuatdır, diye polis memuriyeti de gazete mütesebbinin orada bırakılmasını bir suret-i şedide söylemiştir. Doğrusu biz bu hale ne kadar mutesif olduğumuzu tarifden acizin Efkar-ı umumiyenin doğru bir habere muntazırmu bulunduğu nazik bir zamanda onun mümessili olan gazetecileri Sadrazam'a mülaki olmakdan mani etmenin manasını anlayamamaktayız.

Sulhün Ferdasında

Bulgaristan Muahedeside Tehir Edildi

Paris 19 (T.h.r) __ Bulgaristan muahede-i sulhiyesinin bazı mevadı Türkiye meselesinin hal ve kaslına tabi bulunduğu cihetle mezkur muahedenin tevdiğ-i hususu tehir edilmiştir. Hatta mevadi-i mezkure Reis-i cumhur Wilson, İstanbul ve Ermenistan için Cemahir-i müttehida ve adalet kabul edip etmeyeceğini kongreden istihbar edinceye kadar nazar-ı itibara alınacaktır. Me'a-haza Bulgaristan akd edilecek muahede de Romanya ve Sırbistan arasında taksim edilmek ve Bulgarlar tarafından Yunanistan'ın küçük bir kısmının işgali neticesinde ika edilen hasaratdan dolayı Yunanistan'a da küçük bir mikdar ifraz etmek üzere tamirat için bir veya iki milyon arasında muayyen bir meblağ zikir edilecektir.

Bulgaristan Meselesi

Paris 19 (T.h.r) __ (Tan) gazetesi Bulgar umur-ı komisyonu hakkında bir vech-i ati-i malumatı vermektedir. Komisyon azası vazifelerinin hıtama ermesi hesabıyla Bulgar hudutları meselesinin suret-i katiyede hulleti Meclis-i aliye terk etmek muvaffak görmektedirler.

Meclis azası arasında biri Bulgaristan'ı Adalar denizi sahillerinde tamamen uzaklaştırmaya ve diğeri Bulgarlara mezkur sahilde bir mahreç-i itasına matuf olarak yeni yerine mesavi iki ceryan ve temayül-i hasıl olmuştur.

Bulgar murahhasları tarafından imza edilecek olan muahedeyi yalnız Bulgarlar her hangi bir hattın haricinde kain bütün arazide feragat ettiği mutazammin bir tahüdi derc ileycektir. Mezkur -i arazinin suret-i taksimi muahedenameye dahil bulunmayacaktır.

Komisyon ba'de'l-zeval dahi ictima ederek Bulgaristan muahedenamesinin derc edilecek tamiratı şeraitiyle meşgul olmuştur.

Mesuliyet komisyonu Avusturya, Bulgaristan muahedelerine derç-i muktezi-i mevadın ve ez cümle Bulgar erkânı ve zabıtasının mesuliyetlerine müteallik-i hususatın tetkikine devam etmiştir.

(Poti Parizyen) gazetesine nazaran Bulgaristan hudutları komisyonu dün Terakiye ve Makedonya meselesiyle iştigal etmiştir.

Tan gazetesi diyor ki : ‘‘ Mösyö Venizelos derdesti müzakere bulunan Yunan – Bulgar meselesindeki müşkilatın haline mümkün mertebe çalışacaktır. ‘‘

Bulgar Murahhasları Nerede Oturacak ?

Paris 19 (T.h.r) __ Baver Şatunk Bulgar heyet-i murahhasasının ikametine tahsis edilmesi suret-i katiyede tekrar etmiştir.

Almanya – Amerika

Londra 18 (T.h.r) __ Hal-i hazırda Paris’de Mösyö (Henri Veyt) ve General (Yilis)den müteşekkil bulunan Amerika heyet-i murahhasası, Amerika ticaretinde şimdiden Almanya’ya konsoloslarını azam etmiş olan Büyük Britanya ve Fransa hükümetleri derecesinde temin-i hukukuna imkan hasıl olmak için muahede-i sulhiye tasdik edilinceye kadar Almanya liman ve şehirlerinde bitaraf devletler memurlarının Amerika komisyonlarına temsil etmeleri esbabını temin etmek üzere Mösyö Wilson’dan talimat almıştır.

Mösyö (Henri Veyt)in Cemahir-i müttehide sefiri Mösyö Valas ile beraber Almanya’daki İspanya, İsviçre, Flemenk, Norveç, İsveç, Danimarka komisyonlarının mevki Cemahir-i müttehideyi temsil etmeleri için mezkur hükümetlerle bir çare-i tesviye bulunmasına intizar ediliyor. Amerika’yı temsil etmek salahiyeti bir taraf devletlerden yalnız birine tevdiğ edilmeyip muhtelif devletlere verilecektir.

İsviçre ve Flemenk’den vürud eden erbab-ı ticaret mezkur memleketlerde Amerika ticarethanelerine mensup birçok seyyar memurların pasaportlarını tasdik edecek konsolosu bulunmamasına mebni Almanya’ya dahil olmayarak bu babdaki mananın refana intizar etmekde olduklarını söylüyorlar.

Bazı mahafilde Mösyö Wilson’un bitaraf memleketler konsoloslarının Almanya’da Amerika’da temsil etmelerine mağtuf bu şahs-i teşebbüsünü Amerika Meclis-i ayanını muahede-i sulhiyeyi bi’l-tadilat imza etmeye sevk edecek mahiyetde mahirane bir hareket telki edilmektedir.

Birkaç haftaya kadar Amerika ile Almanya arasında münasebet ticariye bu suretle tesis ederek Almanya'ya ihracat başladığı zaman Meclis-i ayanın Cemahir-i müttehede-yi Almanya ile hali harbde etmiş gibi bir vaziyetde bulundurması müşkül olacak ve bi'l-tabii bu hali bitaraf memleketler tarafından Amerika'nın temsil edilememesine ve bütün teşebbüsat ve muamelat-ı ticariyenin ikametini intac edecektir.

Müttefikin Meclis-i Aliyesi

Paris 19 (T.h.r) __ Müttefikin Meclis-i aliyesi Ren'in sol sahil-i umuruyla meşgul komisyon tarafından bir Alman muhtırasına verilen cevabı tasdik etmiştir. Mezkur cevapda işgal edilmiş olan memleketlerde müttefikler fevka'l-ade-i mülkiye komisyonlarının vazifeleri tasrih ve aynı zamanda memurun askeriye ile Alman idaresinin derece-i salahiyetleri tayin ve tehdit edilmektedir, nihayet meclis yakında Sen Jermen'de Avusturya heyet-i murahhasasına tevdiğ edilecek olan muahede-i sulhiyeyi son defa olmak üzere tetkik etmiştir.

Meclis-i ali, salı günü Ren'in sol sahilinde işgal askeri altında bulunan mahallerde bulunması icap eden kuvvetlerle bunların Düvel-i müttefika arasında suret-i taksimine dair olan planı tekrar ettirecektir.

Komisyon Faaliyeti

Paris 19 (T.h.r) __ Cumartesi sabahı Bulgaristan, Macaristan muahede-i sulhiyenin icrasına memur komisyonlarla (Sepecberger) komisyonu ictima etmiştir. İlk ictimaini akd eden bu son komisyon Fransa namına Mösyö (Laroş), Cemahir-i müttehede namına Mösyö (Malş), İngiltere namına Mösyö (Şarl Tufnun), İtalya namına Mösyö (Karanet)den müteşekkildir. Makam-ı riyaseti Fransa mümessili işgal etmektedir.

Tuhfe-yi Zaman

Mülkiye Mektebi İmtihanlarında :

Muallim __ Kaymakam ve mutasarrıfların bilmeleri lazım gelen başlıca şey nedir ?

Şakird __ Türkiye haritası niçin ?

☐ Çünkü bunlar bir ayda, üç ayda bir senede mutlaka sekiz on kere yer değiştirirler. Eğer bu mevaki arasındaki aksar tariki keşif edemeyecek olursa hükümetin verdiği harcırah ile yarı yolda kalmaya mecbur olurlar.

☐ Velilerin bilmesi lazım gelen şey nedir ?

☐ Kitabet.

☐ Sebeb ?

☐ Çünkü bir ve karusiden kurtulmazlar.

☐ Bunlara iyi cevap verdiniz. Bir nazırın bilmesi lazım gelen şeyi de söyleye bilir misiniz ?

☐ Fakat efendim, bu darü'l-fünun tabiyat-ı şubesine ait bir mesele...

☐ Nasıl ?

☐ Çünkü onlar, ekseriya sükut-i kanunlarıyla iştigal ederler de...

Sosyalizm Nedir ?

Sermaye Saltanatı

5 – Vergiler

Emlak ashabı gerek bi'l-vasıta, gerekse bi'l-vasıta, mesela amelenin vesait-i maişetinin fiyatını tezyid suretiyle sermayedara ait olan karı, fazla kıymet, günden güne kendi tarafına celbe çalışmaktadır. Fakat buna mukabil hükümet, bu nokta-i nazardan, boş durmuyor. Sermayedar sınıfı iktisab-ı kuvvet ederken, hükümetler de ehemmiyet ve kudret kazanmaya başlamışlardır, hatta bu kuvvet ve ehemmiyet-i sermayedar sınıfı vasıtasıyla elde etmişlerdir. Hükümet-i hazır ve sermayedar sınıfı birbirlerine pek çok yardım etmişler, müteakiben yükselmişlerdir. Mukaddema izah ettirdiğimiz vecihle, sermayedar sınıfı, haricen ve dahilen temin-i mevcudiyet ve menafi için hükümetler muhtaçdır.

İstihsal-i sermayevi usulü tekamül ettikçe bunun cemiyet beşeriye tevellüd ettiği ihtilaf ve menfaatler tezahür ve tezayüd ediyor. Fakat aynı zamanda bu usulün mülkiyetide ziyadeleşmekte, efradın birbirine olan merbutiyetleri kuvvetleşmekte ve bütün bunlara Nezaret edecek aralarında ahenk ve intizam-ı nam temin edecek kudret-i aliye ihtiyaç aranmaktadır. Pek nazik olan usul-i istihsal-i hazır, efrad-ı cemiyetin, ihtilafları kendi aralarında bi'z-zat hal ve fasıl ilemesine katiyen müsaade etmez,

bi'z-zat Müdafa-i nüfus hususunun hükümet tarafından deruhde edilmesine ihtiyaç vardır.

Bugünkü usûlü istihsalin sur-i tatbikiyesi hiçbir zaman bir mevzu-i hukukiyeden tevellüd ve neşet etmemiştir. Bi'l-aks bu usulün icabatıdırki, bugünkü mevzuat-ı hukukiyeyi icat etmiş, ve bunun salahiyet ve hakimiyetini bu kadar tevessü etmiştir. Hukuk, amelenin bugünkü tarzda işletilmesini icat etmemiştir. Hukuk yalnız, saik sulh-i perverane bir tarzda ceryanını talep eder. “ Serbest-i Rekabet ” bugünkü bazı iktisadinin zenbereği farz edilirse, hukuk-i hazırada makinelerin sühuletle işlemesi için dökülen yağ gibidir.

Eğer bir taraftan, işletenler ile işleyenler bu sermayedarlar ile sermayesiz arasındaki muhalefet tezayüd eder, diğer taraftan da sermayedar sınıf içinde bile her sermayedar, kendi teşebbüsatin hüsn-i suretle ceryanı için, bir takım kuyuparatyolar yapmaya kalkarsa mevzuat-ı hukukiyeye olan ihtiyaç büsbütün tebaruz eder, zabıta ve adliyyeye olan lüzum tahkik eder ve bu iki mefhumun tamamı tatbikine nezaret edecek kuvvetli bir hükümetin mevcudiyetine lüzum ve zaruret-i tezahür eder.

Fakat sermayedar için yalnız ticareti Dahiliye meselesi haiz-i ehemmiyet değildir. Ticaret-i hariciyeninde ehemmiyet-i azimesi vardır, hatta denilebilirki, usûl-i hazırayı istihsali en ziyade bu kısma istinad eder.

Fakat ticaret alemi sahasında, bir milletin sermayedarları, diğer memleketlere tabi olan rakip sermayedarlara tesadüf ederler. Bunlara karşı koyabilmek için, tabi oldukları hükümetin muavenetine muhtaç kalırlar. Bu hükümet kuvvetli olduğu takdirde kudret askeriyesiyle, tebalarının arzularını yerine getirmeyi bunların, rakiplerini caiz bırakmaya çalışır, ve muvaffak olur. Fi'l-hakika hükümet ve hükümdarlar, son zamanlarda sermayedar sınıfını büsbütün tahakkümüne düşmüş ve ordularda bazı işhasın veya sermayedarların gayesine hidmet etmekte bulunmuşlardır.

Mukaddema-yı muharebeler, hükümdarlar arasında tahdis eden rekabetten tevellüd ederken, bugün sermayedarlar arasındaki ihtilafdan neşat etmektedir. Artık muharebeler, muharebat-ı ticariye haline gelmiştir.

Binaenaleyh “ Sermayedar Hükümetler ” in hukuk ve adalet-i tevziye memur bir memurun ordusunda maada, büyük askeri orduları da vardır ve bu iki ordu her yerde son derece tezayüd ve tevessü etmiştir.

Fen sanayi tatbik edilinceye kadar, fen askeri yavaş yavaş terakki ediyordu. Fakat makinacılık sanayi istila ettikten sonra alet ve mühimmat-ı harbiyenin takip ve seyr-i tekamülü birden bire sar-i hitavelerle bu sahadaki terkiyatın ne muhip derecelere geldiğini asfela gördük.

Bu şerait dahilinde, sermayedar hükümetlerin masarifatı bi'l-tabî fevka'l-ade tezayüd etti. Bütçeler müthiş surette şişti, buna mukabil edecek olan varidatı tamamıyla sermayedar sınıfından alınmak lazım gelen hükümetler, bunu sermayesiz sınıfa tahammül etmeye uğraşıyorlar.

Mademki, Hükümet-i hazırada masarifat-ı azimenin kısm-ı gelimi sermayedarların menfaati için sarf ediliyor, bu masarifatın doğrudan doğruya sermayedar sınıfına yüklenmesi icap etmez mi ? Evet eder ve kısmen ihtimal bu esbab kale alınıyor ve tatbik ediliyor. Fakat netice hep bir sermayedar sınıfı bu ziyanı sermayesiz sınıfın zavallı ve biçare omuzlarına yükletiyor, ve zaten cılız kalmış olan bu sınıfı büsbütün çöktürüyor.

Şuun

Veliaht Hazretlerine Nişan

İsveç Norveç Kralı tarafından Veliaht-ı saltanat hazretlerine ahde edilen altın salib-i ahmer madalyasıyla beratını hamil olan Hariciye Nezareti mühimme kalem-i mümeyyizi Tevfik Kamil bey evvelki gün Veliaht hazretlerinin huzurlarına kabul buyurularak madalya ve beratı meşar'ül-aleyh-i hazretlerine takdim etmiştir.

Kongre Akd-ı Teklifi

Anadolu'nun münasip bir noktasında bir kongre akdına dair Hürriyet ve İtilaf Fırkası merkez-i umumisine bir teklif-i vaka olduğunu mevsuken haber almıştır.

Yeni Hapishanemiz Nasıl Yapılacak ?

Planlar – Pavyonlar – Tertibat

Veli Efendi çayırında Evkaf Nezaretinde mübaya edilecek olan yüz elli dönümlük arazi üzerinde inşa edilecek hapishane hakkında istihsal ettiğimiz malumatı bir vech-i ati-i derc ediyoruz :

Hapishane, evvelce icra edilen tetkikat üzerine mafsâl-i proje ve makta plan ve haritaları kamilen ihzar edilmiş ve seksen bin lira masrafla beş senede ikmal

edilmek üzere keşfi ifa edilmiştir, inşaata muktezi kereste, tuğla, çimento, kireç ve bütün teferruatına ve artıncaya kadar kaffe-i levazım mea'ziyade müdhar ve mevcuttur.

Bu sene yalnız etraf duvarlarıyla otuzar yataklı koğuşlardan mürekkebe olmak üzere ikişer kısımlık iki pavyon inşa edilecektir.

Hapishanelerin etrafı büyük bir mustatil şekilde ve yüksek duvarlarla muhat olacak ve mukabil zalimlerin cephelerinde ikişer katlı memurun ve jandarma dairelerini muhtevi olacaktır. Duvarların dahilinde vası havalilerde müteaddid ve yekdiğerinden müteferrik hapishane koğuşları, mütabih daireleri, mektep, cami, makine ve çamaşır hane dairelerini şamil olacak mebani kamilen bir katlı ve pencereleri siyah şemsin tamamıyla nüfuzunu teshil edecek bir tarzda inşa edilmiş olacaktır etraf duvarlarının harcında yarım metre ve satindeki aynı derece metanet ve yükseklikte ikinci bir duvar bulunacak ve koridorlar da tel örgüleri tesis olunacaktır. Diğer cihetden tahte'l-zemin hafriyata imkan bırakmayacak surette harç-ı duvarların canbabını taht-ı ala arz-ı tertibat-ı mahsusa ile mücehhez olacaktır ki bu sayede firar-i imkan-ı münselib olacaktır.

Hapishane Firarlarının Amili

Hapishanede sık sık tevali eden firarların amil-i yeganesi oradaki gardiyanlar olduğu suret-i katiyede anlaşılmıştır. Bu sebeble mezkur gardiyanların kamilen oradan alınarak mahkeme edilmek üzere müdüriyete teslim olunmuşlardır. Yeni gardiyanlar tedarik ve kadro ikmal edilinceye kadar miktar-ı kafi polis memuru kontrol vazifesini ifa edecektir.

Milli Mahsulat Şirketi

Galata Köprübaşındaki Milli Mahsulat şirketi binasının on beş sene müddetle ve senvi (4200) lira icra-ı ittılağ ecnebi şirkete icara verilmesi son günlerde matbuat aleminde bir fırtına tevellüd etti. Memleketin zayıf olan servet ve iktisadiyatına bu feciye-yi tekasülde cidden acı bir darbe ilave etti. Efkar-ı umumiye-yi, bihakkı alakadar eden bu meselenin iç yüzünü öğrenmek için dün lazım gelen mahafîle baş vurduk. Tahkikatımıza nazaran, mesele şehrimiz İtalyan mümessil-i siyasiyesinin müracaat ve ısrarı ile başlamıştır. Milli Mahsulat şirketi binasının teşkili mukarrer bulunan bir İtalya bankası için pek muvaffak olduğu düşünülerek icra edilen bu teşebbüs karşısında Meclis-i vükela serfûruya mecbur kalmış ve bir tezkire ile de bir mucib-i

karar-ı icabının icrası ve Milli Mahsulat şirketin icar-ı lüzumunu Bahriye Nezaretine bildirmiştir. Bunun üzerine Nezaret meşar'ül-aleyh ile banka arasında tanzim edilen 7 Haziran 335 tarihli mukaveleler tarafınca teati edilmiştir.

Şerait-i istihbar olarak bankanın her dört sene hıtamında bedel-i icra yüz lira zan etmesi ve teceddüd mukavele edilmesi ve boru tertibatı, asansör ve hazineler yaptırmak için yirmi beş bin lira sarf edecek olan bankanın on beş senenin hıtamında bunları Nezarete devir etmesi mukavelede tasrih edilmiştir. Hal-i hazırda gayr-i tabi bir vaziyet-i iktisadiyede bulunduğumuz elleri de hal-i tabinin avdeti şüphesiz olduğundan bugün için tayin edilen bedel-i icardan fazla değeri bulunan mezkur binanın (4200) liraya icara verilmesi doğru olunacağı bi'l-hassa ileri sürülmüş ve alakadar mahafilde bununda gayr-i muvaffak olduğu ve on beş sene hıtamında bankanın bina üzerinde bir hak tasarruf iddia edebileceği ve şayan-ı ehemmiyet bir mahzur olduğu beyan edilmektedir.

Diğer taraftan Milli Mahsulat şirketi de pek haklı olarak dört ay daha hakk-ı icarı bulunduğundan bahisle bugünler de bir protestenamel keşide edeceği Seyr-i sefain müdüriyet-i umumiyesine bildirmiştir.

Zabitanın Maaşatı

İstanbul'da bulunan tekamül-i zabıta maaşlarının tezyidi için Harbiye Nezaretine istida vermişlerdir. Harbiye nazırı meseleyi Meclis-i vükelaya arz edecektir.

“ Monitor ”

Amerikalı Binbaşı Arnold Ne Diyor ?

Şark karib Amerika muavenet heyetleri reisi olup cuma günü selamlıktan sonra huzur-ı şahaneye kabul buyurulan Binbaşı (Arnold), saray-ı şahanedeki tarz-ı kabulü hakkındaki tahsisatı ile mesail-i mahafil hakkında karşı gazetelerinden birine bir vech-i ati-i beyanatta bulunmuştur :

“ Zat-ı şahanenin selamlık resm-i alisinden sonra beni Huzur-ı hümayuna kabul etmesiyle şerefyaş ve bahtıyarım. Zat-ı hazret-i padişahı beye karşı hatıramda ebediyen menkuş kalacak birer nezaket ibraz etti. Ben siyasetle asla iştigal etmediğim için hükümdarıyla olan bu mülakatında Şark-ı karibde iaşe ve muavenet için uhdeme mevdu-i vazife hakkında malumat verdim. Riyasetinde bulunduğum komitenin şimdiye kadar yapmış olduğunu arz ettim. Zat-ı şahane mağruzatıma karşı pek

alakadar görünmekle beraber faaliyetinizden mahzuz olarak din ve milliyeti nazar-ı dikkate almaksızın bedbahtlara muavenete kaçan bu insaniyetkarane asr-ı hayra karşı beyan-ı teveccüh etti.

Padişahın her nev-i menafi-i siyasiyeden azade bir hisle sadece müessir-i insaniyetkarane ibraz etmekte devam eden Amerika milleti hakkında perverde ettikleri hürmet ve teveccühü şahanelerini beyan buyurmalarından pek mesut oldum. ‘‘

Binbaşı Arnold beyanatına devam ederek Amerikalıların şarkdaki projeleri hakkında diyor ki :

‘‘ Şimdiye kadar Türkiye’ye otuz bin ton un ithal ettik. Hiç şüphesiz ki bu miktar memleketin ihtiyacıyla mütenasip değildir. Fakat hiç olmazsa ciddi surette muhtaç-ı mahalin ihtiyacına yardım etmiş olduk. Sulhün eskiden olduğu gibi ahaliye muhtaç olduğu gıdayı verebileceği zamana kadar memlekete lazım gelen her şeyi ithal edeceğiz. Amerika’nın şarkdaki ticareti henüz mahduddur. Buna göre bizim buradaki malumat-ı ticariyemizin inkişaf ve tevessüne mani olan esbab, Amerika müesselerinin burada sabit acenta ve mümessiller bulundurmak hususundaki tekasülleridir. Sonra evrak-ı nakdiye meselesi ticar-i malumatı ciddi surette rehinedar ediyor. Üçüncüsü de burada bir Amerika bankasının bulunmayışındır. Bu cihette pek ziyade gecikmiş olduğumuz söylemek doğru olur. ‘‘ Binbaşı Arnold, bundan sonra vilayetdeki şubattan her hafta bir rapor alındığını yalnız vasıtasızlıktan, birazda asayişsizlikten Van ve Erzurum’da şube açamamış olduklarını söylemiştir.

Hamallar Meselesi

Şehremanetinin Nazar-ı Dikkatine

Hamallar meselesinin ilan-ı hal edilemediği ve zavallı hamallar arasında tahdis eden buhran ve ihtilafa bir türlü nihayet verilmediği tesüfle görülüyor.

Hamallar Heyet-i idaresi intihabatına geçen cuma günü başlanacağı mukaddema, musirran-i temin edildiği halde, şimdi de meselenin çarşambaya talik edildiği rivayet ediliyor. Bu tehhürden bazı menafi-i hususiyenin istifade etmesi ihtimalinin pek koyu olduğunu emanet-i aliyenin nazar-ı dikkatine vazıdır. Ve intihabatın tesri edilerek bin meşak ile temin-i maişat edebilen bu zavallıların endişelerine bir an evvel nihayet verilmesini temenni ederiz.

İaşe Müdüriyeti Devam Ediyor

Piyasaya şu günlerde ucuz ekmek çıkarmak ihtimali olmadığından ve acezeye daha bir müddet iaşe ekmeği izezi edilmek ihtimali tahdis ettiği için İstanbul İaşe müdüriyeti bir müddet daha vazifesine devam edecek lağvı olunmayacaktır.

İstanbul İaşe Müdüriyeti

Birkaç gün evvel, İaşe Nakliye müdürlüğüne tayin edilen İstanbul İaşe müdürü Burhaneddin bey faaliyetinden istifade edilmek üzere tekrar İstanbul İaşe müdüriyetine tayin olunmuştur.

Bir Taltif-i Rivayeti

Mayıs bedayetinde İstanbul için 2500 yövmiye çuval un sarf edilmekte iken İstanbul İaşe müdüriyetine merbut-i tasnif komisyonun ve mıntıkalar memurlarının saile-yi el-yevm-i sarfiyat dokuz yüz otuz çuval etmiştir. Bu istifade-yi temin iledikleri için mıntika memurlarından bir kısmıyla sai ve gayret-i meşhud olan iaşe müfettişlerinden birkaçına ve İstanbul İaşe müdüriyetine ikramiye verilmedi hususi İaşe encümen-i riyasetinden Dahiliye Nezaretine yazılmıştır.

Un Meselesi

İstanbul'a ihraç eden belli başlı mahreçlerden birisi de Anadolu olup, Anadolu demir yolunun masarifi, paramızın hal-i vesaire ise Anadolu ununun, hem İstanbul halkının mutazarrır olmasına sebebiyet verdiğinden bu hususu nazar-ı dikkate alan hükümet mümkün olduğu takdirde Anadolu hatt-ı tarifelerinde tezilat-ı icrasını kumpanyadan iltimas etmiştir. Bu talebin tervic edileceğini ümit ederiz.

Erzincan Hilal-i Ahmer Cemiyeti

Hilal-i Ahmer tarafından Erzincan tarafları ahalisine muavenet gönderilen heyetin salimen Gümüşhane'ye vasıl olduğu ve Erzincan'a müteveccihen yoluna devam ettiği cemiyet merkez-i umumisine gelen telgrafnameden anlaşılmıştır.

Üsküdar Cihetindeki Sular

Üsküdar cihetindeki vakf-ı suların menbalarıyla güzergahlarına salim bir surette vakıfı olan Üsküdar evkaf memuru Nazım beyden mezkur suların sıhhat-i nokta-i nazarından tetkikiyle güzergah ve menbaların mevkinı gösterir surette mükemmel defterinin tanzim-i lüzumu Sıhhiye müdüriyet-i umumiyesinde Evkaf Nezaretine bildirilmiştir.

Feridun Bey Hakkında

Muktedir ve zeki gençlerimizden İstanbul muhafızlığına merbut-i emre ve zabitan Divan-ı harpleri müdde-i umumisi Feridun bey ilave memuriyet olarak 20nci Kolordu mehakim-i şubesi müdüriyetine tayin edilmiştir. Bazı refiklerimiz mezkur tayinin Nazım Paşa Divan-ı harbi müdde-i umumisi Feridun beye ait olduğu söylemişler ise de, (...?) mahal kalmamak üzere tevzih-i keyfiyete lüzum görüyoruz.

Asker Serpuşları

Askeri serpuşların Milli olmasına itina edileceği ve müze-yi askeriyede eski Osmanlı ordusuna ait muhtelif serpuşlardan Milli bir numune-yi ihzarına karar verildiği müstahberdir.

Bir Rus Vapurunun Garkı

Kereste hamulesiyle Karadeniz'den Bandırma'ya gitmekte olan bin üç yüz ton hacm-i istiabasinda bulunan Murluyon namındaki Rus vapuru dün Kızkulesi önlerinde suların ceryanıyla İtalyan zırhlısına çarpmış ve üç dakika zarfında gark olmuştur.

Elektrik Tenvirâtı Hakkında

Birhanya, Edremit, Havran kasabalarının elektrikle tenviri ve elektrik imtiyaz-ı taleb-i havi-i nizamname Nafia Nezaretince tetkik ve kabul edilmiştir.

Hamit bey

Canik mutasarrıfı Hamit beyin azli üzerine ikası için bütün Samsun'dan müteaddid-i telgrafnameler vürud etmektedir.

Sarf-i Encümeni

Dün Maarif Nezaretinde sarf-i encümeni teşekkül ederek tetkikatına devam etmiştir.

Lisan Dershanesi

Harbiye Nezaretindeki Lisan dershanesi İtfaiye dairesine nakil olunmuştur.

Bir İhtar

Mağdurin-i Siyasiye Müdüriyetinde :

Mağdurin-i siyasiye teavün cemiyeti ahiran ittihaz etmiş olduğu karar mucibince mağdur arkadaşların hukuk-i maddiyesine suret-i hususiye ve müessereden müdaafa zamanında bir hukuk-i teşkili ile devair-i mutlakasına resmen müracaata ibtidar ilediğinden Mağdurun-i Siyasiyeden olup şimdiye kadar cemiyetce kayıtları icra edilemeyen müslüm ve gayr-i müslüm arkadaşlardan gerek Der-sa'adet'te ve gerek taşrada bulunanların isim ve şöhet ve mahal-i ikametlerini az zaman zarfında cemiyete bildirmeleri ve bir aya kadar müracaat ilemeyenlerin bir güne hak talebinde bulunmaya salahiyetleri olamayacağının şimdiden bilinmesi ilan olunur.

‘‘ Kolera Hakkında ‘‘

Sıhhiye müdür-i umumisinde :

İstanbul şehri dahilinde bugünlerde iki kolera vakası zuhur etmiş ve hastalığın tayin mahiyeti için icap eden tahribat-ı faniye-i icrasına başlanılmıştır. İstanbul'un şu suretle yeniden kolera taht-ı tehdidinde bulunmasına binaen ahali muhteremece nazar-ı dikkate alınmak üzere bir vech-i ati bize ve suya ifası münasip görülmüştür.

Mağlum olduğu üzere kolera (...?) yolları vasıtasıyla sirayet eden ve ziyade ve niyet-i mucib olan bir hastalıkdır ki bunun sebebi hastaların bağırsaklarında oturarak ishalleri ve daha birçok zahirelenme alanı husula getiren hususi mikroplardır. Bu mikropların hastaların ve bazen de hiçbir hastalık ibraz etmeyen ve hal-i sıhatte bulunan kimselerin bağırsaklarında bulunmasına nazaran bu kabillerin mevad-i gaitaları daima etraflarında bulunanlar için büyük bir sirayet-i müsebbi olur. Çünkü kolera hastalarının veya kolera mikrobu hamal olan sağlamların temas ettikleri şeyleri yemek veyahut kullandıkları eşyayı tutup ba'dehu elleri yıkamadan ağıza götürmek mikrobun derakab-ı intikaline bais olur. Keza kolera hastalarının veya kolera mikrobunu hamal sağlamların mevad-i gaiteleri sulara karışarak o suları telvis ve o suyu veya bu su ile ihzar edilmiş meşrubat-ı vesaireyi içenleri veyahut bu suyu temizlik için istimal edenleri koleraya duçar edebilir. Bundan başka sineklerle daha sair bazı haşerenin de kolera mülevvesatına konduktan sonra mevad-ı gıdaiyeye temas etmeleri sebebiyle hastalığın intikaline bais olurlar.

Yukarıda gösterilen suretlerden biri vasıtasıyla sağlam insanlara intikal eden kolera mikropları hastalığı husuli getirmek için bazı şeraitin vücuduna muhtaçtırlar onlarda vücudun sıkı ve maada ve bağırsakların bozukluğu vesaire sıhhati ihlal eden

sebepleridir. Şu halde şüpheli suları kaynatmadan içmek pişmemiş sebzeleri bi'l-tathir-i yemek çürük ve bozuk meyveleri akıl etmek koleranın intikaline sebep olabileceği gibi aynı zamanda fazla miktarda meyve vesaire önlü yüzlü ve bi'l-hassa ispirotlu meşrubatta maada ve bağırsakların vazifelerini ihlal ederek vücudun mukavemetini azaltır, koleraya yakalanmayı tashil ederler. Binaenaleyh rakı ve konyak gibi meşrubat kullanmak zan olduğu gibi insanı koleradan vakaya etmeyip bi'l-aks bu hastalığa mağruz bırakır.

Hulasa : Her türlü ifratlardan tevki etmek ve taharet ve nezakete dikkat ve itina ilemek mazrû'l- saha-i mekulat ve meşrubattan çekinmek ve içilecek suya bakmak koleradan (...?) edebilmek için yapılacak şahs-i tedabirdendir.

Hem kendi sıhhat ve hayatını ve hem de ebna-i çenesinin selametini düşünen her fert bir vesayete ittiba etmelidir. Hükümetçe her türlü tedabir-i sıhhiye ifa edilmekte olduğu gibi yakında arzu edenleri aşlamak üzere şehir muhtelif mahallerinde kolera aşısını mevkilere küşad edilecektir. Halkımızın beyhude telaş ve endişeye kapılmaları kolera aşısı ile aşılınmaları ve en ufak ishal-i vekayinde derakab-ı tabibe müracaat ve şüpheli vakayı duyduklarında memurun-i sıhhiyeye ihbar-ı keyfiyet ilemeleri lüzum-ı tavsiye olunur.

Son Haberler

Fransa'da Tatil-i Eşgal Meselesi

Paris 19 (T.h.r) __ 21 Temmuzda umumi tatil-i eşgal ilan edilmeyecektir. Amele Heyet-i ittihadiyesi azasından bir kısmı cuma akşamı Mösyö Kalemensu'yu ziyaret etmiştir. Bu mülakata mütakib Umum-i amele ittihadı heyet-i idaresi bir ictima akd ederek 21 Temmuzda icrası mukarrer olan Tatil-i eşgalin tahririne karar vermiştir. Heyet terhis muamelesinin tesiri için ittihaz edilen tedabir ile Galay-ı esar meselesinde Meclis-i Mebusan'da takip edilen hatt-ı harekete binaen meselenin yeniden tasdiki lazım geldiğini beyan etmiştir.

Almanya'da İşsizlik

Londra 19 (T.h.r) __ 17 tarihiyle Berlin'den işar ediliyor : Almanya hükümeti işsizlik meselesinin Fransa'da tahrip edilen memleketlerin yeniden inşasına iştirak etmek üzere 300 – 500 bin kadar amelenin gönderilmesi neticesinde bir derece haline imkan hasıl olacağı cihetle müteselli olmaktadır. Her ne kadar amelenin miktarı

muayyen değilse de menabi-i resmîyede bunun yarım milyona karib olacağı söyleniyor.

Mösyö Lansing'in Halefi

Washington 19 (T.h.r) __ Mösyö Lansing yerine Paris'deki Amerika Heyet-i Murahhasasına riyaset edecek olan Mösyö Frank Yolck bugün Avrupa'ya müteveccihen hareket etmiştir.

Yeni Bir İspanya Kabinesi

Madrid 19 (T.h.r) __ Mösyö Murasaray krallığa davet edilmiştir. Meşar'ül-aleyh saraydan çıktıktan sonra muhafazakar bir temerküz-i kabinesi teşkiline memur edildiğini beyan etmiştir.

Yeni Fransa Ziraat Nazırı

Paris 19 (T.h.r) __ Ziraat ve İaşe nazırı, Meclis-i Mebusan'da bir karardan dolayı istifasını verdiği cihetin Mösyö Kalemensu yerine Mösyö (Tuluns)u tayin etmiş ve birlikte Elize sarayına giderek muma-ileyh Reis-i Cumhur'a takdim etmiştir. Mütakaben Mösyö (Tuluns) safını ve diğer kabine azasını ziyaret etmiştir.

Rusya Ablukasının Devamı

Paris 19 (T.h.r) __ Beşler meclisi, Reis-i cumhur Wilson'un Rusya ablukasına devam edilmesi hususunda ittihaz edeceği hatt-ı hareketi meşar-i cevaba intizar etmektedir. Fransızlar, Lehler, Çehslovaklar, Romanyalılar ve hatta Almanlar abluka rafî edildiği takdirde Rusya'ya gizlice alet ve edevat ithal edilmesinden endişe iledikleri cihetle Bolşevikler tamamen ezilmedikçe ithalata mümaneeet edilmesine taraftar bulunmaktadır. Hatta mühimmat ve silah ithalini mani etmek imkanı hasıl olsa bile Bolşevikler iaşesi temin edilmiş olan ahaliyi istedikleri gibi kontrol altında bulundurabileceklerdir. Halbuki şimdi Bolşevik olan köylüler bile mekulat-ı fıkdanından galeyan halinde bulunmaktadır.

Felokos

Bütün reklam ve ilanlarınız için (Felokos) nam-ı ilanât şirketine müracaat ediniz.

Galata'da Vevide han, numara : 18

Şehzade Başında Güneş Sinemasında

Bugün gündüz hanımlara, gece beylere (Nev york Şehrinin Esrarı)
mükemmel, müthiş dram.

Şehzadebaşında Hilal Sinemasında

Her gün hanımlara, geceleri beylere en yeni dramlar, en gülünç komediler
araya ediliyor.

3.28 33.SAYI

Birinci Sene – Numara : 33

Nüshası 2 kuruşdur.

İDRAK

22 Temmuz 1335-1919 (Pazartesi) 23 Şevval 1335

Abone Şartları :

Dahil : Senelik 650, Altı aylığı 250, Üç aylığı 200

Haric : Senelik 750, Altı aylığı 400, Üç aylığı 250

Sahib-i imtiyaz : Hüseyin Hilmi

İdarehanesi : Bab-ı ali caddesinde Şems matbaasında Daire-i mahsusa ilanât için ayrıca konuşulur. / Her nev-i evrak heyet-i tahririye müdüriyetine gönderilmelidir./ Telefon Numarası: (...?) İstanbul / Telgraf Adresi : İstanbul İdrak/ Derc edilmeyen evrak iade edilmez.

...

Anlama dinlemem, başkaca hiçbir telkin/ Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-i zemin / Nush ile yola gelmeyi etmeli tekdir tekdir ile uslanmayı hakkı kütükdür.

...

Hükümet irticağa doğru yürüyor. Fakat millet bütün kuvvetiyle bu irticağı kırmaya azim etmiştir.

Fırkaların Millete Beyannamesi

Vaziyet-i Hazıra Karşısında Ferid Paşa Kabinesi Iskat İçin Bütün Fırkalar İttihad İlemiştir.

Memleketin siyaset-i hariciye ve umur-ı dahiliyesini tedvir hususunda ehliyetsiz ve kifayetsizliği tahkik eden Ferid Paşanın, üçüncü defa olarak mevki-i sadareti gayr-i meşru bir tarzda ihraz etmesi ve her memleketde cari olan usul-i siyaseti ihraranenin aksine olarak memleketde yeni bir devr-i istibdat küşad etmesi üzerine, bütün fırkalar ittifak ederek atideki beyannameyi neşir etmişlerdir :

Üçüncü Ferid Paşa Kabinesi Hakkında Siyasi Fırkaların Kararı

Dahili ve harici efal ve icraat-ı mesbukası ile itimad-ı milleti kayıp etmiş olan Damad Ferid Paşanın üçüncü defa olarak kabine teşkil etmesini menafi-i aliye-yi vataniye namına fevkailede hatıranın ve tehlikeli gören (Hürriyet ve İtilaf), (Sulh ve Selamet), (Milli Ahrar), (Türkiye Sosyalist), (Sosyal Demokrat), (Trabzon Havalisi Adem-i Merkezîyet), (İzmir Müdafa-i Hukuk-i Osmaniye), (Milli Kongre), (Kürd-i Millet), (Kürd Teali) fırka-yı siyasiye ve cemiyetleri murahhaslarıyla Matbuat-ı Osmaniye erkanı temmuzun yirmi birinci pazartesi günü ba'de'l-zahir-i zevali saat dörtte (Hürriyet ve İtilaf) Fırkası merkez-i umumisinde bi'l-ictimâ üç saat bi'l-fasla devam eden müzakarat-ı neticesinde bir vech-i ati-i hususat-ı makam-ı millîye hilafetle intizar-ı umumiye millete vazı ve araza müttefiken karar vermiştir. Şöyle ki :

Evvela __ Dün teşekkül eden üçüncü Ferid Paşa kabinesi gayr-i meşruti bir kabinedir.

Saniyen__ Mezkur kabine devletin siyaset-i hariciye ve umur-ı dahiliyesinin tedvir-i itibariyle ehemmiyetsiz ve kifayetsizdir.

Salisen __ Damad Ferid Paşa şimdiye kadar hukuk-i mukaddime-i millîyenin muhafaza ve müdafası hususunda gösterdiği aciz ve taksirden dolayı katiyen atide layık değildir. Binaenaleyh böyle bir kabinenin ıskatiyle yerine itimad-ı ammeye mezkur menafi bir kabinenin teşkili ve cevabında umum-i fırkalar müttehid ve müttefiktirler.

Vah Memleketimize, Vah Memleketimize, Vah Bize !!!

Dün uzak bir ihtimal şeklinde düşünüyorduk. Mantıktan, akıldan, hakkikatden, insafdan bu kadar merhametsizce uzaklaşacağıma, zavallı milletin bu kadar zalimane hiçe sayılacağına, ihtimal vermediğimiz için, hatır ve hayalimizden bile geçirmiyorduk. Lakin malesef bizim tasvir bile edemediğimiz bir şey bugün acı bir hakikat şekline inkılab iletti, Damad hazret-i şehriyari Ferid Paşa yeniden Osmanlı milletinın mukadderatını idareye memur edildi. Vaka-yı devletmab-ı paşanın harisanesini yakından bilenler, vatanın ve milletin gösterdiği bütün tezahürata rağmen kendisinden böyle bir harekete intizar lazım geldiğini iddia ediyorlardı. Lakin biz inanamıyor, görülen ve geçirilen bunca acı derslerden sonra içimizde hala vazife-yi hasını, hırsına feda edemeyecek, kendi şahsi yüksekliği için milletin alçalmasına rıza gösterecek tiynetde bir vezir, hem de şeref-i sıhriyete nail bir vezir yetişeceğini baid-ül-ihtimal telki ediyorduk.

Vah bize !... Ki aldanmışız, pek masumane ve safiyane bir hesabın zan ve teveccühe düşünmüşüz. Koca bir tarihin taraka inhidamını kendisi için bir musikar-ı muzafferiyet gibi dinleyecek , altı yüz senelik bir saltanat-ı enkaz tarumarından kendine bir sadaretle görmeye çalışacak, feryadlara yegane şikayetlere lakaydı-i gözyaşlarına müstehzi kalacak ricalin henüz fatıhası okunmamış ... vah bize !

Ferid Paşanın tekrar mevki-i iktidarı kabul edip ferih ü fahur-i kürsüyü sadarate kurulması nasıl insani hayrından döndürecek bir cürret-i serbazane ise meşar'ül-aleyh tarafından teşkil edilen kabinede o derecede nev-i cinsine münhasır bir ucube zamandır. Mamafih tamamen hissinize kapılmamak için bir az daha mutedilane ve daha ziyade mantıki düşünelim : Ferid Paşa niçin istifa etti ? Res-i kara geldiği dört aya yakın bir müddet zarfında hiçbir iş göremediği, dahilen olduğu gibi haricinde hezimetden hezimete uğradığı için... Dünkü makalemizde bunları vazihen teşrih etmişdir. Dahilde emin ve asayışı ve hiddet ve huzur-ı teminden aciz kalan ve teşettüt ve tefrikalara hem de bihak pek müsaid bir ceryan hazırlayan ve nihayet son bir ümid-i hat olarak koşduğumuz Paris sulh konferansından inkarı kabul olmayacak bir mağlumiyet ve adem-i muvaffakiyetle Damad Ferid Paşanın millete karşı artık bir tek vazifesi kalmışdı :

□ Ben bir iş göremeyeceğimi anladım. Binaenaleyh çekiliyorum, yerime itimadımıza haiz ve bu müşkilatın uhdesinden gelmeye mukadder bir zat-ı intihab

ediniz demek ! O kat adiyе ve tıbbiyede bile bu kadar büyük bir ziraat siyasiye (Skandal) sebebiyet veren milletin menafi-i hakikiyesini takdirde bu kadar aciz gösteren bir heyete bundan başka bir vazife düşmezdi. Onun içindirki daha Paris'den vürudlarının ferdasında herkes, bütün millet kabinenin bu muradına hareketine intizar ediyordu. Adem-i muvaffakiyet - Hüsn-i niyete makrun olduktan sonra bir dereceye kadar mazur görülebilirdi. Hayatta ve siyasette muvaffakiyet herkese nasip olmaz. Fakat bir defa bir iş yaptığını ve yapamayacağını gördükten sonra hala (yapacağım !) inad-ı vezıhasıyla sarıldığı koltuğu bırakmamak, işte milletin katiyen afu edemeyeceği yegane hata budur.

Ferid Paşa bütün arzularına rağmen istifasını vermeye mecbur kaldıktan sonra neden tekrar mevki-i iktidara geliyor ? Acaba kendisini bu zavallı milletin mukadderatını idareye emn-i taraf Allah-ı müvekkil bir zat mı zan ediyor, vücudunun memlekete rahmet-i mahz olduğunu mu tevehhüm iliyor. Kendisinden başka bu vazifeyi deruhde edecek ferd-i aferide bulunmadığına mı kani oluyor ? Eğer böyle ise neden istifaya mecburiyet-i hiss etti ? Mademki rahmet eylemeyen ilemişler, o halde yollarında böyle müvazaa yapmaksızın da devam edilebilirdi ?

Milletin yeni dil ve yeni vücud-i tezahüratını görmemek için kör olmak bile kafi değildir. Çünkü insan kör olsa bile hiç değilse işidir. Daha kendileri sulh konferansına verdikleri notada, millet-i osmaniyeye harb mesuliyetlerinden teberri ettirmek isterlerken ittihadçıların hiçbir zaman milleti temsil edememiş ve bi'l-aks kendilerini cebren ve kahiren (empoze) etmiş olduklarını iddia ediyorlardı. Bugünde biz kendilerine soramaz mıyız :

□ Acaba paşa hazretleri siz milleti temsil ediyorsanız, milletin müzaheretine mi mazharsınız ? Eğer böyle ise, pek ufak bir delilini olsun bize gösteremez misiniz ? Ve acaba Damad Paşa böyle suale muhatab olsa bize ne cevap verebilir ? Gazetelerimizin - Nasılsa sansürün hunhar kaleminden sıyrılabilen - çünkü meşrutiyeti efkar-ı umumiyenin vecihen temsilini pek güzel gösteriyordu. Bütün gazeteler Ferid Paşanın nihayet istifa ilediğinden bahs ederken omuzlarından büyük bir yükü atmışlar gibi derin bir oh ! Çekiyor, istifanın metheden efkar-ı umumiye üzerinde azim bir hüsn-i tesiri tevlid ilediğini söylüyorlar ve Ferid Paşanın tekrar mevki-i iktidara geldiğini yazarken mukabil tarif bir hiddet ve hayrete mağlup olduklarını ketem edemiyorlardı. Bu memlekete cidden hüsn-i niyetle hidmet etmeye azim ilemiş bir rical-i hükümet, her şeyden sarf-i nazar, yalnız çünkü gazetelerin

kullandığı lisanı görmüş ve okumuş olsaydı, mevkinde bir dakika bile kalmağı azat-ı tekamül için büyük bir darbe telki ilderdi. Sada-yı halk sada-yı hakdır. Hakkın sesi susduralamaz.

Elinde kuvvet ve iktidarı bulunduran her hangi bir hükümete karşı zelilane arz-ı malumat ilemekliğin cezasını acı acı çeken ve daha çekmeğede hazırlanan bir millet artık bundan sonra tekrar böyle bir harekete tevessül ve tensil ileyemez ve mütehekkim ve mütehevvir kendi sadasını ismaa için asabiyet gösterirse mağzur ad edilmelidir.

Dünkü Ferid Paşa kabinesi nasıl millete yegane binaenaleyh itimada, teveccüh-i umumiye mazhar olmakdan merhum idiyse bugünkü Ferid Paşa kabinesi de dünkünden ziyade milletin nazarında mahkumdur. Eğer Ferid Paşa on beşinci defa olarak da sadarete gelse netice bundan başka bir şey olacak değildir. Çünkü gerek mütecanis ve gerek gayr-i mütecanis ve mütemerkiz-i şekillerde teşkil edilen yeni Ferid Paşa kabinesi de bu memlekete en ufak bir hizmet bile ifa edememiştir. Millet kör ve sağır olmadığı için bunu izahen görmektedir.

Ferid Paşa tekrar mevki-i iktidara gelmesiyle bir hakikat tezahür etti. Damad Paşa milleti hiçe sayıyor, milletin itimad ve müzaheretine ehemmiyet atf etmiyor, milleti her hangi bir cevabın sevk ve idaresine muhtaç bir soru koyun telki ediyor. Eğer böyle olmasaydı, tamamen kendisine aleyhinde bulunan bir milletin mukadderini idareye bu kadar yapışkanlıkla sarılmaz, teveccüh-i umuminin kendisinden münselib olduğunu hiss ettiği gün mevkinin o teveccühen mazhar olanlara terk ederdi. On senedir meşrutiyeti hürriyetnameleriyle avutulan zavallı millet hakimiyet-i milliye'nin ase'l-kavanın-i telki edildiği böyle bir zamanda yine pek acı bir sükut-ı hayale uğruyor.

Tarihimiz kadınlar saltanatı, zorbalar saltanatı, Allah... Ünvanlar birçok devrelere ayrılır. Bilmeyiz ki müverrihin müstakbelemiz bu son beş senelik hükümette Damatlar saltanatı ! Ünvanını mı verecekler ?

Biz gerek hal-i galeyan ve feveranda bulunan ve kendisinin bu kadar müstehziyane istihfaf edilmesine razı göstermeyen Efkar-ı umumiye tercüman olarak ve gerek milletin aciz bir ferdi sıfatıyla ve yüksek sesle bağırıyoruz ki Damat Ferit Paşa hükümeti bir millet hükümeti değildir. Osmanlı milletin bu hükümetle kendi rızasını tahsile bile lüzum görmeyen bu keyfi ve cebr-i hükümetle hiçbir alakası yoktur.

Yedi yüz senelik tarihimizin en acı hakaretlere mağruz kaldığı vatanımızın, ruhumuzun, istiklal ve hissiyatımızın parçalandığı böyle bir günde şahsi endişelere düşerek zelilane hükümet etmekte büyük bir alçaklık tasvir edemediğimiz için her türlü avakıbını derpiş ederek hakikat bildiğimiz şeyleri söylemekte tereddüt etmiyoruz.

Sonuncu olmak üzere bir daha tekrar ederiz, Ferid Paşa bugünün bu tarihi günün muhtaç olduğu hükümeti teşkil edememiştir ve edemez. Çünkü :

1. Üç buçuk aylık devre-yi hükümeti esnasında iyi ve müsemmer bir iş görmedi.
2. Osmanlı milletini Sulh konferansı huzurunda kahrkari bir hezimet uğratarak tarihin en müşkül bir mevkine getirdi.
3. Milletin sur ü eşkal-i muhtelifi altında gösterdiği kaffe-i tezahürata muhalif bir tasvir-i hareket takip ilemek suretiyle Hakimiyet-i milliye aleyhdarı bir heyet olduğunu ispat etti.
4. Milletin bi'l-tabî itimat ve emniyetini kazanmazdı, kazanmaya lüzum görmedi.
5. Dostluğuna muradına ve garezsiz sıyanetine en ziyade muhtaç olduğumuz İngiltere gibi muavin bir devleti boş düşüncelerle mesleksizlikle gücendirdi.

Bu iddialarımıza ise gerek ilhak, gerek padişahın, gerek tarihin huzurunda, bütün gazeteleri ve bütün fırkalarıyla Türk milletine şahittir.

Bu şerait ile teşekkül etmiş yeni bir hükümetten elbette hiçbir şey beklememekte haklıyız ve istikbal ve istiklalimizi kurtarmak için bir dakika bile kayıp etmeye vaktimiz olmadığını düşündükçe takdir asabiyete düşersek düşelim, takdir acı yazarsak yazalım yine derdimizi kafi derecede döndüğümüze kani alamıyoruz.

Biz vazifemizi pervasız açık ve yüksek bir alanla ifa iledik, kapalı ihmallerden, nazikane tenkitlerden bir şey anlamak istidadında olmadığını gösteren kabine reisi eğer bu dimdik ve dopdoğru laflarada kulaklarını tıkayacak veyahut daha kolayı sesimizi kısıtıracak olursa, o zaman ne yapılmak lazım geleceğinin tayini de doğrudan doğruya milllete tertip iler. Biz hiçbir mana ifade etmeyen, hiçbir fikir ve mesleke delalet ilemeyen ve hatta dünkü Ferit Paşa kabinesinden daha zayıf, daha aciz,

daha gayr-i mütecanis olan bugünkü hükümetin milletin bu yek-nesuk-i tezahüratı karşısında üç beş günden fazla payidar olamayacağına ve nihayet azim-i milliyeinin serseri galeyanı karşısında yıkılıp gideceğine kailiz, yalnız acıdığımız, yandığımız şey, ara yerde pek mühim meseleleri hala kafi gelecek olan bu üç beş günlük zamanın bisud-i ihtiraslarla heba olup gitmesidir.

Evvela ve ahir söylediğimiz vecihle bugün memleketi ancak taazzuv ve teşekkül etmiş bir fırkanın memlekette ciddi bir itimat ve hürmete mazhar zevat idaresinde teşkil ileyceği yekunsek-i mütecanis, azimkar meslek ve müşavir-i mağlum bir hükümet kurtarabilir. Böyle ne olduğu bellisiz ali el-ekseri meslek ve mişvar-ı siyasileri namağlum, renksiz adeta yamalı bir bohçaya benzeyen hükümet değil.

Lakin memleketin mukadderatıyla sıkıca alakadar olan mahafillerde fırkalardan harici tesirattan azade bir hükümet teşkil-i mütesavver idiyse acaba böyle bir hükümeti Ferit Paşa gibi - şimdiye kadar fırkacılıkla tanınmış - bir zattan başka tertip ve teşkil ileycek daha mukadder ve daha fazla ısrar etmeyeceğiz. Çünkü maksadımız kafi derecede anlaşılmıştır. Yalnız asırlardan beri pek derin tekallübata sahne olan Bab-ı alinin sakıf ve cidarine yas ve nevmidi ile yaşaran gözlerimizi cenab-ı er-rahim-ül-rahmandan artık bu millet-i mazlumeyi acı ve elim dersler ticariyelerden kurtarmasını, huzur ve refaha mazhar ilemesini temenni ederken, lisan-ı halimizle de ne demek pek meşhur bir betini tekrardan hali kalmıyorduk :

Bir haddinin cangüdaz-ı ahder-i sermayesi

Biz bu meydanın nice çapuksüvarını görmüşüz !

Vah bize, Vah bize ! Ve bi'l-hassa zavallı millete !

Kabine Buhranı Zahiren Hal Edildi

İzmir felaketi gibi bir meselede gösterdiği lakaydi ve ihmal yüzünden sükut eden Birinci Ferit Paşa kabinesini, yine İkinci Ferit Paşa kabinesi istihlaf etmiş ve birinci defa sadaretinde olduğu gibi bu seferde zavallı memleketimiz için uğurlu ve mesut neticeler istihsal edemedi tekrar nihayet istifaya mecbur kalmıştır. İyi ve nafi-i semereler iktitafından sarf-i nazara Paris'den büyük bir siyasi hezimetle uğrayarak avdet eden Ferid Paşa siyaset-i hariciyede bir iflas demek olan bu celb hakkında vaziyet karşısında sanki hiçbir şey olmamış gibi.

Bugün tekrar mevki-i iktidara üçüncü defa olmak üzere geliyor. Bu teveccühen ne derecelere kadar muvaffık-ı yoksul ve harab-i memleket ve kahırdede, simsiyah bir harabiyet içinde bunalan millet için ne derecelere kadar uğurlu ve nafi olduğunu zaman gösterecektir.

Biz yeni kabine hakkındaki mütalaya ve hisslerimizi diğer sütunlarımızda teşrih ettiğimizden dolayı burada tekrara lüzum göstermeye ve sarf-i karailerimizi kabine azalarının kimlerden müteşekkil bulunduğunu bildirmek maksadıyla, Hatt-ı hümayun ile kabine listesini bir vech-i ati-i derc ediyoruz :

Yeni Heyet-i Vükela

Sadrazam ve Hariciye Nazırı (İbkaen) Ferit Paşa

Şeyhü'l-islam ve Şura-yı devlet Reisi İbkaen Mustafa Sabri Efendi

Harbiye Nazırı (Divan-ı Harp Reisi) Nazım Paşa

Bahriye Nazırı Salih Paşa gelinceye kadar vekaleten Ali Rıza Paşa

Dahiliye Nazırı Defter Hakanı Emmini Adil Bey

Maliye Nazırı İbkaen Tevfik Bey

Nafia Nazırı Abuk Paşa

Ticaret ve Ziraat Nazırı vekaleten Abuk Paşa

Maarif Nazırı İbkaen Seyid Bey

Adliye Nazırı Şura-yı devlet Azasından Mustafa Monla Bey

Evkaf Nazırı Hamdi Bey

Hatt-ı Hümayun Kıraatinden Sonra

Hatt-ı Hümayun Bab-ı alide kıraatinden sonra Sadrazam Paşa vesair-i vükela bir müddet-i müzakere ve istirahatından sonra Mabeyn-i hümayuna giderek zat-ı şahaneye arz-ı teşekkür ilemiştir.

Meclis-i Vükelaya Memur Olanlar

Sadr-ı esbak Tevfik ve Azat ve ayandan Ali Rıza Paşalar Meclis-i vükelaya memur edilmişler, dünkü Meclis-i vükelaya iştirak etmişlerdir.

Eski Tas Eski Hamam

- “ Vezir-i Meal-i Semirem Ferit Paşa
- “ Heyet-i vükelanın istifası kabul olunarak “
- “ Mesned-i sadaret-i tecdidden uhdenize ihale ve meşihat “
- “ İslamiye dahi Mustafa Sabri Efendi uhdesinde “
- “ ibka edilmiştir. Hal ve zamanın cümleye mağlum olan “
- “ ehemmiyet-i icabınca muamelat-ı devletin selamet ve sıraat-ı “
- “ temşitini temin için Heyet-i vükelanın hiçbir fırkaya “
- “ mensup olmayan bitaraf ve mütecanis zevattan teşkili “
- “ elzem görüldüğünden bu evsaf-ı cuma olarak kanun-i “
- “ esasinin yirmi yedinci maddesine tevkifen teşkil “
- “ ilediğimiz hayat-ı cedidenin memuriyetleri “
- “ tasdikimize ikitaran etmiştir. Şu an mühimde dahililen “
- “ ve haricen muhat bulunduğumuz mahalin ve müşkülât-ı “
- “ vazife ve mesuliyetini müdrik olan hayat kazaca piş “
- “ nazar-ı dikkate alınarak harice karşı hukuk-i “
- “ devlet ve milletin tamamı muhafazası ve dahil-i memlekette “
- “ sükun ve intizamın tamamıyla her tarafında nüfuz hükümetin “
- “ ihsas ve bir zamandan bir efrad-ı millet arasında müşahede “
- “ olunan asarı şakak ve nikafın küllliyen izalesiyle beyne’l-hal-i “
- “ vahdet ve vefakın iadesi emrinde lazım gelen tedabir “
- “ ve icraatta dakika kuvvet edilmemesi hamiyet vatan “
- “ perveranenizden şiddetle muntatırdır. Hemen cenabı kadar “
- “ mutalık-i vatanın selameti için masruf olacak “
- “ mesainizi muvaffak buyursun bahri mette seyd-ül-mürselin “

22 Şevval 1337 ve 21 Temmuz 1335

Mehmet Vahdeddin

Prens Sabahaddin Bey Niçin Gelemiyorlar ?

Sadrazam Paşanın Paris’den avdeti esnasında İsviçre’ye de uğraması üzerine selamet-i malik ve millet aşkıyla senelerden beri pek elim mihen ve meşaka tahammül ederek ihtiyar-ı garabet ileyen Prens Sabahattin ve Dahiliye nazır-ı esbakı Reşit beyler gibi memleketimizin maye’l-iftiharı sayılacak bazı ricalimizinde meşar’ül-aleyh birlikte gelecekleri rivayetleri devranı başlamış ve bu rivayetler bütün efrad-ı milleti derin ve hakiki bir server-i müstağrik ilemiştir. Lakin maalesef hiçbir zaman kurtulamadığımız efkar-ı muhterisane ve teferrudu ceryanı bu seferde kendisini göstermekten hali kalmamış ve Sabahaddin ve Reşit beylerin vatanlarına dönerek layık oldukları mevkileri işgal ilemelerinden tedhiş ve tevehhüm ileyen Ferit Paşanın çevirdikleri bin türlü entrikalar sayesinde yine hak vatana kavuşmak saadetinden mahrum kalmışlardır. Bizim mevsuken vaka olan istihbaratımıza ve Cenevre muhabir-i mahsusumuzun işaretine nazaran Prens Sabahaddin beyle ailesi ve kerimesinin Heyet-i murahhasa ile birlikte İstanbul’a avdetleri esbab-ı Sadr-ı esbak Tevfik Paşa hazretleri tarafından temin edildiği ve hatta meşar’ül-aleyh de Otel Rivayet’de ertesi sabah Heyet-i murahhasayı götürecek altı kırk beş ekspresine yetişmek üzere hazırlanmaya başladığı ve pasaportları bile tanzim iledikleri ve biletleri alındığı halde heyetin hareketinden iki saat mukaddem kendilerine İsviçre’yi terk-i mezun olmadıkları resmen tebliğ edilmiştir.

Yalnız bu hal meşar’ül-aleyh-i aleyhinde hasisane entrikalar tedvin edildiğini ve izahen göstermeye kafidir. Vatanın bütün zeki ve fedakar evlatlarının himmet ve hidmetine muhtaç olduğu bir zamanda sırf şahsi bir menfaat-i endişesi, mevkini kayıp etmek şayan-ı ihtiraz bir rakip kazanmak korkusuyla böyle menfur-i entrikalar tevessül ilemekliği ne gibi bir isimle tevsim edilmesi lazım geleceğini tayin edemiyoruz.

Mamahif bu küçüklüklere düşenler emin olmalıdırlar ki gayretleri tamamen boşuna masruf olmuştur ve o kadar korktukları o insanlar bu memlekete gelecekler bu memlekete hizmetler ifa edecekler ve fakat o zaman şimdi kendilerinin mağruz kaldıkları entrikalara tevessül küçüklüğünde bulunmayacaklardır.

Millet ve Matbuat

___ Samimi Bir Hasbihal ___

Gazetelerimizin dünkü tebdil-i vükelayı ne suretle telki iledikleri kendi aralarında olduğumuz için bir dereceye kadar takdir etmekle beraber buna karşı nasıl bir hatt-ı hareket takip ilediklerine henüz vakıf değiliz. Onun için düşündüklerinizi, eğer refika-ı muhterememiz kabul ederlerse, samimi bir hasbihal şeklinde söylemek, bu elim ve felaketli günde acı gün arkadaşlarımızla dertleşmek istiyoruz.

Memleketimizde matbuatın pek fena bir şöhreti vardır. Bunu inkar etmeyelim. Herkes gazeteleri res-i kara gelen hükümetlerin bir meddahi bir evet efendi i mecimi, zan eder, onların hak ve hakikat bildikleri şeyi açıkça söylemek için her fedakarlığı deruhde ve iktihama hazır bulunduklarına inanılmaz. bi'l-hassa harp seneleri bu fikirlerinin isabetine onları daha ziyade ikna ilemiştir.

Onun için bugün geçirmekte olduğumuz bu misli nameşhud buhran içinde bütün gazetelerimize bu zan ve zehabi tashih etmek ve menafi-i milliyeyi mümkün olduğu kadar koruyabilmek için pek büyük bir vazife-i teveccüh ediyoruz. O da hiçbir haber ve tazyikin karşısında serfüru etmeyerek. Gazetecilerin esasen cüzdanları da yazılı bulunması icap eder habs-i nefi, Allah.. Allah.. Gibi tehditlerle metanetlerini katiyen kayıp ilemeyerek bildiklerini ve düşündüklerini bi'l-kayd-ı şart söylemek, yazmak, ve milletin arzularına harfî harfine tercüman olmaktır.

En elim bir facia sahnesinde, acı ihtilaclarla çırpınan zavallı millete bir damla şifa sunabilmek için en büyük meşakkatleri bile iktihamında ne duyulmaz bir zevk-i manevi vardır.

Millet-i matbuatı yalnız sevinçlerine veya kadirlerine değil, fakat hiddetlerine ve arzularında bihakk-ı tercüman görmek ister. Binaenaleyh ya vazife-yi biperva ifa etmeli veyahut lisan-ı hal-i millet olduğunu iddiadan vaz geçmelidir.

Arkadaşlarımızın bu hakikatleri bizden ziyade takdir ilediklerini bilmekle beraber bu birkaç satır yazıyı da yazmaktan men-i nefis edemedik.

Hakdadır, Hakdır En Büyük Kuvvet...

İtizar

İkinci sahifemiz döğülmüş olduğu için karilerimizi en mühim-i mündericatımızdan devir bırakmamak üzere yalnız birinci sahifemizi tabi iliyoruz.

SONUÇ

Fransız İhtilaliyle milliyetçilik, liberalizm ve sosyalizm fikirlerinden büyük devletler etkilenmiştir. Monarşiyle yönetilen memleketlerde orta sınıf güç kazanmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti’de milliyetçilikten ağır bir şekilde etkilenmiştir. Ancak sosyalizm, milliyetçilik gibi etkili olmamıştır. Çünkü Osmanlı toplumunda sınıf yapısı yoktur. Bu yüzden sosyalizm Osmanlı Türkiye’sinde geç yayılmıştır, zaten Osmanlı’nın güçlü bir sanayisi de yoktur. Sosyalizmin hızlı yayıldığı ülkelerde sanayinin güçlü olduğu ve toplumdaki sınıf yapısı güçlü olduğu da bellidir. Gazetelerde Avrupa’daki işçi olaylarıyla ilgili haberler yapılsa da, bu haberlerin Osmanlı toplumunda sosyalizmin yayılması için etkili olduğu söylenemez. Gayrimüslim topluluklar arasında sosyalist gruplar, işçi dernekleri ya da federasyonları kurulmuş olsa da bu grupların sosyalizmi etnik milliyetçiliğe, ayrılıkçı hareketlerine araç olarak kullandıkları da düşünülebilir. Mecliste de gayrimüslim bağımsız sosyalist vekiller vardır. Ancak bu kişilerin sosyalizmin memlekette yayılması adına, bir etkileri olduğunu söyleyemeyiz. Aynı durum işçi dernekleri ve cemiyetler için de geçerlidir.

1919 yılında T.S.F kurulmuş birkaç ay sonra da İdrak gazetesi yayınlanmaya başlamıştır. Sosyalizmi halka öğretebilmek için, işçi ve memurları haklarını aramaları, gerektiği zaman örgütlenmeleri için sosyalist alemi, işçi hareketleri hakkında sıklıkla haber yapmışlardır, Karl Marx’ın da tüm işçilerin birlik olmasıyla ilgili fikirlene bakılırsa gazetenin Marx’ın fikirlerinden etkilendiği düşünülebilir. İstanbul, İzmir gibi bazı yerlerde işçi ve memurların grevleri olsa da, bu grevler bulundukları yerlerle sınırlı kalmıştır. Zaten grevler de fazla sürmemiştir. İdrak gazetesi yayınlanmaya başladığı dönemde memleket savaştan yeni çıkmıştır. Bu yüzden sosyalizmi memleketin kurtuluşu için bir yol olarak görmüş olabilirler. İdrak gazetesinin yayını başlamadan iki yıl önce Rusya’da ihtilal olmuş ve Sovyet rejimi kurulmuştur, ancak bu gazetede ki haberlere ve yazılara fazla yansımamıştır.

İdrak gazetesi yayınlanmaya başladığı dönemde Osmanlı Devleti savaştan çıkmıştı. Bu dönemde memleketin kurtuluşu için çözüm arayışı vardır. Milletin ve memleketin kurtuluşunun işgalci devletlerle anlaşarak olabileceği düşüncesi vardır. Gazetenin, sosyalizmi memleketin kurtuluşu için çözüm olarak gördüğünü de söylenebilir. Sovyetlerden ziyade Avrupa sosyalistleriyle ilişki kurma sebeplerinin, Avrupalı sosyalistlerin memleketin kurtuluşu için daha faydalı olduğunu düşünmeleri olabilir. İdrak sosyalist olmasının dışında Mütareke dönemi gazetesidir. Gazete yayınlanmaya başladığı dönemde memleket savaştan yeni çıkmıştı ve zor durumdaydı. Memleketin İttihatçıların gidişi ile birlikte iyi bir duruma gelebileceği düşüncesi de hakimdir. Ama mesele ülkeyi kimin yönettiğiyle ilgili değildir. Çünkü memleket işgal altındadır. Gazete geçte olsa bu durumun farkına varmıştır. Ancak durumun farkına vardıkları zaman iş işten geçmiştir. Gazete ve fırka vatanseverdir, ama Milli Mücadelenin ne karşısında olmuş, ne de desteklemiştir. Tarafsız kaldığını söylemek daha doğru olabilir.

İdrak gazetesi 28 Nisan – 22 Temmuz 1919 tarihinde yayınlanmıştır. 13 Mayıs 1919 tarihinde 15.Sayıda yayını durdurulmuş. 1 Temmuz 1919 tarihinde tekrar yayına başlamıştır. İdrak, Türkiye Sosyalist Fırkasının yayın organıdır. Sosyalizmin tanıtımı ile ilgili birçok yazı yazılmıştır, sosyalist aleminden, işçi sorunlarından, sosyalist düşünürlerle ilgili haberler yapılmıştır. Gazetenin Fransız sosyalist Jean Jaures'in etkisinde kaldığını söyleyebiliriz. Jaures'e ölüm yıl dönümünde gazetede yer verilmiştir. Gazetede Marx'ın adı fazla geçmemesine rağmen, onun fikri bir temel üzerine oturttuğunu ve gelişmesindeki etkisini düşünürsek, gazetenin de Marx'ın fikirlerinden etkilendiğini ve savunduğunu düşünebiliriz. Sosyalizmin Almanya'daki yayılması hakkında bilgi verilmiştir. Son yıllarda yüz binlerce sosyalist olduğu belirtilmiştir. İştirakçi Hilmi'nin sosyalizmle ilgili bilgisi tartışılrsa da '' Sosyalizm '' ülkede yayılmasında önemli bir rol üstlendiği söylenebilir, ama fırka ve gazete kadrosunun da donanımlı olması bunda etkili olmuştur. '' Sosyalizm Nedir? '' başlıklı isimsizi yazı dizileri yayınlanmıştır. Bu yazı dizilerinde sosyalizmin ne olduğu, neyi savunduğu dikkatli bir şekilde anlatılmaya çalışılmıştır. Bunun dışında sosyalizm başlıklı başka yazılar da yayınlanmıştır. Bu yazılarda sermaye sahiplerinin gücüne değinilmiş, işçilerin sermayenin gücü altında ezildikleri anlatılmıştır. Milliyetçilik ve sosyalizm arasında bağlantı kurulup kurulmayacağı irdelenmiştir, milliyetçiliğin bazı

kişi ve gruplar tarafından yanlış yorumlandığına, bu sorun halledilirse iki fikir arasında bağlantı kurulabileceği belirtilmiştir.

Gazetede işçi ve halk sorunlarına değinilmiştir. Ev sahiplerinin, kiracıları zor durumda bıraktığına devletin bu konuyla ilgili yaptırım yapması gerektiğini belirtmişlerdir. İşçilerin patronuna açık mektup yazılmıştır. Patronlara işçilerin haklarını hukuk yoluyla arayacaklarını belirtmişlerdir. Patronlara da bu konuda cevap hakkı verilmiş ve gazetede yayınlanmıştır, burada işçilerin hakkı savunulmuştur. Ama işçileri korumak için kullanılan dil ilginçtir. Çünkü işçilerin hakkı savunulsa da, küçümseyici bir tavırları vardır. Bunun yanında gazetede işçilerin, memurların sorunlarına gazetede yer verilmiştir. T.S.F İştirakçi Hilmi önderliğinde İstanbul’da grevler yaptırmıştır. İstanbul, İzmir gibi şehirlerde banka çalışanlarının grevleri olmuştur. Bu grevler gazetede haber olarak yapılmış ve destek verilmiştir. Ancak bu grevler başarılı olmamış kısa sürede sona ermiştir. Bu yüzden Osmanlı Türkiyesi’ndeki işçi hareketlerine örnek olması için yurt dışındaki sosyalist hareketleriyle ilgili haberler yapılmıştır. Gazetede sandalcılar kahyası ile yapılan tartışmalara yer verilmiştir. Sandalcılar kahyasının iddialara karşı kendisini savunmasına izin verilmiştir. Hamal reislerinin hamallar üzerinde baskı kurduğunu, kendi istedikleri kişileri atadıklarını, hamalların kendi kaderlerini kendilerinin belirmesi gerektiği belirtilerek hakları savunulmuştur. Gazete İşçi bakanlığı kurulması gerektiğini savunmaktadır. Böylece işçilerin haklarının daha iyi savunulacağı düşünülmektedir. Savaş zamanı iktidarla birlikte hareket edenlerin zenginleştiklerini, halkın fakirleştiğini bunun hesabının sorulması gerektiği belirtilmiştir. Gazetede ‘‘ Mükellefiyet-i Askeriye ‘‘ kanunuyla ilgili bir haber yayınlanmıştır. Haberde bu kanundan sadece Gayrimüslimlerin yararlanabildiklerinden, Türk ve Müslüman halkın da onlar gibi bu kanundan yararlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Çünkü Türk ve Müslüman halk yıllardır savaşmaktan çok etkilenmiştir. Kanunun sosyalizm ile ilgili bağlantısına değinilmiştir. Buradan hareketle ordunun düzenlenmesi gerektiği anlatılmış ve meselenin halledilmesi için sosyalizmin çok önemli bir araç olduğu, hatta tek çare olduğu belirtilmiştir. Gazetede işçi ve halk sorunlarının çözüme kavuşturulması için yoğun çaba sarf edilmiştir. Ancak sorunların çözümünde ne kadar etkili olabildikleri tartışılır.

Gazetede Emile Zola'nın ‘‘ Germinal ‘‘ romanının bir kısmı yayınlanmıştır. Roman maden işçilerini, patronlarını ve ailelerini anlatmaktadır. Emile Zola sosyalist değildir. Avrupa'da işçi hareketlerinin, sosyalizmin yayıldığı dönemi anlatmaktadır. Aynı zamanda Karl Marx gibi sosyalist düşünürlerin yetiştiği, sosyalizmin ortaya çıktığı ortamı anlattığı için önemlidir. Romanın yayınlanan kısımlarının gazetenin edebiyat köşesini oluşturmuştur.

Gazetede hükümetin icraatlarıyla ilgili haber yapılmıştır. Sadrazam Damat Ferit, Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi, diğer nazırlarla röportajlar yapılmıştır. Damat Ferit Paşa hükümetinin ya da herhangi bir yönetimin, İttihatçılardan daha iyi olacağını düşünmektedirler. Damat Ferit Paşa ve hükümetinin barış görüşmelerinde memleketin kurtuluşu için gerekli görüşmeleri yapacaklarını, aynı şekilde büyük devletlerin de memleketin kurtuluşu için uygun şartları sağlayacakları düşünmekteydiler. Çünkü gazeteye göre savaşın en büyük sorumlusu olarak gördükleri, İttihat ve Terakki mahkemede yargılanıyordu. Bu yargılamanın büyük devletlerin hoşuna gideceğine dair bir düşünceye sahiptirler. Bu sayede barış görüşmeleri sırasında hükümetin, büyük devletlerin istediği şartları sağlayabileceği düşüncesi hakimdir. Gazetede bir yazıda savaş suçlularının belli olduğunu onların cezalandırılması gerektiğini, mağlup devletlerin ve milletlerin bundan sorumlu tutulmaması gerektiğini belirtmişlerdir. İdrak ve T.S.F, Mütareke döneminde İzmir'in İşgaline kadar hükümeti desteklemiştir. İşgalle birlikte hükümete tepki göstermeye başlamıştır. Hükümetler değişse de hiçbirinin memleketi savunacak kabiliyete sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Damat Ferit Paşa hükümetinin üçüncü kez kurulmasını sert bir dille eleştiren muhalefetin ortak beyannamesini yayınlamışlardır. Beyannameyi yayınlamaları gazetenin kapatılmasına sebep olmuştur.

Gazetede ‘‘ Şuun ‘‘ başlığı altında, devletin yaptığı atamalara yer verilmiştir, bu haberlerle ilgili yorum yapılmamıştır. Bu haberler dışında memleketteki asayiş olaylarıyla ilgili haberlere yer verilmiştir. İdrak'ta İstanbul ile ilgili haberlere de yer verilmiştir. Bu dönemde İstanbul'da büyük yangınlar meydana gelmiştir. Gazetede İstanbul'da meydana gelen yangınla ilgili şehremanetine ve hükümete tepki gösterilmiştir, neden önlem almadıklarına dair soru sorulmuş, konuyla ilgili bilgi verilmesini istemişlerdir. İdrak gazetesi kısa süre yayınlanmasına rağmen dönemindeki olayları haber yapmaya çalışmışlardır. Gazetede gıda fiyatlarıyla ilgili haberler yapılmıştır. Fiyatların çok yüksek olduğunu insanların yiyecek yemek

bulmakta zorlandıklarını, yetkililerden bu sorunu çözmelerini istemişlerdir. Gazete halkın sorunlarını çözmek için yoğun çaba sarf etmiştir.

Barış görüşmeleriyle ilgili haberlerde sadece memleketi ilgililendiren olaylar değil. Savaş zamanındaki müttefiklerle yapılan görüşmelere değinilmiştir. Gazete yayınlandığı dönemde Almanlarla yapılmak istenen barış antlaşması hazırlanmıştır. Antlaşma şartlarına göre Almanları çok zor günler beklemektedir. Çünkü bu antlaşma onlara hareket alanı bırakmıyordu. Bu dönemde Almanların başkentleri değişmiştir, savaştan çok az etkilenen Weimar başkent yapılmıştır. Diğer devletlerle de benzer antlaşmalar yapılmıştır. Müttefikler ile yapılan antlaşmalar, Osmanlı Türkiye'si için önemlidir. Çünkü İdrak, İ.T.C'nin gitmesine güvenip şartların bizim lehimize olduğunu düşünmektedir. Ancak müttefikler ile ağır şartlı antlaşmalar yapılırken, bizimle benzer şartlarda antlaşma yapmayacaklarını düşünmek hatadır. Almanlar ile görüşmeler yapılırken, eski Alman imparatoru uluslararası mahkemede yargılanmaktaydı. İdrak gazetesinde imparatorun ve İttihatçıların yargılanmasıyla hesabın bu kişi ve gruplara sorulabileceği, böylece milletlerin bu konudan mesul tutulmayacağı anlatılmaya çalışılmıştır.

Gazetenin sosyalizmin Osmanlı Türkiye'si'nde yayılmasında, isminin duyulmasında etkili olduğunu söyleyebiliriz. İdrak gazetesi kısa süre yayınlanmış olmasına rağmen, yayınlandığı dönemdeki olaylar haber yapılmaya çalışılmıştır. Gazetede Osmanlı Türkiye'si'nden ve dünyadan haberler yer almıştır. Bunun yanı sıra İstanbul'dan haberlere yer vererek aslında yerel gazete görevi de görmüştür.

KAYNAKLAR

İnuğur, Mustafa, Nuri. Basın ve Yayın Tarihi. İstanbul : Der Yayınları. 5.Basım. 2002.

Hargreaves, Ian. Gazetecilik. Çev. Yeliz Özkan. Ankara : Dost Kitabevi Yayınları. 2006.

Jeanney, Jean, Noel. Başlangıçtan Günümüze Medya Tarihi. Çev. Esra Atuk. İstanbul : Yapı Kredi Yayınları. 2006.

Koloğlu, Orhan. Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın. İstanbul : İletişim Yayınları. 1.Basım. 1992.

Topuz, Hıfzı. II.Mahmud'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi. İstanbul : Remzi Kitabevi. 1.Basım. 2003.

Kabacalı, Alpay. Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın. İstanbul : Literatür Yayınları. 1.Basım. 2000.

Tunaya, Tarık, Zafer. Türkiye'de Siyasal Partiler II.Meşrutiyet Dönemi. 1.Cilt. İstanbul : Hürriyet Vakfı Yayınları. 2.Baskı 1988.

Kocabaşoğlu, Uygur. Akan, Aysun. Mütareke ve Milli Mücadele Basını ‘‘ Direniş ile Teslimiyetin Sözcüleri ve Mahşerin 100 Atlısı. İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 1.Baskı. 2019.

Armaoğlu, Fahir. 19.Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789 – 1914. Ankara : Türk Tarih Kurumu Basımevi. 1994.

Marx, Karl. Das Kapital. Çev. Fulya Saatçioğlu-Murat Ukray. İstanbul : Yason Yayıncılık. 2018.

Marx, Karl. Engels, Friederich. Komünist Manifesto. Çev. Celal Üster - Nur Deriş. İstanbul : Can Yayınları. 2019.

Yangın, İlhami. Osmanlı'da Sosyalizm. İstanbul : Bilgeoğuz Yayınları. 1.Baskı. 2009.

Güzel, Şehmus. ‘‘ Tanzimat'dan Cumhuriyet'te İşçi Hareketi ve Grevler ‘‘. Tanzimat'dan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi. 3.Cilt / s. 809 – 810. İstanbul : İletişim Yayınları. 1985.

Gülmez, Mesut. ‘‘ Tanzimat'tan Sonra İşçi Örgütlenmesi ve Çalışma Koşulları (1839 - 1919) ‘‘. Tanzimat'dan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi. 3.Cilt / s.792-794. İstanbul : İletişim Yayınları. 1985.

Erdem, Hamit. Osmanlı Sosyalist Fırkası ve İştirakçi Hilmi. Ankara : Sel Yayıncılık. 1.Baskı. 2012.

Çapanoğlu, Münir, Süleyman. Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi. İstanbul : Pınar Yayınevi. 1.Basım. 1964.

Tunçay, Mete. Türkiye'de Sol Akımlar 1 (1908 – 1925). İstanbul : İletişim Yayıncılık. 1.Baskı. 2009.

Tunaya, Tarık, Zafer. Türkiye'de Siyasal Partiler Mütareke dönemi. 2.Cilt. İstanbul : Hürriyet Vakfı Yayınları. 2.Baskı. 1986.

Criss, Bilge, Nur. İşgal Altında İstanbul (1918 – 1923). İstanbul : İletişim Yayınları. 7.Baskı. 2008.

Görürölmez, Mustafa. Türk Kafkas İslam Ordusu ve Ermeniler (1918). Ankara : Korza Yayıncılık, 2.Baskı. 2009.

Ata, Ferudun. İşgal İstanbul’unda Tehcir Yargılamaları. Ankara : Türk Tarih Kurumu Yayınları. 3.Baskı. 2017.

Turan, Refik. vd. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi. Ankara : Okutman Yayıncılık. 18.Baskı. 2011.

Armaoğlu, Fahir. 20.Yüzyıl Siyasi Tarihi. Ankara : İş Bankası Yayınları. 4.Baskı. 1983.

Eroğlu, Savaş. Türk İnkılap Tarihi. Ankara : Savaş Kitap ve Yayınevi. 1.Baskı. 1990.

Sözlükler

Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Sosyal Bilimler. Ankara : Türkiye Bilimler Akademisi. 1.Basım. 2001.

Sürelı Yayınlar

Cerrahoğlu, Ahmet, Nevzat. ‘‘ Osmanlı Döneminde İlk Sosyalist Yayınlar’’. Ant Dergisi. 8.Cilt / 4.Sayı. Ağustos 1970, s.83 – 84.

İnternet Yayınları

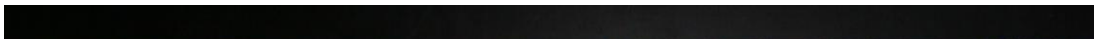
Aydınlık Gazetesi. ‘‘ Jaures ve Fransız Devrimi’nin Sosyalist Tarihi ‘’, (Erişim 5 Nisan 2021). <https://www.aydinlik.com.tr/jaur-s-ve-fransiz-devrimi-nin-sosyalist-tarihi>.

Kubbealtı Lugatı, ‘‘ Sükna ‘’, (Erişim 7 Mart 2021), <http://www.lugatim.com/s/s%C3%BCkna>.

EKLER

سوسیالیست عالمی

پارسله بر مایس

پارس ۳۰ (ت ه ر) یارین برمایس اولقی مناسیبه هیج ر مغنه انکشار ایجه جاکدر.

ساکونت نظر واته

جبال آومستده ...

ای کون اول طایفه انکار سورگوست
پارسله بر مایس اولقی مناسیبه هیج ر مغنه
انکشار ایجه جاکدر. پارس ۳۰ (ت ه ر) یارین برمایس اولقی مناسیبه هیج ر مغنه انکشار ایجه جاکدر.

آخا پولی دیر پولی مامورین

وستمندیمن متنه

آخا پولی دیر پولی مامورین

وستمندیمن متنه
آخا پولی دیر پولی مامورین
وستمندیمن متنه

ایتالیا - آمریکا مناسباتی

واسوک لشر ایتدیکی بیاتنه

ساج توغرائنده ایتالیا مناسبتی

ایتالی جلیسی میونلشنده

روما ۱۰ - (ا ا ت) جلیسی میونلشنده
روما ۱۰ - (ا ا ت) جلیسی میونلشنده
روما ۱۰ - (ا ا ت) جلیسی میونلشنده

آفریکاتک عظمی

روما ۲۰ - (ت ه ر) آفریکاتک عظمی
روما ۲۰ - (ت ه ر) آفریکاتک عظمی
روما ۲۰ - (ت ه ر) آفریکاتک عظمی

بووکدره تهجیری عا گمسی

برخی جلد -

کلمه یاشا حضرتت کت ویشته
کلمه یاشا حضرتت کت ویشته
کلمه یاشا حضرتت کت ویشته

بووکدره تهجیری عا گمسی
بووکدره تهجیری عا گمسی
بووکدره تهجیری عا گمسی

بووکدره تهجیری عا گمسی
بووکدره تهجیری عا گمسی
بووکدره تهجیری عا گمسی

بووکدره تهجیری عا گمسی
بووکدره تهجیری عا گمسی
بووکدره تهجیری عا گمسی

بووکدره تهجیری عا گمسی
بووکدره تهجیری عا گمسی
بووکدره تهجیری عا گمسی

نشریات عللده

نشریات عللده
نشریات عللده
نشریات عللده

دولتی قضا

دولتی قضا
دولتی قضا
دولتی قضا

فرانز پرک انجمنی منشی

فرانز پرک انجمنی منشی
فرانز پرک انجمنی منشی
فرانز پرک انجمنی منشی

حقوق مایه قرآنی

حقوق مایه قرآنی
حقوق مایه قرآنی
حقوق مایه قرآنی

شئون

علی وکلا

علی وکلا
علی وکلا
علی وکلا

هشت نامه اندر نه

هشت نامه اندر نه
هشت نامه اندر نه
هشت نامه اندر نه

باب پاد

باب پاد
باب پاد
باب پاد

DİZİN

A

Abdullah Cevdet bey, 504
 Abdulrahman bin İbrahim Efendi, 419
 Abdülhalim Çelebi Efendi, 61, 372
 Abdülrahman Şerif bey, 626
 Abdürrahim Efendi, 48, 131
 Acenta Mustafa, 52, 144, 146, 237, 356
 Açık Muhabere, 509
 Adana, 132, 376, 468, 634
 Adliye Nazırı Lahik-i Monla bey, 119
 Adliye Nazırı Şura-yı devlet Azasından Mustafa Monla Bey, 723
 Adliye Nazırı Vasfı Efendi, 410, 540, 700
 Adliye Nezareti, 268, 658
 Adriyatik, 91, 177, 187, 359, 541, 543
 Afrika, 164, 313, 314, 318, 351, 366, 435, 493, 690
 Agah Efendi, 6
 Ahali Fırkası, 538
 Ahmet Azat Paşa, 474
 Ahmet Emin Yalman, 9
 Ahmet İhsan Tokgöz, 7
 Ahmet Kadri, 10
 Ahmet Mithat Efendi, 7, 10
 Ahmet Rıza bey, 8
 Ahmet Samim, 8
 Akşam, 9
 Alemdar, 10, 503
 Alem-i İslam, 575
 Alem-i medeniyet, 675
 Al-i Ahrar Fırkası, 506
 Ali Emiri Efendi, 181
 Ali Galib bey, 358
 Ali Kemal, 10, 11, 52, 62, 65, 70, 98, 166, 268, 375, 456, 459, 527, 593, 652, 656
 Ali Naci Karacan, 9
 Ali Osman Ağa, 74, 96, 97, 244, 263, 265, 283, 334, 376, 377, 497
 Ali Raşid Efendi, 7
 Ali Reşad bey, 484
 Ali Rıza Paşa, 723
 Ali Saib bey, 146, 147, 373, 530, 542
 Ali Suavi, 6
 Alman, 318, 387, 426, 497, 520, 543, 589, 600, 607, 652, 670
 Alman Hariciye Nazırı Radingot Labs, 296
 Alman Sosyal Demokrat Fırkası, 592
 Almanlar, 389, 426, 460, 500, 714
 Almanya, 13, 32, 76, 91, 103, 126, 139, 149, 174, 195, 207, 230, 251, 273, 274, 290, 295, 301, 313, 321, 343, 349, 365, 369, 370, 371, 413,

417, 424, 431, 444, 445, 487, 496, 520, 543, 574, 589, 591, 592, 593, 611, 612, 630, 652, 679, 690, 702, 703, 713
 Alsas Loren, 125, 195, 318, 322, 346
 Amele, 362
 Amele Teşkilatı, 384
 Amele-i Osmaniye Cemiyeti, 16
 Ameleperver Cemiyeti, 16
 Amerika Müessesat-ı Maliye, 342
 Amerika Ticaret Odası, 60, 73, 342
 Amiral Bristol, 60, 68, 269, 467, 604
 Amiral Dubon, 413
 Amiral Kanap, 467
 Anadolu, 9
 Anadolu Demir Yolları, 172
 Anadolu Demir Yolu Kumpanyası, 425
 Anadolu İşgal Mıntıkaları, 697
 Andro Tardiyu, 275
 Ankara, 9
 Antanat, 98, 152, 191, 211, 212, 327, 335, 474, 485, 520, 526, 528, 593, 617
 Arap, 138
 Araplar, 3
 Arnavut, 138
 Artin Asadoryan, 7
 Asakir-i Osmaniye, 411
 Asar-ı Münteşire, 667, 691
 Asya-yi Osmani, 105, 561, 582, 583
 Asya-yi Sugra, 653, 656
 Atıf Rıza, 214
 Avni Paşa, 52, 85, 123, 239, 332, 588
 Avrupa, 7, 8, 24, 41, 57, 163, 173, 198, 222, 229, 318, 350, 385, 426, 435, 453, 473, 486, 500, 521, 538, 570, 610, 630, 694, 714
 Avusturya, 48, 77, 127, 134, 140, 176, 178, 195, 207, 227, 231, 253, 254, 275, 277, 330, 345, 346, 359, 378, 388, 402, 433, 450, 460, 474, 475, 521, 533, 543, 590, 608, 620, 632, 654, 702, 703
 Ayine-i Vatan, 7
 Azat Paşa, 626
 Azerbaycan, 58, 73, 106, 113, 174, 270, 271, 435, 527
 Azerbaycan Türk Operat Kumpanyası, 113, 271

B

Baha Tevfik, 18
 Bahaddin Şakir, 54, 256, 261, 262, 308, 332, 334, 391, 393, 394, 557, 642
 Bahriye Çırak Mektepleri, 173
 Bahriye Erkan-ı Harbiye, 267, 312

Bahriye Nezareti, 64, 133, 155, 267, 314, 422
 Bakkal Arnavud Ali Ağa, 418
 Balfor, 460
 Balıkesir, 71, 197, 390, 687
 Balkan, 8
 Balkan Savaşları, 8
 Baltık komisyonu, 475
 Baltık sahili, 475
 Banka Memurları İttihadı, 419, 463
 Banka Memurlarının, 656
 Banka Müstahdemininin Grevi, 485
 Bankacıların Grevi, 642
 Baron Bogos Nubar, 608
 Baron Fon Lerzner, 600
 Baron Kadeş, 690
 Baron Makinu, 168
 Basiret, 6, 205
 Basiretçi Ali, 6
 Batman Holugan, 462, 476, 497
 Bedirhanzade Osman bey, 198
 Belçika, 89, 90, 151, 152, 167, 169, 232, 233, 252, 274, 290, 299, 300, 313, 320, 345, 366, 377, 389, 436, 479, 521, 563, 599, 600, 623, 633, 690
 Berlin, 13, 126, 207, 253, 276, 291, 343, 364, 365, 379, 383, 387, 416, 463, 496, 543, 560, 630, 654, 713
 Beşeriyet, 23
 Beşler meclisi, 79, 87, 89, 367, 469, 496, 521, 633, 714
 Beyne'l-milel, 120, 137, 320, 345, 348, 369, 389, 425, 426, 475
 Beyne'l-müttefik, 229
 Beyoğlu Tevkifhanesi, 617
 Binbaşı Arnold, 708
 Binbaşı Mehmed Hamdi Efendi, 373
 Bir Az Da Gülelim, 281
 Bir Sarık Kumpanyası, 533
 Birinci Dünya Savaşı, 9, 38, 41
 Birinci Ferit Paşa kabinesi, 722
 Birvakdorf Rancov, 127, 167, 274, 295, 296, 301, 318, 365, 386
 Blok sistemi, 3
 Bohemya, 177
 Bolşevikler, 80, 87, 91, 127, 253, 400, 402, 510, 574, 714
 Borsa Hanı, 51, 112, 511, 558, 562, 584, 586, 600
 Bosnalı Emir Lütfullah Efendi, 382, 405
 Boti Parizyan, 128
 Boykotaj Cemiyeti, 24
 Brezilya, 89, 151, 152, 599
 Brüksel, 90, 128, 152, 233, 252, 274, 290, 313, 379, 389, 436, 462, 599, 622, 623
 Budapeşte, 35, 77, 86, 127, 232, 277, 313, 378, 400, 425, 511, 633
 Bugünkü Vaziyet, 606, 626, 650
 Bulak Basımevi, 4
 Bulgar, 131, 267, 289, 388, 389, 462, 513, 575, 633, 680, 701, 702
 Bulgaristan, 17, 49, 80, 84, 89, 152, 195, 342, 345, 346, 433, 436, 460, 474, 516, 539, 540, 541, 575, 619, 633, 653, 685, 701, 702, 703
 Bütçe Böyle mi Tevazün Eder ?, 514
 Büyük Britanya, 139, 167, 186, 208, 275, 368, 377, 475, 480, 481, 487, 497, 521, 545, 557, 589, 702
 Büyük Millet Meclisi, 10
 Büyükkada'da Bir Sarık Kumpanyası, 133
 Büyükdere Muhakemesi, 282

Büyükdere Tehcir Muhakemesi, 179

C

Celal Nuri, 9
 Celaleddin Arif bey, 174, 196
 Cemahir-i müttefike, 299, 327, 342
 Cemahir-i müttehide, 139, 167, 186, 208, 230, 274, 295, 313, 368, 375, 377, 521, 544, 573, 589, 590, 656, 679, 690, 701, 702, 703
 Cemal Paşa, 287, 575
 Cemalettin Efendi, 130, 131, 185
 Cemil Monla bey, 700
 Cemil Paşa, 37, 59, 60, 62, 64, 132, 209, 210, 228, 229, 241, 270, 303, 311, 358, 399, 504, 528, 562, 584, 587, 640
 Cemiyet-i akvam, 91, 148, 370, 427
 Cemiyet-i Akvam, 295
 Cemiyet-i beşeriye, 340, 677
 Cenap Şahabettin, 11
 Cenevre, 140, 148, 168, 400, 575, 599, 725
 Ceride-i Havadis, 6
 Cevad bey, 222
 Cevat bey, 170
 Cevat Reşit bey, 181
 Cihet-i askeriye, 562
 Cülüs-i Hazret-i Padişahı, 456

Ç

Çanakkale, 58, 73, 197, 270, 273, 363, 364, 390, 513, 634, 686
 Çarşambalı Niyazi Bey, 150
 Çekoslovak, 323
 Çekoslovakya, 178, 195, 232, 254, 320, 343, 367, 574, 588, 654, 679
 Çin, 3

D

Dahiliye Encümen-i Müdüriyeti, 507
 Dahiliye Nazırı Defter Hakanı Eminî Adil Bey, 723
 Dahiliye Nazırı Mehmet Ali bey, 191
 Dahiliye Nazırı vekili ve Ziraat ve Ticaret Nazırı İbrahim bey, 588
 Dahiliye Nezareti, 57, 61, 68, 69, 70, 71, 154, 173, 269, 358, 372, 507, 562, 621, 635, 636, 658, 686
 Dahiliye Nezareti müsteşarı Keşfi, 358
 Dalyancı Ömer Efendi, 282
 Damat Ferit Paşa, 10, 26, 36, 38, 41, 42, 46, 47, 48, 49, 60, 61, 67, 68, 98, 99, 166, 371, 720, 728
 Damga sistemi, 3
 Danimarka, 59, 87, 210, 302, 321, 324, 486, 702
 Danzing, 324
 Darü'l-aceze, 503, 639
 Darü'l-beda-yi Osman-i, 114, 315, 427
 Darü'l-fünun, 266, 285, 310, 317, 427, 445, 586, 608, 609, 610, 685
 Darü'l-şafaka, 667
 Debbaglar Cemiyeti, 506
 Der-sa'adet İcra Dairesi, 623
 Derviş Ağa, 193, 566
 Devlet-i Aliye, 673
 Devlet-i Osmaniye, 163, 164, 509, 674, 675
 Divan-ı Harb Örfi, 39, 52, 53, 155, 254, 357, 373, 397, 420, 483, 491, 498, 597, 640

Divan-ı Harb Örfide, 556, 575
Divan-ı Harp, 618
 Divan-ı Umumiye, 322
 Diyojen, 7
 Doktor Ali Saip bey, 530
 Doktor Besim Amir Paşa, 644
 Doktor Nazım bey, 221, 222, 308, 392
 Doktor Nazım Efendi, 568
 Doktor Ziya Fuat bey, 530
 Dokuzuncu Ordu Müfettişliği, 241
 Dördüncü Ordu müfettişi Cemal Paşa, 483
 Dörtler Meclisi, 388, 522
 Dünkü Yangın, 443
Düvel-i mütelife, 369
 Düvel-i mütelife-i müşterke, 695
 Düvel-i müttetika, 135, 139, 140, 207, 299, 346, 370, 476, 633, 703

E

Edirne, 48, 71, 130, 131, 132, 172, 185, 327, 392, 533, 553, 634, 675, 687
 Edremit, 155
 Efkar-ı umumi, 603
 Efkar-ı Umumiye, 8
 Eğribozlu Mehmed Arif, 7
 Ekseriyet-i Türk, 582
 Emil Zola, 135, 157, 201, 246, 291, 336, 379, 402
 Emir Fevzi efendi, 133
 Emval-i Menkule, 241
 Emval-i Şahsiye, 322
 Encümen-i Vilayet, 596
 Enver Paşa, 39, 53, 133, 255, 261, 262
 Erkan-ı harbiye, 492
 Erkan-ı Hükümet, 650
 Ermeni, 124, 131, 138, 147, 162, 185, 210, 238, 256, 264, 269, 303, 304, 312, 392, 444, 530, 531, 532, 552, 577, 578, 582, 595, 619, 621
 Ermeniler, 4, 197, 240, 391, 532
 Ermenistan Baş Komiserliği, 666
 Esaslı Derd, 536
 Eski Anadolu, 3
 Eski Mısır, 3
 Eski Rus İmparatorluğu, 345
 Eski Tas Eski Hamam, 723
 Eskişehir Mutasarrıflığı, 528
 Eşya-yı Osmani, 561
 Evkaf Bankası, 565
 Evkaf Nazırı Hamdi Bey, 723
 Evkaf Nazırı Hamdi Efendi, 458
 Evkaf Nazırı Vasfi Efendi, 210
 Evkaf Nezareti, 635
 Ezan, 8

F

Fakir İşçinin Sefil Çocukları, 487
 Falih Rıfkı Atay, 9
 Feci Bir Tren Kazası, 418
 Felokos, 112, 691, 692, 714
 Ferid bey, 627
 Ferid Paşa, 698, 718
 Ferid Paşa Kabinesi, 717
 Ferik Nazım Paşa, 144
 Ferik Şakir Paşa, 132
 Fırıncı Celal, 282

Filip Efendi, 7
 Filistin, 91, 288, 359
 Finlandiya, 195, 230, 345, 511
 Flemenk, 302, 313, 377, 402, 476, 479, 633, 702
 Fransa, 12, 33, 41, 139, 148, 161, 176, 186, 195, 230, 242, 253, 270, 289, 313, 314, 340, 365, 378, 401, 402, 411, 433, 444, 461, 475, 477, 482, 486, 487, 495, 500, 509, 516, 543, 600, 608, 623, 633, 671, 686, 702, 713, 714
 Fransa – Amerika Bankası, 233
 Fransa Sosyalist Fırkası, 411
 Fransız devrimi, 13
 Fransız fevka'l-ade-i mümessili Mösyö ve Madam Dufrans, 444
 Fransız Sosyalistleri, 34, 120
 Fransızlar, 416, 445, 480, 714
 Fredrich Engels, 13
 Fuat Semih bey, 427

G

Galay-ı Maişet, 648
 Garb-i Afrika, 379
 Garbi Avrupa, 682
 Gave, 24
 Gayr-i Menkule Kanunu, 241
 Gayrimüslimler, 58, 312
 Gelibolu, 132, 364
 Genç Kadın, 113, 314
 Genç Kalemler, 8
 General Henri Pozon, 233
 General Perşing, 80, 590
 General Preşing, 467
 Germinal, 29, 107, 135, 157, 201, 246, 291, 336, 379, 402, 728
 Giritli kıraathaneci Ahmet Necati Efendi, 642
 Giritli Necati Efendi, 529
 Grevler Münasebetiyle, 564
 Gümilcineli İsmail Bey, 412
 Güpegündüz Karmanyola, 335
 Güzel Kıraathane, 601

H

Hacı Ahmet Hamdi Efendi, 198
 Hacı Ahmet Paşa, 133
 Hafız Hakkı Paşa, 331
 Hakikat, 8
 Hakimiyet-i Milliye, 407, 504
 Hala Entrika, Hala İhtiras, 670
 Hala mı İhtikar, 130
 Hamallar Arasında, 565
 Hamallar Heyet-i İdaresi, 685
 Hamallar kethüdası Reşid ağa, 509
 Hamallar Teşkilatı, 192
 Hamdi Paşa, 700
 Hamit bey, 711
 Hamit Suphi, 20
 Hanımlarımızın Nazar-ı Dikkatine, 115, 470
 Hapishane Kaçakları, 676
 Hapishane Kaçakları Yakalanıyor, 657
 Hapishaneler, 688
 Haraç Mezat Satıyoruz, 24
 Harb Zenginleri ve Sosyalistler, 183
 Harbiye Nazırı (Divan-ı Harp Reisi) Nazım Paşa, 723

Harbiye Nezareti, 60, 61, 70, 86, 88, 97, 155, 197, 210, 222, 286, 288, 331, 334, 660, 685
 Hariciye Nezareti, 173, 519
 Harik-i Komisyonu, 636
 Hasan bey, 270
 Hasan Fehmi, 8
 Hasan Tahsin, 8
 Hatt-ı Hümayun, 723
 Havas, 697
 Havran Kazası, 396
 Havran Vapuru, 363
 Hayal, 8
 Haydarizade İbrahim Efendi, 700
 Henri Simon, 495
 Heyet-i Nasiha, 48, 130, 172, 185, 210, 326
 Heyet-i Tahkikiye, 359
 Heyet-i Vükela, 723
 Hirisitiyan, 138
 Hidayet Efendi, 532, 597
 Hidmet-i Umumiye Acentası, 108, 158, 181, 200, 226, 271, 291, 314, 338, 359, 381, 404
 Hilal-i Ahmer, 133, 146, 175, 594, 710
 Hollanda, 174, 324, 454, 522
 Hukuk-ı Umumiye, 8
 Huzur Adalette, 100, 138
 Huzur-ı Hümayun, 587
 Hükümet ve Fırkalar, 536
 Hükümet-i müttefike, 140, 378
 Hükümet-i Müttehide-yi Amerika, 407
 Hükümet-i Osmaniye, 124, 174, 437, 671, 696
 Hükümet-i Yunaniye, 527
 Hükümetlerin Sulhü - Milletlerin Sulhü, 340
 Hürriyet, 6
 Hürriyet ve İtilaf, 717
 Hürriyet ve İtilaf Fırkası, 10, 26, 36, 46, 52, 63, 70, 98, 263, 289, 312, 372, 412, 441, 442, 456, 457, 465, 541, 553, 578, 603, 604, 622, 627, 652, 655, 683, 699, 700, 706
 Hüseyin bey, 484
 Hüseyin Remzi Efendi, 498

I

I.Enternasyonal, 14
 II.Abdülhamit, 7, 8, 10, 62
 II.Enternasyonal, 20
 II.Mahmud, 4, 6
 II.Meşrutiyet, 7, 8, 10, 18, 24, 38

İ

İaşe, 122, 123, 129, 133, 156, 158, 169, 170, 194, 195, 196, 265, 266, 267, 288, 307, 400, 468, 484, 499, 504, 528, 533, 610, 619, 620, 634, 639, 654, 657, 686, 709, 710, 714
 İaşe komisyonu, 620
 İaşe müdüriyet-i umumiyesi, 123, 158, 504
 İbrahim Müteferrika Basımevi, 4
 İbret, 6, 16
 İbtidai ve Çirak Mektepleri, 621
 İkdâm, 7, 9, 10
 İki Vaziyet, 513
 İkinci Ferit Paşa kabinesi, 722
 İktisad Nezareti, 589, 600
 İleri, 9
 İngiliz, 232

İngiliz Muhipleri Cemiyeti, 10
 İngiltere, 6, 11, 34, 41, 91, 119, 121, 163, 165, 176, 209, 234, 274, 275, 277, 290, 318, 349, 365, 402, 417, 433, 434, 450, 460, 461, 475, 476, 480, 486, 495, 516, 521, 543, 545, 599, 623, 634, 637, 645, 655, 671, 681, 690, 721
 İntihabat Meselesi, 520
 İntihab-ı Nisbi Kanunu, 210
 İntikam, 8
 İslam, 138, 265, 287, 455, 578, 582, 616
 İsmail Paşazade Fuat bey, 197
 İspanya, 302, 479, 702, 714
 İspanya Kralı On ikinci Alfonso, 434
İstanbul - Paris Tayyare Postası, 482
 İstanbul Doktor Hakan-ı Müdüriyeti, 579, 601, 624
 İstanbul gazetesi, 10
 İstibdat dönemi, 7
 İstikbal, 7
 İstikraz-ı Dahil-i Tahvilatı, 46, 124
 İstirdad, 8
 İsviçre, 34, 80, 87, 91, 100, 122, 140, 176, 270, 279, 302, 378, 410, 426, 494, 519, 520, 533, 587, 589, 599, 600, 611, 629, 670, 702, 725
 İşçiler Yurdu, 136, 382, 404
 İştirak, 19, 20, 22, 24, 30, 308, 497
 İştirakçi Hilmi, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 41, 728
 İtalya, 23, 41, 77, 82, 87, 117, 120, 128, 139, 160, 176, 177, 178, 187, 188, 195, 200, 230, 231, 249, 252, 254, 272, 274, 276, 279, 363, 377, 388, 414, 417, 426, 443, 444, 445, 460, 475, 481, 494, 495, 510, 517, 521, 543, 544, 590, 632, 649, 690, 707
 İtalya Sosyalist Fırkası, 34, 85, 120, 279, 426
 İtibar-ı Milli Bankası, 551, 616
 İtilaf devletleri, 9, 25, 36, 38, 39, 42, 684
 İttihad-ı Akvam, 89, 148, 152, 167, 168, 275, 365, 368, 423, 475, 522, 573, 611, 623
 İttihad-ı Yunan, 154
 İttihat ve Terakki Cemiyeti, 8, 38, 39, 215, 556, 577
 İzmir, 131, 268, 269, 355, 356, 363, 395, 407, 409, 411, 412, 430, 431, 482, 492, 493, 503, 513, 517, 518, 527, 546, 578, 632, 634, 653, 666, 671, 672, 675, 683, 699, 717, 722, 728
 İzmir Müdafai-i Hukuk-i Osmaniye, 717

J

Japonya, 41, 76, 86, 89, 134, 139, 149, 167, 169, 186, 188, 208, 318, 433, 460, 655
 Jean Jak Rousso, 630
 Jean Jaures, 20, 25, 29, 30, 33, 94, 119, 140
 Jön Türkler, 8
 Jurnal Duryan, 197
 Journale di İtalya, 366

K

Kadıköy Rıhtımı, 503, 562
 Kadın İsterse, 113, 381
 Kadın Kaç Yaşında Daha Güzeldir ?, 114, 405
 Kadınları Çalışdırma Derneği, 569
 Kafkasya, 354
 Kahire, 623
 Kahveci Salih, 419
 Kanun-ı Esasi, 8

Kara Eftim, 170
 Karadağ, 89, 128, 152
 Karasu Efendi, 101, 505, 525, 526, 551
 Karl Marx, 12, 13, 14, 16, 482, 728
 Kasım Paşa Yangını, 302
 Kavalalı Mehmet Ali Paşa, 4
 Kaymakam Aziz bey, 575
 Kaymakam Aziz Bey, 640
 Kaymakam Şükrü bey, 304
 Kaymakam Talat, 52, 144, 237, 238, 356
 Kazım Şinasi Dersan, 9
 Kemaleddin bey, 373
 Kenan bey, 132
 Kıbrıs, 6, 627
 Kiel kanalı, 125
 Kiyal Katali, 369
 Kiyayü Çayu, 134, 149, 168, 207
 Kolera, 684, 712
 Kont Esforza, 444
 Kontuvar Nasyonel Deskont, 233
 Kral George, 417, 434
 Küçük Talat, 214, 254, 390
 Kürd Teali, 717
 Kürd-i Millet, 717

L

Lazkiye, 132, 155
 Leh Sosyalist Fırkası, 151
 Lehistan, 86, 87, 91, 125, 195, 208, 233, 324, 345, 379, 389, 401, 416, 426, 427, 433, 469, 486, 510, 521, 588, 632, 653
 Leon Efendi, 358, 372, 530
 Lloyd George, 76, 120, 148, 167, 168, 275, 318, 416, 417, 432, 475, 522
 Londra, 126, 168, 169, 176, 231, 253, 274, 291, 314, 365, 378, 386, 400, 417, 432, 460, 475, 495, 508, 521, 532, 533, 543, 557, 567, 589, 598, 623, 645, 654, 678, 679, 702, 713
 Lüksemburg, 125, 188, 320, 321, 345, 346
 Lütfü Fikri bey, 198

M

Maarif Nazırı Seyid Bey, 723
 Maarif Nezareti, 64, 68, 75, 209, 484, 609, 635, 711
 Maarifi Umumiye Nazırı Ali Kemal beyefendi, 161
 Maarif-i Umumiye Nezareti, 241
 Mabeyn-i Memalik-i Osmaniye, 286
 Macar Sosyalist Kongresi, 425
 Macaristan, 127, 177, 195, 207, 232, 253, 277, 313, 330, 345, 346, 359, 378, 388, 400, 469, 494, 541, 590, 632, 703
 Madam Futuni, 374
 Mağdurin-i Siyasiye Cemiyeti, 656
 Mağdurin-i Siyasiye Müdüriyeti, 711
 Mahmud Mahir, 132
 Mahmud Şevket Paşa, 213, 374
 Mahmut Bahattin bey, 267
 Mahmut Şevket Paşa, 270
 Mahmut Zeki Efendi, 575
 Malikane-yi Kaplan, 427, 534
 Maliye Nazırı Cavit Bey, 23
 Maliye Nazırı Tefvîk Bey, 723
 Maliye Nezareti, 46, 60, 111, 188, 266, 287, 635
 Malumat, 7

Mamuretü'l-Aziz, 505
 Mann gazetesi, 125, 168, 368
 Manş Tüneli, 461
 Mareşal Hindenburg, 231
 Mareşal Petan, 679
 Mareşal Sir Douglas Haig, 654
 Marki Sasiyoni, 655
 Marsilya, 86, 123, 135, 378, 508, 655
 Masalih ve Amele Nezareti, 205
 Masarif-i Rahiye, 335
 Matbaa, 3, 6, 8
 Matbuat-ı Almanya, 461
 Matbuat-ı müdüriyet-i umumiyesi, 133
 Matbuat-ı Osmaniye, 717
 Matbuat-ı Umumiye Müdüriyeti, 278
 Mazhar Tefvîk bey, 155
 Meclis-i Ali, 589
 Meclis-i Aliye, 122
 Meclis-i Kebir-i Maarif, 484
 Meclis-i Mebusan, 7, 8, 20, 39, 178, 289, 372, 477, 713, 714
 Meclis-i Umumi, 568
 Meclis-i Vükela, 64, 67, 131, 154, 172, 192, 209, 371, 482, 520, 541, 626, 627, 650, 652, 698, 699
 Medeniyet, 20
 Mehmed Hulusi Efendi, 505
 Mehmed Rauf, 381
 Mehmed Tahir, 8
 Mehmet Asım Us, 9
 Mehmet bin Hüseyin, 419
 Mehmet Cevdet bey, 10
 Mehmet İmare Efendi, 197
 Mehmet Vahdeddin, 724
 Mekteb-i sultani, 161
 Memalik-i garbiye, 206
 Memalik-i Osmaniye, 660
 Menatik-i Harbiye, 659
 Mesai-i İttihad Cemiyeti Umumiye, 385
 Mesail-i Siyasiye, 321
 Mesken Buhranı Etrafında, 96, 211
 Mesuliyet Komisyonu, 680
 Mesuliyet-i Harp, 295
 Meşveret, 8
 Meyus Olacak Ne Varki ?, 663
 Mezopotamya, 3
 Mısır, 4, 274
 Mısır Küçük Gazete, 114, 580
 Midhat bey, 358
 Midhat Şükrü, 254
 Midhat Şükrü bey, 214, 391
 Millet ve Matbuat, 725
 Millet-i Osmaniye, 161, 671, 673
 Milli Ahrar, 717
 Milli Ahrar Fırkası, 656
 Milli Ekmekçiler Şirketi, 34, 194
 Milli İktisad Bankası, 67, 565
 Milli Kongre, 26, 59, 70, 242, 279, 628, 683, 717
 Milli Mahsulat Şirketi, 707
 Milli Mücadele, 9
 Milli Şirketler, 255, 586
 Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti reisi İsmet Paşa, 542
 Milliyetperver Adam Sosyalist Olabilir mi ?, 327
 Mir-alay Haskel, 666
 Mir-alay Havez, 275, 295, 426, 427, 433
 Mir-alay Recep Ferdi bey, 605
 Mir-alay Sadık bey, 312, 372, 652

Mir-alay Seyid Paşa, 132
 Mir-alay Şahab Bey, 595
 Mirliva Rıza Paşa, 397
 Mizan, 8
 Moda Kahvesi, 113, 382, 405
 Mondros Ateşkes Antlaşması, 9
 Monitor Oryantal, 58, 60, 61, 70, 174, 196, 197, 285, 312, 327, 651, 684
 Moskova, 199, 401, 496
 Mösyö Balför, 295, 574
 Mösyö Beratiyanu, 462
 Mösyö Dufrens, 686
 Mösyö Henri Veyt, 702
 Mösyö Heyman, 252
 Mösyö Huvar, 679
 Mösyö Jol Kanbon, 436
 Mösyö Kalemensu, 48, 70, 76, 79, 80, 83, 88, 89, 91, 148, 187, 252, 270, 274, 275, 295, 296, 383, 386, 401, 416, 431, 433, 436, 437, 446, 460, 476, 487, 497, 523, 574, 600, 603, 628, 632, 654, 672, 676, 713, 714
 Mösyö Lansing, 80, 208, 432, 433, 461, 590, 714
 Mösyö Lubey, 121
 Mösyö Lucati, 92, 178, 229, 230, 276
 Mösyö Orlando, 82, 128, 148, 149, 178, 179, 187, 188, 252, 276, 295, 366, 415
 Mösyö Pişon, 129, 252, 275, 295, 368, 487, 543
 Mösyö Povankare, 88, 187, 434, 552, 610, 645
 Mösyö Ravndal, 121
 Mösyö Sasiyoni, 81
 Mösyö Sesil Hamsuvran, 645
 Mösyö Soninu, 129
 Mösyö Titoni, 80, 495, 543, 544, 546, 590, 690, 698
 Mösyö Vatic, 295
 Mösyö Venizelos, 275, 295, 608, 633, 678, 684, 685, 702
 Mösyö Wilson, 148, 167, 168, 176, 232, 252, 275, 276, 365, 366, 367, 368, 387, 415, 427, 432, 460, 518, 544, 545, 573, 684, 702
 Muahede, 20
Muahede-i Sulhiye, 423, 691
 Muahede-i sulhiyeye, 127, 207, 368
 Muallim Maaşatı, 443
 Muhallefat-ı Umumiye Kassamlığı, 646
 Muharririn-Osmaniye, 397
 Muhbir, 7
 Muhik Bir Şikayet, 662
 Muhtelif-i Efkâr, 367
 Mukaddemat-ı Sulhiye, 125, 274, 365
 Mukadderatımız ve Murahhaslarımız, 494
 Murahhaslarımızın Müvazaleti, 587
 Musa Kazım Efendi, 40, 64, 285, 483, 542
 Museviler, 4, 312
 Mustafa Fazıl Çun, 25
 Mustafa Halid Süleyman bey, 213
 Mustafa Kemal Paşa, 26, 59, 241, 527
 Mustafa Nazım Paşa, 52, 155, 254, 282, 390
 Mustafa Sabri Efendi, 11, 46, 60, 64, 70, 285, 438, 458, 588, 628, 652, 656, 723, 724
 Müdafa vekili Haydar Rıfat Bey, 257
 Müdafa-i Milliye, 254, 255, 430, 655
 Müdde-i Umumi Muavini Reşad Bey, 483
 Müfettişler Nizamnamesi, 635
 Mühendishane Basımevi, 4
 Mükellefiyet-i Askeriye, 97, 250, 251
 Mürefte kaymakamı Nusret bey, 211

Mürettebin-i Osmaniye Cemiyeti, 331
 Mürettebler Cemiyeti, 97, 309
 Müslim, 163
 Müslüman, 4, 97, 526, 675, 676
 Müstemlekat, 88, 125, 325, 495, 690
 Müştak Lütfü bey, 577
 Mütareke dönemi, 9
 Mütareke Komisyonu, 241, 506, 594, 595
 Mütarekeden Sonra, 472
 Müteharrik, 3
 Müttefikin Meclis-i alisi, 698
 Müttefikin Meclis-i Aliyesi, 631, 703
 Müttefikler Komisyon-ı Aliyesi, 588

N

Nafia meclis-i aliyesi, 233
 Nafia Nazırı Abuk Paşa, 723
 Nafia Nazırı Ferid bey, 459
 Namık Hasan, 20
 Namık Kemal, 6, 16
 Namlızade Hakkı bey, 397
 Nasyonal Bank, 342
 Nasyonal Bank of Kumars, 342
 Nazım Paşa, 138, 273, 711
 Nebizade Ahmet Hamdi bey, 397
 Necib bey, 132
 Necip bey, 155
 Necmettin Sadak, 9
 Nekuduparı Gazetesi, 436
 Nev'i Asya-i Sugra, 589
 Nev'i Eski-yi Alman müstemlekatı, 589
 Nev'i hakimiyete, 589
 Nevyork, 432, 469
 Nurettin bey, 267
 Nuri bey, 356
 Nuri Osman Ağa, 193
 Nuri Paşa, 270
 Nurvac Gazetesi, 253
 Nüzhet Sabit bey, 169, 170, 266

O

Omonia, 16
 Onlar Meclisi, 432
 Osman Vefik bey, 211
 Osmanlı, 5, 16, 18, 22, 23, 24, 30, 66, 87, 104, 124, 131, 181, 270, 407, 418, 420, 437, 449, 495, 503, 507, 509, 527, 548, 583, 594, 607, 616, 643, 657, 672, 674, 683, 684, 711, 718, 729
 Osmanlı Bankası, 548, 594
 Osmanlı Devleti, 4, 5, 9, 16, 18, 20, 33, 40, 41
 Osmanlı Sosyalist Fırkası, 18, 19, 20, 23, 24, 30
 Osmanlı Sosyalist Fırkası Paris Şubesi, 23

Ö

Öğrenmek İstiyoruz, 102, 546, 590, 612, 665

P

Papadopoulos, 7
 Paris Sulh Konferansı, 540
 Paris Şubesinin Broşürleri, 23
 Paul Lafargue', 23
 Pertev Tevfik, 20

Petersburg Sefiri Rüstem bey, 628
 Peyam, 11
 Peyam-ı Sabah, 10
Piyasa, 198, 223, 354, 508, 569
 Polis müdüriyet-i umumisi Nureddin bey, 413
 Portekiz, 532
 Posta ve Telgraf Nezareti, 286
 Poti Parizyen, 702
 Prens Sabahaddin bey, 443, 519, 588, 700, 725

R

Raşid Rıza bey, 90, 114, 200, 382
 Recaizade Mahmut Ekrem, 6
 Refi Cevat, 10
 Refik Hafizi, 282
 Refik Halit Karay, 11
 Refik Nevzat, 411
 Reform, 4
 Reis-i Cumhur Wilson, 143, 252, 254, 432
 Reji Amelesi, 617
 Remzi Efendi, 598
 Ren nehri, 126
 Resimli Küçük Gazete, 114, 427, 667
 Reşid Ağa, 171, 192, 193, 570
 Reşit bey, 725
 Reuter, 50, 676, 697
 Rıza bey, 254, 394
 Rıza Paşa, 626
 Rıza Tevfik bey, 69, 311, 317, 473, 587, 607, 608, 636
 Roma, 4, 77, 92, 128, 148, 178, 187, 229, 230, 231, 254, 276, 366, 417, 495, 510, 543, 546, 590, 623, 656, 657, 690
 Romanya, 18, 41, 73, 74, 77, 80, 87, 89, 90, 91, 100, 152, 177, 195, 199, 213, 214, 232, 277, 313, 348, 354, 375, 376, 378, 400, 462, 494, 500, 510, 511, 519, 574, 575, 610, 611, 633, 691, 701
 Rotatif basım, 7
 Rönesans, 4
 Rum, 38, 63, 71, 131, 138, 162, 185, 210, 223, 256, 287, 312, 357, 392, 468, 565, 578, 582, 686
 Rum Patrikhanesi, 468
 Rumlar, 4
 Rusya, 34, 73, 80, 81, 87, 89, 91, 127, 153, 195, 199, 207, 240, 324, 329, 330, 346, 378, 400, 401, 425, 434, 435, 475, 485, 520, 541, 588, 611, 622, 633, 645, 654, 673, 714
 Rüşdü Efendi, 356

S

Sabah, 7
 Sabık Yunan Kralı Konstantin, 628
 Sabık-i İmparator İkinci Wilhelm, 344
 Sadrazam Damad Ferid Paşa, 672
 Sadrazam Paşa, 152, 161, 210, 269, 285, 310, 311, 372, 458, 519, 527, 535, 539, 561, 562, 586, 587, 603, 606, 607, 626, 627, 628, 650, 652, 671, 672, 676, 694, 699, 723
 Sait Molla, 10
 Sakıp bey, 282, 553, 557, 642
 Salih Arif bey, 161
 Salih Kahya, 566
 Salih Paşa, 138

Salih Reis, 25, 171
 San Salvador, 89, 199
 Sanayi devrimi, 13
 Sanayi-i Sugra, 234
 Sapançalı Baki bey, 549
 Sapançalı Hakkı bey, 549
 Saray-ı Hümayun, 698
 Selamlık Resm-i Ali, 655
 Selanik, 16, 17, 18, 77, 269, 277, 307, 359, 513, 643, 657, 697
 Sepektator Duryan, 212
 Serbesti, 8
 Serbesti İzmir, 18
 Sermaye Saltanatı, 31, 32, 95, 188, 441, 500, 501, 612, 637, 660, 680, 704
 Servet-i Fünun, 7
 Seyid Halim Paşa, 270
 Seyid Paşa, 304
 Seyr-i sefain, 74, 146, 422, 423, 504, 605, 636, 708
 Sezai bey, 132
 Sırat-ı Müstakim, 8
 Sibirya, 195
 Silah, 8
 Sinop, 155, 335
 Sivas, 133
 Siyaset-i Hazıra-i Meş'ume, 23
 Son Haberler, 86, 134, 426, 450, 469, 485, 509, 532, 557, 579, 598, 622, 645, 690, 713
 Sosyal Demokrat, 717
 Sosyalist, 20
 Sosyalist Alemleri, 34, 84, 119, 170, 192, 279, 424
 Sosyalizm, 12, 13, 16, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 41, 92, 94, 190, 234, 279, 330, 350, 439, 478, 479, 480, 481, 482, 500, 523, 554, 555, 571, 591, 612, 637, 660, 677, 680, 682, 704, 728
 Sosyalizm ve Rehber-i Amele, 24
 Sulh Hükümeti, 148, 186, 207, 230, 251, 274, 364, 386
 Sulh Komisyonu, 632, 633
 Sulh konferansı, 80, 148, 574, 632, 651, 684, 721
 Sulh Konferansı, 182, 266, 275, 509, 517
 Sulh ve Selamet, 457, 717
 Sulh ve Selamet Fırkası, 655
 Sulh-i Muahede, 318
 Sulhün Ferdasında, 104, 416, 431, 445, 460, 475, 495, 520, 543, 573, 588, 610, 631, 653, 678, 701
 Sultan Abdülhamid Han, 398
 Sultan Mecid Han, 163
 Sultan-i Teşkilatı, 375
 Suphi Nuri, 9
 Sükna Kanunu, 35, 96, 118, 267
 Süleyman Fehmi bey, 173
 Sürmeneli Laz Mehmet çetesi, 444

Ş

Şam, 60, 62, 267, 268, 287, 374, 575
 Şantung, 134, 169, 297
 Şark Meselesi, 560, 582
 Şarki Afrika, 690
 Şarki Galiçya, 367
 Şarki Prusya, 323
 Şehzade Başında Güneş Sineması, 692, 714
 Şehzade Başında Hilal Sineması, 646
 Şehzadebaşı'nda Güneş Sinemasında, 667
 Şehzadebaşı'nda Hilal Sinemasında, 668

Şehzadebaşında Hilal Sineması, 692, 715
 Şemseddin Sami, 7
 Şerif Ali Hıdır Paşa, 61, 371
 Şerif Hüseyin, 575
 Şerif Paşa, 198
 Şeyhü'l-islam Esbakı Hayri Efendi, 467
 Şeyhü'l-islam Hayri, 285
 Şikago, 342
 Şimali Fransa, 169, 321
 Şinasi, 6, 363, 505
 Şinasi Nuri bey, 363
 Şirket-i hayriye, 363
 Şirket-i Hayriye, 35, 66, 86, 149, 547
 Şura-yı devlet, 122, 173, 241, 289, 398, 422, 473,
 562, 569, 604, 606, 635, 644, 656, 687, 723
 Şuray-ı Ümmet, 8
 Şuun, 57, 72, 131, 154, 172, 196, 209, 241, 266,
 285, 310, 326, 358, 371, 397, 411, 413, 418,
 441, 448, 467, 482, 503, 526, 541, 543, 546,
 561, 593, 604, 606, 634, 655, 683, 706

T

Tafsilat-ı Mütemmima, 671
 Tahsin Nahid bey, 360
 Takvimhane-i Amire, 4
 Takvim-i Vekayi, 6, 8
 Talat bey, 395
 Talat Paşa, 537, 568
 Talha bey, 597
 Tan Gazetesi, 120
 Tanin, 8
 Tarık Sofranyadis, 170
 Tasvir-i Efkâr, 6, 8, 9, 10, 442, 503
 Tatil-i Eşgal Kanunu, 17
 Tebaa-i Osmaniye, 163
 Teceddüd Fırkası, 220
 Tedrisat-ı ibtidaiye meclisi, 596
 Tedrisat-ı İbtidaiye Müdüriyeti, 241
 Telgraf Haberleri, 151, 199, 232, 289, 313, 358,
 377, 400
 Tenvirat-ı Elektrikiye, 108, 136, 382, 404
 Teodor Kasap, 7
 Terakki, 7
 Terakki-i Eğlence, 7
 Tercüman, 8
 Tercüman-ı Ahval, 6
 Tercüman-ı Hakikat, 7, 9, 10
 Teribuna, 231
 Teriyanun Palas, 186, 252, 274, 275, 295, 340, 520
 Teşkilat-ı Hafiye, 220
 Teşkilat-ı Mahsusa, 39, 53, 214, 222, 254, 255,
 261, 262, 263, 331, 333, 390, 610
 Tefvid-i Efkâr, 9
 Tefvik bey, 608
 Tefvik Fikret, 7, 28
 Tefvik Kamil bey, 706
 Tefvik Paşa, 459, 587, 694, 700, 725
 Tevhid-i Mübayat Komisyonu, 604
 Ticaret ve Ziraat nazırı ve Dahiliye nazır-ı vekili
 Ethem bey, 519
 Ticaret ve Ziraat Nazırı vekaleten Abuk Paşa, 723
 Ticaret ve Ziraat Nezareti, 158
 Timo Leon bey, 122, 123
 Timo Leon Efendi, 61, 133, 156, 158, 348
 Trablusgarp, 8
 Trablusgarp Savaşı, 8

Trabzon, 237
 Trabzon Adem-i Merkeziyet Cemiyeti, 655
 Trabzon Havalisi Adem-i Merkeziyet, 717
 Trabzon Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti, 398
 Trabzon Müdafai-i Milliye Cemiyeti, 430
 Trabzon Tehcir Muhakemesi, 144
 Trabzon valisi Cemal Azmi bey, 332
 Tren Kazası, 443
 Troçki, 127
 Tuhfe-yi Zaman, 703
 Tunalı Hilmi, 8
 Türk, 6, 8, 13, 16, 19, 59, 97, 104, 113, 134, 138,
 153, 242, 250, 267, 270, 271, 392, 407, 420,
 430, 492, 514, 524, 560, 582, 616, 651, 670,
 680, 683, 684, 721
 Türk Rical-i Hükümeti, 407
 Türk Yurdu, 8
 Türkçe, 6
 Türkçülük, 7
 Türkiye, 195, 342, 697
 Türkiye Ajansı, 694
 Türkiye Sosyalist, 717
 Türkiye Sosyalist Fırkası, 19, 25, 51, 58, 176, 206,
 410, 413, 508
 Türkiye Sosyalistleri, 407

U

Ukrayna, 89, 127, 199, 367, 435
 Ulum, 7
 Umumi Türkiye Bankası, 58, 175

Ü

Üçler Meclisi, 167, 188, 207, 230
 Üçüncü Ferid Paşa Kabinesi, 717
 Üsküdar, 4, 155, 157, 291, 314, 338, 469, 532, 570,
 659, 710
 Üsküdar Basımevi, 4

V

Vah Memleketimize, Vah Memleketimize, Vah
 Bize, 718
 Vahdet-i Milliye, 70, 628
 Vakay-ı Mısıriye, 5
 Vakit, 9
 Vasfi Efendi, 519, 627
 Vatan, 7
 Vaziyet-i Hazıra, 717
 Vaziyet-i Hazıra-ı Dahiliye, 458
 Vaziyet-i umumiye, 671
 Vaziyette Teşevvüş, 452
 Veliahd Sultan Yusuf İzzettin Efendi, 498
 Velid Ebuzziya, 9
 Versay, 78, 126, 127, 167, 186, 230, 252, 253, 274,
 295, 296, 301, 318, 341, 365, 367, 387, 413,
 417, 431, 433, 446, 460, 486, 487, 496, 520,
 589, 684, 696
 Volkan, 8
 Vukuat-ı Sıhhiye, 619

W

Weimar, 414, 629, 630
 William Churchill, 6

William Haskel, 518
 William Martin, 295
 Wilson Prensipleri, 430
 Wodvord Wilson, 487

Yunanistan, 162, 188, 195, 252, 295, 516, 632, 701
 Yunus Nadi, 9
 Yusuf Ziya bey, 358, 382

Y

Yakup Kadri, 10
 Yangın Derdi, 453
 Yeni Gün, 9
 Yeni Mecmua, 8
 Yine Kabineye Dair, 603
 Yugoslavya, 91, 177, 178, 366, 367, 379, 388
 Yunan, 135, 154, 327, 449, 482, 492, 493, 503,
 527, 529, 530, 546, 628, 653, 657, 660, 672,
 683, 684, 698, 702

Z

Zabıta Şuunu, 622
 Ziraat Nezareti, 197, 548, 635
 Ziraat Nezaret-i Encümeni, 635
 Ziya Fuad Bey, 530
 Ziya Gökalp, 214, 254, 390
 Ziya Paşa, 105, 124, 267, 358
 Zuafahaneler Teşkilatı, 528

